

โครงการ CAD Knowledge Tank

เพื่อการบริหารจัดการความรู้องค์กร
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

รวม 89 บทความ

2020

กลุ่มพัฒนาระบบการเรียนรู้
สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชีและถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

รวมบทความ 89 เรื่อง

โครงการ **CAD Knowledge Tank**

เพื่อการบริหารจัดการความรู้องค์กร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

จากใจ ... สู้อใจ

บทความที่รวบรวมขึ้นภายใต้โครงการ *CAD Knowledge Tank* เพื่อการบริหารจัดการความรู้องค์กร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 นี้ เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ กลั่นกรอง และถ่ายทอดออกมาเป็นบทความอันทรงคุณค่า จำนวน 89 บทความ เพื่อนำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและส่งต่อความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นที่ได้สั่งสมมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานของการปฏิบัติงาน ความรู้ที่เกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง ทดลองจนเห็นเป็นผลสำเร็จ หรือความผิดพลาดที่เป็นบทเรียนสำคัญ ซึ่งได้ถ่ายทอดออกมาจากใจที่มุ่งหวังให้เป็นวิทยาทานแก่เพื่อนร่วมงาน รุ่นพี่รุ่นน้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจ ย่อมมีคุณค่าและความหมายมากกว่าความรู้ทางทฤษฎีใดๆ เป็นทรัพย์สินที่มีค่ายิ่งขององค์กร จึงขอให้ทุกท่านได้ศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน เพียงเท่านี้ก็นับเป็นการตอบแทนน้ำใจของผู้ให้ ขอให้พวกเราช่วยกันพัฒนา ต่อยอด และแบ่งปันองค์ความรู้ออกไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่องค์กรสืบไป

โอภาส ทองยงค์
อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
พฤษภาคม 2563

	หน้า
click	
1. 3 ด้าน 9 เรื่อง: การนำมาตราฐานฯ ไปใช้ในการตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพชรบูรณ์	1
2. กตส.ยุคใหม่ หลังพ่นภัย “โควิด-19” สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กาฬสินธุ์	5
3. กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรผู้จัดการคนเดียว จำกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลพบุรี	8
4. กระบวนการความหามาผลค่ากึ่ง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุราษฎร์ธานี	11
5. กลวิธีสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชน กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอน	14
6. ก่อนจะถึงบทเรียนราคาแพง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครนายก	17
7. การใช้ Microsoft Excel อย่างง่ายช่วยตรวจสอบธุรกิจแปรรูปกาแฟ 3IN1 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชุมพร	20
8. การใช้ข้อมูลทางการบัญชีช่วยในการแก้ไขปัญหาหนี้สินสมาชิกสหกรณ์ กรณีศึกษาสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม	23
9. การซื้อขายทรัพย์สินของสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครสวรรค์	26
10. การดำเนินงานตามโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พ.ศ. 2562 ของกลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลรังนก สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร วิชาสินี บุตรดี	29
11. การดำเนินธุรกิจนอกรอบวัตถุประสงค์ กรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 2	32
12. การตรวจสอบการแก้ไขข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก กรณีทุจริต สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุรินทร์ อนงค์พร กุลัดนาม	35
13. การตรวจสอบด้านลูกหนี้เงินให้กู้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยะลา	38
14. การตรวจสอบที่ดินแทนการชำระหนี้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 พจนีย์ แสนลา	40
15. การตรวจสอบธุรกิจเงินรับฝาก สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์น่าน	44
16. การตรวจสอบธุรกิจสินเชื่อ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุพรรณบุรี นพัตสลา จันทร์มา	47

	click	หน้า
17.	การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ ศิญา เต็มเปี่ยม	50
18.	การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ กรณีพบข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปทุมธานี วนาพร ทองทิ	53
19.	การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ตักค้างการตรวจสอบบัญชี จำนวน 7 ปี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ วันชัย แสงนาค	56
20.	การตรวจสอบโปรแกรมสินค้า V 2.2 ในกรณีขายสินค้าต่ำกว่าทุน ผ่านโปรแกรม ACL สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สตูล	58
21.	การตรวจสอบรายการด้านการเงินและการบัญชี เพื่อป้องกันและจัดการการทุจริตในสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยภูมิ	60
22.	การตรวจสอบสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกร ในสถาบันเกษตรกร ปี 2561 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท	63
23.	การตรวจสอบสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักการอิสลาม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปัตตานี	66
24.	การตรวจสอบสหกรณ์ที่บันทึกบัญชีด้วยโปรแกรมระบบบัญชีและบันทึกบัญชีด้วยมือคู่กันทั้ง 2 ระบบ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา	69
25.	การตรวจสอบสินค้าคงเหลือ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สิงห์บุรี	72
26.	การเตรียมความพร้อมก่อนการตรวจสอบสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักศาสนาอิสลาม ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สงขลา	76
27.	การแตกยอดการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์งบการเงิน DuPont Analysis สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร	79
28.	การทำธุรกรรมนอกกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์โดยการประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย นัคมณ เงินมัน	82
29.	การทุจริตของสหกรณ์บางแห่งที่ผู้สอบบัญชีอาจมองข้าม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุทัยธานี	84
30.	การทุจริตเงินรับฝากในสหกรณ์ บ่อนทำลายความศรัทธาของสมาชิกสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4	87
31.	การทุจริตด้านการจัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงมาจำหน่ายของเจ้าหน้าที่การตลาดใน สหกรณ์เครดิตยูเนียนตัวอย่าง จำกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา	91

click		หน้า
32.	การทุจริตในธุรกิจสินเชื่อ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บุรีรัมย์	94
33.	การทุจริตในสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครปฐม ภัทรพร เปี่ยมปรีดา	97
34.	การบริหารงานสหกรณ์เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อำนาจเจริญ	102
35.	การบัญชีนิติเวช Forensic Accounting สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์น่าน	104
36.	การปรับเปลี่ยนมาใช้โปรแกรมกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และการใช้เทคโนโลยีระบบ Cloud มาช่วยจัดการระบบสินค้าคงคลัง เพื่อลดความเสี่ยงในการตรวจสอบบัญชีและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรพรหมคีรี จำกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช	108
37.	การป้องกันและตรวจสอบการทุจริตในสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลำปาง เกษสุนีย์ สรรพกิจกำจร	112
38.	การพิสูจน์ความมีอยู่จริงลูกหนี้การค้า สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตราด	114
39.	การเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table กองกำกับการสอบบัญชีสหกรณ์ จารุณี นามมนตรี	116
40.	การเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลต่าง Generation เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10 รัตติยา สวัสดิ์	120
41.	การเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร วชิราภร ไชยมาศ ลัคนา รบมีชัย ธัญวรรณ ประไพภักดิ์	123
42.	การเลือกตัวอย่างสอบทานเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้ โดยวิธี MUS (Monetary Unit Sampling) จากโปรแกรม ACL (Audit Command Language) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี วราพร พันธิตากุล	127
43.	การวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8	131
44.	การสร้าง Quality Data ในระบบเงินให้กู้ของสหกรณ์การเกษตร A จำกัด โดยกระบวนการ Cleansing สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5 จีรสุดา ศรีกุล	135
45.	การสร้างเครื่องมือ จากโปรแกรม Microsoft Excel ช่วยตรวจสอบการผลิตปุ๋ยผสม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พังงา	138

	click	หน้า
46.	การสร้างทีมยืนย่นยอด กรณีเกิดทุจริตในสหกรณ์การเกษตรอุบลราชธานี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี	141
47.	การสอบบัญชีให้รอดและปลอดภัย สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3	144
48.	การสอบและสอนบัญชีสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงดอยอ่างขาง จำกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ ศิญา เต็มเปี่ยม	147
49.	การเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) แก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี โดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม	149
50.	การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงิน เกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูเก็ต	157
51.	เกร็ดน่ารู้เกี่ยวกับการชำระบัญชีสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม ทองม้วน ศิริสำรอรรัตน์	161
52.	ขายพืชผลทางการเกษตรและขายสัตว์ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มจริงหรือ? สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พระนครศรีอยุธยา นิยม คำบุญทา	168
53.	ความรู้ทางวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ คำแนะนำ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับงานชำระบัญชี สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นนทบุรี เสริม อุดมพรวิเศษ	171
54.	ใครกันแน่ที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ? สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บึงกาฬ	175
55.	เจ้าหน้าที่ทุจริตเงินรับฝาก สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ สาวิตรี โพธิ์สุต จันทนา บัวคลื่น	179
56.	ตัวช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ	183
57.	เทคนิคการแก้ไขรายงานสินค้าคงเหลือไม่ถูกต้องกรณีสถานะสินค้าถูกยกเลิก สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชลบุรี	187
58.	เทคนิคการตรวจสอบเงินสด เงินฝากธนาคารและเงินฝากสหกรณ์อื่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม	191
59.	เทคนิคการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ด้านเงินสด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กระบี่	197
60.	เทคนิคการตรวจสอบโปรแกรมระบบสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ	202

	หน้า
click	
61. เทคนิคการตรวจสอบรายการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง (ซื้อลม-ขายลม) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3	205
62. เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา นันทวัลย์ นิลสูงเนิน	208
63. เทคนิคพิชิต Finalize สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ สุพัตรา จันทร์ตา	211
64. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการตรวจนับสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสาร สำหรับสหกรณ์ที่รวบรวม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระนอง	214
65. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การวางแผนการสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์หนองคาย จาริยา พูนพิพัฒน์พงษ์	218
66. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยการจัดการข้อมูล Data Analytics สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร สมัชญา สุปัญญา	221
67. ประเด็นการทุจริตที่ควรรู้ (การทุจริตผ่านบัญชีลูกหนี้การค้า) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุโขทัย จุฬภาภา กิตติประภานันท์	224
68. ประเด็นทุจริตที่ควรรู้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ วินัดดา วงศ์แดงอ่อน	227
69. ประเด็นทุจริตที่ควรรู้ ประเด็นทุจริตในสหกรณ์เครดิตยูเนียน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลำพูน พวงทอง ปานอุทัย ไพรินทร์ เอี่ยมละออ	230
70. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของทีมงานสอบบัญชี (Audit Teamwork) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10 จุไร ปานทิพย์	234
71. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการทำงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ วรพรรณ เชื้อนคง	238
72. ปัจจัยเสี่ยงที่มีความเสี่ยงสูงและจุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยงสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจ รวบรวมและแปรรูปยางพารา สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9	241
73. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จโดยในการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุดรธานี	245
74. ผลกระทบจากเชื้อไวรัส-19กับประสิทธิภาพการสอบบัญชีสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธร พลาญชัย ศรีวิเศษ	248

	หน้า
click	
75. ผู้บริหารสหกรณ์ไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลในโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มุกดาหาร	250
76. พหุวัฒนธรรม : ความแตกต่างที่กลมเกลียวมุ่งสู่ความสำเร็จของงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นราธิวาส	254
77. ภาษีอากรนำรู้เคียงคู่สหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ ณิชชา วงศ์จินดา	257
78. ระบบบริหารจัดการขนส่งน้ำมันดิบจากฟาร์มสมาชิกในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพและ ผลผลิตน้ำมันโค สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สระแก้ว	260
79. ระบบบัญชีสำหรับธุรกิจการผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พัทลุง เยาวนาถ หมานหมุย	263
80. ระเบิดเวลา ธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์ภาคการเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ร้อยเอ็ด อลงกรณ์ ประจันพล	267
81. เราจะเก็บไฟล์ออนไลน์ได้อย่างไรให้ปลอดภัย สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บึงกาฬ	271
82. เรื่องจริงที่ผู้สอบบัญชีต้องรู้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สมุทรปราการ สายสุณี สังข์แก้ว	273
83. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ สหกรณ์กองทุนสวนยาง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตรัง	278
84. สหกรณ์กับการใช้ประโยชน์ผลวิเคราะห์ทางการเงินจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์หนองคาย ศุภรดา โยธาพิย	278
85. องค์ความรู้การใช้ Program Microsoft Excel ช่วยในการจัดทำกระแสเงินสด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิษณุโลก	280
86. Cyber Auditor เทคนิคง่าย ๆ ตาม Lifestyle ของคุณ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปราจีนบุรี ปิยะดา เงินฉลาด	284
87. How to be CPA ... สอบยากจริงหรือ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงราย ศิริลักษณ์ หน่อแก้ว	288
88. How to การบริหารเวลาในการทำงาน ฉบับคนทำงานรุ่นใหม่ สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ เสาวลักษณ์ ทูลธรรม	291
89. R2R: Routine to Research สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กลุ่มวิจัยและพัฒนา	294

1

๓ ด้าน ๙ เรื่อง : การนำมาตรฐานฯ ไปใช้ในการตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพชรบูรณ์

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ.๒๕๕๓ (มาตรฐานฯ) เป็นระเบียบที่ช่วยให้สหกรณ์และผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีความมั่นใจได้ว่า การใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสหกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นระบบที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือระบบที่พัฒนาโดยผู้อื่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสมาชิก มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม และมีความปลอดภัย จากความเสี่ยงที่เกิดจากตัวบุคคล เทคโนโลยี รวมไปถึงความเสี่ยงในรูปแบบอื่น ๆ เป็นการลดโอกาส ที่งบการเงินของสหกรณ์จะแสดงข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง อันจะนำไปสู่การแสดงความเห็นอย่างไม่เหมาะสมของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม จากการปฏิบัติในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพชรบูรณ์ (สำนักงานฯ) ที่ผ่านมา พบว่า ผู้สอบบัญชี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์ยังคงมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ทำให้การประเมินการปฏิบัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมาตรฐานฯ รวมไปถึงอาจไม่สอดคล้องกับการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบัน สำนักงานฯ จึงได้สรุปวิธีการตรวจประเมินและให้คำแนะนำโดยสังเขป โดยไม่อิงกับลำดับเลขและข้อความในมาตรฐานฯ เพื่อให้ผู้สอบบัญชี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรฐานฯ และสามารถตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยแบ่งเป็น ๓ ด้าน ๙ เรื่อง และการตรวจสอบคุณสมบัติ ๕ ประการ รายละเอียดดังนี้

นโยบายควบคุมการพัฒนาและใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้สหกรณ์มีการควบคุมภายในที่ดี สหกรณ์จึงควรกำหนดนโยบายความปลอดภัยสารสนเทศ (มาตรฐานฯ ข้อ ๑) ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีความชัดเจน ครอบคลุมบริบทการปฏิบัติงานทั้งหมด ตั้งแต่การจัดซื้อจัดจ้างบุคลากรและอุปกรณ์ที่จำเป็น การคัดเลือกหรือพัฒนาระบบขึ้นใช้งาน การมีเอกสารสนับสนุนระบบและ/หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ไปจนถึงการปฏิบัติงานประจำวันในแต่ละวัน มีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว ตลอดจนมีการควบคุม และติดตามการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ หากสหกรณ์ไม่ได้ใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่พัฒนา โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสหกรณ์มีความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศใหม่ และ/หรือเพิ่มเติมจากเดิม (มาตรฐานฯ ข้อ ๔) สหกรณ์ควรกำหนดวิธีการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาระบบ การอนุมัติการพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ไปจนถึงผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับผู้พัฒนา ซึ่งจะต้องพัฒนาและทดสอบระบบในสภาพแวดล้อมที่แยกจากบริบทการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมั่นใจได้ว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นนั้นตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งานทุกฝ่าย และงานได้อย่างถูกต้องเมื่อเทียบกับกระบวนการทางธุรกิจของสหกรณ์ ระบบเดิม หรือมาตรฐานทางบัญชี และจะต้องมั่นใจได้ว่าผู้ใช้งานทุกท่านได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอและเหมาะสม นอกจากนั้น สหกรณ์ยังควรกำหนดให้ผู้พัฒนาระบบสารสนเทศจัดทำคู่มือประกอบ (มาตรฐานฯ ข้อ ๕) โดยมีโครงสร้างข้อมูล เอกสารประกอบการออกแบบ และคู่มือการใช้งานเป็นอย่างน้อย และคู่มือดังกล่าวจะต้องมีความเป็นปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นคู่มือสำหรับระบบรุ่นที่สหกรณ์ใช้งาน และสหกรณ์จะต้องเข้าถึงคู่มือดังกล่าวได้โดยง่ายจากสถานที่จัดเก็บ ๒ สถานที่ขึ้นไป

ทั้งนี้ หากสหกรณ์จำเป็นต้องใช้บริการจากบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาระบบ สัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พื้นที่จัดเก็บข้อมูล หรือบริการอื่น ๆ (มาตรฐานฯ ข้อ ๘) สหกรณ์จะต้องจัดทำขั้นตอนการคัดเลือกและตรวจรับงานที่รัดกุม มีการกำหนดรายละเอียดในสัญญาให้ครอบคลุมการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะการรักษาความลับของสหกรณ์ การจัดทำคู่มือประกอบการใช้งาน รวมไปถึงสรุปข้อมูลการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นรายเดือนส่งให้กับสหกรณ์ตลอดช่วงเวลาที่มีการใช้งานบริการนั้นๆ

การรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ

เพื่อให้มั่นใจได้ว่าระบบสารสนเทศของสหกรณ์นั้นจะมีเฉพาะผู้เกี่ยวข้องที่สามารถใช้งานได้ ทั้งในส่วนหน้าจอโปรแกรม (มาตรฐานฯ ข้อ ๓) และส่วนจัดเก็บข้อมูล (มาตรฐานฯ ข้อ ๖) สหกรณ์ควรกำหนดให้มีเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ที่จะสามารถใช้งานระบบได้เท่าที่จำเป็น โดยกำหนดชื่อผู้ใช้งาน (Username) แยกสำหรับแต่ละบุคคล ให้มีสิทธิ์เพียงเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้ กำหนดรหัสผ่าน (Password) ที่จำได้ง่าย แต่มีความซับซ้อน และมีการเปลี่ยนรหัสผ่านอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะรหัสผ่านสำหรับผู้ดูแลระบบ ที่จะต้องเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย และนำมาใช้เท่าที่จำเป็น และควรมีการตรวจสอบการเข้าถึงระบบทั้งสองส่วน และสหกรณ์ยังควรติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย (Antivirus และ Firewall) ที่ได้รับการปรับปรุงข้อมูลภายในอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับสภาพการทำงานของระบบที่ใช้งานจริง ทั้งนี้ ต้องทำให้ผู้ใช้งานระบบตระหนักว่า การป้องกันที่สำคัญที่สุด คือ วิจารณญาณของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะไม่ใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์นอกเหนือจากที่กำหนด เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาขึ้น

นอกจากนั้น ควรเน้นย้ำให้สหกรณ์ได้รับการตรวจสอบระบบสารสนเทศโดยบุคคลภายนอก (มาตรฐานฯ ข้อ ๙) ทั้งในส่วนของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งาน (การทดสอบจุดควบคุม) และข้อมูลภายในระบบดังกล่าว (การทดสอบเนื้อหาสาระ) โดยหากสหกรณ์ใช้ผู้สอบบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะถือว่าได้ดำเนินการในส่วนนี้แล้ว ทั้งนี้ ข้อมูลภายในระบบควรได้รับการจัดเก็บด้วยรูปแบบที่สามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ทั้งโดยสหกรณ์เอง และโดยผู้สอบบัญชี

การรักษาความปลอดภัยทางกายภาพและความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นครุภัณฑ์ที่จัดเก็บข้อมูลที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นจำนวนมาก การรักษาความปลอดภัยทางกายภาพ (มาตรฐานฯ ข้อ ๒) ถือเป็นสิ่งที่สหกรณ์ควรให้ความสำคัญ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม กล่าวคือ มีการรักษาอุณหภูมิให้เย็นและแห้งอยู่ตลอดเวลาที่ใช้งาน มีระบบสำรองไฟฟ้า เพื่อให้สหกรณ์สามารถปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างปลอดภัย โดยที่ข้อมูลไม่สูญหาย มีระบบป้องกันและกำจัดอัคคีภัย และการวางเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สำคัญนอกพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้โดยบุคคลภายนอก เพื่อลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่อาจเกิดต่อตัวเครื่อง เช่น อัคคีภัย การลักขโมย การบั้งค้ำเอาด้วยกำลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ไม่คาดฝันนั้นก็ยังอาจเกิดขึ้นได้ การกำหนดให้มีการสำรองข้อมูล รวมไปถึงการจัดทำแผนสำรองฉุกเฉินเพื่อให้สหกรณ์สามารถกลับมาดำเนินธุรกิจหลังเกิดเหตุการณ์ได้โดยเร็ว (มาตรฐานฯ ข้อ ๗) จึงถือเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สหกรณ์ควรให้ความสำคัญ สหกรณ์ควรกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบความถี่ในการสำรองข้อมูล โดยกำหนดให้ทำการสำรองข้อมูลลงในสื่อจัดเก็บข้อมูลที่ไม่ได้ใช้ร่วมกับกระบวนการอื่น และได้รับการติดฉลากหรือกำหนดชื่ออย่างชัดเจน มากกว่า ๑ ชุด มีการจัดทำทะเบียนข้อมูลสำรอง และ

กำหนดให้การเรียกคืนข้อมูลสำรอง (นอกเหนือจากการเรียกคืนเพื่อทดสอบ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ) ต้องได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจทุกครั้ง นอกจากนี้ สหกรณ์ควรกำหนดแผนสำรองฉุกเฉิน โดยครอบคลุมถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น อุปกรณ์ที่ต้องขนย้าย และ/หรือนำมาใช้ทดแทน ไปจนถึงผู้รับผิดชอบดำเนินการ และควรทดสอบให้มั่นใจว่าผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจในแผนสำรองฉุกเฉินดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ

การตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์

หากผู้สอบบัญชี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจประเมินและให้คำแนะนำแก่สหกรณ์มีความเข้าใจในมาตรฐานฯ โดยสังเขป ท่านจะสามารถสังเกตการปฏิบัติงานของสหกรณ์ ดำเนินการประเมิน และแนะนำการปฏิบัติของสหกรณ์ได้ง่ายขึ้น และถึงแม้ท่านจะจำรายละเอียดการปฏิบัติตามมาตรฐานฯ ๙ ข้อ โดยละเอียดไม่ได้ แต่หากท่านสามารถแนะนำให้สหกรณ์กำหนดวิธีการปฏิบัติ ไปจนถึงปฏิบัติงานจริงได้ตามคุณสมบัติ ๕ ประการต่อไปนี้ โอกาสที่สหกรณ์จะมีการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานฯ จะมีมากขึ้น ทั้งนี้ ๕ คุณสมบัติสำคัญ (5C) ที่จำเป็น คือ จะต้องมีความครอบคลุม (covered) ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย (clear) ทุกคนรับทราบและเข้าใจ (communicated) นำไปปฏิบัติได้ (compliant) และติดตามผลการปฏิบัติได้ (checked)

หากสหกรณ์สามารถจัดการปฏิบัติในแต่ละเรื่องให้ได้คุณสมบัติ 5C ตามที่กล่าวไปในข้างต้น โอกาสที่สหกรณ์จะได้รับการประเมินมาตรฐานฯ แต่ละเรื่องในระดับ “ดีมาก” จะมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากท่านตรวจพบประเด็นที่ต้องสงสัย ท่านควรดำเนินการตรวจสอบโดยละเอียด ทั้งในแง่ของการปฏิบัติตามมาตรฐานฯ และวิธีการปฏิบัติทางบัญชีเงินต้นสงสัย เพื่อให้การแสดงความเห็นต่องบการเงินเป็นไปโดยสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ที่มีใช้ปรากฏเพียงแต่ในงบการเงินของสหกรณ์เท่านั้น

สรุป

มาตรฐานฯ ทั้ง ๙ ข้อ และคุณสมบัติ 5C ที่ได้นำเสนอในบทความนี้ ถือเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของสหกรณ์และผู้สอบบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับมาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องได้รับการปรับปรุง และ/หรือกำหนดขึ้นใหม่โดยสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ทางสำนักงานฯ จะได้ปรับปรุงเอกสารประกอบทั้งหมดให้เป็นปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับการปรับปรุงมาตรฐานฯ และการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในอนาคตอย่างต่อเนื่องต่อไป

การประเมิน/ปฏิบัติ ตามมาตรฐานขั้นต่ำ

3 ด้าน 9 เรื่อง

ฉบับเอาให้เข้าใจง่าย ๆ

นโยบายความปลอดภัยสารสนเทศที่ชัดเจน
ครอบคลุม เจ้าหน้าที่เข้าใจ และสามารถ
ตรวจสอบการปฏิบัติได้

เอกสารประกอบการออกแบบระบบงาน
โครงสร้างข้อมูล และคู่มือการใช้งาน
เป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้

การพัฒนาระบบสารสนเทศใช้เอง มีการควบคุม
ทุกขั้นตอน ต้องเป็นไปโดยการมีส่วนร่วม
ของผู้ใช้งาน

การใช้บริการจากบุคคลภายนอก ต้องมีการ
คัดเลือกที่ชัดเจน มีคู่มือการใช้งาน และ/หรือ
แก้ไขปัญหา และการรักษาความลับ
โดยผู้ให้บริการ

การควบคุม
การพัฒนา
และใช้งาน IT

ผู้ใช้งาน/ผู้ดูแลระบบ มีการกำหนดสิทธิ์
และปกป้องสิทธิ์ โดยคำนึงถึง
การทำงานที่รับพิดชอบเป็นสำคัญ

ฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศ
มีการควบคุมการเข้าถึง และสามารถ
อ่านในรูปแบบที่เข้าใจได้

มีการตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก
ทั้งจุดควบคุม (ระบบและกระบวนการ)
และเนื้อหาสาระ (ACL/CATS/เทียบเท่า)

*** CATS ของแท้ ต้อง S ตัวใหญ่

เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ปฏิบัติงาน
มีความปลอดภัยจากเหตุฉุกเฉิน
และการเข้าถึงที่ไม่ได้รับอนุญาต

ข้อมูลภายในระบบของสหกรณ์
ได้รับการสำรอง โดยมีการตรวจสอบ
ดูแล และอาจมีแผนสำรองฉุกเฉิน
เพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ

มาตรฐาน
ขั้นต่ำ

ความปลอดภัย
ทางกายภาพ
และความต่อเนื่อง
ทางธุรกิจ

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วย
มาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายใน
และการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์
และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรม

ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

ความปลอดภัย
สารสนเทศ

5C: หลักในการประเมินและให้คำแนะนำ

ครอบคลุม ชัดเจน ทุกคนรับทราบ ปฏิบัติได้ ติดตามผลได้
Covered, Clear, Communicated, Compliant, Checked

** รายละเอียดเพิ่มเติม ติดตามได้ตามลิงก์ใน QR Code Ver.1.01 ปรับปรุง 29 เมษายน 2563

<https://phetchabun.cad.go.th>

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพชรบูรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6

2

กตส.ยุคใหม่ หลังพ่นภัย “โควิด-19”

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กาฬสินธุ์

ผลกระทบที่เห็นได้ชัดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้คนตกงานเป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์ที่รุนแรงสาหัสยิ่งกว่าวิกฤติเศรษฐกิจปี 40 ซึ่งส่งผลกระทบตั้งแต่ธุรกิจขนาดกลาง ขนาดเล็กและรายย่อย ไปจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่บางส่วน โดยเฉพาะธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบ แรงงานที่ตกงานจากธุรกิจบันเทิง, ร้านอาหาร, สปาและร้านนวด, ธุรกิจโรงแรม ศูนย์การค้าและค้าปลีก โดยธุรกิจที่ได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุดเป็นเอสเอ็มอี (SME) ขณะที่ห้างสรรพสินค้าทั้งหลายได้รับผลกระทบจากเชื้อโควิดเช่นกัน จากเดิมที่คนต้องไปกินอาหารที่ร้านภายในห้าง ต่อไปจะมีการเปลี่ยนแปลง หรือในอนาคตไม่จำเป็นต้องมีห้างสรรพสินค้าก็ได้ เพราะคนส่วนใหญ่นิยมสั่งทางเดลิเวอรี่ (Delivery) หรือ DRIVE-IN (Drive-in) เข้ามา ซึ่งโดยปกติพื้นที่ห้างส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารและสาขาของธนาคาร แต่ต่อไปคนจะหันมาใช้อี-เพย์เมนต์ (e-Payment) ทำให้ธนาคารต่างๆ ต้องหายไปจากห้าง และท้ายสุดแล้วห้างต่างๆ จะเปลี่ยนไปเป็นอี-คอมเมิร์ซ (e-commerce) คนที่เปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้ แต่บางคนเปลี่ยนเพราะโควิด ดิสรัปชั่น (Disruption) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นโลกใหม่หลังโควิดหมดไป เป็นโลกที่ไม่มีใครเคยจินตนาการ มาก่อน กลายเป็นว่าตอนนี้ต่างคนต่างงาน ไม่จำเป็นต้องเจอกัน และมีระบบไอทีเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้พฤติกรรมคนเปลี่ยนไป หากอยู่ในสถานการณ์นี้นานๆ ผู้คนจะเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ปัญหาเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะด้านสาธารณสุข จะได้รับการแก้ไขให้ทั่วถึงและเสมอภาคมากขึ้น วิกฤติโควิด-19 สร้างแรงกดดันให้รัฐบาลหลายประเทศหันมาใส่ใจพื้นฐานด้านสาธารณสุขของประชาชนมากขึ้น และสังคมจะก้าวเข้าสู่ระบบดิจิทัล (Digital) อย่างเต็มรูปแบบเพื่อให้ทันพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทุกวิกฤติย่อมทิ้งร่องรอย (legacy) ไว้เสมอ ย้อนกลับไปในช่วงการระบาดของโรคซาร์สในปี พ.ศ. 2545 ก็สร้างจุดเปลี่ยนสำคัญสำหรับการใช้เทคโนโลยีออนไลน์อย่างดี การดำเนินธุรกิจทุกประเภทในปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไปจากอดีต โดยมีการนำเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานต่างๆ มากขึ้น กลายเป็นยุคดิจิทัล (Digital) ที่สามารถดำเนินธุรกิจผ่านระบบออนไลน์ได้ในขั้นตอนเดียว เช่นเดียวกับธุรกิจสหกรณ์ในปัจจุบัน ที่ได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้ก้าวทันกับยุคสมัยและตอบสนองกับ การดำเนินธุรกิจและพฤติกรรมของคนในสังคม

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ยุคหลังโควิด จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในปัจจุบัน โดยจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ทั้ง 2 ด้าน ควบคู่กัน ได้แก่ 1.) ด้านงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะการสอบบัญชีอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์อย่างรู้เท่าทัน สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิกในการทำธุรกิจและธุรกรรมทางการเงินกับสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรได้ 2.) ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนางานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ให้มีความก้าวหน้า รวดเร็วและแม่นยำ กรมฯ มีนโยบายให้ผู้สอบบัญชีทุกคนมุ่งมั่นสู่การเป็น CYBER AUDITOR หรือ ผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะด้านไอทีในระดับสูง เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ โดยพัฒนาผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพให้มีความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสอบบัญชี เพื่อสร้างคุณภาพและความเชื่อมั่นของผลงานการสอบบัญชี รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่งานสอบบัญชี ซึ่งถือเป็นการช่วยดูแลรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกสหกรณ์ ทั่วประเทศที่มีจำนวนมากกว่า 10 ล้านคน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.<http://cad.go.th>)

จากการที่รัฐบาลมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งมีการปรับรูปแบบการปฏิบัติงานโดยมอบหมายให้บุคลากรที่ไม่มี ความจำเป็นต้องเดินทางมาปฏิบัติงานที่สำนักงานสามารถปฏิบัติงานที่บ้านพักอาศัยได้ ระหว่างที่มีการปฏิบัติงานที่บ้านพัก (Work From Home) ผู้เขียนมีโอกาสได้เข้าไปศึกษาความรู้ด้วยตนเองในเรื่อง “Digital_literacy” และสนใจเรื่อง E-Commerce Platforms ประเภทแพลตฟอร์มมีลักษณะการให้บริการที่ต่างกันและมีส่วนที่ใกล้เคียงกับการให้บริการด้านการตรวจสอบบัญชีและแสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชี รวมถึงการให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้บริการด้านโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ การวางรูปแบบบัญชีให้กับสหกรณ์ตั้งใหม่ การกำกับแนะนำด้านการจัดทำบัญชีและงบการเงินแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร “Investment Platform” เป็นแพลตฟอร์มที่มีการบริการโดยผู้ใช้งานสามารถเข้าไปศึกษาข้อมูลและเลือกลงทุนผ่านแพลตฟอร์มที่สร้างขึ้น ซึ่งรวดเร็วและอำนวยความสะดวกให้แก่ทั้งสองฝ่าย หากนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับระบบการทำงานของผู้สอบบัญชีจะทำให้การทำงานของผู้สอบบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวดเร็ว แม่นยำ และที่สำคัญสามารถปฏิบัติงานได้ทุกที่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ลักษณะของการให้บริการเป็นการนำเอาข้อมูลที่มีอยู่มากมายในระบบอินเทอร์เน็ตของ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมถึงคำแนะนำ คู่มือ ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งการทำงานของ Platform นี้จะสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว การเขียนเพิ่มเรื่องราวประสบการณ์ การสอนแนะเทคนิคการตรวจสอบในแต่ละด้านแต่ละธุรกิจ การเพิ่มเติมหรืออัปเดตข้อมูลใหม่เสมอ การให้บริการและการแก้ไขปัญหาด้านโปรแกรมที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตลอดจนการเขียนรายงาน รูปแบบรายงานและการแสดงความเห็นต่องบการเงินทุกรูปแบบ

Application (แอปพลิเคชัน) หรือที่ทุกคนเรียกกันสั้นๆ ว่า App (แอฟ) มันคือ โปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ที่ออกแบบมาสำหรับ Mobile (โมบาย) Tablet (แท็บเล็ต) หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เราใช้จก ซึ่งในแต่ละระบบปฏิบัติการจะมีผู้พัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นมามากมายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ยุคหลังโควิด ที่ผู้เขียนอยากเห็นคือ การที่มี Application (แอปพลิเคชัน) ที่ใช้ในกระบวนการสอบบัญชี มีรูปแบบการให้บริการที่รองรับการทำงานของผู้สอบบัญชีได้ทันเหตุการณ์ นำเครื่องมือวิธีการตรวจสอบ รูปแบบหรือเทคนิคการตรวจสอบในทุกๆ ด้าน ครอบคลุมการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ทุกประเภท ใส่ไว้ใน App (แอฟ) เป็นข้อมูลที่เริ่มตั้งแต่กระบวนการประเมินความเสี่ยง จนถึงการแสดงความเห็น การเสนอรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี เป็นคัมภีร์ในงานสอบบัญชีทุกอย่างใน App (แอฟ) เดียว

Cloud หรือ CloudComputing (คลาวด์ คอมพิวติ้ง) เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการทำงานของผู้ใช้งานในทุกๆด้าน ทั้งด้านระบบเครือข่าย ด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการติดตั้งฐานข้อมูล หรือการใช้งานซอฟต์แวร์เฉพาะด้านในธุรกิจต่างๆ เป็นต้น โดยที่ผู้ใช้บริการไม่จำเป็นต้องติดตั้งระบบทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ไว้ที่สำนักงานของตนให้มันยุ่งยาก แต่ผู้ใช้บริการสามารถใช้งานง่ายๆ ด้วยการเชื่อมต่อกับระบบ CloudComputing ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแค่นั้นเอง

G-Cloud คือโครงสร้างพื้นฐานบนอินเทอร์เน็ตแบบใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) ให้บริการแก่หน่วยงานภาครัฐด้วยเทคโนโลยี Cloud ซึ่งเก็บทรัพยากรไว้บนอินเทอร์เน็ต สามารถเรียกใช้งานผ่านเครือข่ายได้ตลอดเวลาจากกระยะไกล ปรับขนาดได้ตามความต้องการของผู้ใช้ มีการจัดสรรทรัพยากร ลดภาระการบริหารจัดการ และมีความมั่นคงปลอดภัยสูง

Google Drive เป็นบริการจาก Google ที่ทำให้เราสามารถนำไฟล์ต่าง ๆ ไปฝากไว้กับ Google ผ่านพื้นที่เก็บข้อมูลระบบคลาวด์และการสำรองข้อมูลไฟล์ที่มีความปลอดภัย ทำให้เราสามารถใช้ไฟล์เหล่านั้นที่ไหนก็ได้ ไม่เพียงแค่ฝากไฟล์ได้เท่านั้นคุณยังสามารถแบ่งปัน (แชร์) ไฟล์กับคนที่ต้องการ และสามารถแก้ไขร่วมกันได้จากอุปกรณ์หลายประเภท เช่น อุปกรณ์มือถือ อุปกรณ์แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในสังกัดปฏิบัติตนให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างเคร่งครัด โดยการ Work from home คือการทำงานที่บ้าน แต่เมื่อเราจะเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน จากที่ทำงานไปที่บ้านนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การเตรียมความพร้อม Work from home ให้ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ ต้องชัดเจนว่าวันนี้เราต้องทำอะไรบ้าง เรียงตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง และกำหนดการส่งงานของตัวเองให้ชัดเจน ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมือนกับที่ทำงาน เพื่อบอกให้ร่างกายรู้ว่าเราต้องทำงาน ถึงแม้จะอยู่ที่บ้าน แต่ก็ต้องตื่นนอน อาบน้ำ ทำทุกอย่างให้เหมือนกับวันทำงานปกติ เลือกที่นั่งที่แสงพอเหมาะ และจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้เอื้อต่อการทำงานมากที่สุด และสุดท้ายเราต้องไม่ลืมที่จะใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ นั่นคือ Work from home ในยุค 4.0 โดยจะเปลี่ยนเป็นการให้บริการที่บ้านด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ การตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป จากผู้สอบบัญชีทุกคนที่เป็น CYBER AUDITOR หรือผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะด้านไอทีในระดับสูง สิ่งสำคัญที่จะทำให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ไปถึงจุดนั้นได้ทุกท่านต้องปรับเปลี่ยน “Mindset” เพราะคนเราไม่สามารถพัฒนากรอบความคิดได้ในทุกเรื่อง จากภาพและความทรงจำเก่าๆ ที่เคยเห็นในอดีต หลังจากที่คุณสอบบัญชีกลับจากการตรวจสอบบัญชี ณ ที่ทำการสหกรณ์แล้ว ยังต้องกลับมานั่งทำงานต่อที่สำนักงาน แต่ก็ไม่แล้วเสร็จ ยังเก็บเอกสารใส่กระเป๋ากลับไปทำต่อที่บ้าน แบบหามรุ่งหามค่ำ ดึกตื่นเที่ยงคืน บางครั้งจนรุ่งสาง พฤติกรรมเหล่านี้จะไม่มีให้เห็นอีกแล้ว หากผู้สอบบัญชีนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและสะดวกขึ้น อาทิเช่น การนำ Dropbox หรือ Google Drive ในการเก็บหรือส่งไฟล์งาน ทำนัดหมายตารางงาน จาก Google Calendar ประชุมประจำวันด้วย Microsoft team หรือ slack ไปจนถึง Wunderlist ที่ใช้ทำเช็กลิสต์การทำงาน สิ่งเหล่านี้ที่ผู้เขียนต้องการเห็นและอยากให้เกิดขึ้นกับ กตส.ยุคใหม่ หลังพ่นภัย “โควิด-19”

กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรผู้จัดการคนเดียว จำกัด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลพบุรี

ข้อมูลทั่วไป

สหกรณ์การเกษตรผู้จัดการคนเดียว จำกัด จัดอยู่ในกลุ่มพร้อม เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน ของทุกปี ใช้โปรแกรมที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ครบทุกระบบ

ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2560 : มีสมาชิก 1,429 คน ทุนดำเนินงาน 226 ล้านบาท ปริมาณธุรกิจ 269 ล้านบาท ประกอบด้วย

- ธุรกิจสินเชื่อ 193 ล้านบาท
- ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย 40 ล้านบาท
- ธุรกิจรวบรวมฯ (ข้าวเปลือก) 1 ล้านบาท
- การรับฝากเงิน 35 ล้านบาท
- มีกำไรสุทธิ จำนวน 425,349.56 บาท

นอกจากนี้ สหกรณ์ได้สร้างสถานที่ตรวจสอบสภาพพร้อมอุปกรณ์ มูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,100,940.48 บาท ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวขัดกับข้อบังคับของสหกรณ์ คณะกรรมการจึงมีมติให้ผู้จัดการสหกรณ์เป็นผู้เข้าดำเนินการ โดยจัดทำสัญญาเช่าตั้งแต่ปี 2558

การดำเนินงานส่วนใหญ่/การตัดสินใจในทุก ๆ ด้าน ขึ้นอยู่กับผู้จัดการสหกรณ์ คณะกรรมการไม่มีบทบาทในการบริหารงานสหกรณ์ ส่วนผู้ตรวจสอบกิจการเป็นอดีตกรรมการสหกรณ์ มีการรายงานผลการตรวจสอบกิจการเป็นประจำทุกเดือน แต่ไม่มีข้อสังเกตแต่อย่างใด

ข้อสังเกตที่ตรวจพบ

ด้านสินเชื่อ

(1) สหกรณ์กำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกและดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นถือใช้ กำหนดวงเงินกู้สูงสุด ทุกประเภทรวมกันรายละไม่เกิน 1.5 ล้านบาท โดยใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน การจ่ายเงินกู้ให้ได้ไม่เกิน ร้อยละ 50 ของราคาประเมิน ส่วนการตีราคาหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการสอบสวนและตีราคาหลักประกัน ตามราคาตลาดที่สหกรณ์ประเมิน จากการตรวจสอบระหว่างงวดพบว่า สหกรณ์ตีราคาประเมินหลักทรัพย์เป็นสองเท่าของราคาตลาด โดยผู้จัดการสหกรณ์จะเป็นคนตีราคาเอง และนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณา (คณะกรรมการจะเห็นชอบตามที่ผู้จัดการนำเสนอทุกครั้ง) ดังนั้นสมาชิกจึงสามารถกู้เงินได้เท่ากับราคาตลาดของหลักทรัพย์

(2) สหกรณ์จ่ายเงินกู้แก่สมาชิก 1 ราย จำนวน 1.4 ล้านบาท โดยใช้หลักทรัพย์ผู้จัดการสหกรณ์เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน จากการสอบสวนหนี้โดยตรงกับสมาชิกรายดังกล่าว พบว่าสมาชิกปฏิเสธการเป็นหนี้กับสหกรณ์ และให้ปากคำว่าตนสนิทกับผู้จัดการ สัญญาเงินกู้นี้ดังกล่าวตนเซ็นชื่อจริงแต่ตนกู้เงินให้ผู้จัดการสหกรณ์ เพราะผู้จัดการเป็นคนมีน้ำใจและเป็นคนมีฐานะดี คงไม่ผิดนัดชำระหนี้ ผู้สอบบัญชีได้แจ้งข้อตรวจพบตามขั้นตอน เพื่อให้เสนอรองนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณา ผู้จัดการได้โทรศัพท์มาแจ้งผู้สอบบัญชีกรณีดังกล่าวว่าวันที่ผู้สอบบัญชีไปสอบสวนหนี้สินสมาชิกรายดังกล่าวเมาสุรา จึงให้ปากคำไปว่ากู้ให้ผู้จัดการ

(3) สหกรณ์มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ให้รับโอนที่ดินเพื่อแทนการชำระหนี้ของสมาชิก ซึ่งเป็นหนี้ค้างนาน 15 ราย จำนวน 23 แปลง รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 18,673,000.00 บาท ซึ่งราคาที่รับโอนเพื่อชำระหนี้สูงมาก เมื่อเทียบกับราคาประเมินของทางราชการ เช่น

- โฉนดเลขที่ XXX เนื้อที่ 80 ตารางวา เจ้าของที่ดินคือผู้จัดการสหกรณ์ ราคาประเมินของทางราชการ 40,000.00 บาท ราคารับโอนที่ดินเพื่อชำระหนี้ 1,440,000.00 บาท หากพิจารณาราคาที่รับโอนเพื่อชำระหนี้แล้วสูงกว่าราคาประเมินของทางราชการ 36 เท่า

จากกรณีที่ดินแทนการชำระหนี้ข้างต้น สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560 ข้อ 20.1 การบันทึกมูลค่า ณ วันรับชำระหนี้ ให้บันทึกมูลค่าที่ดินแทนการชำระหนี้ด้วยราคาที่ประเมินโดยทางราชการฯ จากกรณีดังกล่าวเป็นผลมาจากสหกรณ์ตีราคาประเมินหลักทรัพย์ที่ค้ำประกันหนี้เงินกู้ของสมาชิกสูงกว่าราคาประเมินของทางราชการและราคาตลาดมาก หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จะส่งผลกระทบต่อสหกรณ์เมื่อนำที่ดินออกจำหน่ายไม่ได้มูลค่าตามมูลค่าของสมาชิก

ด้านการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง

(4) สหกรณ์มีการขายน้ำมันเชื้อเพลิงโดยชำระด้วยเงินสดและบัตรเครดิต เมื่อสิ้นวันพนักงานเติมน้ำมันจะสรุปยอดขายน้ำมันเพื่อนำส่งเงินสดและสลิปบัตรเครดิตให้เจ้าหน้าที่การเงิน จากการสุ่มตรวจเอกสารการขายน้ำมัน พบว่า พนักงานเติมน้ำมันรับเงินสดจากลูกค้าที่มาเติมน้ำมัน แต่ผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการได้นำบัตรเครดิตของตนและญาติมารูดเงินโดยไม่มีการซื้อน้ำมันจริง และนำเงินสดของสหกรณ์ที่ได้จากการขายน้ำมันเป็นเงินสดไปใช้ส่วนตัว (มีการชำระคืนหลังจากการรูดบัตรประมาณ 1-2 วัน)

1. วันที่ 28 พฤศจิกายน 2560 มียอดขายน้ำมัน เป็นเงินสดทั้งสิ้น 557,570.89 บาท เจ้าหน้าที่นำบัตรเครดิตมารูดเงินสดที่ได้จากการขายน้ำมันไปใช้ส่วนตัว 104,500.00 บาท

2. วันที่ 6 ธันวาคม 2560 มียอดขายน้ำมันเป็นเงินสดทั้งสิ้น 125,329.25 บาท เจ้าหน้าที่นำบัตรเครดิตมารูดเงินสดที่ได้จากการขายน้ำมันไปใช้ส่วนตัว 80,000.00 บาท

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น สหกรณ์ต้องรับภาระค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้ธนาคารกสิกรไทย ทุกเดือนในอัตราร้อยละ 0.0428 ของยอดเงินที่รูดบัตรทุกเดือน อนึ่ง การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทำให้สหกรณ์เสียประโยชน์

การดำเนินธุรกิจสถานที่ตรวจสภาพรถ (ตรอ.)

(5) สหกรณ์สร้างสถานที่ตรวจสภาพพร้อมเครื่องมือ มูลค่ารวม 3,100,940.48 บาท ซึ่งการดำเนินการกิจการ ตรอ. ขัดกับข้อบังคับของสหกรณ์ คณะกรรมการจึงมีมติให้ผู้จัดการสหกรณ์เป็นผู้เข้าดำเนินการ โดยจัดทำสัญญาเช่าระยะเวลา 3 ปี ค่าเช่าปีละ 240,000.00 บาท ตั้งแต่ปี 2558 -2560 การดำเนินกิจการ ตรอ. ของผู้เช่า (ผู้จัดการ) ใช้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เป็นผู้ปฏิบัติงาน เช่น สหกรณ์จ้างแม่บ้านและพนักงานทำความสะอาดทั้งหมด 4 คน (เพื่อปฏิบัติงานที่ ตรอ. ด้วย และให้เจ้าหน้าที่ดูแลระบบคอมพิวเตอร์ไปทำงานประจำที่ ตรอ. และให้ดูแลระบบโปรแกรมของสหกรณ์เป็นครั้งคราว แต่รับเงินเดือนของสหกรณ์ เป็นต้น

ข้อสังเกต

1) ผู้จัดการสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่จัดการและรับผิดชอบกิจการสหกรณ์เป็นผู้เข้าสถานที่ตรวจสภาพรถถือเป็นประโยชน์ทับซ้อนขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม

2) การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ไม่มีการเรียกเก็บค่าเช่าล่วงหน้า รวมถึงการประกันความเสียหายของอุปกรณ์ไว้ในสัญญาเช่า

ด้านการรับสมัครสมาชิก

(6) สหกรณ์มีการรับสมัครสังกัดกลุ่ม 17 กลุ่ม 18 และกลุ่ม 19 ดำเนินการไม่เป็นตามข้อบังคับของสหกรณ์ กล่าวคือ ผู้สมัครเป็นสมาชิกยื่นใบสมัครถึงสหกรณ์ตามแบบที่กำหนดไว้ แต่ไม่ได้ยื่นใบสมัครผ่านประธานกลุ่มเพื่อเสนอที่ประชุมกลุ่มสอบสวนพิจารณาและลงมติรับรอง ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับ หมวด 5 สมาชิกข้อ 31 ที่กำหนดให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกตามข้อบังคับต้องยื่นใบสมัครถึงสหกรณ์ตามแบบที่กำหนดไว้เพื่อคณะกรรมการพิจารณา โดยผู้สมัครต้องเข้าสังกัดกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนี้ให้ยื่นใบสมัครผ่านประธานกลุ่มเพื่อเสนอที่ประชุมกลุ่มสอบสวนพิจารณาและลงมติรับรองคณะกรรมการดำเนินการจึงรับพิจารณาผู้สมัครนั้นได้ สมาชิกดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก แต่เป็นข้าราชการครู อบรม. และข้าราชการพลเรือน ซึ่งมีหนี้สินหลายทาง ณ วันที่ 31 มกราคม 2561 สมาชิกทั้ง 3 กลุ่มนี้ กู้เงินสหกรณ์มากกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกแต่ละกลุ่ม จากการรับเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ไม่มีการตรวจสอบข้อมูลให้รัดกุม และมีการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกดังกล่าว เป็นผลให้มีลูกหนี้ผิดนัดชำระ ซึ่งอยู่ในจำนวนที่สหกรณ์จะรับโอนที่ดินเพื่อชำระหนี้จำนองของสมาชิก 12 ราย (ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 3)

4 กระบวนการความหมายมูลค่ากุ้ง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุราษฎร์ธานี

การดำเนินธุรกิจเลี้ยงกุ้งขาว เป็นธุรกิจที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง แต่สามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงเช่นเดียวกัน การเลี้ยงกุ้งขาวมีกระบวนการผลิต 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมบ่อ การเลี้ยง การประเมินหาอัตราการรอดและจุดคุ้มทุน และการตัดสินใจจับกุ้ง การเลี้ยงกุ้งมีระยะเวลาการเลี้ยงในบ่อเลี้ยง ประมาณ 90 วัน ฉะนั้น **สินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีบัญชีของสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นกุ้งในบ่อระหว่างการเลี้ยง** ซึ่งเป็นสินค้าระหว่างผลิต เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่สามารถตรวจนับและทดสอบให้ทราบถึงจำนวนที่แท้จริงได้เหมือนสินค้าปกติ ต้องใช้ความรู้ทางวิชาการในการประเมินอัตราการรอดและการสุมนับปริมาณกุ้ง การหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักต่อตัว เพื่อใช้ในการคำนวณมูลค่ากุ้งคงเหลือ ในการตรวจสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจธุรกิจของสหกรณ์ เพื่อวางแผนใช้วิธีการและเทคนิคในการตรวจสอบสินค้าที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าว ให้ได้ความเชื่อมั่นในความมีอยู่จริงและมูลค่าของสินค้าคงเหลือที่ถูกต้องอย่างสมเหตุสมผล

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้ง

ขั้นตอนการเลี้ยงกุ้ง

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมบ่อ การปูพื้นบ่อด้วยโพลีเอทิลีน (พีอี) การป้องกันสัตว์พาหนะนำเชื้อ การนำน้ำเข้าบ่อ การใส่จุลินทรีย์ การตรวจเช็คคุณภาพน้ำ การเตรียมอาหารธรรมชาติ และการปล่อยลูกกุ้งลงในบ่อเลี้ยง

ขั้นตอนที่ 2 การเลี้ยง การเลี้ยงที่ดีจะส่งผลให้การประเมินเรื่องต่างๆ ชัดเจนมากที่สุด เช่น จำนวนอาหารที่กุ้งกินแต่ละมื้อ สามารถคำนวณได้ว่ามีกุ้งอยู่ที่ตัว อัตราการรอดเท่าไร อัตราการเจริญเติบโตเป็นอย่างไร และจะได้ผลผลิตเท่าไร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินหาอัตราการรอดและจุดคุ้มทุน เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการเลี้ยงกุ้ง เพราะข้อมูลจากการประเมินทำให้มีความมั่นใจในการทำธุรกิจมากขึ้นหรือคาดการณ์สถานการณ์ในบ่อได้ ข้อมูลที่ต้องประเมิน คือ การหาอัตราการรอด การหาอัตราการเจริญเติบโตต่อวัน การหาน้ำหนักกุ้งต่อตัว การหาขนาดกุ้งที่ตัวต่อกิโลกรัม การคำนวณหาจำนวนน้ำหนักกุ้งในบ่อทั้งหมด จากเปอร์เซ็นต์ฟีด หรือจากอาหารรวม

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจจับกุ้ง มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ คือ จับกุ้งในช่วงที่ทำกำไรสูงสุด ในขณะที่ต้นทุนต่ำสุด และมีกำไรคุ้มค่ากับการลงทุน โดยการสุ่มกุ้งทุก 10 วันเป็นตัวประกอบในการตัดสินใจตามอายุกุ้ง จำนวนตัวกุ้งต่อกิโลกรัม การจับกุ้งในขณะที่กุ้งกินอาหารดี สภาพกุ้งสมบูรณ์ สด เนื้อแน่น ซึ่งก่อนจับทุกครั้งต้องนำกุ้งไปตรวจสอบสารตกค้าง การจับกุ้งต้องจับให้รวดเร็วและมีการวางแผนการจับที่ดี เพื่อลดการสูญเสียจากขั้นตอนการจับ

การตรวจนับกุ้ง

การตรวจนับกุ้งที่เลี้ยง ต้องมีวิธีการทดสอบ ตรวจสอบ สังเกตการณ์ตรวจนับ ซึ่งแตกต่างจากวิธีการตรวจนับสินค้าทั่วไป การตรวจนับกุ้งระหว่างผลิตมีวิธีการและระบบการจัดการตรวจนับตลอดระยะเวลาการผลิต โดยมีการคำนวณหาค่าต่างๆ ตามโปรแกรมและระบบการเลี้ยงตามหลักวิชาการเป็นแนวทางตั้งแต่เริ่มปล่อยกุ้งลงบ่อจนถึงการจับกุ้งเพื่อขาย ซึ่งการตรวจนับกุ้ง แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 การตรวจนับพันธุ์กุ้ง

สหกรณ์จะทำการสุ่มทดสอบการตรวจนับพันธุ์กุ้งจากรถขนส่งตามวิธีการที่กำหนด ผลที่ได้จากการคำนวณถือเป็นตัวแทนของพันธุ์กุ้งทุกถังในรถคันนั้น ถ้าปริมาณที่คำนวณได้มากกว่าใบส่งสินค้าจะทำการตรวจรับพันธุ์กุ้งและบันทึกทะเบียนคุมตามปริมาณที่นับได้ และปล่อยพันธุ์กุ้งลงในบ่ออนุบาล 20 - 30 วันก่อนจะนำไปปล่อยในบ่อเลี้ยง

ระยะที่ 2 การตรวจนับกุ้งในบ่อระหว่างการเลี้ยง

การดำรงชีวิตของกุ้ง นักวิชาการประจำบ่อเลี้ยงจะตรวจสอบการดำรงชีวิตของกุ้ง จากการกินอาหารของกุ้งทุกมื้อ (วันละ 4 มื้อ) โดยมีอุปกรณ์ประจำบ่อคือยอ ใช้ใส่อาหารตามสัดส่วนลงบ่อ และจะยกยอ เพื่อตรวจสอบการกินอาหารของกุ้ง โดยตีค่าจากการยกยอ เรียกว่า เปอร์เซ็นต์ยอ หากการกินอาหารเป็นปกติก็จะคำนวณมื่อต่อไปตามสูตรที่กำหนด โดยเฉพาะเดือนแรกจะทดสอบโดยเปรียบเทียบกับตารางการให้อาหาร แต่หากกุ้งกินผิดปกตินักวิชาการประจำบ่อจะหาสาเหตุและปรับการให้อาหารและเวชภัณฑ์ในมื่อต่อไป โดยวินิจฉัยตามอาการของกุ้ง ซึ่งจะมีการบันทึกทะเบียนประวัติไว้

การประเมินกุ้งในบ่อระหว่างการเลี้ยง จะดำเนินการเมื่อกุ้งอายุ 30 วันขึ้นไป ประเมินเป็นระยะทุก 7 วัน โดยการทอดแหกุ้งในบ่อขึ้นมาเพื่อสุ่มตรวจสอบการเจริญเติบโตและคำนวณค่าการรอด หาจำนวนกุ้งในบ่อที่เลี้ยงตามวิธีการที่กำหนด

ระยะที่ 3 การตรวจนับเมื่อจับกุ้งจำหน่าย

การตรวจนับขั้นสุดท้ายของกุ้งในบ่อที่สหกรณ์นำขึ้นมาจำหน่าย เป็นสินค้าสำเร็จรูปนำออกจำหน่าย ซึ่งสามารถชั่งน้ำหนักและคำนวณปริมาณจำนวนกุ้งในบ่อได้ โดยไม่ทำให้กุ้งเสียสภาพ การจับกุ้งต้องจับโดยทีมผู้ชำนาญ ซึ่งวิธีการจับกุ้งมี 2 วิธี

(1) การจับกุ้งบางส่วน ซึ่งมักจะมาจากหลาย ๆ ปัจจัย เช่น เพื่อให้กุ้งในบ่อมีความหนาแน่นลดลง และเลี้ยงต่อให้สามารถปรับสภาพกุ้งในบ่อให้มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็วขึ้น เป็นการทำขนาดกุ้งให้ตรงกับความต้องการของตลาด หรือเพื่อให้กุ้งที่มีอาการของโรคได้รับการรักษาก่อนจำหน่าย หรือเพื่อชะลอการจับกุ้งในขณะที่ราคากุ้งในตลาดยังต่ำรอให้ได้ราคาที่เหมาะสมจึงจำหน่าย เป็นต้น

(2) การจับกุ้งในบ่อทั้งหมดเพื่อจำหน่าย เมื่อกุ้งมีขนาดตามที่ตลาดต้องการ หรือในกรณีกุ้งในบ่อมีปัญหาเลี้ยงต่อไปอาจเสียหายหรือมีต้นทุนสูงไม่คุ้มกับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น เมื่อทำการจับกุ้งจะนำน้ำหนักกุ้งที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลในทะเบียนการเลี้ยงกุ้งในบ่อนั้นๆ เพื่อทดสอบระบบในการคำนวณหาปริมาณและน้ำหนักของกุ้ง

ระยะที่ 4 การตรวจนับสินค้าคงเหลือสิ้นปี

วันสิ้นปีทางบัญชี จะมีกุ้งในบ่อเลี้ยงเป็นสินค้าระหว่างผลิต ซึ่งมีอายุในการเลี้ยงแตกต่างกัน การตรวจนับสินค้าคงเหลือวันสิ้นปี แบ่งออกเป็น 2 วิธี

(1) กุ้งที่มีอายุการเลี้ยงต่ำกว่า 30 วัน และคงเหลืออยู่ ณ วันสิ้นปี จะไม่ทำการทดสอบการตรวจนับกุ้งในบ่อ เนื่องจากยังมีขนาดเล็กมาก อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของกุ้งที่เลี้ยงได้ จะใช้วิธีสังเกตการณ์กุ้งในแต่ละบ่อเลี้ยงและตรวจสอบข้อมูลการเลี้ยงจากทะเบียนการเลี้ยงกุ้งประกอบ หากไม่มีสิ่งผิดปกติ จะถือว่ากุ้งระหว่างผลิตในบ่อคงเหลือตามทะเบียน

(2) กุ้งที่มีอายุการเลี้ยงเกินกว่า 30 วัน และคงเหลืออยู่ ณ วันสิ้นปี จะมีการตรวจนับในวันสิ้นปี ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบตรวจนับกุ้งตามวิธีการที่กำหนดเพื่อทราบน้ำหนักและปริมาณกุ้งคงเหลือวันสิ้นปี นำข้อมูลที่ได้มาคำนวณย้อนกลับและเปรียบเทียบกับทะเบียนเลี้ยงกุ้งบ่อนั้นๆ โดยนำผลที่ทดสอบได้มาแปรค่ากับอายุกุ้ง การกินอาหารของกุ้งในแต่ละวัน และคำนวณกลับเป็นสินค้าระหว่างผลิตควรเหลือสิ้นปี

ตัวอย่าง ทำการทอดแหสุ่มกุ้งบ่อที่ 1 ครั้งแรก ได้กุ้ง 204 ตัว ซึ่งน้ำหนักสุทธิได้ 3,200.00 กรัม หลังจากนั้นทำการทอดแหสุ่มกุ้งในบ่อเดียวกันเป็นครั้งที่ 2 ได้กุ้งมา 147 ตัว ซึ่งน้ำหนักสุทธิได้ 2,300.00 กรัม สรุปทอดแห 2 ครั้ง สุ่มกุ้งได้ทั้งหมด 351 ตัว มีน้ำหนักรวม 5,500.00 กรัม หากค่าเฉลี่ยของน้ำหนักกุ้งต่อตัว จะได้เท่ากับ กุ้งมีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 15.67 กรัม

หากค่าของขนาดกุ้งว่ามีจำนวนกุ้งกี่ตัวต่อกิโลกรัม โดยใช้สูตร $1,000/15.67$ เท่ากับ 63.82 แปลได้ว่ากุ้งในบ่อที่สุ่มนี้มีขนาดเฉลี่ย 63 – 64 ตัว ต่อกิโลกรัม

นำผลที่ได้จากการสุ่มกุ้งไปเปรียบเทียบกับข้อมูลประจำบ่อที่บันทึกไว้ในทะเบียนการเลี้ยง บ่อเลี้ยงกุ้งที่ทำการสุ่มนับ มีเนื้อที่ 2.38 ไร่ ทำการปล่อยลูกกุ้ง เมื่อวันที่.....จำนวน 427,255 ตัว ถึงวันที่สิ้นปีบัญชี กุ้งในบ่อมีอายุการเลี้ยง 83 วัน การกินอาหารให้อาหารวันละ 143 กิโลกรัม

นำข้อมูลจากทะเบียนการเลี้ยงกุ้งเปรียบเทียบกับที่ทำการทดสอบสุ่มนับจริงแล้ว จากการกินอาหารต่อวัน ซึ่งการคำนวณหาจำนวนกุ้งที่ได้จากการกินอาหาร โดยนำตารางเปรียบเทียบการกินอาหาร ซึ่งใช้ของบริษัทที่ผลิตอาหารสัตว์ จำกัด มีชื่อว่าตารางเปอร์เซ็นต์ฟีด

นำน้ำหนักของกุ้งต่อตัวเปรียบเทียบกับค่าเปอร์เซ็นต์ฟีด จะได้ค่าของอาหารที่กุ้งกิน จากตัวอย่าง กุ้งมีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 15.67 กรัม หากค่าการเจริญเติบโตในตารางเปอร์เซ็นต์ฟีด จะได้ค่า 2.56 ดังนั้น ข้อมูลการกินอาหารของกุ้งวันละ 143 กิโลกรัม จะสามารถหาค่าน้ำหนักกุ้งในบ่อได้ ดังนี้ $100*143/2.56 = 5,585.94$ แสดงว่ากุ้งในบ่อนี้มีน้ำหนักทั้งสิ้น 5,585.94 กิโลกรัม และจากข้อมูลข้างต้นที่แสดงค่าน้ำหนักกุ้งเฉลี่ยตัวละ 15.67 กรัม ทำให้ทราบได้ว่ากุ้งในบ่อเลี้ยงมีทั้งสิ้นกี่ตัว โดยหากค่าจากข้อมูล ดังนี้ $5,585.94*1,000/15.67=356,473$ แสดงว่ากุ้งในบ่อคงเหลือวันสิ้นปีทางบัญชีทั้งสิ้นจำนวน 356,473 ตัว และจากทะเบียนการปล่อยกุ้งบ่อนี้ มีจำนวน 427,255 ตัว ถ้าพิจารณาถึงอัตราการรอดจะเท่ากับ $356,473/427,255*100=83.43$ แสดงว่ากุ้งในบ่อนี้มีอัตราการรอดร้อยละ 83.43

สรุปผล

สินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีบัญชี ซึ่งเป็นสินทรัพย์ระหว่างผลิต แบ่งตามอายุการเลี้ยง เป็นกุ้งที่มีอายุการเลี้ยงต่ำกว่า 30 วัน จะใช้ข้อมูลตามทะเบียนเป็นกุ้งคงเหลือ และกุ้งที่มีอายุเกินกว่า 30 วัน จะใช้วิธีการทดสอบโดยการทอดแหในบ่อเลี้ยงแต่ละบ่อ 2 จุด และนับจำนวนกุ้งเพื่อเป็นตัวอย่างคำนวณหาสินค้าคงเหลือ การตรวจสอบสินค้าระหว่างผลิตจึงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเป็นรายการที่มีปริมาณและมูลค่าสูง หากข้อมูลไม่ถูกต้องจะมีผลกระทบต่องบการเงินหลายรายการ ตั้งแต่ต้นทุนผลิต ต้นทุนขาย กำไรขาดทุน และงบแสดงฐานะการเงิน

5

กลวิธีสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชน กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอน

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กระจายงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชี โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของผู้สอบบัญชีภาคเอกชนและส่งเสริมพัฒนาให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งกำกับดูแลติดตามด้านการเงิน การบัญชีของสหกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมประชุมใหญ่ ประชุมคณะกรรมการดำเนินการตามความจำเป็น เนื่องจากนโยบายรัฐที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของภาครัฐมากขึ้น ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อประชาชนได้อย่างทั่วถึง และเพื่อแบ่งเบาภาระผู้สอบบัญชีภาครัฐซึ่งต้องตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็กที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดเกณฑ์การมอบหมายสหกรณ์นอกภาคเกษตร เพื่อให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชี คือ สหกรณ์นอกภาคเกษตรที่มีทุนของสหกรณ์ตั้งแต่ 35 ล้านบาทขึ้นไป สามารถจัดทำงบการเงินได้ภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี และมีผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับดีขึ้นไป นอกจากนี้สหกรณ์ที่มีทุนของสหกรณ์เข้าเกณฑ์การจัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชน ให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ดำเนินการเสริมสร้างความเข้าใจเป็นการล่วงหน้าด้วย เพื่อให้สหกรณ์มีความพร้อมเมื่อถึงเกณฑ์การมอบหมายสหกรณ์ให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำคู่มือระบบบริหารงานสอบบัญชีสหกรณ์โดยภาคเอกชนเมื่อปี พ.ศ. 2554 และในปี 2561 กรมมีแนวทางในการตรวจสอบมาตรฐานการสอบบัญชีสหกรณ์ ตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี ที่ กษ 0404/ว.25 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อให้สหกรณ์มีการจัดทำบัญชีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมทั้งให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดีและเพื่อให้การปฏิบัติการตรวจสอบบัญชี เป็นไปในแนวทางเดียวกันประกอบกับในสถานการณ์ปัจจุบันเริ่มมีข่าวสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีปัญหาการทุจริต การดำเนินงานนอกกรอบไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับและการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนมีกรณีศึกษาสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่สุดและเป็นสหกรณ์ที่มีประเด็นสมาชิกยื่นหนังสือร้องเรียน ให้คณะกรรมการและผู้จัดการหยุดปฏิบัติงานชั่วคราวเนื่องจากสหกรณ์ดำเนินงานมีผลกำไรลดลงทำให้สมาชิกได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนลดลงจากปีก่อนเป็นจำนวนมาก สาเหตุจากสหกรณ์ต้องรับภาระการตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญของสหกรณ์การเกษตร B จำกัด ที่สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด นำเงินไปฝากไว้แต่สหกรณ์ผู้รับฝากไม่สามารถจ่ายเงินฝากได้เนื่องจากประสบภาวะขาดทุนสะสมและมีส่วนขาดแห่งทุนเป็นจำนวนมาก

กรณีศึกษา

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอน ได้วางแผนวิเคราะห์ความเสี่ยงสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ในเดือนธันวาคม 2561 เข้าตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2562 พบว่าสหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีกรณีสหกรณ์ นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่นตามหนังสือ ที่ กษ 0404/ว.53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561 โดย ณ วันสิ้นงวด 31 ธันวาคม 2561 สหกรณ์มีเงินฝากสหกรณ์การเกษตร B จำกัด จำนวน 44 ล้านบาท ซึ่งสหกรณ์ไม่ได้ตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญไว้ เนื่องจากสหกรณ์การเกษตร B จำกัด ประสบผลขาดทุนสะสมเป็นจำนวนมาก และมีส่วนขาดแห่งทุน จนทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ไม่สามารถถอนคืนเงินฝากได้ จากการตรวจสอบพบว่าเมื่อปี พ.ศ.2550 สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด นำเงินไปฝากสหกรณ์การเกษตร B จำกัด จำนวน 20 ล้านบาท ต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 2554 สหกรณ์การเกษตร B จำกัด เกิดปัญหาการทุจริตภายในสหกรณ์ ส่งผลให้สภาพคล่องลดลงเรื่อยๆ จึงไม่สามารถจ่ายคืนเงินฝากให้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ได้และมีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้นให้ทุกเดือน ก่อนสิ้นปีบัญชี 30 พฤศจิกายน 2561 สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ได้นำเงินไปฝากไว้สหกรณ์การเกษตร C จำกัด แล้วให้สหกรณ์การเกษตร C จำกัด นำเงินไปฝากกับสหกรณ์การเกษตร B จำกัด เพื่อให้สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ถอนเงินฝากได้ทั้งจำนวน จึงทำให้ ณ วันสิ้นปีบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ไม่มีเงินฝากคงเหลือ จึงไม่มีการตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญสหกรณ์การเกษตร B จำกัด หลังวันสิ้นปี สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ได้นำเงินกลับไปฝากไว้กับสหกรณ์การเกษตร B จำกัด เพื่อให้จ่ายคืนเงินรับฝากให้แก่สหกรณ์การเกษตร C จำกัด ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาหลบหลีกการไม่ตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญสหกรณ์การเกษตร B จำกัด หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนจึงได้ทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตจากการที่สหกรณ์ไม่ได้ตั้งค่าเพื่อหนี้เงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญสหกรณ์การเกษตร B จำกัด และนำข้อสังเกตดังกล่าวแจ้งต่อที่ประชุมคณะกรรมการรับทราบ ต่อมาเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2562 สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ได้ทำหนังสือหารือการตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญไปยังอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อขอผ่อนผันการตั้งค่าเพื่อดังกล่าวโดยขอยกตั้งเป็นระยะเวลา 10 ปี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้ตอบข้อหารือโดยให้สหกรณ์ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องวิธีการปฏิบัติทางบัญชีกรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่น ตามหนังสือที่ กษ 0404/ว 53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561 ทำให้ ณ วันสิ้นปี 30 พฤศจิกายน 2562 สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ต้องตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์การเกษตร B จำกัด เพิ่มจำนวน ทำให้กำไรสุทธิลดลง ส่งผลกระทบให้อัตราเงินปันผลจากปี 2561 สมาชิกได้รับในอัตราร้อยละ 5.75 เหลือเพียงร้อยละ 4 และเงินเฉลี่ยคืนจากอัตราร้อยละ 12 ลดเหลือ ร้อยละ 8 แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด ต้องการจ่ายเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนในอัตราเท่ากับปีก่อน จึงขอตั้งประมาณการรายจ่ายเป็นค่าครองชีพ สำหรับสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับการตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์การเกษตร B จำกัด เพื่อให้สมาชิกอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ เพื่อนำเงินไปชดเชยอัตราเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืนที่ลดลง หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนได้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี จึงได้ชี้แจงให้สมาชิกรับทราบว่า รายจ่ายดังกล่าวเสมือนการจ่ายเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนล่วงหน้า ซึ่งสหกรณ์ไม่สามารถกระทำ ได้หากสมาชิกอนุมัติรายจ่ายดังกล่าวและรับเงินปันผลเฉลี่ยคืนไปแล้วจะต้องจ่ายเงินส่วนต่างคืนให้แก่สหกรณ์ และได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ในกรุงเทพมหานครฯ ที่ปฏิบัติเช่นเดียวกันและนายทะเบียนสหกรณ์ สั่งให้สหกรณ์ดังกล่าวเรียกคืนเงินจากสมาชิกทั้งจำนวนจึงไม่มีสมาชิกรายใดยกมืออนุมัติรายจ่าย

ดังกล่าว และเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563 มีผู้แทนสมาชิกสหกรณ์และเครือข่ายบ้านบุญยืนหนังสือให้คณะกรรมการสหกรณ์ทบทวนแก้ไขหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนใหม่ ต่อมาผู้แทนสมาชิกได้ทำหนังสือร้องเรียนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน สั่งการให้ผู้จัดการและคณะกรรมการหยุดปฏิบัติงานและแต่งตั้งคณะกรรมการรักษาการ เพื่อตรวจสอบหาผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นและผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สั่งการให้สหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้าไปตรวจสอบหาข้อเท็จจริงต่อไป

สรุป

กรณีศึกษาดังกล่าวเป็นการนำเสนอขั้นตอน วิธีการในการตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ ณ ที่ทำการสหกรณ์ (On-site Supervision) และกลวิธีที่สหกรณ์นำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามระเบียบและคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนั้น ถึงแม้บทบาทภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะเปลี่ยนจากการเข้าตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตรมาทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของผู้สอบบัญชีภาคเอกชนและส่งเสริมพัฒนาให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีก็ยังคงให้ความสำคัญในการเข้าตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ เพื่อช่วยป้องปรามและลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ได้

ข้อเสนอแนะ

ตามแนวปฏิบัติการตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ กำหนดให้เข้าตรวจสอบฯ สหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ตั้งแต่ 5,000 ล้านบาทขึ้นไป ตรวจสอบทุกสหกรณ์ หากต่ำกว่าพิจารณาเข้าตรวจสอบเฉพาะสหกรณ์ที่มีความเสี่ยงด้านเงินทุนหรือมีข้อสังเกต ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเข้าตรวจสอบสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานตั้งแต่ 3,000 ล้านบาทขึ้นไป ซึ่งจะครอบคลุมสหกรณ์ที่มีทุนขนาดกลางขึ้นไป

6

ก่อนจะถึงบทเรียนราคาแพง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครนายก

ด้วยสภาพปัญหาที่เพื่อนสหกรณ์ด้วยกันมีความต้องการที่สอดคล้องต้องกันกล่าวคือ สหกรณ์หนึ่งขาดสภาพคล่องของเงินทุน หรือมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอในการอำนวยความสะดวกให้สมาชิกได้อย่างทั่วถึง หรือต้องการขยายธุรกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับสหกรณ์เพื่อนอีกสหกรณ์หนึ่งมีฐานะทางการเงินที่มีเงินล้นระบบ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่ามีสภาพคล่องส่วนเกินนั้น หากท่านในฐานะผู้บริหารสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้ใช้เงินเพื่อจะลงทุนในเพื่อนสหกรณ์ด้วยกัน ท่านก็ย่อมต้องศึกษากิจการของสหกรณ์นั้นให้รอบคอบ ถ้าจะเปรียบเทียบกับคำพังเพย ได้แก่ “ คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ ” ที่ยังคงทันสมัยและใช้ได้ตลอดกาล ซึ่งมีความหมายเตือนสติในการพิจารณาคน หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบก่อนที่ท่านจะนำเงินมาลงทุนในองค์กรใดก็ตาม ประกอบกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีหนังสือที่ กษ 0404/ว53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561 เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีกรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่น ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติทางบัญชีของสหกรณ์ที่มีการดำเนินธุรกรรมทางการเงินระหว่างกัน กรณีเกิดสถานการณ์บ่งชี้ว่าฐานะทางการเงินของสหกรณ์ที่มีการดำเนินธุรกรรมทางการเงินระหว่างกัน อาจส่งผลกระทบต่อทำให้สหกรณ์ไม่สามารถถอนเงินคืนเงินฝาก/เงินลงทุน/ทุนเรือนหุ้น หรือไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ โดยกำหนดให้สหกรณ์ต้องพิจารณาตั้งค่าเผื่อการด้อยคุณภาพของสินทรัพย์ให้เพียงพอตามหลักความระมัดระวัง ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย การบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2560 ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้สหกรณ์เกิดค่าใช้จ่ายในการตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าดังกล่าวขึ้น จึงขอเสนอการวิเคราะห์สถานการณ์สำหรับสหกรณ์ผู้ใช้เงินและอื่นๆ เบื้องต้น พอสังเขป กล่าวคือ

ภายหลังที่ท่านได้ทำความรู้จักกับสหกรณ์โดยอ่านรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ ซึ่งในรายงานดังกล่าว ท่านสามารถศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในรอบสองปีของสหกรณ์ที่ท่านจะนำเงินไปลงทุนได้ ขอแนะนำสิ่งที่สหกรณ์ควรศึกษาก็คือ รายละเอียดในงบการเงินที่ประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด (ถ้ามี) ซึ่งงบดังกล่าวจะแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของสินทรัพย์ ส่วนของเจ้าของ รวมทั้งหมายเหตุประกอบงบการเงิน ผลการดำเนินงาน และรายละเอียดประกอบงบการเงินอื่นๆ

งบการเงินที่สหกรณ์ได้จัดทำขึ้นนั้น ถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้ท่านทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่แสดงถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจลงทุนในสหกรณ์เป็นเบื้องต้นได้อย่างดี แม้จะกล่าวได้ว่าว่างบการเงินจะมีประโยชน์มากในการพิจารณาลงทุน แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อยทีเดียว กล่าวคือ งบการเงินเกิดจากการนำข้อมูลทางการเงินที่เกิดจากผลงานที่เกิดขึ้นและผ่านมาแล้วในอดีต ซึ่งไม่อาจทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้เสมอไป หากผู้ใช้เงินพิจารณาแต่เพียงข้อมูลในอดีต อาจทำให้ตัดสินใจผิดพลาดได้ เปรียบเสมือนการขับรถในท้องถนน หากมองแต่กระจกหลังเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข้างหน้า ย่อมไม่สามารถไปถึงที่หมายปลายทางโดยปลอดภัยได้ ดังนั้น ผู้ใช้เงินจึงต้องประเมินเหตุการณ์ในอนาคตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในองค์กรให้มากกว่าจะสนใจเหตุการณ์ในอดีต

ดังนั้น หากท่านได้ศึกษาถึงรายงานการวิเคราะห์งบการเงิน (Financial Statement Analysis) ย่อมจะช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ การวิเคราะห์งบการเงินจะใช้เครื่องมือต่าง ๆ มาประเมิน ข้อมูลในงบการเงิน เพื่อทราบถึงฐานะและความมั่นคงของสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานว่า มีความสามารถในการบริหารงานและการดำเนินธุรกิจอย่างไร สามารถใช้แนวทางการสร้างผลกำไรในอดีต

ไปสู่อนาคตได้มากนักน้อยเพียงใด โดยก่อนหน้านี้มีผู้ตั้งคำถามว่า หากจะตัดสินใจลงทุนในสหกรณ์ใด สหกรณ์หนึ่งควรจะพิจารณาปัจจัยอะไรบ้าง บางท่านอาจตอบว่า พิจารณาจากกิจการที่มีกำไรดี บางท่านก็ว่าดูที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป ดูจากความเป็นเพื่อนกันในระดับผู้บริหาร แต่บางท่านอาจตอบว่า ดูจากที่มีสินค้าที่ดีที่ได้รับรางวัลจากการประกวด เป็นต้น คำตอบเหล่านี้อาจจะไม่สามารถเป็นหลักประกันได้เสมอไปว่า สหกรณ์เหล่านั้นเป็นกิจการที่น่าลงทุน เพราะในอนาคตอาจพบว่า สหกรณ์ที่มีชื่อเสียง หรือมีผลกำไรดี อาจมีฐานะการเงินย่ำแย่จนถึงขั้นล้มละลายก็ได้ ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินจะสามารถช่วยตอบคำถามที่จะนำไปสู่การตัดสินใจได้ว่า ท่านควรเลือกลงทุนในสหกรณ์ใด ๆ ดีหรือไม่ ดังนั้น การศึกษาถึงรายงานการวิเคราะห์งบการเงินจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะบอกให้ทราบผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของสหกรณ์ ดังนี้

ประการแรก ทำให้ทราบถึง **คุณภาพของกำไร** ที่หามาได้ โดยพิจารณาถึงความสามารถในการทำกำไรในอดีตว่าเป็นเช่นไร และมีแนวโน้มกำไรในอนาคตเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งสหกรณ์ที่เป็นนักลงทุนควรสนใจถึงประสิทธิภาพในการหารายได้ว่าเป็นรายได้ที่แท้จริงมีใบรายได้หรือกำไรที่เกิดขึ้นชั่วคราวหรือกำไรจากการปรับแต่งทางบัญชี รวมทั้งมีการเติบโตของรายได้เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยต้องประเมินถึงความคุ้มค่าในการลงทุน เพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น

ประการที่สอง ทำให้ทราบถึง **สภาพคล่อง** ของสหกรณ์ เนื่องจากกำไรที่เกิดขึ้นในงบกำไรขาดทุนนั้น ไม่อาจเป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากิจการสหกรณ์ดังกล่าวจะมีเงินมาใช้จ่ายคืนเมื่อต้องการได้ทันที เพราะหากกำไรที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรที่เกิดจากยอดขายเชื่อ หรือจากดอกเบี้ยค้างชำระและหากไม่สามารถเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ โอกาสที่จะประสบปัญหาทางการเงินย่อมเป็นไปได้สูง และทำให้เกิดความเสี่ยงในการบริหารจัดการจนนำไปสู่ปัญหาล้มละลาย และอาจถึงกับต้องเลิกสหกรณ์ในที่สุด

ประการที่สาม ทำให้ทราบถึง **ประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์** ทั้งนี้ สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ในจำนวนที่เหมาะสมจะช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จได้ดี กล่าวคือ การมีสินทรัพย์ไว้ใช้งานเท่าที่จำเป็นจะช่วยให้ประหยัดเงินลงทุน เพื่อสามารถนำเงินไปลงทุนด้านอื่นที่ช่วยสร้างผลตอบแทนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเก็บสินค้าที่เกินความจำเป็น อาจทำให้สินค้าเก่าเสียหาย ทำให้เงินทุนจม และสูญเสียโอกาสที่จะมีเงินทุนหมุนเวียนไปหาประโยชน์อื่นที่ให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น

ประการที่สี่ เพื่อให้ทราบถึง **ความถูกต้อง** ของรายงานที่จัดทำขึ้น หากมีการวิเคราะห์งบการเงินแล้ว โอกาสที่จะตรวจพบความผิดปกติของรายงานการเงินที่จัดทำขึ้นย่อมสูงกว่าการที่ไม่มีวิเคราะห์ ทั้งนี้ เราสามารถพิสูจน์ความถูกต้อง หรือความสมเหตุสมผลของรายการหนึ่งจากอีกรายการหนึ่งได้ เช่น หากกิจการรายงานยอดขายเพิ่มขึ้น สิ่งที่ต้องเกิดขึ้นสัมพันธ์กันก็คือ รายการเกี่ยวกับเงินสด ลูกหนี้ สินค้า ต้นทุนสินค้าขาย และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ประการสุดท้าย สหกรณ์ผู้ลงทุนได้เรียนรู้จากสหกรณ์ตนเองมาแล้วและหากต้องการทราบของสหกรณ์ที่ตนจะไปลงทุนโดยสามารถขอได้จาก การประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน โดยพิจารณาได้จากรายงานการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในที่ผู้สอบบัญชีได้แสดงความเห็นแล้ว ว่าสหกรณ์ที่จะไปลงทุนนั้น ผู้สอบบัญชีได้มีการประเมินระดับชั้นคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก ดี พอใช้ หรือต้องปรับปรุงในด้านใดบ้าง ซึ่งข้อนี้จะช่วยให้สหกรณ์ตัดสินใจว่าจะลงทุนหรือไม่ ได้รวดเร็วขึ้น

อนึ่ง การวิเคราะห์งบการเงินสามารถจัดทำได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีจะให้ประโยชน์แตกต่างกัน เช่น ช่วยให้เห็นถึงความเหมาะสมของตัวเลข หรือแสดงถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินอาจทำการวิเคราะห์แต่ละงบ เช่น วิเคราะห์เฉพาะข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงินหรือเฉพาะงบกำไรขาดทุนหรือ อาจนำ

ข้อมูลจากงบการเงินหนึ่งไปคำนวณร่วมกับอีกงบการเงินหนึ่ง โดยอาจวิเคราะห์ทั้งงบหรือใช้ข้อมูลเฉพาะบางรายการจากงบการเงินมาวิเคราะห์ เช่น การหาอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ จะนำข้อมูลกำไรสุทธิจากงบกำไรขาดทุนไปเปรียบเทียบกับข้อมูลสินทรัพย์ซึ่งอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน เป็นต้น

การใช้เทคนิคเพื่อนำมาวิเคราะห์ที่นิยมใช้มี 3 วิธี วิธีแรกเรียกว่า การวิเคราะห์สัดส่วนจำนวนเต็มหรืออัตราร้อยละของยอดรวม (Common size Analysis) หรือเรียกตามรูปแบบการวิเคราะห์ที่คำนวณในแนวดิ่งว่า การวิเคราะห์แนวดิ่ง (Vertical Analysis) **วิธีที่สองคือ** การวิเคราะห์แนวนอนหรือแนวนอน (Trend or Horizontal Analysis) **วิธีสุดท้ายได้แก่** การวิเคราะห์อัตราส่วน (Ratio Analysis) ซึ่งเทคนิควิธีสุดท้ายนี้สามารถศึกษาจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปีของสหกรณ์นั้นได้ โดยผู้สอบบัญชีจะเขียนผลการวิเคราะห์แต่ละอัตราส่วนได้ทราบถึง การนำสินทรัพย์และทุนของสหกรณ์ไปบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลที่ไม่ดีไปปรับปรุงแก้ไข และนำผลที่ดีของสหกรณ์ไปเป็นแนวทางการบริหารงานในปีต่อไปให้สหกรณ์ได้ทราบอย่างชัดเจน **สำหรับแหล่งข้อมูล**ที่นำมาวิเคราะห์สถานการณ์สหกรณ์ที่จะไปลงทุนสามารถหาได้จาก รายงานกิจการประจำปี งบการเงินของสหกรณ์ รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี และรายงานผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

ข้อเสนอแนะ จะขอฝากความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับการลงทุนที่ว่า การลงทุนที่มีผลตอบแทนสูงย่อมมีความเสี่ยงสูง (High Risk High Return) หากท่านคิดจะลงทุนสิ่งใดควรหาหลักทรัพย์ค้ำประกันที่มีราคาครอบคลุมมูลค่าของเงินที่ท่านนำไปลงทุน ซึ่งราคามูลค่าของหลักทรัพย์กรณีเป็นที่ดินควรใช้ราคาประเมินของทางราชการจากสำนักงานที่ดินเท่านั้น เพื่อรองรับผลที่ตามมาเมื่อมีการใช้หลักทรัพย์ชำระหนี้แทนตัวเงินสด ซึ่งตามหลักการบัญชีจะต้องบันทึกราคาที่ดินแทนการชำระหนี้ในวันรับชำระหนี้ ให้บันทึกมูลค่าที่ดินแทนการชำระหนี้ด้วยมูลค่ายุติธรรม ซึ่งหมายถึง ราคาที่ประเมินโดยทางราชการ ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560

7

การใช้ Microsoft Excel อย่างง่ายช่วยตรวจสอบธุรกิจแปรรูปกาแฟ 3IN1

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชุมพร

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งที่มูลค่าซื้อขายในตลาดโลกค่อนข้างสูง สำหรับประเทศไทยมีการปลูกกาแฟแต่ยังไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งอื่นของโลก โดยเฉพาะปลูกและผลิตกาแฟ 2 สายพันธุ์ คือ กาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า เพาะปลูกมากในภาคเหนือแถบจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก และกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้า เพาะปลูกมากในภาคใต้ของประเทศไทย แถบจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ในการเพาะปลูกกาแฟของภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดชุมพร มีสถาบันเกษตรกรหลายแห่งส่งเสริมให้สมาชิกเพาะปลูกกาแฟ ประกอบกับจังหวัดชุมพรได้จัดทำยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนากาแฟโรบัสต้าอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับกาแฟชุมพรเป็นวาระของจังหวัดชุมพร ในส่วนของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดชุมพรหลายแห่งที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้างต้นให้สำเร็จ การริเริ่มดำเนินธุรกิจในช่วงแรกของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เป็นเพียงผู้รวบรวมเมล็ดกาแฟหรือกาแฟสารเพื่อส่งให้แก่บริษัทผู้ค้าในอุตสาหกรรมผลิตกาแฟ ปัจจุบันพัฒนามาสู่การสร้างแบรนด์กาแฟคุณภาพเป็นของตนเอง โดยการผลิตกาแฟในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการผลิตกาแฟ 3IN1 เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและลดความเสี่ยงด้านราคาจากคู้ค้านับได้ว่าเป็นอีกธุรกิจของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่มีความซับซ้อนในการตรวจสอบบัญชีโดยเฉพาะกระบวนการแปรรูป ดังนั้นผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะการดำเนินธุรกิจ ใช้เทคนิคและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและช่วยตรวจสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลประกอบการแสดงความเห็นได้อย่างมั่นใจในความถูกต้อง ส่งผลให้การตรวจสอบบัญชีมีประสิทธิภาพ ในเรื่องนี้ขอสรุปขั้นตอนการตรวจสอบธุรกิจแปรรูปกาแฟ 3IN1 โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมการก่อนเข้าตรวจสอบ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่อง การวางแผนงานสอบบัญชี เริ่มตั้งแต่การทำความเข้าใจสหกรณ์และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ โดยศึกษาทำความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน รายงานทางการเงิน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็งด้านเงินทุน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อวิธีการจัดหาวัตถุดิบ รวมถึงวิธีการจัดจำหน่ายสินค้า การศึกษาทำความเข้าใจการดำเนินธุรกิจหรือการสแกนธุรกิจเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะการดำเนินธุรกิจ รูปแบบและทางเดินเอกสาร ขั้นตอนและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป ต่อมาเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับควบคุมภายในของสหกรณ์ โครงสร้างการบริหารงาน อำนาจหน้าที่ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในขั้นตอนเตรียมการตรวจสอบผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีต้องใช้วิธีการหรือเทคนิคที่สำคัญ เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเกตการณ์ปฏิบัติงานจริง

2. การปฏิบัติงานตรวจสอบ ในขั้นตอนนี้ ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีต้องใช้เทคนิคและเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เชื่อถือได้หลากหลายวิธีที่เหมาะสมกับชนิด/เอกสารหลักฐานที่ได้มา เครื่องมือที่จะนำเสนอในการตรวจสอบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวัตถุดิบที่นำมาผลิตกับผลผลิตที่ได้ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีคุ้นเคยมาช่วยในการตรวจสอบบัญชี ทั้งนี้สูตรคำนวณเบื้องต้นได้แก่ การคำนวณผลรวม การแปลงหน่วย ผู้ใช้งานต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่นำมาคำนวณ โดยแสดงสูตรการใช้งาน Microsoft Excel ในการตรวจสอบ ดังนี้

ตารางแสดงการคำนวณผลผลิตกาแฟ 3IN1 ที่ควรผลิตได้โดยคำนวณจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

วัตถุดิบใช้ในการผลิต	อัตราส่วนมาตรฐาน ต่อ 1 ซอง (กรัม)	ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ (ต่อกิโลกรัม)	แปลงปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ (กรัม)	จำนวนที่ควรผลิตได้	
				ซอง	ถุง
(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
			(C) X 1000	(D) ÷ (B)	(E) ÷ 30
กาแฟเกล็ด	2.20	1,755.60	1,755,600.00	798,000.00	26,600.00
ครีมเทียม	8.90	7,022.40	7,022,400.00	789,033.71	26,301.12
น้ำตาล	8.90	7,022.40	7,022,400.00	789,033.71	26,301.12
	20.00	15,800.40	15,800,400.00		

คอลัมน์ A = วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตประกอบด้วย กาแฟเกล็ด, ครีมเทียม และน้ำตาล

คอลัมน์ B = อัตราส่วนมาตรฐานตามสูตรการผลิตกาแฟในอัตราส่วนต่อ 1 ซอง โดยระบุหน่วยเป็นกรัม จากตัวอย่างประกอบด้วย กาแฟเกล็ด จำนวน 2.20 กรัม, ครีมเทียม 8.90 กรัม และ น้ำตาล 8.90 กรัม รวม 1 ซอง มีปริมาณโดยเฉลี่ย 20 กรัม

คอลัมน์ C = ปริมาณวัตถุดิบที่สหกรณ์เบิกใช้จริงจากทะเบียนคุมวัตถุดิบ หน่วยเป็นกิโลกรัมเนื่องจากสหกรณ์บันทึกหน่วยการเบิกวัตถุดิบเป็นกิโลกรัม จากตัวอย่าง สหกรณ์เบิกใช้ กาแฟเกล็ด จำนวน 1,755.60 กิโลกรัม, ครีมเทียม 7,022.40 กิโลกรัม และ น้ำตาล 7,022.40 กิโลกรัม รวมเบิกวัตถุดิบทั้งสิ้น 15,800.40 กิโลกรัม

คอลัมน์ D = แปลงหน่วยการเบิกใช้วัตถุดิบจากกิโลกรัม เป็นกรัม โดยใช้สูตร คอลัมน์ C X 1000 จากตัวอย่าง แปลงหน่วยกาแฟเกล็ดได้จำนวน 1,755,600.00 กรัม, ครีมเทียมได้จำนวน 7,022,400.00 กรัม และ น้ำตาล ได้จำนวน 7,022,400.00 กรัม รวมทั้งสิ้นจำนวน 15,800,400.00 กรัม

คอลัมน์ E = เป็นการคำนวณจำนวน “ซอง” ที่สหกรณ์ควรผลิตได้จากวัตถุดิบแต่ละชนิด ใช้สูตร คอลัมน์ D ÷ คอลัมน์ B โดยคำนวณให้ครบทุกชนิดวัตถุดิบ จากตัวอย่าง กาแฟเกล็ดควรผลิตได้จำนวน 798,000.00 ซอง ครีมเทียมควรผลิตได้จำนวน 789,033.71 ซอง และน้ำตาลควรผลิตได้จำนวน 789,033.71 ซอง จากนั้นให้เลือกผลลัพธ์จำนวนซองที่ควรผลิตได้ “น้อยที่สุด” จากวัตถุดิบทั้งหมดที่นำมาคำนวณ โดยมีสมมติฐานหากใช้วัตถุดิบครบตามสูตรจะสามารถผลิตได้ในปริมาณหรือจำนวนซองที่น้อยที่สุด จากตัวอย่างจำนวนซองที่น้อยที่สุดคือครีมเทียม และน้ำตาล ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ 789,033.71 ซอง เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับจำนวนกาแฟ 3IN1 ที่สหกรณ์ผลิตได้จริงตามทะเบียนคุมสินค้าสำเร็จรูปชนิด กาแฟ 3IN1 ว่ามีความแตกต่างมากหรือน้อยเพียงไร หากมีข้อแตกต่างที่มีสาระสำคัญ ควรค้นหาสาเหตุ

คอลัมน์ F = เป็นการแปลงค่าจากหน่วย “ซอง” เป็นหน่วย “ถุง” โดย 1 ถุงบรรจุ 30 ซอง ใช้สูตร คอลัมน์ E ÷ 30 โดยคำนวณให้ครบทุกชนิดวัตถุดิบ จากตัวอย่าง กาแฟเกล็ดควรผลิตได้จำนวน 26,600.00 ถุง ครีมเทียมควรผลิตได้จำนวน 26,301.12 ถุง และน้ำตาลควรผลิตได้จำนวน 26,301.12 ถุง จากนั้นให้เลือกผลลัพธ์จำนวนถุงที่ควรผลิตได้ “น้อยที่สุด” จากปริมาณซองทั้งหมดที่นำมาคำนวณ โดยมีสมมติฐานหากมีปริมาณซองครบตามจำนวนที่บรรจุถุงจะสามารถผลิตได้ในปริมาณหรือจำนวนถุงที่น้อยที่สุด จากตัวอย่างได้จำนวนที่น้อยที่สุดคือ 26,301.12 ถุง เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับจำนวนกาแฟ 3IN1 ที่สหกรณ์ผลิตได้จริงตามทะเบียนคุมสินค้าสำเร็จรูปชนิด กาแฟ 3IN1 ว่ามีความแตกต่างมากหรือน้อยเพียงไร หากมีข้อแตกต่างที่มีสาระสำคัญ ควรค้นหาสาเหตุ

3. สรุปผลการตรวจสอบและประโยชน์ที่ได้รับ

จากตัวอย่างตารางแสดงการคำนวณผลผลิตกาแฟ 3IN1 ที่ควรผลิตได้โดยคำนวณจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และคำอธิบายแทนค่าในแต่ละคอลัมน์ ซึ่งเป็นการใช้สูตรการคำนวณจากโปรแกรม Microsoft Excel อย่างง่าย ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสามารถแนะนำให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรทดสอบปริมาณเบื้องต้นเพื่อควบคุมการผลิต ลดการสูญเสีย ตามระยะเวลาที่ต้องการ เช่น เดือนละครั้ง หรือแต่ละรอบการผลิต นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชียังใช้ประโยชน์จากเครื่องมือหรือสูตรการคำนวณข้างต้น ได้ดังนี้

- ❖ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตกาแฟ 3IN1 ที่ควรผลิตได้โดยคำนวณจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต สามารถนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประกอบการตรวจสอบ
- ❖ ลดระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี มีข้อมูลประกอบการแสดงความเห็นได้อย่างมั่นใจในความถูกต้อง ส่งผลให้การตรวจสอบบัญชีมีประสิทธิภาพสร้างความน่าเชื่อถือให้กับรายงานทางการเงิน
- ❖ ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสามารถปรับใช้โปรแกรม Microsoft Excel เพื่อใช้ในการตรวจสอบสินค้าที่มีการแปรรูปได้หลากหลายชนิด เช่น กาแฟ 3IN1 สูตรต่างๆ และสามารถปรับใช้ต่อยอดกับการแปรรูปปุ๋ยผสม โดยการแทนค่าวัตถุดิบแต่ละชนิดเป็นแม่ปุ๋ยแต่ละประเภท

8 การใช้ข้อมูลทางการบัญชีช่วยในการแก้ไขปัญหาหนี้สินสมาชิกสหกรณ์การศึกษา : สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม มีประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมีปัญหาเงินทุนไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ และมีความจำเป็นในการกู้ยืมมาจากสหกรณ์มาเป็นทุนในการทำเกษตรและใช้จ่ายในครอบครัว ในจังหวัดมหาสารคามมีการจัดตั้งสหกรณ์และดำเนินงานอยู่ในปีงบประมาณ 2562 จำนวน 87 แห่ง ประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตร จำนวน 55 แห่ง สหกรณ์บริการ จำนวน 3 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 9 แห่ง สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จำนวน 20 แห่ง การดำเนินธุรกิจสภาพรวมสหกรณ์ มีการดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นส่วนใหญ่ เมื่อครบกำหนดปิดบัญชีประจำปีสหกรณ์มักจะประสบปัญหาหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมากตามตารางที่ 1 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินธุรกิจสินเชื่อและสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์และภาพรวมด้านเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

ตารางที่ 1 ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ประเภทสหกรณ์	จำนวน (แห่ง)	ลูกหนี้ค้างชำระคงเหลือ (ล้านบาท)	ทุนดำเนินงาน (ล้านบาท)	ร้อยละลูกหนี้คงเหลือต่อทุนดำเนินงาน
1.สหกรณ์การเกษตร	55	6,646.15	8,614.10	77.15
2.สหกรณ์บริการ	3	10.09	20.55	49.09
3.สหกรณ์ออมทรัพย์	9	31,368.20	33,426.40	93.84
4.สหกรณ์เครดิต	20	29,989.61	32,052.49	93.56
รวม	87	68,014.04	74,113.54	91.77

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม

ปัญหาการบริหารจัดการหนี้ค้างชำระของสหกรณ์ อาจมีหลักเกณฑ์การพิจารณาการให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์ การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ วินัยการชำระหนี้ของสมาชิก รายได้จากการขายผลผลิต และความภักดีของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ ประสิทธิภาพและเทคนิคการติดตามหนี้ของสหกรณ์ รวมทั้งข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบัญชี การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และการตัดหนี้สูญและมีปัจจัยภายนอกอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหนี้ค้างชำระ เช่น ภาวะภัยแล้ง การระบาดของโรคโควิด-19 นโยบายของรัฐบาล ราคาผลผลิตการเกษตร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสหกรณ์

ผู้บริหารสหกรณ์ควรมีข้อมูลที่เพียงพอเพื่อใช้ในการตัดสินใจและใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารสหกรณ์ โดยเฉพาะข้อมูลในการบริหารจัดการหนี้ การใช้ข้อมูลทางการบัญชีและเครื่องมือต่างๆ ในการวิเคราะห์ของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไข หนี้ค้างชำระของสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ การนำบัญชีต้นทุนอาชีพไปใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือที่สมาชิกสหกรณ์นำไปปรับใช้ได้พร้อมกับน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติร่วมกันจะช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของสมาชิกสหกรณ์ ส่งผลให้ปัญหาหนี้ค้างชำระลดลงและอาจเกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการหนี้ในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคามได้ใช้ข้อมูลด้านการเงินการบัญชีเพื่อวิเคราะห์หนี้ค้างชำระเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการของสหกรณ์ การเข้าสอบบัญชีระหว่างปี การสอบบัญชีประจำปี การสอบทานหนี้โดยตรงกับสมาชิก การสอนแนะบัญชีต้นทุนให้แก่สมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้คำแนะนำและเป็นข้อมูลให้สหกรณ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินสมาชิกสหกรณ์ที่มีต่อสหกรณ์ ทั้งนี้สำนักงาน

ตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลือกสหกรณ์เป้าหมาย จำนวน 11 แห่ง ปีทางบัญชีสิ้นสุด ณ 31 มีนาคม 2562 ได้แก่ 1) สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด 2) สหกรณ์การเกษตรเมืองมหาสารคาม จำกัด 3) สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด 4) สหกรณ์การเกษตรเขียงยืน จำกัด 5) สหกรณ์การเกษตรโกสุมพิสัย จำกัด 6) สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด 7) สหกรณ์การเกษตรวาปีปทุม จำกัด 8) สหกรณ์การเกษตรนาइन จำกัด 9) สหกรณ์การเกษตรนาเชือก จำกัด 10) สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด 11) สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตมหาสารคาม จำกัด โดยได้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีของสหกรณ์นำมาวิเคราะห์และให้คำแนะนำแก่สหกรณ์ในการบริหารจัดการสหกรณ์ และการแก้ปัญหาหนี้ค้างชำระ โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

(1) **CFSAWS:ss** เพื่อการเตรียมความพร้อมในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินในมุมมอง 6 มิติของ CAMELS Analysis. สามารถวิเคราะห์ เพื่อเฝ้าระวังและเตือนภัยทางการเงินของสหกรณ์ โดยสามารถตรวจสอบสภาพทางการเงินทราบระดับการวิเคราะห์เพื่อเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง เพื่อให้ทราบปัญหาและมีการติดตามผลของการดำเนินการแก้ไขโดยผู้สอบบัญชีจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นผู้ให้คำแนะนำและวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินในที่ประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ทุกไตรมาส

(2) **การวิเคราะห์ โครงสร้างเงินทุน** ใช้สำหรับการวิเคราะห์รายงานการเงินต่าง ๆ ให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง และวิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์ให้กับผู้บริหารนำไปพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา สร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์

(3) **บัญชีต้นทุนอาชีพ** เป็นข้อมูลทางบัญชีให้สหกรณ์เห็นประโยชน์ของการบันทึกบัญชีต้นทุน สมาชิกสหกรณ์สามารถบริหารการเงินเศรษฐกิจครัวเรือนอย่างระมัดระวัง มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการใช้เงินมากขึ้น มีเงินใช้หนี้ตามกำหนดสัญญา พร้อมมีเงินฝากกับสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น จากการใช้ข้อมูลทางบัญชีต้นทุนอาชีพ เพื่อให้รู้รายได้ รู้รายจ่าย รู้หนี้สิน รู้ต้นทุนกำไรจากการประกอบอาชีพ

(4) **การประสานความร่วมมือกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในพื้นที่ /ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์/** ฝ่ายบริหารสหกรณ์ และฝ่ายจัดการสหกรณ์ ในการกำกับดูแลสหกรณ์และแจ้งผลการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรายงานผลแจ้งให้สหกรณ์ทราบและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

จากข้อมูลทางบัญชีของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม สหกรณ์สามารถนำไปกำหนดประเด็นในการแก้ปัญหาหนี้ เช่น ปัญหาหนี้ค้างชำระของสมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดสัญญา โดยสหกรณ์ให้ความสำคัญกับกระบวนการสอบทานหนี้สินของสำนักงานและการแยกอายุลูกหนี้เพื่อการบริหารจัดการลูกหนี้อย่างเป็นระบบ สหกรณ์มีข้อมูลเพื่อกำหนดแผนงานในการปฏิบัติ คือ

- 1) สหกรณ์มีการจัดโครงสร้างบริหารหนี้ เป็นการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- 2) สหกรณ์มีการกำหนดเป้าหมาย เป็นตัวชี้วัดในการปฏิบัติงาน
- 3) สหกรณ์มีการติดตามหนี้และการสอบทานหนี้ การวางแผนการติดตามหนี้ เพื่อนำเสนอแผนงานประจำปี โดยมีการติดตามผลรายเดือน รายไตรมาส ซึ่งการสอบทานข้อมูลลูกหนี้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เห็นสถานะปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ ครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ประกอบกันแล้วนำไปใช้ในการติดตามหนี้แต่ละรายหรือครั้งต่อไปอย่างได้ผล

4) สหกรณ์มีการวิเคราะห์ลูกหนี้และกำหนดศักยภาพ กระบวนการวิเคราะห์ลูกหนี้โดยมองทุกมิติที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องรายได้ ค่าใช้จ่าย ทรัพย์สิน หลักประกัน หนี้สินอื่นๆ รวมไปถึงถึงลักษณะที่ผิดปกติที่เกิดขึ้นกับตัวลูกหนี้ รวมไปถึงการมองและวิเคราะห์เชิงลึก เช่น บุคคลในครัวเรือน ที่มาของสมาชิกผู้กู้ เป็นต้น

5) สหกรณ์มีการกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้ กำหนดกลุ่มลูกหนี้เพื่อจัดการโดยแบ่งตามเงื่อนไขที่แตกต่าง เช่น แบ่งตามวงเงินการเป็นหนี้ตามอายุหนี้ ตามสาเหตุที่มีปัญหา หรือศักยภาพลูกหนี้ 6) สหกรณ์มีการปฏิบัติตามกลยุทธ์ นำแนวทางแก้ไขเป็นเครื่องมือไปใช้แก้ลูกหนี้ พร้อมติดตามหนี้เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้คือลดจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ 7) สหกรณ์มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ มีการสรุปผลการติดตาม ในเชิงปริมาณ ประเมินผลแยกตามกลุ่มลูกหนี้ เพื่อทราบความเหมาะสมและเป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไข ปัญหาหนี้ค้างได้ตรงประเด็นยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 ข้อมูลอัตราหนี้ค้างของสหกรณ์จำนวนหนี้ จำนวน 11 แห่ง โดยรวม หลังจากได้ใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารอัตราหนี้ค้างชำระ ณ 31 มีนาคม 2562

ก่อนใช้ข้อมูลทางบัญชีช่วยในการบริหารหนี้ (หน่วย:ล้านบาท)				หลังจากได้ใช้ข้อมูลทางบัญชีช่วยในการบริหารหนี้(หน่วย:ล้านบาท)		
รายการ	ลูกหนี้ค้างชำระ	ทุนดำเนินงาน	ร้อยละหนี้ลูกหนี้ค้างชำระต่อทุนดำเนินงาน	ลูกหนี้ค้างชำระ	ทุนดำเนินงาน	ร้อยละหนี้ลูกหนี้ค้างชำระต่อทุนดำเนินงาน
สหกรณ์ จำนวน 11 แห่ง	5,994.66	7,929.84	75.60	5,757.38	8,021.85	71.77

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าจำนวนอัตราหนี้ค้างชำระลดลง หลังจากที่สหกรณ์ได้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินสมาชิกสหกรณ์ โดยมีการวางแผน การกำหนดแผนงาน การนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ข้อมูลทางบัญชีภายใต้การร่วมมือของบุคลากรสหกรณ์ทุกฝ่าย การประสานความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์จังหวัดในพื้นที่ คำนะนำด้านการเงินการบัญชีโดยการใช้เครื่องมือของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกระบวนการงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีที่รายงานผล เป็นประโยชน์ในการบริหารหนี้ให้สหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์ที่มีหนี้ค้างชำระสามารถชำระหนี้ต่อสหกรณ์และสหกรณ์ได้รับชำระหนี้ตามความเหมาะสม

แนวทางการพัฒนาหรือช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์นั้น ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรแนะนำให้สหกรณ์เห็นว่าหลังจากที่สหกรณ์มีการให้เงินกู้เพิ่มแก่สมาชิกสหกรณ์ยามที่เดือดร้อนแล้ว สหกรณ์ควรให้ความสำคัญข้อมูลด้านการบัญชีต้นทุนในระดับสมาชิกสหกรณ์มากขึ้น เพื่อให้รู้จักรายรับ รายจ่ายการประกอบอาชีพของสมาชิกสหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีอยู่ มีกิน มีเงินออม และมีเงินมาใช้หนี้ตามกำหนดสัญญา ส่งผลให้อัตราหนี้ค้างชำระลดลง และสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินดีขึ้น นอกจากนั้นผู้สอบบัญชีควรเสนอแนะให้ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ และผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์เข้าถึงสมาชิกสหกรณ์มากขึ้น และประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของการจัดทำบัญชีต้นทุนเพื่อให้รับรู้รายได้ รายจ่ายจากการประกอบอาชีพ เช่น การลงบัญชีรับเงินอุดหนุนหรือเงินกู้เพื่อไปประกอบอาชีพก่อให้เกิดรายได้คุ้มทุนหรือไม่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคามได้วิเคราะห์ข้อมูลในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์จัดทำบัญชีต้นทุนแล้ว ปรากฏว่า มีสมาชิกสหกรณ์บางกลุ่มอาจไม่เหมาะสมกับอาชีพทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีรายได้ไม่พอใช้ในแต่ละเดือน ส่งผลให้ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนด ทำให้ทราบสาเหตุของปัญหาหนี้ค้างชำระ ได้เสนอแนะให้สหกรณ์เลือกใช้วิธีการให้ความช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์แต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม โดยสหกรณ์อาจพิจารณาให้สมาชิกดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้แก่สมาชิกสหกรณ์ ทำให้สมาชิกสหกรณ์มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดความศรัทธา ความเชื่อมั่นและภักดีต่อสหกรณ์ ส่งผลให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

9 การซื้อขายทรัพย์สินของสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครสวรรค์

ความสำคัญของเรื่อง หรือที่มาของปัญหา

สหกรณ์การเกษตร ฮ จำกัด เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก มีทุนดำเนินงาน 436,362,721.23 บาท มีสมาชิก 2,559 คน สหกรณ์มีฐานะการเงินขาดสภาพคล่อง ขาดทุนสะสม 25,790,750.37 บาท ผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ขาดทุนสุทธิ จำนวน 2,888,834.05 บาท ดำเนินธุรกิจ 4 ด้าน ได้แก่

1. ธุรกิจสินเชื่อ ปริมาณธุรกิจ 27,324,240.00 บาท
2. จัดหาสินค้ามาจำหน่าย ปริมาณธุรกิจ 30,500,144.49 บาท
3. บริการ ปริมาณธุรกิจ 126,994.00 บาท
4. รับฝากเงิน ปริมาณธุรกิจ 53,610,059.74 บาท

จากการวิเคราะห์รายการในงบทดลองพบรายการบัญชีที่ผิดปกติและมีมูลค่าสูง คือบัญชีเงินมัดจำซื้อปัมแก๊ส จำนวน 26,000,000.00 บาท

เนื้อหา

จากที่มาของปัญหา ผู้สอบบัญชีจึงได้เข้าตรวจสอบบัญชีเงินมัดจำซื้อปัมแก๊ส โดยตรวจเอกสารประกอบการจ่ายเงินมัดจำฯ พบว่า

1. สหกรณ์เป็นผู้จัดทำใบเบิกเงินให้กับนาง ข ผู้จะขาย จำนวน 26,000,000.00 บาท ใบเบิกเงินดังกล่าว ไม่ปรากฏที่อยู่ผู้รับเงิน มีเพียงลายมือชื่อผู้จะขายลงนามรับเงินเท่านั้น มีผู้อนุมัติเป็นประธานสหกรณ์ และ รองประธานสหกรณ์ ซึ่งจากการสอบทานระเบียบว่าด้วยการรับ-จ่ายและเก็บรักษาเงินสด กำหนดไว้ว่าการจ่ายเงินเป็น จำนวนมาก ให้จ่ายเป็นเช็ค ยกเว้นในกรณีที่สหกรณ์ไม่สามารถจ่ายเป็นเช็คได้ให้จ่ายเป็นเงินสด โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ในวันที่จ่ายเงินมัดจำ นาง ข ผู้จะขายไม่ได้มาธุรกรรมแต่นาย ก อดีตสามีผู้จะขาย (เป็นอดีตผู้จัดการสกก. ฮ จำกัด) มาทำนิติกรรมแทน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการลงลายมือชื่อผู้รับเงินในใบเบิกเงินค่ามัดจำปัมแก๊ส

2. ตรวจสอบเอกสารสัญญา (สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง) จำนวนเงิน 36,000,000.00 บาท โดยมีเงื่อนไข ให้ผู้จะซื้อ (สหกรณ์) ชำระเป็นเงินมัดจำ จำนวน 26,000,000.00 บาท ส่วนที่เหลือจำนวน 10,000,000.00 บาท ผู้จะซื้อจะชำระให้ผู้จะขายภายในเวลา 2 ปี ๆ ละ 5,000,000.00 บาท โดยชำระงวดแรกในเดือน มีนาคม 2564 เมื่อชำระเสร็จสิ้นผู้จะขายจะโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่ ผู้จะซื้อภายในระยะเวลา 15 วัน หากผู้จะซื้อผิดนัดไม่ชำระราคาตามที่ตกลงไว้ ไม่ว่าจะงวดหนึ่งงวดใดก็ดี หรือผิดนัดสัญญาข้อใดข้อหนึ่งก็ดี ให้ถือว่าผู้จะซื้อเป็นฝ่ายผิดนัดสัญญาจะซื้อจะขายฉบับนี้ ผู้จะขายมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญาได้ทันทีโดยต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญานี้ผู้จะขายมีสิทธิ์รับเอาไว้ทั้งสิ้น และในสัญญายังระบุอีกว่าในระหว่างที่สหกรณ์ชำระราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างหรือผิดนัดชำระ สหกรณ์จะนำที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไปให้ผู้อื่นเช่าหรือทำนิติกรรมใดๆ ไม่ได้

3. สอบทานรายงานการประชุมคณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการมีการพิจารณาอนุมัติซื้อปัมแก๊สพร้อมที่ดิน โดยการประมาณราคา 36,000,000.00 บาท ปัมแก๊สดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของนางข ซึ่งผู้จะขายมีปัญหาในการดำเนินธุรกิจปัมแก๊สและมีหนี้สินอยู่กับสหกรณ์ จึงเสนอขายปัมแก๊สพร้อมที่ดินให้สหกรณ์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้

4. สอบทานรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พบว่า มีการขออนุมัติจัดซื้อปั๊มแก๊สหรือขยายธุรกิจปั๊มแก๊ส จำนวน 40,000,000.00 บาท
5. ตรวจสอบการรับชำระหนี้ในวันเดียวกัน พบว่า มีการรับชำระหนี้จากผู้จะขายและลูกหนี้รายอื่นจำนวน 19,090,463.00 บาท (เป็นยอดรับชำระต้นเงิน ดอกเบี้ยค้างรับ ดอกเบี้ยรับ ค่าปรับรับของผู้จะขายอดีตสามีของผู้จะขาย บุตรชายของผู้จะขาย ประธานกรรมการ และสมาชิกรายอื่นอีก 13 คน) รวมทั้งลูกหนี้การค้า จำนวน 6,009,537.00 บาท รวมเป็นเงิน 25,100,000.00 บาท
6. จากการตรวจสอบรายการรับเงินรายการอื่น ๆ ในวันเดียวกับ พบว่า มีการรับเงินฝากจากนาย ก จำนวน 860,000.00 บาท และ รับเงินประกันค่าเช่าสถานีบริการปั๊มแก๊สจากผู้จะขาย จำนวน 40,000.00 บาท รวมเป็นเงิน 900,000.00 บาท

สรุปผล

1. เอกสารการจ่ายเงินของสหกรณ์ เป็นเพียงใบเบิกเงินที่ผู้จะขายลงลายมือชื่อรับเงินเท่านั้น เอกสารดังกล่าวจึงขาดความน่าเชื่อถือ โดยตามระเบียบฯกำหนดว่าต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- ชื่อ สถานที่อยู่ หรือที่ทำการของผู้รับเงิน
- วัน เดือน ปี ที่รับเงิน
- รายการแสดงการรับเงินระบุว่าเป็นค่าอะไร
- จำนวนเงินทั้งตัวเลขและตัวอักษร
- ลายมือชื่อของผู้รับเงิน

จากประเด็นปัญหาผู้ขายไม่ได้มาทำนิติกรรมด้วยตนเองในวันจ่ายเงินมัดจำ แต่มีการลงลายมือชื่อผู้จะขายเป็นผู้รับเงิน ผู้สอบบัญชีจึงเปรียบเทียบลายมือชื่อผู้ขายจากการทำธุรกรรมด้านอื่น ๆ พบว่า ลายมือชื่อมีความแตกต่างกัน

2. จากการตรวจสอบการทำสัญญาจะซื้อจะขายฯ พบว่า สหกรณ์จ่ายเงินมัดจำให้กับผู้จะขายเป็นจำนวนที่สูงเกินควร และหากไม่ปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ผู้จะขายมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญาได้ทันทีโดยมิต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า และบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญานี้ผู้จะขายมีสิทธิ์รับเอาไว้ทั้งสิ้น ผู้สอบบัญชีพิจารณาแล้วเห็นว่า สัญญาดังกล่าวสหกรณ์เป็นผู้เสียประโยชน์เนื่องจากสหกรณ์จ่ายเงินมัดจำสูงถึงร้อยละ 72.22 ของมูลค่าสินทรัพย์และยังมีหนี้ที่ต้องชำระเจ้าหนี้อีก 10 ล้านบาท ภายใน 2 ปี อีกทั้งยังมีปัญหาการขาดสภาพคล่อง เงินทุนของสหกรณ์ส่วนใหญ่มาจากหนี้สินร้อยละ 93.26 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จึงมีความเสี่ยงที่สหกรณ์จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ และอาจถูกรับเงินที่จ่ายไปแล้วทั้งหมด

ในวันที่ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินและปั๊มแก๊ส พบสัญญาเช่าสถานีปั๊มแก๊ส ระหว่างสหกรณ์กับผู้เช่า ซึ่งเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้จะขาย โดยตกลงเช่าตั้งแต่ 1 มีนาคม 2563 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2564 และคิดค่าเช่าเดือนละ 40,000.00 บาท การทำสัญญาเช่าฉบับนี้จึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในสัญญาจะซื้อจะขาย

3. จากการสอบทานมติที่ประชุมคณะกรรมการ พบว่า สหกรณ์ประมาณราคาที่ดินและปั๊มแก๊สโดยคณะกรรมการสหกรณ์ แต่ไม่พบว่าได้นำราคาประเมินที่ดินและปั๊มแก๊สจากหน่วยงานราชการและราคาตลาดมาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งราคาที่ดินและปั๊มแก๊สที่สหกรณ์ประมาณนั้นอาจสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง

4. จากการสอบทานรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พบว่า มีมติอนุมัติให้จัดซื้อปั๊มแก๊สหรือขยายธุรกิจปั๊มแก๊ส จำนวน 40,000,000.00 บาท

5. จากการตรวจสอบเอกสารการชำระหนี้ของสมาชิกในวันเดียวกัน พบว่า ใบเสร็จรับเงินจำนวน 18 ฉบับ ผู้ลงลายมือชื่อรับเงินคือพนักงานสินเชื่อ และไม่พบว่ามีการมอบหมายให้พนักงานสินเชื่อกระทำการแทนผู้จัดการ ส่วนใบเสร็จรับเงินฉบับอื่นผู้ลงลายมือชื่อรับเงินเป็นผู้จัดการ ผู้สอบบัญชีจึงสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ได้รับแจ้งว่ารายการรับชำระหนี้ทั้งลูกหนี้เงินกู้และลูกหนี้การค้า รวมทั้งสิ้น 25,100,000.00 บาท นาย ก เป็นผู้มาชำระดอกเบี้ยเงินกู้ประจำปีของตนเองจำนวน 246,362.00 บาท ส่วนที่เหลือดำเนินการชำระหนี้แทนบุคคลอื่นทั้งหมด จำนวนเงิน 24,853,638.00 บาท

6. มีการรับเงินฝากจาก นาย ก จำนวน 860,000.00 บาท และ รับเงินประกันค่าเช่าสถานีบริการปั๊มแก๊สจากผู้จะขาย จำนวน 40,000.00 บาท รวมเป็นเงิน 900,000.00 บาท

7. ตามรายการรับเงินข้อ 5 และข้อ 6 รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 26,000,000.00 บาท มีจำนวนเงินเท่ากับเงินที่สหกรณ์จ่ายค้ำมัดจำที่ดินและปั๊มแก๊ส ซึ่งรายการที่เกิดขึ้นทั้งหมด มิได้มีการรับ - จ่ายเงินสด เป็นเพียงการหักกลบลบหนี้ด้วยเอกสารเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอบบัญชีต้องสังเกตรายการที่ผิดปกติและวิเคราะห์หาสาเหตุ
2. ศึกษาพระราชบัญญัติสหกรณ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อบังคับ ระเบียบ รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี และรายงานการประชุมคณะกรรมการ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
4. ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และควรศึกษาหาความรู้ในเรื่องการทำนิติกรรมของสหกรณ์ อาทิ เช่น สัญญาจะซื้อจะขาย สัญญาเช่า รวมทั้งการตรวจสอบการตีราคาทรัพย์สินให้เหมาะสมกับมูลค่าที่แท้จริง
5. ผู้สอบบัญชีตรวจสอบความมีอยู่จริงโดยการยืนยันยอดโดยตรงกับลูกหนี้
6. ตรวจสอบการรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและทรัพย์สินให้ ปง. ทราบ
7. บูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมสหกรณ์กับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อตรวจสอบและหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของสหกรณ์ร่วมกัน
8. ผู้สอบบัญชีต้องมีการปรึกษาหารือหรือเชื่อมโยงข้อระหว่างกัน

หมายเหตุ

1. นาย ก อดีตผู้จัดการ. สกก. ฮ จำกัด และเป็นอดีตสามีของ นาง ข
2. นาง ข ผู้จะขายปั๊มแก๊สให้ สก. และเป็นอดีตภรรยาของนาย ก

10

การดำเนินงานตามโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พ.ศ.2562 ของกลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลรังนก

นางสาววิลาสินี บุตรดี
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร

กลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลรังนก ตั้งอยู่ เลขที่ 137 หมู่ 9 ต.รังนก อ.สามง่าม จ.พิจิตร จดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2552 ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลา 10 ปี ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์ จึงเป็นที่มาของการหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำให้แก่สมาชิก เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีแก่สมาชิกกลุ่มฯต่อไป จึงจัดทำโครงการเพื่อขอแหล่งเงินทุนตามโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำการผลิต การบริหารจัดการร่วมกันและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- (2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพได้มาตรฐาน
- (3) เพื่อให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้จัดการ บริหารจัดการการผลิต ผลผลิต และการตลาดได้

หลักการดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่

- (1) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน : Economy of Scale
- (2) พื้นที่เหมาะสมสอดคล้องกับ AGRIMAP
- (3) มีกระบวนการกลุ่มอยู่ก่อน : สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน
- (4) มีแหล่งน้ำชัดเจน/ปริมาณน้ำเพียงพอ
- (5) มีตลาดรองรับ
- (6) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่
- (7) กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติที่ชัดเจน/มีแผนธุรกิจของตนเอง
- (8) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร
- (9) กำหนดมาตรฐานการผลิต
- (10) ผู้จัดการแปลงที่มีความสามารถ
- (11) ผู้จัดการแปลงร่วมกับคณะกรรมการ ในการบริหารจัดการแปลงใหญ่

หลักการในการกำหนดพื้นที่แปลงใหญ่

- (1) พื้นที่อยู่ชุมชนที่ใกล้เคียงกัน
- (2) ขนาดพื้นที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการ
- (3) เพียงพอให้เกิดอำนาจในการต่อรอง

เป้าหมายการพัฒนา 5 ด้าน

- (1) ลดต้นทุนการผลิต
- (2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- (3) พัฒนาคุณภาพ
- (4) การตลาด
- (5) การบริหารจัดการ

โดยที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร มีมติอนุมัติในหลักการช่วยเหลือสมาชิกโดยได้รับการสนับสนุนปัจจัยการเพาะปลูกข้าวในรูปของเงินกู้ยืมจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโดยกลุ่มฯจะรับผิดชอบดอกเบี้ยจ่ายที่ ธกส. เรียกเก็บในอัตราร้อยละ 0.1 ต่อปี โดยให้สมาชิกที่มีคุณสมบัติกู้ยืมในรูปของ “การยืมปัจจัยการผลิต หมายถึง สมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่มีคุณสมบัติตามที่กลุ่มฯกำหนด ยืมปัจจัยการผลิตหรืออื่นๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย น้ำมันดีเซล รวมถึงทุนต่างๆที่ใช้ตั้งแต่เริ่มทำการผลิต การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายผลผลิต จากกลุ่มเกษตรกร แล้วต้องจำหน่ายผลผลิต(ข้าวเปลือก)คืนให้แก่กลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลรังนก และเมื่อมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตก็ยินยอมให้กลุ่มฯหักเงินมาชำระตามมูลค่าของปัจจัยการผลิตที่ได้ยืมจากกลุ่มไป โดยการกู้ยืมปัจจัยการผลิตสมาชิกต้องมีคุณสมบัติ คือ 1. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลรังนก 2. ต้องเป็นสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรแปลงใหญ่กับหน่วยงานราชการ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการ ดังนี้

- (1) สมาชิกต้องชำระคืนปัจจัยการผลิต ภายใน 150 วันนับตั้งแต่วันที่เริ่มปลูก
- (2) กรณีที่นำปัจจัยการผลิตไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขของโครงการฯ ต้องชดใช้เป็นจำนวนเงินตามมูลค่าปัจจัยการผลิตพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ภายใน 7 วัน นับจากวันที่คณะกรรมการดำเนินการตรวจพบกรณีเกินกว่า 7 วัน ให้คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกรคิดค่าปรับอัตราร้อยละ 6 ต่อปีจนกว่าจะมีการชำระ
- (3) กลุ่มฯจะคิดค่าบริการในอัตราดันละ ไม่เกิน 100 บาท โดยทั้งนี้ค่าบริการจะต้องประกาศให้ผู้เข้าร่วมโครงการทราบตามรอบการผลิต
- (4) มีผู้ค้ำประกัน ขั้นต่ำ 2 คน ในกรณีที่มีมูลค่าปัจจัยการผลิต เกินกว่า 60,000.00 บาทให้เพิ่มผู้ค้ำประกัน 1 คน ต่อมูลค่า 30,000.00 บาท
- (5) กรณีผู้กู้ยืมปัจจัยการผลิต ไม่สามารถชำระค่าปัจจัยการผลิตได้ไม่ว่าด้วยกรณีใดภายใน 150 วัน นับตั้งแต่วันที่เริ่มปลูก ผู้ค้ำประกันต้องร่วมกันชำระค่าปัจจัยการผลิตแทนผู้ยืม ภายใน 15 วัน นับจากวันที่คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มฯแจ้งผู้ค้ำประกัน
- (6) สมาชิกต้องซื้อหุ้นเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 5 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตที่ยืม (ในกรณีที่มีเศษไม่ครบเต็มจำนวนมูลค่าหุ้นให้ปัดเศษขึ้น) โดยอาจชำระก่อนหรือหลังจากการจำหน่ายผลผลิตแล้ว โดยการต้องมีการจัดทำสัญญายืมปัจจัยการผลิตโครงการแปลงใหญ่

จากที่ได้เข้าทำการสอนแนะนำการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรพอเพียงรังนก พบว่า มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น จำนวน 54 ราย มีการดำเนินโครงการ จนถึงปัจจุบันมีการจำหน่ายข้าวของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 540 ตัน ให้แก่โรงสีที่จัดทำ MOU ไว้กับกลุ่มฯ โดยมีการจ่ายเงินค่าจำหน่ายข้าวเปลือกของสมาชิก โดยการโอนเงินเข้าบัญชีกลุ่มเกษตรกร และให้กลุ่มเกษตรกรทำการคำนวณ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 เงินกู้ยืมของสมาชิกที่ต้องชำระคืนกลุ่มเกษตรกรซึ่งยืมไปเป็นปัจจัยการผลิต
- ส่วนที่ 2 รายได้ค่าบริการที่กลุ่มเกษตรกรจะได้รับ (อัตราดันละ 100 บาท)
- ส่วนที่ 3 ส่วนต่างที่เหลือจ่ายคืนสมาชิก

โดยกลุ่มเกษตรกร ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินตามโครงการ จำนวน 2,900,000.00 บาท และมีการจัดทำสัญญาเงินกู้ตามโครงการกับสมาชิกไว้ครบถ้วนพอถือใช้ได้ มีการจัดทำใบรับเงินกู้เพื่อให้สมาชิกที่รับเงินกู้ลงลายมือชื่อรับเงินตามมูลค่าของปัจจัยการผลิต เมื่อโรงสีแจ้งการโอนค่าขายข้าวเปลือกของสมาชิกผ่านเข้าบัญชีกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรจะทำการออกเอกสารการรับเงินประกอบด้วย รายการชำระต้นเงินกู้ยืม และ รายได้ค่าบริการตันละ 100 บาท ตามปริมาณการขายข้าวของสมาชิกแต่ละรายโดยได้ระบุไว้ในใบซึ่งข้าวกู้ที่ได้รับจากทางโรงสี

สรุปผล

กลุ่มเกษตรกรมีการดำเนินโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จและเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สมาชิกได้ 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.11 ของสมาชิกทั้งสิ้น มีอัตราการชำระหนี้ปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 100 ของลูกหนี้ตามโครงการฯ

ข้อเสนอแนะ

กลุ่มเกษตรกรควรมีการนำเสนอโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้แก่สมาชิกให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ เพื่อเป็นแหล่งต้นทุนที่มีต้นทุนต่ำเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่สมาชิกอีกทางหนึ่ง

11

การดำเนินธุรกิจนอกกรอบวัตถุประสงค์ กรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 2

ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์เครดิตยูเนียน

การรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวคิดของสหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นการรวมคนจากย่านชุมชนแออัดห้วยขวาง ดินแดง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2508 ใช้ชื่อว่า “เครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางเทวา” แต่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์

สหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนแห่งแรก คือ "สหกรณ์เครดิตยูเนียนแม่มูล จำกัด" จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2522 ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์เครดิตยูเนียนเดิมเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน จึงอยู่ในรูปย่อยของประเภท "สหกรณ์ออมทรัพย์" และต่อมาได้รับการกำหนดให้เป็นประเภท "สหกรณ์เครดิตยูเนียน" ตามกฎกระทรวง กำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. 2548

วัตถุประสงค์ สหกรณ์เครดิตยูเนียนมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้สมาชิกช่วยตนเอง เพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักคุณธรรมพื้นฐานห้าประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นใจกัน และความวางใจกัน รวมทั้ง จริยธรรมอันดีงาม มีการประหยัด เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จนสามารถอยู่ดีกินดี มีสันติสุข รวมทั้งในข้อต่อไปนีด้วย

- (1) ส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิก
- (2) จัดหาทุนและบริการสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ
- (3) ทำหรือจัดหาปัจจัยการผลิต รวมซื้อ รวมขาย สินค้าและบริการของสมาชิก รวมทั้งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค หรือแปรรูปผลผลิตของสมาชิก
- (4) ร่วมมือกับสหกรณ์อื่น ชุมชนสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย องค์กรชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐเพื่อส่งเสริมและปรับปรุงกิจการของสหกรณ์
- (5) ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชน

ดังนั้น เมื่อสหกรณ์มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในข้อบังคับแล้ว สหกรณ์จึงต้องดำเนินธุรกิจให้เป็นไปวัตถุประสงค์ แต่พบว่ามีสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่ดำเนินธุรกิจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้เกิดความเสียหายกับสหกรณ์และมวลสมาชิก คือ สหกรณ์ดำเนินธุรกิจโดยการจัดสรรที่ดินเพื่อขายให้กับสมาชิก ซึ่งตามวัตถุประสงค์สหกรณ์ประเภทเครดิตยูเนียนไม่สามารถดำเนินการได้ จำนวน 44 ราย หรือ 44 แปลงรวมทั้ง ไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตจัดสรรที่ดินต่อคณะกรรมการจัดสรรที่ดิน ซึ่งต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินสาขาแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 เมื่อการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบที่ตามมา คือ เมื่อสมาชิกชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ดินครบถ้วนตามสัญญาแล้ว จะไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ให้กับสมาชิกผู้ซื้อที่ดินได้

สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งนี้ได้กำหนดระเบียบว่าด้วย “การเช่าซื้อที่ดิน” ขึ้นถือใช้ ในระเบียบได้ระบุไว้ว่า “เมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อที่ดิน ผู้ให้เช่าซื้อ (สหกรณ์) จะจัดการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อภายใน 1 ปี

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ส่วนที่ 3 การดำเนินงานของสหกรณ์ มาตรา 46 เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- (2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
- (3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- (4) ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด
- (5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น หรือสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน หรือนิติบุคคลซึ่งมีบุคลากรหรือลูกจ้างไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ผู้รับฝากเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนองหรือรับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของ สมาชิก
- (7) จัดให้ได้มา ซื้อ ถิ่นกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินสิทธิ ครอบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิ การเช่าหรือ สิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน
- (8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (9) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้อง หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

2. พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543

การจัดสรรที่ดิน คือ การจำหน่ายที่ดินที่ได้แบ่งเป็นแปลงย่อยรวมกันตั้งแต่สิบแปลงขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งจากที่ดินแปลงเดียวหรือแบ่งจากที่ดินหลายแปลงที่มีพื้นที่ติดต่อกันโดยได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์เป็นค่าตอบแทน และให้หมายความรวมถึงการได้มีการแบ่งที่ดินเป็นแปลงย่อยไว้ไม่ถึงสิบแปลง และต่อมาได้แบ่งที่ดินแปลงเดิมเพิ่มเติมภายในสามปีเมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนตั้งแต่สิบแปลงขึ้นไปด้วย

การขออนุญาตจัดสรรที่ดิน

มาตรา 21 ห้ามมิให้ผู้ใดทำการจัดสรรที่ดิน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การยื่นหลักฐาน บุคคลที่ทำการจัดสรรที่ดินต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการและต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่พร้อมหลักฐานและรายละเอียด (ตามมาตรา 23 และมาตรา 24)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การดำเนินธุรกิจที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในข้อบังคับ
 - สหกรณ์จัดสรรที่ดินเพื่อขายให้กับสมาชิก ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์
 - สหกรณ์กำหนดระเบียบขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแต่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในข้อบังคับ
2. การจัดสรรที่ดินไม่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 หมวด 2 การขออนุญาตจัดสรรที่ดิน
 - ในการดำเนินธุรกิจ สหกรณ์จะต้องศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้นๆ ด้วย
3. ผลกระทบ
 - ปัญหาในการโอนกรรมสิทธิ์ให้กับสมาชิก หากสมาชิกชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ดินครบถ้วนตามสัญญาและต้องการได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เมื่อสหกรณ์ไม่สามารถจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวได้ อาจเกิดปัญหาในการเรียกร้องสิทธิ์

นางอนงค์พร กุลัดนาม

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุรินทร์

สหกรณ์การเกษตรกรณีสึกษา จำกัด ใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝากบริษัทวังสิตคอมพิวเตอร์แอนดซอฟแวร์ จำกัด ผู้สอบบัญชีพบความผิดปกติในการขอก่อนข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบ และการควบคุมภายในด้านเงินรับฝากของ สหกรณ์ จึงกำหนดวิธีการตรวจสอบจนพบว่าเจ้าหน้าที่บัญชีที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมระบบ เงินรับฝากได้ทำการทุจริต โดยแก้ไขลดยอดรายการรับฝากเงินในระบบงานเงินรับฝากของสมาชิกส่วนใหญ่ และเพิ่มยอด รายการรับฝากเงินของสมาชิก 1 บัญชี เพื่อให้เจ้าของบัญชีดังกล่าวถอนเงินออกจากสหกรณ์ โดยผู้สอบบัญชีมีเทคนิค ในการตรวจสอบ ดังนี้

1. สัญญาณบอกเหตุ

1.1 สหกรณ์ไม่สามารถนำส่งก่อนข้อมูลโปรแกรมระบบเงินรับฝากที่เป็นปัจจุบันได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่อ้างว่าต้องจัดเรียงข้อมูลก่อน

1.2 สหกรณ์มีการแบ่งแยกหน้าที่ ระหว่างผู้มีหน้าที่พิมพ์เอกสารการรับฝากเงินและการถอนเงินออกจากโปรแกรมระบบเงินรับฝาก กับผู้มีหน้าที่รับจ่ายเงิน แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่บัญชีที่มีหน้าที่พิมพ์เอกสารการรับฝากเงินและถอนเงินออกจากโปรแกรมระบบเงินรับฝาก ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินทำการรับจ่ายเงินด้วย

1.3 สหกรณ์ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการใช้งานโปรแกรมระบบเงินรับฝาก โดยเจ้าหน้าที่บัญชีที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝาก เป็นผู้ทำรายการในระบบงานเงินรับฝาก ตั้งแต่การเปิดปิดงานประจำวัน บันทึกข้อมูลการรับฝากเงินและถอนเงิน พิมพ์ใบนำฝากและใบถอนเงินออกจากระบบ พิมพ์สมุดคู่มือสมาชิก แก้ไขข้อมูล สำรองข้อมูล นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นที่มีรหัสผ่านเข้าโปรแกรมระบบเงินรับฝากก็สามารถทำรายการทั้งหมดได้เช่นกัน

1.4 เจ้าหน้าที่บัญชีที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝากเพียงคนเดียวทำหน้าที่พิมพ์เอกสารสรุปรายงานประจำวัน พิมพ์รายงานในระบบงานเงินรับฝาก พิมพ์บัญชีย่อยเงินรับฝาก และจัดพิมพ์หนังสือยืนยันยอดเงินรับฝาก

2. การตรวจสอบการแก้ไขข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝาก กรณีทุจริต

2.1 เทคนิคในการขอก่อนข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบ

(1) โดยปกติผู้ดำเนินการสำรองข้อมูล พิมพ์รายงานสรุปรายการเงินรับฝาก แล้วส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ คือเจ้าหน้าที่บัญชีผู้มีหน้าที่บันทึกข้อมูลในระบบงานเงินรับฝาก ซึ่งก่อนที่จะส่งก่อนข้อมูลพร้อมพิมพ์รายงานสรุปรายการเงินรับฝากให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจะทำการแก้ไขข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝากให้ถูกต้องตรงตามบัญชีงวดปัจจุบัน ก่อนส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

(2) เพื่อให้ได้ก่อนข้อมูลที่สหกรณ์ใช้ในการทำธุรกรรมเงินรับฝากจริงๆ ไม่ใช่ก่อนข้อมูลที่มีการแก้ไขข้อมูลแล้วส่งมาให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่บัญชีผู้มีหน้าที่บันทึกข้อมูลในระบบงานเงินรับฝาก ซึ่งเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวเคยเป็นผู้บันทึกข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก แต่ได้เลื่อนตำแหน่งไปเป็นหัวหน้าแผนกอื่น จึงมีรหัสผ่านที่สามารถเข้าไปทำรายการในระบบเงินรับฝากได้ ได้ทำการสำรองข้อมูล และนำส่งก่อนข้อมูลให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

2.2 ตรวจสอบรายการผิดปกติในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก จากก่อนข้อมูลที่ยังไม่ได้มีการแก้ไขข้อมูล เปรียบเทียบกับรายงานที่มีการแก้ไขข้อมูลแล้วก่อนพิมพ์ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ โดยใช้โปรแกรม ACL ช่วยคัดแยกข้อมูลเงินรับฝากคงเหลือตามกลุ่มแยกตามประเภทเงินรับฝาก โดย

- (1) เลือกประเภทเงินรับฝาก รวมยอดคงเหลือตามกลุ่ม โดยใช้คำสั่ง SUMMARIZE ON
- (2) เปรียบเทียบยอดเงินรับฝากคงเหลือตามประเภทจากผลการใช้คำสั่ง ACL กับรายงานสรุปเงินรับฝากคงเหลือตามประเภท พบว่ายอดคงเหลือไม่ถูกต้องตรงกัน
- (3) เปรียบเทียบยอดเงินรับฝากคงเหลือตามประเภทรายกลุ่ม เพื่อทราบว่ากลุ่มใดบ้างที่มียอดคงเหลือ ไม่ถูกต้องตรงกัน
- (4) เปรียบเทียบยอดเงินรับฝากคงเหลือรายบัญชี เพื่อทราบว่าบัญชีเงินรับฝากใดบ้างที่มียอดคงเหลือไม่ถูกต้องตรงกัน
- (5) ตรวจสอบบัญชีเงินรับฝากที่มีความผิดปกติ ยอดเงินรับฝากคงเหลือไม่ถูกต้องตรงกัน โดยคัดแยกข้อมูลรายการเคลื่อนไหวเงินรับฝากตามเลขที่บัญชีเงินรับฝากที่ต้องการตรวจสอบ โดยใช้คำสั่ง SET FILTER TO
- (6) นำผลลัพธ์รายการเคลื่อนไหวรายบัญชีเงินรับฝากมาตรวจสอบกับเอกสารหลักฐานการรับฝากเงินและการถอนเงิน หากพบว่ารายการรับฝากเงินหรือรายการถอนเงินใดไม่ถูกต้องตรงตามเอกสารหลักฐานให้ติดต่อสมาชิกเจ้าของบัญชีเงินรับฝากเพื่อขอยืนยันยอดเงินรับฝาก

2.3 การยืนยันยอดเงินรับฝากโดยตรงกับสมาชิก โดย

- (1) วางแผนการยืนยันยอดเงินรับฝากร่วมกับสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็วที่สุด
- (2) ผู้สอบบัญชีดำเนินการจัดทำหนังสือยืนยันยอดเงินรับฝาก โดยการดึงข้อมูลจากโปรแกรมระบบเงินรับฝากของสหกรณ์
- (3) สร้างทีมงานในการยืนยันยอดเงินรับฝาก โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ผู้ทำหน้าที่ในการยืนยันยอดเงินรับฝากและผู้มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล
- (4) กำชับสหกรณ์ให้ติดต่อเจ้าของบัญชีเงินรับฝากที่มีรายการผิดปกติ ให้มายืนยันยอดเงินรับฝากให้ได้ทุกราย
- (5) สร้างกลุ่ม LINE ทีมงานสอบสวนหนี้ เพื่อรายงานผลการสอบสวนหนี้ที่มีความผิดปกติแบบ REAL TIME เพื่อเป็นข้อมูลรายงานผู้บังคับบัญชาเป็นรายวัน และถ่ายรูปสมุดคู่บัญชีเงินรับฝากที่มีความผิดปกติมาเพื่อตรวจสอบกับเอกสารหลักฐานการรับฝากเงินและการถอนเงินที่สหกรณ์
- (6) บันทึกผลการยืนยันยอดเงินรับฝากในโปรแกรม Excel เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำเข้าโปรแกรม ACL เพื่อคัดแยกข้อมูลช่วยในการสรุปผลจากการยืนยันยอดเงินรับฝาก ดังนี้
 - ผลการยืนยันว่า เงินรับฝากคงเหลือถูกต้อง
 - สมาชิกทักท้วงว่า ยอดคงเหลือในสมุดคู่บัญชีเงินรับฝากของสมาชิก สูงกว่า หนังสือยืนยันยอดเงินรับฝาก โดยได้จัดทำคำทักท้วงเป็นลายลักษณ์อักษร
 - ยอดเงินรับฝากคงเหลือในสมุดคู่บัญชีเงินรับฝากของสมาชิก ต่ำกว่า หนังสือยืนยันยอดเงินรับฝาก เนื่องจากสมาชิกไม่ได้นำสมุดคู่บัญชีเงินรับฝากมาปรับยอดที่สหกรณ์
 - สมาชิกไม่มีสมุดคู่บัญชีเงินรับฝาก เนื่องจากสมาชิกไม่ได้มาขอเปิดบัญชีเงินรับฝากกับสหกรณ์ แต่สหกรณ์เปิดบัญชีเงินรับฝากให้กับสมาชิก เพื่อโอนเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้สมาชิก
 - สรุปยอดบัญชีเงินรับฝากที่ยังไม่ได้รับการยืนยัน เพื่อเป็นข้อมูลให้สหกรณ์ติดตามเพื่อยืนยันยอดเงินรับฝากให้ได้ครบถ้วนมากที่สุด

2.4 การตรวจสอบเอกสารหลักฐาน จากผลการตรวจสอบรายการผิดปกติ และผลจากการขอคำยืนยันยอดเงินรับฝากจากสมาชิก สำหรับรายที่มีการหักทวงว่ายอดเงินรับฝากคงเหลือไม่ถูกต้อง ได้นำสำเนาสมุดคู่บัญชี เงินฝากของสมาชิมาตรวจสอบรายการเคลื่อนไหวการรับฝากเงินและการถอนเงิน กับเอกสารหลักฐานที่ สหกรณ์ โดยสหกรณ์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่า

- รายการรับฝากเงินและรายการถอนในสมุดคู่บัญชีเงินฝากของสมาชิกส่วนใหญ่ มีหลักฐานการรับฝากเงินและการถอนเงินถูกต้อง

- ข้อมูลรายการรับฝากเงินของสมาชิกในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝาก ส่วนใหญ่มีรายการไม่ตรงกับ รายการในสมุดคู่บัญชีเงินฝากของสมาชิกและหลักฐานการนำฝากเงิน สรุปว่าเป็นการแก้ไขข้อมูล ในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝาก โดยลดยอดการรับฝากเงินของสมาชิกส่วนใหญ่

- สมุดคู่บัญชีเงินฝากของสมาชิก 1 บัญชี มีรายการรับฝากเงิน แต่พบหลักฐานการรับฝากเงินที่ สหกรณ์ ไม่ครบทุกรายการ และไม่ถูกต้องกันกับข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก ส่วนรายการถอนเงิน พบหลักฐานใบถอนเงินครบทุกรายการ สรุปว่าเป็นการแก้ไขข้อมูล โดยเพิ่มยอดการรับฝากเงินในบัญชีดังกล่าว เพื่อให้สามารถถอนเงินออกไปได้ จึงเป็นการถอนเงินเกินกว่าจำนวนเงินที่นำมาฝากจริง

2.5 ตรวจสอบการปรับปรุงรายการในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก โดยใช้โปรแกรม ACL ช่วยคัดแยกข้อมูลจากการที่สหกรณ์แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง แล้วพบว่ามีการแก้ไขข้อมูลการรับฝากเงินในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก สหกรณ์จึงปรับปรุงข้อมูลเงินรับฝากของสมาชิกในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝากให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง โดยกำหนดรหัสในการทำรายการปรับปรุงข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝากผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องตรวจสอบว่าการปรับปรุงข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝากนั้นถูกต้องตามที่ควรหรือไม่ จึงกำหนดวิธีการตรวจสอบโดย

- (1) สอบทานผลการยืนยันยอดเงินรับฝากที่สมาชิกหักทวงว่ายอดเงินรับฝากคงเหลือไม่ถูกต้อง มีการสอบสวนข้อเท็จจริงและตรวจสอบกับเอกสารหลักฐานครบถ้วนแล้ว โดยบันทึกผลการสอบทานในโปรแกรม Excel

- (2) สอบทานการปรับปรุงข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝาก โดยนำผลการบันทึกการสอบทานในโปรแกรม Excel เข้าโปรแกรม ACL เพื่อสอบทานว่าบัญชีเงินรับฝากที่สมาชิกหักทวงว่าเงินรับฝากคงเหลือไม่ถูกต้องและมีสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ได้ปรับปรุงข้อมูลในโปรแกรมระบบงานเงินรับฝากตามรหัสที่กำหนดไว้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว โดยใช้คำสั่ง Joint Tables ในการคัดแยกเพื่อสอบทานข้อมูลการปรับปรุงรายการในระบบเงินรับฝาก

จากการใช้โปรแกรม ACL ช่วยจำแนกข้อมูลเพื่อตรวจสอบการแก้ไขข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝากกรณีทุจริต ณ วันที่ตรวจสอบมีเงินรับฝากคงเหลือ 7 ประเภท จำนวน 14,565 บัญชี เป็นเงิน 173 ล้านบาท ระหว่างงวดมีการทำรายการ 30,000 ครั้ง เป็นเงิน 339 ล้านบาท ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถจำแนกข้อมูล รวมถึงการยืนยันยอดเงินรับฝากโดยตรงกับสมาชิก และการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน จนสามารถสรุปผลการตรวจสอบได้ว่าการแก้ไขข้อมูลในโปรแกรมระบบเงินรับฝากมีการปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงแล้วจำนวน 5,536 รายการ เป็นเงิน 83 ล้านบาท เป็นการปรับปรุงเพิ่มยอดเงินรับฝาก จำนวน 5,513 รายการ เป็นเงิน 62 ล้านบาท และเป็นการปรับปรุงลดยอดเงินรับฝาก จำนวน 13 รายการ เป็นเงิน 21 ล้านบาท เพื่อให้ข้อมูลการทำรายการในระบบเงินรับฝากของสหกรณ์ถูกต้องเป็นไปตามข้อเท็จจริง สหกรณ์ควรให้ความสำคัญและปฏิบัติตามการควบคุมภายในด้านเงินรับฝากที่กำหนดไว้ และกรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผลข้อมูล สหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลโดยเคร่งครัด

13

การตรวจสอบด้านลูกหนี้เงินให้กู้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยะลา

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีภารกิจหลักในการตรวจสอบ และแนะนำด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความโปร่งใสเชื่อถือได้ สามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้วิเคราะห์ในการปฏิบัติงานและวางแผนงานได้ ในปัจจุบันกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานตามภารกิจหลักที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและต้องสนองงานตามนโยบายของรัฐบาลในหลายๆโครงการ ทำให้มีเวลาในการปฏิบัติงานในภารกิจหลักลดลง และการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงาน ประกอบกับสหกรณ์มีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์จึงส่งผลให้การดำเนินงานเกิดการทุจริตและมีข้อบกพร่องในหลายๆสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาในการตรวจสอบบัญชีเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การตรวจสอบบัญชีเป็นไปตามมาตรฐานและเป็นไปตามแผนงานของภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ทันตามแผนงานที่กำหนด การตรวจสอบบัญชี เพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม ผู้สอบบัญชีต้องทำการศึกษาสภาพแวดล้อม วงจรและลักษณะธุรกิจของสหกรณ์ วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน ศึกษากระบวนการควบคุมภายใน ประเมินความเสี่ยงของสหกรณ์ เพื่อวางแผนการตรวจสอบในการเลือกตัวอย่างและปริมาณเอกสารในการตรวจสอบ ศึกษาเปรียบเทียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มติคณะกรรมการ อำนวยการตรวจสอบบัญชีปีก่อน และศึกษาและสัมภาษณ์การปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักการควบคุมภายใน ตรวจสอบเอกสาร ทดสอบการคำนวณ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การตรวจนับและการขอยืนยันยอด

การตรวจสอบด้านลูกหนี้เงินให้กู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพของการควบคุมภายในด้านธุรกิจสินเชื่อ ลูกหนี้เงินกู้คงเหลือมีอยู่จริงและสิทธิเรียกร้องเป็นของสหกรณ์ แสดงด้วยมูลค่าที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินได้ถูกต้องตรงตามรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดขึ้น เป็นไปตามระเบียบและคำแนะนำที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

วิธีการตรวจสอบ เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงลูกหนี้เงินให้กู้และแสดงมูลค่าที่คาดว่าจะเรียกเก็บได้ตามที่แสดงรายการในงบการเงิน การยืนยันยอดลูกหนี้เงินให้กู้โดยตรงกับสมาชิกเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม การขอยืนยันยอดลูกหนี้เงินกู้โดยตรงเป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่าลูกหนี้เงินให้กู้คงเหลือ ณ วันสิ้นปีบัญชีมีอยู่จริงตามจำนวนที่แสดงในงบการเงินและแสดงด้วยมูลค่าที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินได้ โดยการนัดหมายสมาชิกสหกรณ์มาร่วมประชุมกลุ่มเพื่อตรวจสอบรายละเอียดลูกหนี้เงินให้กู้คงเหลือของสหกรณ์กับยอดคงเหลือของสมาชิก ณ วันสิ้นปีบัญชีของลูกหนี้ที่สอบทานนี้กับบัญชีย่อยของสหกรณ์ว่ามียอดถูกต้องตรงกันแล้ว สมาชิกลงลายมือชื่อในหนังสือยืนยันยอด หากไม่ถูกต้องจะได้จัดทำบันทึกข้อเท็จจริงเพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงต่อไป แต่จากการปฏิบัติงานขอยืนยันยอดโดยตรงกับสมาชิกจะเกิดปัญหาคือนัดแล้วสมาชิกไม่มาตามที่นัดหมาย ส่งหนังสือยืนยันยอดก็จะได้รับตอบกลับด้วยจำนวนที่น้อยมาก ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงได้ใช้วิธีการยืนยันยอดจากสมาชิกซึ่งเป็นคณะกรรมการของสหกรณ์ที่มาร่วมประชุมปรากฏว่าคณะกรรมการได้ปฏิเสธยอดหนี้เงินกู้ของตัวเองเนื่องจากยอดเงินกู้คงเหลือตามบัญชีย่อยของสหกรณ์มียอดสูงกว่าจำนวนเงินที่สมาชิกซึ่งเป็นคณะกรรมการทุกรายสอบทานหนึ่งครั้งนั้นพบการทุจริตที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ได้ดำเนินการยกยอดเงินของสมาชิกโดยการจัดทำสัญญาเงินกู้โดยให้สมาชิกที่มายืนยันขอกู้ลงลายมือชื่อในคำขอกู้และสัญญาเงินกู้ไว้ล่วงหน้าโดยไม่ได้เขียน

รายละเอียดในคำขอกู้และสัญญาเงินให้กู้ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการจัดทำเองโดยเพิ่มวงเงินกู้เกินกว่าระเบียบที่สหกรณ์ถือปฏิบัติจริง จัดทำแผ่นบัญชีย่อย 2 ชุด จัดทำระเบียบว่าด้วยเงินให้กู้แก่สมาชิกซึ่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการแก้ไขเป็นระเบียบที่ไม่ได้ผ่านมติที่ประชุมคณะกรรมการ และจัดทำหลักฐานการจ่ายเงินให้กู้เพื่อเพิ่มวงเงินกู้และยกยอกวงเงินที่เพิ่มเพื่อนำไปใช้ส่วนตัว นำระเบียบและหลักฐานพร้อมแผ่นบัญชีย่อยให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ และแผ่นบัญชีย่อยอีกชุดคำนวณเงินเรียกเก็บจากสมาชิกที่เป็นหนี้ตามจำนวนที่สมาชิกได้กู้เงินจริง

ในภาวะการณ์ที่ไม่สามารถดำเนินการสอบทานหนี้สินโดยตรงกับสมาชิกได้ผู้สอบบัญชีใช้วิธีการส่งหนังสือยืนยันยอด หรือตรวจสอบจากการชำระหนี้หลังวันสิ้นปีจากแผ่นบัญชีย่อยที่สหกรณ์เป็นผู้จัดทำจากการที่ผู้สอบบัญชีใช้วิธีการยืนยันยอดโดยตรงกับคณะกรรมการ แม้จะไม่กี่คนแต่ทำให้ผู้สอบบัญชีได้ข้อมูลที่ทำให้การแสดงผลค่าของลูกหนี้เงินให้กู้ถูกต้องตามที่แสดงรายการในงบการเงิน ซึ่งวิธีการนี้ผู้สอบบัญชี ตรวจสอบพบว่ามีกรยกยอกเงินสหกรณ์แล้วจำนวน 2 สหกรณ์และคณะกรรมการขาดคุณสมบัติจำนวน 1 สหกรณ์

นางพจนีย์ แสนลา

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7

กระบวนการตรวจสอบบัญชีและรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด รวมทั้งข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์สามารถสรุปผลการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่าจัดทำขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ข้อความข้างต้นเป็นความหมายของคำว่า “การสอบบัญชีสหกรณ์” ซึ่งหากพิจารณาข้อความสำคัญตามความหมายแล้ว ผู้สอบบัญชีต้องยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามมาตรฐานควบคู่กันระหว่างการตรวจสอบบัญชีและการบัญชีแล้ว คือ **ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์** ได้กำหนดกระบวนการและวิธีปฏิบัติของผู้สอบบัญชีสหกรณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และสนับสนุนว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ และ**ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์** ได้กำหนดให้สหกรณ์รับรู้รายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย เข้าเป็นส่วนหนึ่งของงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนตามเกณฑ์การรับรู้รายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ในกรณีของสหกรณ์ที่กล่าวถึงต่อไปนี้เป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร ระดับอำเภอ จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์มาแล้วกว่า 40 ปี ทำธุรกิจด้านสินเชื่อ จัดหา รวบรวม และรับฝากเงิน หากพิจารณาข้อมูลพื้นฐานด้านการบริหารจัดการและการดำเนินธุรกิจ ไม่แตกต่างจากสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภออื่นทั่วไป

สภาพปัญหาเดิม ที่มาของปัญหาเกิดขึ้นจากสหกรณ์ดำเนินธุรกรรมไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้นถือใช้ในการดำเนินงาน และคำแนะนำของหน่วยงานที่กำกับดูแล ผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อบกพร่องและรายงานให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ทราบกรณีลูกหนี้การค้าบุคคลภายนอก ตัวปู้ย และสินค้าขาดบัญชี ระหว่างปี 2557 - 2558 ทั้งสิ้น จำนวน 5,619,438.00 บาท ดังนี้

1. กรณีลูกหนี้การค้าสหกรณ์อื่นและบุคคลภายนอก

1. ระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยการจำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อ พ.ศ.2555 ที่กำหนดไว้ใน ข้อ 5 ผู้ซื้อชื่อหมายความว่า สมาชิกของสหกรณ์ หน่วยงานของทางราชการ รัฐวิสาหกิจนิติบุคคลอื่นที่ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้มีสิทธิ์ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อจากสหกรณ์ และ ข้อ 7 หลักประกัน ให้คณะกรรมการดำเนินการเรียกหลักประกันในการซื้อเชื่อจากผู้ซื้อเชื่อหรือหลายอย่างรวมกัน โดยให้จัดทำหลักประกันไว้กับสหกรณ์

2. คำแนะนำของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ กษ 1115/6760 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2555 เรื่องการดำเนินธุรกิจจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายของสหกรณ์ “การจำหน่ายปัจจัยการผลิตให้สหกรณ์อื่นหรือหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก ไม่ควรกระทำ เว้นแต่ ปัจจัยการผลิตดังกล่าวเป็นผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์หรือของสมาชิกและเป็นลักษณะการขายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสหกรณ์ผู้ซื้อกับสหกรณ์ผู้ขาย มิใช่เป็นการขายเพื่อแสวงหาผลกำไรโดยการจำหน่ายเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของสมาชิก ในสหกรณ์นั้นๆ ส่วนการขายให้หน่วยงานอื่นหรือบุคคลภายนอก ควรขายเป็นเงินสดเท่านั้น”

2. กรณีตัวอย่าง

1. ระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย พ.ศ.2555 ที่กำหนดไว้ในข้อ 4 ในการจัดซื้อสิ่งของมาจำหน่ายแก่สมาชิกนั้น ให้สหกรณ์จัดซื้อสิ่งของตามความต้องการในแผนการผลิตและการใช้เงินกู้ของสมาชิก หรือสินค้าอื่นที่สมาชิกใช้เป็นประจำและมีความต้องการทางการตลาดสูง แล้วจึงพิจารณา กำหนดประเภท ชนิด คุณภาพ และปริมาณของสิ่งของที่จะซื้อโดยให้ผู้จัดการจัดซื้อสินค้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิก ตามที่เห็นสมควรโดยอนุโลมตามความต้องการของบรรดาสมาชิกส่วนใหญ่ นอกจากนี้ให้สหกรณ์กำหนดราคาขายสิ่งของแก่สมาชิก เวลายื่นใบสั่งซื้อ สถานที่ซึ่งสมาชิกจะยื่นใบสั่งซื้อและรับสิ่งของ

2. คำแนะนำของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ กษ 1115/6760 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2555 เรื่อง การดำเนินธุรกิจจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายของสหกรณ์ “การจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่าย สหกรณ์ควรดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก โดยสำรวจความต้องการของสมาชิกและสั่งซื้อเป็นคราว ๆ ในปริมาณที่จำเป็นตามความเหมาะสม ไม่ควรสั่งซื้อเป็นจำนวนมากและจ่ายเงินล่วงหน้าไปก่อนที่จะได้รับมอบสินค้า ซึ่งมีใช่เป็นการดำเนินกิจการตามปกติทั่วไป ทำให้เสี่ยงต่อความเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์ สหกรณ์ควรชำระเงินเมื่อได้รับมอบสินค้าแล้วเท่านั้น”

การดำเนินการของผู้สอบบัญชี

ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2558 ผู้สอบบัญชีได้ทำการเข้าตรวจสอบบัญชีประจำปี ติดตามการแก้ไขข้อบกพร่องข้างต้น พบว่าสหกรณ์ดำเนินการแก้ไขเสร็จสิ้นโดยไม่ปรากฏรายการข้อบกพร่องตัวปุ๋ย และรายการสินค้าขาดบัญชีในงบทดลอง รวมทั้งรายละเอียดลูกหนี้การค้าไม่ปรากฏหนี้สหกรณ์อื่นและบุคคลภายนอก ผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบโดย

- วิเคราะห์รายการเคลื่อนไหวของบัญชีสินทรัพย์ยกมาจากปีก่อน เพิ่มขึ้น/ลดลง และคงเหลือสิ้นปีของแต่ละรายการในงบทดลองที่ปรากฏ พบบัญชีที่ดินของสหกรณ์เพิ่มขึ้นผิดปกตึระหว่างปี จำนวน 11,420,000.00 บาท

- สอบทานรายงานประชุมคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์พิจารณา อนุมัติจัดซื้อที่ดินจากบุคคลภายนอก ตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ อนุมัติให้สหกรณ์จัดซื้อที่ดินในวงเงิน 10,000,000.00 บาท

- ตรวจสอบเอกสารการบันทึกบัญชี พบการบันทึกรายการซื้อที่ดินโดยหักชำระลูกหนี้การค้าสหกรณ์อื่นและบุคคลภายนอก สินค้าขาดบัญชี และตัวปุ๋ยทั้งจำนวน พร้อมทั้งจ่ายเงินสดบางส่วน รวม 6 แปลง แยกเป็น ในพื้นที่จังหวัด จำนวน 5 แปลง เป็นเงิน 7,500,000.00 บาท และในพื้นที่จังหวัดข้างเคียง จำนวน 1 แปลง เป็นเงิน 3,920,000.00 บาท

(1) 29 ก.ย.57

เดบิต	ที่ดิน	2,350,000.00 บาท
เครดิต	ลูกหนี้การค้า	613,958.00 บาท
	สินค้าขาดบัญชี	441,000.00 บาท
	เงินสด	1,295,042.00 บาท

(2) 17 มิ.ย.58

เดบิต	ที่ดิน	3,920,000.00 บาท
เครดิต	ลูกหนี้การค้า	526,500.00 บาท
	สินค้าขาดบัญชี	224,400.00 บาท
	เงินสด	3,169,100.00 บาท

(2) 25 มิ.ย.58 ...

(3) 25 มิ.ย.58

เดบิต ที่ดิน	2,750,000.00 บาท
เครดิต ลูกหนี้การค้า	1,307,040.00 บาท
เงินสด	1,442,960.00 บาท

(4) 30 มิ.ย.58

เดบิต ที่ดิน	2,400,000.00 บาท
เครดิต ลูกหนี้การค้า	560,000.00 บาท
ตัวปู้ย	906,640.00 บาท
สินค้าขาดบัญชี	17,000.00 บาท
เงินสด	916,360.00 บาท

ตรวจสอบย้อนหลังการซื้อที่ดินของปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2557 พบว่า สหกรณ์มีการกระทำการเช่นเดียวกันนี้ จำนวน 1 แปลง เป็นเงิน 1,600,000.00 บาท โดยทำการบันทึกบัญชีสิ้นปีทางบัญชีวันที่

30 มิ.ย.57

เดบิต ที่ดิน	1,600,000.00 บาท
เครดิต ลูกหนี้การค้า	234,000.00 บาท
ตัวปู้ย	788,900.00 บาท
เงินฝาก ธกส.	500,000.00 บาท
เงินสด	77,100.00 บาท

รวม 5 ครั้ง (30 มิ.ย.57 – 30 มิ.ย.58)

เดบิต ที่ดิน	13,020,000.00 บาท
เครดิต ลูกหนี้การค้า	3,241,498.00 บาท
ตัวปู้ย	1,695,540.00 บาท
สินค้าขาดบัญชี	682,400.00 บาท
เงินสด/เงินฝาก ธกส.	7,400,562.00 บาท

รวมที่ดินที่สหกรณ์จัดซื้อทั้งสิ้น 7 แปลง มูลค่ารวมทั้งสิ้น 13,020,000.00 บาท ผู้สอบบัญชีได้แจ้งให้สหกรณ์ปรับปรุงรายการบัญชีที่ดิน เป็น ที่ดินแทนการชำระหนี้ และได้จัดทำหนังสือขอทราบราคาประเมินที่ดินไปยังสำนักงานที่ดินจังหวัด , สำนักงานที่ดินจังหวัดข้างเคียง และ ธนารักษ์จังหวัด สรุปจำนวนที่สหกรณ์จัดซื้อสูงกว่าราคาประเมิน เป็นจำนวนเงิน 9,771,115.00 บาท

การแสดงความเห็นต่อการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2558 ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงินอย่างมีเงื่อนไข โดยเพิ่มวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น “การแสดงความเห็นที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ”

การดำเนินการของรองนายทะเบียนสหกรณ์ (สหกรณ์จังหวัด....)

ได้ฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ชุดที่มีมติพิจารณาให้จัดซื้อที่ดิน และผู้จัดการที่ร่วมดำเนินการ โดยพนักงานอัยการคดีศาลแขวงจังหวัด เป็นโจทก์ฟ้อง คณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ จำเลย รวม 22 คน เรื่อง ยักยอก คดีเลขหมายเลขดำ ที่ อ 747/2561 คดีหมายเลขแดงที่ อ 1710/2561 คำพิพากษา ศาลแขวงจังหวัด วันที่ 13 พฤศจิกายน 2562 ความอาญา พิพากษา ให้จำเลยทั้งยี่สิบสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 วรรคแรก (เดิม) , 353 (เดิม) เป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 และ เป็นการกระทำการกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท แต่ละบทมีอัตราโทษเท่ากันให้จำคุกกระทงละ 2 ปี จำเลยที่ 1, 6, 8, 9, 12, 13 และ 16 รวม 5 กระทง เป็นจำคุกคนละ 10 ปี จำเลยที่ 3 รวม 4 กระทง เป็นจำคุก 8 ปี จำเลยที่ 11, 17, 18 และ 20 รวม 3 กระทง เป็นจำคุกคนละ 6 ปี จำเลยที่ 2, 4, 5, 7, 10, 14 และ 15 รวม 2 กระทง เป็นจำคุกคนละ 4 ปี จำเลยที่ 19, 21 และ 22 จำคุกคนละ 2 ปี จำเลยทั้งยี่สิบสองให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณามีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กระทงละกึ่งหนึ่ง และให้จำเลยร่วมกันคืนเงิน จำนวน 13,020,000.00 บาทแก่สหกรณ์

ข้อเสนอแนะ จากกรณีข้างต้น จะเห็นว่าผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานสอบบัญชี เพื่อให้ได้ซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอและสนับสนุนว่าการเงินแสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ตามหลักการของพื้นฐานของมูลค่าของสินทรัพย์สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งนำไปสู่การลงโทษแก่ผู้กระทำการให้สหกรณ์ได้รับความเสียหายในที่สุดได้ ถึงแม้ในขณะนั้นระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ ยังไม่ปรากฏความหมายหรือวิธีการประเมินราคาของที่ดินแทนการชำระหนี้ หรือ นายทะเบียนสหกรณ์ยังไม่ได้ออกหนังสือให้สหกรณ์ถือปฏิบัติเกี่ยวกับงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นแตกต่างจากไม่มีเงื่อนไข สหกรณ์สามารถนำงบการเงินเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติและจัดสรรกำไรได้ก็ตาม แต่ผู้สอบบัญชียังคงยึดถือการปฏิบัติงานภายใต้หลักการและวิธีการที่งบการเงินต้องแสดงรายการสินทรัพย์สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

15

การตรวจสอบธุรกิจเงินรับฝาก

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์น่าน

ความสำคัญของเรื่องหรือที่มาของปัญหา

ปัจจุบันสหกรณ์มีการนำโปรแกรมระบบเงินรับฝากมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดระบบข้อมูล เงินรับฝากของสหกรณ์และช่วยในการให้บริการแก่สมาชิก ตลอดจนช่วยในการบันทึกบัญชีและประมวลผลข้อมูลทางบัญชี เพื่อจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน ประกอบกับนายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล ต้องจัดให้มีระบบการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศขึ้นตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ.2553 แต่สหกรณ์ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ และปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ.2553 จึงทำให้เกิดความเสี่ยงจากการรั่วไหล บิดเบือนข้อมูล อันส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสหกรณ์

จากการตรวจสอบด้านระบบเงินรับฝากสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝาก ปัญหาที่พบคือ ในทางปฏิบัติผู้ปฏิบัติงานด้านเงินรับฝากส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่การเงิน พนักงานสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่แทนกัน พนักงานสหกรณ์รู้รหัสผู้ใช้และรหัสผ่าน ไม่มีการเปลี่ยนรหัสผ่าน เปิดโปรแกรมระบบเงินรับฝากพร้อมใช้งานตลอดเวลา มีสิทธิ์ในการเรียกคืนข้อมูลได้ สหกรณ์ไม่มีการจัดทำบัตรตัวอย่างลายมือชื่อผู้ฝากเงิน สมาชิกที่เขียนหนังสือไม่ได้ให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์เขียนฝากถอนเงินแทน เจ้าหน้าที่รับเงินฝากแล้วไม่บันทึกบัญชี หรือบันทึกบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน บันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน หรือไม่ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่นำเงินฝากของสมาชิกเข้าบัญชีตนเองหรือสมาชิกรายอื่นแล้วถอนเงินฝากไปใช้ส่วนตัว การคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากไม่ถูกต้อง หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ นับว่าเป็นการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดีและระบบการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

จากปัญหาข้างต้น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์น่าน ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่พบจากการตรวจสอบด้านเงินรับฝากที่เกิดจากการควบคุมภายในที่ไม่ดีและไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ.2553 อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงจากการแก้ไขรายการรับฝากและถอนเงินฝากของสมาชิก ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการประมวลผลด้านเงินรับฝาก การบันทึกบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์ได้

เนื้อหา

การตรวจสอบด้านเงินรับฝาก ผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมระบบเงินรับฝากอย่างเพียงพอ เพื่อวางแผน สั่งการ ควบคุมดูแลและสอบทานงานที่ได้ปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องศึกษาลักษณะธุรกิจ สภาพแวดล้อมของสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ มติที่ประชุม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่ได้จากการสอบถามและสังเกตการณ์จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์

เพื่อกำหนดแผนการสอบบัญชีและวิธีการตรวจสอบ ด้วยเทคนิคการตรวจสอบเอกสาร การตรวจสอบการผ่านรายการ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การสังเกตการณ์ การสอบถาม การยืนยันยอด เพื่อลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้และให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน ประกอบกับผู้สอบบัญชีต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบ ทั้งการทดสอบการควบคุมและการทดสอบเนื้อหาสาระ เนื่องจากข้อมูลถูกเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลบนคอมพิวเตอร์ การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากบนคอมพิวเตอร์จะมีผลกระทบต่อทีมงานตรวจสอบ เพราะการประมวลผลเป็นกระบวนการที่ทำโดยโปรแกรมที่ขาดร่องรอยจากการตรวจสอบที่มองเห็นด้วยตา

ผู้สอบบัญชีนำผลการประเมินความเสี่ยงมากำหนดแนวการตรวจสอบบัญชีที่ครอบคลุม โดยกำหนดวิธีการตรวจสอบการสอบทานเอกสารรายชื่อที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิ์ของผู้ใช้งานแต่ละราย สอบทานเอกสารการกำหนดสิทธิ์ของผู้ใช้งานในโปรแกรมระบบเงินรับฝากรวมถึงการการแบ่งแยกหน้าที่ สอบทานระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดรหัสผู้ใช้และรหัสผ่านในการเข้าถึงฐานข้อมูล สอบทานรหัสผู้ใช้งานที่ฐานข้อมูลว่ามี การควบคุมการใช้และรหัสผ่านเก็บไว้เป็นความลับอย่างเหมาะสม สอบทานเอกสารเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิ์ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลในฐานข้อมูล การทดสอบรายละเอียดของรายการบัญชีและยอดคงเหลือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้โปรแกรมเพื่อการตรวจสอบอ่านแฟ้มข้อมูล เพื่อค้นหารายการผิดปกติและการใช้โปรแกรมเพื่อการตรวจสอบสรุปผลข้อมูลในรูปรายงานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเภทของข้อมูลที่จัดทำบัญชีด้วยมือและจัดทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สหกรณ์เกี่ยวกับการเข้าถึงฐานข้อมูลเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล วิเคราะห์เปรียบเทียบยอดเงินรับฝากคงเหลือ ดอกเบี้ยจ่ายและค่างจ่ายปัจจุบันกับปีก่อน วิเคราะห์รายละเอียดเงินรับฝากและดอกเบี้ยจ่ายปัจจุบัน ขอคำยืนยันยอดโดยตรงกับสมาชิก ตรวจสอบเอกสารการรับ-ถอนเงินฝาก ดอกเบี้ยจ่ายและดอกเบี้ยจ่าย การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด การผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป รวมทั้งบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากให้ถูกต้องตรงกัน ทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีดอกเบี้ยจ่ายและดอกเบี้ยค่างจ่าย ณ วันสิ้นปีบัญชีให้เป็นไปตามระเบียบและคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ผลการตรวจสอบการทดสอบการควบคุม พบว่า สหกรณ์มอบหมายและกำหนดสิทธิ์ในโปรแกรมระบบเงินรับฝากให้เจ้าหน้าที่การเงิน เพื่อทำหน้าที่รับฝาก-ถอนเงินรับฝาก แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่บัญชีใช้รหัสผู้ใช้และรหัสผ่านของเจ้าหน้าที่การเงิน บันทึกรายการฝาก-ถอนเงินในโปรแกรมระบบเงินรับฝากแทนเจ้าหน้าที่การเงิน และสหกรณ์กำหนดสิทธิ์ในการเรียกคืนข้อมูลให้กับผู้จัดการ และผู้ช่วยผู้จัดการ(เจ้าหน้าที่บัญชี) แต่สหกรณ์ไม่มีการขออนุมัติการเข้าถึงฐานข้อมูลเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลโดยตรงจากผู้บริหารของสหกรณ์แต่อย่างใด

ผลการตรวจสอบเอกสาร พบว่า เอกสารประกอบการรับฝากเงินและเอกสารประกอบการถอนเงินรับฝากหลายรายการไม่ถูกต้องตรงกับการบันทึกในบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก อาทิเช่น มีการแก้ไขเพิ่มจำนวนเงินทั้งที่เป็นตัวเลขและตัวอักษรโดยผู้ฝากเงินไม่ได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้แต่การบันทึกรายการถอนเงินฝากในบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากเป็นยอดที่ไม่ได้แก้ไขตัวเลข ชื่อเจ้าของบัญชีในใบถอนเงินฝากไม่ตรงกับที่บันทึกไว้ในบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก บันทึกยอดจำนวนเงินถอนเงินฝากในบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ตรงกับยอดจำนวนเงินถอนในใบถอนเงินฝากที่ผู้ฝากลงลายมือชื่อไว้

จากการสุ่มตรวจเอกสารใบสำคัญรับเงินรายการรับฝากเงิน เทียบกับรายงานเงินรับฝากในโปรแกรมระบบเงินรับฝากไม่พบรายการผิดปกติถูกต้องตามเอกสาร และจากการใช้โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบบัญชี CATs มาช่วยในการตรวจสอบบัญชีระบบเงินรับฝาก ไม่พบรายการผิดปกติ

ผลการยืนยันยอดเงินรับฝาก กำหนดให้สมาชิกนำสมุดคู่ฝากมายืนยันยอดและตรวจสอบสมุดคู่ฝากเพื่อเปรียบเทียบกับรายการเคลื่อนไหวกับบัญชีเงินรับฝาก พบว่า มีสมาชิกหักทวงยอดเงินรับฝากตามสมุดคู่ฝากกับรายละเอียดเงินรับฝากของสหกรณ์ สมุดคู่ฝากของสมาชิกบันทึกรายการด้วยลายมือ ในสมุดคู่ฝากมียอดยกมารายการรับฝากเงิน และถอนเงินฝากไม่ถูกต้องตรงกันกับรายการที่เกิดขึ้น คือ ในสมุดคู่ฝากมีรายการฝากเงินและถอนเงินฝากแต่ในบัญชีเงินรับฝากไม่ปรากฏรายการดังกล่าว ในสมุดคู่ฝากไม่มีรายการฝากเงินและถอนเงินฝากแต่ในบัญชีเงินรับฝากมีรายการดังกล่าว และในสมุดคู่ฝากบันทึกรายการเงินฝากด้วยจำนวนเงินมากกว่าในบัญชีเงินรับฝากหรือบันทึกรายการถอนเงินฝากด้วยจำนวนเงินน้อยกว่าในบัญชีเงินรับฝาก ในรายการดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากไม่ถูกต้องตรงกัน โดยในสมุดคู่ฝากของสมาชิกไม่มีการบันทึกรายการดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก หรือบันทึกด้วยจำนวนเงินมากกว่าในบัญชีเงินรับฝาก

สรุปผล

สหกรณ์มีการกำหนดระบบควบคุมภายในและกำหนดระเบียบมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลเป็นลายอักษรไว้อย่างชัดเจน แต่สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ คือ เจ้าหน้าที่บัญชีใช้สิทธิการใช้งานการรับฝากและถอนเงินฝากของเจ้าหน้าที่การเงินและใช้สิทธิจากการใช้งานจากการเป็นผู้ช่วยผู้จัดการในเรียกคืนข้อมูลโดยไม่ผ่านการอนุมัติการเข้าถึงฐานข้อมูลเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลโดยตรงจากผู้บริหารของสหกรณ์ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขรายการรับฝากและถอนเงินฝากที่ขาดร่องรอย มีข้อมูลสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีและเอกสารประกอบการรับฝากและถอนเงินจึงทำให้ข้อมูลทางบัญชีถูกต้อง หากผู้สอบบัญชีใช้วิธีการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการช่วยการตรวจสอบ ตรวจสอบเอกสาร การวิเคราะห์เปรียบเทียบอาจยังไม่เพียงพอและไม่พบข้อผิดพลาดทางการเงิน ผู้สอบบัญชีต้องใช้วิธีการยืนยันยอดเงินรับฝากควบคู่

ข้อเสนอแนะ

ในการตรวจสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่มีการรับฝากเงินและใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝาก ผู้สอบบัญชีต้องสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการแสดงรายการข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นกับข้อผิดพลาดหรือทุจริตของพนักงานสหกรณ์ จากการนำผลประเมินความเสี่ยงมากำหนดแผนการสอบบัญชีโดยรวม กำหนดแนวการสอบบัญชีให้ครอบคลุมการตรวจสอบและมีความถูกต้อง ครบถ้วน ด้วยเทคนิคการตรวจสอบตรวจดูสังเกตการณ์ การสอบถาม การตรวจสอบเอกสาร การวิเคราะห์เปรียบเทียบ และที่สำคัญคือการยืนยันยอดเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริง ถูกต้องและครบถ้วนของเงินรับฝาก อีกทั้งสหกรณ์ที่มีการใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝาก ผู้สอบบัญชีควรแนะนำให้สหกรณ์เห็นความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายในและมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

นางสาวนพิตสลา จันทร์มา

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุพรรณบุรี

ธุรกิจสินเชื่อ เป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและสหกรณ์ส่วนใหญ่ของประเทศไทยดำเนินธุรกิจดังกล่าว ธุรกิจสินเชื่อมีกระบวนการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม ที่ผู้สอบบัญชีใช้เป็นเครื่องมือในแสดงความเห็นต่องบการเงิน ดังนั้นการตรวจสอบธุรกิจสินเชื่อจึงมีความสำคัญอย่างมาก ปัจจุบันสหกรณ์ที่ให้บริการธุรกิจสินเชื่อจำนวนมากนำระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการบันทึกรายการเนื่องจากมีจำนวนรายการและข้อมูลเป็นจำนวนมาก ทำให้การตรวจสอบบัญชีจำนวนมากนอกจากการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจตามกระบวนการทำงานตามปกติแล้ว ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากรายการที่บันทึกด้วยโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ด้วย การตรวจสอบธุรกิจสินเชื่อ มีวิธีการดังนี้

1. ทดสอบการควบคุม (Test of control)

1.1 สอบทานระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยเงินให้กู้และดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ และสอบทานการปฏิบัติงานด้านสินเชื่อของสหกรณ์ เช่น การอนุมัติเงินกู้ ประเภทเงินกู้ จำนวนเงินขั้นสูง หลักประกัน เป็นต้น เพื่อทราบว่าสหกรณ์ได้มีการปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด

* ปัจจุบันสหกรณ์หลายแห่งมีการกำหนดวงเงินขั้นสูงของการกู้ยืม โดยระบุว่า “จำนวนขั้นสูงของเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลางรวมทุกรายของสมาชิกคนหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่งจะเกิน xxx,xxx.00 บาท ไม่ได้” แต่เงินกู้ระยะสั้น จะระบุข้อความ “แต่ต้องไม่เกินร้อยละแห่งราคาประเมินของผลิตผลเฉพาะส่วน เพื่อขายซึ่งผลิตด้วยเงินกู้” สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้นำมาพิจารณาในการอนุมัติเงินกู้ (ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ (สหกรณ์ในภาคเกษตร) **UPDATE!!** 03/08/59)

1.2 สอบทานรายงานการอนุมัติเงินกู้

สหกรณ์ทุกแห่งต้องมีการประชุมพิจารณาคำขอกู้เพื่ออนุมัติเงินกู้ก่อนการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกจากการตรวจสอบ พบว่า สหกรณ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอนุมัติเงินกู้ และมีการรายงานการอนุมัติเงินกู้ตามที่กำหนด จากการสอบถามคณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ พบว่า ไม่ได้มีการประชุมพิจารณาเงินกู้จริง มีเพียงการลงลายมือชื่อในคำขอกู้ โดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อเป็นผู้จัดเตรียมเอกสารและตรวจสอบคำขอกู้ให้ มิได้มีการพิจารณาและตรวจสอบข้อมูลของสมาชิกผู้ขอกู้ ส่งผลให้การจ่ายเงินกู้ไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงต้องทำการ ทดสอบการควบคุม เพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติของสหกรณ์เป็นไปตามที่กำหนด

2. ตรวจสอบเนื้อหาสาระสำคัญ (Substantive test)

2.1 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ เช่น คำขอกู้ หนังสือสัญญาเงินกู้ การค้ำประกัน ได้มีการจัดทำครบถ้วน มีการลงลายมือชื่อครบถ้วน ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ กรณีที่ใช้อสังหาริมทรัพย์มาค้ำประกัน มีการประเมินราคาโดยหน่วยงานราชการ และมีการจำนองครบถ้วน เพื่อให้แน่ใจว่าสหกรณ์มีกรรมสิทธิ์ในลูกหนี้เงินกู้ มีหลักประกันหนี้เพียงพอ ดังนี้

1) ตรวจสอบใบสำคัญจ่าย (รายการจ่ายเงินกู้) กับสมุดเงินสด/รายงานการจ่ายเงินกู้ (กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์) เทียบกับสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป เพื่อให้ทราบว่ารายการจ่ายเงินกู้ได้ถูกบันทึกในรายการครบถ้วน ถูกต้องตรงกับบัญชีแยกประเภททั่วไป

2) ตรวจสอบใบสำคัญรับ รายการรับชำระหนี้เงินกู้ (ต้นเงิน ดอกเบี้ย ค่าปรับ) กับสมุดเงินสด/รายงานการรับชำระหนี้เงินกู้ (กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์) เทียบกับบัญชีแยกประเภททั่วไป เพื่อให้ทราบว่ารายการรับชำระหนี้เงินกู้ได้ถูกบันทึกในรายการครบถ้วน ถูกต้อง

3) สุ่มตรวจสอบรายการในบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ เพื่อให้ทราบว่ารายการจ่ายเงินกู้/รับชำระหนี้เงินกู้ มีการบันทึกบัญชีย่อยครบถ้วน ถูกต้องตรงกับบัญชีแยกประเภททั่วไป

4) ทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าปรับเงินให้กู้ ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ เพื่อให้ทราบว่า การคำนวณถูกต้อง เป็นไปตามเงื่อนไขสัญญา โดยทำการสุ่มตัวอย่างลูกหนี้เงินกู้ แล้วคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าปรับเงินกู้ ที่ลูกหนี้เงินกู้พึงชำระต่อสหกรณ์ คำนวณการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเป็นไปตามเกณฑ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

5) ยืนยันยอดลูกหนี้เงินกู้คงเหลือ (โดยตรงกับสมาชิก/หนังสือยืนยันยอด) เป็นการยืนยันตัวตนของลูกหนี้ว่ามีอยู่จริง หากสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบเงินให้กู้ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะให้คำสั่ง CATs ในการสุ่มตัวอย่างลูกหนี้เงินกู้คงเหลือเพื่อยืนยันยอด ส่วนสหกรณ์ที่บันทึกรายการเกี่ยวกับเงินกู้ด้วยมือ จะทำการสุ่มตัวอย่างแบบการเลือกตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random)

*** กรณีที่มีการนัดหมายเพื่อสอบทานหนี้ แล้วไม่พบตัว หรือส่งหนังสือยืนยันยอดแล้วไม่ได้รับตอบกลับ มีความเสี่ยง อาจเป็นไปได้ว่าลูกหนี้เงินกู้ไม่มีตัวตน ผู้สอบบัญชีต้องแจ้งข้อสังเกตให้สหกรณ์ดำเนินการติดตามหาที่อยู่ที่สามารถติดต่อลูกหนี้ที่ไม่พบตัวได้ เพื่อยืนยันยอดเงินกู้ที่มีต่อสหกรณ์ จากการตรวจสอบ ลูกหนี้เงินกู้ที่ไม่พบตัวส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ หรือบางรายอาจเสียชีวิตแล้ว หากสหกรณ์มีการพิจารณาตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญแต่ละรายที่ค้างอยู่ ณ วันสิ้นปี โดยคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย อาจไม่เหมาะสม เพราะสหกรณ์อาจไม่นำลูกหนี้ที่เสียชีวิตมาพิจารณาตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ สหกรณ์ควรตรวจสอบสถานะของลูกหนี้แต่ละราย เพื่อนำมาตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามข้อเท็จจริง

6) สุ่มตรวจเอกสารสัญญาเงินกู้ของลูกหนี้เงินกู้ที่ผิดนัดชำระหนี้ และเป็นหนี้ค้ำนาน เพื่อให้ทราบว่า มีเอกสารหลักฐานเงินกู้ครบถ้วน และสามารถดำเนินคดี เพื่อเรียกร้องกรรมสิทธิ์ในลูกหนี้เงินกู้ดังกล่าวได้ จากการสุ่มตรวจเอกสารดังกล่าว พบว่า บางสหกรณ์มิได้ให้ความสำคัญกับสัญญาเงินกู้ที่ยังมีหนี้ค้ำชำระ ทำให้ไม่มีสัญญาเงินกู้ของลูกหนี้เงินกู้ที่ผิดนัดชำระหนี้ให้ตรวจสอบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อฟ้องร้องดำเนินคดี รวมทั้งการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ หากไม่ได้นำพิจารณา จะทำให้การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไม่เหมาะสม

2.2 ตรวจสอบงวดถึงกำหนดชำระหนี้ โดยใช้คำสั่ง ACL วิเคราะห์ข้อมูลยอดเงินกู้คงเหลือทุกประเภท ข้อมูลงวดชำระหนี้ ใช้โปรแกรม Excel รวมข้อมูลอยู่ในตารางเดียวกัน แล้วทำการจัดเรียงตามประเภทเงินกู้ แยกตารางข้อมูลตามประเภทเงินกู้ จากนั้น จัดเรียงตามเลขที่สัญญาของเงินกู้คงเหลือแต่ละประเภท ตรวจสอบงวดชำระหนี้กับบัญชีของสหกรณ์ โดยดูความสัมพันธ์ของสัญญาเงินกู้กับงวดชำระหนี้ สำหรับเงินกู้ระยะสั้น จะมีงวดชำระหนี้ไม่เกินปี ยกเว้นกรณีมีการขยายเวลาการชำระหนี้ อย่างไรก็ตามงวดชำระหนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

**** เนื่องจากการเปลี่ยนงวดชำระหนี้ มีผลต่อการแยกอายุหนี้ของลูกหนี้เงินกู้ (กรณีที่สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบเงินให้กู้) และส่งผลกระทบต่อตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ สหกรณ์อาจมีการแก้ไขงวดการชำระหนี้ในโปรแกรมระบบเงินให้กู้ เพื่อทำให้งวดชำระหนี้เป็นของปีปัจจุบัน เมื่อวิเคราะห์อายุหนี้จะทำให้หนี้สัญญาที่มีการแก้ไขงวดชำระหนี้เป็นหนี้ไม่ผิดนัด ดังนั้น การตรวจงวดชำระหนี้จะช่วยให้การวิเคราะห์แยกอายุหนี้มีความถูกต้อง และวิเคราะห์การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 วิเคราะห์รายการเคลื่อนไหวลูกหนี้เงินกู้ โดยใช้คำสั่ง ACL วิเคราะห์ข้อมูลการจ่ายเงินกู้ทุกประเภท การรับชำระหนี้เงินกู้ทุกประเภท และยอดเงินกู้คงเหลือทุกประเภท ใช้โปรแกรม Excel ช่วยทำการจัดเรียงข้อมูลโดยจัดเรียงตามรหัสสมาชิก ตามด้วยลำดับของรายการเคลื่อนไหว(วันที่เคลื่อนไหว) ในภาพรวม ผู้สอบบัญชีจะเห็นรายการเคลื่อนไหวของลูกหนี้แต่ละราย ตามการจัดเรียงด้วยรหัสสมาชิก สามารถตรวจพบรายการเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ การจ่ายเงินกู้เพื่อชำระดอกเบี้ย/ค่าปรับหรือไม่ (ยอดเงินกู้ที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกับ

ยอดชำระหนี้) การจ่ายเงินกู้ให้กับลูกหนี้เงินกู้ผิดนัดชำระหนี้ ผู้สอบบัญชีสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการชำระหนี้ของลูกหนี้เงินกู้รายบุคคล และประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในของธุรกิจสินเชื่อได้ เช่น กรณีที่สหกรณ์มีการจ่ายเงินกู้ให้กับสมาชิกที่ผิดนัดชำระหนี้ ตามระเบียบระบุว่าด้วยการให้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ (สหกรณ์ในภาคเกษตร) เรื่อง การเรียกคืนเงินกู้ ในกรณีสมาชิกผู้กู้ไม่ชำระเงินกู้ และดอกเบี้ยให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับเงินกู้นั้นๆ โดยไม่ได้รับผ่อนเวลาหรือไม่ชำระคืนให้เสร็จภายในระยะเวลาที่ผ่อนให้ หรือเมื่อสมาชิกผู้กู้ไม่ชำระเงินงวดชำระหนี้ตามกำหนดสำหรับงวดนั้นๆ โดยไม่มีเหตุผล ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควร ให้ถือว่าเงินกู้เป็นอันถึงกำหนดชำระคืนโดยสิ้นเชิงพร้อมทั้งดอกเบี้ยทันที โดยมีพักค้ำจนถึงระยะเวลาที่ไว้สำหรับเงินกู้นั้นๆ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการดำเนินการหรือผู้จัดการเรียกคืนโดยมิชักช้า เป็นต้น

2.4 ตรวจสอบการค้ำประกันกับการจ่ายเงินกู้โดยใช้คำสั่ง ACL วิเคราะห์ข้อมูลการจ่ายเงินกู้ทุกประเภท และการค้ำประกัน โดยใช้โปรแกรม Excel ช่วยทำการจัดเรียงข้อมูลตามรหัสสมาชิก เปรียบเทียบหลักประกันกับการจ่ายเงินกู้ว่าเพียงพอหรือไม่ และทราบว่า สหกรณ์มีหลักประกันเงินกู้ประเภทใดบ้าง จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักประกัน พบว่า บางสหกรณ์มีการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นจำนวนมาก แต่ราคาประเมินที่ดินที่นำมาเป็นหลักประกันนั้น เป็นราคาที่คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาเอง เมื่อนำไปตรวจสอบกับราคาประเมินที่ดินที่หน่วยงานราชการกำหนด มีราคาต่างกันมาก ส่งผลกระทบเมื่อลูกหนี้เงินกู้รายที่ใช้ที่ดิน ที่มีการประเมินสูงกว่าราคาทางราชการ ไม่ชำระหนี้และยินยอมให้สหกรณ์ดำเนินคดี หรือนำที่ดินชำระหนี้ ทำให้ได้รับที่ดินแทนการชำระต่ำกว่ายอดคงเหลือเงินกู้ ส่งผลให้ไม่ได้รับชำระหนี้ครบตามสัญญา กรณีที่ใช้บุคคลค้ำประกัน สหกรณ์บางแห่งกำหนดให้สมาชิกรายใดรายหนึ่งสามารถค้ำประกันเงินกู้ให้แก่ผู้กู้ได้ไม่เกิน 2 คน ผลการตรวจสอบการค้ำประกัน พบว่า สหกรณ์ยินยอมให้มีการค้ำประกันเกินกว่าที่กำหนด เป็นภาระให้สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และให้สมาชิกที่มีวินัยทางการเงินต้องรับภาระค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ขาดวินัยทางการเงินด้วย

สรุปผล

การตรวจสอบการจ่ายเงินกู้เป็นไปตามวงเงินกู้ขั้นสูง เพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์ปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์ที่กำหนด การอนุมัติเงินกู้ มีการประชุมพิจารณาคำขอกู้ ก่อนการลงลายมือชื่อผู้อนุมัติ การจัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเงินให้กู้ มีการจัดทำครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับบัญชีแยกประเภททั่วไป การตรวจงวดชำระหนี้ เพื่อให้ทราบว่าวิเคราะห์แยกอายุหนี้ของสหกรณ์เป็นไปอย่างถูกต้อง กวดชำระหนี้เป็นไปตามสัญญา การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด การวิเคราะห์รายงานการเคลื่อนไหวลูกหนี้เงินกู้ เพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์มีการจ่ายเงินกู้ให้สมาชิก เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด ไม่ใช่เป็นการให้กู้เพื่อชำระดอกเบี้ย/ค่าปรับ การให้กู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งเงินกู้ ลูกหนี้มีประสิทธิภาพในการชำระหนี้ หลักประกันเงินกู้ สหกรณ์การค้ำประกันด้วยบุคคล และค้ำประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์(ที่ดิน) เพียงพอกับเงินกู้ที่สหกรณ์ให้กู้

ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบธุรกิจสินเชื่อ ผู้สอบบัญชีควรนำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการวิเคราะห์ทั้งภาพรวมและรายละเอียดรายสมาชิก จะทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของเงินกู้ การจ่ายเงินกู้และการรับชำระหนี้ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสัญญาเงินกู้เพื่อลดภาระค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญจากการผิดนัดสัญญา วิเคราะห์การแยกอายุหนี้ ให้งวดชำระหนี้ถูกต้องตรงตามสัญญา การค้ำประกันของลูกหนี้เงินกู้ เพียงพอต่อเงินกู้ที่ยืม ยืนยันยอดลูกหนี้โดยตรงกับสมาชิก หากส่งยืนยันยอดโดยไปรษณีย์ควรติดตามผลการตอบกลับ

นางศิญา เต็มเปี่ยม

สำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์แพร่

ความเป็นมาเทคนิค

ในปัจจุบันสหกรณ์หลายแห่งต้องประสบกับปัญหาการทุจริตในสหกรณ์ค่อนข้างบ่อย ยิ่งนับวันก็มีจำนวนมากขึ้น มีเทคนิคและวิธีการที่แยบยลในการปกปิด สร้างภาพลวงตา ทำให้การตรวจสอบบัญชียากขึ้น การทุจริตไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความสูญเสียทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังทำให้เกิดผลเสียหายที่ไม่อาจวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ เช่น การทำลายความศรัทธาต่อสมาชิกและบุคคลทั่วไป ปัญหาทุจริตที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ต่าง ๆ จึงมักจะตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีที่เข้มงวดเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี เทคนิคการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอบบัญชีนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ เพื่อรวบรวมหลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม ซึ่งจะต้องเลือกใช้เทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมกับงานตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ การตรวจสอบแต่ละด้านใช้เทคนิคการสอบบัญชีอย่างเดียวกันอาจไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความถูกต้องของรายการ ดังนั้นผู้สอบบัญชีอาจต้องใช้เทคนิคการตรวจสอบหลายวิธีในคราวเดียวกัน

สัญญาณเตือนภัย

การทุจริตเกิดขึ้นในสหกรณ์หลายแห่ง หลายกรณี ส่วนใหญ่เกิดจากการที่สหกรณ์**ไม่มีระบบการควบคุมภายใน** หรือระบบการควบคุมภายในไม่รัดกุม หรือเกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ สัญญาณเตือนภัยเป็นสัญญาณบอกเหตุว่าอาจเกิดการทุจริตขึ้นภายในองค์กร ได้แก่

1. สหกรณ์ไม่ได้กำหนดระเบียบไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีระเบียบแต่ไม่ครอบคลุมทุกธุรกิจ หรือมีการกำหนดระเบียบขึ้นเพื่อใช้แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้
2. สมาชิกไม่ได้ให้ความสนใจติดตามการดำเนินงานของสหกรณ์ ไม่เข้าร่วมประชุมทำให้ไม่ทราบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น หรือมาทำธุรกรรมต่าง ๆ กับสหกรณ์แต่ไม่ได้มาบ่อย สมาชิกฝากสมุดคู่มือไว้ที่สหกรณ์
3. คณะกรรมการสหกรณ์มีหนี้สินอยู่กับสหกรณ์และเป็นลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้ กรรมการสหกรณ์บางคนมีอิทธิพลภายในพื้นที่
4. มีการแบ่งส่วนงานและกำหนดความรับผิดชอบของงานด้านต่าง ๆ ไว้ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะไม่มี การแบ่งแยกหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและด้านการบัญชีออกจากกัน จัดองค์กรที่ไม่ทำให้พนักงานทราบถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง การมอบหมายให้พนักงานทำหน้าที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งตั้งแต่ต้นจนจบ การทุจริตในสหกรณ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกิดจากการที่พนักงานปฏิบัติงานแทนกัน
5. การจัดทำบัญชีไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน และพิจารณาปัจจัยอื่นมาประกอบด้วย เช่น พนักงานบัญชีไม่ได้จบการศึกษาด้านบัญชีมาโดยตรง สหกรณ์มีปริมาณธุรกิจมากและมีความซับซ้อน พนักงานมีไม่เพียงพอ สัญญาณบอกเหตุอย่างหนึ่งของการจัดทำบัญชีไม่เรียบร้อยคือพนักงานปฏิบัติหน้าที่มีอะไรแอบแฝงอยู่ สิ่งที่สังเกตเกี่ยวกับการบัญชี เช่น มีการโอนปรับปรุงบัญชี หรือมีการใช้น้ำยาลบคำผิดบ่อยครั้ง บันทึบบัญชีผิดพลาดบ่อย บันทึบบัญชีย่อยต่าง ๆ ไม่เป็นปัจจุบัน เอกสารสูญหายหรือถูกทำลาย กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีโปรแกรมมักเสียและขอติดตั้งใหม่บ่อยครั้ง มีการจัดทำบัญชีไว้ 2 ชุด มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึบบัญชีโดยไม่มีเหตุผล ลูกหนี้ค้างนานไม่มีรายการเคลื่อนไหว มีค่าใช้จ่ายสูงผิดปกติ บัญชีย่อยเจ้าหนี้/ลูกหนี้ไม่ตรงกับบัญชีคุมยอด ลูกหนี้ปฏิเสธหนี้จำนวนมาก สหกรณ์ตีราคาหลักทรัพย์ค้ำประกันสูงกว่าความจริง มีบัญชีลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหวและมีบัญชีเงินยืมตรงจำนวนมาก

6. พฤติกรรมของพนักงานสหกรณ์ที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินกว่ารายได้ที่ตนได้รับ ร่ำรวยผิดปกติ การแต่งตัวใส่เครื่องประดับและเสื้อผ้าหรูเกินฐานะ ชอบเล่นการพนัน ถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นประจำ ขยันทำงาน ไม่ยอมหยุดงาน รู้งานเพียงคนเดียว ปฏิเสธการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น เอาใจผู้สอบบัญชีเกินเหตุ แสดงความรำคาญเมื่อถูกสอบถาม มีการสร้างอิทธิพลทั้งในและนอกสหกรณ์ และมีพนักงานลาออกบ่อย

การวางแผนการตรวจสอบ

เมื่อได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะทำความเข้าใจสหกรณ์ที่จะตรวจสอบก่อนว่าเป็นอย่างไร โดยศึกษาจากกระดาษทำการของผู้สอบบัญชีคนก่อน ศึกษาสภาพทั่วไปของสหกรณ์ ศึกษาโครงสร้างการจัดองค์กร ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ ศึกษาว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจอะไรบ้าง แต่ละธุรกิจมีความเสี่ยงอย่างไร มีธุรกิจกี่ด้าน ปริมาณธุรกิจมากน้อยเพียงใด ในรอบปีบัญชีที่ผ่านมามีผลกำไรหรือขาดทุนมากน้อยเพียงใด โดยศึกษางบการเงินย้อนหลังหลาย ๆ ปี จะทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น อ่านรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี อ่านรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ทำการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ ทำให้ทราบว่ามีการใดที่มีความเสี่ยงและควรตรวจสอบเป็นพิเศษ ทำการสแกนธุรกรรมเชิงลึก อ่านทานระเบียบ ข้อบังคับและมติที่ประชุมต่าง ๆ นำข้อมูลที่ได้รับมาประชุมทีมงานเพื่อประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์และสรุปความเสี่ยง วางแผนการตรวจสอบโดยรวมและวางแผนการสอบบัญชี ซึ่งจะให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบบัญชีได้ตรงกับความเสี่ยงที่มีอยู่

เทคนิคการตรวจสอบ

1. **การตรวจทาน** เป็นการยืนยันความจริง ความถูกต้อง ความแม่นยำ ความสมเหตุสมผล หรือความน่าเชื่อถือของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการหาหลักฐานยืนยันกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่
2. **การตรวจสอบเอกสารใบสำคัญ** เป็นการตรวจดูเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกไว้ในสมุดบัญชี เช่น ใบกำกับสินค้า ใบเสร็จรับเงิน กรมธรรม์ประกันชีวิต สัญญาต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของเอกสารกับรายการที่เกิดขึ้น พิจารณากรรมสิทธิ์และภาระผูกพัน การตรวจสอบเอกสารและการบันทึกบัญชีซึ่งสามารถตรวจสอบได้ทั้งการตรวจสอบด้วยมือและตรวจสอบโดยใช้โปรแกรม CATs และ ACL
3. **การสังเกตการณ์** ในขณะที่เข้าปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีไม่ควรนั่งอยู่แต่ในห้องที่สหกรณ์จัดเตรียมไว้ให้อย่างเดียว แต่ควรออกจากห้องไปพูดคุยกับกรรมการสหกรณ์ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และสมาชิกสหกรณ์บ้าง เพื่อทราบข้อมูลที่แท้จริง และสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องไปด้วย เพื่อนำข้อสังเกตต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลในการตรวจสอบบัญชี
4. **การวิเคราะห์เปรียบเทียบ** เป็นวิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ของรายการต่าง ๆ ทางการเงิน พิจารณาความมีเหตุมีผล วิเคราะห์หาตัวเลขที่ขึ้นลงผิดปกติ นำไปสู่การตรวจสอบโดยวิธีอื่นเพิ่มเติม
5. **การสอบถาม** เป็นการสอบถามผู้บริหารและพนักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและผู้สอบบัญชีควรทราบ ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบโดยวิธีอื่นตามมา เรื่องที่สอบถามอาจเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบัน และเหตุการณ์ในอนาคต หรือเกี่ยวกับหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า เพื่อให้สหกรณ์ทำการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินให้ครบถ้วน
6. **การตรวจนับ** ทุกวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จะมีการตรวจนับสินค้า ผู้สอบบัญชีจะเข้าร่วมสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าด้วย เพื่อทราบปริมาณและคุณภาพสินค้าคงเหลือ และตรวจนับเงินสดคงเหลือของสหกรณ์ ณ วันที่เข้าปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี เพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์มีเงินสดคงเหลืออยู่จริงตรงตามบัญชี

และในขณะเดียวกันควรตรวจสอบบัญชีคุมยอดเทียบกับสมุดคู่บัญชีเงินฝากธนาคารด้วย เพราะเงินฝากธนาคาร และเงินสดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

7. **การคำนวณ** เป็นการคำนวณตัวเลขในบัญชี คำนวณได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน การบวก ลบ คูณ หาร เพื่อทดสอบความถูกต้องของตัวเลขที่ปรากฏในรายการบัญชี เช่น การคำนวณตัวเลขในงบทดลอง ในงบการเงิน หรือการคำนวณดอกเบี้ยรับ การคำนวณดอกเบี้ยจ่าย การคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ การคำนวณ ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ทำให้ผู้สอบบัญชีเกิดความมั่นใจในหลักฐานที่ได้รับมากขึ้น

8. **ตรวจสอบการผ่านรายการ** เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของการผ่านรายการจากสมุดบันทึกบัญชีขั้นต้นไปสมุดบันทึกบัญชีขั้นปลายและงบทดลองเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องครบถ้วน

9. **การตรวจหารายการผิดปกติ** เป็นการตรวจรายการในสมุดบัญชี ทั้งสมุดบันทึกบัญชีขั้นต้นและสมุดบันทึกบัญชีขั้นปลาย บัญชีย่อยและรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้สอบบัญชีพบข้อผิดพลาดที่สำคัญได้ หากเป็นผู้สอบบัญชีที่มีความชำนาญงานจะพบรายการผิดปกติได้อย่างแม่นยำ

10. **การยืนยันยอด** เป็นวิธีการที่ผู้สอบบัญชีขอให้บุคคลภายนอกซึ่งทราบข้อมูล และมีหลักฐานต่าง ๆ ให้การยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรกลับมายังผู้สอบบัญชี การยืนยันยอดเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องครบถ้วนของรายการในงบการเงิน เช่น ลูกหนี้ เจ้าหนี้ เงินฝากธนาคาร เป็นต้น หลักฐานจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกถือว่าเป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากที่สุดที่ทำให้ผู้สอบบัญชีมีความมั่นใจในรายการบัญชี

11. **การสืบสวน** เป็นเทคนิควิธีการที่ผู้สอบบัญชีใช้ในกรณีที่ไม่สามารถค้นพบข้อเท็จจริง ซึ่งคาดว่า มีอยู่หรือควรจะเป็น จึงค้นหาข้อเท็จจริงโดยการสืบสวน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่เกิดการทุจริตขึ้นกับหลายสหกรณ์ ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ ทำให้สหกรณ์เกิดความเสียหายทางการเงินและชื่อเสียง มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงเป็นที่คาดหวังของสมาชิกและบุคคลทั่วไปในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการตรวจสอบ เพื่อพิสูจน์สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองเกี่ยวกับงบการเงิน และเป็นการป้องปรามหรือหาตัวผู้กระทำความผิด ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์ของการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้สมาชิกของสหกรณ์มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

18

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ กรณีพบข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี

โดย นางสาวนาพร ทองทิ
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปทุมธานี

สหกรณ์เคหสถานแห่งหนึ่ง มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 3,431,867.42 บาท ประกอบด้วย หนี้สิน 2,235,561.86 บาท และทุนของสหกรณ์ 1,196,305.56 บาท มีจำนวนสมาชิก 304 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลของสหกรณ์ มีดังนี้

ด้านการบริหารงานทั่วไป

1. สหกรณ์ไม่มีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ แต่สหกรณ์ได้แบ่งแยกให้คณะกรรมการทำหน้าที่ด้านการเงินและการบัญชี
2. สหกรณ์จัดบันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้ไม่สามารถสอบทานการพิจารณาอนุมัติการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้
3. สหกรณ์จัดให้มีผู้ตรวจสอบกิจการตามที่กฎหมายกำหนดโดยเลือกจากสมาชิก ระหว่างปีผู้ตรวจสอบกิจการไม่ได้เข้าตรวจสอบกิจการ

ด้านการเงินการบัญชี

1. สหกรณ์จัดทำบัญชีไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน
2. การเก็บรักษาเงินสดคงเหลือในมือซึ่งระเบียบกำหนดให้เก็บรักษาได้ไม่เกินวันละ 200,000.00 บาท แต่สหกรณ์เก็บรักษาเงินสดคงเหลือในมือเกินกว่าระเบียบที่กำหนดไว้เป็นประจำ ต่อมาสหกรณ์ได้แก้ไขระเบียบฯ โดยกำหนดให้เก็บรักษาเงินสดคงเหลือในมือได้ไม่เกินวันละ 10,000.00 บาท แต่สหกรณ์ยังคงเก็บรักษาเงินสดคงเหลือในมือเกินกว่าระเบียบที่กำหนดไว้
3. สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ระหว่างปีสหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิก 700,000.00 บาท สหกรณ์ไม่กำหนดแผนการจ่ายเงินกู้ สมาชิกได้รับบริการเงินกู้ 15 ราย เฉลี่ยรายละ 46,666.67 บาท สหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้คงเหลือจำนวน 711,000.00 บาท ซึ่งเป็นลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้จำนวน 84,000.00 บาท และมีดอกเบี้ยจากเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 24,681.00 บาท
4. สหกรณ์จ่ายเงินมัดจำค่าที่ดินตามหนังสือสัญญาจะซื้อจะขายหรือสัญญาวางเงินมัดจำ ให้บุคคลภายนอก เพื่อซื้อที่ดินมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก จำนวน 500,000.00 บาท เมื่อ 4 ปีที่แล้ว
5. สหกรณ์มีเงินสมทบเพื่อจัดซื้อที่ดิน ซึ่งได้รับสมาชิก เพื่อนำไปสมทบซื้อที่ดิน จำนวน 2,199,000.00 บาท เมื่อ 4 ปีที่แล้ว
6. สหกรณ์ได้มีมติในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ให้สมาชิกที่ส่งเงินค่าหุ้นไม่เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ พันสภาพการเป็นสมาชิก ซึ่งสหกรณ์ได้บันทึกบัญชีจ่ายเงินค่าหุ้นจำนวน 199,190.00 บาท และเงินสมทบเพื่อซื้อที่ดิน จำนวน 31,000.00 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 230,190.00 บาท

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ กรณีพบข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี ดังนี้

1. จากการสอบถามผู้สอบบัญชีปีก่อน พบว่า สหกรณ์จัดทำบัญชีไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบันทุกปีบัญชี ต้องให้ผู้สอบบัญชีให้คำแนะนำทุกครั้งในการปิดบัญชีประจำปีทุกปี

2. จากการสังเกตรายการบัญชีเงินสด พบว่า ผู้สอบบัญชีปีก่อนได้ทำการตรวจนับเงินสดคงเหลือกับอดีตกรรมการผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงินสด ซึ่งมีเงินสดคงเหลือให้ตรวจนับจำนวน 840,645.35 บาท ผู้สอบบัญชีปีก่อนได้แนะนำให้สหกรณ์นำเงินสดไปฝากธนาคารในวันนั้น ซึ่งสหกรณ์ได้นำเงินสดฝากธนาคารจำนวน 641,000.00 บาท สหกรณ์มีเงินสดคงเหลือในมือ จำนวน 199,645.35 บาท ต่อมาอีก 2 วัน สหกรณ์ได้ถอนเงินจำนวน 641,000.00 บาท ออกจากบัญชีสหกรณ์ แล้วสหกรณ์นำไปจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิก ซึ่งการจ่ายดังกล่าวไม่มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ส่วนสัญญาเงินให้กู้ยืม หนังสือค้ำประกันเงินกู้ และเอกสารประกอบสัญญาเงินกู้ ยังจัดทำไม่เรียบร้อย ได้แจ้งให้สหกรณ์จัดทำให้เรียบร้อย ได้ขอคำยืนยันยอดลูกหนี้เงินกู้โดยตรง ปรากฏว่าไม่มีสมาชิกรายใดหักทวง

และได้ทำการตรวจนับเงินสดคงเหลือในมือ พบว่า มีเงินสดขาดบัญชีจำนวน 15,160.00 บาท ซึ่งมีสาเหตุจากอดีตกรรมการผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงินสด เมื่อหมดวาระกรรมการ ไม่นำเงินสดคงเหลือส่งมอบให้กรรมการผู้รับผิดชอบคนใหม่

3. ได้ตรวจสอบเงินมัดจำค่าที่ดินให้บุคคลภายนอก เพื่อซื้อที่ดินมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก จำนวน 500,000.00 บาท ได้สอบถามกรรมการสหกรณ์ว่า ได้วางเงินมัดจำค่าที่ดินที่จะซื้อแล้วไม่ซื้อที่ดินตามกำหนดเจ้าของที่ดินไม่ยึดเงินมัดจำหรือ กรรมการตอบว่า ไม่ยึดคืนเนื่องจากได้เขียนไว้ในสัญญาเงินมัดจำซื้อที่ดิน พร้อมนำสัญญาซื้อที่ดินมาแสดง **จากการดูสีหมึกที่เขียนในสัญญา สังเกตว่าเป็นสีหมึกใหม่เหมือนมีการเขียนใหม่เพิ่มเติม** จึงได้ค้นหาสำเนาสัญญาฯ จากกระดาษทำการปีก่อน ๆ พบว่า ในสัญญาฯ ไม่มีข้อความว่าเจ้าของที่ดินจะไม่ยึดเงินมัดจำคืนตามที่กรรมการนำมาแสดง ผู้สอบบัญชียังไม่ได้แจ้งให้สหกรณ์ทราบ แต่ขอให้กรรมการพาไปยืนยันยอดกับเจ้าของที่ดิน กรรมการบ่ายเบี่ยงไม่ยอมพาไป ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงได้ไปพบเจ้าของที่ดินเองตามที่อยู่ในสัญญาฯ พบว่า เจ้าของที่ดินปฏิเสธว่าไม่ได้รับเงินมัดจำค่าที่ดินจากสหกรณ์ และไม่เคยทำสัญญาจะซื้อจะขายกับสหกรณ์

4. ขอคำยืนยันยอดเงินสมทบเพื่อซื้อที่ดินโดยตรงกับสมาชิก พบว่า มีสมาชิก 1 ราย ทักท้วงว่า มีเงินสมทบเพื่อซื้อที่ดินกับสหกรณ์ จำนวนเงิน 30,000.00 บาท แต่ไม่มีรายชื่อของสมาชิกในระบบบัญชีของสหกรณ์

5. การจ่ายเงินให้สมาชิกที่ส่งเงินค่าหุ้นไม่เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ พันสภาพการเป็นสมาชิก ซึ่งสหกรณ์ได้บันทึกบัญชีจ่ายเงินค่าหุ้นจำนวน 199,190.00 บาท และเงินสมทบเพื่อซื้อดิน จำนวน 31,000.00 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 230,190.00 บาท ซึ่งอดีตกรรมการให้ข้อมูลว่าเป็นสมาชิกที่ไม่มาติดต่อและสหกรณ์ไม่สามารถติดต่อได้ จากการตรวจสอบสังเกตว่า **เมื่อสหกรณ์ไม่สามารถติดต่อสมาชิกได้ แต่ทำไมสหกรณ์สามารถจ่ายคืนให้สมาชิกครบทุกราย** ดังนั้น จึงได้ดำเนินการสอบถามในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอดีตกรรมการที่รับผิดชอบจึงได้สารภาพว่า มีการปลอมลายมือชื่อของสมาชิกในใบเบิกเงินเพื่อรับเงิน แต่สมาชิกทุกรายยังไม่ได้รับเงินดังกล่าว

สรุปผลการตรวจสอบ

สหกรณ์มีข้อบกพร่องเงินสดขาดบัญชี จำนวน 775,350.00 บาท ทั้งนี้ มีมติที่ประชุม คณะกรรมการดำเนินการให้ อดีตกรรมการ จำนวน 3 คน ร่วมกันรับผิดชอบชดใช้เงินคืนแก่สหกรณ์ โดยสหกรณ์ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงชดใช้ไว้

ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรมีความสังเกต และควรพิจารณาการดำเนินงานของสหกรณ์ มีแนวโน้มเกิดข้อบกพร่องหรือไม่

19

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ตักค้างการตรวจสอบบัญชี จำนวน 7 ปี

นายวันชัย แสงนาค
สำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์แพร่

สหกรณ์แห่งหนึ่ง จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2514 สหกรณ์ตักค้างการตรวจสอบบัญชี จำนวน 7 ปี ตั้งแต่ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2547 ถึงปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2553

สาเหตุจากสหกรณ์ไม่ส่งงบดุลและรายละเอียดประกอบงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ รวมถึงการมีปัญหาในการดำเนินงานของผู้บริหารสหกรณ์ และการขาดความรับผิดชอบของผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ ในปีที่ตักค้างการตรวจสอบบัญชี ตั้งแต่ปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2547 ประกอบกับเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีสูญหาย สหกรณ์มีการบันทึกจัดทำบัญชีแต่ไม่มีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีในขณะนั้น รวมทั้ง สหกรณ์ไม่สามารถส่งงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 71 (2) และสหกรณ์ไม่ส่งงบการเงินและรายงานประจำปีต่อนายทะเบียนสหกรณ์เป็นเวลาสามปีติดต่อกัน เป็นผลให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งเลิกสหกรณ์ได้

สหกรณ์มีความมุ่งหวังสามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป และสามารถนำเสนองบการเงิน แผนงาน โครงการต่าง ๆ งบประมาณรายจ่ายประจำปี ขออนุมัติในที่ประชุมใหญ่สามัญ เพื่อพิจารณาจัดสรรเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจแก่สมาชิกได้ และเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ถูกสั่งเลิกจากนายทะเบียนสหกรณ์ ส่งผลให้สหกรณ์และสมาชิกมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

สหกรณ์ดังกล่าว ยังมีการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย และมีโควตาส่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายภายในจังหวัดตามสัญญา สหกรณ์มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีทุกปี แต่ไม่สามารถนำเสนองบการเงินเพื่อขออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ได้ เนื่องจากสหกรณ์ยังไม่ส่งงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ สหกรณ์จึงมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ คณะกรรมการได้จัดจ้างผู้จัดการพนักงานบัญชีและพนักงานใหม่หลายตำแหน่ง มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาสหกรณ์ ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ เข้ามาให้คำปรึกษาด้านบริหารจัดการเพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้ต่อเนื่องตามเอกสารสัญญา และสามารถปิดบัญชี จัดทำงบการเงินส่งให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ตรวจสอบรับรอง นำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ได้

ผู้เขียน ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ ในขณะนั้น ได้รับแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ ให้เป็นผู้สอบบัญชีของสหกรณ์แห่งนี้ ประจำปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2552 และปี 2553 รวมทั้งตักค้างการตรวจสอบบัญชีทั้งสิ้น 7 ปี ในปีงบประมาณ 2552 และ 2553 ได้เข้าไปดำเนินการกำกับแนะนำการจัดทำบัญชีให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน แนะนำการจัดทำ งบการเงินสหกรณ์ที่ตักค้างการตรวจสอบบัญชี รายละเอียดประกอบงบการเงินรวมทั้งจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีตั้งแต่ปีบัญชี 2547 ถึงปีบัญชี 2553 รวมจำนวน 7 ปี และสิ่งสำคัญในการตรวจสอบในสถานการณ์นั้น คือทำการพิสูจน์ความมีอยู่จริงของรายการในงบการเงิน โดยใช้วิธีการยืนยันยอดลูกหนี้ ทุนเรือนหุ้น และเงินรับฝาก กับสมาชิกทุกราย รวมทั้งการยืนยันยอดกับเจ้าหนี้ทุกราย จนให้ความเชื่อมั่นความมีอยู่จริงของรายการในงบการเงิน และได้นำรายการในงบการเงิน รายละเอียดประกอบงบการเงินตั้งแต่ปีที่ตักค้างการตรวจสอบบัญชี (ปีบัญชี 2547) จนถึงปีปัจจุบัน (ปีบัญชี 2553 ในขณะนั้น) เข้าที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการและที่ประชุมใหญ่วิสามัญรับรองรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงิน ดังกล่าว

สรุปได้ว่า สหกรณ์สามารถจัดทำทางการเงิน ที่ต้องมีรายการแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ กับทั้งบัญชีกำไรขาดทุนตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ซึ่งสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด ที่ตกค้างการตรวจสอบบัญชี ตั้งแต่ปีทางบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2553, 2552, 2551, 2550, 2549, 2548 และ 2547 รวมจำนวน 7 ปี เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2554 และนำเสนอขออนุมัติในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ตกค้างการตรวจสอบบัญชี จำนวน ๗ ปี ในครั้งนี้ สหกรณ์สามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป สมาชิกสหกรณ์ได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน มีความพึงพอใจ และมั่นใจการดำเนินงานของสหกรณ์ และเป็นไปตามเป้าประสงค์ “สหกรณ์ดังกล่าว มีการดำเนินงาน มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ จนถึงปัจจุบันนี้”

ความรู้ทางวิชาการ แนวคิดที่ใช้ดำเนินการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ คือ

- มาตรฐานการสอบบัญชี พระราชบัญญัติ
- ข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์
- คำแนะนำและวิธีปฏิบัติของนายทะเบียนสหกรณ์

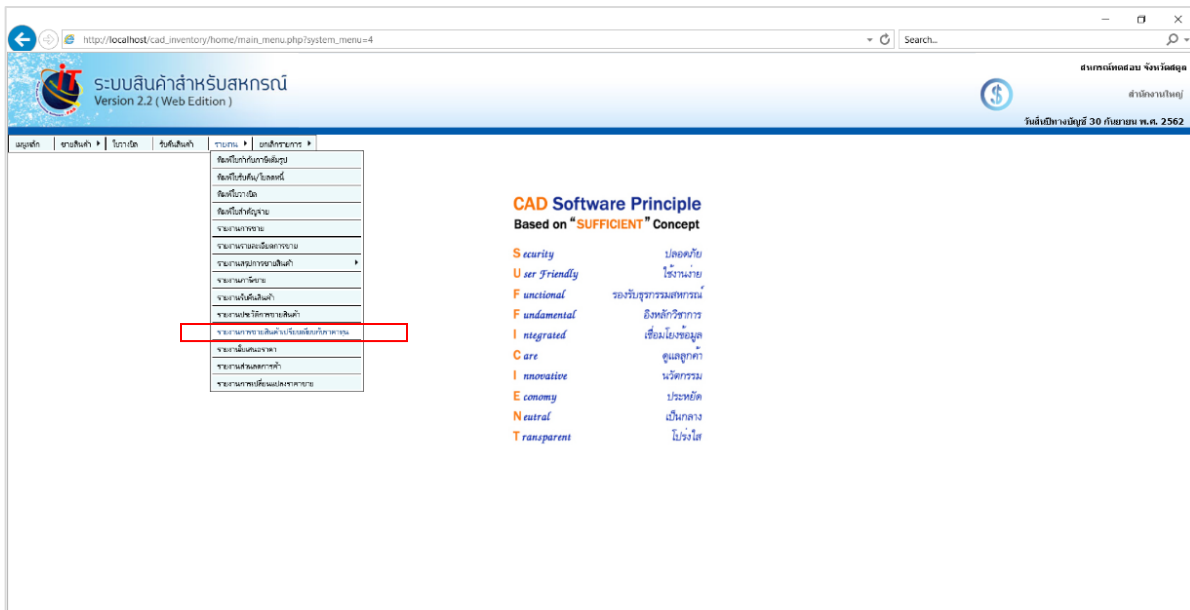

20

การตรวจสอบโปรแกรมสินค้า V 2.2 ในกรณีขายสินค้าต่ำกว่าทุน ผ่านโปรแกรม ACL

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สตูล

โปรแกรมสินค้า V 2.2 ของกรมตรวจมีรายงานการขายสินค้าเปรียบเทียบกับราคาทุน ไว้ตรวจสอบว่า มีการขายสินค้าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร

แต่สำหรับสหกรณ์ที่รายงานการขายจำนวนมากนั้น จะเป็นการยากในการตรวจสอบข้อมูล

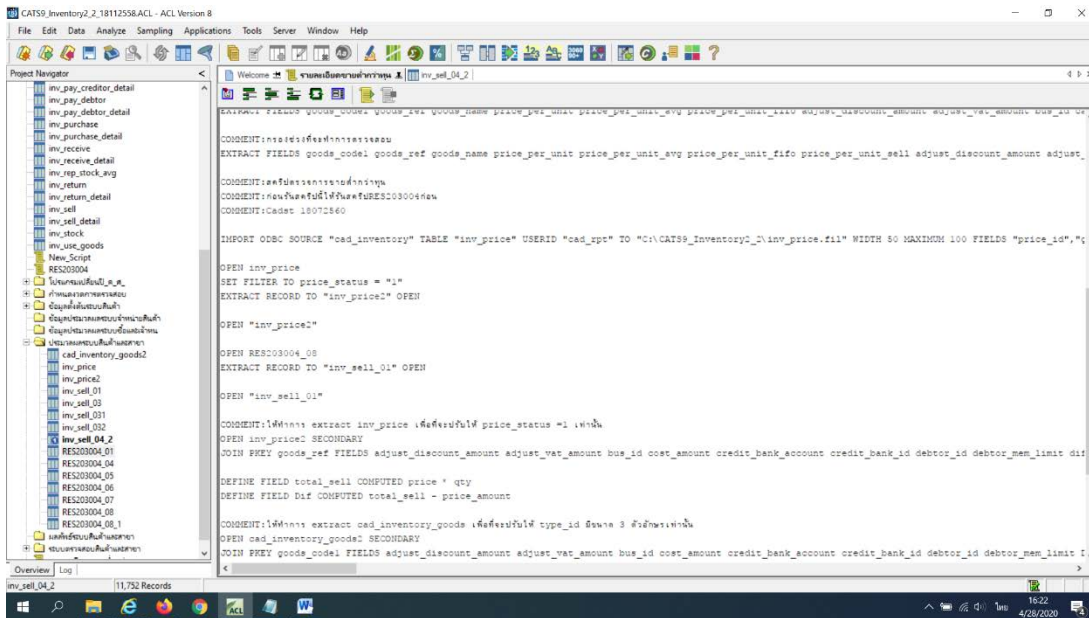
report_noremove_stock.rpt

สหกรณ์ทดสอบ จังหวัดสตูล (ทั้งหมดสำนักงานใหญ่และสาขา)
 รายงานการขายสินค้าเทียบกับราคาทุน
 ตั้งแต่ วันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2562

พิมพ์ ณ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2563 เวลา 16:18:59 น. Page 1 of 1013

วันเดือนปี	เลขที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	ทุน		ราคา		อัตรากำไร
				หน่วยละ	จำนวนเงิน	หน่วยละ	จำนวนเงิน	
คลัง 0001								
21/12/2561	SC006200100001583	0341003230014	เม็ดสีฟ้า 1/2วงแดง	1.00	150.00	150.00	170.00	13.33 %
3/7/2562	SC006200100004508	0341003230014	เม็ดสีฟ้า 1/2วงแดง	1.00	150.00	150.00	170.00	13.33 %
18/2562	SC006200100005116	0341003230014	เม็ดสีฟ้า 1/2วงแดง	1.00	150.00	150.00	170.00	13.33 %
2/9/2562	SC006200100005640	0341003230014	เม็ดสีฟ้า 1/2วงแดง	1.00	150.00	150.00	170.00	13.33 %
รวม					600.00	600.00	680.00	13.33 %
คลัง 0001								
27/2/2562	SC006200100002600	0341003250062	ดอกทาบระเือง	2.00	326.40	652.80	325.00	(0.43) %
27/2/2562	SC006200100002600	0341003250062	ดอกทาบระเือง	2.00	326.40	652.80	325.00	(0.43) %
27/2/2562	SC006200100002604	0341003250062	ดอกทาบระเือง	2.00	326.40	652.80	325.00	(0.43) %
21/8/2562	SC006200100004276	0341003250062	ดอกทาบระเือง	1.00	326.40	326.40	350.00	7.23 %
24/9/2562	SC006200100006137	0341003250062	ดอกทาบระเือง	1.00	326.40	326.40	350.00	7.23 %
รวม					2,611.20	2,600.00	2,680.00	1.49 %
คลัง 0001								
10/10/2561	SC006200100000258	0341003280061	เม็ดสีฟ้ากระเือง	1.00	100.00	100.00	120.00	20.00 %

ทางสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สตูล ได้ทำการพัฒนาสคริปในการช่วยตรวจสอบการขายสินค้าต่ำกว่าทุน มาช่วยในการตรวจสอบ

ในภาพตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ปุ๋ยสูตร 13-13-21 มีราคาทุนอยู่ที่ 972.60 บาท แต่กลับขายในราคา 50.00 บาท ทั้งที่ราคาในระบบได้กำหนดไว้ที่ 1,000.00 บาท ทำให้เกินส่วนต่างยอดขายที่ 9,500.00 บาท จากนั้นให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากรายงานการขายสินค้าเปรียบเทียบกับราคาทุนของโปรแกรมสินค้า โดยเจาะจงรหัสสินค้าที่มีรายการผิดปกติ

วันที่ขาย	ประเภทสินค้า	รหัสสินค้า	ชื่อสินค้า	ปริมาณบาท	ราคาทุน	ราคาขาย	ยอดเงินรวมที่ได้จริง	ราคาขายในระบบ	ยอดขายที่ควรจะมีเงิน	ส่วนต่างยอดขาย
09/30/2019	ปุ๋ยเคมี	3241003050099	ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ๓๓๓	10.00	972.60	50.00	500.00	1,000.00	10,000.00	9,500.00
11/21/2019	วัสดุเคลือบ	3961010300900	เหล็กกล่อง ๓*4 * ๒.3	13.00	1,304.77	610.00	7,930.00	1,320.00	17,160.00	9,230.00
09/30/2019	วัสดุเคลือบ	3961010890883	หม 100 * 100	12.00	280.00	300.00	3,600.00	980.00	11,760.00	9,160.00
12/14/2019	วัสดุเคลือบ	3961010890883	หม 100 * 100	10.00	280.00	300.00	3,000.00	980.00	9,800.00	6,800.00
09/22/2019	วัสดุเคลือบ	3961007260163	ดิน 1/4	500.00	7.7๒	0.70	350.00	5.00	4,500.00	4,150.00
04/04/2019	วัสดุเคลือบ	3961010890883	หม 100 * 100	6.00	280.00	300.00	1,800.00	980.00	5,880.00	4,080.00

จากรายงานการขายสินค้าเปรียบเทียบกับราคาทุน จะเห็นได้ว่ารายการที่เกิดขึ้นทำให้สหกรณ์ขาดทุนไป 94.86% จากราคาขายของสินค้าดังกล่าว

สหกรณ์ทดสอบ จังหวัดสตูล (ทั้งหมดสำนักงานใหญ่และสาขา)

รายงานการขายสินค้าเทียบกับราคาทุน

ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2562

พิมพ์ ณ วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2563 เวลา 09:23:53 น.

วัน/เดือน/ปี	เลขที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	ทุน		ขาย		อัตรากำไร
				หน่วยละ	จำนวนเงิน	หน่วยละ	จำนวนเงิน	
20/9/2562	SC006200100006078	3241003050099 ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ตราโกธาว	4.00	972.60	3,890.40	1,020.00	4,080.00	4.87%
23/9/2562	SC006200100006106	3241003050099 ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ตราโกธาว	2.00	972.60	1,945.20	1,020.00	2,040.00	4.87%
23/9/2562	SC006200100006107	3241003050099 ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ตราโกธาว	1.00	972.60	972.60	990.00	990.00	1.79%
30/9/2562	SC006200100006248	3241003050099 ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ตราโกธาว	10.00	972.60	9,726.00	50.00	500.00	(94.86)%

21

การตรวจสอบรายการด้านการเงินและการบัญชี เพื่อป้องกันและจัดการการทุจริตในสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยภูมิ

ความสำคัญของเรื่อง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการด้านการเงิน และการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร วิชาสหกิจชุมชน เกษตรกร และประชาชน ให้เกิดความโปร่งใส เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กำหนดระบบบัญชี และมาตรฐานการสอบบัญชี รวมถึง ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความรู้ด้านการบริหารการเงิน การบัญชีแก่คณะกรรมการและสมาชิกของสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชี ที่ผ่านมา ได้มุ่งพัฒนางานให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และเท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ยังได้พัฒนาสารสนเทศเทคโนโลยีและนำมาเป็นเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบบัญชี เพื่อสร้างความถูกต้อง ขอบธรรม ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ Audit Tools เครื่องมือตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย หรือเครื่องมือและเทคนิคการตรวจสอบโดยคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรม ACL, CATs รวมทั้งการใช้ Microsoft Excel ในการเลือกตัวอย่างและประเมินผล ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานสอบได้รวดเร็วขึ้น และสร้าง CYBER AUDITOR “ผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะ ด้านไอทีในระดับสูง” ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ยุคใหม่ที่นำเทคโนโลยีมาเสริมการทำงานสอบบัญชี ช่วยในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้ง พัฒนานวัตกรรม เช่น แอปพลิเคชันต่างๆ เป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างโปร่งใส เชื่อถือได้ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

แม้ว่า กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้มุ่งพัฒนางานให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และเท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ก็ยังปรากฏข่าวการทุจริต อันเกิดจากเจตนาหรือไม่เจตนาจากการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง จึงขอเสนอการตรวจสอบรายการทางการเงินและการบัญชีของสหกรณ์ เป็นแนวทางช่วยในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ต่อไป

เนื้อหา

1. ความหมายของการบัญชีและงบการเงิน

1) การบัญชี คือ การจดบันทึกรายการค้าต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรับ-จ่ายและสิ่งที่มีค่าเป็นเงินไว้ในสมุดบัญชีอย่างสม่ำเสมอ เป็นระเบียบถูกต้องตามหลักการ และสามารถแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการในระยะเวลาหนึ่งได้

2) งบการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน นำเสนอฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการอย่างมีแบบแผน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ มีงวดบัญชี หรือ ความถี่ในการรายงาน ที่นำเสนองบการเงินอาจเป็น 1 เดือน ไตรมาส ครึ่งปี หรือ 1 ปี ส่วนประกอบของงบการเงินที่สำคัญ ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงินหรืองบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น และ หมายเหตุประกอบงบการเงิน

2. การตรวจสอบรายการด้านการเงินและการบัญชี เพื่อป้องกันและจัดการทุจริตในสหกรณ์ ดังนี้

- 1) การตรวจสอบรายการบันทึกบัญชี เพื่อตรวจสอบยอดบัญชีที่ผิดปกติ ตรวจสอบความบกพร่องในการวิเคราะห์รายการ โดยดูแยกตามรายการ และต้องตรวจสอบว่ามีความรู้และเข้าใจในมาตรฐานการบัญชี
- 2) การกระหายยอดเงินสด เงินฝากธนาคาร เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง ลูกหนี้ เงินรับฝาก ฯลฯ การทุจริตเกิดขึ้นจากการไม่กระหายยอดทางบัญชี ซึ่งจะทำให้ไม่ทราบถึงผลต่างจากการกระหายยอดเท่าไร
- 3) เงินทรองจ่าย ต้องระบุที่มา ขอบเขตวัตถุประสงค์ มีวิธีการหรือกระบวนการที่ชัดเจน มีการอนุมัติตามลำดับของผู้มีอำนาจอนุมัติ มีการติดตามการใช้จ่ายเงินทรองและการส่งคืนเงินยืม กรณีมีเงินเหลือจ่ายซึ่งต้องมีรายละเอียดประกอบที่ชัดเจน
- 4) ข้อสังเกตในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี/ประจำปี ผู้ตรวจสอบบัญชีควรมีความเอาใจใส่ มีความจำที่ช่างสังเกต มีข้อสงสัย และมีกระบวนการจัดการที่ชัดเจน
- 5) ความบกพร่องในงานด้านการเงินการบัญชี โดยตรวจสอบว่ามีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีครบถ้วนหรือไม่ มีคำอธิบายชัดเจน ระบบบัญชีเป็นอย่างไร และตรวจสอบว่าบุคลากรมีคุณภาพหรือไม่ อย่างไร
- 6) กระหายยอดรายได้และค่าใช้จ่าย ตรวจสอบว่ามีรายได้และค่าใช้จ่ายตามจริงหรือไม่ อย่างไร
- 7) ระบบบัญชี ควรจะมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ดูทางเดินเอกสาร การอนุมัติรายการ และระเบียบข้อบังคับสหกรณ์กำหนด

3. สัญญาณเตือนภัยจากการตกแต่งงบการเงิน ดังนี้

- 1) กำหนดระยะเวลาในการเก็บหนี้สั้นขึ้น
- 2) สินค้าคงเหลือสูงมากผิดปกติ
- 3) ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น
- 4) ยอดขาย/บริการเพิ่มสูงขึ้นแต่กำไรลดลง
- 5) หนี้สูญเพิ่มสูงขึ้น
- 6) รายงานของผู้สอบบัญชีผิดปกติ มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีใหม่
- 7) รายงานของผู้สอบบัญชีได้แสดงความเห็นต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไขและยาวผิดปกติ
- 8) มีการบันทึกตัดจำหน่ายบ่อยครั้ง หรือตัดจำหน่ายในรายการที่มีความซับซ้อนมากเกินไป
- 9) ผลการดำเนินงานคงที่ แม้ภาวะเศรษฐกิจหรือราคาผลการเกษตรจะมีความผันผวนสูง
- 10) รายงานผลกำไรสุทธิออกมาดีแต่ในงบกระแสเงินสด/สภาพคล่องกลับไม่สอดคล้องกัน

4. การตกแต่งตัวเลข การตกแต่งบัญชีทำได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1) ลงรายการเท็จ มักเกิดกับด้านรายได้ค่อนข้างมาก การตกแต่งแบบนี้จะเกิดรายการลูกหนี้เทียมมาพร้อมกัน หากสังเกตอัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้ แบบต่อเนื่องรายได้ไตรมาสสัก 3 ปี (12 งวด) จะพบไม่ยาก
- 2) ไม่ลงรายการ พบบ่อยในรายการที่ไม่เป็นที่ต้องการ คือ ค่าใช้จ่ายและหนี้สิน ค่าใช้จ่ายประเภทตั้งขึ้น เช่นหนี้สงสัยจะสูญ อาจไม่ตั้งหรือตั้งไว้ต่ำกว่าที่ควร (ไม่ลงบางส่วน) ค่าใช้จ่ายได้โตะ การด้อยค่าสินทรัพย์ ค่าเสื่อมมูลค่าสินค้าล้าสมัย เป็นต้น ส่วนมากการไม่ลงรายการมักพบในลักษณะที่ลงไม่ครบหรือบันทึกเป็นบางส่วนเท่านั้น
- 3) ลงรายการผิดกลุ่ม มี 2 แบบ คือ ตั้งใจ และไม่ตั้งใจ แบบไม่ตั้งใจมักจะถูกผู้สอบบัญชีปรับปรุงรายการในงวดถัดไป ไม่ค่อยมีอะไรน่ากังวล แต่แบบตั้งใจคือ การย้ายกลุ่มบัญชีเลย กระทบต้องมากโดยเฉพาะอัตราส่วนทางการเงิน เช่น ลงค่าใช้จ่ายเป็นสินทรัพย์ หนี้สินรายได้รอการรับรู้เป็นรายได้ทันที

5. การตกแต่งบัญชีและงบการเงิน มีหลายรูปแบบ ดังนี้

1) การตกแต่งรายได้ด้วยการเร่งรับรู้รายได้งวดอนาคตมาเป็นงวดปัจจุบัน ดูกระแสเงินสดจะไม่พบ เพราะรับมาจริง แต่แทนที่จะทยอยรับรู้มีกลางทันทีทำให้รายได้สูง หนี้สินรายได้รอรับรู้ต่ำ ควรตรวจสอบการหมุนเวียนรายได้รอรับรู้ ถ้าสั้นมากก็พิจารณาว่าเป็นปกติหรือไม่

2) การตกแต่งการเลื่อนการรับรู้รายได้ รายได้ คือ กระแสรับของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ (ก่อนหักค่าใช้จ่าย) ในรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมตามปกติของ สหกรณ์อาจตกแต่งบัญชีการรับรู้รายได้ในงบการเงินโดยเลื่อนการรับรู้รายได้หรือชะลอการรับรู้รายได้ให้ช้าลงเพื่อหลบหลีกการชำระภาษี

3) การตกแต่งรายจ่าย มีหลายวิธี เช่น ตกแต่งรายจ่ายโดยหลีกเลี่ยงไม่บันทึกรายจ่าย ไม่ลงเอาตือๆ เช่น รายการหนี้สงสัยจะสูญ ขาดทุนจากการตีราคามูลค่าคงเหลือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทุนหมุนเวียนจะช่วยให้ประเมินความเพียงพอของการตั้งค่าใช้จ่าย ฯลฯ

4) การตกแต่งไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดยอาจตกแต่งบัญชีในงบการเงินของยอดลูกหนี้ที่เรียกเก็บเงินไม่ได้ โดยไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ทำให้แสดงบัญชีทรัพย์สินสูงกว่าความเป็นจริงหรือแสดงสูงไปขณะเดียวกันแสดงค่าใช้จ่ายต่ำกว่าความเป็นจริงหรือแสดงต่ำไป

6. การจัดการกำไร มีหลายวิธี เช่น ขายสินทรัพย์ดำเนินงานออกไป จะเป็นผลทำให้สามารถรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนได้

7. ข้อบ่งชี้สัญญาณเตือนภัยทุจริต ดังนี้

- 1) ระบบรายงานที่ผิดปกติ ค่าซ้ำ ไม่สมบูรณ์ ไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน
- 2) กระบวนการหย่อนยานเรื่องความเข้มงวดเมื่อเวลาผ่านไป แม้ว่าสหกรณ์จะวางกระบวนการไว้แล้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไป ได้เกิดการหย่อนยาน การปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง จนทำให้เกิดจุดอ่อน
- 3) ความไม่สอดคล้องกันของข้อมูลหรือพบความผิดพลาดของข้อมูล อาจเป็นกรณีที่มีข้อมูลมี 2 ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ข้อมูลสูญหาย หรือข้อมูลไม่ตรงกับเอกสารหลักฐานได้
- 4) พฤติกรรมการปกป้องตนเองต่อต้านการตรวจสอบหรือสอบถาม
- 5) กระแสข่าวลือ การซุบซิบในเชิงลบภายในสหกรณ์ การให้เบาะแสข้อมูล ซึ่งอาจมีมูลหรือไม่ก็ได้
- 6) พฤติกรรมการทำงานของผู้ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ประจำ บุคคลเหล่านี้อาจนำไปสู่ความเสี่ยงจากการทุจริต เนื่องจากการดำเนินงานที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น ลูกจ้างชั่วคราว
- 7) การทำงานของเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ที่ไม่มีภารกิจกับหรือควบคุมด้วยสายงาน สามารถตัดสินใจและกระทำการเองได้
- 8) การทำงานที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การปล่อยให้บุคลากรบางคนเข้าไปทำงานหรือปฏิบัติงานบางอย่าง ทั้งที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

สรุปผล

การตรวจสอบการทุจริต มักจะมาจากการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ เพราะเป็นช่องทางหนึ่งของการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ และสหกรณ์จะต้องรักษาความลับปกปิดผู้ให้ข้อมูล ติดตามผลที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด หาวิธีควบคุมในการบ่งชี้กระบวนการที่ใช้ในการค้นหาการทุจริต และนำข้อมูลมาใช้เพื่อวิเคราะห์การทุจริตอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจจับถ้าการป้องกันนั้นไม่สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

กรมฯ จัดอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้สอบบัญชีมีความรู้ความสามารถ เข้าใจการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และเท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง

การตรวจสอบสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรในสถาบันเกษตรกรปี 2561

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดชัยนาท อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมที่มีอาชีพปลูกข้าวเป็นหลัก สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ประจำอำเภอ ส่วนใหญ่จะดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปข้าว โดยสหกรณ์จะรวบรวมข้าวเปลือก แปรรูปเป็น ข้าวสาร และพันธุ์ข้าว เพื่อกระจายสู่จังหวัดใกล้เคียง ดังนั้น สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปพันธุ์ข้าว จึงเข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมสหกรณ์ “โครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรในสถาบันเกษตรกร ปี 2561” โดยจะได้รับเงินอุดหนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กิโลกรัมละ 1.50 บาทตามปริมาณเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ที่ปรับปรุงสภาพแล้วเสร็จ บรรจุกีบห่อพร้อมที่จะจำหน่ายโดยรัฐบาลเบิกจ่ายเงินเพื่ออุดหนุนเพื่อส่งเสริมสถาบันเกษตรกร ซึ่งมีจำนวนเงินสูง จึงเห็นความสำคัญในการตรวจสอบโครงการดังกล่าว

สหกรณ์แห่งหนึ่งเข้าร่วมโครงการฯ และจัดทำเอกสารการเบิกเงินอุดหนุน ตามปริมาณเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ที่ปรับปรุงสภาพแล้วเสร็จ บรรจุกีบห่อพร้อมที่จะจำหน่าย ระหว่างปี สหกรณ์เบิกเงินอุดหนุน จำนวน 3 ครั้ง จำนวน 608,000.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 912,000.00 บาทจึงตรวจสอบ ดังนี้

1. การวางแผนงานสอบบัญชีการศึกษาลักษณะทั่วไปของสหกรณ์ รวมถึงศึกษาลักษณะโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรในสถาบันเกษตรกร ปี 2561

2. การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีโดยเข้าไปทำการของสหกรณ์ เพื่อสแกนธุรกรรมของสหกรณ์ โดยสอบถามเจ้าหน้าที่ด้านบัญชี การเงิน ผู้จัดการ และ หัวหน้าฝ่ายตลาดกลางที่ดูแลการรวบรวมและแปรรูปข้าวเปลือก การควบคุมภายในสหกรณ์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของสหกรณ์ สภาพแวดล้อมระบบบัญชี ระบบการควบคุมภายในทำให้ทราบข้อมูลของสหกรณ์อย่างเพียงพอ เพื่อทำการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

3. จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม โดยการกำหนดขอบเขตการตรวจสอบ เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ โดยสหกรณ์ต้องการนำรายงานของผู้สอบบัญชีเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ให้ทันภายใน 150 วัน ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะหรือจุดอ่อนเกี่ยวกับระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในเพื่อให้สหกรณ์นำไปปรับปรุงการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต่อไป

4. จัดทำแนวการสอบบัญชี

ทดสอบการควบคุม	}	ปริมาณการตรวจสอบทุกรายการ
ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน		
วิเคราะห์เปรียบเทียบ		
ตรวจสอบการรับรู้รายได้จากเงินอุดหนุน		
ทดสอบการคำนวณ		

5. การปฏิบัติงานตรวจสอบและผลการตรวจสอบ

5.1 ศึกษาโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรในสถาบันเกษตรกรปี 2561 รวมถึงศึกษาข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุมใหญ่ และ รายงานการประชุมกรรมการดำเนินการ ถึงการเข้าร่วมโครงการฯ และการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนในแต่ละรอบการผลิตจากการตรวจสอบสหกรณ์มีระเบียบรองรับในการดำเนินธุรกิจการรวบรวมและแปรรูป มีมติในการเข้าร่วมโครงการฯ และการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนครบถ้วนทุกครั้ง

5.2 ศึกษากระบวนการแปรรูป ในการคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยสอบถามเอกสารกระบวนการ ตั้งแต่การรวบรวมข้าวสด การเบิกข้าวนำไปตาก การรับข้าวจากการตาก การเบิกข้าวนำไปแปรรูป (คัดเมล็ดพันธุ์) การรับข้าวพันธุ์จากการแปรรูป การบรรจุ และการจำหน่ายจากการตรวจสอบสหกรณ์มีกระบวนการในแต่ละขั้นตอนไม่สอดคล้องกัน มีรายงานการเบิกข้าวเพื่อแปรรูป (คัดเมล็ดพันธุ์) และรายงานการรับข้าวจากการแปรรูป ไม่สัมพันธ์กันวันที่การเบิกและการรับไม่สอดคล้องกัน วันที่ใบซึ่งข้าวเพื่อรับจากการผลิตลงวันที่ก่อนการคัดเมล็ดพันธุ์เสร็จ รายงานการรับข้าวแปรรูป ก่อนการเบิกข้าวเพื่อแปรรูป

5.3 สอบทานกระบวนการจำหน่าย โดยสหกรณ์ใช้โปรแกรมสินค้ามาจำหน่ายของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตรวจสอบรายงานการขายสินค้าต่ำกว่าทุน จากการตรวจสอบ พบสหกรณ์มีรายการขายสินค้าต่ำกว่าทุนซึ่งมีจำนวนเงินสูง

5.4 สอบทาน รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ จากผลการตรวจสอบ ข้อ 5.3 จึงตรวจสอบมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเพื่อ สอบทานการขอมติที่ประชุมในการขายสินค้าต่ำกว่าทุน ผลการตรวจสอบไม่พบการขอมติในการขายสินค้าต่ำกว่าทุนในรายการดังกล่าวและพบว่าขายสินค้าเป็นข้าวเปลือกแห้งซึ่งมีราคาขายถูกกว่าเมล็ดพันธุ์ แต่บันทึกในบัญชีขายเมล็ดพันธุ์จึงเกิดรายงานการขายสินค้าต่ำกว่าทุน

5.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบ รายงานการคัดเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดกับรายการเบิกเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ผลการตรวจสอบมีการเบิกเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ แต่มีข้อสังเกต ได้แก่ รายงานการคัดเมล็ดพันธุ์ ใบซึ่งนำหน้าการเบิกเมล็ดพันธุ์เพื่อคัดไม่สัมพันธ์กับเอกสารหลักฐานการเบิกเงินอุดหนุน จำนวน 233,200.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 349,800.00 บาท และไม่พบหลักฐานการคัดเมล็ดพันธุ์ จำนวน 251,125.00 กิโลกรัม จำนวน 376,687.50 บาท รวมทั้งสิ้น จำนวน 484,325.00 กิโลกรัม เป็นเงินจำนวน 726,487.50 บาท

5.6 ตรวจสอบการรับรู้รายได้จากเงินอุดหนุน สหกรณ์รับเงินล่วงหน้าจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตามแผนการผลิตทั้งหมด บันทึกบัญชีรายได้เงินอุดหนุนรับล่วงหน้า และจะทำรายงานการเบิกเงินอุดหนุนแต่ละรอบการผลิตตามจำนวนกิโลกรัม โดยจะเบิกกิโลกรัมละ 1.5 บาท และปรับปรุงบัญชีรับรู้รายได้จากเงินอุดหนุนจากผลการตรวจสอบสหกรณ์เบิกเงินอุดหนุน จำนวน 3 ครั้ง จำนวน 608,000.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 912,000.00 บาท

5.7 ทดสอบการคำนวณรายงานการคัดเมล็ดพันธุ์รายงานการเบิกเงินอุดหนุน รายงานการขายเมล็ดพันธุ์จากโปรแกรมสินค้า วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ทั้ง 3 รายการ จากผลการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องไม่เป็นไปในทางเดียวกัน

6. เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการ โดยนำข้อสังเกตที่ตรวจพบรายงานพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ โดยสหกรณ์ต้องดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริง หากไม่เป็นไปตามโครงการฯจะมีผลกระทบเพราะเป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาลซึ่งหากเบิกจ่ายผิดจะส่งผลเสียกับสหกรณ์

7. รายงานผลการตรวจสอบบัญชี โดยเขียนรายงานข้อสังเกตในรายงานการสอบบัญชีระหว่างปี และจัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชีเสนอหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชยันนาท ประธานกรรมการสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ (สหกรณ์จังหวัด) และ ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 ดังนี้ สหกรณ์เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกร ในสถาบันเกษตรกร ปี2561 โดยจะได้รับเงินอุดหนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กิโลกรัมละ 1.50 บาทตามปริมาณเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ที่ปรับปรุงสภาพแล้วเสร็จ บรรจุหีบห่อพร้อมที่จะจำหน่าย ระหว่างปีสหกรณ์เบิกเงินอุดหนุนจำนวน 3 ครั้ง

จำนวน 608,000.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 912,000.00 บาท จากการตรวจสอบการคัดเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ เอกสารหลักฐานการคัด ได้แก่ รายงานการคัดเมล็ดพันธุ์ ใบชั่งน้ำหนักการเบิกเมล็ดพันธุ์เพื่อคัดไม่สัมพันธ์กับ เอกสารหลักฐานการเบิกเงินอุดหนุน จำนวน 233,200.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 349,800.00 บาท และไม่พบหลักฐานการคัดเมล็ดพันธุ์ จำนวน 251,125.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 376,687.50 บาท สหกรณ์ควรดำเนินการหาข้อเท็จจริงและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

8. ตรวจสอบตามข้อสังเกต โดยสอบถามการรายงานการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์ ผลการรายงานการแก้ไข สหกรณ์ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีการเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์โครงการฯ จึงมีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการคืนเงินอุดหนุน จำนวนเงิน 726,487.50 บาท ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ต่อไป

สรุปผล

สหกรณ์ในจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปข้าว และเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรในสถาบันเกษตรกร ปี 2561 โดยจะได้รับเงินอุดหนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กิโลกรัมละ 1.50 บาทตามปริมาณเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ที่ปรับปรุงสภาพแล้วเสร็จ บรรจุหีบห่อพร้อมที่จะจำหน่าย สหกรณ์แห่งหนึ่งเข้าร่วมโครงการฯและดำเนินการตามโครงการแต่จากการตรวจสอบการดำเนินการการคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกเพื่อจำหน่าย และการเบิกเงินอุดหนุนตามโครงการ ไม่สัมพันธ์กัน จึงตรวจสอบหาข้อมูลและหลักฐานเพื่อสนับสนุนผลการตรวจสอบเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการรายงานผลการตรวจสอบและแจ้งข้อสังเกตรวมถึงแนะนำในการแก้ไขข้อสังเกต จัดทำรายงานการสอบบัญชี และจัดทำข้อสังเกตเสนอหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท ประธานกรรมการสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ (สหกรณ์จังหวัด) และ ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 ดังนี้ สหกรณ์เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกร ในสถาบันเกษตรกร ปี 2561 โดยจะได้รับเงินอุดหนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กิโลกรัมละ 1.50 บาทตามปริมาณเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ที่ปรับปรุงสภาพแล้วเสร็จ บรรจุหีบห่อพร้อมที่จะจำหน่าย ระหว่างปี สหกรณ์เบิกเงินอุดหนุน จำนวน 3 ครั้ง จำนวน 608,000.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 912,000.00 บาท จากการตรวจสอบการคัดเมล็ดพันธุ์ของสหกรณ์ เอกสารหลักฐานการคัด ได้แก่ รายงานการคัดเมล็ดพันธุ์ ใบชั่งน้ำหนักการเบิกเมล็ดพันธุ์เพื่อคัดไม่สัมพันธ์กับเอกสารหลักฐานการเบิกเงินอุดหนุน จำนวน 233,200.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 349,800.00 บาท และไม่พบหลักฐานการคัดเมล็ดพันธุ์ จำนวน 251,125.00 กิโลกรัม จำนวนเงิน 376,687.50 บาท สหกรณ์ควรดำเนินการหาข้อเท็จจริงและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไปซึ่งจากรายงานข้อสังเกต สหกรณ์ได้ดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริงมีการเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์โครงการฯ จึงมีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการคืนเงินอุดหนุน จำนวนเงิน 726,487.50 บาท ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินโครงการสหกรณ์ควรศึกษาโครงการให้ถูกต้อง ถึงวัตถุประสงค์โครงการ ข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
2. คณะกรรมการดำเนินการ ควรควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานโดยเคร่งครัดและศึกษาถึงประโยชน์และผลเสียหายอาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์ในอนาคต

23

การตรวจสอบสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักการอิสลาม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปัตตานี

หลักการและเหตุผล

ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มุ่งเน้นพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจสอบบัญชีและควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด พัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมและนับถือศาสนาอิสลาม ต้องการมีระบบเศรษฐกิจปลอดภัยจากแนวความคิดดังกล่าวจึงมีการก่อตั้ง สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ดำเนินกิจการในระบบสถาบันการเงินแบบอิสลาม มีสำนักงานใหญ่และสาขารวมทั้งสิ้น 14 แห่ง มีพื้นที่ดำเนินการ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดสงขลา

หลักการอิสลามกับระบบเศรษฐกิจปลอดภัย หมายถึง สถาบันการเงินแบบอิสลามไม่มีดอกเบี้ย เพราะระบบดอกเบี้ยเป็นระบบที่ขัดกับหลักการอิสลามที่ระบุอยู่ในอัลกุรอาน ความว่า “อัลลอฮ์ทรงอนุมัติการค้า แต่ทรงห้ามเรื่องดอกเบี้ย” สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีดังนี้

1. ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์จะไม่มีการคิดดอกเบี้ย แต่จะคิดกำไรจากต้นทุน โดยบันทึกไว้ในบัญชีรายได้ค่าบริการรอดบัญชีและรับรู้รายได้ตามงวดที่สมาชิกชำระ ณ วันสิ้นปีสหกรณ์จะรับรู้รายได้ค่าบริการเงินให้กู้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง โดยบันทึกบัญชีรายได้ค่าบริการเงินกู้ค้างรับ

2. ธุรกิจเงินรับฝาก ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย สหกรณ์นำเงินรับฝากไปร่วมลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยอิสลาม เพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือผลกำไร โดยสมาชิกกับสหกรณ์รับผิดชอบร่วมกัน หากมีกำไรสหกรณ์จะจ่ายเป็นปันผลกำไร โดยใช้ชื่อบัญชี ค่าตอบแทนเงินรับฝาก

3. สหกรณ์ใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเองในการบันทึกข้อมูลระบบเงินให้กู้ ระบบเงินรับฝาก และระบบสมาชิกและหุ้น

ซึ่งผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอ และเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็น ดังนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการอิสลาม

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. วิเคราะห์โครงสร้างและสแกนธุรกิจเชิงลึก
2. ประเมินความเสี่ยง
3. กำหนดขอบเขตการตรวจสอบ โดยพิจารณาจากผลการประเมินความเสี่ยงและจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม
4. จัดทำแนวการสอบบัญชี (Audit Program) รวมทั้งกำหนดวิธีการตรวจสอบโดยการใช้ ACL
5. ประชุมทีมงานเพื่อทำความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบตาม Audit Program
6. ปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปี
7. รวบรวมข้อมูล จัดทำงบการเงิน และกระดาษทำการ
8. ประเมินผลจากหลักฐานการสอบบัญชี การสอบทานงาน สรุปผลการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน
9. แสดงความเห็นต่องบการเงิน จัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี และรายงานผลการปฏิบัติงานสอบบัญชีผ่านระบบ Intranet

บทสรุป

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักการอิสลาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์และเพื่อให้ผู้สอบบัญชีมีแนวทางในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักการอิสลาม พบว่า

ธุรกิจสินเชื่อ (ไม่มีการคิดดอกเบี้ย)

1. สมาชิกแจ้งความประสงค์ในสินค้าหรือทรัพย์สินต่าง ๆ
2. เมื่อผ่านการอนุมัติจากสหกรณ์ สหกรณ์จะนัดหมายสมาชิกมาทำสัญญา
3. ฝ่ายจัดการจะเป็นผู้จัดซื้อสินค้าหรือทรัพย์สินดังกล่าว โดยไปพร้อมกับสมาชิก
4. ราคาขาย = ต้นทุน + กำไร
5. ต้นทุน คือ เงินต้น ส่วนกำไรที่คำนวณได้ทั้งหมดบันทึกไว้ในบัญชีรายได้ค่าบริการรอดตัดบัญชีและรับรู้รายได้ตามงวดที่สมาชิกชำระ ณ วันสิ้นปีสหกรณ์จะรับรู้รายได้ค่าบริการเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง โดยบันทึกบัญชีรายได้ค่าบริการเงินกู้ค้างรับ
6. ลักษณะการผ่อนชำระเป็นงวด แต่ละงวดจะเท่ากัน
7. สำหรับการคำนวณกำไรหรือรายได้ค่าบริการเงินกู้ไม่ได้กำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า จำนวนเงินและงวดการชำระหนี้
8. ลูกหนี้เงินให้กู้มี 3 ประเภท คือ เงินให้กู้ฉุกเฉิน เงินให้กู้สามัญ และเงินให้กู้พิเศษ

ธุรกิจเงินรับฝาก (ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย) เป็นการให้บริการรับฝากเงินที่สามารถฝาก – ถอน โอน สั่งจ่ายได้ตามกฎหมาย เช่นเดียวกับสถาบันการเงินโดยทั่วไป แต่ปราศจากระบบดอกเบี้ยตามหลักการอิสลาม โดยการให้บริการสมาชิก ได้แก่

1. เงินรับฝากวาติอะฮ์ เป็นเงินรับฝากประเภทรักษาทรัพย์ โดยรับฝากจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น ซึ่งเป็นการรับฝากเงินตามหลักการอิสลาม โดยไม่จำกัดจำนวนและระยะเวลาการฝาก – ถอน ผู้ฝากยินยอมให้สหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบผลจากการนำเงินรับฝากไปร่วมลงทุนเพียงฝ่ายเดียวทั้งหมด สหกรณ์จะไม่จ่ายค่าตอบแทนเงินรับฝากให้กับผู้ฝาก แต่อาจจะจัดสรรเป็นของกำนัลหรือของขวัญที่พึงมอบให้แก่สมาชิก โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการดำเนินการ
2. เงินรับฝากมูฏอรอบะฮ์ เป็นการรับฝากเงินตามหลักการอิสลาม ประเภทร่วมลงทุนกับสหกรณ์โดยจะระบุจำนวนเงินที่มาร่วมลงทุน ระยะเวลาในการลงทุน ผู้ฝากและสหกรณ์จะเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการที่ลงทุนไม่ว่าได้กำไรหรือขาดทุน โดยฝากได้ตั้งแต่ 10,000.00 บาท ขึ้นไปและฝากเงินเพิ่มได้อีกเมื่อต้องการ ผู้ฝากสามารถถอนได้โดยอนุโลม สหกรณ์จะนำยอดคงเหลือที่ครบเงื่อนไขคิดผลกำไรให้ โดยแบ่งผลกำไรระหว่าง ผู้ฝาก : สหกรณ์ อัตราการแบ่งกำไร 30 : 70 , 60 : 40 เป็นต้น โดยจะจ่ายค่าตอบแทนให้ไตรมาสละครั้ง
3. เงินรับฝากกองทุนฮัจญ์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกสะสมเงินเพื่อเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ในระบบที่ปลอดจากดอกเบี้ยตามหลักการอิสลาม การฝากใช้หลักการเหมือนเงินรับฝากมูฏอรอบะฮ์ โดยผู้ฝากจะต้องสะสมเป็นรายเดือนอย่างน้อยเดือนละ 100.00 บาทขึ้นไป จนครบยอดที่จะไปประกอบพิธีฮัจญ์ หากผู้ฝากขาดการชำระติดต่อกัน 6 เดือน โดยไม่แจ้งสาเหตุ สหกรณ์อาจปิดบัญชีทันทีสำหรับเงินฝากกองทุนฮัจญ์ ผู้ฝากสามารถถอนเงินฝาก เพื่อทำพิธีฮัจญ์ได้ตลอดเวลา

เงินลงทุนและเงินร่วมลงทุน เป็นการนำเงินรับฝากของสมาชิกไปร่วมลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยอิสลาม เพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือกำไร การร่วมลงทุนดังกล่าวไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และประกาศคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือการลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินธุรกิจสินเชื่อ โดยฝ่ายจัดการนำเงินสดของสหกรณ์ไปจัดซื้อสินค้าหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ที่สมาชิกต้องการ สหกรณ์มีความเสี่ยงในเรื่องเงินสดสูญหายและโอกาสเกิดการทุจริตจากผลประโยชน์ในการจัดซื้อสินค้ากับผู้ขาย สหกรณ์ต้องหามาตรการในการควบคุมความเสี่ยงหรือป้องกันความเสียหายเกิดขึ้น รวมทั้งสหกรณ์จะต้องมีวิเคราะห์ลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ และการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
2. การนำเงินรับฝากของสมาชิกไปร่วมลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้สามารถจ่ายค่าตอบแทนคืนสู่ผู้ฝากเงิน ซึ่งสหกรณ์ต้องดูแล วิเคราะห์ฐานะการเงินและประสิทธิภาพของกิจการที่ร่วมลงทุน เพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงหรือมีผลเสียหายจากการลงทุน นอกจากนี้ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อีกทั้งขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือการลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558

การตรวจสอบสหกรณ์ที่บันทึกบัญชีด้วยโปรแกรมระบบบัญชีและบันทึกบัญชีด้วยมือคู่กันทั้ง 2 ระบบ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีเจ้าหน้าที่คนเดียว ทำหน้าที่บันทึกบัญชีและจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ และมอบหมายให้ผู้จัดการเป็นทำหน้าที่ในการรับ-จ่าย และเก็บรักษาเงินสด แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่รับ-จ่ายเงินสด และเมื่อสิ้นวันจะนำเงินสดให้ผู้จัดการเก็บรักษา ซึ่งบางครั้งผู้จัดการไม่ได้ตรวจสอบเอกสารรับ-จ่ายก่อนการรับเงินจากเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงใช้โอกาสที่ผู้สอบบัญชีตรวจนับเงินสดแล้วในการทุจริต นำเงินออกจากบัญชี โดยการแก้ไขรายการจ่ายเงินให้มากขึ้นหรือลดรายการรับเงินให้น้อยลง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทำงานมาหลายปี จะสังเกตเห็นว่าเมื่อผู้สอบบัญชีตรวจนับเงินสด ตรวจสอบเอกสารรับ-จ่ายถึงวันที่ตรวจนับเงินสดแล้วจะไม่ได้ย้อนกลับมาตรวจสอบเอกสารรับ-จ่ายเพิ่มแต่อย่างใด หรือกลับมาตรวจสอบเอกสารรับ-จ่ายซ้ำอีก ซึ่งสหกรณ์ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นเจ้าหน้าที่กระทำการดังกล่าวข้างต้น

สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้โปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ Version 2.1 ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และบันทึกบัญชีด้วยมือควบคู่กันไป ซึ่งจากการเข้าตรวจสอบบัญชีประจำปีสหกรณ์บันทึกบัญชีด้วยโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ ไว้ไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถใช้โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบ (CATS) ทำให้ต้องตรวจสอบบัญชีที่บันทึกด้วยมือ ซึ่งบันทึกไว้เป็นปัจจุบัน แต่ไม่เรียบร้อยการจัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ประกอบการบันทึกบัญชีไม่เรียบร้อยไม่ครบถ้วน ไม่มีผู้ตรวจสอบเอกสารก่อนการบันทึกบัญชี และไม่ได้จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน การบันทึกบัญชีเจ้าหน้าที่ใช้น้ำยาลบคำผิดในการแก้ไขรายการที่ผิดไว้เป็นจำนวนหลายรายการซึ่งได้แนะนำให้เจ้าหน้าที่บันทึกบัญชีให้เรียบร้อยเป็นปัจจุบันและไม่ให้ใช้น้ำยาลบคำผิดในการแก้ไขรายการต่าง ๆ ในสมุดเงินสด และบัญชีแยกประเภททั่วไป เมื่อสหกรณ์จัดทำเรียบร้อยแล้วได้เข้าตรวจสอบบัญชีและตรวจนับเงินสดเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2561 พบว่าสหกรณ์มีเงินสดคงเหลือตามบัญชีคุม ณ วันที่ 30 กันยายน 2561 (วันสิ้นปีของสหกรณ์) จำนวน 52,349.60 บาท (ยอดคงเหลือตามงบทดลองที่พิมพ์จากโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์) โดยกระทบยอดรายรับ - รายจ่ายเงินสด ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2561 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม 2561 มียอดรายรับ เป็นเงิน 12,473,270.50 บาท และยอดรายจ่าย เป็นเงิน 12,512,657.25 บาท เมื่อนำยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี บวกยอดรวมรายรับ และหักยอดรวมรายจ่ายแล้ว มียอดคงเหลือ ณ วันที่ 19 ธันวาคม 2561 จำนวน 12,962.85 บาท ($52,349.60 + 12,473,270.50 - 12,512,657.25 = 12,962.85$) ซึ่งถูกต้องตรงกับเงินสดคงเหลือในมือ แต่จากการตรวจสอบการบันทึกบัญชีในโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ของเจ้าหน้าที่ไม่น่าเชื่อถือ มีข้อผิดพลาดหลายรายการ จึงให้เจ้าหน้าที่จัดทำงบทดลองด้วยมือให้ใหม่ ซึ่งพบว่ายอดเงินสดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2561 จำนวน 402,349.60 บาท **สูงกว่า** ยอดเงินสดในงบทดลองที่พิมพ์จากโปรแกรม จำนวน 350,000.00 บาท แต่ยอดคงเหลือในมือ ณ 19 ธันวาคม 2561 มียอดเท่ากับที่ได้ตรวจนับเงินสดไว้ ซึ่งทำให้ต้องกระทบยอดรายรับ-รายจ่ายใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2561 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม 2561 พบว่ายอดรายรับมีจำนวนเท่ากับที่บวกไว้เดิม แต่ยอดรายจ่ายมีจำนวน 12,862,657.25 บาท **สูงกว่า** ที่บวกไว้ได้เดิม จำนวน 350,000.00 บาท จึงตรวจสอบเอกสารประกอบการรับ-จ่ายเงินกับสมุดเงินสดใหม่ โดยเฉพาะรายการจ่ายเงิน พบว่าเจ้าหน้าที่มีการแก้ไขรายการจ่ายคืนทุนเรือนหุ้นของวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จำนวน 412,000.00 บาท เป็นของสมาชิก 3 ราย คือ

1. นางสาว A จำนวน 62,000.00 บาท
2. นางสาว B จำนวน 111,000.00 บาท
3. นาย C จำนวน 239,000.00 บาท

ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสารการจ่ายเพิ่มเติม พบว่ามีการจัดทำเอกสารประกอบการจ่ายไว้ครบถ้วน และได้ตรวจสอบรายการส่งหักรายเดือนกับทะเบียนทุนเรือนของสมาชิกทั้ง 3 รายดังกล่าวข้างต้น พบว่านางสาว A มีการเพิ่มหุ้นรายเดือนสิ้นสุดที่เดือนกันยายน 2561 แต่ของนางสาว B และนาย C ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2561 ยังคงมีการเพิ่มหุ้นรายเดือน ผู้สอบบัญชีจึงสอบถามข้อมูลสมาชิกลาออกเพิ่มเติมจากผู้จัดการสหกรณ์และขอยืนยันยอดหนี้และทุนเรือนหุ้นจากสมาชิกทั้ง 3 ราย ซึ่งผลการขอยืนยันยอดพบว่านางสาว A ลาออกจากสหกรณ์แล้ว ส่วนนางสาว B และนาย C ยังคงเป็นสมาชิกของสหกรณ์และไม่ได้รับคืนทุนเรือนหุ้นแต่อย่างใด

จากการตรวจสอบเอกสารการจ่ายคืนทุนเรือนหุ้นดังกล่าว พบว่าเจ้าหน้าที่ปลอมแปลงเอกสารและลายมือชื่อของสมาชิกทั้ง 2 ราย เพื่อนำเงินสดออกจากสหกรณ์ จำนวน 350,000.00 บาท โดยเจ้าหน้าที่ใช้น้ำยาลบคำผิดแก้ไขรายการบัญชีในสมุดเงินสด ด้านรายการจ่าย และทำใบเสร็จรับเงินค่าหุ้นของสมาชิกทั้ง 2 รายเพิ่มขึ้นจากที่เคยตรวจสอบไว้เดิม โดยใบเสร็จรับเงินมีลายมือชื่อผู้รับเงินครบถ้วน เพื่อให้มีเงินสดคงเหลือตามบัญชีตรงกับเงินสดคงเหลือในมือที่ผู้จัดการเก็บรักษาไว้

และพบว่าในวันที่ 4 ธันวาคม 2561 สหกรณ์มีการจ่ายคืนทุนเรือนหุ้นให้สมาชิก 3 ราย รวมเป็นเงิน 147,500.00 บาท ซึ่งสมาชิกทั้ง 3 ราย ลาออกและได้รับคืนเงินจริง แต่เจ้าหน้าที่บันทึกรายการจ่ายไว้ จำนวน 254,950.00 บาท สูงกว่า รายการจ่ายจริง จำนวน 107,450.00 บาท โดยไม่มีเอกสารประกอบรายการจ่ายดังกล่าว และใช้น้ำยาลบคำผิดแก้ไขรายการบัญชีในสมุดเงินสด ด้านรายการจ่าย

และพบว่าในวันที่ 18 ธันวาคม 2561 สหกรณ์มีรายการจ่ายเงินกู้ฉุกเฉินให้สมาชิก 1 ราย จำนวน 4,000.00 บาท แต่เจ้าหน้าที่บันทึกในสมุดเงินสด ด้านรายการจ่ายไว้ จำนวน 16,000.00 บาท ซึ่งตามหลักฐานการจ่ายเงินมีเพียง 4,000.00 บาท จึงได้ตรวจสอบสัญญาเงินกู้กับทะเบียนจ่ายเงินกู้เพิ่มเติม พบสมาชิกรายดังกล่าว กู้เงิน จำนวน 4,000.00 บาท เจ้าหน้าที่บันทึกบัญชีจ่ายเงินสดสูงไป จำนวน 12,000.00 บาท

จากข้อบกพร่องที่ผู้สอบบัญชีตรวจพบดังกล่าวข้างต้นจึงได้ทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่ตรวจพบไปยังประธานกรรมการสหกรณ์ฯ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทราและผู้อำนวยการสำนักงานตรวจสอบบัญชีที่ 2 พร้อมทั้งนำข้อสังเกตดังกล่าวเข้าที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการของสหกรณ์ดำเนินการแก้ไขและควรปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของผู้สอบบัญชีซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการมีมติให้เจ้าหน้าที่หยุดปฏิบัติงานและหยุดดำเนินธุรกรรมใด ๆ ของสหกรณ์ และในระหว่างนี้คณะกรรมการจะดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์เอง รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่นำเงินมาคืนสหกรณ์ภายในวันที่ประชุมฯ และลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจเพื่อเป็นหลักฐาน หากเจ้าหน้าที่ไม่นำเงินมาคืนสหกรณ์จะดำเนินการแจ้งความดำเนินคดีทันที ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถนำเงินมาคืนสหกรณ์ได้ครบทั้งหมดและคณะกรรมการให้เจ้าหน้าที่ลาออกจากสหกรณ์

จากการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์พบข้อบกพร่องหลายรายการ ผู้สอบบัญชีจึงต้องมีการตรวจสอบบัญชีเพิ่มเติม โดยตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบรายการบันทึกบัญชีต่าง ๆ และขอยืนยันยอดกับสมาชิกโดยตรง ร้อยเปอร์เซ็นต์ผลการยืนยันยอดกับสมาชิกโดยตรง ไม่มีสมาชิกรายใดมีข้อทักท้วงหรือปฏิเสธหนี้

การตรวจสอบการบันทึกบัญชีในระหว่างปี พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีการแก้ไขรายการโดยใช้น้ำยาลบคำผิดในสมุดเงินสด ด้านรายจ่ายหลายรายการ เพื่อนำเงินสดออกจากบัญชี และเมื่อนำเงินสดคืนสหกรณ์ก็จะแก้ไขรายการให้เป็นไปตามที่จ่ายจริง จึงทำให้ในสมุดเงินสดของสหกรณ์มีรอยลบด้วยน้ำยาลบคำผิดเป็นจำนวนมาก แต่จากการตรวจสอบที่ผ่านมาเมื่อปีก่อน ๆ ได้แต่แนะนำให้จัดทำให้เรียบร้อยไม่ให้นำน้ำยาลบคำผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็ยังปฏิบัติเหมือนเดิม เพราะคิดว่าผู้สอบบัญชีไม่สงสัยเรื่องที่เกี่ยวข้องนี้ เนื่องจากสหกรณ์มีการบันทึกบัญชีด้วยโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งปีก่อน ๆ สหกรณ์จะบันทึกไว้เป็นปัจจุบัน ผู้สอบบัญชีก็จะเน้นตรวจสอบบัญชีที่บันทึกในระบบฯ ซึ่งเป็นแผนงานต้องใช้โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบ (CATs) ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการทุจริตจากบัญชีที่บันทึกด้วยมือ จากการสังเกตจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่จะบันทึกบัญชีด้วยมือก่อนแล้วจึงนำข้อมูลไปบันทึกในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังนั้น เมื่อผู้สอบบัญชีไม่ได้ตรวจสอบบัญชีที่จัดทำด้วยมือก็จะไม่เห็นถึงความผิดปกติของสมุดเงินสดและสมุดบัญชีแยกประเภทที่มีการใช้น้ำยาลบคำผิดไว้จำนวนมาก

ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีควรต้องสังเกตและสงสัยในเรื่องที่ผิดปกติและควรตรวจสอบเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ และหากสหกรณ์ยังคงบันทึกบัญชีทั้งในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์และบันทึกบัญชีด้วยมือควบคู่กันไป โดยทั้ง 2 ระบบเป็นปัจจุบัน ควรตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบรายการบันทึกบัญชีต่าง ๆ สมุดบัญชีและรายละเอียดต่าง ๆ จากทั้ง 2 ระบบ เพื่อเปรียบเทียบยอดว่าตรงกันหรือไม่ เมื่อสหกรณ์สามารถจัดทำได้ตรงกันทั้ง 2 ระบบแล้ว ควรให้ยกเลิกการบันทึกบัญชีด้วยมือเพื่อประหยัดเวลาในการจัดทำบัญชีและเพื่อความรวดเร็วในการตรวจสอบบัญชี

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สิงห์บุรี

แนวทางการตรวจสอบสินค้าคงเหลือและการจัดเก็บสินค้าในคลังสินค้า ซึ่งรายการบัญชีที่เกี่ยวกับสินค้า และการจัดเก็บสินค้ามีความสัมพันธ์อย่างมาก สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรควรทราบว่าต้องมีฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายขาย และฝ่ายการเงินซึ่งเป็นผู้รับ - จ่ายเงิน ผู้สอบบัญชีจะพบว่า การตรวจสอบสินค้าคงเหลือ นั้น มีความสำคัญ โดยเฉพาะการทดสอบยอดคงเหลือสินค้าปลายงวด ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ ความมืออยู่จริง และการตีมูลค่าของสินค้า ทั้งนี้ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลทำให้การตรวจสอบมีความซับซ้อนได้แก่

1. สินค้าคงเหลือถือเป็นรายการสำคัญในงบแสดงฐานะการเงิน และถือเป็นรายการที่มีมูลค่ามากที่สุด รายการหนึ่งในเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
2. สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอาจมีที่เก็บสินค้าหลายแห่ง ทำให้การควบคุมและการตรวจนับทำได้ยาก แม้ว่าการมีสถานที่เก็บสินค้าหลายแห่งมีประโยชน์ ในเชิงการผลิต และการตลาดเพราะทำให้สินค้าเข้าถึงผู้บริโภค ได้ง่าย แต่การเก็บสินค้าหลายแห่ง ทำให้การตรวจสอบมีความยากลำบากยิ่งขึ้น
3. ผู้สอบบัญชีมักพบว่าหากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีสินค้าหลากหลายประเภท การตรวจสอบจะทำได้ยากขึ้น เช่น หากต้องตรวจสอบสินค้าเคมีภัณฑ์ หรือสินค้าฟุ่มเฟือยที่มีมูลค่าสูง ผู้สอบบัญชีอาจเผชิญกับปัญหา การสังเกต การตรวจนับและการวัดมูลค่า
4. การวัดมูลค่าสินค้าหลายประเภทมีความยากลำบากเนื่องจากสินค้าอาจมีการล้าสมัย
5. วิธีวัดมูลค่าต้นทุนมีหลายวิธีซึ่งหากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเลือกที่จะวัดมูลค่าสินค้าวิธีหนึ่งกับบางประเภทสินค้า และใช้วิธีอื่นสำหรับประเภทสินค้าอื่น ก็สามารถกระทำได้ตามหลักการบัญชี แต่วิธีการที่ใช้ต้องใช้ อย่างสม่ำเสมอ

ความหมายของคำว่า “สินค้าคงเหลือ”

ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560 ให้ความหมายของสินค้าคงเหลือ หมายถึง สินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจโดยปกติ หรืออยู่ระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ รวมถึงที่ดินที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจโดยปกติของสหกรณ์

1. การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้าโดยให้ผู้ที่มิ หน้าที่โดยตรงในการเก็บรักษาสินค้าเป็นกรรมการตรวจนับไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อให้ทราบปริมาณและสภาพของ สินค้าที่เหลืออยู่ตามความเป็นจริง โดยให้แยกรายละเอียดสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าที่เสื่อมหรือชำรุดที่ ตรวจนับได้ไว้ต่างหากจากกัน

2. การตีราคาสินค้าคงเหลือ

2.1 สินค้าคงเหลือสภาพปกติ ให้ตีราคาตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่าโดยอาจเลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุน ดังนี้

2.1.1 วิธีเข้าก่อนออกก่อน (First In First Out : FIFO) โดยสินค้าที่ซื้อหรือผลิตขึ้นก่อน จะถูกขายออกได้ก่อน ดังนั้น สินค้าที่เหลืออยู่จะเป็นสินค้าที่ซื้อหรือผลิตครั้งหลังสุดย้อนขึ้นไปตามลำดับ

2.1.2 วิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) โดยนำราคาทุนทั้งหมดของสินค้าที่ซื้อมาหารด้วยจำนวนหน่วยของสินค้านั้น และนำราคาถ่วงเฉลี่ยต่อหน่วยที่คำนวณได้คูณด้วยจำนวนหน่วยของสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี

เมื่อสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนสินค้าคงเหลือวิธีใดวิธีหนึ่งสำหรับสินค้าประเภทใดแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ

2.2 สินค้าที่เสื่อมหรือชำรุด ให้ตีราคาลดลงตามราคาที่สามารถจำหน่ายได้ กรณีที่ลดราคาสินค้าที่เสื่อมหรือชำรุดลงต่ำกว่าราคาทุน ให้สหกรณ์จัดทำรายละเอียดประกอบการขอลดราคานั้น โดยให้มีข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้า จำนวน ราคาทุน ราคาที่ลดลง และเหตุผลที่ลดราคา เสนอขออนุมัติต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ เมื่อที่ประชุมมีมติอนุมัติให้ลดราคาได้แล้ว จึงดำเนินการจำหน่ายตามราคาที่ลดลงได้

ให้เปิดเผยรายการลดราคาสินค้าต่ำกว่าราคาทุนในระหว่างปีไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ลดราคา ปริมาณ ประเภทสินค้า จำนวนเงินที่ลดราคา วันที่และครั้งที่ของการประชุมคณะกรรมการดำเนินการที่มีมติให้ลดราคา

กระบวนการตรวจสอบสินค้าคงเหลือเพื่อทราบประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน ความมีอยู่จริงตามจำนวนที่แสดงในงบการเงิน หลักเกณฑ์การตีราคาสินค้าคงเหลือและวิธีการบันทึกบัญชี รวมถึงการลดหย่อนสินค้าขาดบัญชีและการตัดสินค้าขาดบัญชีเป็นไปตามระเบียบและคำแนะนำที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และแสดงรายการสินค้าคงเหลือในงบการเงินถูกต้อง การเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเพียงพอ โดยมีวิธีการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

(1) การสังเกตการตรวจนับสินค้าคงเหลือ (Inventory Observation)

การสังเกตการตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี เป็นวิธีการที่ได้ผลดีที่สุดในการพิสูจน์ความมีอยู่จริง ของสินค้า ด้วยเหตุนี้ การสังเกต การตรวจนับสินค้าคงเหลือถือเป็นวิธีการตรวจสอบที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถตรวจนับสินค้าคงเหลือได้ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องหาวิธีการตรวจสอบอื่น เช่น การทดสอบวิธีการบัญชีเกี่ยวกับการรับ-จ่ายสินค้า และตรวจนับสินค้าคงเหลือบางรายการด้วยตนเองภายหลัง การตรวจนับสินค้าคงเหลือมีประเด็นควรพิจารณา ดังนี้

- การสังเกตการณ์ การพิจารณาเรื่องการควบคุมภายในเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวางแผนและวิธีการตรวจนับของสหกรณ์
- การตรวจนับสินค้าคงเหลือเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารที่ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ
- ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่เข้าร่วมสังเกตการตรวจนับ และทดสอบการตรวจนับ ต้องเปรียบเทียบผลการทดสอบการตรวจนับที่ทำ โดยตรวจสอบกับจำนวนที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตรวจนับได้
- การสังเกตการตรวจนับ ผู้สอบบัญชีต้องดูสภาพและคุณภาพของสินค้าต่างๆ ด้วย ทั้งนี้ สินค้าเก่าหรือล้าสมัย ชำรุดเสียหาย หรือจำหน่ายได้ช้า ให้จัดรายละเอียดสินค้าไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการตีราคาสินค้าตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

- สินค้าที่ตรวจนับต้องผ่านการตัดยอดการรับและจ่ายสินค้า โดยให้จดเลขที่ใบรับของและใบส่งของฉบับสุดท้ายจนถึงวันที่ตรวจนับรวมสินค้าทั้งสิ้นตามใบรับของที่ลงบัญชีแล้ว และไม่รวมสินค้าที่ทำใบส่งของและลงบัญชีเป็นขายแล้ว
- การขายสินค้าจะรับรู้รายได้เมื่อส่งมอบสินค้า ดังนั้นรายการสินค้าระหว่างทาง จึงไม่ถือเป็นการขาย แต่ถือรวมเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าคงเหลือ
- การซื้อสินค้า ตามปกติเมื่อได้รับสินค้าแล้วจึงถือรวมเป็นสินค้าคงเหลือ หากในวันสิ้นปีมีสินค้าที่ซื้ออยู่ระหว่างการขนส่งให้ถือสินค้าระหว่างทางเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าคงเหลือ

(2) การตรวจสอบหลักเกณฑ์และวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือ ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ และวิธีการตรวจสอบสินค้าคงเหลือ ว่าเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560 และปฏิบัติเช่นเดียวกับปีก่อน ให้พิจารณาว่าการตีราคาตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า นอกจากนี้ต้องพิจารณาด้วยว่าราคาทุนที่ใช้นามาจากวิธีการบัญชีใดระหว่างวิธีเข้าก่อนออกก่อน (FIFO) กับ วิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) หากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรซื้อสินค้าสำเร็จรูป วัตถุดิบ และวัสดุจากบุคคลภายนอก ให้ตรวจสอบราคาทุนของสินค้าโดย ตรวจสอบบิลซื้อ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบให้ทราบราคาสินค้านี้ควรกระทำโดยทดสอบสินค้าบางส่วน กรณีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ราคาทุนของสินค้าจะเป็นราคาที่ยังไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม

2.3 การตรวจสอบการคำนวณราคา มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการคำนวณราคาสินค้าแต่ละรายการ และการรวมยอดในรายละเอียดสินค้าคงเหลือแต่ละหน้า ทั้งนี้มักกระทำโดยการทดสอบสินค้าคงเหลือที่เป็นจำนวนเงินมาก แต่อาจมีการทดสอบสินค้าคงเหลือที่มีจำนวนเงินน้อยบางส่วนด้วย

2.4 การตรวจสอบการตัดยอดซื้อ ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบยอดซื้อเพื่อทราบว่ารายการซื้อที่ลงบัญชีวันนั้นเป็นรายการซื้อที่ถูกต้องและครบถ้วนของปีปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบระหว่างรายการซื้อกับบิลซื้อใบรับของ และบัญชีรายละเอียดสินค้าสำหรับระยะเวลาตอนสิ้นปีต่อต้นปีใหม่ เช่นระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม ถึง 15 มกราคม เป็นต้น ในการตรวจสอบผู้สอบบัญชีต้องทราบว่าใบรับสินค้าฉบับสุดท้ายในวันสิ้นปีเลขที่ใด และตามเงื่อนไขการซื้อมีสินค้าระหว่างทางรายใดบ้างที่ต้องถือเป็นรายการซื้อ ณ วันสิ้นปี ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบและให้ได้ยอดซื้อต่อไป

2.5 การตรวจสอบการตัดยอดขายช่วงเวลาสิ้นปี มีจุดประสงค์ทำให้ผู้สอบบัญชีทราบว่าสินค้าที่ขายในวันสิ้นปีไม่รวมอยู่เป็นสินค้าคงเหลือ ดังนั้นผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบว่ามีการลงรายการขายของปีอย่างถูกต้อง โดยเปรียบเทียบรายการขายกับบิลขาย ใบส่งของ และบัญชีรายละเอียดสินค้า สำหรับระยะเวลาตอนสิ้นปีต่อต้นปีใหม่ เช่นระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม ถึง 15 มกราคม เป็นต้น นอกจากนี้ในการตรวจสอบใบส่งของ ควรพิจารณาเปรียบเทียบกับรายการส่งคืนรายใหญ่ๆ ในระยะสิ้นปีต่อต้นปีด้วยเพื่อทราบว่าการลงรายการส่งคืนถูกต้องตรงกับการส่งสินค้าคืนให้บุคคลภายนอกด้วย

2.6 การตรวจสอบต้นทุนสินค้าที่ขาย หากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรใช้วิธีการบัญชีสินค้าแบบ Periodic Method ความถูกต้อง ของต้นทุนสินค้าขึ้นอยู่กับความถูกต้องและครบถ้วนของยอดซื้อของปี และสินค้าที่ลงรายการซื้อแล้วแต่ไม่ได้จำหน่ายไปรวมอยู่ในสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี ผู้สอบบัญชีต้องคำนึงถึงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ ส่วนหนึ่งของสินค้าคงเหลือสิ้นปีอาจเป็นสินค้าระหว่างทางที่เป็นรายการซื้อแล้วแต่ไม่ได้รวมให้ตรวจนับ และสินค้าที่ตรวจนับได้วันสิ้นปีอาจเป็นสินค้าที่รับฝากจากบุคคลอื่นหรือขายแล้วแต่ยังไม่ได้ส่งให้ลูกค้า หากใช้วิธีการบัญชีสินค้าแบบ Perpetual Method ต้นทุนสินค้านั้นคำนวณมาจาก

รายการขาย ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดในต้นทุนขายมาจากการโอนบัญชีในงวดเดียวกันเช่น สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไม่ได้โอนต้นทุนขายในปีเดียวกัน กับที่มีการขาย นอกจากวิธีข้างต้นแล้ว ผู้สอบบัญชีทำการวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้นของแต่ละเดือนของปีเพื่อตรวจสอบว่ามีความเสี่ยงที่ตัวเลขต้นทุนขายไม่สัมพันธ์กับยอดขายหรือไม่

2.7 การตรวจสอบความเหมาะสมของสินค้าคงเหลือ การตรวจสอบความเหมาะสมโดยทั่วไป อาจใช้การเปรียบเทียบปริมาณและราคาสินค้าคงเหลือปีปัจจุบันและปีก่อน หรืออาจคำนวณอัตราหมุนเวียนของสินค้า (turnover) ในรอบปีหนึ่ง ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่คำนวณจากการหารต้นทุนขายด้วยสินค้าหมุนเวียนของสินค้าในปีก่อน ทั้งนี้การวิเคราะห์อัตราส่วนนี้ควรแยกวิเคราะห์ตามประเภทสินค้าหรือแผนกงาน นอกจากนี้ การตรวจสอบสินค้าคงเหลือ โดยทั่วไปยังรวมถึงการตรวจสอบว่ามีการประกันภัยสินค้าคงเหลือเพียงพอหรือไม่ การตรวจสอบหลักฐานจากบุคคลภายนอกว่ามีการนำสินค้าไปเป็นหลักประกันหนี้สินและมีข้อผูกพัน การซื้อขาย สินค้าหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบพิจารณาความเพียงพอของการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

26

การเตรียมความพร้อมก่อนการตรวจสอบสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักศาสนาอิสลามในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สงขลา

แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาจากประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลาม ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามวิถีมุสลิมและสอดคล้องกับหลักการอิสลามในลักษณะของการปลอดดอกเบี้ย การดำเนินธุรกิจต้องวางอยู่บนพื้นฐานแห่งคัมภีร์อัล-กุรอานที่กล่าวไว้ว่า “พระเจ้าทรงอนุมัติการค้า แต่ทรงห้ามดอกเบี้ย”

ในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์อิสลาม จำเป็นต้องศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์อิสลามในเรื่องสำคัญ ดังนี้

1. ความแตกต่างของสหกรณ์รูปแบบอิสลามกับสหกรณ์รูปแบบอื่น

1.1 ห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะอิสลามถือว่าดอกเบี้ยเป็นส่วนหนึ่งของความไม่ยุติธรรมและเป็นภัยมากกว่าผลดี

1.2 การทำธุรกิจ เป้าหมายสำคัญคือการค้าขาย (ขายบวกรำไร) ให้เป็นไปตามหลักการอิสลามกำหนด

1.3 การทำสัญญาหรือการทำธุรกรรมในรูปแบบสหกรณ์อิสลามมิใช่เป็นสัญญาเงินกู้ แต่เป็นสัญญาซื้อขาย (ค่าให้สัญญา) ระหว่างสหกรณ์ (ผู้ขาย) กับสมาชิกสหกรณ์ (ผู้ซื้อ)

1.4 รูปแบบสหกรณ์ป้องกันการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ เพราะสหกรณ์ไม่ได้ให้เครดิตเป็นตัวเงินออกไปให้กับสมาชิก แต่ให้เป็นสิ่งของตามที่สมาชิกต้องการ

1.5 กำไรที่เกิดขึ้นจากการประกอบการส่วนหนึ่งถูกนำไปจ่ายเป็นทุนชะกาต เพื่อจ่ายให้กับคนที่ยากจน เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนตามหลักศาสนา

2. ทุนและแหล่งทุนในการดำเนินธุรกิจ ที่มาของเงินทุนไม่ได้มาจากแหล่งเงินกู้แต่เน้นแหล่งทุนจากภายในเป็นหลัก แหล่งภายนอกเป็นรอง ดังนี้

2.1 ทุนจากสมาชิก มี 2 ลักษณะ

(1) การถือหุ้นของสมาชิก

(2) การรับฝากเงินจากสมาชิก 2 ประเภท

- รับฝากเพื่อรักษาทรัพย์ เรียกว่า “วาดีอะฮ์” ลักษณะคล้ายบัญชีกระแสรายวันในระบบธนาคารไม่มีดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน

- เงินฝากร่วมลงทุน เรียกว่า “มูฏอรออะฮ์” ผู้ฝากเงินมีเจตนาให้สหกรณ์นำเงินไปลงทุนหากำไร ยินดีรับความเสี่ยงจากการฝากประเภทนี้ ดังนั้น สมาชิกผู้ฝากจึงได้รับส่วนแบ่งจากผลกำไรที่ได้จากการประกอบการของสหกรณ์

2.2 ทุนจากสหกรณ์ มี 2 ประเภท

(1) เงินสำรอง จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

(2) เงินสะสมอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

2.3 ทุนจากสถาบันการเงิน การยืมหรือการใช้สินเชื่อต้องเป็นสถาบันการเงินหรือธนาคารที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย

2.4 ทุนจากแหล่งอื่น เช่น เงินช่วยเหลือตามโครงการจากภาครัฐ องค์กรสหกรณ์ระหว่างประเทศ และเงินบริจาคจากบุคคลและภาคเอกชน

3. รูปแบบการดำเนินธุรกิจและการให้บริการสินเชื่อแก่สมาชิก การให้บริการสินเชื่อเน้นการบวกกำไรในการซื้อขายระหว่างกันเพื่อหารายได้เข้าสหกรณ์ รูปแบบการให้สินเชื่อมี 3 ลักษณะ

3.1 การขายเชื่อ (การบวกกำไรในการซื้อขาย) เป็นสินเชื่อเพื่อการขายเชื่อให้กับสมาชิกที่ไม่สามารถซื้อสินค้าด้วยเงินสดได้ สหกรณ์จะซื้อสินค้าที่สมาชิกต้องการ มาตั้งราคาใหม่ ด้วยการบวกกำไร การชำระหนี้ต้องชำระตามสัญญาที่ตกลง ระยะเวลาการส่งชำระสั้น ปัจจุบันคือการทำเงินกู้แก่สมาชิก

3.2 การเช่าซื้อ เป็นสินเชื่อเพื่อการขายเชื่อให้กับสมาชิกที่ไม่สามารถซื้อสินค้าด้วยเงินสดได้ เช่น บ้าน รถยนต์ ที่ดิน เป็นต้น สหกรณ์จะซื้อสินค้าที่สมาชิกต้องการ มาตั้งราคาใหม่ด้วยการบวกกำไร สินค้าที่สมาชิกซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์ เมื่อสมาชิกชำระงวดสุดท้ายเสร็จสิ้น จึงโอนกรรมสิทธิ์เป็นของสมาชิกต่อไป ปัจจุบันคือการขายแบบเช่าซื้อ

3.3 การให้เช่า เป็นสินเชื่อเพื่อการให้เช่ากับสมาชิกที่ไม่สามารถซื้อสินค้าด้วยเงินสดได้ เป็นสินค้าที่มีราคาสูง เช่น โรงงาน เครื่องจักร มาให้สมาชิกเช่าโดยทำสัญญาเช่าเป็นหลักฐาน เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่า สมาชิกจะเช่าต่อหรือจะซื้อก็ได้ หากสมาชิกไม่เช่าหรือไม่ซื้อต่อ สหกรณ์จะนำสินค้าไปขายหรือให้สมาชิกอื่นเช่าต่อได้ เป็นการช่วยสมาชิกที่มีทุนน้อยให้สามารถดำเนินธุรกิจของตัวเองได้

สำหรับสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ส่วนใหญ่จะดำเนินธุรกิจ 2 ลักษณะ คือ การขายเชื่อ และการเช่าซื้อ ส่วนการให้เช่าต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก

4. หลักที่ต้องยึดถือในการดำเนินงานของสหกรณ์รูปแบบอิสลาม สหกรณ์ไม่สามารถที่จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย จึงยึดหลักปฏิบัติ

4.1 อัตราผลกำไรของสหกรณ์ต้องไม่มาจากดอกเบี้ย

4.2 ระบบบัญชีของสหกรณ์ต้องไม่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย

4.3 จะต้องมีการจัดสรรเงินจากผลกำไรในส่วนของการประกอบธุรกิจสินเชื่อทุกประเภทเข้ากองทุนชะกาตตามหลักการของศาสนา

5. การลงทุน ทำการลงทุนใน 2 รูปแบบ คือ

5.1 ให้เงินทุนหรือสินค้าแก่คนที่เชี่ยวชาญไปทำธุรกิจหรือการค้า โดยตกลงแบ่งผลกำไรกันไว้ชัดเจน กรณีขาดทุนนายทุน (ผู้ร่วมลงทุนฝ่ายที่ 2) จะรับผิดชอบการขาดทุน สหกรณ์ (ผู้ร่วมลงทุนฝ่ายที่ 1) จะไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ การลงทุนแบบนี้เรียกว่า “มูออรออะฮ์” ซึ่งการปฏิบัติไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา 62 และที่แก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งไม่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์

5.2 การให้กู้โดยคิดดอกเบี้ย สหกรณ์ไม่นิยมทำกัน

สรุป ความยากในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักศาสนาอิสลาม มีดังนี้

(1) สหกรณ์จ่ายเงินกู้แก่สมาชิก แต่ทำสัญญาขายเชื่อ หรือ สัญญาเพื่อซื้อสินค้า หรือ สัญญาเงินยืม-เพื่อซื้อสินค้า เป็นต้น

(2) สหกรณ์นำเงินไปลงทุนใน บริษัท ห้างร้าน ทองคำ โรงเรียน โรงแรม ที่ดินและลงทุนกับผู้อื่นที่ไม่ใช่สมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น การปฏิบัติไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา 62 และที่แก้ไขเพิ่มเติมและไม่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์ การดำเนินการดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ผ่านมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการและที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีส่วนใหญ่

ไม่ครบถ้วน ไม่สมบูรณ์ การจัดทำสัญญาร่วมลงทุน การกำหนดเงื่อนไข การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนหรือร่วมลงทุนไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน ไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่ได้เปิดเผยข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุนในหมายเหตุประกอบงบการเงินไม่ครบถ้วน

การปฏิบัติของสหกรณ์ที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่สหกรณ์ยืนยันว่าสหกรณ์ดำเนินการถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ผู้สอบบัญชีต้องใช้เทคนิคการเจรจาทำความเข้าใจ เนื่องจากเรื่องของศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ทำให้ต้องใช้เวลาในการตรวจสอบบัญชีมากกว่าสหกรณ์รูปแบบอื่นที่มีความยากระดับเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ควรจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตามหลักศาสนาอิสลามใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานและให้ผู้สอบบัญชีใช้ศึกษาก่อนเข้าตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าว

การแตกยอดการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์งบการเงิน DuPont Analysis

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร

ความสำคัญในการวางแผนงานสอบบัญชีให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของสหกรณ์

การวางแผนงานสอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่างบการเงินนั้นได้จัดทำถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ ซึ่งการที่ผู้สอบบัญชีจะได้อะไรมาซึ่งความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินจัดทำถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่นั้น ผู้สอบบัญชีต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ โดยการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีนั้นเป็นส่วนที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปฏิบัติงานตรวจสอบ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ ซึ่งความเสี่ยงในการสอบบัญชี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

(1) ความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งเกิดจากความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุม และเป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถประเมินความเสี่ยงได้จากทัศนคติในการบริหารจัดการของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการของสหกรณ์ในการทำธุรกิจรวมทั้งทัศนคติในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมการควบคุมที่สำคัญ อาทิ แนวคิดในการสร้าง ผลกำไร การจัดหาเงินทุนและการใช้ไปของเงินทุน เป็นต้น เพื่อนำผลการประเมินความเสี่ยงที่ได้มากำหนดขอบเขตการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบให้สามารถจำกัดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

(2) ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ เป็นความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยการออกแบบลักษณะการตรวจสอบให้เหมาะสมกับความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่ได้ประเมินไว้ โดยกำหนดระยะเวลาขอบเขตการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบ เพื่อลดความเสี่ยงในการตรวจสอบให้อยู่ในระดับที่ผู้สอบบัญชียอมรับได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเสี่ยงจากการตรวจสอบนั้นผู้สอบบัญชีสามารถควบคุมได้

ซึ่งในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี นั้นผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจลักษณะการบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารการเงิน การบริหารธุรกิจ เพื่อที่จะสามารถระบุความเสี่ยงสืบเนื่องจากลักษณะการบริหารจัดการของแต่ละสหกรณ์ที่แตกต่างกัน รวมถึงเข้าใจถึงระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้วย

การใช้เครื่องมือในการวางแผนงานสอบบัญชี

เครื่องมือที่ผู้สอบบัญชีนำมาใช้ในการวางแผนการสอบบัญชี ประกอบด้วย

- (1) การประเมินความพร้อมของสหกรณ์ โดยการจำแนกกลุ่มของสหกรณ์ตามความพร้อมรับการตรวจสอบ และการประเมินศักยภาพในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์
- (2) การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน การสแกนธุรกรรมเชิงลึก
- (3) การประเมินความเสี่ยง ซึ่งสามารถประเมินความเสี่ยงได้โดยใช้เครื่องมือประเมินความเสี่ยงในรูปของโปรแกรม Microsoft Excel (สหกรณ์ที่จัดทำแผนงานสอบบัญชีด้วยมือ) และประเมินความเสี่ยงโดยใช้โปรแกรม TeamMate ในส่วนของโปรแกรมย่อย TeamRisk (สหกรณ์ที่วางแผนงานสอบบัญชีโดยใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ : EWP)
- (4) การจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม เพื่อกำหนดขอบเขตงานของผู้สอบบัญชี ตามผลการประเมินความเสี่ยงในภาพรวม
- (5) การจัดทำแนวการสอบบัญชี เพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบโดยละเอียดในแต่ละด้านที่ตรวจสอบ พร้อมทั้งมอบหมายผู้ตรวจสอบในแต่ละด้าน เพื่อให้การปฏิบัติงานตรวจสอบเป็นไปตามวัตถุประสงค์

การนำเครื่องมือวิเคราะห์งบการเงิน DuPont Analysis มาใช้ในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

จากการวางแผนงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีการนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชี โดยเฉพาะการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถระบุความเสี่ยงและระบุขอบเขตในการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งเกิดจากความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุม ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ระบุความเสี่ยงเพื่อออกแบบขอบเขตการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับความเสี่ยงที่ได้ประเมินไว้

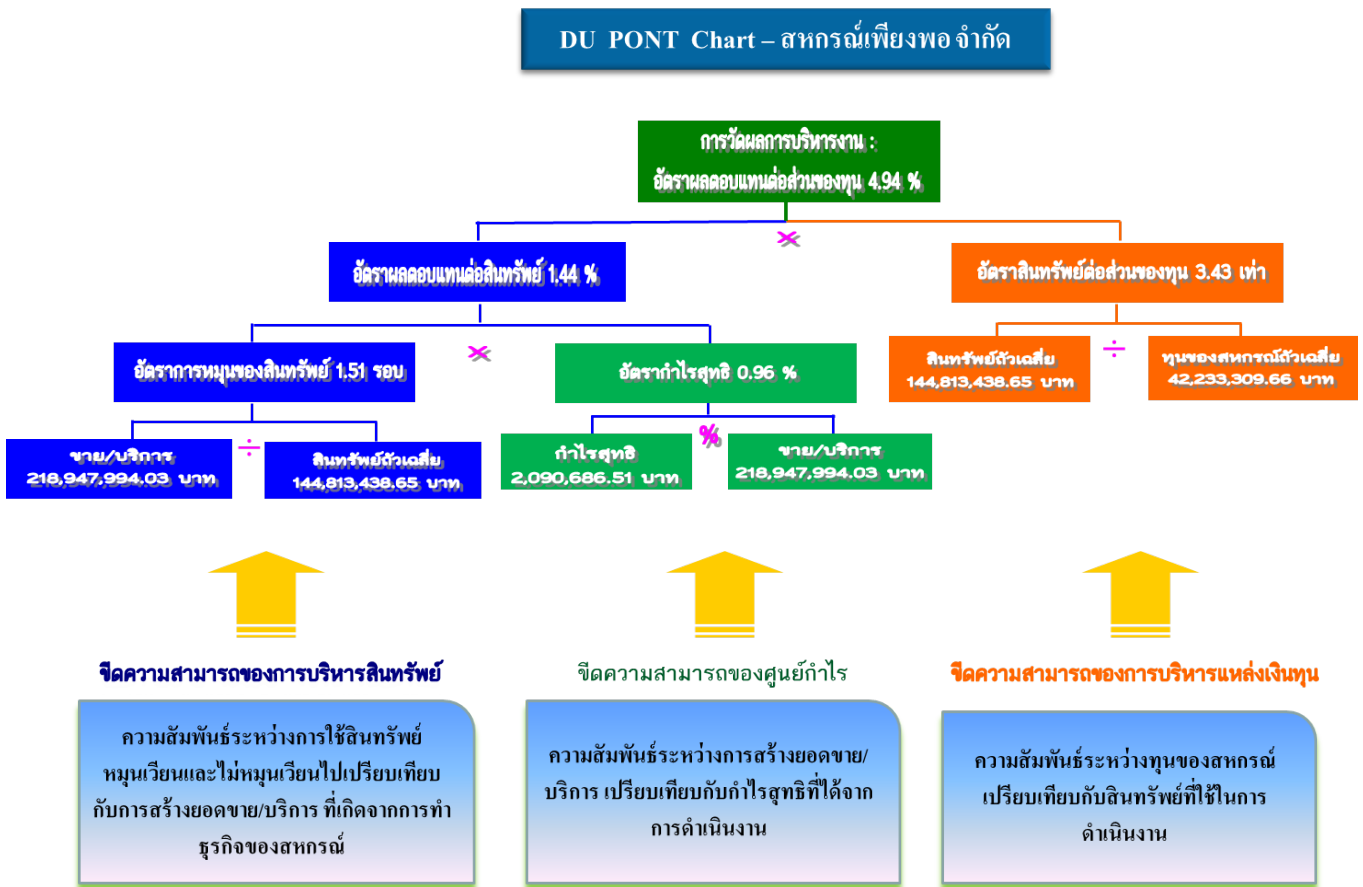
เครื่องมือวิเคราะห์งบการเงิน DuPont Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสามารถในการบริหารงานในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยแบ่งการวิเคราะห์การบริหารงานในด้านต่างๆ 3 ด้าน คือ การบริหารสินทรัพย์ การบริหารศูนย์กำไร และการบริหารแหล่งเงินทุน และนำผลการวิเคราะห์ของ 5 อัตราส่วนที่ได้ ประกอบด้วย อัตราการหมุนของสินทรัพย์ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราสินทรัพย์ต่อส่วนของทุน และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน และหาความเชื่อมโยงของทั้ง 5 อัตราส่วนดังกล่าว ส่งผลให้อัตราส่วนสุดท้ายที่ใช้วัดผลการบริหารงานในภาพรวม คือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ซึ่งต้องยอมรับว่าสหกรณ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร แต่มีได้หมายความว่าสหกรณ์เป็นองค์กรที่ไม่ต้องการกำไร การดำเนินงานของสหกรณ์ยังต้องการกำไร แต่ไม่ใช่มุ่งแสวงหากำไรให้ได้สูงสุด (Maximizing Profit) แต่สหกรณ์จำเป็นต้องมีกำไรเพื่อให้สหกรณ์สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงและเจริญเติบโตยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่สมาชิกและช่วยเหลือสังคมได้อีกด้วย ดังนั้น หากจะวัดผลการบริหารงานส่วนสำคัญที่สุดจึงต้องวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน เนื่องจากผู้ถือหุ้นในสหกรณ์ คือ สมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของสหกรณ์และให้การอุดหนุนทั้งด้านเงินทุน (ในฐานะเจ้าของสหกรณ์) และอุดหนุนบริการ หากสหกรณ์สามารถบริหารงานให้สามารถตอบสนองต่อส่วนของทุนได้มากเท่าไรก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสมาชิกโดยแท้และเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์ให้มากขึ้น สร้างความมั่นคงในส่วนทุนของสหกรณ์

ซึ่งหากผู้สอบบัญชีนำเครื่องมือ DuPont Analysis มาใช้ในการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์จะทำให้ผู้สอบบัญชีเกิดความเข้าใจและสามารถระบุความเสี่ยงในการบริหารงานของสหกรณ์และทัศนคติในการทำธุรกิจของผู้บริหารสหกรณ์ในแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน และสามารถประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องของสหกรณ์ได้อย่างถูกต้องตามลักษณะโครงสร้างทางการเงินของสหกรณ์ได้มากขึ้น

ลักษณะของการวิเคราะห์งบการเงินของเครื่องมือ DuPont Analysis

- (1) วิเคราะห์โดยใช้รูปแบบที่หลากหลายทั้งในรูปของจำนวนเงิน และในรูปแบบ ขนาดร่วม (Common Size) หรือรูปของร้อยละ เพื่อการเปรียบเทียบที่สื่อสารได้ง่ายและเข้าใจได้ชัดเจนกว่าจำนวนเงิน
- (2) วิเคราะห์โดยการเชื่อมโยงทั้งงบการเงิน (งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน) เพื่ออธิบายได้ในหลายมิติของการบริหารงาน ทั้งมิติด้านการบริหารสินทรัพย์ มิติด้านการบริหารศูนย์กำไร และมิติด้านการบริหารเงินทุน

รูปแบบการวิเคราะห์งบการเงิน แบบ DuPont analysis

บทสรุป

งานสอบบัญชีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ นั่นคือ ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ทั้งในด้านมาตรฐานการบัญชี และ มาตรฐานการสอบบัญชี ในส่วนของการสอบบัญชียังต้องใช้ดุลพินิจในการวางแผนงานสอบบัญชี รวมไปถึงการใช้ดุลพินิจในระหว่างการปฏิบัติงานตรวจสอบด้วย ซึ่งการวางแผนงานสอบบัญชียังมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการกำหนดทิศทางของการปฏิบัติงานทั้งระบบ ผู้สอบบัญชีจึงต้องเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เครื่องมือ DuPont Analysis นี้จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องที่ เกิดจากการบริหารงานของสหกรณ์และระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้รอบด้านมากขึ้น ซึ่งต่อไปหากมีการพัฒนา Application ในการวิเคราะห์แบบ DuPont Analysis เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถใช้งานได้สะดวกมากขึ้น และอาจสามารถต่อยอดพัฒนาเพื่อให้สหกรณ์นำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของสหกรณ์ โดยใช้ฐานข้อมูลตามขนาดของสหกรณ์รายจังหวัดมาใช้เทียบเคียง หรืออาจเทียบเคียงกับฐานข้อมูลปีก่อนของสหกรณ์เอง จะเป็นการเพิ่มคุณค่าของสารสนเทศทางการเงินของสหกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป.

28

การทำธุรกรรมนอกกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์โดยการประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาด

นางนัคมน์ เงินมั่น

หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเลย

ในปี 2554 สหกรณ์ได้ประสบปัญหาจากการนำเงินไปลงทุนในธุรกิจหนึ่งกับบุคคลภายนอก(บริษัท) ซึ่งพบว่าเป็นการดำเนินธุรกิจนอกกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์โดยสหกรณ์ได้มีการจ่ายเงินล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก เพื่อแลกเปลี่ยนกับการรับสินค้าโดยสหกรณ์จะได้รับส่วนต่างจากการจ่ายเงินล่วงหน้าและบุคคลภายนอกได้นำหลักทรัพย์เป็นที่ดินมาจดจำนองกับสหกรณ์โดยมูลค่าของที่ดินที่จดจำนองใช้ราคาประเมินโดยคณะกรรมการซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าราคาประเมินจากทางราชการ และการดำเนินธุรกิจนี้ได้ผ่านที่ประชุมคณะกรรมการและที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ให้ความเห็นชอบให้ดำเนินธุรกิจได้ หลังจากดำเนินธุรกิจได้สักระยะหนึ่งปรากฏว่าบุคคลภายนอกที่เป็นคู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้และสหกรณ์ได้รับผลกระทบเนื่องจากไม่ได้รับผลตอบแทนจากคู่สัญญารวมถึงต้นเงินที่ควรจะได้รับในแต่ละงวดไม่เป็นไปตามกำหนดและมีความเสียหายประมาณหนึ่งพันล้านบาทเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นหากมองถึงหลักประกันที่บริษัทคู่สัญญาจดจำนองไว้ไม่เพียงพอกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น สหกรณ์จึงได้มีการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของผลต่างหลังจากหักหลักประกัน ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เป็นหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้มีมูลค่าหลายร้อยล้านบาท ส่งผลให้สหกรณ์ประสบผลขาดทุนจำนวนมากและสมาชิกไม่สามารถถอนคืนหุ้นได้ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ได้ดำเนินการติดตามทวงถามและฟ้องดำเนินคดี ปรากฏว่าในปี 2560 สามารถบังคับคดีได้บางส่วนได้รับเป็นที่ดินแทนการชำระหนี้กลับคืนมา และที่ดินส่วนที่เหลือบางส่วนได้มีการฟ้องร้องบังคับคดีและสำนักงานบังคับคดีได้มีการขายทอดตลาดที่ดินที่เป็นหลักประกันของสหกรณ์

จากการฟ้องร้องดำเนินคดี สำนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินซึ่งจำนองไว้กับสหกรณ์ เมื่อคณะกรรมการสหกรณ์ทราบได้ไปติดต่อที่สำนักงานบังคับคดี พบว่าราคาที่ดินที่สำนักงานบังคับคดีประกาศขายทอดตลาดมีราคาต่ำ และเกรงว่าหากการขายทอดตลาดจะได้เงินต่ำกว่ามูลค่าหลักประกันมาก คณะกรรมการจึงได้นำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการประจำเดือนเพื่อพิจารณาซื้อที่ดินซึ่งที่ดินที่จะดำเนินการซื้อจากการขายทอดตลาดอยู่นอกเขตการให้บริการของสหกรณ์ และมีมติให้สหกรณ์ซื้อที่ดินจากสำนักงานบังคับคดี เพื่อนำที่ดินมาเก็บราคาหวังสร้างผลตอบแทนที่สูงเนื่องจากคณะกรรมการได้ลงพื้นที่พบว่าราคาตลาดที่ซื้อขายที่ดินในบริเวณดังกล่าวมีราคาสูงกว่าราคาขายทอดตลาด

ซึ่งผลจากการที่คณะกรรมการได้ไปซื้อที่ดินจากสำนักงานบังคับคดี สหกรณ์ได้นำที่ดินที่ได้รับจากการขายทอดตลาดมาบันทึกบัญชีลดยอดลูกหนี้คู่สัญญาโดย

เดบิต ที่ดินรอจำหน่าย xxx

เครดิต ลูกหนี้คู่สัญญา xxx

สหกรณ์ได้นำที่ดินนำไปขายให้กับบุคคลภายนอก เพื่อต้องการเงินทุนมาหมุนเวียนในสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์ขาดสภาพคล่อง โดยขายในราคาต่ำกว่าราคาที่ดินที่ซื้อจากสำนักงานบังคับคดี ซึ่งการขายที่ดินต่ำกว่าราคาทุนได้ผ่านมติที่ประชุมคณะกรรมการประจำเดือนและมีมติให้ขายต่ำกว่าราคาทุน โดยสหกรณ์ได้บันทึกบัญชี

เดบิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร xxx

ส่วนต่างจากการขายที่ดิน xxx

เครดิต ที่ดินรอการจำหน่าย xxx

ซึ่งจะเห็นว่าสหกรณ์ขายที่ดินราคาต่ำกว่าที่ซื้อมาจากสำนักงานบังคับคดี ส่งผลให้สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายที่เป็นส่วนต่างจากการขายที่ดินจำนวนหนึ่ง และผู้สอบบัญชีได้แจ้งข้อสังเกตและนำเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ ซึ่งมติที่ประชุมคณะกรรมการได้ลงมติยอมรับในส่วนต่างจากการขายที่ดินให้เป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

สรุปผล

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นจะพบว่าสหกรณ์ได้ดำเนินการซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดจากสำนักงานบังคับคดี ซึ่งที่ดินที่สหกรณ์เข้าร่วมประมูลนั้น เป็นที่ดินที่ถูกห็นนำมาจำหน่ายไว้กับสหกรณ์ และสหกรณ์ได้ดำเนินการฟ้องบังคับคดี เนื่องจากสหกรณ์เกรงว่าหากมีการขายทอดตลาดจากการขายทอดตลาดจะได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะได้ ซึ่งอาจส่งผลเสียหายกับสหกรณ์ เพราะการขายทอดตลาดจะมีการเปิดประมูลหลายครั้ง ในการดำเนินการสหกรณ์ได้นำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจ ซึ่งมีมติให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เข้าร่วมประมูลการขายทอดตลาด และการซื้อที่ดินสหกรณ์ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงานประจำปี และไม่ได้นำเสนอที่ประชุมใหญ่ประจำปีของสหกรณ์ แต่สหกรณ์ได้มีการดำเนินการซื้อที่ดินจากสำนักงานบังคับคดี นำมาหักกลบลบหนี้กับลูกหนี้ของสหกรณ์พร้อมได้มีการโอนกรรมสิทธิ์เป็นของสหกรณ์และสหกรณ์ได้นำที่ดินบางแปลงไปขายให้กับบุคคลภายนอกต่ำกว่าราคาที่ได้จากสำนักงานบังคับคดี ทำให้มีส่วนต่างจากการขายที่ดิน และสหกรณ์มีมติเห็นชอบให้ส่วนต่างจากการขายที่ดินเป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

จะเห็นว่าสหกรณ์ปฏิบัติขัดคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ กล่าวคือ การประมูลซื้อที่ดินเป็นการทำธุรกรรมที่ไม่มีในกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์และการประมูลซื้อที่ดินเป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้กับสหกรณ์และทำการหักกลบลบหนี้ให้กับลูกหนี้ อาจส่งผลให้สหกรณ์ประสบปัญหาจากการขาดสภาพคล่อง หากสหกรณ์ประมูลซื้อที่ดินเป็นจำนวนมากและซื้อในราคาที่สูงและไม่สามารถจำหน่ายที่ดินดังกล่าวออกไปได้ หรือหากจำหน่ายได้แต่ราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ซื้อมา หากเกิดความเสียหายต่อสหกรณ์จะต้องมีผู้รับผิดชอบในส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

- (1) การดำเนินธุรกิจสหกรณ์ควรปฏิบัติตามกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายสหกรณ์
- (2) การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีผู้สอบบัญชีควรศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ คำแนะนำ ประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ
- (3) ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลสหกรณ์ควรสร้างความเข้าใจและแจ้งให้สหกรณ์ปฏิบัติให้ถูกต้อง เนื่องจากการปฏิบัติลักษณะนี้อยู่นอกกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการได้ หากไม่ดำเนินการแจ้งให้สหกรณ์อื่นทราบอาจเกิดการเข้าใจผิดและปฏิบัติตามได้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุทัยธานี

ประเทศไทยในปัจจุบันมีสหกรณ์ 7 ประเภทได้แก่

1. สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ ผู้มีอาชีพทางการเกษตร รวมกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อ นายทะเบียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น สหกรณ์การเกษตร แห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2459 ชื่อว่า สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ ในจังหวัดพิษณุโลก

2. สหกรณ์ออมทรัพย์

สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกันหรือที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวงและได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ สามารถกู้ยืมเงินได้เมื่อเกิดความจำเป็น ตามหลักการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นในหมู่ ข้าราชการสหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (ปัจจุบัน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร) จดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2492 คือ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้

3. สหกรณ์ประมง

สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมง เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ตามลำพัง บุคคลเหล่านี้จึงรวมกันโดยยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ประมงแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2492 ชื่อว่าสหกรณ์ประมง พิษณุโลก จำกัด ในท้องที่ลำคลองกระบังโป่งนก อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

4. สหกรณ์ร้านค้า

สหกรณ์ที่มีผู้บริโภครวมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดหาสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิกและ บุคคลทั่วไป โดยจดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ในประเภท สหกรณ์ร้านค้า มีสภาพเป็นนิติบุคคลซึ่งสมาชิก ผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ สมาชิกลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วยความสมัครใจเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการซื้อ เครื่องอุปโภคบริโภคและเพื่อผดุงฐานะทางเศรษฐกิจของตนและหมู่คณะ สหกรณ์ร้านค้าจัดตั้งขึ้นโดยชาวชนบท อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.2480 และได้เลิกกันไป ต่อมารัฐบาลได้ช่วยหรือมีนโยบายที่จะช่วยเหลือด้านการครองชีพให้กับประชาชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้น ทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งสหกรณ์ร้านค้าที่ตั้งขึ้นในเมืองที่ประชาชนหนาแน่นจะ ประสบความสำเร็จมากกว่าสหกรณ์ร้านค้าที่ตั้งในชนบท

5. สหกรณ์นิคม

สหกรณ์การเกษตรในรูปแบบหนึ่งที่มีการดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎร การจัดสร้าง ปัจจัยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการดำเนินการจัดหาสินค้าเชื่อ ปัจจัยการผลิต และสิ่งของที่จำเป็น การแปรรูปการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งกิจการให้บริการสาธารณูปโภคแก่สมาชิก ได้ เริ่มดำเนินงานเป็นแห่งแรกที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อปี พ.ศ.2478 โดยดำเนินการจัดซื้อที่นาราชพิสดู จากกระทรวงการคลัง เนื้อที่ 4,109 ไร่เศษ มาจัดสรรให้สมาชิก 69 ครอบครัวในรูปแบบของสหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน

6. สหกรณ์บริการ

สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ โดยมีประชาชนไม่น้อยกว่า 10 คน ที่มีอาชีพอย่างเดียวกันได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกันรวมตัวกันโดยยึดหลักการประหยัด การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ สหกรณ์บริการแห่งแรกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2484 เป็นการรวมตัวกันในกลุ่มผู้มีอาชีพทำรม ชื่อ สหกรณ์ผู้ทำรมบ่อสร้าง จำกัดสินไช้ อยู่ที่ตำบลต้นเปา อำเภอต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

7. สหกรณ์เครดิตยูเนียน

สหกรณ์อเนกประสงค์ ตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของสมาชิกที่อยู่ในวงสัมพันธ์เดียวกัน เช่น อาศัยในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกันหรือในสถานที่เดียวกัน หรือมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการรู้จักช่วยเหลือตนเอง เป็นเบื้องต้นและเป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นอีกสหกรณ์ประกาศกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548 เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2548 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมคนเพื่อทำกิจกรรมเรื่องการออมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในประเทศไทยได้เริ่มจัดตั้งกลุ่มขึ้นแห่งแรกเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2548 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมคนเพื่อทำกิจกรรมเรื่องการออมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในประเทศได้เริ่มจัดตั้งกลุ่มขึ้นแห่งแรก เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2508 “กลุ่มเครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางเทวา”

บรรดาสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภท แต่ละสหกรณ์ดำเนินธุรกิจตามวัตถุประสงค์ของแต่ละประเภทที่จดทะเบียนตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ มีสหกรณ์บางแห่งที่ดำเนินธุรกิจนอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นเหตุให้หน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่กำกับดูแลต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์นั้น สิ่งที่สมาชิกของสหกรณ์มุ่งหวังนอกเหนือจากได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ยามเดือดร้อนแล้ว คือ “**เงินปันผล**” ซึ่งเป็นเงินที่สมาชิกได้รับเป็นผลตอบแทนจากการที่สมาชิกมีหุ้นอยู่ในสหกรณ์จะได้รับต่อเมื่อสหกรณ์ดำเนินงานในรอบปีมีกำไรหลังจากมิตที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี อนุมัติการจ่ายเงินปันผลได้ในอัตราที่กำหนด แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ต่อปี

เงินปันผล หากเป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ส่วนใหญ่เมื่อมีมติจากที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีให้จ่ายเงินปันผลได้ตามอัตราที่กำหนดไว้ในที่ประชุม สหกรณ์จะโอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกหรือผู้แทนที่สมาชิกมอบอำนาจให้รับเงินแทน แต่หากเป็นสหกรณ์ประเภทอื่นส่วนใหญ่สมาชิกต้องไปรับเงินปันผลด้วยตนเอง **นี่แหละปัญหามันเกิดตรงนี้**

สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งเป็นสหกรณ์มีขนาดใหญ่มากมีสมาชิก 4,000 กว่าคน ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ จัดหาสินค้ามาจำหน่าย รวบรวมผลผลิต เงินรับฝาก มีปริมาณธุรกิจเป็นจำนวนมาก สหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรทุกปี เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่บัญชี ช่วงผู้สอบบัญชีเข้าไปตรวจสอบบัญชีจะต้อนรับดูแล ผู้สอบบัญชีอย่างดี และเจ้าหน้าที่บัญชีทำหน้าที่ด้านเงินรับฝากด้วย ผู้สอบบัญชีตรวจสอบการฝาก-ถอนเงินรับฝาก มีบัญชีเงินรับฝากของสมาชิกหลายรายที่มียอดเงินติดลบ “ผู้สอบบัญชีคิดอยู่ในใจต้องมีอะไรแน่” จึงจัดซื้อที่อยู่ของสมาชิกไว้ที่มียอดเงินติดลบไว้และวันรุ่งขึ้นจึงไปบ้านสมาชิกดังกล่าว สอบถามถึงยอดเงินฝากของสมาชิกที่มีอยู่กับสหกรณ์และขอตรวจสอบสมุดเงินฝากของสมาชิก ปรากฏว่าสมาชิกมีการถอนเงินบ้างเป็นบางรายการและสมาชิกมั่นใจว่ายอดเงินฝากของตนเองต้องคงเหลือไม่ติดลบและมีบางรายไม่เคยถอนเงินฝากของตนเอง ผู้สอบบัญชีจึงขยายผลสอบทานยอดเงินฝากกับสมาชิกก็ยิ่งพบยอดการถอนเงินในบัญชีของสมาชิกโดย

ผู้อื่นมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงสอบทานยอดเงินรับฝากกับสมาชิกโดยตรงเกือบครบทุกราย (สมาชิกที่ไม่ได้สอบทานจะเป็นสมาชิกที่อยู่นอกแดนผู้สอบบัญชีส่งหนังสือขอคำยืนยันยอดมีบางรายไม่ตอบกลับ) ระหว่างตรวจสอบผู้สอบบัญชีก็ทำข้อสังเกตส่งให้คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่บัญชีเป็นผู้ทุจริต

เอ๊ะ!! แล้วที่ว่าเงินปันผลมีปัญหา ไหงมีแต่เงินรับฝาก เรื่องของเรื่องเป็นอย่างนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีของสหกรณ์ที่ทุจริตเงินรับฝาก เป็นผู้จัดทำทะเบียนคุมเงินปันผลของสมาชิกสหกรณ์ด้วยชินะและสหกรณ์การเกษตรอย่างที่เขาเขียนไว้ข้างต้นว่าสหกรณ์ประเภทนี้ ส่วนใหญ่สมาชิกต้องมารับเงินปันผลด้วยตนเอง หากมารับไม่ได้ผู้ที่มารับแทนจะต้องนำหนังสือมอบอำนาจจากสมาชิมาเบิกเงินจึงจะรับเงินได้ แต่เรื่องที่เกิดขึ้นไม่ใช่ออย่างนี้มีสมาชิกของสหกรณ์เกือบทุกรายมาเบิกเงินปันผล ซึ่งเป็นการลงชื่อเบิกของสมาชิก หลายปีที่ผ่านมาก็เป็นแบบนี้ มีสมาชิกเบิกเงินปันผลไปเบิกไปเกือบทุกราย ผู้สอบบัญชีเมื่อขอคำยืนยันยอดทุนเรือนหุ้น เงินกู้ และเงินรับฝากผู้สอบบัญชีจึงได้นำรายละเอียดเงินปันผลไปสอบถามกับสมาชิกด้วย ปรากฏว่าสมาชิกเกือบครึ่งของสหกรณ์ปฏิเสธว่าตนเองยังไม่ได้ไปเบิกเงินปันผล และไม่ใช่ปีที่ผ่านมาปีเดียว มีบุคคลอื่นมาเบิกแทนย้อนกลับไปถึง 5 ปี และเมื่อมีการสอบหาข้อเท็จจริงว่าผู้ใดเป็นผู้ปลอมลายมือชื่อสมาชิกเบิกเงินออกไป ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่บัญชีที่ทำการปลอมลายมือชื่อเบิกเงินออกไปนั่นเอง เงินปันผลแม้ผู้สอบบัญชีบางท่านคิดว่ายอดเงินไม่มาก คงไม่มีอะไรที่จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการทุจริตได้ แต่ในความเป็นจริงอาจมีสหกรณ์หลายแห่งที่กำลังกระทำอยู่ก็เป็นได้

30

“การทุจริตเงินรับฝากในสหกรณ์”

บ่อนทำลายความศรัทธาของสมาชิกสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4

การทุจริต หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคน ซึ่งอาจเป็นเจ้าของหน้าที่ ผู้บริหาร หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกระทำการโดยเจตนาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือแก่พวกพ้อง โดยมีชอบ หรือโดยผิดกฎหมาย หากการทุจริตเกิดขึ้นในสหกรณ์ สมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของสหกรณ์จะขาดความศรัทธาในองค์กร หากวันใดที่สมาชิกขาดความเชื่อศรัทธาแล้ว สหกรณ์ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงมากกว่าที่จะประเมินเป็นเงินได้ การป้องกันการทุจริตในสหกรณ์ยังคงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้ 100% แต่หากทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและให้ความร่วมมือจะทำให้การทุจริตในสหกรณ์ ลดลงได้

ประเด็นการวางแผนงานสอบบัญชีที่อาจทำให้ผู้สอบบัญชีตรวจไม่พบเรื่องทุจริต

- สรุปผลการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน ไม่ตรงประเด็น ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญในธุรกิจสินเชื่อหรือธุรกิจอื่นมากกว่าธุรกิจเงินรับฝาก
- การแสกนธุรกรรมเชิงลึกด้านเงินรับฝาก ไม่พบจุดอ่อนหรือปัจจัยเสี่ยงส่งผลให้การประเมินความเสี่ยงด้านธุรกิจเงินรับฝากอยู่ในระดับต่ำ ทำให้กำหนดวิธีการตรวจสอบในแนวการสอบบัญชีมุ่งไปด้านทดสอบการควบคุม ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการตรวจสอบการทุจริตที่ต้องเน้นตรวจสอบเนื้อหาสาระเป็นหลัก
- ผู้สอบบัญชีไม่ให้ความสำคัญในการประเมินระบบมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายใน และรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล

การปฏิบัติงานสอบบัญชีที่อาจตรวจไม่พบเรื่องทุจริต

สืบเนื่องจากประเมินความเสี่ยงด้านเงินรับฝากต่ำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของการดำเนินธุรกิจด้านเงินรับฝากความเสี่ยงอาจไม่ต่ำจริง และไม่ได้ใช้โปรแกรมตรวจสอบสหกรณ์เชิงลึก ACL 9 ช่วยในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีเน้นทดสอบการควบคุมโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ / สอบทานระเบียบฯ แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้มีการทดสอบการควบคุมภายในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ควบคู่กับการสัมภาษณ์ / สอบทานด้วย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้ตรวจไม่พบสิ่งผิดปกติได้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่ได้รับการรายงานจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เรื่องความผิดปกติเงินรับฝาก โดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ได้ออกติดตามหนี้สินและสอบทานหนี้, เงินรับฝากของสมาชิกก่อนปิดบัญชีแล้ว พบว่า ยอดเงินฝากในบัญชีของสหกรณ์กับสมุดคู่บัญชีเงินฝากของสมาชิกไม่ตรงกัน เบื้องต้นผู้สอบบัญชีจึงได้นำก่อนข้อมูลของโปรแกรมระบบบัญชีมาตรวจสอบโดยใช้ Program ACL และ Script ของ LTM รังสิต ตรวจสอบระบบเงินรับฝาก เมนู คู่บัญชีย่อยเงินรับฝาก ซึ่งจะแสดงรายการ การเคลื่อนไหวของเงินรับฝากของสมาชิกและยอดคงเหลือของแต่ละบัญชี พบว่า จำนวนเงินคงเหลือในสมุดคู่ฝากสูงกว่าบัญชีย่อยเงินรับฝาก ทำให้เกิดเงินรับฝากคลาดเคลื่อน จำนวน 116,610,787.59 บาท ในสมาชิก 278 ราย ต่อมาหน่วยงานที่กำกับดูแลจึงได้ตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยทำการยืนยันยอด และตรวจสอบเอกสารเพิ่มเติม ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า เกิดจากการร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่บัญชี เจ้าหน้าที่การเงิน และหัวหน้าแผนกบัญชีได้ร่วมมือกันทุจริต โดยทั้ง 3 คน รู้รหัสในการใช้เข้าแก้ไขข้อมูล ลบรายการย้อนหลังทำให้สามารถโยกย้ายสลับข้อมูลบัญชีเงินฝากสมาชิกและนำเงินออกจากสหกรณ์ สรุปได้ 2 วิธีการดังนี้

วิธีที่ 1 รับเงินฝากไม่นำเข้าบัญชี เมื่อสมาชิกนำเงินมาฝากที่สหกรณ์ เจ้าหน้าที่จะทำการบันทึก รายการฝากเงินในโปรแกรมระบบบัญชีเงินรับฝาก พิมพ์สมุดคู่ฝากให้สมาชิก ทะเบียนย่อยเงินรับฝาก มียอดฝากและยอดคงเหลือถูกต้องตรงกับสมุดคู่ฝากสมาชิก ทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นว่าจำนวนเงินดังกล่าว ได้เข้าบัญชีของตนเองเรียบร้อยแล้ว แต่เมื่อสิ้นวันทำการเจ้าหน้าที่ทำการทุจริต จะแก้ไข/ลบรายการฝากเงิน ในทะเบียนย่อยเงินรับฝากทำให้ไม่มีรายการฝากเงินของสมาชิกในวันดังกล่าว เงินจึงไม่เข้าบัญชีของสหกรณ์ ต่อมาเมื่อเจ้าของบัญชีมาติดต่อเพื่อทำการฝากหรือถอนเงิน เจ้าหน้าที่ที่ทำการทุจริตจะทำการบันทึกรายการ เพิ่มยอดในทะเบียนย่อยเงินรับฝากให้สมาชิกรายดังกล่าว โดยลดยอดจากบัญชีย่อยรายอื่น เลือกวันที่ย้อนหลัง ซึ่งไม่อยู่ในรอบปีบัญชี เพื่อไม่ให้กระทบกับรายการเคลื่อนไหวในปีบัญชีปัจจุบันเมื่อเทียบกับบัญชีคุม (GL) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะถูกย้ายจากบัญชีหนึ่งมายังอีกบัญชีหนึ่งด้วยยอดเท่ากัน (อธิบายดังภาพ 1 และ 2)

รับเงินฝากแล้วไม่นำเงินเข้าบัญชีสหกรณ์ (สมมุติ 100,000 บาท)

ต่อมาเจ้าของบัญชีจะมาทำการฝากหรือถอน จึงบันทึกรายการเพิ่มยอดในระบบบัญชีย่อยให้รายดังกล่าว โดยลดยอดจากบัญชีรายอื่น

วิเคราะห์แล้วเป็นการบันทึกเพียงในระบบ = บัญชีเงินรับฝากรายหนึ่งเพิ่ม, บัญชีเงินรับฝากอีกรายหนึ่งลด ไม่กระทบบัญชีคุมเป็นการแก้ไขรายการของปีบัญชีก่อนๆ เพื่อไม่ให้กระทบกับรายการเคลื่อนไหวในปีเมื่อเปรียบเทียบกับบัญชีคุม (GL)

วัน/เดือน/ปี	รหัส	ถอน	ฝาก	คงเหลือ
20-มิ.ย.-59			100,000.00	100,000.00
1-ส.ค.-61			300,000.00	400,000.00

วัน/เดือน/ปี	รหัส	ถอน	ฝาก	คงเหลือ
20-มิ.ย.-59			100,000.00	200,000.00
1-ส.ค.-61			200,000.00	400,000.00

วันที่ย้อนหลังไม่อยู่ในรอบปีบัญชี เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ

คงเหลือในทะเบียนย่อยจะพันยอดใหม่ให้ยอดคงเหลือเท่ากับสมุดคู่ฝากสมาชิก

ความเสียหายจะถูกย้ายจากบัญชีหนึ่ง มายังบัญชีหนึ่งด้วยยอดเท่าเดิม

ภาพที่ 1 บันทึกรายการรับฝากเงิน แก้ไข/ลบรายการ

รับเงินฝากแล้วไม่นำเงินเข้าบัญชีสหกรณ์ (สมมุติ 100,000 บาท)

บันทึกรายการ
ต่อมาทำการแก้ไข/ลบรายการ
แก้ไข/ลบ

พิมพ์สมุดคู่ฝากให้สมาชิก

วัน/เดือน/ปี	รหัส	ถอน	ฝาก	คงเหลือ
1-ส.ค.-61			300,000.00	300,000.00
5-ส.ค.-61			100,000.00	400,000.00

ทะเบียนย่อยเงินรับฝาก

วัน/เดือน/ปี	รหัส	ถอน	ฝาก	คงเหลือ
1-ส.ค.-61			300,000.00	300,000.00
5-ส.ค.-61			100,000.00	400,000.00

สิ้นวันทำการยกเลิกรายการ/ลบรายการไม่นำเงินเข้าระบบบัญชีสหกรณ์ ทำให้ทะเบียนย่อยในโปรแกรมไม่มีรายการฝากในวันดังกล่าวของรายนี้ เงินไม่เข้าสหกรณ์

วัน/เดือน/ปี	รหัส	ถอน	ฝาก	คงเหลือ
1-ส.ค.-61			300,000.00	300,000.00

ภาพที่ 2 เพิ่มยอด/ลดยอดในทะเบียนย่อยเงินรับฝาก

วิธีที่ 2 ปลอมแปลงใบถอนเงินสมาชิก เจ้าหน้าที่จะเลือกปลอมลายมือชื่อเพื่อทำการถอนเงินจากบัญชี เงินฝากที่เคยทำมาก่อนหรือบัญชีที่รู้จักคุ้นเคย การปลอมแปลงลายมือชื่อในใบถอนเงินดังกล่าวส่วนมากจะกระทำในวันที่สหกรณ์มีการรับฝากเงินจากสมาชิกเป็นจำนวนมากแต่มียอดการถอนน้อย โดยการนำใบถอนเงินเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติและเบิกเงินออกจากสหกรณ์ ในการถอนเงินครั้งนี้ทำให้ยอดเงินคงเหลือในทะเบียนย่อยเงินรับฝากและสมุดคู่ฝากของสมาชิกมียอดคงเหลือไม่ตรงกัน หากต่อมาเจ้าของบัญชีจะมาทำการฝากหรือถอน เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะใช้วิธีการเดียวกับวิธีที่ 1 การพิมพ์รายการในทะเบียนย่อยเงินรับฝาก สมุดคู่ฝากของสมาชิก เพื่อไม่ให้สมาชิกเกิดความสงสัยเจ้าหน้าที่จะเลือกพิมพ์เฉพาะบรรทัดที่ต้องการเท่านั้น (อธิบายดังภาพที่ 3 และ 4)

ภาพที่ 3 ถอนเงินจากบัญชีที่เคยทำ

ภาพที่ 4 เพิ่มยอด/ลดยอด ในทะเบียนย่อยเงินรับฝาก

ผู้สอบบัญชีควรปรับวิธีการตรวจสอบเพื่อให้การสอบบัญชีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- ผู้สอบบัญชีต้องให้ความสำคัญในการประเมินระบบมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล
 - การกำหนดให้ผู้ใช้งานมี User Account เป็นของตัวเอง ไม่ใช่ร่วมกับผู้อื่น
 - มีการเปลี่ยนรหัสผ่านอย่างน้อยทุกๆ 6 เดือน และมีการเปลี่ยนรหัสผ่านของรหัสผู้ใช้งานที่มีสิทธิสูงสุดอย่างน้อยปีละครั้ง
 - สหกรณ์ต้องมีการอนุมัติการเข้าถึงข้อมูลเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลโดยตรงจากผู้บริหารของสหกรณ์อย่างเหมาะสม

สิ่งสำคัญในการตรวจสอบโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์

- ต้องทดสอบสิทธิ์ในการบันทึกข้อมูลในระบบ และสิทธิ์ในการแก้ไขข้อมูล การลบข้อมูล
- ก่อนข้อมูลที่ได้จากสหกรณ์เพื่อมาตรวจสอบควรเป็นข้อมูล 3 ช่วงคือ ก่อนข้อมูลต้นปี ก่อนข้อมูลระหว่างปี และก่อนข้อมูลสิ้นปีบัญชี

กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์เอกชนผู้สอบบัญชีต้องสอบทานในเรื่อง

- สหกรณ์ต้องจัดทำทะเบียนคุมสมุดคู่บัญชีเงินฝากและสลิปฝาก – ถอน พร้อมการเบิกจ่ายจากผู้ไม่เกี่ยวข้องกับระบบเงินรับฝาก
- สหกรณ์ต้องทบทวนการแบ่งแยกหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บัญชีกับเจ้าหน้าที่การเงินให้ชัดเจน (เจ้าหน้าที่การเงินไม่สามารถบันทึกรายการในโปรแกรมระบบบัญชีได้ ยกเว้นการเรียกดูรายงาน)

- สหกรณ์ต้องมีการกำหนดสิทธิ์การใช้งาน และเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านอยู่เสมอ รวมถึงการเก็บรักษาเป็นความลับของรหัสสูงสุด เพื่อป้องกันการแก้ไขข้อมูล การลบ และการเปลี่ยนแปลงข้อมูลของสหกรณ์

- สหกรณ์ต้องมีการสอบทานงานระหว่างกัน หรือลงลายมือชื่อสอบทานการปิดงานประจำวัน ประจำเดือน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนอย่างเป็นระบบ

- สหกรณ์ต้องมีการแจ้งยอดหุ้น เงินกู้ เงินรับฝาก ให้กับสมาชิกทราบทุกปี (เจ้าหน้าที่ทำการออกรายงานเพื่อทำการแจ้งยอดต้องเป็นคนละคนกับ เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำทะเบียนย่อยของแต่ละระบบงาน)

3. การตรวจสอบเนื้อหาสาระ

- ขอคำยืนยันยอดเงินรับฝากกับสมาชิกโดยตรง โดยใช้วิธี MUS ในการคำนวณ การเลือกตัวอย่างเพื่อให้ตัวอย่างประชากรทั้งหมดมีโอกาสถูกเลือกมาตรวจสอบเท่าๆ กัน และบัญชีที่มียอดคงเหลือสูงกว่า Key Item ต้องขอคำยืนยันยอดทุกราย

- ตรวจสอบการบันทึกรายการจากใบสำคัญรับ-จ่าย เปรียบเทียบกับสรุปรายการฝาก-ถอนในแต่ละวันพร้อมผ่านรายการไปยังสมุดเงินสด และสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป สิ่งสำคัญต้องเปรียบเทียบรายการกับสมุดคู่ฝากของสมาชิก

- ตรวจสอบใบสำคัญรับ-จ่าย ประจำวัน เปรียบเทียบกับรายการเคลื่อนไหวของแต่ละบัญชีที่เลือกสุ่มตรวจที่ได้จากโปรแกรม ACL ในการดึงข้อมูลการฝาก-ถอนในแต่ละวัน มาเป็นไฟล์ Excel โดยทำการจัดเรียงลำดับตามวันที่ และจัดเรียงตามเลขที่บัญชี พร้อมเลือกสุ่มรายการที่สำคัญๆ เช่น จำนวนเงินสูง รายการเคลื่อนไหวบ่อยครั้ง เดือนละหลายๆ ครั้ง และผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

- ตรวจสอบสมุดบัญชีคู่บัญชีเงินฝากของสมาชิกเปรียบเทียบกับทะเบียนย่อยเงินรับฝากที่ได้จากโปรแกรมระบบบัญชี (ต้องเป็นวันที่เข้าตรวจสอบ ไม่ใช่วันที่สหกรณ์ปรี้นไว้ให้ บัญชีที่จะสุ่มตรวจอาจเลือกจากรายงานการยกเลิก การแก้ไขรายการบ่อยครั้ง หรือได้จากตาราง T_del.dbf ที่เก็บข้อมูลการแก้ไขรายการการยกเลิกรายการ ในส่วนของเงินรับฝากทั้งหมด) พร้อมกับทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชีเงินฝากกับทะเบียนย่อยว่าเป็นยอดเดียวกันหรือไม่ และผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

31

การทุจริตด้านการจัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงมาจำหน่าย ของเจ้าหน้าที่การตลาด ในสหกรณ์เครดิตยูเนียนตัวอย่าง จำกัด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา

ข้อมูลสำคัญ

สหกรณ์เครดิตยูเนียนตัวอย่าง จำกัด มีทุนดำเนินงาน 46,658,351.89 บาท ดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีการจัดซื้อสินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นมาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป โดยได้จัดจ้างเจ้าหน้าที่การตลาด 1 คน โดยมีบุคคลค้าประกัน สหกรณ์มีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การตลาดดังกล่าวดูแลการขายน้ำมันหน้าปั๊มของสหกรณ์ และมีอำนาจในการสั่งซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นจากบริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด ปริมาณธุรกิจในปีที่เกิดการทุจริต 122,443,140.21 บาท

สาเหตุของการเกิดทุจริต

1. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้ความไว้วางใจและเชื่อถือเจ้าหน้าที่การตลาด
2. สหกรณ์มีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การตลาดมีอำนาจในการสั่งซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นจากบริษัท บางจาก ปิโตรเลียม จำกัด
3. เจ้าหน้าที่การตลาดสั่งซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและขายในรูปของการขายส่งแก่บุคคลภายนอก โดยไม่มีหลักประกัน และออกใบเสร็จรับเงินขาย
4. การขายส่งจะขายเป็นรถทั้งหมด ซึ่งมีมูลค่าเป็นหลักแสนบาทในแต่ละเที่ยวต่อคัน (16,000 ลิตร/คัน มูลค่าประมาณ 300,000 บาท) โดยที่พนักงานตลาดเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบเพียงคนเดียว
5. การจัดทำทะเบียนคุมสินค้าของสหกรณ์จัดทำไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้การตรวจนับไม่สามารถเทียบยอดทะเบียนคุมกับของเหลือจริงได้
6. สหกรณ์ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าทุกสิ้นเดือน
7. ระบบบัญชีของสหกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีระบบการควบคุมภายในด้านบัญชี
8. เจ้าหน้าที่บัญชีขาดความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชี
9. เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบเงินสดคงเหลือในมือเทียบกับบัญชีได้
10. สหกรณ์ไม่มีการดำเนินการแก้ไขด้านระบบการควบคุมภายใน และการแบ่งแยกหน้าที่ให้เป็นไปตามตำแหน่งงานตามคำแนะนำต่าง ๆ ของผู้สอบบัญชีและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์

การตรวจพบทุจริต

➢ ผู้สอบบัญชีวิเคราะห์งบการเงินในส่วนของงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ แล้วพบว่าสหกรณ์ดำเนินงานขาดทุนในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย จึงให้ความสำคัญในการสอบบัญชีด้านนี้โดยเฉพาะ

➢ ผู้สอบบัญชีเข้าสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ซึ่งเป็นวันสิ้นปีทางบัญชี แต่ไม่สามารถเทียบยอดน้ำมันเชื้อเพลิงคงเหลือกับทะเบียนคุม/สต็อกสินค้าได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่การตลาดไม่ได้จัดทำไว้ ผู้สอบบัญชีจึงได้แจ้งให้สหกรณ์ดำเนินการจัดทำสต็อกสินค้า(ประเภทน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

➢ สหกรณ์มอบหมายให้ผู้ตรวจสอบกิจการช่วยจัดทำสต็อกสินค้าให้แล้วเสร็จและส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบเมื่อผู้สอบบัญชีตรวจสอบเทียบยอดคงเหลือในสต็อกสินค้ากับยอดคงเหลือที่ได้จากการเข้าสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าแล้วพบว่า มียอดสินค้าคงเหลือไม่ตรงกันหลายรายการ ผู้สอบบัญชีจึงได้เข้าตรวจสอบเอกสารหลักฐานการซื้อขายเทียบกับบัญชีคุมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2562 พบว่าสหกรณ์มีน้ำมันเชื้อเพลิงขาด/เกินบัญชี แยกเป็น

1. น้ำมันเชื้อเพลิงดีเซล ยอดตามทะเบียนคุมสินค้ามีจำนวน 104,333.49 ลิตร ตรวจนับได้ 20,100 ลิตร ขาดบัญชีจำนวน 84,233.49 ลิตร ราคาขายลิตรละ 24.84 บาท เป็นจำนวนเงิน 2,092,359.89 บาท
2. น้ำมันเชื้อเพลิง 91 ยอดตามทะเบียนคุมสินค้า มีจำนวน 5,566.64 ลิตร ตรวจนับได้ 7,400 ลิตร มีน้ำมันเกินบัญชี จำนวน 1,833.36 ลิตร ราคาขายลิตรละ 25.53 บาท เป็นจำนวนเงิน 46,805.68 บาท
3. น้ำมันเชื้อเพลิง 95 ยอดตามทะเบียนคุมสินค้ามีจำนวน 3,665.66 ลิตร ตรวจนับได้ 3,800 ลิตร มีน้ำมันเกินบัญชี จำนวน 134.34 ลิตร ราคาขายลิตรละ 25.79 บาท เป็นจำนวนเงิน 3,464.63 บาท

การดำเนินการของผู้สอบบัญชีและนายทะเบียนสหกรณ์

➤ เมื่อได้ข้อสรุป ผู้สอบบัญชีได้จัดทำรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการเข้าสังเกตการณ์ ตรวจนับสินค้าเสนอต่อหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และได้ส่งหนังสือที่ กษ 04 ฉช/78 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2562 เรื่อง ข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการตรวจนับสินค้าคงเหลือ ถึงประธานกรรมการสหกรณ์ให้ดำเนินการแก้ไขข้อสังเกตที่ตรวจพบ และส่งสำเนาหนังสือถึงนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ กษ 04 ฉช/80 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2562 เพื่อพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

➤ เมื่อสหกรณ์ได้รับหนังสือแจ้งข้อสังเกตก็ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และได้มีคำสั่งที่ 3/2562 เรื่อง พิจารณาลงโทษเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 สั่งให้เจ้าหน้าที่การตลาดออกจากสหกรณ์

➤ เมื่อสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทราได้รับรายงานข้อสังเกตของผู้สอบบัญชีก็ได้พิจารณาสั่งการให้สหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่องตามหนังสือ ที่ ฉช 0010/277 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 เรื่อง ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่อง

➤ หลังวันสิ้นปีแต่ก่อนการแสดงความเห็น ผู้สอบบัญชีตรวจสอบพบว่า เจ้าหน้าที่การตลาดมีการขายสินค้าในวันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2562 แล้วไม่นำส่งเงินสดจากการขายสินค้าให้สหกรณ์ จำนวน 614,468.20 บาท และมีน้ำมันหล่อลื่นขาดบัญชี 21 รายการ คิดเป็นราคาขาย 14,360.00 บาทสาเหตุเนื่องจากสหกรณ์ยังคงปล่อยให้เจ้าหน้าที่การตลาดมาทำหน้าที่ขายน้ำมันหน้าปั๊มตามปกติแม้จะสั่งให้ออกจากสหกรณ์แล้วเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 แล้วก็ตาม จึงทำให้เจ้าหน้าที่การตลาดกระทำการทุจริตภัยกฤษฎีของสหกรณ์เพิ่มขึ้นได้อีก

มูลค่าความเสียหาย

- ✓ สินค้าขาดบัญชี 1,927,040.00 บาท (2,092,359.89 บาทหักลดหย่อน น้ำมันสูญหาย 179,679.89 บาท)
- ✓ เงินสดขาดบัญชี 614,468.20 บาท

การดำเนินการของสหกรณ์

- ✓ ตั้งกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- ✓ สั่งให้ผู้กระทำการทุจริตชี้แจงยอดน้ำมันที่ขาดหาย
- ✓ พิจารณาลงโทษเจ้าหน้าที่การตลาดไล่ออกจากสหกรณ์
- ✓ ฟ้องร้องดำเนินคดีแพ่ง (ศาลแรงงานภาค 2) คำพิพากษาศาลเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2562 สั่งให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหาย
- ✓ ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา (ศาลฉะเชิงเทรา) อยู่ระหว่างรอคำพิพากษา

พฤติกรรม/การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่การตลาด

1. ขยัน ตั้งใจทุ่มเทในการทำงานและไม่เคยหยุดงาน
2. พูดจาดี น่าเชื่อถือ
3. มีความสามารถในการประสานงานในหน้าที่เป็นอย่างดี (กับบริษัทผู้ซื้อ ผู้ขายน้ำมัน)
4. แต่งตัวสบายๆ ไม่หรูหรา
5. ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย
6. ไม่สูงส่งกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์คนอื่นๆ
7. นิ่งเงียบไม่แสดงออกไม่สนทนาโต้ตอบกับผู้สอบบัญชีและไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดหาเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี
8. อารมณ์อ่อนไหวง่ายเมื่อสหกรณ์จัดจ้างเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยทำงานแทน

วิธีการทุจริต

■ การทุจริตจากการขายส่งน้ำมัน

เจ้าหน้าที่การตลาดสั่งซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและขายส่งแก่บุคคลภายนอกโดยไม่มีหลักประกัน ดังนั้น น้ำมันส่วนหนึ่งจะไม่ได้มีการนำมาลงถังปั้มน้ำมันของสหกรณ์แต่จะถูกส่งไปขายให้กับปั้มน้ำมันอื่นตามคำสั่งซื้อ โดยที่พนักงานการตลาดเป็นผู้ดำเนินการสั่งซื้อกับ บริษัท บางจาก ปิโตรเลียม จำกัด แล้วให้รถบรรทุกน้ำมันของสหกรณ์ไปรับน้ำมัน จาก บริษัท บางจาก ปิโตรเลียม จำกัด (16,000 ลิตร/คัน มูลค่าประมาณ 300,000 บาท) แล้วนำไปส่งปั้มน้ำมันของลูกค้าที่สั่งซื้อโดยตรง และให้ลูกค้าโอนเงินค่าขายน้ำมันเข้าบัญชีของตัวเอง (เจ้าหน้าที่การตลาด) เมื่อได้ส่งมอบสินค้าเรียบร้อยแล้วหรือบางครั้งก็ให้ญาติไปเก็บเงินสดจากลูกค้าให้ แต่เจ้าหน้าที่การตลาดไม่ได้ออกไปเสิร์ฟรับเงินขายสินค้าและนำเงินค่าขายสินค้าให้สหกรณ์เพื่อตัดยอดขายทันที เจ้าหน้าที่การตลาดจะเก็บเงินไว้เองพร้อมเมื่อไรจะนำเงินส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อตัดยอดขายน้ำมัน การกระทำดังกล่าวคณะกรรมการจึงไม่รู้ว่ามีน้ำมันของสหกรณ์ที่นำมาขายส่งนั้นถูกส่งไปขายให้แก่ใครบ้าง และเจ้าหน้าที่บัญชีทำหน้าที่เพียงรับเอกสารการซื้อ-ขายจากเจ้าหน้าที่การตลาดที่ส่งภายหลังการนำส่งเงินสองถึงสามวันเท่านั้น โดยไม่ได้ดำเนินการจัดทำบัญชีและทะเบียนคุมสินค้าให้เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบสินค้าคงเหลือเทียบกับบัญชีคุมได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่การตลาดนำส่งเงินค่าขายน้ำมันไม่ครบถ้วน

■ ทุจริตจากการขายหน้าปั้มน้ำมัน

- เจ้าหน้าที่การตลาดนำส่งเงินค่าขายน้ำมันในแต่ละวันไม่เต็มจำนวน
- ขายน้ำมันเป็นเงินสดแต่ให้ญาติมารูดบัตรเครดิตและนำเงินสดออกไป

ข้อเสนอแนะที่สหกรณ์ควรดำเนินการแก้ไข

1. คณะกรรมการสหกรณ์ต้องรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสหกรณ์
2. คณะกรรมการสหกรณ์ต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมภายใน โดยเฉพาะการแบ่งแยกหน้าที่ในการรับ จ่ายเงินและการบันทึกบัญชี ทั้งนี้ ต้องไม่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เพียงคนเดียวในการดำเนินการแทนสหกรณ์ทุกเรื่อง
3. ตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องของเอกสารหลักฐานก่อนบันทึกบัญชี รวมทั้งจัดเก็บเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีให้เรียบร้อย และบันทึกบัญชีให้เป็นปัจจุบัน
4. กรณีเกิดการทุจริตขึ้นในสหกรณ์ คณะกรรมการสหกรณ์ควรมีการดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิดโดยเร็ว เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริตเพิ่มขึ้นในสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บุรีรัมย์

สหกรณ์จัดตั้งโดยการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมประเภทสหกรณ์การเกษตร การดำเนินงานส่วนใหญ่จะดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์ แหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมแหล่งเงินทุนภายนอก ผลการดำเนินงาน พบว่า มีลูกหนี้เงินกู้ผิดนัดชำระหนี้ ค้างนานและค้างชำระเกิน 10 ปี มีดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับเป็นจำนวนมาก การดำเนินการสหกรณ์มีจุดอ่อนจากการควบคุมภายใน กล่าวคือ สหกรณ์ไม่มีมาตรการติดตามเร่งรัดหนี้ และไม่มีการติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสมาชิกไม่เข้ามาติดต่อกับสหกรณ์เป็นเวลานาน สหกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงหนี้ให้กับสมาชิก โดยที่สมาชิกไม่ต้องเข้ามาติดต่อกับสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าสมาชิกสหกรณ์มีความไว้วางใจเจ้าหน้าที่สหกรณ์ แสดงให้เห็นว่าสมาชิกไม่มีความรู้และไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และติดตามเร่งรัดการชำระหนี้ของลูกหนี้ที่ถึงกำหนดชำระอย่างจริงจัง จึงมีข้อบกพร่องจากลูกหนี้ปฏิเสธหนี้จำนวนมาก

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ในกรณีมีลูกหนี้ปฏิเสธหนี้

ขอบเขตของเรื่อง

การทุจริตในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2562

เนื้อเรื่อง

จากการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ประเภทการเกษตรที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ และมีการทุจริตในธุรกิจสินเชื่อ จำแนกเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ พบว่า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่สินเชื่อปลอมแปลงหลักฐานเงินกู้ แก้ไขสัญญาเงินกู้ เพิ่มรายการค่าของกู้ในทะเบียนหนังสือกู้และรายงานการประชุม นำค่าของกู้ที่ไม่ได้รับอนุมัติในวงก่อนมาใช้กู้โดยปลอมสัญญาเงินกู้และลายมือชื่อผู้รับเงิน สมาชิกเซ็นสัญญาเงินกู้ ใบรับเงินกู้ไว้ล่วงหน้าไม่บันทึกรายการและจำนวนเงินทำให้เป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่สินเชื่อแก้ไขจำนวนเงินกู้สูงกว่าที่สมาชิกกู้จริง เป้าหมายส่วนใหญ่เป็นสมาชิกที่เป็นเครือญาติกับเจ้าหน้าที่ หรือสมาชิกที่ไม่มาติดต่อกับสหกรณ์เป็นเวลานาน การทุจริตดังกล่าวส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่นำเงินไปใช้ส่วนตัว เนื่องจากสมาชิกมีความไว้วางใจเจ้าหน้าที่สหกรณ์ โดยมีผู้ร่วมกระทำการทุจริต ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายการเงินและบัญชี และเจ้าหน้าที่บัญชี เป็นต้น รองลงมาการทุจริตเกิดขึ้นกับสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง ที่ไม่ได้จัดจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ แต่มีการมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินการปฏิบัติงานด้านการรับ - จ่ายเงิน จัดทำบัญชีและปฏิบัติงานด้านต่างๆ เพียงคนเดียว พบว่า มีการปลอมแปลงสัญญาเงินกู้ สัญญาค้ำประกันเงินกู้ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเงิน ใช้ชื่อสมาชิกเพื่อกู้ยืมเงิน (กู้แทนกัน) สมาชิกไว้วางใจคณะกรรมการกลุ่มสมาชิก โดยฝากเงินเพื่อชำระหนี้แต่ไม่นำมาชำระหนี้ให้สหกรณ์ หรือรับชำระหนี้จากสมาชิกแล้วไม่ออกใบเสร็จรับเงินแต่นำบัญชีย่อยของสมาชิกมาขีดฆ่าเพื่อหลอกให้เข้าใจว่าหนี้หมดแล้ว หรือรับชำระหนี้แล้วไม่ออกใบเสร็จรับเงินแต่บันทึกในสมุดคู่มือสมาชิก เพื่อนำเงินไปใช้ส่วนตัว และส่วนใหญ่เวลาสมาชิกมาชำระหนี้ไม่นำสมุดคู่มือสมาชิกมาติดต่อกับสหกรณ์หรือฝากสมุดคู่มือสมาชิกไว้ที่ทำการสหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน

แนวปฏิบัติเมื่อตรวจพบการทุจริต

การที่ผู้ตรวจสอบจะเข้าไปตรวจสอบในสหกรณ์ใด จำเป็นต้องเรียนรู้ขอบเขตการดำเนินงานของสหกรณ์ ทราบว่าตรงไหน เป็นจุดอ่อน จุดอันตราย หรือจุดเสี่ยงที่ควรให้ความสนใจเพื่อกำหนดจุดที่จะทำการตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์เชิงลึกถึงเรื่องที่ต้องตรวจสอบ เริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลที่ต้องทราบ

- การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ ประกอบด้วย
 - ความเป็นมาของสหกรณ์ที่จะตรวจสอบ
 - ข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรในสหกรณ์
 - ข้อมูลทางการเงิน
 - ระบบปฏิบัติงานและการควบคุมภายใน
 - วิธีปฏิบัติงาน ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน หรือวิธีการของสหกรณ์ที่กำหนดไว้
 - จุดที่เป็นความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดข้อบกพร่องหรือข้อบกพร่องที่ประสบในอดีต
 - จุดหรือสาระที่เป็นประโยชน์และสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์

■ วิธีปฏิบัติเมื่อทราบว่าเกิดเหตุการณ์ทุจริตขึ้น

1. กรณีผู้สอบบัญชีได้รับคำตอบปฏิเสธหนี้ ซึ่งมีผลกระทบต่อประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ผู้สอบบัญชีจะต้องขยายเขตการตรวจสอบ โดยขอคำยินยอมต่อบรรณิกนัย ซึ่งในการยินยอม หากผู้สอบบัญชีใช้วิธีการส่งหนังสือยินยอมแล้วไม่ได้รับคำตอบกลับ ผู้สอบบัญชีจะต้องใช้วิธีการสอบทานหนี้สินวิธีอื่น เช่น การสอบทานโดยตรงกับสมาชิก หากดำเนินการไม่ได้ ต้องแจ้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้ได้หลักฐานเพียงพอที่สามารถสรุปได้ว่าลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ทั้งหมดเป็นจำนวนเท่าใด โดยจัดทำกระดาษทำการสอบทานหนี้กับสมาชิกโดยตรงเพื่อสรุปผลการสอบทานหนี้

อนึ่ง เครื่องมือช่วยในกรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการบันทึกบัญชี โปรแกรมระบบครบวงจร (FAS) โดยพิมพ์รายงานข้อมูลในการยื่นยันยอดในแต่ละระบบงาน ได้แก่ ระบบสมาชิกและหุ้น ระบบเงินให้กู้ และระบบเงินรับฝาก ซึ่งสมาชิก 1 คน ต้องลงลายมือชื่อจำนวน 3 แผ่น ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บุรีรัมย์ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาในการสอบทานหนี้สมาชิกสหกรณ์ จึงได้คิดค้นนวัตกรรมขึ้น ลักษณะของนวัตกรรมเป็นการดึงข้อมูลจากโปรแกรมระบบสมาชิกและหุ้น ระบบเงินให้กู้ และระบบเงินรับฝาก ซึ่งมีข้อมูลอยู่แล้วออกมาแสดงในรูปแบบของรายงานให้อยู่ในกระดาษแผ่นเดียว พัฒนาจากภาษา Visual Basic ประโยชน์ของนวัตกรรมสามารถใช้ข้อมูลของยอดคงเหลือเงินให้กู้ เงินรับฝาก และทุนเรือนหุ้น เพื่อใช้ในการสอบทานความมืออยู่จริงของสมาชิก ลดระยะเวลา อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ และข้อมูลมีความเชื่อถือตรวจสอบได้ ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บุรีรัมย์

2. เมื่อได้ข้อสรุปในข้อ 1 ผู้สอบบัญชีจะต้องแจ้งให้สหกรณ์ตรวจสอบข้อเท็จจริงของลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ ร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในวาระเร่งด่วน แนะนำสหกรณ์ให้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเหตุการณ์ทุจริต และกำหนดผู้รับผิดชอบคดีใช้คืนสหกรณ์ จัดทำหนังสือสัญญารับผิดชอบต่อความผิด พร้อมจัดให้มีหลักประกันที่เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นไว้ต่อสหกรณ์ และแจ้งให้ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ทราบด้วย

3. กรณีสหกรณ์ไม่สามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบได้ในการจัดทางการเงิน ผู้สอบบัญชีจะต้องแนะนำให้สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับความเสียหายเต็มจำนวน หากสหกรณ์ไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ผู้สอบบัญชีพิจารณาแล้วว่ารายการมีผลกระทบต่องบการเงินอย่างมีสาระสำคัญ ต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขในกรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญดังกล่าว (ตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. 2547 เกี่ยวกับการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ)

4. กรณีลูกหนี้ที่ยังไม่สามารถยืนยันยอดได้ ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางแก้ไข หากยังไม่สามารถดำเนินการได้ และผู้สอบบัญชีพิจารณาว่ารายการมีผลกระทบต่องบการเงินอย่างมีสาระสำคัญ อาจพิจารณาแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างมีเงื่อนไข ในกรณีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมเพียงพอที่จะสรุปได้ว่ารายการลูกหนี้เงินให้กู้ที่ปรากฏในงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

5. การรายงานข้อสังเกต/ข้อบกพร่อง

5.1. ผู้สอบบัญชีรายงานสรุปผลการสอบทานนี้ต่อหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ ในกรณีตรวจพบข้อสังเกตให้เสนอข้อสังเกตที่ตรวจพบต่อหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ (มูลค่าความเสียหาย คำอธิบายข้อเท็จจริง)

5.2. หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ พิจารณากลับกรองข้อสังเกตที่ตรวจพบ หากเห็นว่าเป็นข้อสังเกตที่ควรแจ้งให้สหกรณ์ทราบทันทีที่ได้รับรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ เพื่อให้สหกรณ์แก้ไขดำเนินการ ดังนี้

5.2.1 แจ้งข้อสังเกตเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการสหกรณ์

5.2.2 รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่

5.2.3 รายงานต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ผ่านระบบสารสนเทศบน Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

6. ติดตามการแก้ไขข้อสังเกต/ข้อบกพร่องของสหกรณ์ (ทุกไตรมาส)

7. ร่วมประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีข้อบกพร่อง (จกบ.) เพื่อผลักดันและติดตามให้สหกรณ์ดำเนินการแก้ไขข้อสังเกต/ข้อบกพร่อง

33 การทุจริตในสหกรณ์ออมทรัพย์ แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม

นางสาวภัทราพร เปี่ยมปรีดา
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครปฐม

สหกรณ์จดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2553 เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2559 ปีบัญชีสุดท้ายที่สหกรณ์ปิดบัญชีประจำปีได้ มีสมาชิก 76 ราย ทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 24,917,069.61 บาท ดำเนินธุรกิจสินเชื่อและรับฝากเงินจากสมาชิก มีคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 7 คน สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ Version 2.1 ซึ่งพัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีในปี 2553 – 2559

1. ด้านการจัดทำบัญชี สหกรณ์จัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน บันทึกรายการรับ - จ่ายเงินไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่จัดทำทะเบียนคุมหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้
2. ด้านการเงิน ได้แก่ ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งชำระไม่เป็นไปตามกำหนดภายในวันที่ 5 ของเดือน ถัดไป เจ้าหน้าที่บัญชีปฏิบัติงานด้านการเงิน รับฝากเงิน รวมทั้งเป็นผู้ตรวจสอบค่าชอกู้ สัญญาเงินกู้และจัดเก็บเอกสารการกู้เงิน
3. ด้านการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ ได้แก่ สมาชิกหนึ่งคนถือหุ้นเกินกว่าหนึ่ง ในห้าของทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว เก็บรักษาเงินสดเกินเป็นครั้งคราว และให้เงินกู้แก่ผู้กู้ที่ไม่มีคุณสมบัติตามที่ ระเบียบกำหนดเป็นสมาชิกน้อยกว่า 6 เดือน
4. ด้านธุรกิจสินเชื่อ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ ให้เจ้าหน้าที่บัญชีปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ ทำหน้าที่ตรวจสอบค่าชอกู้ สัญญาเงินกู้ รวมทั้งจัดเก็บเอกสาร หนังสือขอกู้เงินบางสัญญาไม่มีลายมือชื่อผู้รับเงิน ผู้จ่ายเงินและผู้ค้ำประกัน สัญญาเงินกู้จัดทำไม่สมบูรณ์ จ่ายเงินกู้ก่อนการพิจารณาอนุมัติ การค้ำประกัน ไม่เหมาะสม

ข้อจำกัดของการควบคุมภายในของสหกรณ์

1. คณะกรรมการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ
2. เจ้าหน้าที่พยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนด
3. เจ้าหน้าที่ได้รับความไว้วางใจจากบรรดาสมาชิกและคณะกรรมการดำเนินการ รวมทั้งผู้บริหาร ของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นผู้ที่ทำงานมาหลายปี มีความน่าเชื่อถือ มีความคล่องตัว มักเป็นผู้จัดทำเอกสารต่าง ๆ แทนสมาชิกเสมอ
4. สมาชิกบางคนไม่ใส่ใจตนเอง รู้เห็นยินยอมกันเองเป็นการส่วนตัว และไว้วางใจเจ้าหน้าที่มากเกินไป สมาชิกบางคนลงนามในเอกสารธุรกรรมการเงินต่าง ๆ โดยกรอกข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือให้เจ้าหน้าที่ เป็นผู้จัดทำเอกสารแทนตน

ปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในปี 2560

เงินสดขาดบัญชี มาจากการกระทำของอดีตเจ้าหน้าที่บัญชี ดังนี้

1. อดีตเจ้าหน้าที่บัญชีถอนเงินปิดบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน 1,190,394.87 บาท โดยใบบอนเงินฝากสหกรณ์อื่นลงลายมือชื่อโดยประธานกรรมการสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการถอนเงินเพียงคนเดียว ไม่มีการบันทึกบัญชีสหกรณ์ และเป็นการถอนปิดเงินฝากสหกรณ์อื่นโดยไม่มีมติที่ประชุมคณะกรรมการรองรับ
2. สมาชิกโอนเงินรับฝากเข้าบัญชีธนาคารของสหกรณ์ มีการบันทึกรายการในสมุดคู่ฝากของสมาชิก แต่การบันทึกบัญชีของสหกรณ์บันทึกเป็นรับชำระลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งบางส่วน ส่วนที่เหลือนำเงินสดไปใช้ส่วนตัว และไม่บันทึกบัญชีย่อยรายตัวของสมาชิก
3. สมาชิกนำเงินมาฝาก มีการบันทึกในสมุดคู่ฝากของสมาชิก แต่ไม่บันทึกบัญชีสหกรณ์
4. สมาชิกเปิดบัญชีเงินรับฝาก มีการออกสมุดคู่ฝากให้สมาชิก แต่ไม่บันทึกบัญชีสหกรณ์
5. ใบบอนเงินรับฝากไม่มีลายมือชื่อของสมาชิก แต่มีการบันทึกบัญชีถอนเงินรับฝาก
6. ปลอมแปลงลายมือชื่อในใบบอนเงินรับฝากของสมาชิก
7. บันทึกถอนเงินรับฝาก โดยไม่มีหลักฐานการถอนเงินและไม่มีการบันทึกถอนเงินในสมุดคู่ฝาก
8. สมาชิกถอนเงินรับฝาก มีการบันทึกในสมุดคู่ฝาก แต่ไม่บันทึกบัญชี
9. จ่ายคืนค่าหุ้นไม่มีลายมือชื่อผู้รับเงินในใบสำคัญจ่าย
10. สมาชิกปฏิเสธหนี้เงินกู้ ไม่พบการลงนามในสัญญาและใบสำคัญจ่ายเงินกู้
11. จ่ายค่าใช้จ่าย แต่ไม่มีหลักฐานการจ่ายเงิน
12. รับเช็คส่งจ่ายเงินสด ไม่ได้ขีดคร่อมหรือผู้ถือ จากลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่มีการบันทึกบัญชี
13. รับเช็คจากลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งสหกรณ์ออมทรัพย์ บันทึกบัญชีล้างลูกหนี้ตัวแทนบางส่วน ส่วนที่เหลือนำฝากเข้าบัญชีตนเอง
14. ได้รับเงินสดจากลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่ไม่บันทึกบัญชี
15. ถอนเงินฝากธนาคาร แต่ไม่บันทึกบัญชี

รายการที่คณะกรรมการพิจารณาไม่อนุมัติให้ปรับปรุงรายการทางบัญชี เนื่องจากหลักฐานไม่เพียงพอ ดังนี้

- สมาชิกปฏิเสธการกู้เงินตามสัญญาและแจ้งว่าไม่ได้รับเงินกู้ จากการตรวจสอบพบว่าสัญญาเงินกู้และใบรับเงินกู้ ลายมือชื่อเหมือนกับลายมือชื่อในหนังสือยืนยันยอด คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาแล้ว จึงให้เป็นความรับผิดชอบของอดีตเจ้าหน้าที่บัญชีและสมาชิกคนละครึ่ง
- สมาชิกปฏิเสธการกู้เงินตามสัญญา เนื่องจากให้เหตุผลว่าถูกหลอกลวงว่าสัญญาเก่ายกเลิก เนื่องจากจัดทำผิดพลาดให้ลงนามในสัญญาหลายครั้ง และไม่ได้ตรวจสอบจำนวนเงินกู้ก่อนลงนามในสัญญา คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบดูลายมือชื่อพบว่าลายมือชื่อเหมือนกับลายมือชื่อในหนังสือยืนยันยอด จึงไม่อนุมัติการปรับปรุงรายการทางบัญชี
- สมาชิกปฏิเสธการถอนเงินรับฝาก คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบดูลายมือชื่อพบว่าลายมือชื่อเหมือนกับลายมือชื่อในหนังสือยืนยันยอด จึงไม่ได้ปรับปรุงรายการทางบัญชี
- สมาชิกปฏิเสธการถอนเงินรับฝาก แจ้งว่าลงนามในใบบอนเงินแต่ไม่ได้ใส่จำนวนเงิน คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบดูลายมือชื่อพบว่าลายมือชื่อเหมือนกับลายมือชื่อในหนังสือยืนยันยอด จึงไม่อนุมัติการปรับปรุงรายการทางบัญชี

- สมาชิกแจ้งว่าได้ส่งเงินฝากเข้าสหกรณ์ โดยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของอดีตเจ้าหน้าที่บัญชี และนำหลักฐานทางไลน์มายืนยัน คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาไม่อนุมัติการปรับปรุงรายการ เนื่องจากหลักฐานไม่เพียงพอและไม่ใช่บัญชีของสหกรณ์เป็นการโอนเงินส่วนบุคคล ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นเงินเพื่อจ่ายค่าใช้จ่ายอะไร

เทคนิคที่นำมาใช้ ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสอบถาม การตรวจดู การยืนยันยอด

การดำเนินการของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครปฐม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครปฐมได้มอบหมายให้ผู้กำกับดูแลเข้าปฏิบัติงานดังนี้

1. สอบถามข้อมูลเบื้องต้นและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์

ผลการตรวจสอบ การแบ่งแยกหน้าที่ของฝ่ายจัดการ สหกรณ์มีการมอบหมายให้เหรียญปฏิบัติงานด้านการเงินและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ ปฏิบัติงานด้านบัญชี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน 4,000.00 บาท ต่อเดือน แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่บัญชีปฏิบัติงานด้านการเงิน และดูแลเอกสารสัญญาเงินกู้ควบคู่กันไปด้วย

เทคนิคที่นำมาใช้ ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสอบถาม ศึกษาข้อมูลจากข้อมูลในปีก่อน

2. เข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมเอกสารหลักฐาน

จากการสอบถามข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง ทราบว่าเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2560 ประธานกรรมการ ได้มอบหมายด้วยวาจาให้เจ้าหน้าที่บัญชีไปทำการถอนเงินฝากสหกรณ์อื่นและปิดบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่น ซึ่งใบถอนเงินฝากสหกรณ์ดังกล่าว ประธานกรรมการเป็นผู้มีอำนาจลงนามเพียงคนเดียว เมื่อเจ้าหน้าที่บัญชีถอนเงินและปิดบัญชีเงินฝากแล้วไม่ได้นำเงิน จำนวน 1,190,394.87 บาท มาให้ประธานกรรมการและไม่นำเข้าบัญชีสหกรณ์แต่อย่างใด อีกทั้งไม่มีรายงานการประชุมจากคณะกรรมการดำเนินการให้ถอนเงินดังกล่าว

จากการตรวจสอบเอกสารหลักฐานจากข้อเท็จจริงพบว่าบันทึกบัญชีไม่เรียบร้อยและไม่ครบถ้วน การจัดทำสัญญาเงินกู้ไม่สมบูรณ์และไม่เรียบร้อย จึงได้ขอยืนยันยอดเงินฝากธนาคารและ Statement รายการเคลื่อนไหวในแต่ละเดือนจากธนาคารเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับรายการเคลื่อนไหวทางบัญชีของสหกรณ์ พบว่ามีรายการถอนเงินแต่ไม่บันทึกบัญชี จำนวน 110,000.00 บาท

เทคนิคที่นำมาใช้ ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสอบถาม ศึกษาข้อมูลจากข้อมูลในปีก่อน และการยืนยันยอด

3. ดำเนินการยืนยันยอดกับสมาชิกทุกราย

ผู้กำกับดูแลได้เข้าดำเนินการยืนยันยอดกับสมาชิก โดยใช้ข้อมูล ณ วันที่ 20 กรกฎาคม 2560 สหกรณ์มีสมาชิก จำนวน 78 คน สามารถยืนยันยอดกับสมาชิกได้ จำนวน 68 ราย ส่วนที่เหลือ จำนวน 10 ราย ไม่สามารถยืนยันยอดได้ เนื่องจากติดคุก อุปสมบท หนีออกจากสถานประกอบการ และลาออกจากผลการยืนยันยอดพบว่าสมาชิกที่กักตวงมูลค่าหุ้น จำนวน 1 ราย สมาชิกที่กักตวงมูลค่าเงินรับฝาก จำนวน 24 ราย และมีสมาชิกปฏิเสธหนี้ จำนวน 9 ราย ซึ่งได้ให้สมาชิกจัดทำบันทึกถ้อยคำเกี่ยวกับการกักตวงดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน

เทคนิคที่นำมาใช้ ได้แก่ การยืนยันยอด และการสอบถาม

4. แนวทางในการดำเนินการแก้ไข

4.1 แจ้งข้อสังเกต ดังนี้

- การแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบโดยให้บุคคลคนเดียวปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ให้สหกรณ์แบ่งแยกหน้าที่การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่ดี

- เงินสดขาดบัญชีจากการถอนเงินฝากสหกรณ์อื่นแต่ไม่ได้นำเงินเข้าบัญชีของสหกรณ์จำนวน 1,190,394.87 บาท จากการขอคำยืนยันยอดเงินฝากธนาคาร พบว่า มีรายการถอนเงินฝากธนาคารแต่ไม่บันทึกบัญชี จำนวน 110,000.00 บาท และจากการยืนยันยอดกับสมาชิก มีสมาชิกปฏิเสธหนี้ จำนวน 9 ราย ทักท้วงมูลค่าหุ้น จำนวน 1 ราย และทักท้วงมูลค่าเงินรับฝาก จำนวน 24 ราย ให้สหกรณ์ตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

- ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่งที่ค้างชำระเงิน จำนวน 3,586,521.51 บาท ให้สหกรณ์เร่งรัดการชำระเงินค้างรับให้เป็นไปตามกำหนดเวลา

4.2 เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการประจำเดือน และเข้าร่วมประชุมคณะทำงานระดับจังหวัดแก้ไขปัญหาในการทำงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีข้อบกพร่อง (จกบ.)

4.3 ให้สหกรณ์จัดให้มีเจ้าหน้าที่บัญชี เพื่อบันทึกบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน และเพื่อให้ทราบมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐาน โดยประสานงานกับสหกรณ์ในการตรวจหาข้อเท็จจริงและการปรับปรุงรายการบัญชีที่ผิดพลาด และถ่ายเอกสารไว้เป็นหลักฐาน โดยผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการทุกรายการ เพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกัน

4.4 แนะนำให้สหกรณ์จัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี ส่งเสริมให้สมาชิกใส่ใจในข้อมูลของตนเอง และแนะนำให้ทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านการโอนเงินธนาคาร เพื่อลดความเสี่ยงเกี่ยวกับเงินสด

การดำเนินการของสหกรณ์

1. ด้านการแบ่งแยกหน้าที่

- สหกรณ์มีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่บัญชีใหม่ทำหน้าที่บันทึกบัญชีและปรับปรุงรายการบัญชีให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และมอบหมายให้เหรียญุกทำหน้าที่ด้านการเงิน

2. ด้านคดีความ

- สหกรณ์ดำเนินการแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่บัญชีที่สถานีตำรวจภูธรสามพราน ซึ่งสหกรณ์ได้เข้าแจ้งความดำเนินคดีกับอดีตเจ้าหน้าที่บัญชีเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2560 ฐานความผิดฉ้อโกงเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน 1,190,394.87 บาท ซึ่งสหกรณ์ได้รับชำระคดีใช้เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560 จากประธานกรรมการเนื่องจากเป็นความผิดของประธานกรรมการที่กระทำการถอนเงินฝากสหกรณ์อื่นโดยไม่ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

- สหกรณ์ได้เข้าแจ้งความเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2560 ที่สถานีตำรวจภูธรพุทธมณฑล อดีตเจ้าหน้าที่บัญชี ฐานยกยอกทรัพย์ และได้นำเรื่องการทุจริตเข้ามาขอคดีต่อพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจภูธรพุทธมณฑล เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560 เพื่อให้ดำเนินคดีฐานยกยอกเงิน มูลค่า 6,412,075.45 บาท และเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ศาลแขวงนครปฐมได้มีหมายจับคดีอาญาที่ จ 35/2561 ความผิดฐานยกยอกทรัพย์

- เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2561 สถานีตำรวจภูธรพทุมณฑลได้มีหนังสือแจ้งความคืบหน้าการสอบสวนคดีอาญา ที่ ตช 0022 (นฐ) 4(10)/1757 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2561 แจ้งความคืบหน้าผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวนว่า ได้ออกหมายประกาศสืบจับผู้ต้องหาแล้ว และจะสรุปสำนวนการสอบสวนส่งอัยการคดีศาลแขวงจังหวัดนครปฐม

- เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2562 สหกรณ์ได้เข้าแจ้งความลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจภูธรพทุมณฑลว่า จากการตรวจสอบบัญชีมีเงินสดขาดบัญชี จำนวน 5,220,161.49 บาท

- ปัจจุบันสหกรณ์จัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน และได้ส่งงบการเงินสำหรับปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ตุลาคม 2561 - 2563 รวม 3 ปี เพื่อให้ตรวจสอบ ขณะนี้อยู่ระหว่างการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน สรุปรวมมูลค่าความเสียหายจากเงินสดขาดบัญชีที่ตรวจสอบตามข้อเท็จจริง จำนวน 5,220,161.49 บาท

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อำนาจเจริญ

ที่มาของปัญหา

สหกรณ์เป็นการรวมกลุ่มของผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน อาชีพเดียวกัน มีสมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของ แต่ไม่ได้เข้ามาบริหารกิจการได้ทั้งหมด จึงมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการจากที่ประชุมใหญ่สมาชิก สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่มีความรู้ด้านการบริหารงานสหกรณ์โดยตรง สหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานเพียงพอก็จะมีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ในการจัดการดำเนินงาน การบริหารงานส่วนใหญ่คณะกรรมการจะมอบให้เจ้าหน้าที่ในการดำเนินการทุกอย่าง จนเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่บางสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เกิดความเสียหาย เนื่องจากการปฏิบัติงานที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หาประโยชน์จากสหกรณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับหลายๆ สหกรณ์ เป็นเหตุให้บางสหกรณ์ประสบผลขาดทุนจากการดำเนินงาน และบางแห่งขาดทุนติดต่อกันจนเกินกว่าทุนของสหกรณ์เอง ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้

ปัญหาจากการขาดความรู้ด้านการบริหารงานสหกรณ์โดยตรงของคณะกรรมการดำเนินการเป็นช่องทางให้ฝ่ายจัดการที่ขาดความซื่อสัตย์ คิดแต่จะหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง ดำเนินการจัดการโดยไม่ได้คำนึงว่าสหกรณ์จะเสียหายหรือไม่ ไม่ได้นึกถึงสมาชิกที่มีความเดือดร้อนต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับหลายๆ สหกรณ์ และเป็นสาเหตุของการทุจริตของสหกรณ์ ดังนี้

1. ด้านธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์มีการกำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติในการให้บริการด้านสินเชื่อแก่สมาชิก แต่ในทางปฏิบัติ สหกรณ์บางแห่งข้ามขั้นตอน เช่น ไม่ผ่านการอนุมัติในที่ประชุม แต่มีการจ่ายเงินกู้ให้กับสมาชิกไปก่อน แล้วค่อยนำเข้าที่ประชุม หรือบางครั้งก็ไม่นำเข้าที่ประชุมแต่จัดทำสัญญาให้ผู้อนุมัติ ลงลายมือชื่อโดยไม่ต้องพิจารณา ซึ่งเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ยื่นสัญญาเงินกู้ของบุคคลที่ไม่เป็นสมาชิก ใช้ชื่อของสมาชิกที่ไม่มาติดต่อเป็นเวลานาน มากู้เงินกับสหกรณ์ ซึ่งทำให้เกิดลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ หรือลูกหนี้ไม่มีตัวตน

2. ด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์มีวัตถุประสงค์ในการจัดหาสินค้าหรือสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย แต่ในทางปฏิบัติ สหกรณ์หลายๆ สหกรณ์ที่ข้ามขั้นตอนในการสำรวจความต้องการ อาจเพียงสอบถามสมาชิกบางรายว่าต้องการอะไร แต่ไม่มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ซื้อปุ๋ยหรือเคมีการเกษตรมาเพื่อจำหน่ายเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการสอบถามความต้องการจากสมาชิก ทำให้มีสินค้าค้างในโกดังเป็นจำนวนมาก และเป็นเวลานานจนทำให้สินค้าเสื่อมสภาพ หรือชำรุด ทำให้สหกรณ์รับภาระค่าใช้จ่ายจากการเสียหายของสินค้าเป็นจำนวนมาก

3. ด้านการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกเพื่อจำหน่าย สหกรณ์จะดำเนินการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง ยางพารา อ้อย เป็นต้น จากเหตุการณ์ที่เป็นเหตุให้สหกรณ์เกิดความเสียหายมาจากหลายสาเหตุ ตัวอย่างเช่น

- การรวบรวมข้าวเปลือกและนำไปจำหน่ายให้กับโรงสีเอกชน แต่เป็นการจำหน่ายเป็นเงินเชื่อ โดยไม่มีหลักประกันและสัญญา ไม่เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด การรับชำระเงินจากลูกหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนดที่ตกลงไว้

- กรณีการรวบรวมมันสำปะหลังและนำไปจำหน่ายโดยผ่านตัวแทน ซึ่งไม่มีหลักฐานการส่งมอบและไม่มีหลักประกันแต่อย่างใด เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์เป็นจำนวนมาก เกิดจากการขาดความระมัดระวังและรอบคอบ และไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด

- กรณีการรวบรวมยางพารา และจำหน่ายเป็นเงินเชื่อ ซึ่งไม่มีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าการจำหน่ายกล่าวคือ มีเพียงหนังสือสัญญาซื้อขาย แต่ไม่มีการเซ็นรับสินค้าจากลูกหนี้แต่อย่างใด การรวบรวมยางพาราเป็นการรวบรวมยางตั้งแต่ต้นปี และทำจำหน่ายเพียงครั้งเดียว ในวันสิ้นปีบัญชีของสหกรณ์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่สหกรณ์จะทำแบบนั้น เพราะการซื้อขายยางพาราต้องใช้เงินจำนวนค่อนข้างมาก และเป็นการรวบรวมเพื่อจำหน่ายในกรณีที่สหกรณ์ไม่มีทุนในการจัดเก็บ และการเก็บยางพาราเป็นการเสี่ยงต่อน้ำหนักหาย และราคาที่อาจลดลงเนื่องจากความผันผวนของตลาด สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจด้านนี้จึงต้องให้ระมัดระวังในการบริหารงานเป็นอย่างมาก

ผลจากการบริหารธุรกิจที่ขาดหลักในการบริหารงานที่ดี

1. สหกรณ์ได้รับผลกระทบจากการบริหารที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ ขาดการควบคุมภายในที่ดี ขาดการเอาใจใส่ดูแลจากผู้บริหารของสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน หากมีปริมาณที่มาก อาจทำให้สหกรณ์มีส่วนขาดแห่งทุน ไม่มีทุนหมุนเวียนในการปฏิบัติงาน ขาดสภาพคล่องทางการเงิน
2. สมาชิกสหกรณ์ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ซึ่งไม่เป็นไปตามกระบวนการสหกรณ์จากคำที่ว่า ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากการบริหารที่ล้มเหลวทำให้สหกรณ์ขาดเงินทุนหมุนเวียน จนอาจทำให้ไม่สามารถจ่ายคืนเงินค่าหุ้นให้แก่สมาชิกได้
3. เสียเวลาในการบริหารงานปกติ เสียเวลาในการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาผู้กระทำผิด และต้องมีการจัดจ้างทนายความเพื่อฟ้องร้องให้ผู้ทำผิดและทำให้สหกรณ์เสียหายนำเงินมาชดใช้

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญในการสร้างการรับรู้ให้กับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ให้ทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแลให้ความสำคัญในกระบวนการงานสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความสำคัญในทุกบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ อย่าปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของคนใดคนหนึ่ง การตัดสินใจในแต่ละเรื่องต้องพิจารณาร่วมกันและเมื่อมีผลกระทบก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบ จะทำให้กระบวนการพิจารณาผ่านการไตร่ตรองเป็นอย่างดี ถ้าคิดว่าทำไม่เป็นทำไม่ได้หรือไม่มีเวลา ก็ควรเสียสละให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาบริหาร เพื่อให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง มั่นคง เป็นสถาบันของสมาชิก และให้บริการสมาชิกได้อย่างยั่งยืนสืบไป

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์น่าน

สหกรณ์จัดเป็นหน่วยเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งที่เป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจ และร่วมกันของสมาชิก โดยวิธีร่วมกันดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ด้วยกัน และในการดำเนินงานสมาชิกทุกคนจะมีโอกาสเท่าเทียมกันในการออกเสียง เมื่อมีกำไร สหกรณ์จะแบ่งกำไรหรือเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามส่วนธุรกิจที่กระทำกับสหกรณ์ และจ่ายเงินปันผลตามสัดส่วนของทุนเรือนหุ้น มีการทำธุรกรรมทั้งในด้านสินเชื่อ ด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ด้านการรวบรวมผลิตผล ด้านการแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า ด้านการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร และด้านการรับฝากเงิน ซึ่งในปัจจุบันสหกรณ์ประสบปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาที่สำคัญและนำมาซึ่งความล้มเหลวให้กับหลายๆ องค์กร โดยสาเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากความหละหลวมในการบริหารงาน และการขาดระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพของสหกรณ์ และอีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากการทุจริตและความไม่ซื่อสัตย์ของพนักงานในสหกรณ์ แนวโน้มของการทุจริตมีมากขึ้นไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่ซับซ้อนและมีความระมัดระวังเป็นอย่างมากในการดำเนินการเพื่อปิดบังซ่อนเร้น เช่นปลอมแปลงเอกสารต่างๆ จงใจที่จะไม่บันทึกรายการบัญชี หรือความตั้งใจที่จะแสดงรายการที่ขัดกับข้อเท็จจริงแก่ผู้สอบบัญชี ซึ่งความพยายามต่างๆ ที่จะปกปิดข้อเท็จจริงนั้นจะทำให้การตรวจจับมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้น หากมีการสมรู้ร่วมคิดกันหลายฝ่าย การสมรู้ร่วมคิดนั้นอาจทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีมีความน่าเชื่อถือ แต่ในความเป็นจริงแล้วหลักฐานเป็นเท็จ ดังนั้นความสามารถของผู้สอบบัญชีในการตรวจจับทุจริตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่นความชำนาญของผู้จัดทำความถี่ และขอบเขตของการปกปิด จำนวนของผู้สมรู้ร่วมคิด ขนาด และจำนวนที่มีการปกปิด รวมถึงระดับหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น สมาชิกสหกรณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นว่าข้อมูลงบการเงินได้ผ่านการตรวจสอบ จึงมีความน่าเชื่อถือได้ แต่ในความเป็นจริงการทำงานของผู้สอบบัญชีมีขอบเขตจำกัด คือการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าได้จัดทำตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ไม่ใช่การตรวจสอบเพื่อค้นหาการทุจริต ทำให้เกิดแนวทางการตรวจสอบแขนงใหม่ที่เรียกว่าการบัญชีนิติเวช (Forensic Accounting) ซึ่งเป็นการใช้ทักษะด้านการเงินและแนวคิดทางด้านการนิติเวชสอบสวนมาแก้ปัญหาการทุจริตภายในสหกรณ์ เพื่อใช้ในการตรวจสอบหรือการนิติเวชที่เกี่ยวกับข้อมูลทางการเงิน เพื่อพิสูจน์หรือเพื่อหาหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทุจริต

ความหมายของการทุจริต

การทุจริต หมายถึงการกระทำโดยตนเองหรือร่วมมือกับบุคคลอื่นเพื่อให้รับทรัพย์สิน ผลประโยชน์ หรือบริการอื่นใด โดยวิธีการฉ้อโกง ปิดบังข้อเท็จจริงหรือโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 240 การทุจริตและข้อผิดพลาด ซึ่งได้ให้ความหมายคำว่าทุจริต หมายถึง การทำโดยจงใจหรือเจตนาโดยบุคคลคนเดียวหรือหลายคน ซึ่งอาจเป็นผู้บริหาร พนักงาน หรือบุคคลอื่น อันมีผลทำให้งบการเงินแสดงข้อมูลไม่ถูกต้อง สาเหตุการทุจริตอาจเกิดจาก

- การตกแต่ง การปลอมหรือการเปลี่ยนแปลงบันทึกหรือเอกสาร
- การใช้ทรัพย์สินของกิจการในทางที่ผิด หรือการยกยอกสินทรัพย์ของกิจการ
- การปกปิดรายการ หรือละเว้นการบันทึกรายการในบันทึกหรือเอกสาร
- การบันทึกรายการที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง
- การใช้นโยบายบัญชีอย่างไม่ถูกต้อง

หลักพื้นฐานของการบัญชีนิติเวช

การทำงานของผู้สอบบัญชีทั่วไปเป็นการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าได้จัดทำตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่มุ่งให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้ใช้งบการเงิน ในขณะที่นักบัญชีนิติเวช จะทำการตรวจสอบเพื่อป้องกันหรือค้นหาการทุจริตที่เกิดขึ้นภายในสหกรณ์ โดยไม่สนใจข้อมูลทางการเงินได้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือไม่ ซึ่งนักบัญชีนิติเวชต้องสามารถจินตนาการว่าการทุจริตจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการค้นหาข้อทุจริต ดังนั้นการบัญชีนิติเวชจึงต้องมีคุณสมบัติ และทักษะที่จำเป็นคือความรู้เกี่ยวกับการทุจริต (Fraud Knowledge) ทักษะการตรวจสอบ (Investigative Competency) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย (Knowledge of Law) ความรู้เกี่ยวกับหลักฐาน (Rules of Evidence) ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ (Business Knowledge) ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communications Skill) และทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Skill) เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและได้รับการอบรมเพื่อการตรวจสอบการทุจริตโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาย ศุภธาดา ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการบัญชีนิติเวช เป็นแนวทางสรุปได้ ดังนี้

- 1) เป็นการใช้หลักคิดที่อนุมานว่าไม่ได้เป็นการมองโลกในแง่ดี โดยจะมองว่าอาจมีการทุจริตเกิดขึ้น และต้องคิดหรือจินตนาการให้เหมือนผู้กระทำการทุจริตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวิเคราะห์ว่าอาจเกิดการทุจริตในรูปแบบใดได้บ้าง
- 2) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่แทนที่จะเรียนรู้จากตำราหรือกระดาษทำการจากการตรวจสอบในปีก่อนๆ โดยให้พิจารณามูลเหตุจูงใจ โอกาส และสภาพแวดล้อมในการทำการทุจริต
- 3) การกระทำทุจริตสำหรับพนักงานและผู้บริหารในแต่ละระดับมีลักษณะไม่เหมือนกันทั้งในด้านประเภทของการทุจริตและจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้น
- 4) การทุจริตทางการบัญชีมักจะค้นพบโดยความบังเอิญ และส่วนใหญ่ของการทุจริตทาง การเงิน มักตรวจสอบพบโดยอาศัยเทคนิควิธีการอื่นเป็นหลักไม่ใช่ตรวจสอบพบโดยวิธีการตรวจสอบที่ใช้ทั่วไป

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของนักบัญชีนิติเวช

โดยทั่วไปลักษณะของงานที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบนิติเวช มีขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition)** นักบัญชีนิติเวชจะต้องพยายามที่จะตอบคำถามว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจาก 1) ความกดดันหรือแรงจูงใจ เช่นครอบครัวมีปัญหาทางการเงิน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ความทะเยอทะยาน ความโลภ ปัญหาเสพติดหรือการพนัน รวมถึงความต้องการยกฐานะให้เท่าเทียมกับคนอื่น เป็นต้น 2) โอกาส ช่องทางสำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริต โดยหาโอกาสที่เอื้ออำนวย เช่นองค์กรขาดการควบคุมภายในที่ดี โครงสร้างองค์กรเป็นลักษณะเครือญาติ และ 3) ข้ออ้างของพนักงาน เช่นค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม องค์กรไม่มีสวัสดิการ และพฤติกรรมในด้านความไม่ซื่อสัตย์ เป็นต้น นักบัญชีนิติเวชอาจค้นพบสัญญาณนั้นด้วยตนเองหรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น นอกจากนี้ นักบัญชีนิติเวชจะต้องสามารถระบุได้ว่าการทุจริตเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไร และการทุจริตนี้เคยเกิดขึ้นหรือไม่และใครเป็นผู้ต้องสงสัย โดยการทำความเข้าใจสหกรณ์และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ และทำความเข้าใจระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์

2. **การรวบรวมหลักฐาน (Evidence Collection)** ขั้นตอนนี้จะต้องมีการทำอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานเหมาะสมอย่างเพียงพอว่าการแสดงข้อมูลไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ทั้งในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้ โดยกำหนดวิธีการทดสอบการควบคุม โดยกำหนดวิธีการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคสอบทานระเบียบ สอบทานวิธีปฏิบัติตามระเบียบ การปฏิบัติงานซ้ำในกรณีการทำหน้าที่รับจ่ายเงินแทนผู้จัดการหรือพนักงานการเงิน การสอบถามแล้วพนักงานแสดงความรำคาญในการตอบปัญหาหรืออธิบายหรือตอบคำถามอย่างไม่มีเหตุผล และการสังเกตการปฏิบัติงานในด้านการขยันการทำงาน, เอาใจใส่ผู้สอบบัญชีเกินเหตุ, การสร้างอิทธิพล และพิจารณาถึงการรวบรวมจากการนิติเวชภูมิหลังของผู้ต้องสงสัย, หลักฐานที่มาจากพยานบุคคล และกำหนดวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ โดยให้ความสำคัญกับสัญญาณบอกเหตุแห่งการทุจริต เช่นการจัดทำบัญชีไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน จัดเก็บสมุดคู่บัญชีสมาชิกไว้กับสหกรณ์ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสาร การบันทึกรายการด้วยมือและเครื่องพิมพ์ดีด และการมอบฉันทะรับเงินแทน เพื่อรวบรวมจากหลักฐานที่เป็นเอกสาร

3. **การประเมินหลักฐาน (Evidence Evaluation)** เมื่อรวบรวมหลักฐานแล้วนักบัญชีนิติเวชจะต้องประเมินหลักฐานนั้นว่ามีความเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ ความเพียงพอเป็นการประเมินเกี่ยวกับปริมาณของหลักฐาน โดยพิจารณาจากการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญร่วมด้วยความเหมาะสมเป็นการประเมินเกี่ยวกับคุณภาพของหลักฐานการสอบบัญชี ซึ่งหมายถึงความเกี่ยวข้องและความเชื่อถือได้ของหลักฐานซึ่งใช้สนับสนุนข้อสรุปที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี และจากคุณภาพของหลักฐานต้องเป็นหลักฐานที่กฎหมายยอมรับได้

4. **การสรุปผลหรือการรายงานสิ่งที่สืบพบ (Report Finding)** การรายงานผลอาจทำได้หลายวิธี เช่นทางวาจาโดยแจ้งในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ หรือโดยลายลักษณ์อักษรตามหนังสือสำนักงานมาตรฐานการบัญชี และการสอบบัญชี ที่ กษ 0404/ว.77 เรื่องแนวทางการบริหารจัดการงานสอบบัญชี ปีงบประมาณ 2563 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2562 ข้อ 6.3 (4) กรณีผู้สอบบัญชีพบข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี ให้จัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่พบจากการสอบบัญชี โดยให้หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้ลงนามส่งให้ประธานคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่ที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่พิจารณาดำเนินการตาม

อำนาจหน้าที่ พร้อมทั้งให้ผู้สอบบัญชีบันทึกข้อสังเกตผ่านระบบ Internet ทุกครั้งด้วย ซึ่งหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลงนามในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ 3/2562 เรื่องมอบอำนาจหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการแทนนายทะเบียน ลงวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ข้อ 4 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แต่งตั้งจากผู้อำนวยการสำนักและหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ รายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีหรือจากการกำกับดูแลสหกรณ์ ให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ที่แต่งตั้งจากผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1-2 หรือสหกรณ์จังหวัดที่รับผิดชอบสหกรณ์นั้น พิจารณาตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงสถานการณ์และหลักฐานที่ได้ตรวจพบ รวมถึงการสรุปผลการตรวจสอบที่ได้จากตรวจพบ นอกจากนี้ การรายงานข้อเสนอแนะสำหรับการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการเป็นพยานในชั้นศาลในฐานะผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย

สรุป

ผู้สอบบัญชีทั่วไปเป็นการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าได้จัดทำตามมาตรฐานการสอบบัญชี และระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่มุ่งให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้ใช้งบการเงิน แต่ผู้สอบบัญชีนิติเวช เป็นการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์การทุจริตทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์ โดยไม่สนใจข้อมูลทางการเงินได้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือไม่ และมีการทำงานกว้างขวางและทำทายมากกว่า เพราะต้องทำงานคล้ายนักสืบ ด้วยเหตุนี้ นักบัญชีนิติเวชจึงต้องมีคุณสมบัติและทักษะในแขนงต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและได้รับการอบรมเพื่อการตรวจสอบการทุจริตโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความเชื่อมั่นให้เกิดผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน

36

การปรับเปลี่ยนมาใช้โปรแกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ และการใช้เทคโนโลยี ระบบ Cloud มาช่วยจัดการระบบสินค้าคงคลัง เพื่อลดความเสี่ยงในการตรวจสอบบัญชีและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรพรหมคีรี จำกัด

สำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช

ที่มาของปัญหา

สหกรณ์การเกษตรพรหมคีรี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2521 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 2,922 คน มีทุนดำเนินงานจำนวน 505.03 ล้านบาท ปริมาณธุรกิจรวม จำนวน 437.03 ล้านบาท ได้ดำเนินธุรกิจจำนวน 5 ธุรกิจ คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลไม้ ธุรกิจรวบรวมน้ำยางสดเพื่อแปรรูป และธุรกิจรับฝากเงิน สหกรณ์แห่งนี้ได้ดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงการกินดี อยู่ดี ของสมาชิกเป็นอันดับแรก เป็นสหกรณ์แห่งแรกของจังหวัดนครศรีธรรมราช ดำเนินธุรกิจรวบรวมผลไม้ตามฤดูกาล คือ มังคุดและเงาะ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า ทำให้ไม่ถูกกดราคาส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดความศรัทธากับสมาชิกเป็นอย่างดี ปัจจุบันธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กถูกรุกคืบและกลืนโดยธุรกิจค้าปลีกยักษ์ใหญ่ ส่งผลกระทบกับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายหากจะทำธุรกิจนี้ สหกรณ์จะต้องมีกลยุทธ์ในการจำหน่ายสินค้าเพื่อสามารถสู้กับธุรกิจค้าปลีกยักษ์ใหญ่ให้ได้

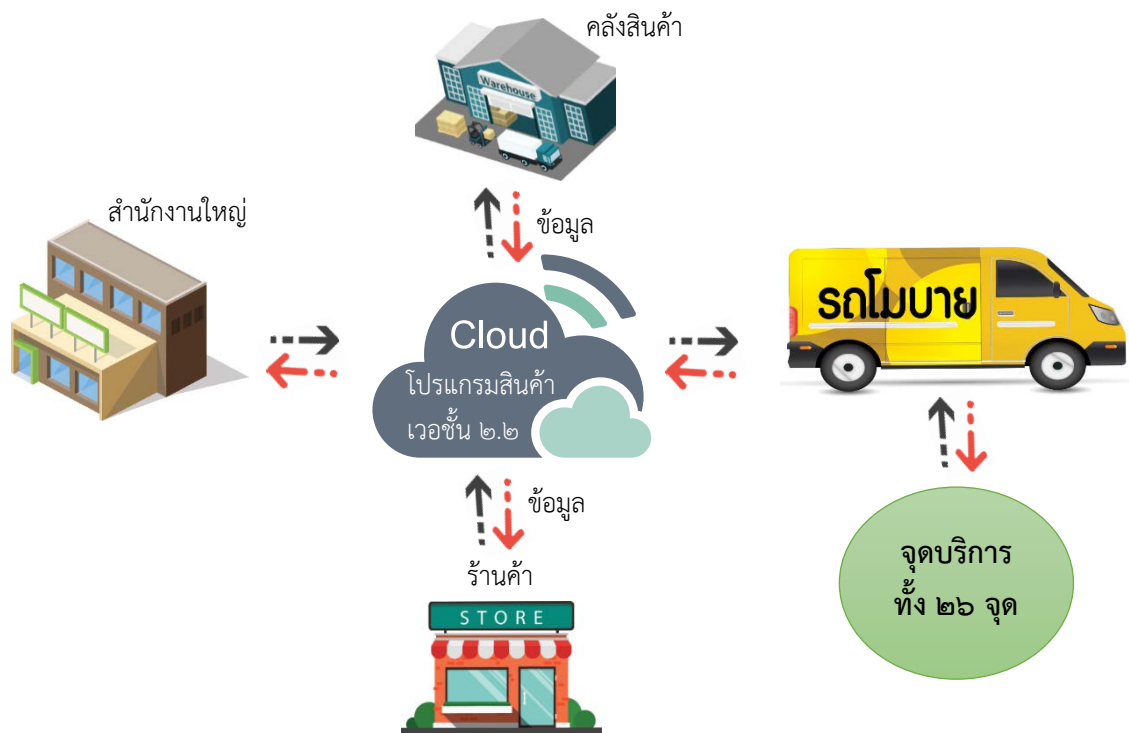
สหกรณ์การเกษตรพรหมคีรี จำกัด มีการนำสินค้าไปขายตามกลุ่มสมาชิก ซึ่งมีจุดบริการเป็นประจำทุกเดือน จำนวน 26 จุด เพื่อบริการสมาชิก ในรอบปีสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 สามารถจำหน่ายสินค้าได้ทั้งสิ้น จำนวน 44.65 ล้านบาท

สหกรณ์แห่งนี้ในอดีตใช้โปรแกรมบุคคลภายนอกและกำหนดระเบียบให้สามารถบริการสมาชิกนอกสถานที่ โดยทำธุรกิจเมื่อมีการประชุมกลุ่มสมาชิก ในการประชุมกลุ่มจะมีการให้ความรู้กับสมาชิกและมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับเงิน คือ รับฝากเงิน ที่สำคัญ มีรถ Mobile สำหรับนำสินค้าไปจำหน่าย ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่เป็นความต้องการสมาชิกทำให้ได้รับความนิยมจากสมาชิก เมื่อมีการจ่ายเงินสหกรณ์ทำได้แค่ออกใบเสร็จรับเงินกับมือ มอบให้กับสมาชิกแต่ไม่สามารถบันทึกข้อมูลผ่านระบบและออกใบเสร็จผ่านระบบ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกของสหกรณ์ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่สหกรณ์เมื่อกลับจากการประชุมกลุ่มสมาชิก ตอนเย็นก็ต้องนำข้อมูลมาบันทึกการขายในโปรแกรม ณ ที่ทำการสหกรณ์ ซึ่งต้องใช้เวลาในการทำงานเพิ่มขึ้น มีข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูลบ่อยครั้ง นอกเหนือจากนี้ ในสำนักงานสหกรณ์มีการดำเนินงานแบบซุเปอร์มาร์เกต ซึ่งมีการซื้อขายสินค้าที่หลากหลายและปริมาณมาก โปรแกรมไม่สามารถบันทึกการขายตรวจนับสินค้าเปรียบเทียบกับบัญชีสินค้าในทะเบียนคุมได้ ส่งผลให้ไม่สามารถทราบรายการสินค้าขาด (เกิน) บัญชีได้ และสินค้าที่เป็นยอดยกไปในบัญชีถัดไปจะเท่ากับยอดสินค้าในทะเบียนคุมสินค้าในระบบ โดยที่ยังไม่มีการบวกลบสินค้าขาดบัญชีหรือสินค้าเกินบัญชีที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งสหกรณ์ต้องคำนวณยอดสินค้าขาด (เกิน) บัญชีเองทุกๆ ปี เป็นยอดสะสมไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการบริหารจัดการสินค้าได้ ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาในการตรวจสอบ ทำให้เกิดความเสียหายจากการตรวจสอบเป็นผลให้ข้อมูลในงบการเงินอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงทุกรายการ

ต่อมาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 สหกรณ์ขอใช้โปรแกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์มาช่วยในการจัดการทุกโปรแกรมแบบครบวงจร (Full Pack) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรแกรมระบบสินค้า ปัจจุบันใช้โปรแกรมสินค้า Version 2.2 แบบ offline ซึ่งปัจจุบันสหกรณ์สามารถปรับเปลี่ยนระบบได้ แต่ปัญหาการจัดการในระบบการทำงานในการประชุมกลุ่มยังไม่เบ็ดเสร็จ (One Stop Service) จึงได้ใช้โปรแกรมสินค้าแบบ Online บนระบบ Cloud Computing เพื่อลดข้อผิดพลาด และถูกต้องรวดเร็วในการให้บริการกับสมาชิกทำให้สมาชิกได้รับใบเสร็จที่ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าที่สามารถบันทึกรายการที่เกี่ยวข้องในระบบได้ทันที ทำให้การทำงานเบ็ดเสร็จในที่ประชุมกลุ่ม

เทคโนโลยี Cloud คือ เทคโนโลยีในการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ที่เปลี่ยนจากการที่ผู้ใช้งานต้องเตรียมหรือติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์เพื่อตอบสนองการทำงานไว้ที่สำนักงานด้วยตนเองไปเป็นการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการ Cloud Computing คือ บริการที่ครอบคลุมถึงการให้บริการในการประมวลผล หน่วยจัดเก็บข้อมูล และระบบออนไลน์ต่าง ๆ จากผู้ให้บริการ เพื่อลดความยุ่งยากในการติดตั้ง ดูแลระบบ ช่วยประหยัดเวลาและลดต้นทุนในการสร้างระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายเอง (Hardware) ซึ่งอยู่ภายใต้ระบบที่มีมาตรฐานและความปลอดภัยเป็นอย่างมาก

ภาพแสดงการใช้งานโปรแกรมสินค้าบนระบบ Cloud Computing

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1. วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาการใช้งานที่สหกรณ์กำลังประสบอยู่เพื่อให้คำแนะนำที่ถูกต้อง
2. ศึกษาการให้บริการของหน่วยงานที่ให้บริการระบบ Cloud Computing ที่สหกรณ์สนใจเพื่อให้สามารถแนะนำถึงความปลอดภัยและความคุ้มค่าที่สหกรณ์จะได้รับให้เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสหกรณ์การเกษตรพรหมคีรี จำกัด ได้เลือกใช้งานโปรแกรมสินค้า version 2.2 บนระบบ Cloud Computing ของบริษัท ไทยเดต้าเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด ที่ให้บริการ Cloud Server and Domainname เพื่คเกจที่ใช้เป็น Cloud VPS Enterprise บน Server ส่วนตัว บริษัทดูแลและเฝ้าระวังความปลอดภัยของข้อมูลตลอด 24 ชั่วโมง และมีการสำรองข้อมูลบน Server ให้อาทิตย์ละหนึ่งครั้ง โดยจะติดตั้งตัวโปรแกรมสินค้า 2.2 อยู่บน Cloud server และสามารถเรียกใช้งานโปรแกรมได้จากทุกที่มีอินเทอร์เน็ตผ่าน web browser ตามลิงค์ http://66.42.55.231/cad_inventory และสามารถสำรองและเรียกคืนข้อมูลได้จากเครื่อง client โดยสหกรณ์มีภาระค่าใช้จ่ายเดือนละ 1,898.00 บาทต่อเดือน
3. ติดตั้งโปรแกรมระบบสินค้าบนระบบ Cloud VPS Enterprise ตามคู่มือการติดตั้งโปรแกรมระบบสินค้าของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ปัญหาและการใช้งาน

หลังจากที่ได้ทดลองใช้ระบบ Server Cloud VPS ได้ 1 อาทิตย์ปรากฏว่า Server Cloud VPS โดเมนโจมตีจากผู้ไม่หวังดี ทำให้ Server Cloud VPS ล่มไม่สามารถใช้งานได้ จากการตรวจสอบพบว่า โดเมนโจมตีจาก phpmyadmin และช่องโหว่บน PHP 5.2.6 ซึ่งทำให้เซิร์ฟเวอร์ไม่สามารถใช้งานได้

แนวทางการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการดังนี้

1. เดิมเวอร์ชัน php จะเป็น PHP 5.2.6 โดยจะทำการอัปเดตเป็น php 5.2.17
2. ลบไฟล์ phpMyAdmin ออกจากระบบ โดยเข้าไปที่ AppServ\www เพื่อปิดช่องโหว่ดังกล่าว
3. เปิด firewall และเปิดเฉพาะ port 3306 ปิดport อื่นที่ไม่ได้ใช้ทั้งหมด

ผลการให้บริการ

1. สมาชิกได้รับบริการที่รวดเร็ว สะดวก ถึงแม้จะอยู่ในท้องที่ห่างไกลสถานที่ตั้งของสหกรณ์สามารถใช้บริการได้รับใบเสร็จรับเงินที่ออกจากระบบโดยทันทีเกิดทำให้ความเชื่อมั่นในระบบสหกรณ์
2. สหกรณ์ลดเวลาในการทำงานทำให้ ลดข้อผิดพลาดที่จะเกิดข้อบกพร่องในเรื่องของสินค้าที่ต้องนำมาบันทึกที่สหกรณ์เหมือนเมื่อก่อนแต่สามารถปฏิบัติงานได้แบบ Real time ณ พื้นที่ของแต่ละกลุ่มสมาชิก
3. ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงในการตรวจสอบลดลง จากระบบบัญชีของสหกรณ์มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีระบบการควบคุมภายในที่ดี จากการบันทึกรายการแบบ Real Time
4. สามารถดำเนินธุรกิจนี้ได้ ถึงแม้จะมีคู่แข่งที่เป็นธุรกิจค้าปลีกยักษ์ใหญ่ในพื้นที่ ปริมาณยอดขายสินค้ายังคงรักษาระดับการจำหน่าย ได้มีปริมาณมากอย่างเป็นปกติ
5. เมื่อมียอดขายมากคงระดับได้ดีทำให้กำไรเฉพาะธุรกิจเพิ่มขึ้นสุดท้ายสมาชิกได้เฉลี่ยคืนเพิ่มขึ้นด้วย
6. ได้รับความศรัทธาจากสมาชิก เนื่องจาก มีการบริการถึงกลุ่มสมาชิก ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ส่งผลให้ นอกเหนือจากการซื้อสินค้าแล้วมีการออมเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจสอบและสอบทานรายงานจากระบบเป็นประจำทุกวันเพื่อป้องกันข้อมูลผิดพลาด โดยเฉพาะเรื่องสินค้าเป็นเรื่องรายละเอียดปลีกย่อยมาก
2. เจ้าหน้าที่ต้องติดตามการใช้งานระบบ Cloud computing อย่างใกล้ชิดเพื่อปลอดภัยและความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้ในการแสดงในงบการเงิน

นางเกษสุณีย์ สรรพกิจกำจร
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลำปาง

ปัจจุบันสหกรณ์มีการทุจริตมากขึ้นหากมีการป้องกันและมีการตรวจสอบการทุจริตได้ อาจทำให้ปัญหาในการทุจริตลดลง เราอาจศึกษาเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงและนำทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาและหาแนวทางป้องกันการทุจริต การศึกษาจากการถอดบทเรียนจากสหกรณ์ที่เกิดการทุจริตแห่งหนึ่ง พบว่าสหกรณ์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบันทึกบัญชี และมีพนักงานจำนวน ๔ คนประกอบด้วย ๑ เจ้าหน้าที่การเงิน ๒ เจ้าหน้าที่บัญชี ๓ เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ๔ เจ้าหน้าที่ธุรการ ผลจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่าพนักงานาร่วมกันทุจริต โดย

๑. มีการจัดทำสัญญากู้ยืมเงินโดยมิได้ผ่านการพิจารณาของที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการและได้มีการกู้ยืมเกินกว่าที่ระเบียบกำหนด

๒. ได้มีการดำเนินการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด และได้ดำเนินการงดส่งชำระที่ไม่เป็นไปตามสัญญากู้ยืมเงิน โดยดำเนินการเปลี่ยนแปลงข้อมูลด้านการเงิน การบัญชีในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

๓. มีการดำเนินการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการถอนฝาก ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์

จากการศึกษาทฤษฎีสามเหลี่ยมของการทุจริต (Fraud Triangle Theory) พบว่าการทุจริตที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับทฤษฎีดังกล่าว โดยทฤษฎีดังกล่าวมีสาระสำคัญ กล่าวคือ การทุจริตมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นสูง หากมีเหตุการณ์หรือปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อการเกิดการทุจริตใน ๓ ด้าน ได้แก่

๑ **การมีความกดดัน หรือแรงจูงใจ (Pressure or Incentive)** ซึ่งผู้ที่กระทำการทุจริตจะมีความกดดันหรือมีแรงจูงใจให้กระทำการทุจริต ซึ่งแรงผลักดันอาจเกิดจาก ความกดดันในการปฏิบัติงาน หรือการปฏิบัติหน้าที่

๒ **การมีโอกาสในการกระทำผิด (Opportunity)** กล่าวคือ การมีโอกาสในการกระทำ การทุจริตนั้น โอกาสที่เอื้อต่อการจะปกปิดการกระทำการทุจริต โอกาสที่จะแปลงสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการทุจริต โอกาสในการกระทำผิดที่เกิดจากจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในองค์กร หรือระบบการตรวจสอบป้องกันการทุจริตที่ไม่สามารถตอบสนองได้อย่างทันที่ทันใด (ทันเวลา) เป็นต้น ซึ่งข้อบกพร่องของระบบการควบคุมหรือมาตรการป้องกันการทุจริต เช่น ขาดการแบ่งแยกหน้าที่ที่มีความเสี่ยงต่อการสร้างความเสียหายให้แก่องค์กร การละเมิด หรือการยกเว้นการควบคุม (ลักษณะงานบางอย่างไม่ต้องได้รับการตรวจสอบ) ขาดการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล ทรัพย์สิน และระบบสารสนเทศที่มีความสำคัญ ส่วนระบบการควบคุม การทุจริตแบบค้นพบ เช่น ไม่มีร่องรอยที่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้สามารถกระทำความผิด ได้โดยไร้ร่องรอย หรือระบบตรวจพบได้ยากไม่มีระบบการควบคุมแบบอัตโนมัติการค้นพบการกระทำผิด ได้ในระยะเวลาที่เกิดขึ้นจริง ไม่มีการตรวจนับทรัพย์สินและตรวจสอบบัญชีอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

๓ **การมีข้ออ้าง หรือการใช้เหตุผล ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกดีขึ้น (Rationale)** เช่น การอ้างถึงความจำเป็น ความเดือดร้อนส่วนตัว การอ้างว่าเป็นธรรมเนียม หรือเป็นประเพณีที่ ต้องกระทำ การอ้างว่าไม่ทราบว่ามีระบบการควบคุมแบบอัตโนมัติการค้นพบการกระทำผิด ได้ในระยะเวลาที่เกิดขึ้นจริง ไม่มีการตรวจนับทรัพย์สินและตรวจสอบบัญชีอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตในสหกรณ์

ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการป้องกัน ลด และขจัดกาทุจริต ในสหกรณ์โดยการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑ กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ สหกรณ์โดยฝ่ายจัดการ พนักงานทุกฝ่ายต้องทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนตามที่ผู้ควบคุมและกำกับดูแลได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด หากผู้ปฏิบัติงานมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นต่อจริยธรรม ส่งผลให้ผลงานที่ได้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สะท้อนถึงความเชื่อมั่นต่อความถูกต้องและเป็นธรรม

๒ กลุ่มตรวจสอบ ได้แก่ ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ และผู้ตรวจสอบภายในสหกรณ์ ทำหน้าที่สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเรื่องของความถูกต้อง โดยตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรทุก ๆ ส่วนงาน และสอบทานเอกสารหลักฐานที่เป็นรายงานการปฏิบัติงาน

๓ กลุ่มควบคุมและกำกับ ได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ มีการออกมาตรฐาน กฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เข้มงวด พร้อมมีบทลงโทษที่รุนแรงหากมีการละเมิด รวมทั้งการควบคุมและกำกับดูแลที่ดีที่ทั้งจากผู้มีอำนาจภายนอกและภายใน (ฝ่ายบริหาร) มีการวางระบบการปฏิบัติงานระบบสารสนเทศ กำหนดวินัย ข้อกำหนด แนวปฏิบัติ ที่ปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม และที่สำคัญผู้บริหารมีการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นที่ประจักษ์ และซึมซับในตัวบุคลากรจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร

การปฏิบัติงานทั้ง ๓ กลุ่ม อย่างเป็นระบบ จะช่วยป้องกัน และขจัดพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การทุจริตได้ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานมีความสำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดการทุจริต ดังนั้นการปฏิบัติงานของกลุ่มนี้ต้องมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จะทำให้ลดแรงกดดัน และความต้องการความจำเป็นทางการเงินลง จะทำให้การทุจริตลดลง กลุ่มตรวจสอบจะทำให้ลดข้อผิดพลาดในการทำงาน ลดความรู้สึกที่คิดว่าตนเองมีความสามารถ มีเหตุผลว่าสามารถทำได้โดยไม่มีผู้อื่นรู้ ลดความคาดหวังที่จะเอาของคนอื่นมาเป็นของตน และกลุ่มควบคุมและกำกับมีกฎระเบียบที่เข้มงวดพร้อมกับบทลงโทษที่รุนแรง ลดความหวังที่จะกระทำโดยไม่ได้รับโทษ หรือรับโทษที่เบาค้ำค่ากับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของทั้ง ๓ กลุ่มจะช่วยลดและขจัดต้นเหตุแห่งการทุจริตได้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตราด

สืบเนื่องจากปัญหาการทุจริตในวงการสหกรณ์ที่ขยายวงกว้างในปัจจุบัน จะเห็นว่าส่วนหนึ่งมาจากบัญชีลูกหนี้คงค้างที่ไม่มีอยู่จริง ดังนั้นการพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้คงเหลือต่างๆ จึงมีความจำเป็นเพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชี

กรณีศึกษา

ผู้สอบบัญชีได้รับเอกสารการยืนยันยอดลูกหนี้การค้าของสหกรณ์ที่เป็นเอกชน โดยสหกรณ์ได้ส่งมอบพร้อมงบการเงินที่ส่งมาให้ตรวจสอบบัญชี จากการสังเกตพบว่ามีเอกสารการยืนยันยอดส่งมาให้ 2 ฉบับ ซึ่งยอดเงินที่ยืนยันมาไม่เท่ากันมีเพียงฉบับเดียวที่มียอดตรงตามยอดคงเหลือในบัญชีของสหกรณ์ โดยหนังสือยืนยันยอดดังกล่าวลงวันที่เดียวกัน แต่บุคคลที่ลงลายมือชื่อเป็นคนละคนกัน และไม่ใช่มือมีอำนาจลงนามตามหนังสือรับรองของลูกหนี้ดังกล่าว

1. ผู้สอบบัญชีนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ แจ้งให้ทราบว่ามีหนังสือยืนยันยอดลูกหนี้การค้ารายเดียวกัน 2 ฉบับ ซึ่งมียอดเงินไม่ตรงกัน ผู้ลงนามคนละคนและไม่ใช่มือมีอำนาจลงนามเพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการขอยืนยันยอดคงเหลือของลูกหนี้การค้ารายดังกล่าวอีกครั้ง โดยให้ส่งกลับผู้สอบบัญชีโดยตรง

2. ผู้สอบบัญชีได้รับหนังสือยืนยันยอดฉบับใหม่ มียอดแตกต่างจากยอดคงเหลือของสหกรณ์เพียงเล็กน้อย หนังสือยืนยันยอดที่ได้รับผู้ลงลายมือชื่อเป็นผู้มีอำนาจลงนามและมีตราประทับเป็นที่น่าเชื่อถือ โดยสหกรณ์ได้นำมาส่งให้ที่สำนักงานฯ ด้วยตนเอง ไม่เป็นไปตามที่ผู้สอบบัญชีแจ้งในที่ประชุมคณะกรรมการของสหกรณ์ให้ส่งกับผู้สอบบัญชีโดยตรง จากการพิจารณาและสังเกตหนังสือยืนยันยอด ลักษณะของเอกสารเหมือนไม่ผ่านการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ และซองที่ใส่มาเป็นซองของสหกรณ์ ทำให้เอกสารดังกล่าวขาดความน่าเชื่อถืออีกครั้ง ประกอบกับจำนวนเงินที่เป็นหนี้มียอดค่อนข้างสูงและไม่มีการรับชำระหลังปีบัญชี และที่ตั้งของลูกหนี้ดังกล่าวตั้งอยู่ในจังหวัดที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งของสำนักงาน สำนักงานฯ จึงเลือกใช้การสอบทานยืนยันยอดด้วยตนเอง ณ ที่ตั้งของลูกหนี้รายดังกล่าว โดยเชิญเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกรรมการของสหกรณ์ร่วมเดินทางไปด้วย

3. จากการสอบทานยืนยันยอด ณ ที่ตั้งของลูกหนี้ดังกล่าว ได้พบกับเจ้าของซึ่งเป็นผู้มีอำนาจลงนามปรากฏว่า ลูกหนี้รายดังกล่าวปฏิเสธการเป็นหนี้ตามยอดคงเหลือของสหกรณ์ทั้งจำนวน และสำนักงานได้นำหนังสือยืนยันยอดทั้ง 3 ฉบับ ให้ผู้มีอำนาจลงนามตรวจสอบ ทางลูกหนี้แจ้งว่า หนังสือยืนยันยอด 2 ฉบับแรกผู้ลงนามเป็นเพียงบุคคลที่ทำการค้าร่วมกันเท่านั้น ส่วนฉบับสุดท้ายที่มีตราประทับ ไม่ใช่ลายมือชื่อของตนเองและตราประทับเป็นของปลอม โดยนำตราประทับตัวจริงมาให้ดูพร้อมบอกข้อแตกต่างของตราประทับทั้ง 2 อัน สำนักงานจึงให้ลูกหนี้ดังกล่าวลงนามในหนังสือยืนยันยอดพร้อมบันทึกการปฏิเสธการเป็นหนี้ไว้เป็นหลักฐาน โดยสหกรณ์ได้รับชำระหนี้ครบทั้งจำนวน ภายหลังจากที่สำนักงานเข้ายืนยันยอดและได้รับการปฏิเสธหนี้ ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า เงินจำนวนดังกล่าวโอนมาจากที่ใด เนื่องจากเป็นการโอนเงินผ่านทางโทรศัพท์

จากกรณีดังกล่าว ผู้สอบบัญชีจัดทำข้อสังเกตแจ้งให้สหกรณ์แก้ไขและตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกหนี้รายดังกล่าว พร้อมทั้งเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เพื่อชี้แจงถึงรายละเอียดต่างๆ ที่ตรวจพบ และขอมติในการปรับปรุงรายการบัญชีจากลูกหนี้การค้าเป็นลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ทั้งจำนวน

จะเห็นว่าการพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้การค้ามีความสำคัญ ซึ่งผู้สอบบัญชีสามารถใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้หลักฐานที่น่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะเป็นการส่งจดหมายยืนยันยอดโดยให้ส่งกลับมาที่สำนักงานโดยตรง ส่งหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่ให้ช่วยตรวจสอบ การยืนยันยอดด้วยตนเอง การสังเกตถึงความผิดปกติของเอกสาร การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ เช่น ผู้มีอำนาจลงนามตามหนังสือรับรองงบการเงินของลูกหนี้ เป็นต้น

39

การเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบบัญชีแยกประเภท ในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table

นางสาวจรรุณี นามมนตรี
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
กองกำกับการสอบบัญชีสหกรณ์

หลักการและเหตุผล

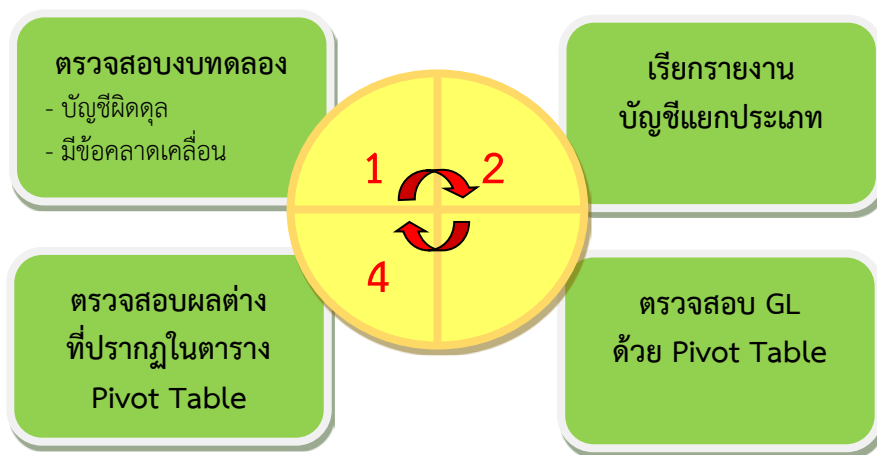
ระบบการบริหารงานการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ระบบ GFMS เป็นการดำเนินงานปรับปรุงระบบการจัดการด้านการเงินการคลังของภาครัฐให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อปรับกระบวนการดำเนินงานและการจัดการภาครัฐด้านการงบประมาณ การบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย และการบริหารทรัพยากร ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายปฏิรูปราชการที่เน้นประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงาน รวมทั้งมุ่งหวังให้เกิดการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างคุ้มค่าเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสถานภาพการคลังภาครัฐที่ถูกต้องรวดเร็ว สามารถตอบสนองนโยบายการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ

กรมบัญชีกลาง ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านบัญชี เป็นประจำทุกปีงบประมาณ ให้หน่วยงานภาครัฐแสดงวิธีการตรวจสอบการเคลื่อนไหวระหว่างปีของบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS หน่วยเบิกจ่ายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคภายในสังกัดกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ว่าได้ปฏิบัติงานด้านบัญชีตามหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านบัญชีของส่วนราชการที่กรมบัญชีกลางกำหนดหรือไม่ จากการตรวจสอบงบทดลองและรายละเอียดประกอบงบทดลองของหน่วยเบิกจ่ายส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่า หน่วยเบิกจ่ายส่วนภูมิภาคยังมีข้อมูลบัญชีแยกประเภทผิดพลาด บางหน่วยเบิกจ่ายอาจเข้าใจผิดว่าเมื่อบันทึกข้อมูลในระบบ GFMS แล้ว ระบบจะบันทึกรายการบัญชีให้ ทุกชั้นตอน โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลบัญชีในระบบแต่อย่างใด ทำให้ละเลยการตรวจสอบข้อมูลบัญชี และหน่วยเบิกจ่ายหลายแห่งยังไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยวิธี Pivot Table ได้ สาเหตุอาจเกิดจากไม่ทราบวิธีการตรวจสอบ หรือทราบแต่มีวิธีการตรวจสอบบัญชีที่ยุ่งยาก ประกอบกับไม่มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านบัญชีของสำนักงานเป็นการเฉพาะ จึงมีการสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านบัญชีอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ Pivot Table ในการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชี มีแนวทางการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ได้อย่างครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ส่งผลต่อรายงานการเงินภาพรวมระดับกรมมีความถูกต้อง และเชื่อถือได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table ซึ่งเป็นการตรวจสอบการจับคู่ของเอกสารของรายการบัญชีที่เกิดขึ้นตามบัญชีแยกประเภทแต่ละรายการว่ารายการบัญชีที่เกิดขึ้นนั้น มีการบันทึกบัญชีครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับหลักฐานเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินหรือไม่ และเป็นเครื่องมือช่วยลดระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS

แนวทางการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table

Pivot Table เป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในโปรแกรม Microsoft Office Excel ที่ช่วยในการจัดทำข้อมูลเพื่อออกรายงาน ดังนั้น การตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS จำเป็นต้องจัดกลุ่มข้อมูลบัญชีแยกประเภท จึงนำ Pivot Table มาช่วยในการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการตรวจสอบ โดยมีเงื่อนไขในการจัดกลุ่มบัญชีแยกประเภทว่ารายการเคลื่อนไหวทางบัญชีต้องมีการบันทึกรายการด้านเดบิตและเครดิตด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน หรือรายการบัญชีที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งมีข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน เพื่อตรวจสอบว่าการบันทึกรายการเคลื่อนไหวของข้อมูลบัญชีแยกประเภทด้านเดบิตและเครดิต ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ระบบ GFMS ครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่

ขั้นตอนการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table

จากภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table ซึ่งสามารถแสดงคำอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้

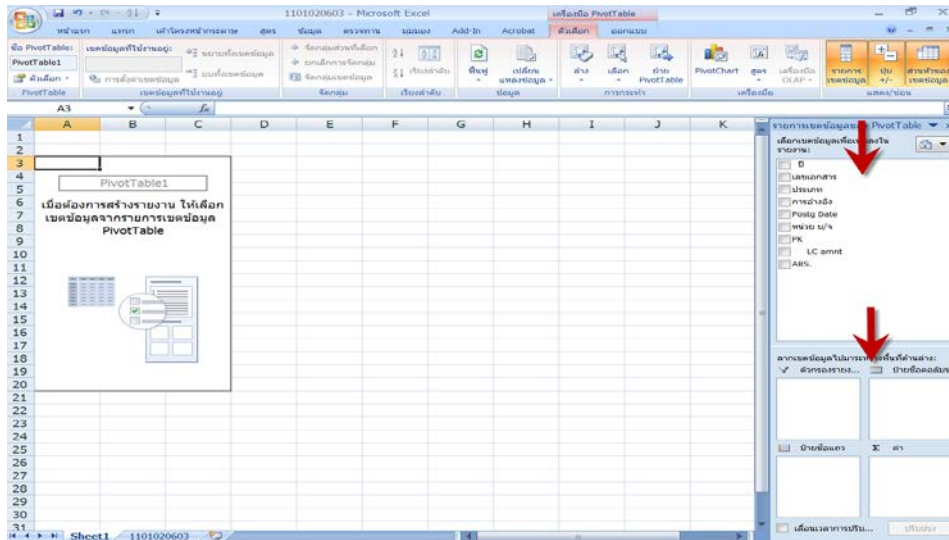
1. ตรวจสอบงบทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบดุลบัญชีหรือข้อคลาดเคลื่อนของบัญชีแยกประเภทแต่ละรายการ
2. เรียกรายงานบัญชีแยกประเภทจากระบบ GFMS เพื่อตรวจสอบหาสาเหตุการเกิดข้อผิดพลาด
3. การตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS ด้วยเทคนิค Pivot Table มีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการสร้างรายงาน Pivot Table
 - 1) จัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Excel File โดยข้อมูลที่จะสร้าง Pivot Table จะ**ต้องมี**รายละเอียด ดังนี้
 - (1.1) บัญชีแยกประเภทที่มีรายการเคลื่อนไหวด้านเดบิตและเครดิตที่มี**จำนวนเท่ากัน**
หรือ มีการบันทึกรายการบัญชีที่**มีความสัมพันธ์กัน**
 - (1.2) ตรวจสอบข้อมูลที่จะใช้ในการทำ Pivot Table **ต้องมี** ชื่อฟิลด์ต่างๆ ครบถ้วน
 - (1.3) ข้อมูลที่แสดงในบัญชีแยกประเภทต้องมีคอลัมน์ที่ติดกัน**ห้ามมีช่องว่าง**
 - (1.4) ให้สร้างคอลัมน์ ABS การทำ ABS มีวัตถุประสงค์เพื่อหาค่าสัมบูรณ์โดยการถอดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อยู่ข้างหน้าช่อง จำนวนเงิน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในการประมวลผลของโปรแกรม Pivot Table

2) การสร้างรายงานจากปุ่ม Pivot Table โดยลากเมาส์ให้ครอบคลุมทุกคอลัมน์และทุกบรรทัด รายการในบัญชีแยกประเภท ให้เลือกเมนู แทรก (Insert) แล้วเลือกแถบเมนู Pivot Table หลังจากนั้นระบบจะให้ระบุ Sheet ที่เก็บข้อมูลว่าจะให้เปิด Sheet ใหม่ หรือให้เก็บข้อมูลไว้ใน Sheet เดิม เมื่อเลือก แผ่นงานใหม่ กดปุ่ม ตกลง

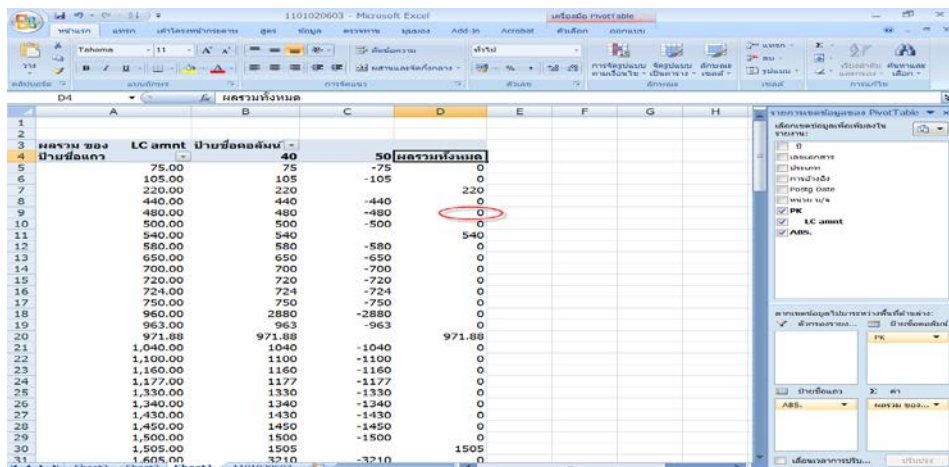
3) การวางฟิลต์บนรายงาน มีขั้นตอนดังนี้

(3.1) เลือกคอลัมน์ที่อยู่ด้านบนขวามือ แล้วลากมาแสดงในตารางด้านล่างขวามือของ Pivot Table ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวางฟิลต์บนรายงาน

(3.2) ระบบจะแสดงรายละเอียดการจับคู่เอกสาร โดยเอกสารที่แสดงในช่อง ผลรวม ทั้งหมด เป็นศูนย์ (0) หมายถึง ระบบจับคู่ประเภทเอกสารได้ หรือ จำนวนเงินคงเหลือ หมายถึงระบบไม่สามารถจับคู่ประเภทเอกสารได้ ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงรายละเอียดการจับคู่เอกสาร

4. การตรวจสอบผลต่างที่ปรากฏบนตาราง Pivot Table ในกรณีที่มีจำนวนเงินในช่องผลรวมทั้งหมด ไม่เท่ากับศูนย์ (0) แสดงว่าระบบไม่สามารถจับคู่ประเภทเอกสารได้ ให้ตรวจสอบเอกสารประกอบรายการหรือตรวจสอบการบันทึกรายการบัญชีต่อไป เพื่อค้นหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เช่น ใบเสร็จรับเงิน สำเนาใบนำฝากเงิน (Pay in slip) Bank Statement สัญญาเงินยืมและเอกสารส่งใช้เงินยืม ใบกำกับภาษี/ใบแจ้งการชำระหนี้ทะเบียนคุมฎีกาเบิกจ่ายเงิน เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีของหน่วยเบิกจ่ายส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีความรู้ ความเข้าใจการตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS โดยใช้เทคนิค Pivot Table
2. ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีของหน่วยเบิกจ่ายส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีแยกประเภทในระบบ GFMS และจัดทำทดลองและรายละเอียดประกอบบททดลองที่สำคัญได้อย่างถูกต้อง ส่งให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (ส่วนกลาง) จัดทำรายงานทางการเงินในภาพรวมระดับกรม เสนอผู้บริหารและส่งให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ
3. รายงานทางการเงินภาพรวมระดับกรม มีความครบถ้วน ถูกต้อง นำข้อมูลไปใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารและตัดสินใจเชิงนโยบายได้

บรรณานุกรม

กรมบัญชีกลาง. แนวทางการตรวจสอบบัญชีของส่วนราชการในระบบ GFMS.

หนังสือที่ กค 0423.3/ว 281 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2555.

ดวงพร เกียงคำ. คู่มือการใช้งาน Excel 2016 ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร. บริษัท ไอดีซี พรีเมียร์ จำกัด วิลล์ พัชรูจน์ (2549). Advanced Excel เจาะลึก Pivot Table และการประยุกต์ใช้งาน.

กรุงเทพมหานคร. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ศูนย์ฝึกอบรมเนคเทค (2549). Intermediate Excel XP/2003 for Special Function and Database.

กรุงเทพมหานคร

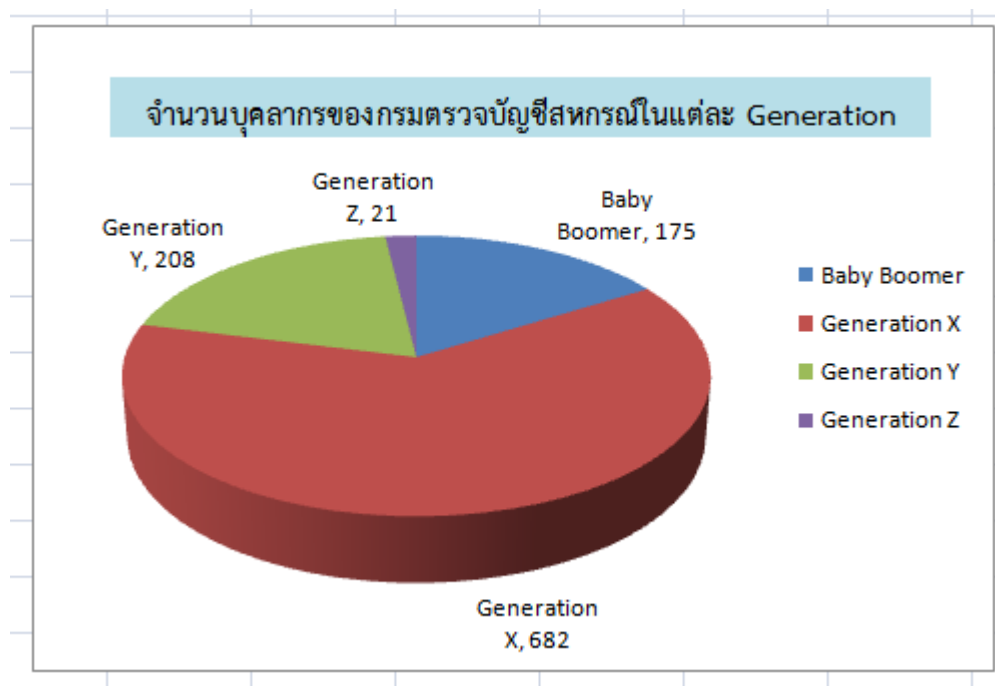
40

การเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลต่าง Generation เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

โดย รัตติยา สวัสดิ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10

จากวิสัยทัศน์และเป้าหมายการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มุ่งเน้นให้สหกรณ์และเกษตรกรมีความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชี ที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ การปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ ความเอาใจใส่ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันเกษตรกร ซึ่งเป็นองค์กระดี่ฐานรากของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากสถาบันเกษตรกรเหล่านี้มีความเข้มแข็ง การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเติบโตอย่างมั่นคง ผู้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์จะต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ทำงานด้วยความโปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ของเกษตรกรและประเทศชาติเป็นสำคัญ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นคุณค่าของการออม เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้อง พัฒนาบุคลากรของกรมฯ ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ และพัฒนาระบบการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ให้ก้าวทันยุคดิจิทัล จากข้อมูลกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ วันที่ 29 มกราคม 2563 ข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 1,086 คน มีอายุเฉลี่ย 44.02 ปี ช่วงอายุ 37 - 55 ปี (Generation X) มากที่สุด จำนวน 682 คน รองลงมา คือ ช่วงอายุ 24 - 36 ปี (Generation Y) จำนวน 208 คน ช่วงอายุ มากกว่า 55 ปี ขึ้นไป (Generation B หรือ Baby Boomer) จำนวน 175 คน และช่วงอายุน้อยกว่า 24 ปี (Generation Z) จำนวน 21 คน ซึ่งจะพบว่า ข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นบุคคลหลากหลาย Generation โดยสามารถแสดงเป็นกราฟ ได้ดังนี้

กราฟจำนวนข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ละ Generation

จากกราฟจำนวนข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ละ Generation จะพบว่าข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับผู้บริหาร ได้แก่ ตำแหน่งอธิบดี รองอธิบดี และผู้อำนวยการสำนัก จัดอยู่ในกลุ่ม Generation B เป็นส่วนใหญ่ ส่วนระดับผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ จัดอยู่ในกลุ่ม Generation X เป็นส่วนใหญ่ และผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ จัดอยู่ในทุก Generation ซึ่งบุคคลแต่ละ Generation จะมีแบบแผนทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลในแต่ละ Generation สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ เป็นกระบวนการทำงานที่จะต้องปฏิบัติงานเป็นทีม หากสามารถศึกษาความแตกต่างและลักษณะนิสัย รวมถึงพฤติกรรม จุดแข็งและจุดอ่อน ที่สำคัญของบุคคลแต่ละ Generation ในทีมงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ก็จะช่วยให้คนทำงานทุกคนเข้าใจเพื่อนร่วมงานทุก Generation ได้ง่ายขึ้น ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกันจะลดน้อยลง และยังสามารถนำจุดแข็งของบุคคลในแต่ละ Generation มาเสริมพลังการทำงานให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น โดยสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของบุคคลแต่ละ Generation ได้ ดังนี้

ตารางพฤติกรรมการทำงานของบุคคลในแต่ละ Generation

Generation B	Generation X	Generation Y	Generation Z
เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2487 - 2507	เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 - 2526	เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2539	เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา
มีความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับงาน ชอบสื่อสารด้วยตนเอง แรงจูงใจในการทำงาน คือการมีคุณค่าและเป็นที่ต้องการ การประกาศเกียรติคุณ พยายามเรียนรู้ และคิดว่างานคือชีวิต ไม่มีความสมดุลในชีวิตส่วนตัว และการทำงาน ชอบน่านาน กลับไปทำที่บ้าน	ชอบอะไรง่าย ๆ ไม่เป็นทางการ มีการปรับตัว ได้ดี ชอบความชัดเจน วางระบบงานเป็นขั้นตอน ไม่ชอบให้ใครบงการ เชื่อมั่นในตนเอง สูง ชอบความเป็นอิสระในการทำงาน ให้ความสำคัญเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว	ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างเดียว นอกเวลาแล้วคนวัยนี้มักจะไปทำกิจกรรมที่ชอบ เช่น การเล่นเกม รับประทานอาหาร เล่นกีฬา รับไม่ได้กับกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไป ใช้เทคโนโลยีเก่ง แรงจูงใจในการทำงานคือได้รับความชื่นชมและศรัทธา ไม่น่านาน กลับไปทำที่บ้าน เชี่ยวชาญ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา	ชอบคิดนอกกรอบ ชอบแก้ปัญหาซับซ้อนด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ คนวัยนี้ทำงานด้วยความสดใส มองโลกในแง่ดี มีความมั่นใจในตัวเอง ค่อนข้างสูงเรียนรู้ได้เร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้เป็นหัวหน้างานของคนวัยนี้ จึงควร ‘สั่งให้น้อย ฟังให้เยอะ’ รับฟังพวกเขาอย่างจริงจัง

¹ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่มีระดับของทักษะและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงขอเสนอโครงการพัฒนาบุคลากรของกรมฯ ดังนี้

โครงการเสริมพลังเพื่อสร้างสรรค์ทีม (The Synergy Teamwork) ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของบุคคลในแต่ละ Generation

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่มีระดับของทักษะและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิด (Mindset) และทัศนคติในเชิงบวกต่อกัน
2. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจงานของตนเอง ของผู้อื่นและการเชื่อมต่องานในภาพรวมได้อย่างชัดเจน รวมทั้งเรียนรู้ความแตกต่าง เรียนรู้การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ เพื่อที่จะพร้อมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและส่วนงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความไว้วางใจกัน (Trust) และ มีความแน่นแฟ้นในทีมสูง (Team Cohesiveness) เป็นทีมงานที่มีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) ร่วมมือกัน ประสานงานกันด้วยดีต่อไปในอนาคตอย่างมุ่งมั่นและมีส่วนผลักดันงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

วิธีดำเนินการ

1. จัดทำงานวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในแต่ละ Generation
2. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียนงานสอบบัญชีสหกรณ์ โดยตั้งโจทย์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในแต่ละ Generation รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความไว้วางใจกัน
3. กำหนดหลักสูตรการอบรมให้ความรู้ตามความเหมาะสมและความถนัดของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในแต่ละ Generation เช่น หลักสูตร ทักษะการเป็นผู้นำที่ดี สำหรับกลุ่ม Generation B และ X หลักสูตร การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีในยุคดิจิทัล สำหรับกลุ่ม Generation X , Generation Y และ Generation Z หลักสูตร Digital Audit Team สำหรับ Generation Y และ Generation Z เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
2. ภารกิจงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹ ดาวใจ ศรีลัมพ์ (2555). การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรัก ความมุ่งมั่น และความปรารถนาที่จะทำงานเพื่อองค์กรอย่างเต็มความสามารถของบุคลากร 3 ช่วงวัย : กรณีศึกษา บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (แก่งคอย) จำกัด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

41 การเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชี

นางสาวชिरากร ไชยมาศ
 นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ สายสอบบัญชีที่ 4
 นางสาวลัคนา รบมีชัย นักวิชาการตรวจสอบบัญชี
 นางสาวธัญวรรณ ประไพภักดิ์ นักวิชาการตรวจสอบบัญชี
 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร

ความสำคัญของเรื่อง

ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีควรได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อสามารถสรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินโดยรวมที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร จัดทำขึ้น ว่ามีความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่เพียงใด โดยปกติ ผู้สอบบัญชีจะไม่ตรวจสอบรายการบัญชีที่เกิดขึ้นทุกรายการ หรือใช้วิธีการตรวจสอบทุกวิธี แต่จะเลือกรายการบัญชีส่วนหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมดขึ้นมาตรวจสอบ จากเครื่องมือการเลือกตัวอย่างจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการตรวจสอบและลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้ ในทางตรงกันข้ามหากผู้สอบบัญชีใช้วิธีการเลือกตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมและตัวอย่างที่เลือกไม่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของข้อมูลทั้งหมด ก็อาจทำให้สรุปผลการตรวจสอบผิดพลาด ส่งผลให้แสดงความเห็นต่องบการเงินผิดพลาดไปด้วย

เนื้อหา

จากการใช้เครื่องมือการเลือกตัวอย่างของสหกรณ์การเกษตรบ้านกำแพงดิน จำกัด อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เลือกตัวอย่างเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีลูกหนี้เงินกู้ ประกอบด้วย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์ ทั้งหมด 9 หัวข้อ โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงิน ผลรวมจำนวนเงินของรายการที่ต้องการตรวจสอบ มูลค่าประชากรทั้งหมดอยู่ที่ 8,955,022.17 บาท

ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์

หัวข้อ	บันทึกข้อมูล
1. ชื่อสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์การเกษตรบ้านกำแพงดิน จำกัด
2. สำหรับปีสิ้นสุดวันที่	30 กันยายน 2563
3. ทุนดำเนินงาน	10,026,223.91
4. กำไรสุทธิประจำปี	
5. ขาดทุนสุทธิประจำปี	104,056.43
6. ยอดขาย/บริการ	840,407.16
7. ระดับความเชื่อมั่น (ที่ต้องการได้เพิ่มเติม)	
8. มูลค่าประชากรทั้งหมด (บาท)	8,955,022.17
9. มูลค่ารายการที่สำคัญ (บาท)	1,307,032.00

ชื่อผู้จัดทำ (นางสาวชिरากร ไชยมาศ)
 ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
 วันที่ 1 เมษายน 2563

ตารางที่ 2 กำหนดรายการที่สำคัญ เลือกรายการลูกหนี้เงินกู้ที่มียอดมากกว่า 100,000.00 บาท

10.ตารางกำหนดรายการที่สำคัญ ดังนี้

กรณีไม่สามารถ copy ข้อมูลที่ต้องการตรวจวางได้

ลำดับที่	รหัส	ชื่อ - สกุล	จำนวนเงิน
1	0003/00000019	นายเจริญ นาคแดง	128,500.00
2	0006/00000128	นายบุญฤทธิ์ แสงทอง	115,200.00
3	0002/00000132	นางเลลา สารทแก้ว	107,032.00
4	0002/00000142	นางสมจิตร สุทธิประเสริฐ	123,400.00
5	0006/00000144	นางวีร คำนวม้อย	149,320.00
6	0001/00000170	นางสุวรรณญา พงษ์พวง	149,700.00
7	0004/00000186	นางสุวรรณ อ่อนภะดา	141,000.00
8	0004/00000187	นางมาลี คำจริง	149,900.00
9	0001/00000190	นายอาทอม บานรัมย์	112,380.00
10	0001/00000003	นายทอง ใจคุ้ม	15,600.00
11	0004/00000231	นางสาวชลธิชา กลั่นแก้ว	115,000.00
รวม			1,307,032.00

การประเมินผลการเลือกตัวอย่าง				
สหกรณ์การเกษตรบ้านกำแพงดิน จำกัด				
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563				
1. มูลค่าประชากรทั้งหมด		8,955,022.17 บาท		
2. มูลค่ารายการที่สำคัญ		1,307,032.00 บาท		
คงเหลือ		7,647,990.17 บาท		
3. ขนาดตัวอย่าง		60.00 รายการ		
4. ให้อัตราบัญชีเป็นการแสดงข้อมูลที่เกิดจากการตรวจสอบบัญชี				
(1)	จำนวนเงิน	(2)	(3)	(4)
ที่บันทึกบัญชี	ตรวจสอบแล้ว(ถูกต้อง)	ผลต่าง (1) - (2)	อัตราร้อยละของผลต่าง (3) ÷ (1)	
	128,500.00	128,500.00	0.00	0.00%
	115,200.00	115,000.00	200.00	0.17%
	107,032.00	107,032.00	0.00	0.00%
	123,400.00	123,000.00	400.00	0.32%
	149,320.00	149,320.00	0.00	0.00%
	149,700.00	149,700.00	0.00	0.00%
	141,000.00	140,000.00	1,000.00	0.71%
	149,900.00	149,000.00	900.00	0.60%
	112,380.00	112,300.00	80.00	0.07%
	115,000.00	115,000.00	0.00	0.00%
รวมอัตราร้อยละของการแสดงข้อมูลที่ผิดพลาด				1.88%
อัตราร้อยละของการแสดงข้อมูลที่ผิดพลาดเฉลี่ย				0.000313095
จำนวนปริมาณรายการแสดงข้อมูลที่ผิดพลาด (บาท)				2,394.54

ตารางที่ 5 ประเมินผลการเลือกตัวอย่างผู้สอบบัญชี รายการที่เลือกตัวอย่างจากตารางที่ 4 มาบันทึกการแสดงผลข้อมูลที่เกิดจากการตรวจสอบ ในช่อง 1 ที่บันทึกบัญชี และช่อง 2 ตรวจสอบแล้ว (ถูกต้อง) จะปรากฏผลต่างในช่องที่ 3 และอัตราร้อยละของผลต่างในช่องที่ 4 จากสหกรณ์ตัวอย่าง พบว่า รายการที่เลือกเพื่อทดสอบ ที่มากกว่า 100,000.00 บาท จำนวน 10 รายการ ตรวจสอบแล้วถูกต้อง จำนวน 5 รายการ

การเลือกรายการเพื่อทดสอบการควบคุม

การเลือกรายการเพื่อทดสอบการควบคุม
สหกรณ์การเกษตรบ้านกำแพงดิน จำกัด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563
ประเภทเอกสาร/รายการบัญชี : ใบสำคัญจ่าย(ใบรับเงิน)/ลูกหนี้รับชำระหนี้

โดยใช้คำสั่งที่ดังนี้ = RANDBETWEEN(bottom,top)
จุดเริ่มต้น 1 จุดสิ้นสุด 146

ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร	ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร	ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร	ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร	ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร	ลำดับที่	เลขที่รายการ/เอกสาร
1	118	11	16	21	54	31	74	41	26	51	26
2	86	12	107	22	56	32	29	42	46	52	91
3	133	13	130	23	102	33	21	43	88	53	93
4	39	14	143	24	105	34	83	44	78	54	21
5	81	15	115	25	104	35	109	45	69	55	137
6	16	16	99	26	81	36	57	46	9	56	44
7	52	17	44	27	40	37	124	47	15	57	17
8	131	18	64	28	109	38	6	48	38	58	106
9	89	19	1	29	5	39	116	49	137	59	105
10	138	20	49	30	63	40	136	50	88	60	83

หมายเหตุ : เริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2562 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 ทั้งหมด 146 รายการ พร้อมหลักฐานบัญชี

(ใบสำคัญจ่าย เลขที่ 63PAL00001 ถึง 63PAL00146)

ตารางที่ 6 การเลือกรายการเพื่อทดสอบการควบคุมเลือกใบสำคัญจ่าย (ใบรับเงิน) เริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2562 ถึง 31 มีนาคม 2563 ทั้งหมด 146 รายการ เพื่อสุ่มตัวอย่าง 60 รายการ และนำไปทดสอบการควบคุม

ชื่อผู้จัดทำ (นางสาวธีรารัตน์ โขมมาศ)
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการตรวจสอบบัญชีฝ่ายปฏิบัติการ
วันที่ 1 เมษายน 2563

สรุปผล

การเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีได้รวดเร็วขึ้น และสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ตามมาตรฐานเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. จากการเลือกรายการเพื่อทดสอบการควบคุม เมื่อกรอกข้อมูลจุดเริ่มต้น กับจุดสิ้นสุด เลขที่รายการ/เอกสาร 60 รายการ จะเปลี่ยนแปลง ทุกครั้งที่มีการกรอกข้อมูลใหม่
2. ผู้สอบบัญชีควรเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีสหกรณ์ให้เหมาะสมกับสรุปผลการประเมินความเสี่ยง เพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบที่กำหนด

42

การเลือกตัวอย่างสอบทานเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้

โดย วิธี MUS (Monetary Unit Sampling) จากโปรแกรม ACL (Audit Command Language)

นางวราพร พัฒนิตากุล

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี

เนื่องจากสหกรณ์มีปัญหาขึ้นระงุกตัว ทำให้ปริมาณงานตรวจสอบบัญชีสิ้นสุด 31 มีนาคม มีมาก โดยหลายสหกรณ์ทยอยส่งงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมการเลือกตัวอย่างสอบทานหนี้ ซึ่งวิธีการเลือกตัวอย่างนั้นมีทั้งวิธีทางสถิติ และไม่ใช้สถิติตามที่ทราบกัน เราอาจเคยมีปัญหาว่าเราจะทำการเลือกตัวอย่างเพื่อมาพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้อย่างไร? เราควรที่จะเลือกจาก List ของลูกหนี้คงเหลือเลย...หรือจะใช้วิธีไหน? เพราะการเลือกตัวอย่างมีความเสี่ยงที่ตัวอย่างที่ถูกเลือกจะไม่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากร ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการเลือกตัวอย่างทางสถิติโดยวิธี MUS (Monetary Unit Sampling) โดยใช้โปรแกรม ACL (Audit Command Language) เป็นเครื่องมือ กรณีตรวจสอบสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชี ดังนี้

ทำความเข้าใจ

การเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชี (การเลือกตัวอย่าง) หมายถึง การใช้วิธีการตรวจสอบที่น้อยกว่า ร้อยละร้อยของประชากรทั้งหมดของรายการที่ตรวจสอบโดยที่ทุกหน่วยตัวอย่าง มีโอกาสที่จะถูกเลือก เพื่อให้ผู้สอบบัญชีได้เกณฑ์ที่สมเหตุสมผลที่จะสรุปผลเกี่ยวกับประชากรทั้งหมด

ประชากร หมายถึง กลุ่มข้อมูลทั้งหมดที่นำมาใช้ ในการเลือกตัวอย่างซึ่งผู้สอบบัญชีต้องการได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประชากรนั้น

MUS (Monetary Unit Sampling) เป็นรูปแบบของการเลือกตัวอย่างโดยถ่วงน้ำหนักตามมูลค่า ซึ่งขนาดตัวอย่าง การเลือก และการประเมินผล จะเป็นตัวเงิน

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

Monetary Unit Sampling : MUS = สุ่มตัวอย่างโดยเน้นตัวเงินเป็นหลัก

Record Sampling = ตัวอย่างแบบรายการ

Size = จำนวนตัวอย่าง

Confidence = ค่าระดับความเชื่อมั่น

Population = ค่าประชากรที่จะตรวจสอบ

Upper Error Limit = ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่ยอมรับได้

Expected Error Rate/ Expected Total Error = ค่าความผิดพลาดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

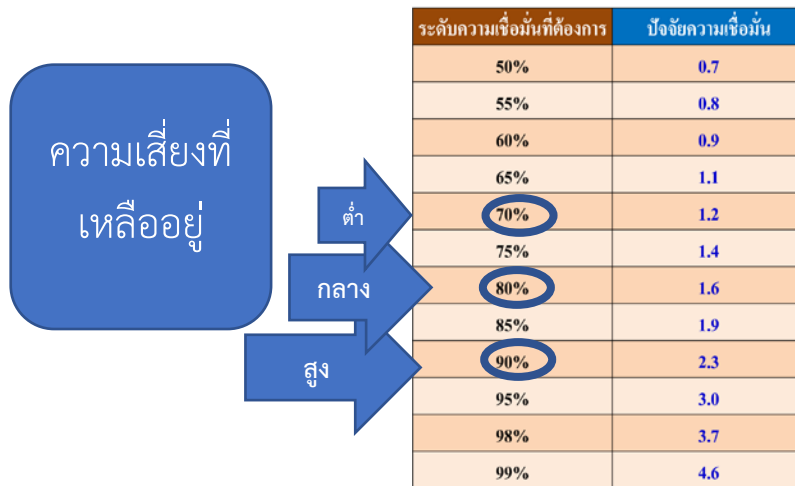
Performance Materiality = ระดับความมีสาระสำคัญในการปฏิบัติงาน

Interval = ช่วงการเลือกขนาดตัวอย่าง

Key item = รายการหลักที่ต้องตรวจสอบ (จำนวนเงินสูง รายการผิดปกติ)

การเลือกตัวอย่างสอบทานเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้ ผู้สอบบัญชีต้องมีข้อมูลต่อไปนี้

1. ข้อมูลตั้งต้น คือ ตารางลูกหนี้คงเหลือ ณ วันสิ้นปีบัญชี (เป็นข้อมูลที่หักรายการ Key item และรวมสัญญาเงินกู้แต่ละรายแล้ว)
2. ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของรายการที่ตรวจสอบโดยใช้ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) ซึ่งผลการประเมินมี 3 ระดับ คือ สูง กลาง ต่ำ

ที่มา : Exhibit 17.3 - 2 Guide to Using International Standards on Auditing in the Audits of Small -and Medium-Size Entities Volume 2 – Practical Guidance

3. ระดับความเชื่อมั่น (Confidence) ซึ่งได้มาจากการประเมินความเสี่ยง

ตาราง : แสดงระดับความเชื่อมั่นที่ต้องการ

ความเสี่ยงที่เหลืออยู่	ระดับความเชื่อมั่น (ที่ต้องการได้เพิ่มเติม)
สูง	95 %
กลาง	80% - 90%
ต่ำ	65% - 75%

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ , ที่กษ0404/ว 130 เรื่องแนวปฏิบัติในการเลือกตัวอย่างการสอบบัญชี-สหกรณ์ ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2561

4. ระดับความมีสาระสำคัญในการปฏิบัติงาน (Performance Materiality : PM)

PM = จำนวนเงินที่ผู้สอบบัญชีกำหนดขึ้น ณ ระดับที่น้อยกว่าความมีสาระสำคัญสำหรับงบการเงินโดยรวม เพื่อลดโอกาสที่จำนวนรวมของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่ยังไม่ถูกแก้ไข และไม่ถูกตรวจพบจะมีจำนวนสูงกว่าความมีสาระสำคัญสำหรับงบการเงินโดยรวมให้อยู่ในระดับต่ำอย่างเหมาะสม

$$\text{ระดับความมีสาระสำคัญในการปฏิบัติงาน(PM)} = \frac{\text{ระดับความมีสาระสำคัญโดยรวม (OM)} \times 75}{100}$$

ที่มา : นายมงคล พวงศรี, เอกสารประกอบการบรรยาย,แนวทางการคำนวณหาระดับความมีสาระสำคัญ.

***สามารถศึกษาเพิ่มเติมตามแนวทางการคำนวณหาระดับความมีสาระสำคัญ

ตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างสอบถามเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้
โดย วิธี MUS (Monetary Unit Sampling) จากโปรแกรม ACL (Audit Command Language)

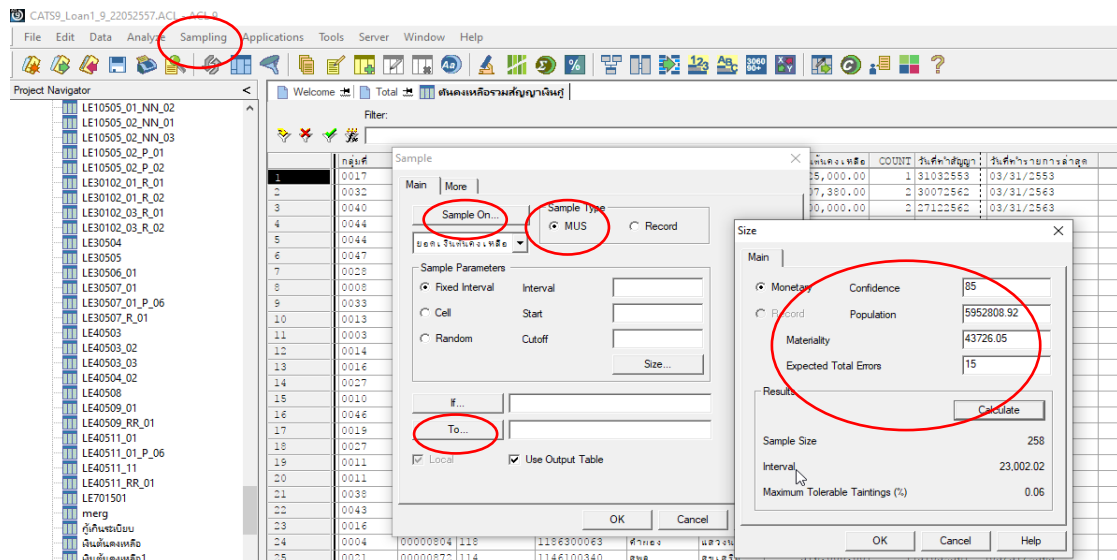
ข้อมูลสำหรับการ
ประมวลผล
สภรณ์ตัวอย่าง

Confidence = 85 (การประเมินความเสี่ยงอยู่ระดับกลาง) Materiality = 43,726.05 (ค่า PM)
Population = 5,952,808.92 Expected total Errors = 15

ขั้นตอนวิธีการเลือกตัวอย่าง

1. เปิดตารางข้อมูลลูกหนี้คงเหลือ ณ วันสิ้นปี (เป็นข้อมูลที่หักรายการ Key item และรวมสัญญาเงินกู้ แต่ละรายแล้ว โดยโปรแกรม ACL กรณีสภรณ์ใช้ โปรแกรมระบบบัญชีสภรณ์ ใช้ชุดคำสั่ง CATS9_Loan1_9_22052557.ACL
2. คลิกเมนู Sampling /Sampling Record / Sample on เลือกยอดเงินต้นคงเหลือ/Sample Tye เลือก MUS /คลิก Size แล้วใส่ค่า

Confidence = 85 , Materiality = 43,726.05 (ค่า PM),
Population = 5,952,808.92 Expected total Errors = 15

3. คลิก OK จะเห็นว่า โปรแกรมคำนวณ ช่วงการเลือกขนาดตัวอย่าง (Interval) และแจ้งจำนวนขนาดตัวอย่าง (simple Size) ให้เรียบร้อย

4. คลิก To... ตั้งชื่อไฟล์เพื่อทำการ Save /คลิก OK จะได้ตารางตัวอย่างสอบทานลูกหนี้คงเหลือเพื่อนำไปยืนยันยอดพิสูจน์ความมีอยู่จริงและความถูกต้องต่อไป

LINE	ITEMCD	ITEMDT	ITEMSR	คุณศ	ประเภทเงิน	งวดงวด	วันที่บัญชี	เดบิต/เครดิต
1	00000012	เงินสด	เงินสด	0047	118	00000018	27032553	1185700183
2	00000251	ลูกหนี้	ลูกหนี้	0033	118	00000251	23032564	1186300249
3	00000413	เงิน	เงิน	0003	107	00000413	31032553	1075300018
4	00000709	ค้ำประกัน	ค้ำประกัน	0027	106	00000709	31032553	1065300030
5	00000711	เช่า (เช่า)	เช่า	0011	106	00000711	31032553	1065300163
6	00000761	เงินสด	เงินสด	0035	118	00000761	27032563	1186300166
7	00000935	เงินสด	เงินสด	0022	118	00000935	11122563	1186300033
8	00000943	เงินสด	เงินสด	0022	118	00000943	26032563	118630027
9	00000946	เงินสด	เงินสด	0022	107	00000946	31032553	1075300032
10	00000949	เงินสด	เงินสด	0022	118	00000949	02032563	1186300171
11	00000959	เงินสด	เงินสด	0025	118	00000959	03012563	1186300100
12	00000993	เงินสด	เงินสด	0016	103	00000993	31032553	1035300013

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากบทความนี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีไม่มากนักน้อย แม้จะเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของกระบวนการสอบบัญชี หากเลือกตัวอย่างได้ตัวอย่างที่ดีสามารถเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากร จะช่วยให้ผู้สอบไม่ต้องตรวจสอบบัญชีในปริมาณที่มากก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

43

การวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8

ความสำคัญของเรื่อง

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ ว่างบการเงินนั้นจัดทำถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ การที่ผู้สอบบัญชีจะได้มาซึ่งความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินของสหกรณ์จัดทำถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ ผู้สอบบัญชีจะต้องใช้ดุลยพินิจและพิจารณาญาณ ในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในการวางแผนและปฏิบัติงานตรวจสอบตามกฎหมายสหกรณ์ มาตรฐานการสอบบัญชี และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดขั้นตอนเพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนและสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)
2. ประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี
3. จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม
4. จัดทำแนวการสอบบัญชี
5. ตรวจสอบบัญชีระหว่างปี/ประจำปี
6. จัดทำกระดาษทำการ
7. สรุปผลการตรวจสอบและจัดทำรายงานการสอบบัญชี

จากการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8 พบว่าการปฏิบัติงานในการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนและสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ หากผู้สอบบัญชีในพื้นที่สามารถสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม) ได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุมการดำเนินกิจกรรมทุกด้านของสหกรณ์ จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถระบุปัจจัยเสี่ยงได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็นมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนและสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม) ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8 มีความหลากหลาย มีความเสี่ยงที่การสแกนธุรกรรมของผู้สอบบัญชีไม่สะท้อนความเสี่ยงที่มีอยู่ในรายการที่ตรวจสอบ เพื่อลดปัญหาดังกล่าว สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8 จึงได้จัดตั้งคณะทำงานวิชาการด้านการสอบบัญชีในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8 เพื่อร่วมกำหนดรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์ (Scan ธุรกรรม) ดังนี้

1. วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์
2. ระบุข้อมูล/รายการที่ควรนำไปสแกนธุรกรรมเชิงลึก
3. วิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)
4. สรุปผลการวิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์

การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการปฏิบัติงานและต้องจัดเก็บไว้ในแฟ้มกระดาษทำการ ซึ่งการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนจากงบการเงินของสหกรณ์ที่ใช้ทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม หรือข้อมูลจากงบทดลองที่แสดงรายการเคลื่อนไหวและยอดคงเหลือ ณ ปัจจุบันที่สุด ทำให้มีข้อมูลในการจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม ได้ครอบคลุมรายการบัญชีที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด เป็นการทำความเข้าใจสหกรณ์และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ทางการเงิน เพื่อให้ได้ทราบแหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์มีหลักการ ดังนี้

1.1 ใช้ข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ปีล่าสุดและจากข้อมูลล่าสุด เช่น งบทดลองที่แสดงรายการเคลื่อนไหวและยอดคงเหลือทั้งหมด หรืองบทดลองสำหรับ 12 เดือน

1.2 ให้พิจารณาโครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์โดยพิจารณาถึง แหล่งที่มาของเงินทุน เพื่อให้ทราบว่าเงินทุนของสหกรณ์ได้มาจากหนี้สินหรือทุนประเภทใด มีสัดส่วนระหว่างหนี้สินและทุนของสหกรณ์เป็นอย่างไร และแหล่งใช้ไปของเงินทุน เพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์นำเงินไปลงทุนไว้ในสินทรัพย์ประเภทใดบ้าง มีสัดส่วนของการลงทุนอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 ระบุข้อมูล/รายการที่ควรนำไปสแกนธุรกรรมเชิงลึก

การวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินมีรายการใดในงบการเงินที่มีความเสี่ยงและเป็นรายการที่มีสาระสำคัญในงบการเงิน ซึ่งพิจารณาว่าเป็นรายการ/ข้อมูลที่มีสาระสำคัญหรือเป็นรายการที่มีความเสี่ยงและควรเลือกไปสแกนธุรกรรมเชิงลึก เช่น เป็นรายการที่มีจำนวนเงินสูง ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้ สินค้าคงเหลือเงินรับฝาก ทุนเรือนหุ้น เป็นต้น รายการที่ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบ เช่น ธุรกรรมนอกกรอบ เป็นต้น โดยหากรายการเหล่านั้นมีข้อผิดพลาดหรือแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง อาจมีผลกระทบต่องบการเงินได้

นอกจากนั้นต้องพิจารณาสแกนธุรกรรมเชิงลึกรายการที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ทุกธุรกิจ เพราะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ก่อให้เกิดรายการทางบัญชีทั้งในรูปแบบของการสร้างรายได้ รายการรับ-จ่ายและรายการบัญชีอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและระบุข้อมูล/รายการที่นำไปสแกนธุรกรรมเชิงลึกไว้ใน การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ให้ครบถ้วนทุกรายการ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)

การวิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม) คือ การทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมและการควบคุมภายในของสหกรณ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถรู้และเข้าใจการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของสหกรณ์ สหกรณ์มีกระบวนการในการควบคุมการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร การบันทึกบัญชีแต่ละรายการบัญชีมีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร มีเอกสารหลักฐานใดบ้าง ที่ใช้ประกอบการบันทึกรายการบัญชี มีปัจจัยเสี่ยงใดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติของสหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ และปัจจัยเสี่ยงนั้นอาจส่งผลกระทบต่อ งบการเงินของสหกรณ์มากน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม) ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมและระบบการควบคุมภายใน

ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมและระบบการควบคุมภายในหรือข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์ โดย การศึกษาระเบียบ ข้อบังคับสหกรณ์ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน มีอัตรากำลังเหมาะสม ความรู้และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานมีเพียงพอต่อการ

ปฏิบัติงานหรือไม่ การกำกับดูแล อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์จดทะเบียนเมื่อใด ดำเนินงานมาแล้วกี่ปี เป็นสหกรณ์ประเภทใด มีจำนวนสมาชิกเท่าใด การแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการ ข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตรวจสอบกิจการ ข้อกำหนด/ระเบียบในการปฏิบัติงาน ปริมาณธุรกิจและระบบบัญชีของสหกรณ์

3.2 สแกนธุรกรรมเชิงลึกรายธุรกิจ

เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แต่ละธุรกิจ ทุกธุรกิจว่าขั้นตอนกระบวนการดำเนินการอย่างไร โดยพิจารณาถึง

3.2.1 โครงสร้างผู้รับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินธุรกิจแต่ละธุรกิจ ศึกษาว่าสหกรณ์มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการควบคุมติดตามและประเมินผลไว้หรือไม่ อย่างไร

3.2.2 ศึกษาระเบียบ การควบคุมภายในและการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดของแต่ละธุรกิจ ศึกษาและสรุปสาระสำคัญของระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเงินการบัญชี โดยย่อ เช่น การศึกษาระเบียบด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ต้องทราบเกี่ยวกับประเภทเงินกู้วงเงินการให้สินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย/งวดชำระหลักประกัน การอนุมัติ เป็นต้น ศึกษาและทำความเข้าใจการควบคุมภายในของแต่ละขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจที่สหกรณ์กำหนดไว้ รวมถึงพิจารณาว่าผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับบริการ มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งในการประเมินการควบคุมภายในแต่ละด้านนั้น มีวิธีการตรวจสอบได้หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจเอกสาร การปฏิบัติงานซ้ำ โดยใช้แบบประเมินการควบคุมภายใน ในการประเมินการควบคุมภายในแต่ละด้านของสหกรณ์

3.3 ทำความเข้าใจระบบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและรายการบัญชีที่เลือก

การทำทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบัญชีที่สหกรณ์ใช้ ต้องเข้าใจลักษณะการเกิดรายการบัญชี ระบบการควบคุมภายในเกี่ยวกับการบันทึกรายการบัญชี เอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการบันทึกรายการ สมุดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกรายการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถระบุรายการหรือเอกสารหลักฐานที่ผู้สอบบัญชีต้องใช้ในการตรวจสอบได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีเข้าใจระบบบัญชี ขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านบัญชี และระบบการควบคุมที่สหกรณ์จัดให้มีได้อย่างชัดเจน โดยใช้ผังทางเดินเอกสารประกอบ

3.4 สแกนธุรกรรมรายการอื่นนอกธุรกิจ

เนื่องจากการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาเฉพาะรายการที่มีจำนวนเงินสูง หรือสาระสำคัญเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้สอบบัญชีมองข้ามรายการทางบัญชีที่มีความสำคัญซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นรายการที่มีมูลค่าสูง ดังนั้น นอกจากวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์แล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณารายการทางการเงิน/งบการเงินของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถประเมินองค์ประกอบทั้งหมดของงบการเงินได้โดยไม่มองข้ามรายการบัญชีที่อาจมีความสำคัญ เช่น งบการเงินแสดงยอดคงเหลือของเงินสดและเงินฝากธนาคารมีจำนวนน้อยซึ่งไม่เป็นสาระสำคัญ แต่ผู้สอบบัญชีควรสแกนรายการเงินสด/เงินฝากธนาคารเนื่องจากเป็นรายการที่มีปริมาณการเกิดรายการจำนวนมากและเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่อการผิดพลาดได้ง่าย ดังนั้น แม้อยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปีไม่มีสาระสำคัญ แต่ปริมาณรายการที่เกิดและความเสี่ยงมีสาระสำคัญ จึงควรนำมาเป็นรายการที่ต้องสแกนธุรกรรมเชิงลึกด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ รายการอื่นที่ผู้สอบบัญชีนำมาทำการสแกนธุรกรรมเชิงลึกต้องสัมพันธ์กับรายการที่ระบุไว้ในแบบฟอร์มการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ด้วย

ขั้นที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์การทำธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์

หลังจากที่ดำเนินการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนและสแกนธุรกรรมเชิงลึก รายการ/ข้อมูลที่พิจารณาเลือกมาสแกนธุรกรรมเชิงลึก จะทำให้สามารถสรุปผลการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนและระบุความเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงของรายการหรือธุรกิจว่ามีปัจจัยเสี่ยงใดบ้าง ก่อนที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นไปดำเนินการประเมินความเสี่ยงตามขั้นตอนต่อไป

สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมของสหกรณ์อย่างละเอียด เพื่อให้ทราบแหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ ในการระบุข้อมูล/รายการที่นำไปสแกนธุรกรรมเชิงลึกไว้ใน การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมและการควบคุมภายในของสหกรณ์และรายการอื่นนอกธุรกิจ **รวมทั้งสรุปผลการวิเคราะห์** เพื่อระบุความเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงของรายการหรือธุรกิจและประเมินความเสี่ยง

44 การสร้าง Quality Data ในระบบเงินให้กู้ของสหกรณ์การเกษตร A จำกัด โดยกระบวนการ Cleansing

นางจิรสุดา ศรีกุล

กลุ่มกำกับมาตรฐานการบัญชี

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5

บทนำ

สหกรณ์ได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลรายการทางธุรกิจ และให้บริการสมาชิก เป็นผลให้ผู้บริหารสหกรณ์ใช้งานสารสนเทศจากโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ และนำมาใช้ในการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์ โดยใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์สำหรับภาคเกษตร จัดเก็บข้อมูลในระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้

แต่เนื่องจากข้อมูลทางการเงินที่ถูกจัดเก็บในระบบงานยังคงมีความผิดพลาดของข้อมูลที่เกิดจากการนำเข้าข้อมูลไม่ถูกต้อง ตั้งแต่การเริ่มใช้งานระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้ โดยวิธีการถ่ายโอนข้อมูล (Convert Data) หรือการนำเข้าข้อมูล (Import File) ข้อมูลที่นำเข้าอาจไม่ครบถ้วน รูปแบบไม่ถูกต้อง หรือข้อมูลที่นำเข้าไม่สมเหตุสมผล เช่น วันที่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นนอกช่วงเวลา เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีจุดควบคุมในการนำเข้าข้อมูลที่ต่ำกว่ากระบวนการนำเข้าข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูล ซึ่งส่งผลให้กระบวนการประมวลผลของระบบงานไม่ถูกต้อง เช่น การแสดงรายงานที่ผิดพลาด หรือไม่สามารถแสดงรายงานได้ (Error) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะต้องมีการทำความสะอาดข้อมูล (Data cleansing) โดยการตรวจสอบหาความผิดปกติของข้อมูลหรือความผิดพลาดของข้อมูล และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อให้การทำงานของระบบเงินให้กู้ มีความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้การแสดงรายงานต่างๆ มีความถูกต้อง เมื่อผู้บริหารนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงาน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลให้แก่สหกรณ์ที่จะ Upgrade โปรแกรมระบบเงินให้กู้เป็น version 2 ต่อไป

เนื้อหา

ในการศึกษาเรื่อง การสร้าง Quality Data ในระบบเงินให้กู้ของสหกรณ์การเกษตร A จำกัด สำหรับปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2560 โดยการปรับปรุงข้อมูลปัจจุบัน ณ วันที่ 14 กรกฎาคม 2559 โดยใช้เครื่องมือโปรแกรมระบบตรวจสอบฐานข้อมูลระบบเงินให้กู้ (Cleansing Data) ร่วมกับการใช้เครื่องมือโปรแกรม ACL (Audit Command Language) ช่วยในการตรวจสอบ และโปรแกรมระบบตรวจสอบสหกรณ์เชิงลึกเงินให้กู้ (CATS_LOAN1.9) ช่วยตรวจสอบหาความผิดปกติของข้อมูลหรือความผิดพลาดของข้อมูล และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน ดังนี้

1. ศึกษาและสภาพปัญหาของสหกรณ์การเกษตร A จำกัด

1.1 สภาพปัญหาบุคลากร จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือโปรแกรม ACL9 (Audit Command Language) และโปรแกรมระบบตรวจสอบสหกรณ์เชิงลึกระบบเงินให้กู้ (CATS_Loan1.9) พบว่า มีความผิดปกติของฐานข้อมูล สำหรับช่วงปีบัญชีสิ้นสุด 31 มีนาคม 2555 ค่อนข้างเป็นจำนวนมาก และสอบถามผู้จัดการสหกรณ์ พบว่า มีการหมุนเวียนของเจ้าหน้าที่บัญชีและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ จึงทำให้การทำงานของระบบเงินให้กู้ขาดความต่อเนื่องส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ มีความผิดปกติ และจากการสอบถาม IT Provider ประจำจังหวัด มีการสอนแนะนำการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่สหกรณ์ลาออก สหกรณ์ไม่แจ้ง IT Provider เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานด้านสินเชื่อมีการบันทึกข้อมูลผิดพลาด

1.2 สภาพปัญหาฐานข้อมูล

1.2.1 สหกรณ์ที่นำมาศึกษาเป็นสหกรณ์ที่ยกยอดโดยใช้วิธีการโอนถ่ายข้อมูล (Convert) จากโปรแกรมที่พัฒนาโดยผู้อื่น ยกยอดโดยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลที่โปรแกรม (Key in) พบว่ามีเหตุการณ์ ดังนี้

1.2.1.1 บันทึกเลขที่สัญญาไม่ถูกต้อง จึงบันทึกสัญญาใหม่ทดแทนด้วยเลขที่สัญญาที่ถูกต้อง ดังนั้น เลขที่สัญญาไม่ถูกต้องจึงไม่มีการใช้งาน

1.2.1.2 ลำดับบรรทัดซ้ำกัน เนื่องจากมีการใช้เลขที่สัญญาร่วมกัน 2 ราย และสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญายกยอดที่อ้างอิงจากสัญญาเดิมซึ่งเป็นสัญญาแบบกลุ่ม

1.2.1.3 สหกรณ์ไม่ได้บันทึกการค้ำประกันด้วยหลักประกัน สำหรับสัญญายกยอด

1.2.1.4 การบันทึกจำนวนงวดชำระไม่ถูกต้อง และบันทึกจำนวนเงินที่ต้องชำระมากกว่ายอดคงเหลือ

1.2.2 สหกรณ์มีการวางระบบใช้งานคอมพิวเตอร์เป็น ระบบเครือข่าย (Local Area Network : LAN) แบบเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันในระยะจำกัดภายในบริเวณอาคารเดียวกัน พบว่ามีเหตุการณ์ ดังนี้

1.2.2.1 เมื่อบันทึกรายการรับชำระหนี้จากสมาชิกในเวลาเดียวกัน หรือกดปุ่มบันทึกข้อมูลหลายเครื่องพร้อมกัน ส่งผลให้เลขที่ใบเสร็จรับเงินชนกันหรือใบเสร็จรับเงินซ้ำกัน ยกตัวอย่าง เช่น เลขที่ใบเสร็จรับเงิน “51REL05002” พบว่ามีรหัสสมาชิกใช้ร่วมกัน 2 ราย คือ รหัสสมาชิก 00006346 สถานะ “Y” และรหัสสมาชิก 00004791 สถานะ “N” และส่งผลกระทบต่อไม่แสดงรายการรับชำระหนี้ในรายงานทะเบียนลูกหนี้เงินกู้ (มาตรฐาน) Rpt_234/1 หรือการวิ่งของข้อมูลอาจจะไปที่ตาราง t_recpay หรือ ตาราง t_recpay_d

1.2.2.2 การทำงานของฝ่ายสินเชื่อก็จะเป็นผู้บันทึกสัญญาเงินกู้ และมีการกดปุ่มบันทึกข้อมูลในเวลาเดียวกันหรือพร้อมกัน จึงเกิดสาเหตุว่า มีสมาชิก จำนวน 2 ราย ใช้เลขที่สัญญาร่วมกัน และมีสถานะ “R” หมายถึง รอการอนุมัติ

1.2.3 ไฟตก ไฟกระชาก ในขณะที่เปิดใช้งานโปรแกรมระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้ ส่งผลให้บรรทัดมีค่า NULL

1.2.4 ฐานข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลให้ไม่สามารถดึงข้อมูลสมาชิกมาแสดงผลที่หน้าจอระบบ เพื่อทำรายการต่าง ๆ หรือแสดงรายงานที่เกี่ยวข้องในระบบเงินกู้ เช่น Rpt_210 รายงานคำขอกู้, รายงานวิเคราะห์อายุหนี้ ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อแสดงรายงานการวิเคราะห์อายุหนี้, Rpt_234/1 รายงานทะเบียนลูกหนี้เงินกู้ (มาตรฐาน), Rpt_215/1 รายงานทะเบียนการค้ำประกันประเภทบุคคล และ Rpt_215/2 รายงานทะเบียนการค้ำประกันประเภทหลักทรัพย์

2. ศึกษาระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับระบบเงินให้กู้ รวมทั้งมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 และมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล

3. การเชื่อมต่อฐานข้อมูลระบบสมาชิกและหุ้นและระบบเงินให้กู้

4. จัดทำแผนปฏิบัติการ Cleansing Data สหกรณ์การเกษตร A จำกัด โดยวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ศึกษาผลงาน ผู้สอบบัญชี กับสหกรณ์การเกษตร A จำกัด

5. ตรวจสอบความพร้อมของฐานข้อมูล

5.1 ตรวจสอบฐานข้อมูล โดยใช้โปรแกรมระบบตรวจสอบฐานข้อมูลเงินให้กู้ (Cleansing Data)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบฐานข้อมูลโดยใช้โปรแกรมระบบตรวจสอบฐานข้อมูลเงินให้กู้ (Cleansing Data) ร่วมกับการนำโปรแกรม ACL9 (Audit Command Language) และโปรแกรมระบบตรวจสอบสหกรณ์เชิงลึกระบบเงินให้กู้ (CATS_Loan1.9) โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงและสภาพแวดล้อมเพื่อให้การปรับปรุงข้อมูล มีความถูกต้อง ครบถ้วน

5.3 ทำการปรับปรุงข้อมูล ในระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้ Version 1.9

5.4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลังปรับปรุง

6. จัดทำส่งมอบงานผ่านผู้สอบบัญชีสหกรณ์การเกษตร A จำกัด โดยส่งมอบชุดสำรองข้อมูลให้สหกรณ์ ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 และให้เจ้าหน้าที่บัญชีทำการเรียกคืนข้อมูล ณ เครื่องแม่ข่ายของสหกรณ์ จากนั้น ทดสอบการเรียกดูรายงานในระบบเงินให้กู้ พบว่ารายงานข้างต้น แสดงรายการทั้งต้นเงิน ดอกเบี้ย ค่าปรับ สัมพันธ์กัน

7. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่... และสำเนารายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้สอบบัญชีผ่านหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์....

บทสรุป

ผลการศึกษาพบว่า ฐานข้อมูลที่มีความไม่สมบูรณ์ ความไม่ถูกต้อง ความซ้ำซ้อน และความไม่สัมพันธ์กัน ของข้อมูลในฐานข้อมูลระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้เวอร์ชัน 1.8 และเวอร์ชัน 1.9 มีผลกระทบต่อกระบวนการประมวลผลของระบบงานไม่ถูกต้อง เช่น การแสดงรายงานที่ไม่สมบูรณ์ หรือไม่สามารถแสดงรายงานได้ นอกจากนี้ ยังค้นพบอีกว่าความผิดพลาดของข้อมูลเกิดจากสหกรณ์เป็นผู้บันทึกข้อมูล ขาดความระมัดระวังรอบคอบการบันทึก รายการ ไม่ตรวจเทียบรายงานเป็นประจำสม่ำเสมอ ทำให้เกิดข้อผิดพลาด

จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะต้องมีการทำความสะอาดข้อมูล (Data cleansing) โดยการตรวจสอบหาความผิดปกติของข้อมูล ด้วยระบบตรวจสอบฐานข้อมูลระบบเงินให้กู้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมเหตุสมผล เพื่อให้การทำงานของระบบเงินให้กู้มีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมความพร้อมของข้อมูลเพื่อการถ่ายโอนสู่เวอร์ชัน 2

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านสหกรณ์

1.1 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ที่ดูแลระบบงานต่าง ๆ ควรแจ้งสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่ หรือส่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสหกรณ์เข้าการฝึกอบรมโดยตรง เพื่อรับการถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้องจะ ช่วยให้ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 เมื่อเกิดปัญหาขณะใช้งานโปรแกรมระบบสมาชิกและหุ้น และระบบเงินให้กู้ หรือไม่เข้าใจในขั้นตอนของการทำงานระบบงานต่าง ๆ ควรขอคำปรึกษา IT Provider หรือผู้สอบบัญชีโดยเร็ว ไม่ควรแก้ไขปัญหาด้วยความไม่เข้าใจอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการประมวลผลของระบบงานไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ไม่ควรปล่อยปัญหาไว้นานเกินไปยิ่งยากต่อการแก้ไข

2. ด้านกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2.1 สนับสนุนให้นำผลงานการศึกษาเรื่อง การสร้าง Quality Data ในระบบเงินให้กู้ของสหกรณ์การเกษตร A จำกัด โดยกระบวนการ Cleansing เผยแพร่เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ได้ใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบฐานข้อมูลระบบเงินให้กู้

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ IT Provider และผู้สอบบัญชี ฝึกฝนคิดวิเคราะห์ภาพความเชื่อมโยงของ ฐานข้อมูลแต่ละระบบงานให้มีความเข้าใจ ด้วยการฝึกปฏิบัติจริงจากกรณีที่เกิดขึ้นแล้วหรือลงพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานด้านบริการโปรแกรมมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาและให้คำแนะนำการใช้งานได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2.3 รวบรวมปัญหาการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจรทุกระบบงานบนระบบองค์ความรู้ (CAD_WORKFLOW) และแนวทางแก้ไขให้เป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการค้นหา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการบริการโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ ได้ศึกษาถึงวิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อสนับสนุนงานบริการให้แก่ผู้รับบริการ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

45 การสร้างเครื่องมือ จากโปรแกรม Microsoft Excel ช่วยตรวจสอบการผลิตปุ๋ยผสม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พังงา

ตามที่รัฐบาลมีแนวคิดช่วยเหลือเกษตรกรลดต้นทุนการทำเกษตร ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยใช้เอง เพื่อให้ได้ปุ๋ยที่เหมาะสมกับดินและพืชที่เกษตรกรเพาะปลูก ในการนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงกำหนดแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตผ่านสถาบันเกษตรกร ภายใต้โครงการปุ๋ยผสมใช้เองผ่านสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีสหกรณ์การเกษตรจำนวนมากเข้าร่วมโครงการนี้ พร้อมดำเนินการผลิตปุ๋ยผสม เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก ดังนั้น เพื่อให้การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ผลิตปุ๋ยผสม ได้ถูกต้องรวดเร็ว ลดระยะเวลาในการตรวจสอบและปฏิบัติงานเสร็จเร็วขึ้น และเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะไม่มีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยผสม ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต วัตถุดิบคงเหลือ ปุ๋ยผสมที่ผลิตได้ และค่าแรงผสมปุ๋ย สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พังงา จึงใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์นอกเหนือจากการใช้พิมพ์งาน มาสร้างตารางในโปรแกรม Microsoft Excel เป็นเครื่องมือ ช่วยตรวจสอบการผลิตปุ๋ยผสม

ขั้นตอนการจัดทำตาราง Microsoft Excel ช่วยตรวจสอบการผลิตปุ๋ยผสม

- เตรียมข้อมูลการผลิตปุ๋ยแต่ละสูตรตามอัตราส่วนที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด
- สร้างตารางในโปรแกรม Microsoft Excel 8 คอลัมน์
 - คอลัมน์ A ลำดับที่ – ลำดับที่ปุ๋ยผสม
 - คอลัมน์ B สูตรที่ผสม – ระบุปุ๋ยที่ต้องการผสม
 - คอลัมน์ C จำนวนที่ผสม(กระสอบ) - ปริมาณปุ๋ยที่ต้องการผสม
 - คอลัมน์ D , E , F จำนวนแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผสม – แม่ปุ๋ยที่ใช้ผสมตามอัตราส่วนที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด (แม่ปุ๋ยที่ใช้ผสม 3 สูตร คอลัมน์ย่อย 3 คอลัมน์ ซึ่งจะต้องสร้างสูตรเพื่อใช้ในการคำนวณ)
 - คอลัมน์ G รวมทั้งสิ้น - ปริมาณแม่ปุ๋ยรวมที่ใช้ในการผลิต (สร้างสูตร)
 - คอลัมน์ H ค่าแรงผสมปุ๋ย - ค่าแรงในการผสมปุ๋ย (สร้างสูตร)

ตัวอย่าง

1. ข้อมูลการผลิตปุ๋ยผสมของสหกรณ์

ลำดับที่	สูตรที่ต้องการผสม	จำนวนแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผสมต่อกระสอบ (50 กก.) ตามอัตราส่วนของกรมวิชาการเกษตรกำหนด		
		18-46-0 (กก.)	46-0-0 (กก.)	0-0-60 (กก.)
1	ปุ๋ยผสม 20-8-20	10	20	20
2	ปุ๋ยผสม 30-5-18	5	30	15
3	ปุ๋ยผสม 16-12-30	35.5	14.5	0
4	ปุ๋ยผสม 12-24-12	33	4	13
สหกรณ์จ่ายค่าแรงงานผสมปุ๋ยกระสอบละ 12 บาท				

2. การสร้างตาราง Excel 8 คอลัมน์ A - H

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	ลำดับที่	สูตรที่ต้องการผสม	จำนวนที่ผสม (กระสอบ)	จำนวนแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผสม (กก.)			รวมแม่ปุ๋ยใช้ไป	ค่าแรงผสมปุ๋ย (บาท)
2				18-46-0	46-0-0	0-0-60		
3	1	ปุ๋ยผสม 20-8-20		10	20	20	50	12
4	2	ปุ๋ยผสม 30-5-18		5	30	15	50	12
5	3	ปุ๋ยผสม 16-12-30		35.5	14.5	-	50	12
6	4	ปุ๋ยผสม 12-24-12		33	4	13	50	12
7	5	ฯลฯ						
8		รวมทั้งสิ้น		83.5	68.5	48	200	48

แถวที่ 3-6 คอลัมน์ A พิมพ์ปกติ

แถวที่ 3-6 คอลัมน์ B พิมพ์ปกติ

แถวที่ 3-6 คอลัมน์ C พิมพ์ปกติ

คอลัมน์ D,E,F กำหนดสูตร (จำนวนกระสอบที่ต้องผสม(จากคอลัมน์ C) X ปริมาณน้ำหนักรวมของปุ๋ยผสมต่อ 1 กระสอบ (50กก.) X (จำนวนอัตราส่วนของแม่ปุ๋ยที่ใช้ผลิต(จากอัตราส่วนที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด) ÷ ปริมาณน้ำหนักรวมของปุ๋ยผสมต่อ 1 กระสอบ (50กก.))

แถวที่ 3 ปุ๋ยผสม 20-8-20 $D = (C3 \times 50) \times (10/50)$

$$E = (C3 \times 50) \times (20/50)$$

$$F = (C3 \times 50) \times (20/50)$$

แถวที่ 4 ปุ๋ยผสม 30-5-18 $D = (C4 \times 50) \times (5/50)$

$$E = (C4 \times 50) \times (30/50)$$

$$F = (C4 \times 50) \times (15/50)$$

แถวที่ 5 ปุ๋ยผสม 16-8-20 $D = (C5 \times 50) \times (213/300)$

$$E = (C5 \times 50) \times (87/300)$$

แถวที่ 6 ปุ๋ยผสม 12-24-12 $D = (C6 \times 50) \times (198/300)$

$$E = (C6 \times 50) \times (24/300)$$

$$F = (C6 \times 50) \times (78/300)$$

แถวที่ 3-6 คอลัมน์ G กำหนดสูตร (ผลรวมของแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตจากคอลัมน์ D,E และ F) = SUM(D3:F3)

แถวที่ 3-6 คอลัมน์ H กำหนดสูตร (จำนวนกระสอบที่ผสมจากคอลัมน์ C X ค่าแรงที่สหกรณ์กำหนดจ่ายต่อกระสอบ) = (C3 x 12)

จะได้ตาราง Excel ที่พร้อมใช้งานช่วยในการตรวจสอบ การผลิตปุ๋ยผสม

3. การใช้ตาราง Excel

ผู้สอบบัญชีต้องการตรวจสอบการผลิตปุ๋ยผสมในแต่ละสูตร เพื่อให้ทราบว่า สหกรณ์ใช้วัตถุดิบแม่ปุ๋ยเท่าใด ให้พิมพ์จำนวนปุ๋ยที่สหกรณ์ผสมลงในคอลัมน์ C (จำนวนที่ผสม(กระสอบ)) คอลัมน์ D,E,F จะแสดงจำนวนแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผสม โดยแสดงเป็นจำนวนกิโลกรัม คอลัมน์ G จะแสดงจำนวนแม่ปุ๋ยรวมที่ใช้ในการผสมทั้งสิ้น และคอลัมน์ H จะแสดงจำนวนค่าแรงที่ต้องจ่ายในการผสมปุ๋ย ตามรูป

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	ลำดับที่	สูตรที่ต้องการผสม	จำนวนที่ผสม (กระสอบ)	จำนวนแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผสม (กก.)			รวมแม่ปุ๋ยใช้ไป	ค่าแรงผสมปุ๋ย (บาท)
2				18-46-0	46-0-0	0-0-60		
3	1	ปุ๋ยผสม 20-8-20	620	6,200	12,400	12,400	31,000	7,440
4	2	ปุ๋ยผสม 30-5-18	780	3,900	23,400	11,700	39,000	9,360
5	3	ปุ๋ยผสม 16-12-30	540	19,170	7,830	-	27,000	6,480
6	4	ปุ๋ยผสม 12-24-12	650	21,450	2,600	8,450	32,500	7,800
7	5	ฯลฯ						
8		รวมทั้งสิ้น	2,590	50,720	46,230	32,550	129,500	31,080

ผลที่ได้จากตาราง

- ลำดับที่ 1 ปุ๋ยผสม 20-8-20 จำนวนผสม 620 กระสอบ ใช้แม่ปุ๋ย 18-46-0 จำนวน 6,200 กิโลกรัม (124 กระสอบ) แม่ปุ๋ย 46-0-0 จำนวน 12,400 กิโลกรัม (248 กระสอบ) และแม่ปุ๋ย 0-0-60 จำนวน 12,400 กิโลกรัม (248 กระสอบ) รวมแม่ปุ๋ยใช้ไปทั้งสิ้น จำนวน 31,000 กิโลกรัม (620กระสอบ) และมีค่าแรงงานในการผสมปุ๋ย จำนวน 7,440 บาท

- ลำดับที่ 2,3,4 ความหมายเช่นเดียวกับลำดับที่ 1

ผู้สอบบัญชีสามารถนำข้อมูลที่ได้จากตาราง Excel ในคอลัมน์ D,E,F ที่แสดงจำนวนกิโลกรัมของแม่ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตและคอลัมน์ H แสดงค่าแรงงานที่ต้องจ่าย ไปเปรียบเทียบกับแม่ปุ๋ยที่สหกรณ์ใช้ผลิต ค่าแรงที่สหกรณ์จ่าย ว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ สามารถช่วยการคำนวณต้นทุนการผลิตปุ๋ยผสมได้รวดเร็ว และช่วยให้ทราบวัตถุดิบแม่ปุ๋ยควรเหลือ ณ วันสิ้นปี เพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับวัตถุดิบแม่ปุ๋ยคงเหลือของสหกรณ์ตามทะเบียนคุมสินค้า การใช้เครื่องมือช่วยตรวจสอบนี้ สามารถประหยัดเวลาในการตรวจสอบ ช่วยการตรวจสอบบัญชีได้เร็วขึ้นและถูกต้องแม่นยำ

(สหกรณ์ผลิตปุ๋ยผสมชนิดอื่นเพิ่มขึ้น สามารถเพิ่มเติมแถวได้โดยใช้วิธีการเดียวกัน)

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี

การยืนยันยอดเป็นวิธีการตรวจสอบที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เพื่อให้ได้หลักฐานในการสอบบัญชีที่เชื่อถือได้ ทำให้ผู้สอบบัญชีทราบว่าไม่มีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ มีอยู่จริงวิธีการยืนยันยอดสมาชิกมี 2 วิธี คือการสอบถามโดยตรงเป็นการสอบถามโดยตรงกับตัวสมาชิก ซึ่งอาจทำการสอบถามในขณะที่ผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบสหกรณ์นั้น ๆ และการขอคำยืนยันยอดทางไปรษณีย์ แบ่งเป็นแบบให้ตอบกลับทุกกรณี เป็นแบบที่ให้สมาชิกตอบกลับมายังผู้สอบในทุกรณี ไม่ว่าจะมียอดหักหักหรือไม่มีก็ตามและแบบตอบกลับเมื่อมีข้อหักหัก เป็นแบบที่ให้สมาชิกตอบกลับมายังผู้สอบบัญชี เฉพาะที่มีข้อหักหักเท่านั้น หากยอดเงินเป็นหนี้ที่แจ้งไปเป็นยอดที่ถูกต้องแล้ว สมาชิกก็ไม่ต้องตอบกลับมา การใช้เทคนิคนี้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้สอบบัญชีต้องควบคุมและตรวจทานการยืนยันยอด รวมทั้งดำเนินการให้มีการจัดส่งไปยังผู้รับเองและระบุให้ตอบกลับมายังผู้สอบบัญชีสหกรณ์โดยตรง เพื่อป้องกันกรณีต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การแก้ไขก่อนทำการส่งออก การไม่ส่งไปให้ผู้รับ หรือส่งไปยังตำบลที่อยู่อื่น หรือแก้ไขคำตอบที่ได้รับ เป็นต้น

เป็นที่ทราบกันดีว่าจากปีที่ผ่านมาสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานีได้ดำเนินการตรวจสอบบัญชีประจำปีของสหกรณ์ โดยใช้วิธีการการยืนยันยอด เพื่อให้ทราบว่าไม่มีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนเรือนหุ้นของสมาชิกมีอยู่จริงแต่...เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์เกิดการปฏิเสธหนี้ และหักหักยอดคงเหลือเงินรับฝากของสมาชิกที่มีกับสหกรณ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าทำให้ผู้สอบบัญชีจะต้องพิสูจน์ความถูกต้องในเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ให้ได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ด้วยสหกรณ์มีสมาชิกจำนวนมากบุคลากรฝ่ายตรวจสอบมีอยู่อย่างจำกัด ผู้สอบบัญชีต้องแสดงความเห็นต่องบการเงินเพื่อให้สหกรณ์นำเสนองบการเงินต่อที่ประชุมใหญ่ให้ทันเวลา สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี จึงจัดทำแนวทางการสร้างทีมยืนยันยอด เพื่อตรวจสอบการทุจริตในสหกรณ์การเกษตร โดยยึดทิศทางการปฏิบัติงานกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อถือเป็นแนวทางในการยืนยันยอดแก่ผู้สอบบัญชีสามารถนำไปปรับใช้ในการสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีข้อบกพร่องด้านสมาชิกปฏิเสธยอดลูกหนี้ เงินรับฝาก ทุนเรือนหุ้น ตลอดจนใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับและใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการสร้างทีมยืนยันยอด เพื่อตรวจสอบการทุจริตในสหกรณ์การเกษตร โดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี เป็นวิธีการควบคุมการสอบทานหนี้โดยตรง ด้วยการทำงานเป็นทีม มีบุคลากรในสำนักงานทุกฝ่ายร่วมกันปฏิบัติ มีแนวทางดังนี้

1. ประชุมฝ่ายตรวจสอบเพื่อสร้างทีมยืนยันยอด (สอบทานยอด) โดยให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์นั้นๆ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมใหญ่

2. ขั้นตอนการสอบทานยอดแบ่งเป็น 3 ทีม

ทีม 1 จุดคัดกรองสมาชิก ทำการตรวจสอบบุคคล/เอกสารแสดงตัวตน ตรวจสอบเอกสารหลักฐานของสมาชิกเปรียบเทียบกับเอกสารหลักฐานของสหกรณ์ ข้อมูลถูกต้องตรงกันไปที่ทีม 2 ข้อมูลไม่ถูกต้องมีความคลาดเคลื่อนไปที่ทีม 3

ทีม 2 ข้อมูลถูกต้อง ทำการตรวจสอบเอกสาร จัดทำใบสอบทานยอดให้สมาชิกลงชื่อในใบสอบทานยอดและจัดทำรายละเอียดสรุปรายยอดคงเหลือใบสอบทานยอด

ทีม 3 ข้อมูลไม่ถูกต้องคลาดเคลื่อน

3.1 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานของสมาชิก (คู่มือสมาชิกสมุดเงินรับฝาก ใบเสร็จรับเงิน)

3.2 บันทึกถ้อยคำการปฏิเสธยอดจากสมาชิก พร้อมให้สมาชิกลงลายมือชื่อ จัดทำรายละเอียดการปฏิเสธหนี้ คำนวณผลต่าง/ความเสียหาย และสรุปรายยอดคงเหลือเพื่อเสนอหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตามลำดับ

3.3 ถ่ายเอกสารหลักฐานของสมาชิกพร้อมให้สมาชิกรับรองสำเนาถ่ายเอกสารของสหกรณ์แนบกับเอกสารของสมาชิกจัดเก็บเอกสารเรียงตามลำดับในรายละเอียดการปฏิเสธหนี้

จากการดำเนินการตามแนวทางยืนยันยอดดังกล่าว ผู้สอบบัญชีสามารถยืนยันยอดโดยตรงกับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่ประสบปัญหาสมาชิกปฏิเสธยอดเงินรับฝาก ได้จำนวน 4,335 ราย เป็นเงินจำนวน 504,632,915.42 บาท และผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงิน สหกรณ์นำงบการเงินเสนอที่ประชุมใหญ่ได้ทันตามกฎหมายกำหนด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี จึงขอเสนอ โครงการ CAD Knowledge Tank เพื่อการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่ล้ำค่า ปีงบประมาณ 2563 ในเรื่อง การสร้างทีมยืนยันยอด กรณีเกิดทุจริตในสหกรณ์การเกษตรอุบลราชธานี Creating a team to confirm corruption in UbonRatchathani agricultural cooperatives

การยืนยันยอดกรณีทุจริต ทีมสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี

1 จุดคัดกรองสมาชิก

- ตรวจสอบบุคคลเอกสารการแสดงตัวตน
- ตรวจสอบเอกสารหลักฐานของสมาชิก (คู่มือสมาชิก สมุดเงินรับฝาก ใบเสร็จรับเงิน)
- เปรียบเทียบเอกสารหลักฐานกับรายละเอียดของสหกรณ์
- คัดแยกสมาชิก
 - ถูกต้อง (ทีม2)
 - ไม่ถูกต้อง (ทีม3)

2 สมาชิกกลุ่มถูกต้อง

- สมาชิกสหกรณ์ “ ลงลายมือ ” ในใบสอบทานหนี้รับรองความถูกต้อง
- จัดทำรายละเอียด สรุปรยอดคงเหลือใบสอบทานหนี้

3

สมาชิกกลุ่มไม่ถูกต้อง

ความสำคัญ

ผู้สอบบัญชียังไม่สามารถวางแผนงานสอบบัญชีให้เหมาะสม และรัดกุมอย่างเพียงพอ หลักฐานในการสอบบัญชียังไม่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากผู้สอบบัญชียังขาดความเข้าใจในเรื่องการระบุปัจจัยเสี่ยงการใช้เทคนิคหรือวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การเลือกตัวอย่างยังไม่เหมาะสมเพียงพออย่างไม่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากรเป้าหมาย ประกอบกับมีภาระงานโครงการเพิ่มขึ้นมาก และมีความไว้วางใจสหกรณ์ที่ตรวจสอบในการหาหลักฐานการสอบบัญชีจึงยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน อีกทั้งสมาชิกของสหกรณ์ที่ไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจ และไม่ได้สนใจดูแลสหกรณ์ในฐานะเจ้าของ จึงไม่ได้ดูแลสอดส่องการบริหารงานของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ตามที่ควร

เนื้อเรื่อง

การตรวจสอบบัญชี มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าได้จัดทำขึ้นตามควรในสาระสำคัญตามระเบียบ และมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการสอบบัญชีเพื่อให้สามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมและเพียงพอ โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ต้องใช้และเทคนิคต่างๆ ในการสอบบัญชี การวางแผนงานสอบบัญชีที่เหมาะสมจะช่วยให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถมุ่งเน้นไปในบัญชีที่คาดว่าจะมีความเสี่ยง จากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดดังกล่าวที่ว่า “วางแผนดีมีชัยไปกว่าครึ่ง”

ในการวางแผนงานสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ การวิเคราะห์เปรียบเทียบในเบื้องต้น การกำหนดระดับความมีสาระสำคัญ การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยประเมินสภาพแวดล้อมของสหกรณ์เพื่อพิจารณาว่ามีเหตุการณ์ที่กระทบหรือมีความเสี่ยงที่งบการเงินจะแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ โดยการทำความเข้าใจสหกรณ์ สภาพแวดล้อมและระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ เพื่อค้นหาแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนแล้วพิจารณารายการที่มีสาระสำคัญที่อาจเกิดความเสี่ยง สแกนธุรกรรมเชิงลึกเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำธุรกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ ว่ามีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยผู้ใดบ้างและมีจุดควบคุม ณ จุดใดบ้าง เพื่อวิเคราะห์หาจุดอ่อนของการควบคุมภายใน และระบุปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิด ค้นหาความเสี่ยงที่ยังเหลืออยู่ ผลกระทบและโอกาสที่อาจเกิด เพื่อจะได้วางแผนกำหนดแนวการสอบบัญชี และเข้าตรวจสอบสหกรณ์ตามแนวที่ได้วางไว้ และแนวการสอบบัญชีที่ดีต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบบัญชีตามแนวที่วางไว้ ผู้สอบบัญชีต้องใช้เทคนิคหรือวิธีการตรวจสอบบัญชีที่เหมาะสมในแต่ละธุรกิจ หรือแต่ละรายการบัญชีเพื่อให้สามารถรวบรวมหลักฐานให้เพียงพอ และเหมาะสม ความเหมาะสมของหลักฐานสามารถประเมินได้จากปริมาณของหลักฐาน ความเกี่ยวพันของหลักฐาน แหล่งที่มาของหลักฐาน และเวลาที่ตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีจะพิจารณาถึงวิธีการตรวจสอบที่ใช้ขนาดตัวอย่าง รายการที่เลือกมาตรวจสอบและช่วงเวลาตรวจสอบ ซึ่งวิธีการตรวจสอบนั้นทำได้หลายวิธี ผู้สอบบัญชีต้องใช้วิธีการตรวจสอบในแต่ละสถานการณ์ให้เหมาะสม วิธีการตรวจสอบ ได้แก่

1. การตรวจดู (Inspection) เป็นการตรวจดูเอกสารหลักฐานต่างๆ เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วสัญญาใช้เงิน โฉนดที่ดิน ใบหุ้น กรมธรรม์ประกันภัย เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มูลค่าและปริมาณของทรัพย์สิน

2. การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตด้วยตา เพื่อช่วยให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ รวมถึง การใช้วิจารณ์ญาณถึงสิ่งที่ได้เห็นและบันทึกไว้ เช่น สังเกตการณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ตรวจนับสินค้า เพื่อพิสูจน์ว่าสหกรณ์ปฏิบัติงานเป็นไปตามระบบที่ได้วางไว้หรือไม่อย่างไร

3. การตรวจนับ (Counting) เป็นการพิสูจน์ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ต้องการตรวจว่ามีอยู่จริง ครบถ้วนตามบัญชี เช่น การตรวจนับเงินสด ตรวจนับสินค้า เป็นต้น

4. การยืนยันยอด (Confirmation) เป็นการที่ผู้สอบบัญชีขอให้บุคคลภายนอก ซึ่งทราบเกี่ยวกับหลักฐานต่างๆ ให้การยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรมายังผู้สอบบัญชีโดยตรง ผู้สอบบัญชีต้องควบคุม และสอบถามการยืนยันยอด รวมทั้งการจัดส่งให้ผู้รับเอง และต้องเป็นผู้รับคำตอบโดยตรง เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริง ถูกต้องครบถ้วน ได้แก่ ลูกหนี้ เจ้าหนี้ เงินฝากธนาคาร เงินรับฝาก และหุ้นเรือนหุ้น เป็นต้น

5. การตรวจสอบเอกสารใบสำคัญ (Examination of original document) หรือ Vouching เป็นการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่บันทึกบัญชี ได้แก่ เอกสารประกอบการรับเงิน ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินต่างๆ เอกสารประกอบการจ่ายเงิน ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินจากร้านค้า ใบสำคัญประกอบการจ่ายเงินกู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายการโอน เป็นต้น เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของเอกสารกับรายงานทางบัญชีว่าเป็นรายการที่เกิดขึ้นจริง มีกรรมสิทธิ์และภาระผูกพัน การตีราคาหรือการแสดงผลมูลค่าถูกต้อง

6. การคำนวณ (Recomputation) เป็นการคำนวณตัวเลขในบัญชี เช่น การบวกเลขในสมุดขึ้นต้น คำนวณค่าเสื่อมราคา/หนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของตัวเลขในบัญชี

7. การตรวจสอบการผ่านรายการ (Posting) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของการผ่านรายการจากสมุดขึ้นต้นไปสมุดขึ้นปลาย เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องครบถ้วน

8. การตรวจหารายการผิดปกติ (Scanning) เป็นการตรวจดูรายการที่ผิดปกติซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดที่สำคัญ ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีเป็นสำคัญ เช่น รายการที่จ่ายเงินเกิน การยกเลิกใบเสร็จที่ใช้แล้ว รายการมียอดอยู่ผิดด้าน เป็นต้น

9. การสอบถาม (Inquiry) เป็นการสอบถามคณะกรรมการและพนักงานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ผู้สอบบัญชีควรทราบ เช่น เหตุการณ์ภายหลังวันสิ้นปีที่สำคัญ หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง และภาระผูกพัน เพื่อแสดงถึงการเกิดขึ้นจริง ความครบถ้วน กรรมสิทธิ์หรือภาระผูกพัน การแสดงผลมูลค่า การแสดงรายการ และการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

10. การติดตามรายการ (Tracing) เป็นการตรวจสอบการบันทึกรายการในบัญชีบางรายการที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อพิสูจน์ความครบถ้วน การแสดงผลมูลค่า และการเปิดเผยข้อมูล

11. การตรวจสอบความสัมพันธ์ของข้อมูล เป็นการตรวจสอบรายการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น เงินให้กู้ - ดอกเบี้ยรับ เงินรับฝาก - ดอกเบี้ยจ่าย ขาย - ต้นทุนขาย ทรัพย์สินถาวร - ค่าเสื่อมราคา/ค่าเบี่ยงประกัน เป็นต้น เพื่อแสดงผลมูลค่าที่ถูกต้องของรายการที่เกี่ยวข้องกัน

12. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Analytical Tests) เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เป็นไปอย่างมีเหตุผลของข้อมูลทางการเงินว่าเป็นไปตามที่คาดหมายหรือไม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติ เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของรายการทางการเงิน และรายการผิดปกติต้องมีวิธีการตรวจสอบอื่นเพิ่มเติม

ในการตรวจสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีต้องใช้วิธีการตรวจสอบหลายวิธีประกอบกันเพื่อจะได้สามารถรวบรวมหลักฐานได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อพิสูจน์สิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองเกี่ยวกับงบการเงินและ ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์จริง

บทสรุป

1. หากผู้สอบบัญชีทำงานด้วยความเข้าใจ และมีมาตรฐานการทำงานตามวิชาชีพแล้ว ผู้สอบบัญชีจะมีความเสี่ยงในการทำงาน จะสามารถรวบรวมหลักฐานได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ และแสดงความเห็นได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานการสอบบัญชี และการรายงาน และสามารถทำงานน้อยแต่ได้ผลงานมีคุณภาพ เชื่อถือได้

2. งบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นแล้ว จะเป็นงบการเงินที่เชื่อถือได้ ผู้ใช้งบการเงินจะได้ประโยชน์จากข้อมูลในงบการเงิน และรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ และในที่สุดสหกรณ์ก็จะมี ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นที่พึ่งของสมาชิกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยจะต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้มีความเข้าใจ และเท่าทันพฤติกรรม และการทำธุรกิจของสหกรณ์ สามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างถูกต้อง สามารถวางแผน และกำหนดแนวการสอบบัญชีได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรตามหลักวิชา และสามารถใช่วิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการแสดงความเห็น สามารถเขียนรายงานผลการตรวจสอบบัญชีได้กะทัดรัด ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน และเข้าใจง่าย ซึ่งในทุกวันนี้ผู้สอบบัญชีมีความรู้ในทางทฤษฎีเต็มเปี่ยม แต่ยังไม่ได้ลงมือทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐานงานที่กำหนด เช่น การเลือกตัวอย่างในการยืนยันยอด ผู้สอบบัญชีได้เลือกเอาตามหลักวิชาหรือไม่ ได้แก่ ควรยืนยันยอดในลูกหนี้ค้ำงาน ไม่เคลื่อนไหว สมาชิกยังมีการทำธุรกิจด้านอื่น ๆ กับสหกรณ์ แต่ไม่มาชำระหนี้ ลูกหนี้การค้าที่มี ยอดคงค้างมาก ๆ การยืนยันยอดเงินฝากธนาคารทุกบัญชี การยืนยันยอดเงินฝากที่สหกรณ์นำไปฝากสหกรณ์อื่น การยืนยันยอดเจ้าหนี้ทุกราย แม้ว่าวันสิ้นปีจะมียอดเป็น 0 การยืนยันยอดเงินฝากจากสมาชิก และเงินรับฝากจากสหกรณ์อื่นเหล่านี้ ผู้สอบบัญชีควรจะยืนยันยอดเอง แต่ยังไม่ฝากให้สหกรณ์ทำหรือไม่ ผู้สอบบัญชีควรมีความช่างสังเกต ซึ่งสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพหรือไม่ หรือทำงานโดยไม่สังเกต และไม่เคยสงสัยอะไรเลย สหกรณ์ใช้โปรแกรมบันทึกบัญชี ผู้สอบบัญชีได้ใช้โปรแกรมช่วยตรวจสอบหรือไม่ หรือตรวจสอบแต่เอกสารที่สหกรณ์พิมพ์ออกมาให้ ผู้สอบบัญชีได้ลงมือทำงานอย่างระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพแล้วหรือยัง

ถ้าผู้สอบบัญชีได้ทำงานเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพแล้ว จะได้ไม่ต้องสวดมนต์ทุกครั้งที่ลงลายมือชื่อ และจะสามารถรอดปลอดภัยในทุกสถานการณ์ในเส้นทางการเป็นผู้สอบบัญชี

นางศิญา เต็มเปี่ยม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

ความเป็นมา

เมื่อเรานึกถึงโครงการหลวง เราจะนึกถึงสถานที่แห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในป่า เป็นสถานที่ทำการวิจัย ทำแปลงสาธิต ปลูกพืชและผลไม้เมืองหนาว เป็นสถานที่พัฒนาชาวไทยภูเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นแหล่งท่องเที่ยว เมื่อย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ.2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดตั้งโครงการหลวงขึ้นเป็นโครงการส่วนพระองค์ เพื่อดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับพืชเมืองหนาว ทั้งนี้เพื่อให้ชาวไทยภูเขาได้ปลูกทดแทนการปลูกฝิ่น ป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร และเป็นการช่วยเหลือชาวไทยภูเขาให้มีอาชีพที่มั่นคง เมื่อปี พ.ศ.2535 โครงการหลวงได้จดทะเบียนเป็น “มูลนิธิโครงการหลวง” มีการดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน พะเยา และน่าน ดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพ ให้ชาวไทยภูเขาได้พัฒนาอาชีพ โดยการจัดทำแปลงสาธิตปลูกพืช ผัก ผลไม้ และดอกไม้เมืองหนาว ส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้ปลูกพืชตามความต้องการของตลาด จัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน ทอผ้าและเย็บผ้า รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นจัดกิจกรรมและสร้างประโยชน์ เพื่อให้ชาวไทยภูเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีที่ดินทำกิน ลดการตัดต้นไม้ทำลายป่าและป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

สภาพทั่วไป

ดิฉันได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงดอยอ่างขาง จำกัด ระหว่างปี พ.ศ.2555 ถึง พ.ศ.2557 รวมระยะเวลา 3 ปี ได้มีประสบการณ์ทำงานบนดอยสูง ทั้งการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และการสอนบัญชีให้พี่น้องชาวไทยภูเขาหลายคนแล้ว สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงดอยอ่างขาง จำกัด ได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2538 ทะเบียนเลขที่ ก 015638 มีระยะเวลาดำเนินงานมาแล้วจนถึงปัจจุบัน 25 ปี มีคณะกรรมการดำเนินการ 9 คน และมีสมาชิก 450 คน สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 75 หมู่ 14 หมู่บ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่บริการของโครงการหลวงอ่างขาง ตั้งอยู่บนเทือกเขาแดนลาว สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,400 เมตร มีพื้นที่บริการครอบคลุมทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหลวง บ้านคุ้ม บ้านนอแล บ้านปางม้า บ้านป่าคา บ้านขอบด้ง บ้านป่าเกี๊ยะ บ้านผาแดง และบ้านถ้ำออบ ประกอบด้วยประชากร 4 ชนเผ่า ได้แก่ ไทยใหญ่ มูเซอร์ดำ ปะหล่อง (ดาราอ้าง) และจีนยูนาน สหกรณ์ดำเนินธุรกิจ 3 ด้าน ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย และธุรกิจรวบรวมผลผลิต สหกรณ์ได้รับการแนะนำส่งเสริมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ด้านการเกษตร ได้รับการส่งเสริมแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิโครงการหลวงอ่างขาง และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการอื่น ส่วนกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี และเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนกำหนด สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การทำงานร่วมกับพี่น้องชาวไทยภูเขาบนที่สูง ทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีและด้านการสอนบัญชี เป็นประสบการณ์ที่มีทั้งทุกข์และสุขปะปนกันไป แต่เป็นประสบการณ์ที่ดีที่ข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์คนหนึ่งได้รับและแบ่งปันประสบการณ์

ด้านงานตรวจสอบบัญชี

สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงดอยอ่างขาง จำกัด อยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 163 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ราชการ 3 ชั่วโมง สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางสายเชียงใหม่ – ฝาง (เส้นทางหลวงหมายเลข 107) ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักจากจังหวัดเชียงใหม่ไปถึงปากทางขึ้นดอยอ่างขาง 137 กิโลเมตร และจากปางทางอ่างขางถึงสหกรณ์ระยะทาง 26 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลาดชันและคดเคี้ยว ดังนั้นรถยนต์ควรมีสภาพดีและพนักงานขับรถควรมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งเป็นเส้นทางสายหมู่บ้านอรุโณทัย เส้นทางนี้ไม่ชันมากนัก แต่อ้อมและแคบ ส่วนสหกรณ์ตั้งอยู่ในหมู่บ้านขอบด้ง ผู้สูงอายุฟังภาษาไทยไม่เข้าใจต้องอาศัยลูกหลานช่วยเป็นล่ามแปลภาษาให้ฟัง คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นคนสมัยใหม่ พูดได้ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาชนเผ่า และภาษาจีน ทั้งนี้เนื่องจากบนดอยมีโรงเรียนสอนภาษาจีนด้วย หลังเลิกเรียนปกติเด็ก ๆ จะไปเรียนต่อกันในตอนเย็น สหกรณ์มีพนักงาน 1 คน ทำหน้าที่ทุกอย่างทั้งด้านการเงินและการบัญชี ทำสัญญาเงินกู้ และจำหน่ายสินค้า ระบบควบคุมภายในไม่ดี ผู้สอบบัญชีต้องขยายปริมาณการตรวจสอบให้มากขึ้น สหกรณ์บันทึกบัญชีด้วยมือ การบันทึกบัญชีเป็นปัจจุบัน สมาชิกของสหกรณ์มีอาชีพทำการเกษตรโดยแบ่งเป็นกลุ่มตามพืชต่าง ๆ เพื่อแยกแ่งการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวง ได้แก่ ผักอินทรี ไม้ผลเขตหนาว ไม้ผลเขตร้อน ไม้ผลขนาดเล็ก (สตอเบอรี่) ไม้ดอกไม้ประดับ ชา กาแฟ สมุนไพร พืชไร่ และเลี้ยงสัตว์ วิธีการดำเนินธุรกิจ สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืมเงิน หรือซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรเป็นเงินเชื่อ เมื่อสมาชิกได้ผลผลิตจะส่งขายให้มูลนิธิโครงการหลวง พอสิ้นเดือนเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิจะหักหนี้สินที่สมาชิกมีอยู่ให้กับสหกรณ์ จำนวนที่เงินเหลือจะจ่ายโอนเข้าบัญชีของสมาชิกแต่ละคน ลูกหนี้บางคนไม่นำผลผลิตมาขายให้มูลนิธิ ทำให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิไม่สามารถหักเงินชำระหนี้ส่งให้สหกรณ์ได้ ทำให้สหกรณ์มีลูกหนี้การค้าค้างนานจำนวนหนึ่งที่จะต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ มีผลกระทบทำให้ ปีบัญชีที่ผ่านมาสหกรณ์ดำเนินงานประสบผลขาดทุน

ด้านการสอนบัญชี

นอกจากดิฉันทำหน้าที่ในการสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีแล้วยังทำหน้าที่สอนแนะนำการจัดการทำบัญชีรับ – จ่ายในครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพให้แก่สมาชิกสหกรณ์ ซึ่งมีบ้านเรือนตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง สมาชิกของสหกรณ์ตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ 9 หมู่บ้าน และเนื่องจากสมาชิกสหกรณ์มีอาชีพทำการเกษตร ช่วงกลางวันไม่อยู่บ้าน ต้องออกไปทำงานตามกลุ่มพืชของตนเอง จึงมีเวลาว่างหลังจากทานอาหารเย็นเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นช่วงเวลากลางคืน ดังนั้น ดิฉันจึงนัดสอนบัญชีในช่วงเวลาดังกล่าว ผลการสอนบัญชีสมาชิกสหกรณ์ที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถจัดทำบัญชีได้ เนื่องจากไม่เข้าใจภาษาไทย ส่วนวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำบัญชีรับ – จ่ายในครัวเรือน บัญชีต้นทุนอาชีพ การสอนให้สมาชิกสหกรณ์บันทึกบัญชีรับ – จ่ายในครัวเรือน และบัญชีต้นทุนอาชีพ ทำให้สมาชิกสหกรณ์รู้ว่าควรใช้จ่ายอย่างไรให้เหมาะสม ควรเพิ่มรายได้หรือลดค่าใช้จ่ายอย่างไร และดิฉันได้ทำการสอนบัญชีต้นกล้า เศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนในโรงเรียนพื้นที่ของโครงการหลวงด้วย ได้แก่ โรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนบ้านขอบด้ง โรงเรียนบ้านหลวง และโรงเรียนเทพศิรินทร์ โดยสอนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากอ่านออกเขียนได้ ทำให้นักเรียนสามารถบันทึกบัญชีรับ – จ่ายประจำวันอย่างง่าย สร้างการเรียนรู้ และสร้างนิสัยในการจดบันทึกบัญชี รู้จักออมเงิน สร้างฐานะตนเองได้ในอนาคต

49

การเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) แก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

หลักการและเหตุผล

ผู้สอบบัญชีใหม่และผู้ช่วยผู้สอบบัญชีของสำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นครพนมส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมหลักสูตร “กระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper)” ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดขึ้นแล้ว แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติงานในระบบกระดาษทำการแบบมือและกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) เนื่องจากการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเฉพาะด้านเท่านั้น ทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงานและยังขาดความเข้าใจว่าระบบกระดาษทำการแบบมือมีความเหมือนหรือความแตกต่างจากระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) อย่างไร จึงมีแนวคิดในการจัดทำกระดาษทำการแบบมือและจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) แก่ ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีใหม่และผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ในสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม ดังตารางต่อไปนี้

กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการด้วยมือ	กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์	ระยะเวลาในการจัดทำ
<p>1.การวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.1 ทำหนังสือขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ CATS และ ACL ใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.2 วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)</p> <p>1.3 ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในฯ ในระบบ Intranet (Cad_Checklist)</p> <p>1.4 ประเมินความเสี่ยงและสรุปผลการประเมินความเสี่ยง</p> <p>1.5 จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมและกำหนดแนวการสอบบัญชี</p> <p>1.6 ประชุมทีมงานเพื่อทำความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบตาม Audit Program</p> <p>1.7 ผู้สอบบัญชีสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีก่อนเสนอหัวหน้าสำนักงาน</p>	<p>1.การวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.1 ทำหนังสือขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ CATS และ ACL ใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.2 วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)</p> <p>1.3 ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในฯ ในระบบ Intranet (Cad_Checklist)</p> <p>1.4 ประเมินความเสี่ยงและสรุปผลการประเมินความเสี่ยง ในTeam Risk</p> <p>1.5 จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมและกำหนดแนวการสอบบัญชี ใน Team EWP</p> <p>1.6 ประชุมทีมงานเพื่อทำความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบตาม Audit Program</p> <p>1.7 ผู้สอบบัญชีสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีก่อนเสนอหัวหน้าสำนักงาน โดยการ Prepare เอกสารแนบใน PA1 PA2 และ PG กระดาษทำการสำหรับการสอบบัญชี</p>	<p>ก่อนเข้าสอบบัญชีระหว่างปี</p>

กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการด้วยมือ	กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์	ระยะเวลาในการจัดทำ
<p>1.8 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีและแจ้งผลการสอบทานให้ผู้สอบบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>1.9 รายงานผลการสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีในระบบ Intranet (Cad_PLAN)</p> <p>2.การปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปีและรายงาน</p> <p>2.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.2 ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีระหว่างปีผู้สอบบัญชีสามารถปรับเพิ่มแผนและวิธีการตรวจสอบได้ตามความเหมาะสม เมื่อพบว่ารายการบัญชีที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปีมีสาระสำคัญต่อการเงิน โดยนำเรียนหัวหน้าสำนักงานทราบเกี่ยวกับการปรับเพิ่มแผนและวิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ</p> <p>2.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานผลการสอบบัญชีของตนเองและผู้ช่วย และจัดทำรายงานผลการสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.4 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปี พร้อมแจ้งข้อสังเกตกรณีจำเป็นต้องขยายขอบเขตการตรวจสอบหรือปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบให้ผู้สอบบัญชีทราบเป็นลายลักษณ์อักษร</p>	<p>1.8 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชี โดยหัวหน้าสำนักงาน Review งานของผู้สอบบัญชีและแจ้งผลการสอบทานแก่ผู้สอบบัญชีโดยใช้ Coaching note</p> <p>1.9 รายงานผลการสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีในระบบ Intranet (Cad_PLAN)</p> <p>2.การปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปีและรายงาน</p> <p>2.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.2 ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีระหว่างปีผู้สอบบัญชีสามารถปรับเพิ่มแผนและวิธีการตรวจสอบได้ตามความเหมาะสม เมื่อพบว่ารายการบัญชีที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปีมีสาระสำคัญต่อการเงิน กรณี Build plan ผู้สอบบัญชีสามารถดำเนินการในระบบ Team EWP เมนู Tap Risk and Controls และนำเรียนหัวหน้าสำนักงานทราบเกี่ยวกับการปรับเพิ่มแผนและวิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ</p> <p>2.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานผลการสอบบัญชีของตนเองและผู้ช่วย โดยการ Review ผลการตรวจสอบของตนเองและผู้ช่วยทุก Procedure ที่กำหนดแนวการสอบบัญชีระหว่างปีและจัดทำรายงานผลการสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.4 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปี โดยการ Review AS2 และ PG กระดาษทำการสำหรับการสอบบัญชี กรณีมีข้อสังเกตให้แจ้งข้อสังเกตโดยใช้ Coaching note</p>	<p>ก่อนเข้าสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>ภายในเดือนที่วางแผนเข้าระหว่างปี</p> <p>ให้รายงานผลภายใน 10 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน</p>

กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการด้วยมือ	กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์	ระยะเวลาในการจัดทำ
<p>2.5 กรณีผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อสังเกตในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ให้จัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่พบ โดยหัวหน้าสำนักงานเป็นผู้ลงนามส่งให้ประธานกรรมการและรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่พิจารณา ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ผู้สอบบัญชีต้องบันทึกข้อสังเกตผ่านระบบ Intranet (Cad_notice) ทุกครั้ง</p> <p>3.การปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปีและการรายงาน</p> <p>3.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในตรวจสอบบัญชีประจำปี</p> <p>3.2 ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปี พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบ สรุปผลการตรวจสอบในกระดาษทำการ</p> <p>3.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานกระดาษทำการของตนเองและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีทุกรายการ และจัดทำงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี</p> <p>3.4 เสนอรายงานผลการสอบบัญชี ต่อ หัวหน้าสำนักงานสอบทาน ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน สอบทานแล้วเสร็จ ทั้งนี้จะต้องยืนยันผลการจัดชั้นคุณภาพไม่เกินวันที่แสดงความเห็น และยืนยัน Input from ภายใน 5 วัน นับแต่วันแสดงความเห็น</p> <p>3.5 ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี งบการเงิน หนังสือรับรองของสหกรณ์ (ซึ่งลงลายมือชื่อครบถ้วน) และกระดาษทำการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอต่อนายทะเบียนสหกรณ์ผ่านหัวหน้าสำนักงาน (ตามขนาดความยาก)</p>	<p>2.5 กรณีผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อสังเกตในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ให้บันทึกข้อสังเกตที่พบใน Procedure (ด้านที่เกี่ยวข้อง) แผน New Issue และจัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่พบ โดยให้หัวหน้าสำนักงานเป็นผู้ลงนามส่งให้ประธานกรรมการ และรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ พร้อมแนบรายงานข้อสังเกตระหว่างปีใน AS2 ผู้สอบบัญชีต้องบันทึกข้อสังเกตผ่านระบบ Intranet (Cad_notice) ทุกครั้ง</p> <p>3.การปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปีและการรายงาน</p> <p>3.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในตรวจสอบบัญชีประจำปี</p> <p>3.2 ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปี พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบ สรุปผลการตรวจสอบใน ระบบ EWP แถบ PG และนำเอกสารประกอบแนบใน ,AS2 และ Signoff เอกสารแนบใน PA2 , AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี) และ AS2</p> <p>3.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานกระดาษทำการของตนเองและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีทุกรายการ พร้อมทั้งจัดทำงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี โดยการ Review PG ,AS2 และ Signoff เอกสารแนบใน PA2 , AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี) และ AS2</p> <p>3.4 เสนอรายงานผลการสอบบัญชีในระบบ EWP เพื่อให้หัวหน้าสำนักงานสอบทาน ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน เมื่อหัวหน้าสอบทานโดยการ Review ข้อมูลใน PG และ Signoff เอกสารแนบใน PA2 ,AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี),AS2 ทั้งนี้จะต้องยืนยันผลการจัดชั้นคุณภาพไม่เกินวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็น และยืนยัน Input from ภายใน 5 วัน นับแต่วันแสดงความเห็น</p> <p>3.5 ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี งบการเงิน หนังสือรับรองของสหกรณ์ (ซึ่งลงลายมือชื่อ) ใน AS2 เมื่อหัวหน้าสำนักงาน สอบทานงานขั้นสุดท้าย โดยการ Signoff ทุกขั้นตอน ผู้สอบบัญชีจึงทำการปิดแฟ้มการตรวจสอบ (Finalize project) ภายใน 10 วันนับแต่วันที่หัวหน้าสอบทานแล้วเสร็จ</p>	<p>ให้รายงานผลภายใน 10 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการ</p> <p>ภายในเดือนที่วางแผนสอบบัญชีประจำปี</p> <p>ระบบEWP ปิดแฟ้มภายใน 10 วันนับแต่วันที่หัวหน้าสอบทานแล้วเสร็จ/ระบบมือตามขนาดความยาก</p>

สรุปผล

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าตารางนี้จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และผู้สอบบัญชีใหม่ที่ยังไม่เข้าใจความเหมือนความต่าง ระบบกระดาษทำการระบบมือกับระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และผู้สอบบัญชีใหม่มากขึ้น ควรใช้สื่อการสอนนี้อาจใช้ควบคู่กับการสอนแบบ Coaching หรือการสอนแบบตัวต่อตัว จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. เครื่องมือที่บุคคลากรทุกคนในสำนักงานควรได้รับการลงโปรแกรม (EWP: Electronic Working Paper) แบบสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในระบบ (EWP: Electronic Working Paper) ได้มากยิ่งขึ้น

การเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) แก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี โดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

เนื่องจากผู้ช่วยผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติงานในระบบกระดาษทำการแบบมือและระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) เนื่องจากขาดทักษะในการปฏิบัติงาน และยังคงขาดความเข้าใจว่าระบบกระดาษทำการทั้งสองระบบมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างจริงจังมีแนวคิดในการจัดทำตารางเปรียบเทียบกระดาษทำการแบบมือและกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP: Electronic Working Paper) แก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จะช่วยให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการงานสอบบัญชี สำหรับสหกรณ์ที่ใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น ตามตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่จัดทำกระดาษทำการมือ	กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ที่จัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์	ระยะเวลา
<p>1.การวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.1 ทำหนังสือขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ CATS และ ACL ใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.2 วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)</p> <p>1.3 ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในฯ ในระบบ Intranet (Cad_Checklist)</p> <p>1.4 ประเมินความเสี่ยงและสรุปผลการประเมินความเสี่ยง</p> <p>1.5 จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมและกำหนดแนวการสอบบัญชี</p> <p>1.6 ประชุมทีมงานเพื่อทำความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบตาม Audit Program</p> <p>1.7 ผู้สอบบัญชีสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีก่อนเสนอหัวหน้าสำนักงาน</p> <p>1.8 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีและแจ้งผลการสอบทานให้ผู้สอบบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>1.9 รายงานผลการสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีในระบบ Intranet (Cad_PLAN)</p>	<p>1.การวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.1 ทำหนังสือขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ CATS และ ACL ใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชี</p> <p>1.2 วิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และสแกนธุรกรรมเชิงลึก (Scan ธุรกรรม)</p> <p>1.3 ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในฯ ในระบบ Intranet (Cad_Checklist)</p> <p>1.4 ประเมินความเสี่ยงและสรุปผลการประเมินความเสี่ยง ใน Team Risk</p> <p>1.5 จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมและกำหนดแนวการสอบบัญชี ใน Team EWP</p> <p>1.6 ประชุมทีมงานเพื่อทำความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบตาม Audit Program</p> <p>1.7 ผู้สอบบัญชีสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีก่อนเสนอหัวหน้าสำนักงาน โดยการ Prepare เอกสารแนบใน PA1 ◆ PA2 ● และ PG กระดาษทำการสำหรับการสอบบัญชี</p> <p>1.8 หัวหน้าสำนักงานสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชี โดยหัวหน้าสำนักงาน Review งานของผู้สอบบัญชีและแจ้งผลการสอบทานแก่ผู้สอบบัญชีโดยใช้ Coaching note</p> <p>1.9 รายงานผลการสอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีในระบบ Intranet (Cad_PLAN)</p>	<p>ก่อนเข้า สอบ บัญชี ระหว่างปี</p>

<p>กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ ที่จัดทำกระดาษทำการด้วยมือ</p>	<p>กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ ที่จัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ EWP</p>	<p>ระยะเวลา</p>
<p>2.การปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปีและรายงาน</p> <p>2.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.2 ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ผู้สอบบัญชีสามารถปรับเปลี่ยนแผนและวิธีการตรวจสอบได้ตามความเหมาะสม เมื่อพบว่ารายการบัญชีที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปีมีสาระสำคัญต่อการเงิน โดยนำเรียนหัวหน้าสำนักงานทราบเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแผนและวิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ</p> <p>2.3 ผู้สอบบัญชีสอบถามผลการสอบบัญชีของตนเองและผู้ช่วย และจัดทำรายงานผลการสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.4 หัวหน้าสำนักงานสอบถามการปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปี พร้อมแจ้งข้อสังเกตกรณีจำเป็นต้องขยายขอบเขตการตรวจสอบหรือปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบให้ผู้สอบบัญชีทราบเป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>2.5 กรณีผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อสังเกตในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ให้จัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่พบ โดยหัวหน้าสำนักงานเป็นผู้ลงนามส่งให้ประธานกรรมการ และรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของผู้สอบบัญชี ต้องบันทึกข้อสังเกตผ่านระบบ Intranet (Cad_notice) ทุกครั้ง</p>	<p>2.การปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปีและรายงาน</p> <p>2.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.2 ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ผู้สอบบัญชีสามารถปรับเปลี่ยนแผนและวิธีการตรวจสอบได้ตามความเหมาะสม เมื่อพบว่ารายการบัญชีที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปีมีสาระสำคัญต่อการเงิน กรณี Build plan ผู้สอบบัญชีสามารถดำเนินการในระบบ Team EWP เมนู Tap Risk and Controls และนำเรียนหัวหน้าสำนักงานทราบเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแผนและวิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ</p> <p>2.3 ผู้สอบบัญชีสอบถามผลการสอบบัญชีของตนเองและผู้ช่วย โดยการ Review ผลการตรวจสอบของตนเองและผู้ช่วยทุก Procedure ที่กำหนดแนวการสอบบัญชีระหว่างปีและจัดทำรายงานผลการสอบบัญชีระหว่างปี</p> <p>2.4 หัวหน้าสำนักงานสอบถามการปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปี โดยการ Review AS2 ■ และ PG กระดาษทำการสำหรับการสอบบัญชี กรณีมีข้อสังเกตให้แจ้งข้อสังเกตโดยใช้ Coaching note</p> <p>2.5 กรณีผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อสังเกตในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ให้บันทึกข้อสังเกตที่พบใน Procedure (ด้านที่เกี่ยวข้อง) เมนู New Issue และจัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตที่พบ โดยให้หัวหน้าสำนักงานเป็นผู้ลงนามส่งให้ประธานกรรมการ และรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ พร้อมแนบรายงานข้อสังเกตระหว่างปีใน AS2 ■ ผู้สอบบัญชีต้องบันทึกข้อสังเกตผ่านระบบ Intranet (Cad_notice) ทุกครั้ง</p>	<p>ภายใน เดือนที่ วางแผน สอบบัญชี ระหว่างปี</p> <p>ให้รายงาน ผลภายใน 10 วัน นับ แต่วันที่ เสร็จสิ้น การปฏิบัติ งาน</p>

กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ ที่จัดทำกระดาษทำการด้วยมือ	กระบวนการงานสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์ ที่จัดทำกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ EWP	ระยะเวลา
<p>3.การปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปีและการรายงาน</p> <p>3.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในตรวจสอบบัญชีประจำปี</p> <p>3.2 ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปี พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบ สรุปผลการตรวจสอบในกระดาษทำการ</p> <p>3.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานกระดาษทำการของตนเองและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีทุกรายการ และจัดทำงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี</p> <p>3.4 เสนอรายงานผลการสอบบัญชี ต่อ หัวหน้าสำนักงานสอบทาน ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน สอบทานแล้วเสร็จ ทั้งนี้ต้องยืนยันผลการจัดชั้นคุณภาพไม่เกินวันที่แสดงความเห็น และยืนยัน Input from ภายใน 5 วัน นับแต่วันแสดงความเห็น</p> <p>3.5 ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี งบการเงิน หนังสือรับรองของสหกรณ์ (ซึ่งลงลายมือชื่อครบถ้วน) และกระดาษทำการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอต่อนายทะเบียนสหกรณ์ผ่านหัวหน้าสำนักงาน (ตามขนาดความยาก)</p>	<p>3.การปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปีและการรายงาน</p> <p>3.1 ขอก่อนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม CATS/ACL ใช้ในตรวจสอบบัญชีประจำปี</p> <p>3.2 ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ปฏิบัติงานสอบบัญชีประจำปี พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบ สรุปผลการตรวจสอบใน ระบบ EWP แถบ PG และนำเอกสารประกอบแนบใน ,AS2 ■ และ Signoff เอกสารแนบใน PA2● , AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี) และ AS2 ■</p> <p>3.3 ผู้สอบบัญชีสอบทานกระดาษทำการของตนเองและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีทุกรายการ พร้อมทั้งจัดทำงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี โดยการ Review PG ,AS2 ■ และ Signoff เอกสารแนบใน PA2● , AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี) และ AS2 ■</p> <p>3.4 เสนอรายงานผลการสอบบัญชีในระบบ EWP เพื่อให้หัวหน้าสำนักงานสอบทาน ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน เมื่อหัวหน้าสอบทานโดยการ Review ข้อมูลใน PG และ Signoff เอกสารแนบใน PA2● ,AS1 ข้อตรวจพบ (ถ้ามี),AS2 ■ ทั้งนี้ต้องยืนยันผลการจัดชั้นคุณภาพไม่เกินวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็น และยืนยัน Input from ภายใน 5 วัน นับแต่วันแสดงความเห็น</p> <p>3.5 ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี งบการเงิน หนังสือรับรองของสหกรณ์ (ซึ่งลงลายมือชื่อ) ใน AS2 เมื่อหัวหน้าสำนักงาน สอบทานงานขั้นสุดท้าย โดยการ Signoff ทุกชั้นตอน ผู้สอบบัญชีจึงทำการปิดแฟ้มการตรวจสอบ (Finalize project) ภายใน 10 วันนับแต่วันที่หัวหน้าสอบทานแล้วเสร็จ</p>	<p>ภายในเดือนที่วางแผนสอบบัญชีประจำปี</p> <p>ระบบEWP ปิดแฟ้มภายใน 10 วันนับแต่วันที่หัวหน้าสอบทานแล้วเสร็จ/ระบบมือตามขนาด</p>

◆ เอกสารแนบ PA1 : การวางแผนการสอบบัญชี

- คำสั่งแต่งตั้งผู้สอบบัญชี
- หนังสือแจ้งชื่อผู้สอบบัญชี
- รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมเชิงลึก
- การวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน
- งบการเงิน
- งบทดลอง
- แผนการสอบบัญชีโดยรวม
- รายงานการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี
- ข้อมูลทั่วไป
- มาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในฯ

● เอกสารแนบ PA2 : การบริหารจัดการงานสอบบัญชี

- หนังสือขอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อวางแผน
- หนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อวางแผน
- หนังสือนำเสนอแผนธุรกรรมเชิงลึก
- หนังสือนำเสนอแผนการสอบบัญชีโดยรวม
- หนังสือแจ้งส่งงบการเงิน
- หนังสือขอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ประจำปี
- หนังสือขอรับบริการ ครั้งที่ 1
- หนังสือแจ้งแก้ไขงบการเงิน
- หนังสือแจ้งข้อสังเกต ประจำปีครั้งที่ 1
- หนังสือแจ้งปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผน
- หนังสือขอรับบริการ ครั้งที่ 2 (ถ้ามี)
- หนังสือนำเสนอยืนยันยอดไม่เป็นไปตามแผน
- หนังสือนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบ CATS ประจำปี
- หนังสือนำเสนอผลการพิสูจน์ความมีอยู่จริง
- หนังสือนำเสนองานสอบบัญชี ประจำปี

■ เอกสารแนบ AS2 : รายงานผลการตรวจสอบ

- หนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างปี
- รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี
- หนังสือนำเสนอรายงานผลการสอบบัญชีระหว่างปี
- รายงานข้อสังเกตระหว่างปี
- หนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ประจำปี
- ร่างรายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี
- ร่างงบการเงิน
- หนังสือนำเสนอร่างรายงาน ร่างงบการเงิน และกระดาษทำการ
- หนังสือรับรองของสหกรณ์ ลงลายมือชื่อ
- รายงานของผู้สอบบัญชี ลงลายมือชื่อ
- รายงานผลการตรวจสอบบัญชี ลงลายมือชื่อ
- งบการเงิน ลงลายมือชื่อ

การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงิน เกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูเก็ต

การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด การปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าจะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป

การปฏิบัติงานจะต้องใช้ดุลยพินิจ การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพตลอดการตรวจสอบต้องประเมินความเสี่ยงจากการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน กำหนดแนวการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี

- ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจาก การทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงผลข้อมูล การแสดงผลข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง และ

- ความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีที่ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตของผู้บริหารนั้นมีมากกว่าความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตของพนักงาน เนื่องจาก โดยทั่วไปแล้วผู้บริหารอยู่ในตำแหน่งที่สามารถปิดเบือนรายการบันทึกทางบัญชีทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์แห่งหนึ่ง มีการกำหนดนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ แสดงในราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม และค่าเผื่อการลดลงของมูลค่า ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรง ในอัตราไม่เกินที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ ยกเว้นที่ดิน

- ค่าเสื่อมราคาอาคารสำนักงานสหกรณ์และอาคารพาณิชย์ คำนวณจากราคาทุนหักด้วยประมาณการมูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ หารด้วยประมาณการระยะเวลาการใช้ประโยชน์

ตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ พ.ศ. 2547

“ค่าเสื่อมราคา” หมายถึง การปันส่วนต้นทุนของสินทรัพย์ที่มีการเสื่อมสภาพเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีอย่างมีระบบตลอดอายุการใช้งานที่ได้ประมาณไว้

“อายุการใช้งาน” หมายถึง ระยะเวลาที่สหกรณ์คาดว่าจะใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์

“ราคาทุน” หมายถึง จำนวนเงินสดที่สหกรณ์จ่ายไป หรือมูลค่ายุติธรรมของสิ่งอื่นที่สหกรณ์มอบให้เพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ ณ เวลาที่ได้สินทรัพย์นั้นมา

“ราคาซาก” หมายถึง จำนวนเงินสดที่สหกรณ์คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายสินทรัพย์เมื่อสิ้นสุดอายุการใช้งานหลังจากหักค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการจำหน่ายสินทรัพย์นั้น

ค่าเสื่อมราคา ในแต่ละรอบปีทางบัญชีสหกรณ์จะต้องคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานและใกล้เคียงกับความเป็นจริงโดยสหกรณ์สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาได้ 2 วิธี คือ

(1) วิธีเส้นตรง (Straight line Method) หากอาคารและอุปกรณ์มีอายุการใช้งานไม่เต็มปี ให้คำนวณตามระยะเวลาเป็นวันนับจากวันที่อาคารและอุปกรณ์นั้นพร้อมจะใช้งาน โดยคำนวณตามอัตราที่กำหนด

และนับ 1 ปี มี 365 วัน อย่างไรก็ตามกรณีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลทางบัญชีและถือจำนวนวันตามปฏิทิน จำนวนวันที่ใช้ในการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามกรณีนี้ก็อาจถือได้ตามปฏิทินโดยอนุโลม

(2) วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี (Sum of the years Digits Method) คำนวณตามอัตราส่วนอายุการใช้งานของแต่ละปี วิธีนี้จะใช้สำหรับอาคารและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูงในระยะแรกและประโยชน์ที่ให้ในระยะหลังไม่แน่นอน

อนึ่ง ในการคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ หากสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาวิธีใดแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอตลอดอายุการใช้งานของอาคารและอุปกรณ์นั้น และเมื่อคำนวณค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้วให้คงเหลือมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ไว้ 1 บาทต่อหน่วย จนกว่าอาคารและอุปกรณ์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชี”

จากนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์กำหนด สหกรณ์มีการบันทึกรายการสินทรัพย์ต่างๆ โดยนำมูลค่าคงเหลือ 1 บาทต่อหน่วย มาหักจากราคาทุนของสินทรัพย์แล้วคำนวณค่าเสื่อมราคาในแต่ละปี เว้นแต่การคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคาร ที่มีการประมาณการมูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ (ราคาซาก) หักราคาทุน แล้วคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราร้อยละ 5% ต่อปี ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนี้

รายการ	ราคาทุน (บาท)	ประมาณมูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์			วันที่พร้อมใช้งาน
		ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	
อาคารสำนักงาน (เก่า)	3,204,615.-	1,200,000.-	1,200,000.-	1,200,000.-	20/05/2549
อาคารสำนักงาน (ใหม่)	111,276,367.1 3	50,000,000.-	0,000,000.-	89,021,094.-	16/05/2556
อาคารพาณิชย์ 7 คูหา	28,558,450.-	15,000,000.-	20,000,000.-	17,135,070.-	12/06/2556
รวม		66,200,000.-	91,200,000.-	107,356,164.-	
			+ 25,000,000.-	+ 16,156,164.-	

การแสดงความเห็นต่องบการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2557 แบบมีเงื่อนไขเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ สหกรณ์ประมาณมูลค่า คงเหลืออาคาร ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์เพิ่มขึ้น จำนวน 25,000,000.- บาท เป็นจำนวน 91,200,000.- บาท โดยไม่มีหลักฐานในการประมาณมูลค่าทรัพย์สิน (อาคาร) ณ วันเลิกใช้ ให้เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่อง กรณีสหกรณ์มีการประเมินมูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ของอาคาร จำนวน 91,200,000.- บาท ไม่มีหลักฐานที่เพียงพอและน่าเชื่อถือถึงความถูกต้องของจำนวนค่าเสื่อมราคาและมูลค่าของอาคารในงบการเงินว่าเป็นจำนวนหรือมูลค่าที่ถูกต้องตามที่ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ ระดับสามัญวิศวกร ทำการคำนวณอายุการใช้งานอาคารสำนักงานสหกรณ์ ซึ่งวิศวกรคำนวณอายุการใช้งานที่มีอายุการใช้งานได้น้อยที่สุด 110 ปี สหกรณ์มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้อาคารสำนักงานมีอายุการใช้งาน 100 ปี และอาคารพาณิชย์ 7 คูหา ใช้งานได้ 40 ปี สหกรณ์ได้นำมาคำนวณประมาณการมูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้ทรัพย์สิน (ราคาซาก) ดังนี้

รายการ	ราคาทุน	ร้อยละของ ราคาทุน	จำนวนที่คิด ค่าเสื่อมราคา	มูลค่าคงเหลือ ณ วันเลิกใช้ทรัพย์สิน
อาคารสำนักงาน	111,276,367.13	20	22,255,273.-	89,021,094.13
อาคารพาณิชย์ 7 คูหา	28,558,450	40	11,423,380.-	17,135,070. -

จากการประมาณการมูลค่าคงเหลืออาคาร ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ ข้างต้น สหกรณ์ได้นำมาคิดค่าเสื่อมราคาใหม่ตั้งแต่วันที่อาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์ 7 คูหา พร้อมใช้งาน โดยปรับปรุงบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมแก้ไขข้อผิดพลาดจากการประมาณราคาซาก

รายการ	การคำนวณค่าเสื่อมราคา ของสหกรณ์			ตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์
	เดิม	ปรับปรุงใหม่	เพิ่ม (ลด)	
อาคารสำนักงานใหญ่				
31 ธ.ค. 2556 (214 วัน)	1,796,320.90	701,193.54	(1,095,127.36)	3,262,074.32
31 ธ.ค. 2557	2,063,818.36	1,112,763.66	(951,1054.70)	5,563,818.36
31 ธ.ค. 2558	1,112,763.66	1,112,763.66	-	5,563,818.36
รวม	4,972,902.92	2,926,720.86	(2,046,182.06)	14,389,711.04
อาคารพาณิชย์ 7 คูหา				
31 ธ.ค. 2556 (184 วัน)	341,747.23	317,663.85	(24,083.38)	719,829.42
31 ธ.ค. 2557	427,922.50	571,169. -	143,246.50	1,427,922.50
31 ธ.ค. 2558	571,169. -	571,169. -	-	1,427,922.50
รวม		1,460,001.85	119,163.12	3,575,674.42

ผลของการปรับปรุงบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมอาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์ 7 คูหา สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2558 สหกรณ์ได้ประมาณการมูลค่าคงเหลืออาคาร ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ โดยไม่มีหลักฐานในการประมาณมูลค่าทรัพย์สิน ณ วันเลิกใช้ (ราคาซาก) ทั้งนี้ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ไม่ได้กำหนดให้เอาราคาซากมาหักจากราคาทุนก่อนการคำนวณค่าเสื่อมราคา

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558 สหกรณ์ประมาณมูลค่าคงเหลืออาคาร ณ วันเลิกใช้สินทรัพย์ เพิ่มขึ้นจำนวน 16,156,164.- บาท เป็นจำนวน 107,356,164.- บาท โดยการประมาณมูลค่าทรัพย์สิน ณ วันเลิกใช้ไม่เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด สหกรณ์บันทึกค่าเสื่อมราคาอาคาร จำนวน 1,862,012.78 บาท และปรับปรุงรายการค่าเสื่อมราคาสะสมตามที่ได้ประมาณการมูลค่าคงเหลือ ย้อนไปถึงวันที่ทรัพย์สินพร้อมใช้งาน ปี 2556 ลดลง จำนวน 1,927,018.94 บาท หากสหกรณ์ปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ บัญชีค่าเสื่อมราคาอาคาร จะเปลี่ยนเป็น จำนวน 7,294,827.11 บาท

จากรายการดังกล่าวข้างต้น ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ย่อหน้า ที่ 51 กิจการต้องทบทวนมูลค่าคงเหลือและอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์อย่างน้อยที่สุด ทุกสิ้นรอบปีบัญชี และหากคาดว่ามูลค่าคงเหลือและอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ แตกต่างไปจากที่ได้ประมาณไว้กิจการต้องถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 8 เรื่อง นโยบายการบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการและข้อผิดพลาด

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 8 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง นโยบายการบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีและข้อผิดพลาด คำนิยาม “การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี” หมายถึง การปรับปรุงมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์หรือหนี้สิน หรือจำนวนที่มีการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ในระหว่างงวด อันเป็นผลมาจากการประเมินสภาพปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สิน และการประเมินประโยชน์และภาระผูกพัน ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์และหนี้สินนั้น การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีเป็นผลจากการได้รับข้อมูลใหม่หรือมีการพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิม การเปลี่ยนแปลงประมาณการจึงไม่ถือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาด

ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 240 ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการพิจารณาการทุจริตในการตรวจสอบงบการเงิน ย่อหน้าที่ 2 การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงิน สามารถเกิดขึ้นได้จากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ซึ่งการจำแนกระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดนั้น สามารถพิจารณาได้จากพื้นฐานของการกระทำที่ส่งผลต่อการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงินว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ และย่อหน้าที่ 3 แม้ว่าการทุจริต ตามคำนิยามในทางกฎหมายมีขอบเขตที่กว้าง แต่สำหรับมาตรฐานการสอบบัญชีฉบับนี้ ผู้สอบบัญชีต้องคำนึงถึงการทุจริตที่เป็นสาเหตุให้งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งประเภทของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงโดยเจตนาที่ผู้สอบบัญชีต้องคำนึงถึงมีอยู่ 2 ประเภท คือ 1) การจัดทำรายงานทางการเงินที่ทุจริต และ 2) การใช้สินทรัพย์ในทางที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าผู้สอบบัญชีอาจสงสัยถึงการทำทุจริตหรืออาจจะระบุเหตุการณ์ของการทุจริตซึ่งเป็นกรณีที่น่าจะเกิดขึ้น แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้เป็นผู้ที่มีหน้าที่ทางกฎหมายในการหาข้อสรุปว่ามีการทำทุจริตที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่

นางทองม้วน ศิริสารองรัตน์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

การชำระบัญชี เป็นการสะสางงานทุกอย่างของสหกรณ์ที่เลิกให้สำเร็จเรียบร้อย และก่อให้เกิดความเที่ยงธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ที่เลิกกิจการ ดังนั้น ในการชำระบัญชีจึงพิจารณาว่ากิจการที่เลิก มีสินทรัพย์หนี้สิน และทุนคงเหลืออยู่เท่าไร รวมทั้งมีกิจการงานอะไรที่ยังค้างอยู่ เพื่อที่จะได้สะสางให้เรียบร้อย

ในการดำเนินการชำระบัญชีอาจก่อให้เกิดผลได้ 2 ทาง คือ อาจมีผลกำไรจากการชำระบัญชี ซึ่งเรียกว่า "ส่วนเกินจากการชำระบัญชี" และผลขาดทุนจากการชำระบัญชี ซึ่งเรียกว่า "ขาดทุนจากการชำระบัญชี"

ดังนั้น ในการชำระบัญชีของสหกรณ์ที่เลิกให้สำเร็จเรียบร้อย จำเป็นจะต้องมีผู้ชำระบัญชีเป็นผู้ดำเนินการพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดเรื่องผู้ชำระบัญชีไว้ 3 กรณี คือ

1. กรณีที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีซึ่งเลิกเพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เลิกสหกรณ์หรือนับแต่วันที่คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มีคำสั่งให้ยกเลิกอุทธรณ์แล้วแต่กรณี (มาตรา 75 วรรคแรก)

2. กรณีที่ประชุมใหญ่ไม่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีภายในเวลาที่กำหนดหรือนายทะเบียนสหกรณ์ไม่ให้ความเห็นชอบในการเลือกตั้งผู้ชำระบัญชี ให้นายทะเบียนสหกรณ์ตั้งผู้ชำระบัญชีขึ้นทำการชำระบัญชีสหกรณ์ได้ (มาตรา 75 วรรคสอง)

3. กรณีเปลี่ยนตัวผู้ชำระบัญชี เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์เห็นสมควร หรือเมื่อสมาชิกสหกรณ์มีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดร้องขอต่อนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์จะแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีคนใหม่แทนผู้ชำระบัญชีที่ได้รับเลือกตั้ง หรือซึ่งได้ตั้งไว้ก็ได้ (มาตรา 75 วรรคสาม)

การจดทะเบียนผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 75 วรรคสี่ "ให้นายทะเบียนสหกรณ์จดทะเบียนผู้ชำระบัญชี และให้ปิดประกาศชื่อผู้ชำระบัญชีไว้ที่สำนักงานของสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์อำเภอหรือหน่วยส่งเสริมสหกรณ์ และที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานเขตแห่งท้องที่ที่สหกรณ์นั้นตั้งอยู่ ภายใน 40 วันนับแต่วันที่จดทะเบียนผู้ชำระบัญชี" แต่ในทางปฏิบัตินายทะเบียนสหกรณ์จะจัดทำเป็นประกาศนายทะเบียนสหกรณ์วันเดียวกันกับวันที่มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี สำหรับหนังสือที่ต้องปิดประกาศ ได้แก่ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องเลิกสหกรณ์ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องแจ้งชื่อผู้ชำระบัญชี และคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีสหกรณ์

การให้ค่าตอบแทนผู้ชำระบัญชี มาตรา 75 วรรคห้า "ผู้ชำระบัญชีอาจได้รับค่าตอบแทนตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด" กรณีผู้ชำระบัญชีเป็นข้าราชการ การปฏิบัติงานชำระบัญชีถือเป็นการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการจึงไม่มีการร้องขอค่าตอบแทนในการชำระบัญชีแต่อย่างใด

หน้าที่ของผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 77 “ให้ผู้ชำระบัญชีมีหน้าที่สะสางกิจการของสหกรณ์ จัดการชำระหนี้ และจำหน่ายทรัพย์สินของสหกรณ์นั้นให้เสร็จไป”

อำนาจของผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 81 กำหนดอำนาจของผู้ชำระบัญชีไว้ ดังนี้

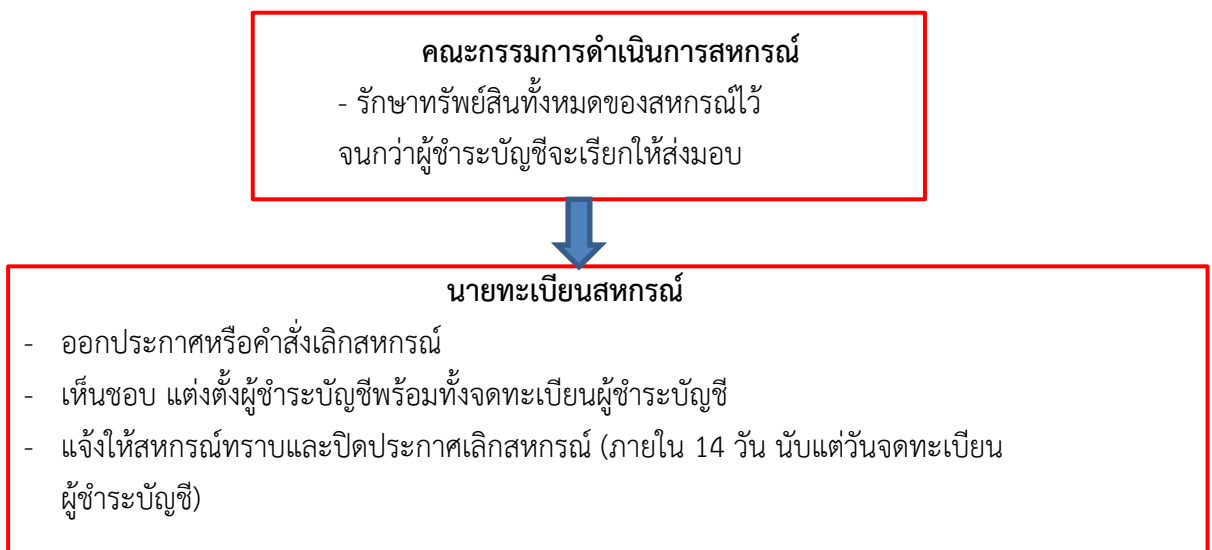
1. ดำเนินกิจการของสหกรณ์เท่าที่จำเป็นเพื่อระมัดระวังผลประโยชน์ของสหกรณ์ ในระหว่างที่ชำระบัญชียังไม่เสร็จ
2. ดำเนินกิจการของสหกรณ์เท่าที่จำเป็นเพื่อชำระสะสางกิจการให้เสร็จไปด้วยดี
3. เรียกประชุมใหญ่
4. ดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับคดีแพ่งหรือคดีอาญาและประนีประนอมยอมความในเรื่องใดๆ ในนามของสหกรณ์
5. จำหน่ายทรัพย์สินของสหกรณ์
6. เรียกให้สมาชิกหรือทายาทของสมาชิกผู้ตายชำระค่าหุ้นที่ยังไม่ครบมูลค่าของหุ้นทั้งหมด
7. ร้องขอต่อศาลเพื่อส่งให้สหกรณ์ล้มละลายในกรณีที่เห็นค่าหุ้นหรือเงินลงทุนได้ใช้เสร็จแล้ว แต่ทรัพย์สินก็ยังไม่เพียงพอแก่การชำระหนี้
8. ดำเนินการอย่างอื่นเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การชำระบัญชีเสร็จสิ้น

ข้อจำกัดอำนาจของผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 82 “ข้อจำกัดอำนาจของผู้ชำระบัญชีอย่างใดๆ ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต”

ค่าธรรมเนียม ค่าภาระติดพัน และค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียตามสมควรในการชำระบัญชีนั้น ผู้ชำระบัญชีต้องจัดการชำระก่อนหนี้รายอื่น (มาตรา 83)

กรณีเจ้าหนี้คนใดมิได้ทวงถามให้ชำระหนี้ ผู้ชำระบัญชีต้องวางเงินสำหรับจำนวนนั้นไว้ต่อนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้และให้ผู้ชำระบัญชีมีหนังสือแจ้งการที่ได้วางเงินไปยังเจ้าหนี้โดยไม่ชักช้า ถ้าเจ้าหนี้ไม่รับเงินไปจนพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่ผู้ชำระบัญชีวางเงินไว้ต่อนายทะเบียนสหกรณ์ เจ้าหนี้นยอมหมดสิทธิในเงินจำนวนนั้น และให้นายทะเบียนสหกรณ์จัดส่งเป็นรายได้ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยให้เสร็จภายในเวลาอันสมควร (มาตรา 84)

หลักและวิธีการในการชำระบัญชี

ก่อนการปฏิบัติงานชำระบัญชี

ผู้ชำระบัญชี

- รับมอบทรัพย์สินพร้อมสมุดบัญชี เอกสาร และสิ่งอื่นใด เมื่อใดก็ได้ (มาตรา 78)
- ประกาศหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 2 วันติดต่อกันหรือประกาศโฆษณาทางอื่นและทำหนังสือแจ้งเจ้าหนี้ (ภายใน 30 วัน นับแต่วันจดทะเบียนผู้ชำระบัญชี มาตรา 79)
- จัดทำงบการเงิน ณ วันเลิกสหกรณ์ โดยไม่ชักช้า และให้นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ (มาตรา 80) ส่งให้ผู้สอบบัญชี 3 ชุด ผ่านสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์

ผู้สอบบัญชี

- ตรวจสอบและรับรองงบการเงิน ส่งคืนผู้ชำระบัญชี 2 ชุด พร้อมรายงานของผู้สอบบัญชี ผ่านสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

ผู้ชำระบัญชี

- เสนองบการเงินให้ที่ประชุมใหญ่อนุมัติแล้วจึงเสนอนายทะเบียนสหกรณ์

ระหว่างปฏิบัติการชำระบัญชี

ผู้ชำระบัญชี

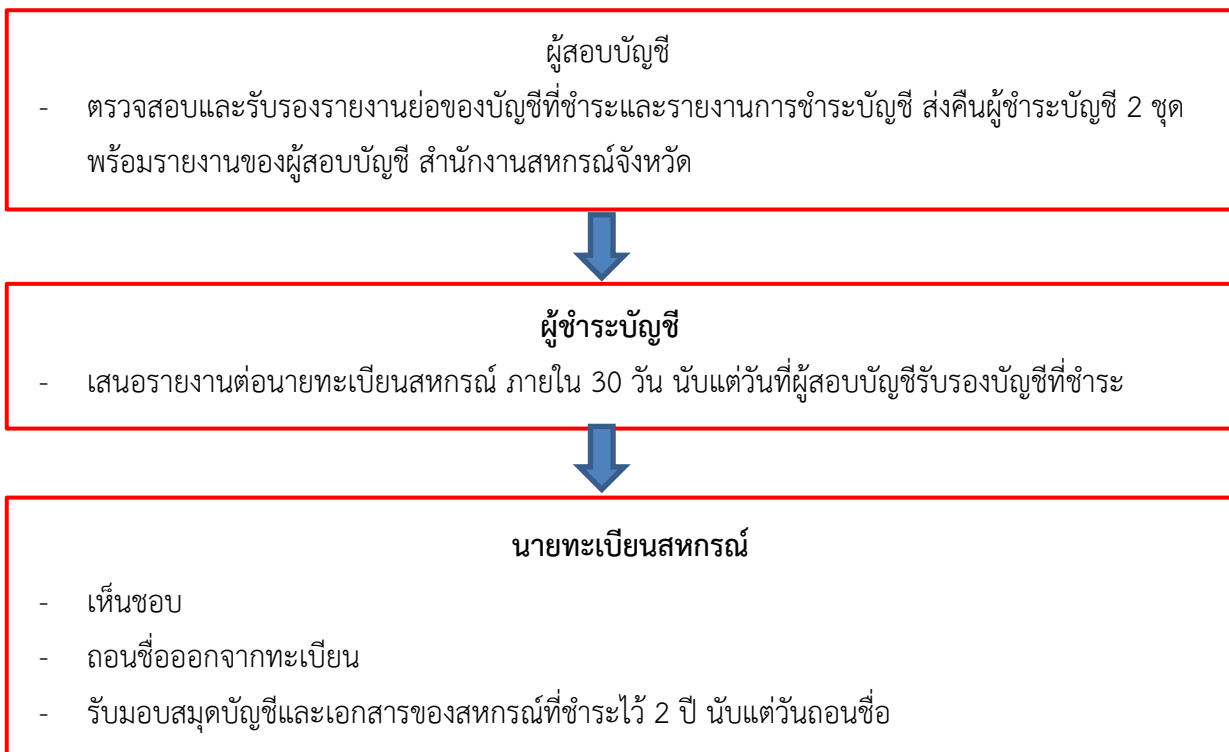
- จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- จัดการเกี่ยวกับหนี้สิน
- จัดการเกี่ยวกับทุนของสหกรณ์
- รายงานความเคลื่อนไหวระหว่างชำระบัญชี ทุก 6 เดือน ต่อนายทะเบียนสหกรณ์ (มาตรา 85)
- ดำเนินการเมื่อทรัพย์สินคงเหลือจากการชำระบัญชี
- ร้องขอให้สหกรณ์ล้มละลาย

เสร็จสิ้นการชำระบัญชี

ผู้ชำระบัญชี

- จัดทำรายงานย่อของบัญชีที่ชำระ
- จัดทำรายงานการชำระบัญชี ส่งให้ผู้สอบบัญชี 3 ชุด ผ่านสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ (มาตรา 87)

จะเห็นได้ว่าการชำระบัญชีตามกฎหมายสหกรณ์ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. การดำเนินการก่อนปฏิบัติการชำระบัญชี
2. การดำเนินการระหว่างปฏิบัติการชำระบัญชี
3. การดำเนินการภายหลังเสร็จสิ้นการชำระบัญชี

ในการชำระบัญชีไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก หากได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ชำระบัญชีและผู้สอบบัญชี โดยปฏิบัติตามหลักและวิธีการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดโดยเคร่งครัด ก็จะทำให้การชำระบัญชีสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ในการชำระบัญชีผู้ชำระบัญชีควรแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการส่งมอบทรัพย์สินพร้อมด้วยสมุดบัญชีเอกสารและสิ่งอื่นโดยเร็ว หากปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไป อาจทำให้ทรัพย์สินของสหกรณ์สูญหายได้ ส่งผลให้การชำระบัญชียุ่งยากมากยิ่งขึ้น
2. สหกรณ์ที่เลิกไม่มีเจ้าหนี้ใด ๆ ผู้ชำระบัญชีก็ยังคงต้องดำเนินการประกาศโฆษณาเพื่อให้สาธารณชนได้ทราบว่านายทะเบียนได้สั่งเลิกสหกรณ์แล้ว
3. เมื่อผู้ชำระบัญชีได้รับงบการเงิน ณ วันเลิกสหกรณ์แล้วแต่ไม่สามารถประชุมใหญ่ได้ ให้ผู้ชำระบัญชีเสนอขออนุมัตินายทะเบียนสหกรณ์

เกร็ดน่ารู้เกี่ยวกับการชำระบัญชีสหกรณ์ โดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

การชำระบัญชีสหกรณ์หมายถึง การสะสางกิจการงานทุกอย่างของสหกรณ์ที่เลิกให้สำเร็จเรียบร้อยและก่อให้เกิดความเที่ยงธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ที่เลิกกิจการ ดังนั้นในการชำระบัญชีจึงพิจารณาว่ากิจการที่เลิกมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนคงเหลืออยู่เท่าไร รวมทั้งกิจการงานอะไรที่ยังค้างอยู่ เพื่อที่จะได้สะสางให้เรียบร้อย เพื่อให้ผู้สอบบัญชีใหม่และผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการชำระบัญชีและขั้นตอนการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ชำระบัญชีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

หลักและวิธีปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์

1. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์รายงานผ่านหน่วยส่งเสริมสหกรณ์ ตามมาตรา 70 สหกรณ์ย่อยเลิกด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้

- มีเหตุตามที่กำหนดตามข้อบังคับ
- ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้เลิก
- สหกรณ์มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 10 คน
- ล้มละลาย

3. นายทะเบียนสหกรณ์ออกประกาศหรือคำสั่งเลิก

4. - นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้เลิกตามมาตรา 71 วรรคหนึ่งถึงสาม

- ตามมาตรา 75 วรรคสี่ ให้นายทะเบียนสหกรณ์จดทะเบียนผู้ชำระซึ่งนายทะเบียนให้ความเห็นชอบ ตามวรรคหนึ่งหรือผู้ชำระบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้งตามวรรคสอง หรือสาม ปิดประกาศชื่อผู้ชำระบัญชีไว้ที่สำนักงานของสหกรณ์หรือที่ว่าการอำเภอที่สหกรณ์ตั้งอยู่ (ภายใน 14 วัน) นับแต่วันจดทะเบียนผู้ชำระ

2. กรมส่งเสริมสหกรณ์ เสนอชื่อผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 75 บัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีไว้ว่า

- 1) กรณีที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชี การชำระบัญชีซึ่งเลิกเพราะเหตุอื่น นอกจากล้มละลายให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีโดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ ขึ้นทำการชำระบัญชีสหกรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันเลิกหรือนับแต่วันที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติมีคำสั่งให้ยกเลิกอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ตามมาตรา 75 วรรคแรก
- 2) กรณีที่ประชุมใหญ่ไม่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีในเวลาที่กำหนดหรือนายทะเบียนสหกรณ์ไม่ให้ความเห็นชอบในการเลือกตั้งผู้ชำระบัญชี ให้นายทะเบียนสหกรณ์ตั้งผู้ชำระบัญชีขึ้นทำการชำระบัญชีสหกรณ์ได้ ตามมาตรา 75 วรรคสอง
- 3) กรณีเปลี่ยนตัวผู้ชำระบัญชีเมื่อนายทะเบียนสหกรณ์เห็นสมควรหรือเมื่อสมาชิกสหกรณ์มีจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามของสมาชิกทั้งหมดร้องขอต่อนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์จะแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีคนใหม่แทนผู้ชำระบัญชีที่ได้รับการเลือกตั้งหรือซึ่งได้ตั้งไว้ก็ได้ ตามมาตรา 75 วรรคสาม

5. ผู้ชำระบัญชี ดำเนินการก่อนปฏิบัติการชำระบัญชี

- รับมอบทรัพย์สิน พร้อมสมุดบัญชี และเอกสารและสิ่งอื่นใดเมื่อใดก็ได้ตามมาตรา 78
- ประกาศหนังสือพิมพ์รายวัน อย่างน้อยสองวันติดต่อกัน หรือประกาศโฆษณาทางอื่น และทำหนังสือแจ้งเจ้าหนี้ (ภายใน 30 วันนับแต่จดทะเบียนผู้ชำระบัญชี)
- ผู้ชำระบัญชีต้องทำงบการเงินของสหกรณ์ ณ วันเลิกสหกรณ์ โดยมีชักช้า และให้นายทะเบียนสหกรณ์ตั้งผู้สอบบัญชีเพื่อตรวจสอบงบการเงินตามมาตรา 80 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562)

ส่งเอกสาร
3 ชุด

- ผู้สอบบัญชีจัดทำหนังสือนำเสนอหัวหน้าสำนักงานเพื่อสอบทาน โดยจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีรับรองงบการเงิน ณ วันเลิก (สหกรณ์ มาตรา 80 กลุ่มเกษตรกร มาตรา 34) พร้อมสำเนา 2 ชุด, งบการเงิน พร้อมสำเนา 2 ชุด และกระดาษทำการ 1 ชุด

- เมื่อหัวหน้าสำนักงานสอบทานงานสอบบัญชีแล้วพบว่ามีข้อสังเกต ให้แจ้งข้อสังเกตแก่ผู้สอบบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร หากผู้สอบบัญชีแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จัดส่งสำเนา

7. ผู้ชำระบัญชีเรียกประชุมใหญ่เพื่ออนุมัติงบการเงิน

- กรณีที่ประชุมใหญ่ครบองค์ประชุม ผู้ชำระบัญชีเสนอสำเนารายงานการสอบบัญชีงบการเงินให้ที่ประชุมใหญ่ออนุมัติ แล้วจึงเสนอนายทะเบียนสหกรณ์
- กรณีที่ประชุมใหญ่ไม่ครบองค์ประชุม ให้ผู้ชำระบัญชีเสนอสำเนารายงานการสอบบัญชี และงบการเงินต่อนายทะเบียนสหกรณ์ เพื่ออนุมัติและแจ้งให้ผู้ชำระบัญชีทราบ

6. ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน ณ วันเลิกสหกรณ์

- เมื่อผู้สอบบัญชีรับงบการเงิน ณ วันเลิก ต้องตรวจสอบเอกสารหลักฐานเบื้องต้นก่อนกรณีมีข้อผิดพลาด ให้ทำหนังสือแจ้งผู้ชำระบัญชีแก้ไข
- เมื่อตรวจสอบเบื้องต้นแล้วเอกสารหลักฐานครบถ้วนถูกต้องให้ศึกษาข้อมูลจากงบการเงิน ณ ปีสุดท้ายที่ปิดบัญชีได้จนถึงวันเลิกสหกรณ์
- จัดทำแนวการสอบบัญชี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การตรวจสอบ เช่น
 - เพื่อให้ทราบว่าทรัพย์สินหนี้สินมีอยู่จริง
 - เพื่อทราบว่ายอดคงเหลือในบัญชีเป็นยอดที่ถูกต้องมีเอกสารประกอบรายการบัญชีครบถ้วน
 - เพื่อให้ทราบว่าที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ และเงินลงทุนเป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์
 - เพื่อให้ทราบว่าเจ้าหนี้เงินกู้ยืมเป็นภาระผูกพันของสหกรณ์
 - เพื่อให้ทราบว่ารายได้และค่าเช่าจ่าย ของสหกรณ์ได้บันทึกบัญชีถูกต้องตามความเป็นจริง
- ปฏิบัติการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบที่จำเป็นในการตรวจสอบเรื่องนั้น ๆ ตามมาตรา 69 วรรคสอง (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562) บัญญัติว่าการตรวจสอบบัญชีนั้นให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด เช่น
 - สังเกตการณ์ตรวจนับ
 - ขอคำยืนยันยอด
 - ตรวจสอบ
 - ทดสอบการควบคุม
 - วิเคราะห์เปรียบเทียบ
- สรุปผลในการดาษาทำการ จัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีรับรองงบการเงิน ณ วันเลิก (ตามหนังสือที่ กษ 0404/ว34 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561)

8.ผู้ชำระบัญชีดำเนินการระหว่างปฏิบัติการชำระบัญชี

- จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน -จัดการเกี่ยวกับหนี้สิน
- จัดการเกี่ยวกับทุนของสหกรณ์ โดยการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย รายงานความเคลื่อนไหวในระหว่างการชำระบัญชี

รายงานความเคลื่อนไหว
ระหว่างชำระบัญชี

9.นายทะเบียนสหกรณ์

ทุก 6 เดือน ต่อนายทะเบียนสหกรณ์

10.ผู้ชำระบัญชี

- ดำเนินการเมื่อทรัพย์สินคงเหลือจากการชำระบัญชี
- ร้องขอให้สหกรณ์ล้มละลาย

11.ผู้ชำระบัญชีดำเนินการภายหลังเสร็จสิ้นการชำระบัญชี

- จัดทำรายการย่อของบัญชีที่ชำระ
- จัดทำรายงานการชำระบัญชี

13.ผู้ชำระบัญชีเสนอรายงานต่อนายทะเบียนสหกรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ผู้สอบบัญชีรับรองบัญชีที่ชำระ (รายงานย่อของบัญชีที่ชำระ, รายงานการชำระบัญชีและรายงานของผู้สอบบัญชี)

14.นายทะเบียนสหกรณ์

- เห็นชอบ - ถอนชื่อออกจากทะเบียน
- รับมอบสมุดบัญชีและเอกสารของสหกรณ์ที่ชำระบัญชีไว้

2 ปี นับแต่วันถอนชื่อ

12.ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นเพื่อรับรองรายงานการชำระบัญชี และรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

- ศึกษาข้อมูลจากงบการเงิน - จัดทำแนวการสอบบัญชี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การตรวจสอบ

ส่วนที่ 1 แนวการตรวจสอบบัญชีเพื่อปฏิบัติก่อนดำเนินการชำระบัญชี

เพื่อตรวจสอบว่าผู้ชำระบัญชีได้ปฏิบัติงานก่อนดำเนินการชำระบัญชีอย่างถูกต้องและเป็นไปตาม พรบ. สหกรณ์ หมวด 4 การชำระบัญชี มาตรา 78 , 79 และ 80 รวมทั้งคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์

ส่วนที่ 2 แนวการสอบบัญชีเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติระหว่างการชำระบัญชี

เพื่อตรวจสอบว่าผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการชำระบัญชีอย่างถูกต้องและเป็นไปตาม พรบ.สหกรณ์ หมวด 4 การชำระบัญชี มาตรา 77, 81, 83 และ 84 รวมทั้งคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์

ส่วนที่ 3 แนวการสอบบัญชีเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติภายหลังเสร็จสิ้นการชำระบัญชี

เพื่อตรวจสอบว่าผู้ชำระบัญชีได้จัดทำรายการย่อของบัญชีที่ชำระ และรายงานการชำระบัญชีโดยถูกต้อง

- ปฏิบัติงานตรวจสอบโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบที่จำเป็น

ส่วนที่ 1 วิธีการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติก่อนดำเนินการชำระบัญชี เช่น ตรวจสอบการรับมอบทรัพย์สิน สมุดบัญชีและเอกสารต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 วิธีการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติระหว่างดำเนินการชำระบัญชี เช่น ตรวจสอบการดำเนินการของผู้ชำระบัญชี กรณีลูกหนี้ใกล้ขาดอายุความ และการประนีประนอมหนี้กับหลักฐานที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ 3 วิธีการตรวจสอบบัญชี เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติภายหลังเสร็จสิ้นการชำระบัญชี เช่น ตรวจสอบว่าผู้ชำระบัญชีจัดทำรายการย่อของบัญชีที่ชำระ รายงานการชำระบัญชี โดยถูกต้องครบถ้วน ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

52

ขายพืชผลทางการเกษตรและขายสัตว์ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มจริงหรือ?

นิยม คำบุญทา

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีปฏิบัติการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พระนครศรีอยุธยา

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ทะเบียนเลขที่ 12629

ผู้สอบบัญชีภาษีอากร ทะเบียนเลขที่ TA001184

แนวความคิดและความสำคัญในการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

เนื่องจากมาตรา 77/2 (1) แห่งประมวลรัษฎากรได้กำหนดให้ การขายสินค้า และให้บริการในราชอาณาจักรอยู่ในบังคับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังนั้นกิจการเกือบทั้งหมดในประเทศไทยเข้าข่ายที่จะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่รัฐช่วยบรรเทาภาระภาษีให้กับบางกิจการ แต่การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น มิได้ทำให้ผู้ประกอบการได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างแท้จริง กล่าวคือ ในขณะที่ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการที่ได้รับยกเว้นไม่มีสิทธิเรียกเก็บภาษีขายในการขายสินค้าหรือให้บริการที่ได้รับยกเว้นนั้น แต่ยังคงต้องจ่ายภาษีซื้อ เมื่อมีการจ่ายซื้อสินค้าหรือจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม อาทิ กิจการขนส่งซึ่งเป็นบริการที่ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อจ่ายค่าน้ำมันก็จะต้องจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บโดยสถานีบริการน้ำมันด้วย โดยภาษีซื้อที่ได้จ่ายไปนั้น กิจการขนส่งดังกล่าวไม่สามารถเครดิตหรือขอคืนภาษีซื้อได้

หลักการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

หลักการ “ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม” คือ เมื่อกิจการใดที่ประมวลรัษฎากรได้กำหนดให้เป็นกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ย่อมถือว่ากิจการนั้นอยู่นอกระบบ ไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังนั้นผู้ขายสินค้าหรือให้บริการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มจะไม่มีสิทธิเรียกเก็บภาษีขาย และไม่สามารถออกใบกำกับภาษีเมื่อมีการขายสินค้าหรือให้บริการ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถเครดิตภาษีหรือขอคืนภาษีซื้อที่ได้จ่ายซื้อสินค้าหรือค่าบริการให้กับผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยภาษีซื้อที่ไม่สามารถขอคืนได้นั้นให้ถือเป็นต้นทุนของสินค้าหรือต้นทุนในการให้บริการนั้นๆ และเมื่อเป็นต้นทุนจึงต้องมีการผลัดภาระหรือบวกลงไปในราคาสินค้าหรือต้นทุนในการให้บริการนั้น จึงทำให้กิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มมีต้นทุนสูงกว่ากิจการที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษี เพราะยังคงมีภาษีซื้อที่ไม่สามารถเครดิตภาษีหรือขอคืนภาษีซื้อไม่ได้แอบแฝงอยู่ จากหลักการข้างต้นนี้เองที่ทำให้การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มแตกต่างจากการยกเว้นภาษีประเภทอื่น

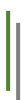
สิทธิและหน้าที่ใดที่กฎหมายได้กำหนดให้กิจการที่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มต้องปฏิบัติผู้ที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มย่อมไม่ได้รับสิทธิ และไม่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่ การไม่มีหน้าที่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่ต้องจัดทำรายงานภาษีซื้อ ภาษีขาย และรายงานสินค้าและวัตถุดิบ รวมทั้งไม่มีหน้าที่ออกใบกำกับภาษี และยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ในขณะเดียวกันผู้ได้รับยกเว้นก็จะไม่มีสิทธิเครดิตภาษีหรือขอคืนภาษีที่เสียไปในการซื้อสินค้าหรือจ่ายค่าบริการในทอดก่อนหน้าตนได้

ประเภทของกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม สามารถแบ่งตามประเภทของกิจการ หรือรายรับดังนี้

- 1) กิจการที่ได้รับยกเว้น เนื่องจากรายรับของกิจการไม่เกิน 1,800,000 บาทต่อปี
- 2) กิจการที่ได้รับยกเว้น เนื่องจากประเภทของกิจการได้รับยกเว้นตามมาตรา 81 (1) (ก) ถึง (น) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งกิจการที่กฎหมายกำหนดนี้ แม้ว่าจะมีรายรับเกิน 1,800,000 บาทต่อปี ก็ยังได้รับการยกเว้น

ในบทความนี้จะอธิบายถึงประเภทกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81 (1) (ก) และ (ข) เนื่องจากกิจการทั้งสองเกี่ยวข้องกับรายการค้าของสหกรณ์ในประเทศไทยมากที่สุด กล่าวคือ 81 (1) (ก) เป็นกิจการขายพืชผลทางการเกษตร และ (ข) เป็นกิจการขายสัตว์ โดยผู้เขียนได้สรุปประเด็นข้อสงสัยเกี่ยวกับการยกเว้นหรือไม่ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มในสองกิจการดังกล่าวไว้ดังนี้

ประเด็นข้อสงสัย	คำถาม	คำตอบ
นิยาม		
1	การขายพืชผลทางการเกษตร ครอบคลุมถึงอะไรบ้าง	ทุกส่วนของพืช และผลิตผลพลอยได้จากพืช ข้าวสาร หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสีข้าว แต่ไม่รวมถึงไม้ซุง ฟืน หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเลื่อยไม้ หรือผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุกระป๋อง ภาชนะ หรือหีบห่อที่ทำเป็นอุตสาหกรรม
2	การขายสัตว์ ครอบคลุมถึงอะไรบ้าง	สัตว์ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต และในกรณีสัตว์ไม่มีชีวิต ให้รวมถึงเนื้อ ส่วนต่างๆ ของสัตว์ ไข่ นม และผลิตผลพลอยได้จากสัตว์
การแปรรูป		
1	การแปรรูป หรือแปรสภาพเป็นอาหารมีผลต่อ ผู้ขายพืชผลทางการเกษตร และสัตว์ อย่างไร	ไม่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตัวอย่างการแปรรูป กาแฟคั่ว / ปลาหมึกบึ่งผ่านความร้อน/ กระเทียมดอง / ก๋วยเตี๋ยว / กุ้งปรุงรส / เนื้อแดดเดียว / ปลาจุก / น้ำมันที่สกัดจากพืชและสัตว์ / นมปรุงแต่ง (รส กลิ่น และสี) ยกเว้น ไข่เค็มดิบพอกด้วยดินผสมเกลือ ไม่ถือเป็นการแปรรูป
2	การแช่แข็ง เพื่อรักษาสภาพให้สด ระหว่างการขนส่งหรือขายปลีก ถือเป็นการแปรรูปหรือไม่	ไม่ถือเป็นการแปรรูป ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

การผนึกมันคง		
1	การผนึกมันคง คืออะไร	ผนึกในลักษณะมันคง หมายถึง การติดหรือปิดให้แน่นไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งเมื่อมีการเปิดจะต้องมีการฉีก ทำลาย แปรรูปหรือแปรสภาพ ของภาชนะหรือการผนึกนั้น ทั้งนี้ โดยมีอาจคงสภาพในรูปรอยเดิมได้ ภาชนะบรรจุ ได้แก่ กล่อง กระจบองหีบห่อซึ่งมีลักษณะที่ทำเป็นอุตสาหกรรม
2	เมื่อผนึกมันคงแล้ว ผู้ขายพืชผลทางการเกษตร และสัตว์ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มหรือไม่	(โดยทั่วไป) ไม่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม การผนึกมันคง เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มที่สำคัญรองลงมาจาก การแปรรูป กรณีสินค้ามิได้แปรรูป แต่ได้รับการผนึกมันคง โดยทั่วไปจะไม่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตัวอย่าง น้ำมันไม้(ไม้แต่งสี) บรรจุกล่อง กระจบอง น้ำมันที่สกัดจากพืชและสัตว์ บรรจุขวดปิดผนึก
3	เมื่อผนึกมันคงแล้ว กรณีใดบ้างที่ผู้ขายพืชผลทางการเกษตร และขายสัตว์ยังได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม	การผนึก พืชผลทางการเกษตร และเนื้อสัตว์ เพียงเพื่อรักษาสภาพให้สดระหว่างการขนส่งหรือขายปลีก เช่น ปลาทุสด แข็งบรรจุของพลาสติกสุญญากาศ ส้มเขียวหวานบรรจุกล่องปิดผนึก รวมถึงนมสดที่มีได้มีการปรุงแต่ง รส สี และกลิ่น แม้ผนึกมันคงก็ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

การขายสินค้าพืชผลทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร และน้ำมันจากสัตว์ ฯลฯ เป็นกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่สหกรณ์ที่ประกอบกิจการดังกล่าว มีสิทธิแจ้งขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มได้ตามมาตรา 81 แห่งประมวลรัษฎากร หากสหกรณ์การเกษตรไม่ประสงค์จะจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ที่มีธุรกรรมทั้งขายสินค้าที่ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มร่วมกับ สินค้าที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม อาทิ สินค้าอุปโภค บริโภคอื่น ๆ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ผงซักฟอก แชมพู สหกรณ์ต้องพิจารณาว่า การขายสินค้าที่ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น มีรายรับเกิน 1.8 ล้านบาทต่อปีหรือไม่ หากเกิน สหกรณ์ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มในเดือนที่รายรับถึงเกณฑ์ และมีสิทธิและหน้าที่ตามผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มพึงมี เฉพาะส่วนของการขายสินค้าและให้บริการที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น

อ้างอิงข้อมูลหมาย : มาตรา 81(1) (ก) และ (ข), ประกาศคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป.28/2535 เรื่องการขายพืชผลทางการเกษตร ตามมาตรา 81(1) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร และ ป.29/2535 เรื่อง การขายสัตว์ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ตามมาตรา 81(1) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร และประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 3) เรื่อง กำหนดลักษณะและเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุกระจบองภาชนะหรือหีบห่อ ที่ทำเป็นอุตสาหกรรม ตามมาตรา 81(1) (ก) และ (ข) แห่งประมวลรัษฎากร

53

ความรู้ทางวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ คำแนะนำ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับงานชำระบัญชีสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

นายเสริม อุดมพรวิเศษ

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นนทบุรี

1. ความนำ

ความรู้ทางวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ คำแนะนำ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับงานชำระบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่ชำระบัญชีตามพระราชบัญญัติในสหกรณ์พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 และตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรพ.ศ.2547 นี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานชำระบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และมีวิธีปฏิบัติในการสอบบัญชีสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชีให้เป็นแนวทางเดียวกัน

เนื้อหาของบทความทางวิชาการนี้ประกอบด้วย การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชีเพื่อแสดงความคิดเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ณ วันที่เลิก และการปฏิบัติของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบรับรองรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความรู้ทางวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ คำแนะนำ และวิธีปฏิบัติงานชำระบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2562 และตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชีให้สำเร็จลุล่วงได้ตามภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

วงจรของการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการชำระบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

3. เนื้อหา

กฎหมาย ระเบียบ คำแนะนำ และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตรวจสอบสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชี

1. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 หมวด 4 การชำระบัญชี มาตรา 74 ถึง มาตรา 89
2. พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ.2547 มาตรา 32 ถึงมาตรา 35
3. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 146/2546 เรื่องให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ดำเนินการชำระบัญชีตาม คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์สั่ง ณ วันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2546
4. คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์เรื่อง วิธีปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์ พ.ศ.2546 (แนบท้ายคำสั่ง นายทะเบียนสหกรณ์ที่ 146/2546 ลงวันที่ 28 มกราคม 2546)
5. คู่มือการชำระบัญชีตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2562 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มิถุนายน 2552)
6. คำแนะนำในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ที่ชำระบัญชีตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ0403/ว155 ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2549)
7. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการชำระบัญชีกลุ่มเกษตรกรที่นายทะเบียนสหกรณ์สั่งเลิก ประกาศ ณ วันที่ 17 มกราคม 2548
8. หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ0404/234 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ที่ชำระบัญชี
9. หนังสือสำนักนายทะเบียนและกฎหมาย กลุ่มทะเบียนและข้อบังคับที่ กษ 115/1718 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2562 เรื่องหารือการจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ตามมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562
10. หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ 1115/11175 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2562 เรื่อง ขอรื้อแนวทางปฏิบัติในการอนุมัติงบการเงินของกลุ่มเกษตรกรที่ถูกสั่งเลิกตามมาตรา 32(5)
11. หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ0400.6/ว24 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2562 เรื่อง คู่มือสำหรับประชาชนตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ.2558 ได้แก่ การอนุมัติงบดุลของผู้ชำระบัญชีสหกรณ์ และอนุมัติงบดุลของผู้ชำระบัญชีกลุ่มเกษตรกร กรณีที่ประชุมใหญ่ไม่ครบองค์ประชุม
12. หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ 1115/8399 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2560 เรื่องขอรื้อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการชำระบัญชี กรณีศาลล้มละลายมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร

13. หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตรที่ กษ1108/339 ลงวันที่ 19 เมษายน 2550 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกรที่นายทะเบียนสั่งเลิก

14. หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ กษ1108/339 ลงวันที่ 16 มกราคม 2549 เรื่อง วิธีปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชี (1.) การจำหน่ายทรัพย์สิน กรณีสหกรณ์มีเงินสดและเงินฝากเพียงพอต่อการชำระบัญชี (2) จำนวนองค์ประชุม กรณีสหกรณ์เล็กตาม มาตรา 70 (2) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2562 (3) จำนวนองค์ประชุม กรณีกลุ่มเกษตรกรเล็กตามมาตรา 32(2) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ.2547

15. หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ 1101/4468 ลงวันที่ 28 เมษายน 2543 เรื่องอัตราเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วในกรณีเลิกสหกรณ์

16. ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องอัตราเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วในกรณีเลิกสหกรณ์ประกาศ ณ วันที่ 4 เมษายน 2543

17. หนังสือสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยที่ สสท.0202/1329 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2534 เรื่องขอยกเว้นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

18. หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ 1108/46 ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2550 เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดค่าตอบแทนการชำระบัญชี กรณีผู้ชำระบัญชีเป็นข้าราชการ

19. หนังสือสำนักจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ ส่วนทะเบียนและข้อบังคับที่ กษ 1108/3801 ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2549 เรื่องแนวปฏิบัติในการชำระบัญชีสหกรณ์ กรณีสหกรณ์ไม่มีทรัพย์สินและเอกสารหลักฐานต่างๆ ส่งมอบให้กับผู้ชำระบัญชี

20. หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ0402/ว722 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2550 เรื่องประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานสำหรับสหกรณ์ที่ชำระบัญชี (1) ด้านเอกสารประกอบการชำระบัญชี (2) ด้านการปฏิบัติงานของผู้ชำระบัญชี (3) ด้านการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี

4. สรุปผล

ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

เอกสารประกอบในเนื้อหาในบทความนี้ สามารถติดต่อขอได้จากข้าพเจ้า นายเสริม อุดมพรวิเศษ หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นนทบุรี

ใครกันแน่ที่ต้องตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ?

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บึงกาฬ

จากการที่มีประเด็น สหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง มักจะกล่าวว่า สหกรณ์มีกำไรหรือขาดทุนขึ้นอยู่กับผู้สอบบัญชีตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เพื่อคลายประเด็นสงสัยของหลายๆ คน จึงควรทำความเข้าใจก่อนว่า ใครรับรองความถูกต้องของงบการเงิน

สาธารณชนส่วนใหญ่รวมทั้งนักกฎหมายมักเข้าใจว่า ผู้สอบบัญชีเป็นผู้รับรองความถูกต้องของงบการเงิน ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ดังนั้นในบรรดากฎหมายเก่าๆ มักกล่าวว่า ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของงบการเงิน

บทความนี้ต้องการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้อ่านเกี่ยวกับผู้รับรองความถูกต้องของงบการเงินว่าเป็นใคร และความถูกต้องดังกล่าวหมายถึงอะไร ตลอดจนงบการเงินที่รับรองแล้วมีประโยชน์จริงหรือไม่

ใครเกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่องบการเงิน ?

พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ต้องจัดให้มีผู้ทำบัญชีที่มีคุณสมบัติและจัดทำงบการเงิน ผู้ทำบัญชีต้องจัดทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีให้ตรงตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี ส่วนผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบงบการเงินและแสดงความเห็นต่องบการเงิน

ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จึงเป็นผู้รับผิดชอบในความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีเป็นผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญของงบการเงิน ตรงกับมาตรฐานการสอบบัญชี และตรงกับรายงานของผู้สอบบัญชีที่กำหนดให้ผู้บริหารรับผิดชอบต่อการจัดทำและนำเสนอข้อมูลในงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีรับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

ความหมายของสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงินคืออะไร ?

สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน หมายถึง การให้การรับรอง (ความถูกต้องครบถ้วนของงบการเงิน) โดยคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ โดยการแสดงออกอย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามที่มีอยู่ในงบการเงิน

สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน คือ ความถูกต้องและครบถ้วนเท่านั้นตามที่สาธารณชนเข้าใจกันใช่หรือไม่ คำตอบไม่ใช่ มันมีความหมายกว้างกว่านี้

ประเภทของการรับรองงบการเงิน มีอะไรบ้าง ?

คำว่า “ถูกต้องครบถ้วน” ในรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีหมายความว่าอะไร คือถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ แล้วความถูกต้องครบถ้วนดังกล่าวจำแนกออกเป็นที่ประเภทหรือก็อย่างมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 ได้จัดประเภทของการรับรองงบการเงินไว้ 7 อย่างดังนี้

- (1) ความมีอยู่จริง (Existence)
- (2) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations)
- (3) เกิดขึ้นจริง (Occurrence)
- (4) ความครบถ้วน (Completeness)
- (5) การตีราคา (Valuation)
- (6) การวัดมูลค่า (Measurement)
- (7) การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure)

ต่อไปจะอธิบายแต่ละประเภทของการรับรองการเงินข้างต้น พอสังเขป

(1) ความมีอยู่จริง (Existence)

รายการในงบการเงิน ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง มีอยู่จริง หมายความว่า สินทรัพย์มีอยู่อย่างแท้จริง หนี้สินมีอยู่อย่างแท้จริง ดังนั้นส่วนของเจ้าของย่อมมีอยู่จริงอย่างแท้จริงด้วย เพราะว่า สมการบัญชีกำหนดว่า

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ส่วนของเจ้าของ} \quad \text{หรือ} \quad \text{ส่วนของเจ้าของ} = \text{สินทรัพย์} - \text{หนี้สิน}$$

ความมีอยู่จริงมุ่งเน้นไปยังยอดคงเหลือของบัญชี หรือของรายการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวดบัญชี ความมีอยู่จริงไม่ได้ หมายถึง ความมีตัวตนหรือจับต้องได้เท่านั้น สินทรัพย์บางรายการไม่มีตัวตน หรือจับต้องไม่ได้ แต่มีอยู่จริงก็ได้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ค่าความนิยม เป็นต้น

รายการใดในงบการเงินที่ไม่มีอยู่จริงจะไม่นำมาแสดงไว้ในงบการเงิน รายการใดในงบการเงินที่ไม่มีอยู่จริง แต่คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์แสดงรายการนั้นไว้ในงบการเงิน นักกฎหมายเรียกว่า การบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน สาธารณชนเรียกว่า รายการปลอม (ไม่จริง)

(2) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations)

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม หรืออำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองตามกฎหมาย

สินทรัพย์ เป็นของกิจการ หรือกิจการมีสิทธิเหนือสินทรัพย์ หรือกิจการมีอำนาจควบคุมสินทรัพย์ และใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ได้ ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง อนึ่งสินทรัพย์ (ทางการบัญชี) มีความหมายแตกต่างจากทรัพย์สิน (ทางกฎหมาย) เพราะว่าการพิจารณาสินทรัพย์มุ่งเน้นที่เนื้อหาและความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจ (อำนาจในการควบคุมหรือครอบครอง หรือใช้ประโยชน์) มากกว่ารูปแบบ (สัญญา) ทางกฎหมาย (พิจารณาจากกรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของ)

ภาระผูกพัน หมายถึง ความผูกพันหรือหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่จะต้องกระทำการ (หรือปฏิบัติ) อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตกลงไว้

ตามแม่บทการบัญชี กิจการจะรับรู้รายการในงบการเงิน เมื่อรายการดังกล่าวเป็นไปตามคำนิยามขององค์ประกอบของงบการเงิน ดังนี้

สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ภาระผูกพันดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

(3) เกิดขึ้นจริง (Occurrence) เกิดขึ้นจริงมุ่งเน้นไปยังรายการบัญชีทั้ง 5 หมวด (หรือองค์ประกอบของงบการเงิน) คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย ซึ่งเกิดขึ้นหรือรายการเคลื่อนไหว (เดบิตหรือเครดิต) ของบัญชีในช่วงหรือรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง แต่เนื่องจาก ณ วันสิ้นงวด องค์ประกอบของงบการเงิน 3 อย่างแรก (สินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ) ได้หายอดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวดบัญชี ไปแสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน ความมีอยู่จริงแล้ว จึงมักไม่กล่าวถึงในเรื่องเกิดขึ้นจริงอีก ส่วนรายได้และค่าใช้จ่าย ได้หายอดคงเหลือ เพื่อปิดบัญชีและคำนวณหากำไร (ขาดทุน) สุทธิสำหรับงวดบัญชี ไปแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน จึงมักกล่าวถึงในเรื่องเกิดขึ้นจริง

(4) ความครบถ้วน (Completeness) ทุกรายการหรือเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ ได้บันทึกบัญชีไว้ทั้งหมด หรือเปิดเผยข้อมูลไว้ทั้งหมดในงบการเงินแล้ว กล่าวคือ กิจการไม่มีการละเว้นการบันทึกบัญชี หรือมิได้เปิดเผยข้อมูลที่ควรเปิดเผยไว้ในงบการเงิน นักกฎหมาย เรียกว่า ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน สาธารณชนเรียกว่า ไม่หลงลืมรายการ

(5) การตีราคา (Valuation) กิจกรรมจะบันทึกสินทรัพย์ หรือ หนี้สิน ในราคาที่เหมาะสม ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง กล่าวคือ ณ วันสิ้นงวดบัญชี มาตรฐานการบัญชีแต่ละเรื่องจะกำหนดมูลค่าที่จะใช้วัดสินทรัพย์ หรือหนี้สิน แต่ละอย่างแตกต่างกันไป เพื่อให้สินทรัพย์และหนี้สินสะท้อนมูลค่าหรือราคาที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น

- เงินลงทุน แสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม
- ลูกหนี้การค้า แสดงด้วยมูลค่าสุทธิจากค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
- สินค้าคงเหลือ ต้องแสดงด้วยมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า
- ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ แสดงด้วยราคาทุน หักค่าเสื่อมราคาสะสมและค่าเผื่อการด้อยค่าของ

สินทรัพย์

(6) การวัดมูลค่า (Measurement) กิจกรรมบันทึกรายการ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ในจำนวนเงินที่ถูกต้องเหมาะสม และกิจกรรมบันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่ถูกต้องหรือตรงตามงวดบัญชี และเป็นไปตามเกณฑ์คงค้าง ตามแม่บทการบัญชี กิจกรรมจะรับรู้รายการในงบการเงิน เมื่อรายการดังกล่าวเข้าเงื่อนไขการรับรู้ คือ รายการดังกล่าวมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ ความเชื่อถือได้ของการวัดมูลค่า หมายถึง ความเชื่อถือได้ของการกำหนดจำนวนเงินเพื่อรับรู้องค์ประกอบของงบการเงิน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้เกณฑ์ในการวัดมูลค่า เช่น ราคาทุนเดิม ราคาทุนปัจจุบัน มูลค่าที่จะได้รับ มูลค่าปัจจุบัน เป็นต้น

(7) การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) กิจกรรมได้เปิดเผย จัดประเภท และบรรยายลักษณะของรายการในงบการเงิน ตามแม่บทการบัญชีที่เกี่ยวข้อง การเปิดเผยข้อมูลไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน มี 2 ส่วนคือ สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญและข้อมูลเพิ่มเติม

ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2560 กำหนดให้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการจำแนกอายุหนี้ของลูกหนี้แต่ละราย รวมทั้งแยกลูกหนี้คงเหลือที่ชำระไม่ได้ตามกำหนด และลูกหนี้คงเหลือที่ชำระได้ตามกำหนด เพื่อพิจารณาประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุผลว่า คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จึงเป็นผู้ที่จะต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เพื่อให้สินทรัพย์ของสหกรณ์ คือ ลูกหนี้ ที่แสดงรายการในงบการเงิน มีตัวตนอยู่จริงและไม่บิดเบือนความจริง และสหกรณ์ต้องมีสิทธิ คือ สหกรณ์มีอำนาจควบคุมสินทรัพย์และใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นได้ ลูกหนี้นั้นได้บันทึกบัญชีอย่างครบถ้วน ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน รวมถึงต้องมีการกำหนดมูลค่าที่จะใช้วัดลูกหนี้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ลูกหนี้ต้องแสดงมูลค่าสุทธิหลังจากหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญแล้ว เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินทราบว่า ลูกหนี้ที่แสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงิน เช่น ลูกหนี้แสดงรายการเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน แสดงว่าสินทรัพย์นั้นต้องสามารถเรียกเก็บคืนได้ภายใน 12 เดือน ส่วนลูกหนี้ที่แสดงรายการเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน แสดงว่าลูกหนี้นั้น สามารถเรียกเก็บคืนได้เกินกว่า 12 เดือน

ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ต้องรับผิดชอบต่อรายการที่แสดงในงบการเงิน เพื่อมิให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเสียหาย คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จึงต้องมีการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ เพื่อแสดงรายการไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน ผู้สอบบัญชีเป็นเพียงผู้ที่ตรวจสอบรายการในงบการเงินตามสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงินและแสดงความเห็นต่องบการเงินเท่านั้น ไม่ได้ให้การรับรองว่าข้อมูลถูกต้องและครบถ้วนตามที่หลายๆ คน เข้าใจกันหากผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่ามีรายการที่ต้องปรับปรุงบัญชี ก็แนะนำให้เสนอผู้บริหารของสหกรณ์ให้ปรับปรุงรายการบัญชี หากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ไม่เห็นด้วย ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นที่แตกต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไข จึงเป็นที่มาว่า ผู้สอบบัญชีตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ทำให้สหกรณ์ขาดทุน

สรุปว่า คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ต้องทำหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อรายการที่แสดง
 ในงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีเป็นเพียงผู้แสดงความเห็นต่องบการเงิน เกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรใน
 สาระสำคัญของงบการเงิน

นางสาวสาวิตรี โพธิ์สุด

นางสาวจันทนา บัวคลื่น

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่

ที่มาของปัญหา

ในปัจจุบันระบบสหกรณ์มีอัตราการเติบโตในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ทั้งด้านการดำเนินธุรกิจ เงินทุน และจำนวนสมาชิก จนถือได้ว่าระบบสหกรณ์เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจในประเทศ หากกระบวนการทางสหกรณ์มีประสิทธิภาพแล้วจะเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสหกรณ์มีบทบาทในการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างยุติธรรม ช่วยตัดพ้อค้าคนกลางและนายทุนออกไป นอกจากนี้ระบบสหกรณ์ยังถือเป็นสถาบันทางการเงินที่มีผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะ หากเกิดปัญหาการทุจริต สร้างความเสียหายแก่สหกรณ์จนทำให้ขาดสภาพคล่อง จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความสูญเสียทางการเงินเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความเชื่อถือศรัทธาของมวลสมาชิกและบุคคลทั่วไปที่มีต่อระบบสหกรณ์ด้วย

ธุรกิจเงินรับฝาก เป็นธุรกิจหนึ่งที่สหกรณ์ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจ เพื่อส่งเสริมการออมให้แก่สมาชิก และเป็นการระดมทุนเพื่อนำไปดำเนินธุรกิจอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ในข้อบังคับอันก่อให้เกิดผลกำไรแก่สหกรณ์ เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินธุรกิจรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ และออมทรัพย์พิเศษจากสมาชิก โดยสหกรณ์มีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การเงิน จำนวน 1 คน ทำหน้าที่ด้านการรับ - จ่ายและเก็บรักษาเงิน รวมทั้งปฏิบัติงานด้านการรับฝากเงินของสหกรณ์ทุกชั้นตอน สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีครบวงจร (FAS) ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ควบคู่กับโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเอง โดยใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ บันทึกรายการฝาก - ถอนเงินและคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากให้แก่สมาชิก และใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเองพิมพ์สมุดบัญชีเงินฝากให้แก่สมาชิกจากการตรวจสอบพบข้อสังเกตจากการใช้โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบบัญชี CATs และโปรแกรม ACL ช่วยในตรวจสอบข้อมูลเพื่อสุ่มตัวอย่างในการสอบทานหนี้ โดยพบว่าสมาชิกที่ลาออกจากสหกรณ์แล้ว แต่ยังไม่ถอนเงินรับฝากจำนวน 84 บัญชี เป็นเงิน 1,963,690.03 บาท และมีบัญชีเงินฝากที่เปิดบัญชีในชื่อของเจ้าหน้าที่การเงิน จำนวน 336 บัญชี เป็นเงิน 25,991,675.04 บาท ผู้สอบบัญชีจึงได้แจ้งให้สหกรณ์ตรวจสอบ

นอกจากนั้น ผู้สอบบัญชีได้ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม Smart 4 M โดยแนะนำให้สหกรณ์ติดตั้งนวัตกรรมเพื่อใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกได้เข้าดูข้อมูลของตนเองในระบบ Smart Member พบว่า ข้อมูลเงินรับฝากไม่ตรงกับข้อมูลของตนเอง เช่น มีบัญชีเงินฝากเพียง 1 บัญชี แต่ข้อมูลใน Smart Member มี 3 บัญชี เป็นต้น ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า เจ้าหน้าที่การเงินได้ใช้ชื่อตนเองและคณะกรรมการ/สมาชิกบางคน เป็นชื่อบัญชีของผู้ฝากเงินรายอื่น แล้วระบุต่อท้ายฝากเพื่อผู้ฝากเงินรายนั้น โดยให้เหตุผลว่าไม่มีข้อมูลเลขบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ฝากเงิน

ผู้สอบบัญชีจึงได้แจ้งข้อสังเกตให้สหกรณ์แก้ไข โดยสหกรณ์มอบหมายให้หัวหน้าฝ่ายบัญชี ร่วมกับผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ได้ร่วมกันตรวจสอบรายละเอียดเงินรับฝากจากโปรแกรมระบบบัญชีเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เปรียบเทียบกับรายละเอียดจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเองทุกบัญชี พบผลต่างจำนวน 10,199,384.80 บาท และสหกรณ์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ยอมรับว่าทุจริตไปทั้งจำนวน

วิธีการทุจริต

1. บันทึกรายการฝาก - ถอนเงินในโปรแกรมเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่พิมพ์สมุดคู่ฝากจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเอง
2. ปลอมแปลงลายมือชื่อสมาชิกเพื่อถอนเงิน โดยเลือกจากบัญชีที่ไม่มีการเคลื่อนไหวเป็นเวลานานและบัญชีที่มีแต่รายการฝากเงิน ไม่มีรายการถอนเงิน

ตัวอย่างวิธีการทุจริต เช่น สมาชิกฝากเงิน 100,000.00 บาท นำฝากเพียง 50,000.00 บาท โดยปลอมแปลงลายมือชื่อสมาชิกจัดทำใบนำฝากใหม่ , ปลอมแปลงใบถอนเงินฝากและถอนเงินออกจากบัญชีรวมทั้งทำรายการฝาก - ถอน โยกบัญชีเงินฝากชดใช้บัญชีที่ทุจริตเอาเงินออกไป

จุดอ่อนจากระบบการควบคุมภายใน

1. สหกรณ์มอบหมายให้เจ้าหน้าที่เพียงคนเดียวปฏิบัติงานทั้งด้านการเงิน และด้านเงินรับฝากทุกขั้นตอน โดยไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่เป็นระยะเวลาจนถึง 20 ปี
2. สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ควบคู่กับโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเอง โดยจะบันทึกโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเองด้วยยอดที่ถูกต้องเพื่อพิมพ์สมุดเงินฝากให้แก่สมาชิก สำหรับโปรแกรมระบบเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะบันทึกรายการตามเอกสารหลักฐานประกอบการฝาก - ถอนเงินที่มีการปลอมแปลงลายมือชื่อสมาชิก
3. สหกรณ์กำหนดสิทธิการอนุมัติวงเงินในการรับฝาก - ถอนเงิน สำหรับผู้ปฏิบัติงานโดยไม่ต้องขออนุมัติจากผู้มีอำนาจในวงเงินที่สูงเกินไป
4. สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายใน และการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล

เทคนิค/วิธีการตรวจสอบ

1. ใช้โปรแกรมระบบตรวจสอบสหกรณ์เชิงลึก (CATs) และ โปรแกรม ACL โดยใช้ชุดคำสั่ง ดังนี้

ชุดที่ 1 คำสั่ง Join Table ตรวจสอบสมาชิกมีเงินรับฝากแต่ไม่มีหุ้คงเหลือ

1.1. โดยเปิดตาราง cad_deposit_bank_account และ cad_deposit_balance โดยใช้ bank_account_id เป็น Primary keys ตัวเชื่อมเป็น และเพิ่ม balance เป็น Secondary fields และใช้เงื่อนไข bank_account_status=1 ให้แสดงในตาราง cad_acc_balance_yes บัญชีที่ใช้งานอยู่ทั้งหมด จำนวน 1,128 บัญชี

1.2 เปิดตาราง member เพื่อ Extract รหัสสมาชิก (member) และสถานะที่ไม่ใช่สมาชิก (isstatus) แสดงในตาราง mem_no โดยใช้เงื่อนไข isstatus="N" ที่ไม่ใช่สมาชิกจำนวนทั้งหมด 506 ราย

1.3 ใช้คำสั่ง Join โดยเปิดตาราง cad_acc_balance_yes และ mem_no โดยใช้รหัสสมาชิกของทั้งสองตาราง member_code และ member เป็น Primary keys และเพิ่ม isstatus เป็น Secondary fields โดยใช้วิธี Join แบบ Matched Primary ให้แสดงในตาราง show_acc_balance_no พบสมาชิกมีเงินรับฝากแต่ไม่มีหุ้คงเหลือจำนวนทั้งหมด 85 บัญชี

ชุดที่ 2 ตรวจสอบเงินรับฝากที่มีสถานะไม่พิมพ์สมุด

ใช้คำสั่ง CATS : ตรวจสอบเนื้อหาสาระตรวจสอบรายงานการรับฝากเงิน และใช้คำสั่ง JOIN : ตรวจสอบรายการฝาก (CDP) โดยใช้เลขที่บัญชีเป็น Primary keys ตัวเชื่อม เปิดใช้ตาราง DE101-04-05 bank_account_id เป็น Secondary key โดยเลือก Secondary field ชื่อ print_book_status และจากนั้นใช้คำสั่ง Edit view filter: กรองสถานะไม่พิมพ์สมุด print_book_status = "N" พบสถานะไม่พิมพ์สมุด 819 บัญชี

ชุดที่ ๓ ใช้คำสั่ง Summarize On ตรวจสอบชื่อ สกุลของเจ้าหน้าที่การเงิน และสมาชิกรหัสเจ้าหน้าที่การเงิน โดยเปิดตาราง cad_deposit_member และใช้เมนู Quick Filter รหัสสมาชิกเจ้าหน้าที่ พบรหัสเจ้าหน้าที่ แสดงชื่อบัญชีจำนวนหลายบัญชี ทั้งบัญชีที่ใช้งานและไม่ใช้งานอยู่ จากนั้นใช้ คำสั่ง Summarize เพื่อหาจำนวนและหาบัญชีที่ยังใช้งานอยู่ ได้ผลลัพธ์แสดงบัญชีของเจ้าหน้าที่การเงินที่ใช้งานอยู่ทั้งหมด 336 บัญชี

2. ใช้ข้อมูลจากโปรแกรม Smart 4M ของสหกรณ์ ช่วยในการตรวจสอบในระบบ Smart Member
3. ให้คำแนะนำแก่สหกรณ์แจ้งให้สมาชิกทยอยนำสมุดคู่ฝากมาเปลี่ยนสมุด และปรับยอดโดยพิมพ์สมุดจากโปรแกรมระบบเงินรับฝากของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกราย
4. ให้คำแนะนำแก่สหกรณ์ให้ตรวจสอบละเอียดเงินรับฝาก ณ วันที่ปัจจุบัน จากโปรแกรมระบบเงินรับฝากที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เปรียบเทียบกับโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเองทุกบัญชี
5. ตรวจสอบรายการถอนเงินในจำนวนที่สูงกว่า จำนวนเงินที่เก็บรักษาเงินเงินสดในมือ ควบคู่กับรายการที่นำเงินฝากเข้าบัญชีเงินฝากบัญชีอื่น ๆ (โยกบัญชี)

สรุปผล

1. สหกรณ์มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณี เจ้าหน้าที่การเงิน ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยร้ายแรงในเรื่องการยกยอกเงินรับฝากของสมาชิก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่การเงินให้การยอมรับว่าได้ยกยอกเงินรับฝากของสมาชิก จำนวน 25 บัญชี เป็นเงิน 10,199,384.80 บาท ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้ทยอยนำเงินสดมาชำระ จำนวน 1,881,359.24 บาท ยอดคงเหลือ จำนวน 8,318,025.56 บาท ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีมติตั้งชื่อบัญชีเป็น ลูกหนี้เงินรับฝากขาดบัญชีทั้งจำนวน

2. ผู้สอบบัญชีแจ้งข้อสังเกตให้แก่สหกรณ์ดำเนินการแก้ไข และติดตามการแก้ไขข้อสังเกตของสหกรณ์ ดังนี้

2.1. สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ ข้อ 106 การดำเนินคดีเกี่ยวกับความเสียหาย ในกรณีที่ทรัพย์สินของสหกรณ์ถูกยกยอกหรือเสียหายโดยประการใด ๆ คณะกรรมการดำเนินการต้องร้องทุกข์หรือฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ โดยสหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งให้การยอมรับว่าทุจริต ยกยอกเงินรับฝากของสมาชิก ตามรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ณ ปัจจุบันสหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแต่อย่างใด

2.2. สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยวินัย การสอบสวนและการลงโทษสำหรับเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2547 ข้อ 7 (4) การลงโทษไล่ออกนั้น ให้กระทำในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดวินัยร้ายแรง (ทุจริตต่อหน้าที่) ข้อ 10 (3) การทำความผิดเกี่ยวกับทุจริตต่อหน้าที่ และให้ถ้อยคำสารภาพต่อผู้บังคับบัญชา พนักงานสอบสวน ศาล หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำความผิดเช่นนั้นแม้จะมีได้จำคุกก็ตาม ถือว่าเป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง

ให้ลงโทษไล่ออกโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งสหกรณ์ได้ดำเนินการโยกย้ายสับเปลี่ยนให้เจ้าหน้าที่ที่ทุจริตไปปฏิบัติงานตำแหน่งหัวหน้าการตลาด โดยยังไม่ได้ดำเนินการไล่ออกตามที่ระเบียบกำหนดไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ สหกรณ์ได้ดำเนินการแก้ไขข้อสังเกตหลังจากผู้สอบบัญชีให้ข้อสังเกต โดยดำเนินการไล่ออกเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตตามคำสั่งสหกรณ์ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป

2.3. สหกรณ์มีลูกหนี้เงินรับฝากขาดบัญชี ซึ่งเกิดจากการเจ้าหน้าที่ทุจริต โดยจัดทำเพียงหนังสือรับสภาพหนี้ และมีหลักประกันเป็นบุคคลค้ำประกัน 3 ราย ณ ปัจจุบันสหกรณ์ติดตาม เร่งรัดให้ลูกหนี้เงินรับฝากขาดบัญชีนำเงินมาชำระหนี้ คงเหลือหนี้ ณ ปัจจุบันจำนวน 4,285,845.56 บาท

ข้อเสนอแนะ

1. สหกรณ์ควรพิจารณาขอบข่ายหน้าที่ให้เหมาะสม รัดกุม และมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการสอบทานงานระหว่างกัน เพื่อลดข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน
2. สหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายใน และการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลอย่างเคร่งครัด
3. สหกรณ์ควรกำหนดสิทธิในการอนุมัติวงเงินในการรับฝาก - ถอนเงิน สำหรับเจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่งอย่างเหมาะสม และเป็นลายลักษณ์อักษร
4. ด้านสมาชิก ควรตรวจสอบความถูกต้องของสมุดคู่ฝาก เมื่อนำเงินมาฝากและถอนเงินฝากกับสหกรณ์ และไม่ควรรนำสมุดคู่ฝากเงินฝากไว้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์

กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาค บริหารสำนักงาน เชื่อมโยงการจัดการระหว่างสำนักงานในส่วนภูมิภาคกับส่วนกลาง และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ประสานงาน บริหารสำนักงาน โดยเก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อใช้ในการตัดสินใจ การประสานงาน ควบคุม และติดตามผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา และสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงานใหม่ โดยใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (Hardware) และโปรแกรม (Software) รวมทั้งผู้ใช้ (Peopleware) เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์

เนื่องจากระบบสารสนเทศอาศัยระบบการจัดการฐานข้อมูล (Database) ซึ่งเป็นศูนย์รวมข้อมูลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ภายใน ซึ่งระบบสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ข้อมูลที่บันทึกในระบบจะเป็นข้อมูลแบบ Real time เพื่อประโยชน์ในนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงที ซึ่งการวิเคราะห์ เปรียบเทียบต้องใช้ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ ในเวลาเฉพาะ และความต้องการใช้งานข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน วิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศโดยเก็บข้อมูล แบบ Export จากระบบสารสนเทศ
 - 1.1 ไปที่ www.cad.go.th (เว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์) เข้าสู่ระบบ Intranet และเลือกระบบสารสนเทศ
 - 1.2 เข้าสู่ระบบ Login โดยบันทึก username และ password
 - 1.3 คลิกเลือกระบบที่ต้องการจัดเก็บข้อมูล: ระบบฐานข้อมูลสหกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีการบัญชีสหกรณ์ (CAD_SOFT) โดยเลือกรายงานที่ต้องการเก็บข้อมูล และคลิกส่งออกรายงานเป็นไฟล์ Excel จากนั้นปรับแต่งรูปแบบรายงานตามที่ต้องการ
2. การเก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศโดยเก็บข้อมูล โดยวิธี Copy จากหน้าจอรายงาน
 - 2.1 ไปที่ www.cad.go.th (เว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์) เข้าสู่ระบบ Intranet และเลือกระบบสารสนเทศ
 - 2.1 เข้าสู่ระบบ Login โดยบันทึก username และ password
 - 2.3 คลิกเลือกระบบที่ต้องการจัดเก็บข้อมูล: ระบบฐานข้อมูลสหกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีการบัญชีสหกรณ์ (CAD_SOFT) โดยเลือกรายงานที่ต้องการเก็บข้อมูล และคลิก Copy ที่หน้าจอแสดงผลที่ละ 1 หน้า
ข้อดีของการเก็บข้อมูลจากหน้าจอวิธีนี้จะได้ข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน แต่จะใช้เวลามากในการจัดเก็บข้อมูล เพราะต้องทำการ copy ที่ละ 1 หน้าจอ

จากวิธีการเก็บข้อมูลของระบบสารสนเทศดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการจัดเก็บข้อมูลจะใช้เวลามากในการจัดเก็บข้อมูล และรูปแบบไฟล์ข้อมูลที่ได้ต้องนำมาปรับแต่งเพื่อให้รายงานดูสวยงาม และให้สะดวกต่อการใช้งาน กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 จึงจัดทำชุดคำสั่งเพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet) ขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูล ณ วันที่ต้องการมาใช้ในการตัดสินใจ การประสานงาน ควบคุม และติดตามผลการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เพื่อลดเวลาการจัดระบบข้อมูลที่มีจำนวนมากในการกลั่นกรองสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ ซึ่งการวิเคราะห์ เปรียบเทียบต้องใช้ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ ในช่วงเวลาเฉพาะ และความต้องการใช้งานข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน

โดยหลักการทำงานของโปรแกรม Backup Rpt_CAD_Intranet สามารถใช้งานง่าย ผู้ใช้งานโปรแกรมเพียงกดปุ่มในโปรแกรม ก็สามารถเข้าถึง Report ที่ผู้ใช้งานโปรแกรมต้องการได้โดยที่ผู้ใช้งานไม่ต้องเข้าระบบอินเทอร์เน็ต เพียงเข้าใช้งานในชุดคำสั่งเพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet) ก็สามารถเลือก Report ที่ต้องการได้ เวลาที่ใช้ในการประมวลผลขึ้นอยู่กับ Report ที่เก็บข้อมูลว่ามีขนาดของข้อมูลมากหรือน้อยเพียงใด รวมถึงความเร็วของ Server ที่ใช้เก็บข้อมูลระบบอินเทอร์เน็ตด้วย เมื่อเครื่องคอมพิวเตอร์ได้รับข้อมูลก็จะนำข้อมูลนั้นมาแสดงในรูปแบบของไฟล์ Excel ซึ่งโปรแกรมสามารถใช้งานง่ายและไม่ซับซ้อน

การทำงานของชุดคำสั่งเพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet) เป็นชุดคำสั่งใน Excel โดยใช้ VBA (VIsual BAsic for APplication)

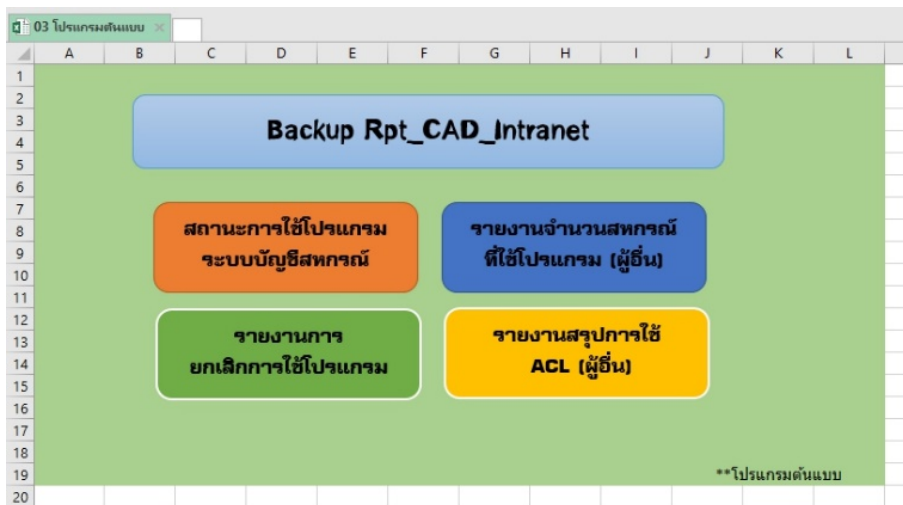
ขั้นตอนการใช้งาน ดังนี้

1. คลิกที่ ชุดคำสั่งเพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet)
2. เข้าสู่ระบบ Login โดยกำหนด username และ password เป็นเลขบัตรประชาชน 13 หลัก ของผู้บริหารหน่วยงาน

The image shows a screenshot of a login window. The window title is "Login". The main heading is "Information System" in blue. Below the heading, there are two input fields: "Username" and "Password". At the bottom right, there is a green button with the text "Login".

รูปที่ 1 หน้าจอการเข้าสู่ระบบ

3. คลิกเลือกรายงานที่ต้องการ โดยจัดเก็บข้อมูลเป็นไฟล์ Excel ดังรูป

รูปที่ 2 หน้าจอแสดงเมนูเลือกรายงาน

4. ระบบ Excel จะเปิด Sheet ใหม่ เพื่อแสดงผลตามรายงานที่เลือกจากระบบ Intranet มาแสดงที่ Excel ดังรูป

ลำดับ	รหัสสหกรณ์	ชื่อสหกรณ์	ประเภทสหกรณ์	ปีบัญชี	จำนวนสมาชิก (คน)	ทุนดำเนินงาน (บาท)	IT	สถานะการใช้โปรแกรม	จัดชั้น	พนักงานบัญชี
1	128	สหกรณ์ออมทรัพย์นครชัยนาท จำกัด	สหกรณ์ออมทรัพย์	31/10/2562	5,303	5,960,940,528.54	Other	-	ดีมาก	มี
2	209	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชัยนาท จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/12/2562	15	9,756,358.88	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
3	270	สหกรณ์การเกษตรสรรพยา จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/4/2562	1,777	584,053,097.70	CAD + Other	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
4	828	สหกรณ์การเกษตรห้วยคต จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/6/2562	1,907	344,074,391.08	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดีมาก	มี
5	1109	สหกรณ์การเกษตรสรรคบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/4/2562	5,680	1,224,541,321.36	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
6	1383	สหกรณ์การเกษตรศรีเมืองเจ้าพระยา จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	3,940	508,974,684.98	CAD + Other	ปัจจุบัน	ดี	มี
7	1743	สหกรณ์การเกษตรนครไทรน้อย จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	8,381	2,345,176,416.87	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
8	3164	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสรรพยาสามัคคี จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/6/2562	51	2,047,791.54	HM	-	พอใช้	มี
9	3188	สหกรณ์การเกษตรวัดสิงห์ จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	3,225	517,431,792.31	CAD + Other	ปัจจุบัน	ดี	มี
10	3561	สหกรณ์การเกษตรสหสามบ้านวังไผ่ จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	84	783,523.82	HM	-	ภาพรวม	มี
11	4363	จำกัด	สหกรณ์ออมทรัพย์	30/9/2562	862	736,191,950.84	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดีมาก	มี
12	5105	สหกรณ์รถยนต์โดยสารชัยนาท จำกัด	สหกรณ์บริการ	31/12/2562	12	281,316.78	HM	-	ภาพรวม	ไม่มี

5. ปรับรูปแบบของรายงานตามที่ต้องการ ดังรูป

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1/สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท
 สถานะการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์
 ณ วันที่ 29 เม.ย. 2563 มีงบประมาณ

ลำดับ	รหัสสหกรณ์	ชื่อสหกรณ์	ประเภทสหกรณ์	มีบัญชี	จำนวนสมาชิก (คน)	ทุนดำเนินงาน (บาท)	IT	สถานะการใช้โปรแกรม	จัดชั้น	พนักงานบัญชี
1	128	สหกรณ์ออมทรัพย์นครชัยนาท จำกัด	สหกรณ์ออมทรัพย์	31/10/2562	5,303	5,960,940,528.54	Other	-	ดีมาก	มี
2	209	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชัยนาท จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/12/2562	15	9,756,358.88	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
3	270	สหกรณ์การเกษตรสรรพยา จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/4/2562	1,777	584,053,097.70	CAD + Other	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
4	828	สหกรณ์การเกษตรพิบูลย์ จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/6/2562	1,907	344,074,391.08	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดีมาก	มี
5	1109	สหกรณ์การเกษตรสรรพยา จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/4/2562	5,680	1,224,541,321.36	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
6	1383	สหกรณ์การเกษตรศรีชัยนาท จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	3,940	508,974,684.98	CAD + Other	มีจบบัญชี	ดี	มี
7	1743	สหกรณ์การเกษตรนครชัยนาท จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	8,381	2,345,176,416.87	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดี	มี
8	3164	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสรรพยาสามัคคี จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	30/6/2562	51	2,047,791.54	HM	-	พอใช้	มี
9	3188	สหกรณ์การเกษตรรังสิต จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	3,225	517,431,792.31	CAD + Other	มีจบบัญชี	ดี	มี
10	3561	สหกรณ์การเกษตรสหภาพสามบ้านวังไผ่ จำกัด	สหกรณ์การเกษตร	31/3/2562	84	783,523.82	HM	-	พอสมควร	มี
11	4363	สหกรณ์ออมทรัพย์ดำรงธุรกิจนครชัยนาท จำกัด	สหกรณ์ออมทรัพย์	30/9/2562	862	736,191,950.84	Full Pack	ปรับเปลี่ยน	ดีมาก	มี

รูปที่ 4 รายงานที่ปรับรูปแบบ

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลการใช้งานเทคโนโลยีมีบทบาทมากสำหรับชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน การรวบรวม จัดเก็บและใช้สารสนเทศสนองความต้องการของหน่วยงาน การจัดเก็บเป็นไปอย่างเป็นระบบ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ระบบสารสนเทศจึงเป็น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดคำสั่งเพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศ (Backup Rpt_CAD_Intranet) สามารถลดเวลาการจัดระบบข้อมูลที่มีจำนวนมาก ช่วยกรองสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ เพื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตัดสินใจ การประสานงาน ควบคุม และติดตามผลการปฏิบัติงาน

เทคนิคการแก้ไขรายงานสินค้าคงเหลือไม่ถูกต้องกรณีสถานะสินค้าถูกยกเลิก

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชลบุรี

ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหาหรือซื้อเครื่องมือ เครื่องใช้ สินค้าอุปโภค บริโภคมาให้บริการกับสมาชิก และบุคคลทั่วไป (หรือมิใช่สมาชิก) ในราคาที่เหมาะสมสินค้ามีมากมายหลากหลาย ประเภท การจำหน่ายสามารถจำหน่ายเป็นเงินสด และเงินเชื่อได้ คณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวิธีการเงื่อนไขให้เกิดความรัดกุม ลดความเสี่ยงจากการจำหน่ายสินค้าเงินเชื่อ

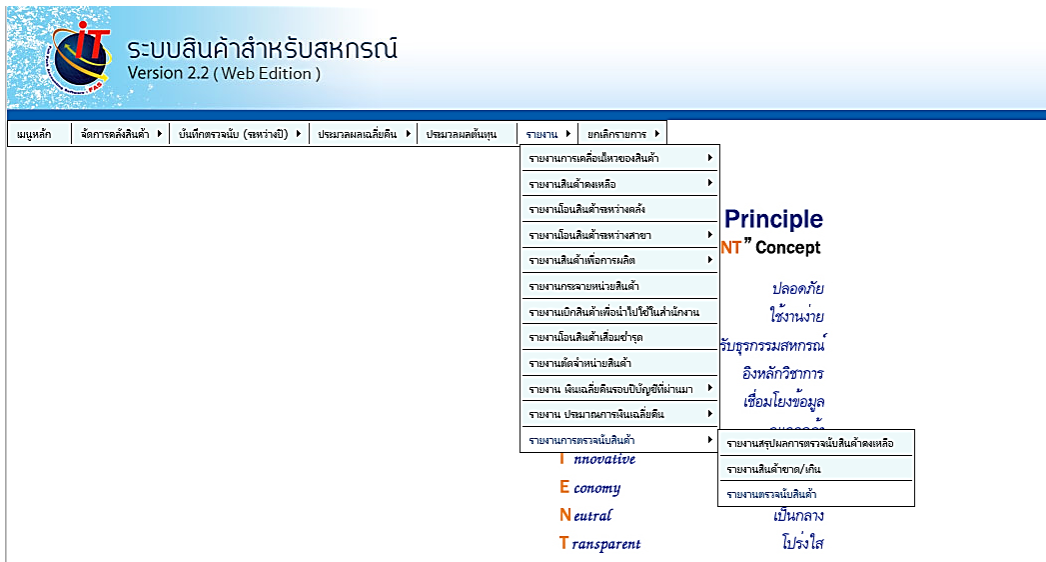
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ให้การสนับสนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ โดยพัฒนาโปรแกรมระบบ บัญชีสหกรณ์ครบวงจร (FAS : Full Pack Accounting Software) ประกอบด้วยระบบสมาชิกและหุ้น ระบบเงิน ฝาก ระบบเงินรับฝาก ระบบสินค้า และระบบบัญชีแยกประเภทครอบคลุมการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในทุกๆ ด้าน และมีความทันสมัย มาให้สหกรณ์ได้ใช้บริหารจัดการสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความโปร่งใส ซึ่งในครั้ง นี้กล่าวถึงโปรแกรมระบบสินค้าสำหรับสหกรณ์ Version 2.2 (Web Edition) ใช้เป็นเครื่องมือในการให้บริการสมาชิก และผู้บริโภครวมไปในการดำเนินธุรกรรมซื้อ-ขายสินค้าของสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม การทำงานใดๆ ย่อมมีปัญหา อุปสรรค และหัวใจของธุรกิจนี้คือสินค้า มักพบเสมอๆ เมื่อมีการตรวจนับสินค้าโอกาสผิดพลาด คลาดเคลื่อนจาก ความเป็นจริง ทะเบียนสินค้ากับสินค้าที่ตรวจนับได้ไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมีการตรวจสอบเพื่อให้ข้อมูลเป็นไปตาม ข้อเท็จจริง โดยทุกๆ ไปที่สหกรณ์ปฏิบัติการนับสินค้านิยมตรวจนับสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ ทั้งนี้ ตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2560 ข้อ 18.1 “การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี ทางบัญชี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้าโดยให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการเก็บรักษาสินค้าเป็นกรรมการ ตรวจนับไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อให้ทราบปริมาณและสภาพของสินค้าที่เหลืออยู่ตามความเป็นจริง โดยให้แยก รายละเอียดคงเหลือสภาพปกติ สินค้าที่เสื่อม หรือชำรุดที่ตรวจนับได้ ไว้ต่างหากจากกัน”

จากข้อความข้างต้นเป็นการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบนายทะเบียนในการตรวจนับสินค้าสิ้นปี หากสามารถลดความผิดพลาดและป้องกันความเสียหายให้เหลือน้อย สหกรณ์ควรมีการตรวจนับสินค้าระหว่างงวด หรือระหว่างปี จะแต่งตั้งคณะกรรมการหรือไม่เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์

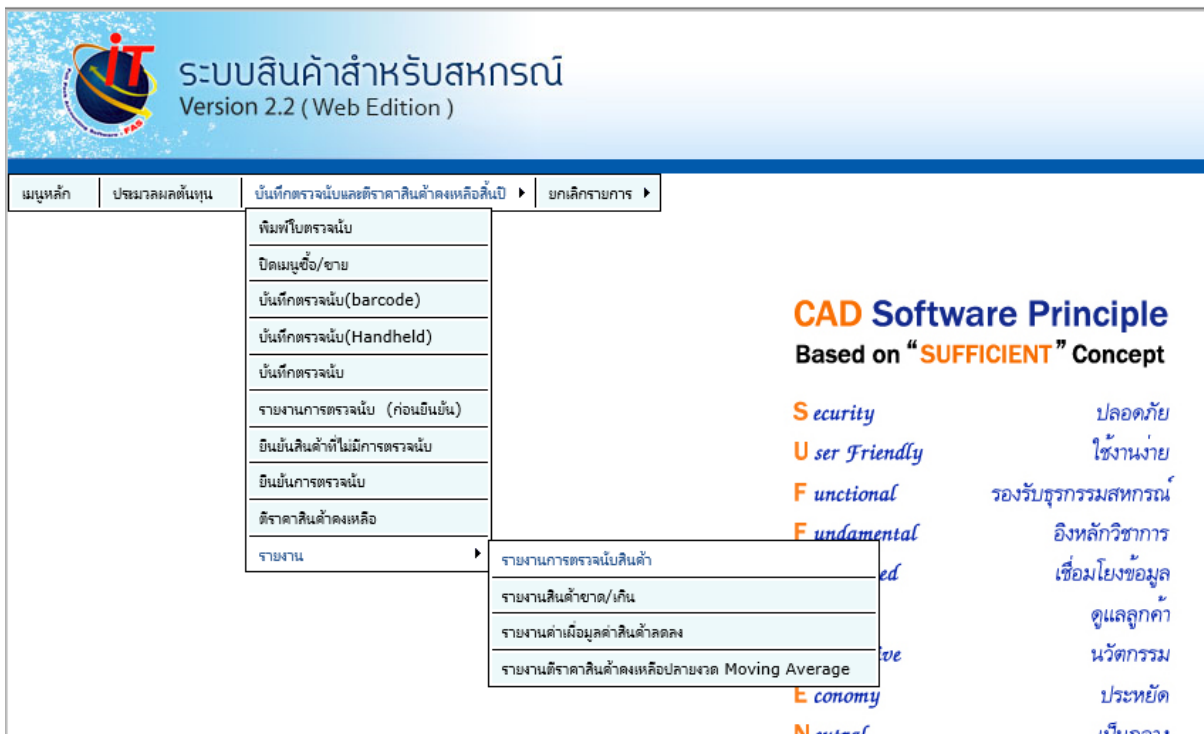
ตามคู่มือการใช้งานระบบสินค้าสำหรับสหกรณ์ Version 2.2 (Web Edition) ได้แนะนำการพิมพ์รายงาน ต่างๆ ไว้แล้วจะไม่กล่าวขั้นตอนการพิมพ์รายงานทั้งหมด ในกรณีศึกษาเป็นการแก้ไขปัญหามื่อนำผลรายงาน การตรวจนับสินค้าเทียบกับผลรายงานยอดคงเหลือของสินค้า(ปกติ) มาตรวจสอบพบข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อสิ้นสุดการตรวจนับสินค้า เจ้าหน้าที่สหกรณ์จะบันทึกผลการนับสินค้าที่ได้ไปบันทึกในระบบ เพื่อ พิมพ์รายงาน สิ่งที่ผู้สอบบัญชีใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ

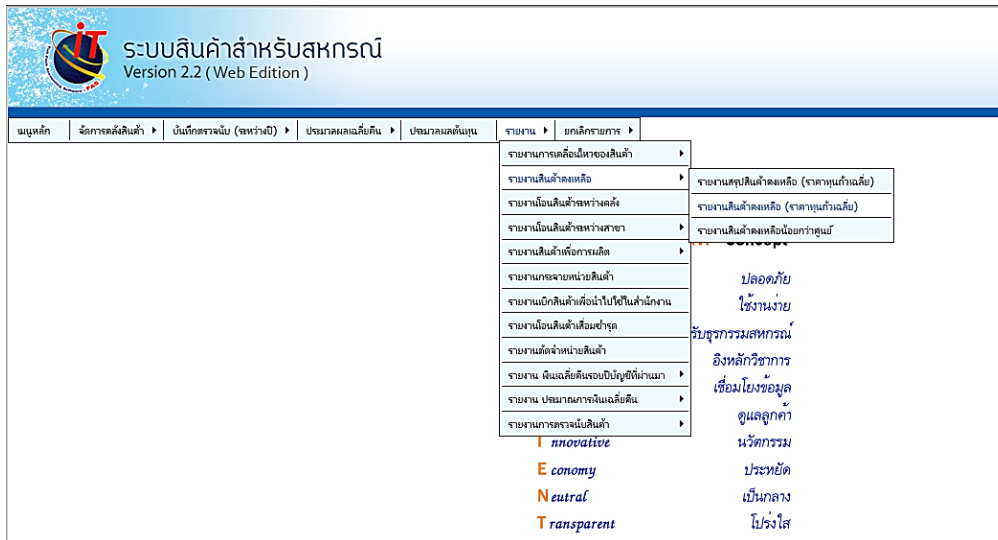
1.รายงานการตรวจนับสินค้าจำแนกตามชั้นวางสินค้าระหว่างปี เมนูสินค้าคงคลัง -> รายงาน -> รายงานการตรวจนับสินค้า -> รายงานการตรวจนับสินค้า

2. รายงานการตรวจนับสินค้าจำแนกตามชั้นวางสินค้าสิ้นปี เมนูสินค้าคงคลัง -> บันทึกตรวจนับ และตีราคาคงเหลือสิ้นปี -> รายงาน -> รายงานการตรวจนับสินค้า

รายงานยอดคงเหลือของสินค้า(สินค้าปกติ) (หลังยืนยันการตรวจนับ) เมนูสินค้าคงคลัง -> รายงาน -> รายงานสินค้าคงเหลือ -> รายงานสินค้าคงเหลือ (ราคาทุนถัวเฉลี่ย)

ผู้สอบบัญชีได้ทำการสรุปรวมจำนวนเงินตามราคาทุนตามรายงาน ข้อ 1 หรือข้อ 2 มาเทียบกับข้อ 3 ข้างต้น เป็นการตรวจสอบเบื้องต้น ตามปกติต้องมีมูลค่าเท่ากัน แต่พบว่ามูลค่าไม่เท่ากันแสดงว่ามีความผิดปกติ ผู้สอบบัญชีค้นหาสาเหตุ โดยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ระบบคอมพิวเตอร์ตรวจสอบพบว่า มีรายชื่อสินค้าจำนวนคงเหลือไม่เท่ากัน อธิบายแบบง่าย ๆ คือรายชื่อสินค้าตามข้อ 3 มากกว่า ทำให้ปริมาณและมูลค่าสินค้าคงเหลือไม่ถูกต้องตรงกัน

แนวทางแก้ไข

1. เรียกคืนก่อนข้อมูลก่อนยืนยันการตรวจนับ ไปเมนูสินค้าคงคลัง -> บันทึกตรวจนับ ค้นหาห้สสินค้าที่เกินมา หากสามารถค้นหาห้สสินค้าพบให้บันทึกปริมาณสินค้าที่ตรวจนับได้จริง และกลับไปสู่ขั้นตอนการเริ่มต้นการตรวจนับใหม่ (รายชื่อสินค้าที่บันทึกเพิ่มเติมจะไปปรากฏที่หน้ารายงานตามข้อ 1หรือข้อ 2)

2. ทำการค้นหาตามวิธีแรก ไม่พบข้อมูลห้สสินค้านี้ดังกล่าว ให้ไป เมนูจัดการระบบ -> ข้อมูลสินค้า -> สถานะสินค้า -> ค้นหาห้สสินค้าที่ต้องการ จะพบว่าสถานะสินค้า ถูกยกเลิก ทั้ง ๆ ที่มีจำนวนสินค้าคงเหลือส่งผลให้ระบบแสดงข้อมูลผิดพลาด เช่น ไม่แสดงห้สสินค้านั้นในการค้นหา จึงไม่สามารถทำการขายสินค้ารายการนั้นได้ และไม่ปรากฏห้สสินค้าตามรายงานการตรวจนับสินค้าระหว่างปี หรือสิ้นปี ตามรูป

จ.โลดสินค้า	ชื่อสินค้า	มีการใช้งานในรอบปี	จำนวนคงเหลือ	สถานะสินค้า
6923564818468	สายยางจมน้ำ		0.00	☒
6923700941531	การ์ดเมม สกิน แชนเซอร์ส เซพิม มาลัก	☒	0.00	☒
6924356118063	เพปคอมสาคิด		0.00	☒
6924513908346	เลนเทินเวฟ โลกดีแพชชัน 9 เม็ด	☒	2.00	☐
6924513908360	เลนเทินเวฟ ราสเบอร์รี่คอมเนต 9 เม็ด	☒	0.00	☒
6924513908384	เลนเทินเวฟ หรือปิคอลอนันต์ 9 เม็ด	☒	0.00	☒
6924521631519	ปืนขาว		0.00	☒
6924561186727	เพปคอมสาคิด		0.00	☒
6924853700525	ปากกาเจล	☒	0.00	☒
6924853700693	ปากกาสุดจิบสัน25ดี	☒	0.00	☒

แก้ไขโดย ให้คลิกเครื่องหมาย ที่ช่องสถานะสินค้า และกลับไปสู่ขั้นตอนการเริ่มต้นการตรวจนับสินค้าใหม่

สรุป

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ไม่พบบ่อยนัก เนื่องจากสถานะสินค้าจะมีเครื่องหมาย ที่ช่องสถานะสินค้าโดยอัตโนมัติตั้งแต่ใช้งานในเมนูชื่อสินค้า ดังนั้น อาจทำให้มองข้ามการตรวจสอบสถานะสินค้ามีผลกระทบให้การทำงานของผู้สอบบัญชีล่าช้า เนื่องจากค้นหาสาเหตุไม่พบ และส่งให้กลุ่มพัฒนาระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์แก้ไขต่อไป

หวังว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอบบัญชีในโอกาสต่อไป

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

การตรวจสอบด้านเงินสด เงินฝากธนาคารและเงินฝากสหกรณ์อื่น เป็นส่วนสำคัญและความท้าทายของผู้สอบบัญชีที่ต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มกระบวนการของงานสอบบัญชี การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทำการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี รวมถึงสรุปผลการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพื่อจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม และจัดทำแนวการสอบบัญชี นำไปสู่การปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ สรุปผลการตรวจสอบเพื่อให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างถูกต้อง

การพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ก้าวหน้ารวดเร็ว ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันในลักษณะเศรษฐกิจเครือข่ายหรือที่เรียกว่า networked economy มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็ว เพียงแค่กดเมาส์ของคอมพิวเตอร์ ข้อมูลสามารถไหลได้สะดวก รวดเร็ว จนสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันสหกรณ์ได้นำระบบ e-banking โดยสามารถใช้โทรศัพท์มาทำการโอนเงินได้ ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปธนาคาร ประกอบกับสหกรณ์มีสถานที่ตั้งห่างไกลกับธนาคาร การเดินทางอันตรายสำหรับการนำเงินจำนวนมากไปฝากธนาคาร จึงเป็นอุปสรรคในการเก็บรักษาเงินสดในแต่ละวันเป็นจำนวนมากทำให้การปฏิบัติงานดังกล่าวไม่เป็นไปตามระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินสดที่ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่การเงินเก็บรักษาเงินสดได้ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในระเบียบและเกิดเป็นข้อสังเกตของผู้สอบบัญชีและนายทะเบียนสหกรณ์ต้องมีคำสั่งการให้แก้ไขข้อสังเกต ดังนั้น เพื่อลดข้อสังเกตที่เกิดขึ้นและให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด สหกรณ์ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชุมหารือกันระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่การเงิน
2. มอบหมายงานให้ผู้จัดการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสียของการใช้ระบบ e-banking สำหรับการโอนเงิน
3. ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่การเงิน เพื่อลงมติให้ใช้และกำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน และค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้นทางสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบ

หลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติที่สหกรณ์กำหนด

1. ให้เจ้าหน้าที่การเงินแจ้งบัญชีเงินฝากธนาคารของตนเอง สำหรับบัญชีที่จะทำการโอนเงินให้กับสหกรณ์
2. ดำเนินการโอนเงิน ณ วันสิ้นวันทำการ เมื่อตรวจนับเงินสดในมือปรากฏว่าเกินกว่าระเบียบกำหนด
3. แจ้งหลักฐานการทำรายการโอนเงินให้กับเจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อตรวจสอบรายการและทำการปรับปรุงรายการบัญชีให้ถูกต้อง

การบันทึกบัญชีของสหกรณ์

เมื่อเจ้าหน้าที่การเงินดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของสหกรณ์

เดบิต เงินฝากธนาคาร

เครดิต เงินรอตรวจสอบ

เมื่อเจ้าหน้าที่บัญชีดำเนินการตรวจสอบรายการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของสหกรณ์

เดบิต เงินรอตรวจสอบ

เครดิต เงินสด

วิธีการตรวจสอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การทดสอบการควบคุม
2. การตรวจสอบเนื้อหาสาระ

1. การทดสอบการควบคุม เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายในของสหกรณ์ สามารถป้องกันหรือตรวจพบหรือแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพตลอดรอบระยะเวลาบัญชีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ หรือมีการละเว้น ละเลย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ และไม่ปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กำหนดเพียงใด ดังนั้น ผู้สอบบัญชีควรทำการทดสอบการควบคุม ในกรณีผลการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยกำหนดวิธีการทดสอบการควบคุมไว้ในแนวการสอบบัญชีระหว่างปีและ/หรือการสอบบัญชีประจำปีตามแต่จะเห็นสมควร วิธีการทดสอบการควบคุมมีดังนี้

- ทดสอบรายการบัญชีรวมถึงการตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เป็นการทดสอบรายการบัญชีเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบว่า การควบคุมภายในที่กำหนดไว้ นั้น สหกรณ์มีการปฏิบัติตามและบันทึกบัญชีถูกต้องแล้วหรือไม่ โดยอาจสอบถามรายการบัญชีตั้งแต่ต้นจนจบถึงขั้นสุดท้าย เช่น หลักฐานการรับจ่ายเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดหรือไม่ และสอบถามการบันทึกบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้นและขั้นปลายว่าเป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ วิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดและเสนอแนะแนวทางแก้ไขแก่สหกรณ์ได้ นอกจากนี้จากการทดสอบดังกล่าว ผู้สอบบัญชีอาจสรุปได้ว่าการควบคุมภายใน ได้มีการปฏิบัติตามหรือไม่ และได้ผลดีเพียงใด หรือมีการควบคุมอื่นทดแทนหรือไม่เพียงใด
- การสังเกตการณ์ เป็นการสังเกตการณ์กระบวนการหรือขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่/คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ปฏิบัติงานจริงเป็นไปตามการควบคุมภายในและระเบียบที่กำหนดหรือมีการละเว้น ละเลยไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติงานจริงไม่สอดคล้องกับคำตอบที่ได้รับจากการสอบถาม เช่น สังเกตการณ์การปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ว่ามีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ระเบียบกำหนดหรือไม่ เป็นต้น การสังเกตการณ์มีข้อจำกัดเฉพาะ ณ ช่วงเวลาที่ทำการสังเกตการณ์เท่านั้น ไม่ทิ้งร่องรอยไว้ให้ตรวจสอบ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงควรจดบันทึกข้อสังเกตในกระดาษทำการและพิจารณาว่าผลที่ได้จากการสังเกตการณ์มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

2. การตรวจสอบเนื้อหาสาระ เป็นวิธีการตรวจสอบที่ใช้ในการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี เพื่อพิสูจน์ในสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการได้ให้คำรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงินสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะต้องเลือกใช้วิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับงานตรวจสอบแต่ละด้าน แล้วนำมาประกอบกันเป็นวิธีการตรวจสอบในแต่ละรายการหรือแต่ละบัญชี วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระประกอบด้วย

- 1) การทดสอบรายละเอียด (ประเภทรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูล)
- 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

2.2.1 การทดสอบรายละเอียด (ประเภทรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูล) เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีในการพิสูจน์ความถูกต้องของรายการที่ได้บันทึกบัญชีไว้ ยอดคงเหลือของบัญชีต่าง ๆ และการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินสหกรณ์ วิธีการตรวจสอบมีหลายวิธี ผู้สอบบัญชี

จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานตรวจสอบแต่ละเรื่อง โดยวิธีการตรวจสอบอย่างใดอย่างหนึ่งอาจทำให้ได้หลักฐานที่บรรลุวัตถุประสงค์มากกว่าหนึ่งเรื่อง หรืออาจต้องใช้วิธีการตรวจสอบหลายวิธีประกอบกันในการตรวจสอบรายการบัญชีใดบัญชีหนึ่ง หรือยอดคงเหลือบัญชีใดบัญชีหนึ่งรวมทั้ง การเปิดเผยข้อมูล วิธีการทดสอบรายละเอียดมี 7 วิธีดังนี้

1. การตรวจสอบ
2. การสังเกตการณ์
3. การขอคำยืนยันจากบุคคลภายนอก
4. การทดสอบการคำนวณ
5. การสอบถาม
6. การตรวจสอบยอดยกมาทางบัญชี
7. การตรวจสอบที่สำคัญเพิ่มเติม

2.2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ประกอบด้วย การประเมินข้อมูลทางการเงินโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสมเหตุสมผลระหว่างข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงิน รวมถึงการวิเคราะห์ตามความจำเป็นของความเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ของข้อมูล หรือความไม่สอดคล้องกับข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องหรือแตกต่างจากจำนวนที่คาดการณ์ไว้อย่างมีสาระสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งจะช่วยชี้ว่าจำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจสอบอื่นเพิ่มเติมหรืออาจลดขอบเขต การตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบอื่นลงได้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบอาจใช้ใน ช่วงวางแผน ช่วงการตรวจสอบหรือระหว่าง การตรวจสอบ หรือเมื่อการตรวจสอบใกล้จะแล้วเสร็จก็ได้ โดยทั่วไปการตรวจสอบเนื้อหาสาระโดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับรายการที่มีปริมาณมากที่มีแนวโน้มที่สามารถคาดการณ์ได้ตลอดเวลา

สรุปผล

จากที่สหกรณ์นำระบบ e-banking สำหรับการโอนเงิน มาปรับใช้กับสหกรณ์และสหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดีส่งผลให้สหกรณ์สามารถกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงินให้เก็บรักษาเงินสดในมือเป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดและลดข้อสังเกตเกี่ยวกับการเก็บรักษาเงินสดเกินกว่าระเบียบกำหนดได้

ข้อเสนอแนะ

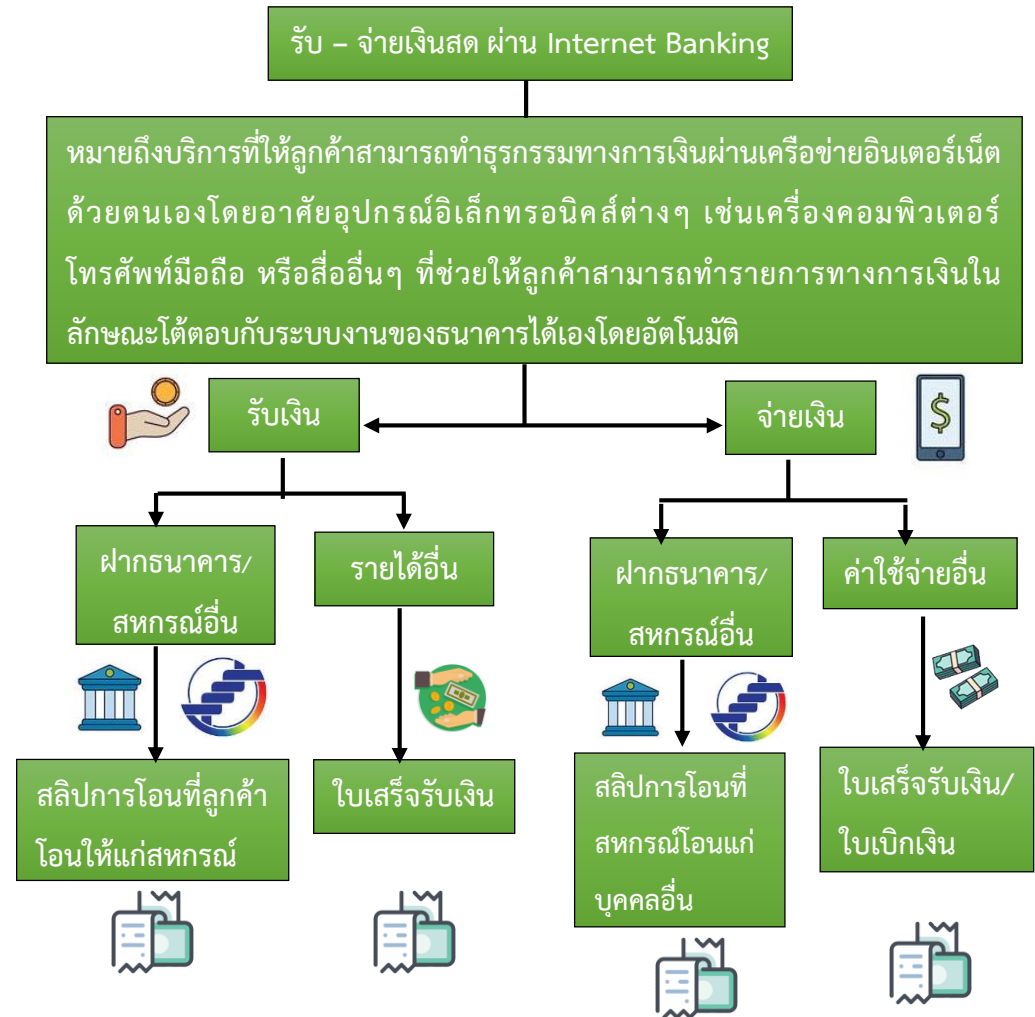
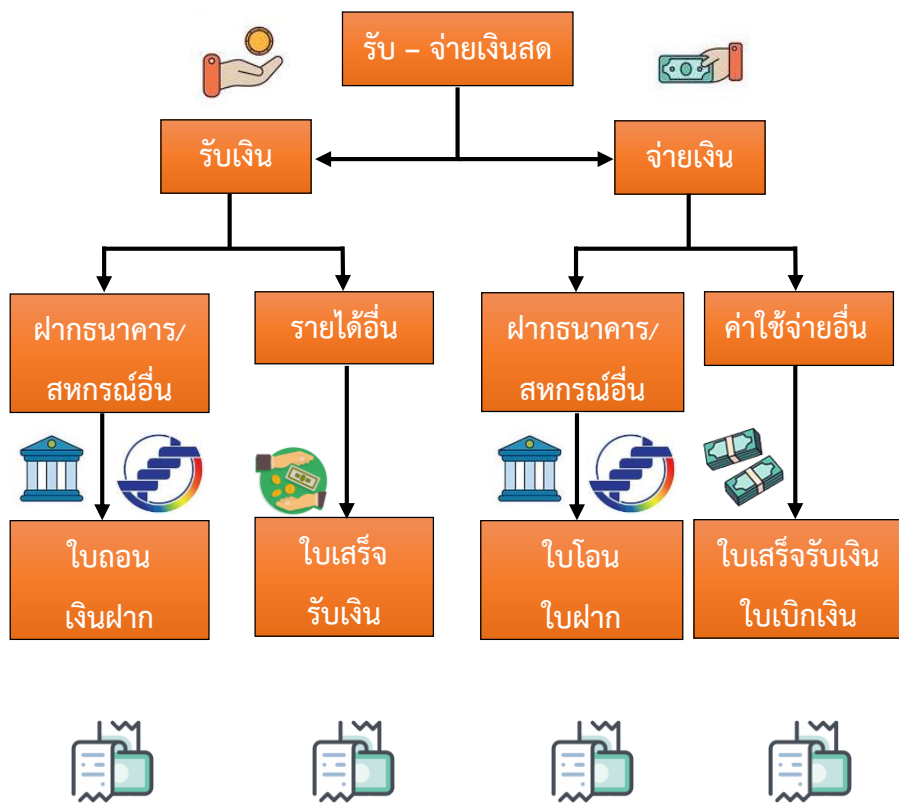
1. สหกรณ์ที่นำมาใช้ต้องมีระบบการควบคุมภายในที่ดี
2. ผู้สอบบัญชีควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ การบันทึกบัญชี และการควบคุมภายใน สำหรับสหกรณ์ที่จะนำระบบ e-banking สำหรับการโอนเงินมาใช้

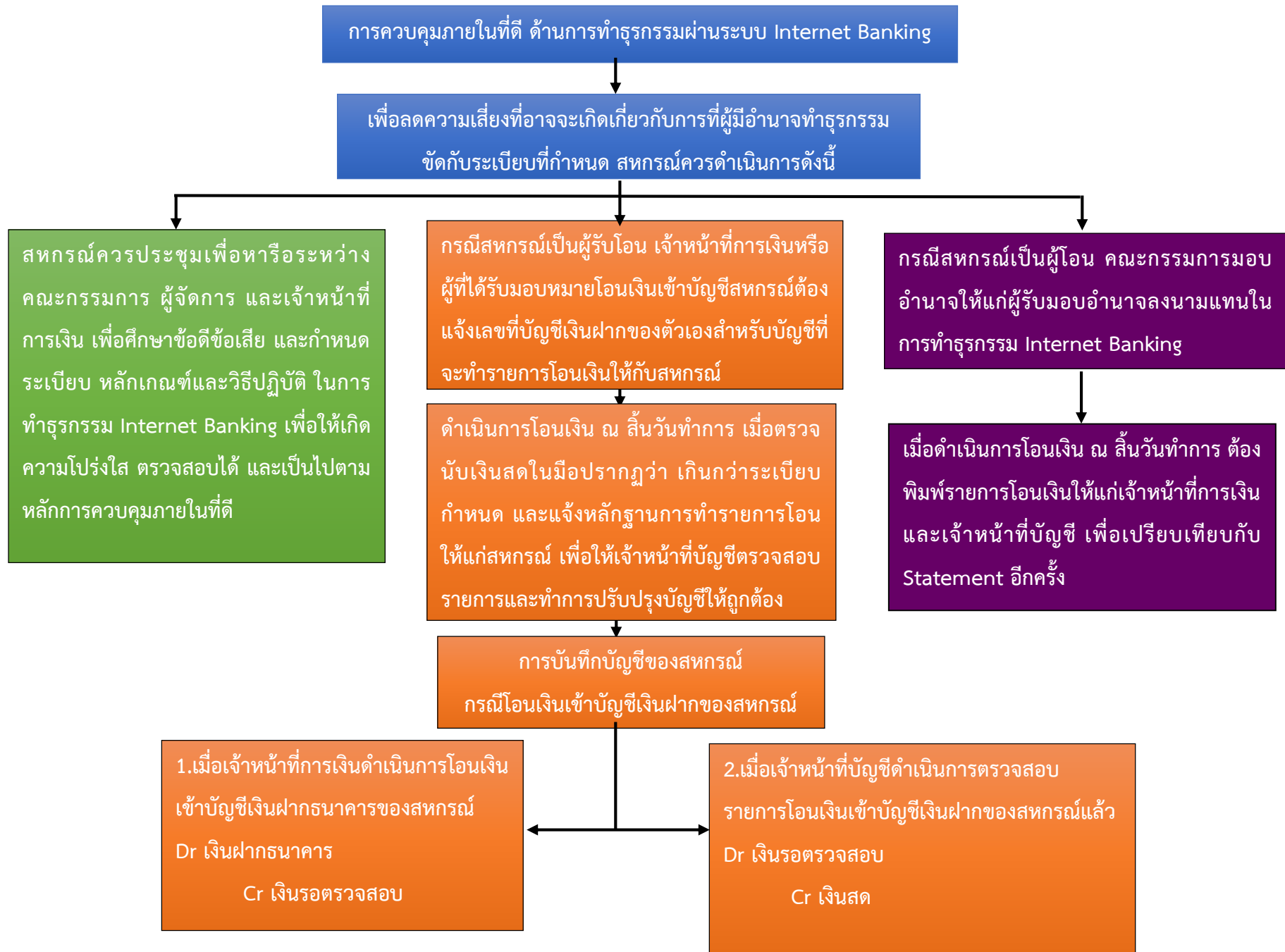

เทคนิคการตรวจสอบเงินสด เงินฝากธนาคารและเงินฝากสหกรณ์อื่น โดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครพนม

เนื่องจากการเดินทางของสหกรณ์เพื่อนำเงินสดจำนวนมากไปฝากธนาคารมีความเสี่ยง ต่อการถูกโจรกรรมระหว่างทาง และยังเป็นอุปสรรคในการเก็บรักษาเงินสดเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ทำให้การปฏิบัติดังกล่าวไม่เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรับ-จ่ายและเก็บรักษาเงินสดที่ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่การเงินเก็บรักษาเงินสดได้ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ ในระเบียบและเกิดเป็นข้อสังเกตของผู้สอบบัญชีและนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนั้นการทำธุรกรรมผ่าน Internet Banking จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

การตรวจสอบด้านเงินสด เงินฝากธนาคาร และเงินฝากสหกรณ์อื่น
 นับว่าเป็นส่วนสำคัญและทำหายนความสามารถของผู้สอบบัญชีที่ต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มกระบวนการของงานสอบบัญชี

นำข้อมูลมาวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน และการสแกนธุรกรรมด้าน ต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจของสหกรณ์

เพื่อนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงใน การสอบบัญชีและสรุปผลการประเมิน ความเสี่ยงในการตรวจสอบบัญชี

จัดทำแผนการสอบบัญชี โดยรวมและจัดทำแนวการ สอบบัญชี

นำไปสู่การตรวจสอบและสรุปผล การตรวจสอบ เพื่อให้ผู้สอบบัญชี แสดงความเห็นได้อย่างถูกต้อง

- ข้อเสนอแนะ**
1. สหกรณ์ที่จะนำระบบ Internet Banking มาใช้ จะต้องมียระบบการ ควบคุมภายในที่ดี
 2. ผู้สอบบัญชีควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชีและการ ควบคุมภายในสำหรับสหกรณ์ที่จะนำระบบ Internet Banking มาใช้
 3. การตรวจสอบเงินรอตรวจสอบไม่ควรเกินกว่าระเบียบนายทะเบียน สหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชี ปี 2560 ข้อ 7.2 ระบุว่า รายการอื่น ๆ ที่ไม่ เกี่ยวกับเงินสดให้บันทึกระหว่างบัญชี ภายใน 3 วันนับแต่วันที่เกิด

สรุปผล
 จากที่สหกรณ์นำระบบ Internet Banking สำหรับการโอนเงิน มาปรับ ใช้กับสหกรณ์และสหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดีส่งผลให้สหกรณ์ สามารถกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงินให้รักษาเงินสดในมือเป็นไปตาม ระเบียบที่สหกรณ์กำหนดและลดข้อสังเกตเกี่ยวกับการเก็บรักษาเงินสด เกินกว่าระเบียบกำหนดได้

ประเด็นสำคัญตามระเบียบ/ข้อบังคับสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรปลายพระยา จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ จัดหาสินค้ามาจำหน่าย แปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า มีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 585 คน และสมาชิกได้เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามข้อบังคับสหกรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 7 คน ในระหว่างปี กรรมการลาออกจำนวน 3 คน คงเหลือกรรมการทั้งสิ้น 4 คน สหกรณ์ได้จ้างเจ้าหน้าที่เพียง 1 คน เพื่อทำหน้าที่จัดทำบัญชีและสินเชื่อ

1. ระเบียบสหกรณ์ ระเบียบ สหกรณ์การเกษตรปลายพระยา จำกัดว่าด้วย การรับ จ่าย และเก็บรักษาเงิน พ.ศ. 2544

ข้อ 5 ให้ผู้จัดการเป็นผู้รับผิดชอบในการรับ-จ่าย และเก็บรักษาเงินของสหกรณ์

ข้อ 6 กรณีที่ยังไม่มีผู้จัดการ หรือผู้จัดการไม่อยู่หรือผู้จัดการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 5 ได้ให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่การเงิน หรือเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งผู้ใดที่เห็นสมควรซึ่งไม่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านบัญชี เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 5 แทน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

2. ข้อบังคับสหกรณ์

ข้อ 72 การประชุมและองค์ประชุม ให้คณะกรรมการดำเนินการประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระ แต่ต้องให้มีการประชุมเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย

ให้ประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการ เรียกประชุมคณะกรรมการดำเนินการได้ ในกรณีที่เป็นการประชุมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระเบียบข้อบังคับและเรื่องที่สำคัญอื่นๆ ของสหกรณ์ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทราบด้วยทุกครั้ง

ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินการต้องมีกรรมการดำเนินการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการดำเนินการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

ประเด็นปัญหา

1. ณ วันตรวจนับเงินสดหลังวันสิ้นปีบัญชี สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี
2. การประชุมคณะกรรมการดำเนินการรับรองงบการเงิน คณะกรรมการมีไม่ครบองค์ประชุม

แนวการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. วิธีการตรวจสอบบัญชีเงินสด

(1) ตรวจสอบโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบยอดเงินสดคงเหลือปีปัจจุบันกับปีก่อนเพื่อวิเคราะห์ผลต่างและหาสาเหตุสำหรับยอดที่แตกต่างกัน

(2) ตรวจนับเงินสดคงเหลือหลังวันสิ้นปี (วันตรวจนับ) และกระทบยอดคงเหลือในบัญชี โดยบวกรายจ่ายตั้งแต่วันสิ้นปีบัญชีถึงวันที่ตรวจนับและหักด้วยรายรับตั้งแต่วันสิ้นปีบัญชีถึงวันตรวจนับเพื่อทราบจำนวนเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นปีบัญชี

(3) ตรวจตัดยอดเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี

(4) ตรวจสอบเอกสารการรับ - จ่ายเงินของสหกรณ์

2. สรุปผลการตรวจสอบบัญชีด้านเงินสด

จากการตรวจสอบบัญชีประจำปีของสหกรณ์การเกษตรปลายพระยา จำกัด ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยผู้สอบบัญชีได้ตรวจนับเงินสดคงเหลือ ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 สหกรณ์มีเงินสดคงเหลือตามบัญชี ณ วันตรวจนับจำนวน 416,982.31 บาท แต่สหกรณ์มิให้ตรวจนับจำนวน 106,419.00 บาท ทำให้มีเงินสดขาดบัญชีจำนวน 310,563.31 บาท เจ้าหน้าที่สหกรณ์แจ้งว่าประธานกรรมการเป็นผู้เก็บรักษาเงินสด แต่ประธานกรรมการไม่นำเงินสดมาให้ตรวจนับ มีแต่รองประธานกรรมการได้นำเงินสดมาให้ตรวจนับ โดยแจ้งว่าประธานกรรมการได้ให้ตนเองถือเงินสดบางส่วน และผู้สอบบัญชีได้กระทบยอดรายการรับและรายการจ่าย ณ วันตรวจนับถึงวันสิ้นปีบัญชีปรากฏว่ามียอดเงินสดคงเหลือตามบัญชี ณ วันสิ้นปี จำนวน 171,581.82 บาท ตรงกับรายการเงินสดในบัญชีแยกประเภททั่วไปหรืองบทดลอง

ข้อสังเกตที่ตรวจพบ

(1) สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยการรับ จ่าย และเก็บรักษาเงิน ข้อ 25 และข้อ 26 รวมทั้งไม่มีการมอบหมายการเก็บรักษาเงินของสหกรณ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่ทางปฏิบัติประธานกรรมการเป็นผู้เก็บรักษาเงินสด

(2) เงินสดขาดบัญชี สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชีจำนวน 310,563.31 บาท ตามข้อเท็จจริง สหกรณ์ได้แจ้งว่าประธานกรรมการคนปัจจุบันได้รับมอบเงินสดจากประธานกรรมการคนเดิม(ที่หมดวาระ)เป็นผู้ถือเงินสดรวมทั้งประธานกรรมการคนปัจจุบันได้มอบเงินสดบางส่วนให้รองประธานกรรมการเป็นผู้ถือโดยไม่มีหนังสือมอบหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อได้ทำการตรวจนับเงินสดประธานกรรมการไม่นำเงินสดมาให้ผู้สอบบัญชีตรวจนับ หรือเข้ามาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือนำเอกสารมาให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ มีเพียงรองประธานกรรมการนำเงินสดมาให้ตรวจนับโดยรองประธานการแจ้งว่าประธานได้ให้ตนเองถือเงินสดบางส่วน ระหว่างการตรวจสอบบัญชีประธานกรรมการไม่เข้ามาให้ข้อเท็จจริง ณ ที่ทำการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์พยายามติดต่อประธานกรรมการแล้วแต่ไม่สามารถติดต่อได้ จนกระทั่งได้ทำหนังสือแจ้งข้อบกพร่องให้สหกรณ์แก้ไขก็ไม่สามารถแก้ไขได้ จนกระทั่งผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบบัญชีเสร็จสิ้น

สรุปข้อสังเกตที่ตรวจพบ คือ เงินสดขาดบัญชีที่เกิดขึ้นจำนวน 310,563.31 บาท ควรเป็นเงินสดขาดบัญชี ณ วันสิ้นปีบัญชีหรือวันตรวจนับเงินสด

การประชุมคณะกรรมการดำเนินการเพื่อรับรองงบการเงิน ปรากฏว่ามีกรรมการเข้าร่วมประชุมเพียง 3 คน จากทั้งสิ้นจำนวน 7 คน ประธานกรรมการไม่เข้าร่วมประชุม จึงทำให้การประชุมครั้งนี้กรรมการมาร่วมประชุมไม่ถึงครึ่ง จึงถือว่าไม่ครบองค์ประชุมตามที่ข้อบังคับกำหนด

สรุปข้อสังเกตที่ตรวจพบ คือ กรรมการไม่ครบองค์ประชุมสามารถประชุมรับรองงบการเงินได้หรือไม่

3. แนวทางปฏิบัติ มีดังนี้

3.1 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและมีเงินสดขาดบัญชี จากข้อสังเกตที่ตรวจพบข้อ (1) และ ข้อ (2) สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบการรับ จ่าย และเก็บรักษาเงินของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ และมีเงินสดขาดบัญชี จำนวน 310,563.31 บาท

แนวทางปฏิบัติของผู้สอบบัญชีกรณีมีเงินสดขาดบัญชี

(1) ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาว่าเงินสดขาดบัญชีควรเกิดขึ้น ณ วันสิ้นปี หรือวันตรวจนับเงินสด ผู้สอบบัญชีตรวจนับเงินสดเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 ปรากฏว่ามีเงินสดขาดบัญชีเกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้จะเห็นว่า สหกรณ์ดำเนินกิจการหลังวันสิ้นปีจนถึงวันตรวจนับเงินสดมีการรับเงินสดจำนวน 1,2935,265 บาท และจ่ายเงินสดจำนวน 1,049,864 บาท ซึ่งการนับเงินสดผ่านมาหลายเดือนนับจากหลังวันสิ้นปีบัญชีสหกรณ์ไม่อาจพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นเงินสดขาดบัญชี ณ วันสิ้นปี ดังนั้นจึงถือว่าเป็นเงินสดขาดบัญชี ณ วันตรวจนับเงินสด ได้ แนะนำให้สหกรณ์หาผู้รับผิดชอบ

(2) เมื่อมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามหนังสือ กษ 0404/ว 86 เรื่องแนวปฏิบัติในการรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ สรุปได้ดังนี้

(2.1) ผู้สอบบัญชีต้องวิเคราะห์รายการข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาลักษณะของข้อบกพร่องว่าเป็นข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี ข้อเท็จจริง และผลเสียหายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งในเรื่องนี้สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรับ จ่าย และเก็บรักษาเงิน และไม่มีเงินสดให้ตรวจนับ ทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ด้านการเงินการบัญชี จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องทางการเงิน

(2.2) ผู้สอบบัญชีต้องเสนอความเห็นโดยจัดทำหนังสือรายงานข้อบกพร่องที่ตรวจพบนั้น ให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ผู้ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการแทนนายทะเบียนสหกรณ์ พิจารณาดำเนินการโดยทำหนังสือเสนอความเห็นผ่านตามสายบังคับบัญชา ซึ่งข้อบกพร่องที่ตรวจพบเป็นข้อบกพร่องทางการเงิน ผู้สอบบัญชีจะต้องจัดทำหนังสือรายงานข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี เสนอหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อประกอบการพิจารณาให้ใช้อำนาจในฐานะรองนายทะเบียนสหกรณ์สั่งการให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่องตามวิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 22(1) หัวหน้าทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชีประจำปีไปยังรองนายทะเบียนสหกรณ์ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการแทนนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อให้รองนายทะเบียนสหกรณ์สั่งการให้สหกรณ์ดำเนินการแก้ไขข้อสังเกตตามหนังสือที่แจ้ง

- สหกรณ์ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ สหกรณ์จึงได้ตั้งเงินสดขาดบัญชี ณ วันตรวจนับเงินสด (วันที่ 17 มีนาคม 2563) จำนวน 310,563.31 บาท และสหกรณ์จะต้องหาผู้รับผิดชอบให้ได้ ถ้าไม่ได้ ณ วันสิ้นปีบัญชีของวันตรวจนับเงินสด (วันที่ 31 ธันวาคม 2563) สหกรณ์จะต้องบันทึกค่าเสียหายจากเงินสดขาดบัญชีเต็มจำนวน

- งบการเงินวันสิ้นปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์ต้องเปิดเผยเงินสดขาดบัญชีที่เกิดขึ้น ณ วันตรวจนับเงินสดไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หัวข้อเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินโดยอธิบายว่า สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชีเกิดขึ้นเมื่อไรจำนวนเท่าไร อยู่ในความรับผิดชอบของใครหรืออยู่ระหว่างการตรวจสอบค้นหาข้อบกพร่อง และสหกรณ์ได้ดำเนินการอย่างไร

3.2 สหกรณ์มีจำนวนกรรมการคงเหลือไม่ครบองค์ประชุมตามข้อสังเกตที่ตรวจพบ ข้อ 3 โดยสหกรณ์จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเพื่อรับรองงบการเงิน ผลปรากฏว่าการประชุมไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับของสหกรณ์ ข้อ 72 ที่กำหนดไว้ ถ้าไม่ครบองค์ประชุมสหกรณ์ไม่สามารถประชุมพิจารณาเรื่องใดๆ ได้ สหกรณ์จะต้องเรียกประชุมสมาชิกเพื่อเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่กำหนดไว้ และวาระการประชุมต้องมีเพียงวาระเลือกตั้งกรรมการเท่านั้น

แนวทางปฏิบัติของผู้สอบบัญชีกรณีกรรมการไม่ครบองค์ประชุม

เนื่องจากการประชุมรับรองงบการเงินเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ไม่ได้เข้าร่วมประชุม ผู้สอบบัญชีจะต้องรายงานให้หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทราบ และจัดทำหนังสือถึงรองนายทะเบียนสหกรณ์ ในฐานะนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อรายงานให้ทราบว่าจำนวนกรรมการมีไม่ครบองค์ประชุม เพื่อสั่งการให้สหกรณ์แก้ไขปัญหาจำนวนกรรมการมีไม่ครบองค์ประชุมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์และให้สหกรณ์แก้ไขปัญหาเงินสดขาดบัญชีด้วย

3.3 สหกรณ์เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ คณะกรรมการชุดใหม่จะต้องพิจารณาหาผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเงินสดขาดบัญชีคืนแก่สหกรณ์ และรับรองงบการเงินใหม่

แนวทางปฏิบัติของผู้สอบบัญชีเมื่อสหกรณ์เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ สหกรณ์ต้องหาผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายคืนแก่สหกรณ์ และพิจารณาปรับปรุงบัญชีให้เป็นไปตามคำแนะนำกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเงินสดขาดบัญชี/เงินสดเกินบัญชี พ.ศ. 2546 สรุปได้ ดังนี้

(1.1) การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี สหกรณ์ต้องหาผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายคืนสหกรณ์ สำหรับการปรับปรุงบัญชีให้ปฏิบัติตามคำแนะนำกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ดังกล่าว สรุปดังนี้

- สหกรณ์ไม่สามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบได้ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาหาผู้รับผิดชอบ จะต้องบันทึกบัญชีเงินสดขาดบัญชี ณ วันตรวจนับเงินสด (วันที่ 17 มีนาคม 2563) และวันสิ้นปีบัญชีของวันตรวจนับเงินสด (วันที่ 31 ธันวาคม 2563) ถ้าสหกรณ์ยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ ณ วันสิ้นปีของวันตรวจนับเงินสด ต้องบันทึกค่าเสียหายจากเงินสดขาดบัญชีเต็มจำนวน การปรับปรุงบัญชี

ณ วันตรวจนับเงินสด

เดบิต เงินสดขาดบัญชี	310,563.31
เครดิต เงินสด	310,563.31

ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของวันตรวจนับเงินสด ถ้ายังหาไม่ได้บันทึกค่าเสียหายจากเงินสดขาดบัญชี

เดบิต ค่าเสียหายจากเงินสดขาดบัญชี	310,563.31
เครดิต ค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชี	310,563.31

- สหกรณ์สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ ให้ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเงินสดขาดบัญชี หากผู้รับผิดชอบยังไม่สามารถชำระเงินคืนได้ ให้ตั้งผู้รับผิดชอบนั้นไว้เป็นลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี โดยให้มีการจัดทำหลักฐานรับสภาพความผิดจากเงินสดขาดบัญชี พร้อมทั้งจัดให้มีหลักประกันเพียงพอ

(1.2) การพิจารณาหลักประกันเพียงพอ หลักประกันที่นำมาใช้ค้ำประกันได้ต้องเป็นหลักทรัพย์สิน ค้ำประกัน จะใช้บุคคลค้ำประกันไม่ได้ ซึ่งต้องปฏิบัติตามหนังสือคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ.2547 และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560 สรุปได้ดังนี้

- มูลค่าสินทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน ถ้าเป็นโฉนดที่ดิน จะต้องดูราคาที่ดินที่นำมาค้ำประกันจะต้องใช้ราคาประเมินโดยทางราชการ

- หลักประกันนั้นต้องมีการจดจำนองกับสำนักงานที่ดิน

- มูลค่าหลักประกันที่ใช้ค้ำประกันจะต้องเท่ากับหรือน้อยกว่าราคาประเมินจากสำนักงานที่ดิน จะมากกว่าไม่ได้ สำหรับกรณีหลักประกันน้อยกว่าความรับผิดชอบต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญส่วนที่เหลือเต็มจำนวน

การปรับปรุงบัญชี

ณ วันตรวจนับเงินสด

เดบิต ลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี 310,563.31

เครดิต เงินสด 310,563.31

ณ วันสิ้นปีบัญชีของวันตรวจนับเงินสด ถ้าลูกหนี้ยังไม่ชำระเงินต้องพิจารณาหลักประกัน ถ้าไม่พอจะต้องตั้งส่วนที่เหลือเต็มจำนวน

เดบิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี 310,563.31

เครดิต ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี 310,563.31

(1.3) การจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปี งบการเงินที่สหกรณ์จัดทำต้องเปิดเผยเกี่ยวกับเงินสดขาดบัญชี ณ วันตรวจนับเงินสดไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หัวข้อเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินว่า “สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 จำนวน 310,563.31 บาท สหกรณ์ยังไม่สามารถกำหนดผู้รับผิดชอบได้ อยู่ระหว่างดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในการชดใช้เงินคืนแก่สหกรณ์”

3.4 การรายงานการสอบบัญชี กรณีสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์และคำแนะนำของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินแบบไม่มีเงื่อนไข แต่เพิ่มวรรคเน้นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายหลังวันสิ้นปี

“ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 8 เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 สหกรณ์มีเงินสดคงเหลือตามบัญชี จำนวน 416,982.31 บาท มีเงินสดให้ตรวจนับ จำนวน 106,419.00 บาท ทำให้สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชียังไม่มีผู้รับผิดชอบ จำนวน 310,563.31 บาท สหกรณ์อยู่ระหว่างดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในการชดใช้เงินคืน”

เทคนิคการตรวจสอบโปรแกรมระบบสหกรณ์

กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7

ความสำคัญของเรื่องหรือที่มาของปัญหา

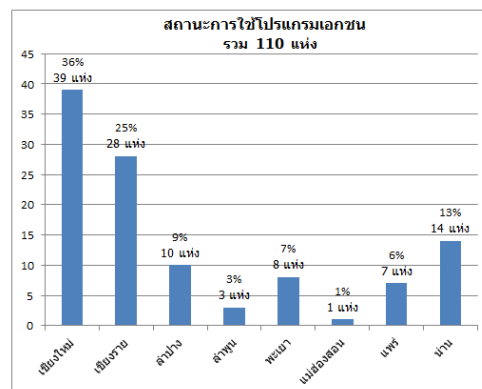
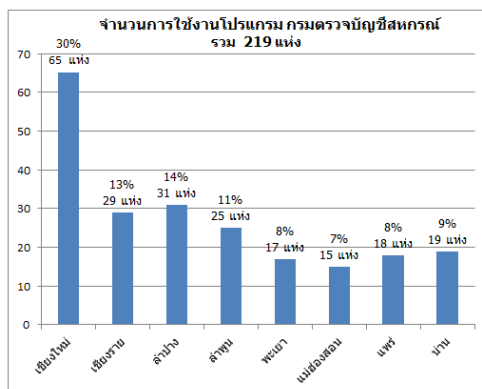
วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ซึ่งมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วน รวมถึงระบบการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยสหกรณ์หลายแห่งได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในยุคดิจิทัล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การประมวลผลข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทำได้อย่างแม่นยำ รวดเร็ว และทันต่อเวลา เทคโนโลยีจึงเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานของสหกรณ์ให้ก้าวทันต่อสถานการณ์การแข่งขันกับภาคธุรกิจต่างๆ

เมื่อสหกรณ์นำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นและมีการพัฒนาตลอดเวลา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงจำเป็นต้องปรับตัวและศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ พัฒนาการตรวจสอบและการเลือกใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานตรวจสอบด้านโปรแกรมระบบบัญชีของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถตรวจพบการทุจริตหรือข้อผิดพลาดต่างๆ ในสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำกับแนะนำให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ดียิ่งขึ้น

เนื้อหา

ปัจจุบันในพื้นที่ สตท. 7 มีสหกรณ์ตามทะเบียน และสถานะดำเนินธุรกิจ จำนวน 768 แห่ง รูปแบบการจัดทำบัญชีแยกเป็น 1) จัดทำบัญชีด้วยระบบบัญชีมือ จำนวน 450 แห่ง หรือร้อยละ 58.59 2) จัดทำบัญชีด้วยโปรแกรมระบบบัญชีจำนวน 317 แห่ง หรือร้อยละ 41.28 สามารถจำแนกชนิดของโปรแกรมระบบบัญชีที่สหกรณ์ใช้งานได้เป็น 2 ภาคส่วน คือ

- 1) โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 219 แห่ง
- 2) ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปที่สหกรณ์ซื้อสิทธิการใช้จากเอกชนหรือจ้างพัฒนา จำนวน 110 แห่ง

ดังนั้น การตรวจสอบโปรแกรมระบบบัญชีของสหกรณ์ จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้สอบบัญชีในยุคปัจจุบันมาก เห็นได้จากปริมาณการใช้งานโปรแกรมระบบบัญชีของพื้นที่ สตท.7 ที่มีมากถึงร้อยละ 41.28 ของจำนวนสหกรณ์ตามทะเบียนที่มีสถานะดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้สอบบัญชีจะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านกฎหมายข้อบังคับระเบียบที่เกี่ยวข้องของสหกรณ์ ระบบการควบคุมภายในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเครื่องมือด้านไอทีที่จะใช้ตรวจสอบในเบื้องต้น ดังนี้

1. ทำความเข้าใจรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจ ผังโครงสร้างฝ่ายจัดการ ศึกษากระบวนการควบคุมภายในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตามมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีในการดำเนินงาน ทำความเข้าใจวิธีการประเมินมาตรฐานขั้นต่ำหรือให้ค่าคะแนนตามคู่มือที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด เพื่อระบุปัจจัยเสี่ยงและกำหนดวิธีการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม

2. ศึกษาข้อบังคับ ระเบียบ มติที่ประชุมของสหกรณ์ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันกับการกำหนดค่าข้อมูลหลักในโปรแกรมระบบงานต่างๆ การกำหนดสิทธิ์การใช้งานมีความเหมาะสมตามโครงสร้างหรือไม่ เช่น การกำหนดค่าข้อมูลหลักในโปรแกรมระบบสมาชิกและหุ้น จำนวนการถือหุ้นแรกเข้า อัตราค่าหุ้นต่อหน่วย อัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้า , โปรแกรมระบบเงินให้กู้ ตรวจสอบการกำหนดวงเงินให้กู้ยืมแต่ละประเภท เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์หรือไม่ เป็นต้น

3. ศึกษาโปรแกรมระบบบัญชีที่สหกรณ์ใช้ และเครื่องมือที่จะใช้ตรวจสอบ ประกอบด้วย

3.1 โปรแกรมระบบบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แยกเป็น ภาคการเกษตร ประกอบด้วย

1. โปรแกรมระบบสมาชิกและหุ้น 2. โปรแกรมระบบเงินให้กู้ 3. โปรแกรมระบบสินค้า 4. โปรแกรมระบบเงินรับฝาก 5. โปรแกรมระบบบัญชีแยกประเภท นอกภาคการเกษตร โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ Script CATs ซึ่งเป็นชุดคำสั่งสำเร็จรูปที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ช่วยในการตรวจสอบโปรแกรมตรวจบัญชีสหกรณ์โดยเฉพาะ ซึ่งประมวลผลชุดคำสั่งต่างๆ ผ่านโปรแกรม ACL ตามเมนูการตรวจสอบของแต่ละโปรแกรม แต่มีข้อจำกัดคือผู้สอบบัญชีอาจต้องการตรวจสอบด้านอื่นๆ นอกเหนือจากคำสั่งใน Scrip ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีสามารถเขียนคำสั่งใน ACL ตรวจสอบเพิ่มเติมได้

3.2 โปรแกรมระบบของภาคเอกชน ปัจจุบันมีการใช้งานโปรแกรมเอกชนอยู่หลายชนิด เช่น โปรแกรม ISOCARE , เครดิตยูเนียนก้าวหน้า , ไฮทศน์ , คุณพวงศักดิ์ , คุณสุวัฒน์ เป็นต้น ผู้สอบบัญชีสามารถใช้โปรแกรม ACL ช่วยในการตรวจสอบฐานข้อมูลโปรแกรมของเอกชนได้ แต่มีข้อจำกัดคือผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีทักษะการนำเข้าฐานข้อมูล ทักษะการเขียนคำสั่งที่พอสมควรในการตรวจสอบผ่านโปรแกรม ACL

สำหรับผู้สนใจสามารถเข้าไปศึกษาเทคนิคการใช้คำสั่งโปรแกรม ACL ผ่านสื่อการเรียนรู้เว็บไซต์ สดท.7 <https://region7.cad.go.th>

➤ เทคนิคการตรวจสอบนำรู้

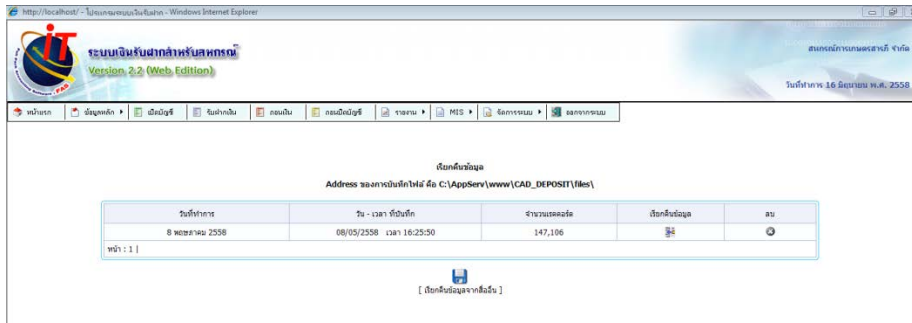
กรณีตัวอย่าง สหกรณ์ xxx จำกัด ใช้โปรแกรมระบบบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์สามารถปิดงานประจำวันในโปรแกรมได้ทุกวัน หรือดำเนินงานเป็นปัจจุบัน การตรวจสอบบัญชีประจำปี ผู้สอบบัญชีได้ขอก่อนข้อมูลชุดสำรองโปรแกรมมาเพื่อทำการตรวจสอบ

คำถาม ผู้สอบบัญชีจะทราบได้อย่างไรว่าข้อมูลที่สหกรณ์ส่งมาให้นั้นมีการบันทึกย้อนหลัง หรือ มีการบันทึกโปรแกรมไว้หลายชุดหรือไม่ ?

วิธีการตรวจสอบ เปรียบเทียบวันที่ในโปรแกรม กับ วันที่ในการบันทึกข้อมูล หากวันที่แตกต่างกันแสดงว่า สหกรณ์อาจมีการแก้ไขข้อมูล หรือ มีชุดข้อมูลหลายไฟล์ เช่น

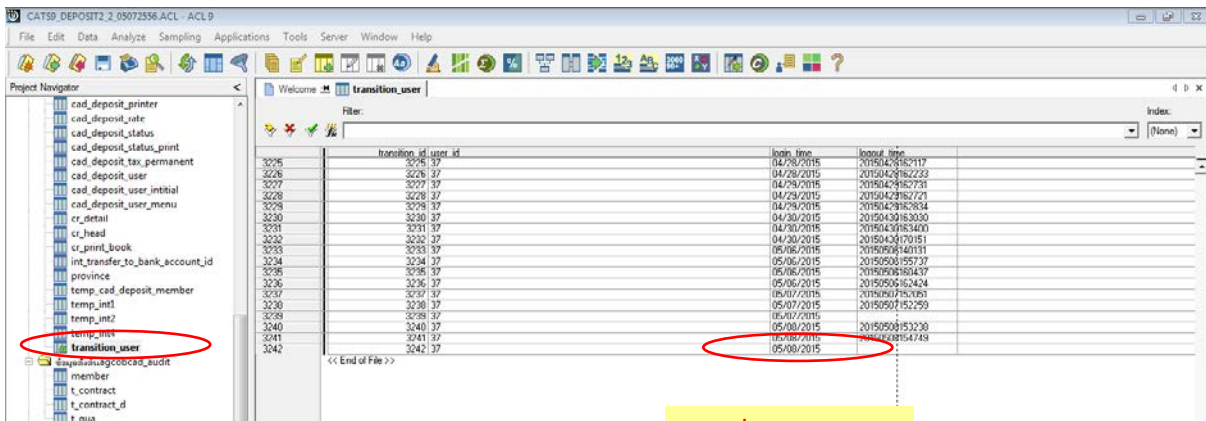
ตัวอย่าง โปรแกรมระบบเงินรับฝาก เปรียบเทียบวันที่ในโปรแกรม กับ วันที่ในการบันทึกข้อมูล

1. ตรวจสอบวันที่บันทึกข้อมูล ว่าเป็นวันเดียวกับวันที่ทำการหรือไม่ ที่หน้าจอเรียกคืนข้อมูล โปรแกรมระบบเงินรับฝาก

2. ตรวจสอบด้วยวิธีการนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ CATs ด้วยโปรแกรมช่วยในการตรวจสอบ ACL

- การตรวจสอบวันที่บันทึกข้อมูล ให้เปรียบเทียบวันที่ตามโปรแกรม กับ ตาราง transition_user ว่าวันที่เป็นวันเดียวกันหรือไม่ ตาราง transition_user (ข้อมูลการเข้าใช้ระบบ)

- เอกสารรายละเอียดวิธีการตรวจสอบ สามารถดาวน์โหลดได้ผ่านทางเว็บไซต์ สตท.7 <https://region7.cad.go.th>

สรุปผล

หากผู้สอบบัญชีสามารถใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบด้านไอทีได้ดี ก็จะสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของสหกรณ์ และเพื่อสร้างผู้สอบบัญชีไซเบอร์ออดิเตอร์ให้มีจำนวนมาก เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในระบบสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ด้านไอทีอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอบบัญชีควรรักษาการเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา ในยุคปัจจุบันสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ มีอยู่มากมาย โดยเฉพาะเทคนิคการตรวจสอบต่างๆ ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรจะได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองจากหน่วยงานที่จัดอบรม ซึ่งสามารถบันทึกในแฟ้มประวัติของเราได้ อย่างน้อยเราได้รับการพัฒนาความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เทคนิคการตรวจสอบรายการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง (ซื้อลม-ขายลม)

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3

สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่หลายแห่งมีข้อบกพร่องและการทุจริตที่เกิดจากการทำธุรกิจรวบรวมผลผลิต การเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ ซึ่งการทุจริตเกิดขึ้นได้หลายวิธี เช่น การบันทึกรายการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง การนำผลผลิตไปขายส่วนตัว การตัดผลผลิตยุบตัวหรือขาดหาย หรือเสื่อมสภาพสูงกว่าความเป็นจริงและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และการบันทึกน้ำหนักผลิตภัณฑ์ที่ซื้อต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อนำส่วนต่างของน้ำหนักไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น ซึ่งวิธีการบันทึกรายการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง หรือการซื้อลม-ขายลม เป็นวิธีที่พบบ่อยและเกิดมูลค่าความเสียหายสูง ซึ่งสาเหตุที่พบบอกนอกจากจะเกิดขึ้นจากการเจตนาทุจริตเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ยังพบในการตกแต่งตัวเลขทางบัญชี เพื่อให้งบการเงินน่าเชื่อถือและสามารถนำงบการเงินนั้นไปใช้ในการขอรับการสนับสนุนเงินงบประมาณตามมาตรการในการช่วยเหลือเกษตรกรจากรัฐบาล หรือองค์กรอื่น ๆ

วิธีการบันทึกบัญชีซื้อ-ขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง

การซื้อ-ขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ส่วนใหญ่จะบันทึกซื้อด้วยเงินสดเพื่อเบิกเงินสดออกไปใช้ส่วนตัว โดยมีวิธีการคือ เจ้าหน้าที่ตลาดจะจัดทำหลักฐานการซื้อ คือ ใบรับผลผลิต แล้วนำไปเบิกเงินกับเจ้าหน้าที่การเงิน และจะบันทึกขายเงินเชื่อให้กับบุคคลภายนอกที่อาจเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา ซึ่งผู้กระทำทุจริตได้จัดทำไว้ล่วงหน้า โดยจัดทำหลักฐานการขาย คือ ใบส่งของหรือใบส่งมอบผลผลิต สหกรณ์บางแห่งจะบันทึกขายเชื่อในวันเดียวกับบันทึกซื้อเงินสด แต่ส่วนใหญ่จะบันทึกขายเชื่อเมื่อใกล้วันสิ้นปีบัญชี เพื่อไม่ให้มีสินค้าคงเหลือในบัญชี การตรวจสอบลูกหนี้คงเหลือวันสิ้นปีผู้สอบบัญชีจะส่งหนังสือยืนยันยอดกับลูกหนี้ตามรายชื่อและที่อยู่ปรากฏในบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า และจะได้รับตอบกลับถูกต้อง แต่ลูกหนี้ดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสหกรณ์เมื่อไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ (ซึ่งข้อเท็จจริงคือ ไม่ได้เป็นหนี้จริง) และสหกรณ์ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ สุดท้ายขอตัดเป็นหนี้สูญ ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ ความเสียหายตกที่ “สมาชิก”

วิธีการตรวจสอบการซื้อ - ขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดรายการจริง

เนื่องจากการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดรายการจริง (ซื้อลม - ขายลม) สหกรณ์จะมีการจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีไว้ให้ตรวจสอบอย่างครบถ้วน ได้แก่ ใบชั่งน้ำหนัก ใบรับผลผลิต และใบเบิกเงิน และในบางแห่งมีการซื้อผลิตภัณฑ์จำนวนมากแล้วฝากไว้กับผู้ขาย อาจจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีที่แตกต่างกันไป ดังนั้น หากผู้สอบบัญชีตรวจสอบจากเอกสารหลักฐานจะไม่พบข้อบกพร่องแต่อย่างใด จึงต้องใช้เทคนิคการตรวจสอบที่เริ่มต้นด้วย วิธีการสังเกต และการสอบถาม และเมื่อได้ข้อสงสัยจากการสังเกตและการสอบถามแล้ว จึงใช้เทคนิคและวิธีการตรวจสอบอื่นๆ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

1) การสังเกต เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อให้พบสิ่งผิดปกติ และเกิดความสงสัย ซึ่งผู้สอบบัญชีจะต้องกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในเรื่องที่สงสัยนั้น เช่น

- **สังเกตรายการซื้อผลิตผลในงบการเงิน** ว่ามีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นจากปีก่อนมากผิดปกติ หากพบว่ายอดซื้อเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ ให้สงสัยว่าอาจจะไม่มีการซื้อจริง ต้องตรวจสอบรายการที่เกี่ยวข้อง เช่น

- ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเงินทุนหมุนเวียนในการรวบรวมผลิตผล กับปริมาณการรวบรวมผลิตผลในระหว่างปี เพื่อให้ทราบว่ามีการรวบรวมผลิตผลจริงหรือไม่
- ตรวจสอบรายการขายผลิตผล และผลิตผลคงเหลือ เพื่อให้ทราบว่าผลิตผลเข้ามาในสหกรณ์จริง และมีผลิตผลขายออกไป หรือหากไม่ได้ขายจะต้องมีผลิตผลคงเหลืออยู่จริง
- สำนวณข้อมูลปริมาณผลผลิตในพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผลิตผลชนิดเดียวกันที่สหกรณ์รับซื้อว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมหรือไม่

- **สังเกตรายการซื้อผลิตผลในบัญชีแยกประเภท** ถ้าพบว่าการบันทึกบัญชีจำนวนมากซ้ำกันบ่อยครั้ง ให้สงสัยว่าจะมีการนำเอกสารมาลงบัญชีซ้ำหรือไม่ได้เกิดรายการจริง ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบและวิเคราะห์เอกสารการลงบัญชีของรายการที่บันทึกซ้ำ เช่น เปรียบเทียบเลขที่ใบชั่งน้ำหนัก ปริมาณ/ราคาข้าวเปลือก และเลขทะเบียนรถขนส่ง เพื่อให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่สหกรณ์ได้มีการแก้ไขรายการในใบชั่งน้ำหนักเดิมในโปรแกรมเครื่องชั่ง เพื่อนำมาบันทึกบัญชีซื้อผลิตผลซ้ำ และเบิกเงินจากสหกรณ์อีกครั้งหรือไม่

- **สังเกตเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีซื้อ** ว่าเป็นไปตามระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในสำหรับการดำเนินธุรกิจนั้นๆ หรือไม่ รายการที่พบข้อสังเกตบ่อยครั้ง ได้แก่

เอกสารการซื้อผลิตผล ต้องมีใบชั่งน้ำหนัก ใบรับผลิตผล และใบเบิกเงินที่สมาชิก/เกษตรกรผู้ขายลงลายมือชื่อรับเงินประกอบการบันทึกบัญชี หากไม่มี หรือมีไม่ครบถ้วน หรือมีเอกสารอื่นๆ ที่ไม่น่าเชื่อถือ ให้ใช้วิธีตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริง โดย

- ตรวจสอบใบผลิตผลคงเหลือ และเรียกสำเนาใบชั่งน้ำหนักในโปรแกรมเครื่องชั่งมาเปรียบเทียบกับรายการซื้อที่สหกรณ์บันทึกบัญชีไว้

- สุ่มสอบถามและยืนยันกับผู้ขายโดยตรง โดยเฉพาะในรายที่ขายผลิตผลจำนวนมาก

เอกสารการจ่ายชำระหนี้ ต้องมีใบเสร็จรับเงินที่สมบูรณ์จากเจ้าหน้าที่ และผู้รับเงินต้องลงลายมือชื่อรับเงิน หากไม่มี หรือไม่ครบถ้วน หรือสหกรณ์ใช้ใบเบิกเงินเป็นเอกสาร ให้ใช้วิธีการยืนยันยอดกับเจ้าหน้าที่โดยตรง เพื่อให้ทราบว่ามีการจ่ายชำระหนี้จริง

เอกสารการซื้อผลิตผลจากเอกชนแล้วฝากไว้กับผู้ขาย ต้องมีระเบียบของสหกรณ์ หรือมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการฝากผลิตผลไว้นอกที่ทำการสหกรณ์ และมีหลักฐานการฝากที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น สัญญาฝากผลิตผลและหลักประกันการฝาก หากไม่มี หรือไม่ครบถ้วน ให้แจ้งข้อสังเกตตามวิธีการที่กำหนด และใช้วิธีการตรวจนับ

2) **การตรวจนับผลิตผล** ผู้สอบบัญชีควรทำการตรวจนับผลิตผลคงเหลือในระหว่างปีและวันสิ้นปี เพื่อให้ทราบว่าผลิตผลจริงตามยอดคงเหลือในบัญชี ซึ่งการตรวจนับผลิตผลนอกจากตรวจนับปริมาณและสภาพของผลิตผลแล้ว ยังต้องตรวจสอบและวิเคราะห์สถานที่เก็บรักษาผลิตผลว่ามีขนาดบรรจุได้ตามจำนวนผลิตผลที่คงเหลือหรือไม่ เช่น ข้าวเปลือกคงเหลือในทะเบียนคุมสินค้าคงเหลือจำนวน 20,000 ตัน สหกรณ์มีฉางข้าวที่สามารถเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ได้ทั้ง 20,000 ตัน หรือไม่

หากเป็นการตรวจนับผลิตผลที่สหกรณ์ฝากไว้กับผู้ขาย (โรงสีเอกชน) ควรสังเกตสถานที่เก็บผลิตผลของผู้รับฝากว่ามีอยู่จริง เหมาะสมเพียงพอกับจำนวนผลิตผลที่รับฝากหรือไม่ รวมทั้งวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของผู้รับฝาก

3) การวิเคราะห์รายการที่เกี่ยวข้อง ในการซื้อ-ขายผลิตผล สหกรณ์อาจจะมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินการ เช่น ค่าขนส่งหรือค่าใช้จ่ายในการซื้อ ค่าเบี้ยเลี้ยงกรรมการที่รับผิดชอบ ค่าน้ำมันรถตัก ค่าใช้จ่ายในการขาย เป็นต้น ซึ่งหากตรวจพบว่าในวันที่มีรายการซื้อขายจำนวนมาก แต่ไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ให้สอบถามจากผู้เกี่ยวข้องและสอบถามรายการซื้อสินค้า/ผลิตผลในวันอื่นๆ ว่ามีรายการที่เกี่ยวข้องในวันที่ซื้อสินค้า/ผลิตผลหรือไม่ เพื่อเปรียบเทียบกับรายการที่สงสัยว่าจะมีการซื้อ - ขายผลิตผล โดยไม่ได้มีรายการเกิดขึ้นจริง

4) การยืนยันยอด การขายผลิตผลที่ไม่ได้เกิดรายการจริงส่วนใหญ่จะเป็นการขายเงินเชื่อ การตรวจสอบรายการขายเงินเชื่อ นอกจากจะต้องตรวจสอบการกำหนดระเบียบว่าด้วยการขายผลิตผลเงินเชื่อ การจัดทำสัญญาซื้อขาย และหลักประกันที่ค้ำกับมูลหนี้แล้ว สิ่งสำคัญ คือ การยืนยันยอดลูกหนี้คงเหลือด้วยวิธีที่เชื่อถือได้ โดยวิธีการยืนยันยอดโดยตรงกับลูกหนี้ เพื่อให้เห็นสภาพกิจการที่แท้จริงของลูกหนี้ว่ามีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสมกับปริมาณธุรกรรมที่ทำกับสหกรณ์

ท้ายนี้ สิ่งสำคัญที่ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติเมื่อตรวจพบข้อสังเกตที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ คือ การรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ โดยให้ปฏิบัติตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ 0404/ว 85 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2560 เรื่อง แนวปฏิบัติในการรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ ดังนี้

1. เมื่อพบข้อมูลที่เป็นข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชี ให้ผู้สอบบัญชีรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบต่อหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์
2. หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ พิจารณากลับกรองข้อสังเกตที่ได้รับรายงานจากผู้สอบบัญชี หากเห็นว่าเป็นข้อสังเกตที่ควรแจ้งให้สหกรณ์ทราบเพื่อให้สหกรณ์แก้ไขให้ดำเนินการ
 - แจ้งข้อสังเกตเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการสหกรณ์ทันทีที่ได้รับรายงาน
 - รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่ หรือนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด
 - รายงานต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ผ่านระบบสารสนเทศบน Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

บทสรุป การบันทึกรายการซื้อ-ขายผลิตผลที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง เป็นการทุจริตที่มีได้มีความซับซ้อน หากผู้สอบบัญชีมีการสังเกตแจ้งผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และได้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี ระเบียบและคำแนะนำต่างๆ ของทางราชการ และปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระ เหตุการณ์ทุจริตย่อมได้รับการตรวจพบและปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะเกิดความเสียหายต่อสหกรณ์และบรรดาสมาชิก ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีทำงานด้วยความสุข สหกรณ์และสมาชิกเข้มแข็ง ยั่งยืน.

เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์

นางนันทวัลย์ นิลสูงเนิน
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา

ความสำคัญ

เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ในปีที่ผ่านมาพบว่าในสหกรณ์หลายแห่งมีการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้นถือใช้ แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้แจ้งข้อสังเกตหรือให้คำแนะนำเพื่อให้สหกรณ์ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ดังนั้นจึงขอแนะนำเสนอเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และสามารถเป็นผู้สอบบัญชีมืออาชีพหรือเป็น Smart Officer ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เนื้อหา

เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ได้ จึงจะทำให้การวางแผนการปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นไปอย่างถูกต้องและครบถ้วน และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ตัวอย่างในการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่ใช้วิธีการวิเคราะห์งบทดลองของสหกรณ์ต่างๆ เพื่อหารายการที่ผิดปกติ มีดังนี้

1. การวิเคราะห์รายการบัญชีที่ไม่มีรายการเคลื่อนไหว สามารถตรวจพบรายการบัญชีที่ผิดปกติได้ ยกตัวอย่าง เช่น รายการบัญชีลูกหนี้เงินกองทุนสงเคราะห์เจ้าหน้าที่ หากในงบทดลองไม่มีรายการเคลื่อนไหวด้านการชำระหนี้ นั้นแสดงถึงความผิดปกติของรายการบัญชี เพราะโดยปกติแล้วลูกหนี้กองทุนสงเคราะห์เจ้าหน้าที่จะต้องมีการส่งชำระหนี้เป็นรายเดือน ดังนั้น ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการสอบถามเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบเงื่อนไขการส่งชำระหนี้ และสอบถามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติถูกต้องหรือไม่ ในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาพบว่า มีหลายสหกรณ์ที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบ กล่าวคือ ไม่ส่งชำระหนี้เป็นรายเดือนตามที่ระเบียบกำหนดไว้ แต่มีการส่งชำระหนี้ครั้งเดียวเป็นรายปี ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวไม่เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้ จึงได้แจ้งข้อสังเกตต่อสหกรณ์และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบว่าต้องส่งชำระหนี้เป็นรายเดือน รวมถึงจะต้องมีการคำนวณค่าปรับผิดสัญญาและส่งชำระค่าปรับด้วย เพื่อให้เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดไว้ และอีกตัวอย่าง คือ รายการบัญชีสินค้าคงเหลือที่มียอดยกมาต้นปีปลายปีเท่ากัน นั้นแสดงถึงความผิดปกติของรายการบัญชี เพราะโดยปกติแล้วสินค้าคงเหลือจะมีการจำหน่ายบ้างในระหว่างปี ดังนั้น ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์การตรวจนับสินค้า ตรวจสอบสภาพของสินค้า ตรวจสอบปริมาณของสินค้าคงเหลือ ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการตรวจนับ ทดสอบการคำนวณ/การตีราคา สอบถามเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ เมื่อทำการตรวจสอบแล้วหากพบว่าการตีราคาสินค้าคงเหลือแสดงมูลค่าไม่ถูกต้องจะต้องแจ้งให้สหกรณ์ปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

2. การวิเคราะห์รายการบัญชีที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นการตรวจสอบรายการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เนื่องจากข้อมูลของรายการหนึ่ง ๆ อาจมีความสัมพันธ์กับรายการอื่นๆ ได้ เช่น ขาย-ต้นทุนขาย/รับคืนสินค้า/ลูกหนี้การค้า, ซื้อ-เจ้าหนี้การค้า, ลูกหนี้การค้า-ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ, เงินให้กู้-ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้, เงินรับฝาก-ดอกเบี้ยจ่าย, ทรัพย์สินถาวร-ค่าเบี่ยประกัน/ค่าเสื่อมราคา ในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาได้ใช้การวิเคราะห์รายการบัญชีที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทำให้สามารถตรวจพบรายการบัญชีที่ผิดปกติได้ ยกตัวอย่าง เช่น ในงบทดลองของสหกรณ์ปรากฏรายการบัญชีเงินทรงแจยดำเนินคดี โดยไม่มีรายการบัญชีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี นั้นแสดงถึงความผิดปกติของรายการบัญชี เพราะโดยปกติแล้วเมื่อศาลได้มีการพิพากษาลูกหนี้ บัญชีเงินทรงแจยดำเนินคดีจะต้องปรับปรุงบัญชีรวมเป็นบัญชีลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่ากับจำนวนที่ศาลสั่งให้จำเลยชำระ ในส่วนของเงินทรงแจยดำเนินคดีที่ศาลไม่สั่งให้จำเลยชำระจะต้องปรับปรุงบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบอื่นเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม โดยตรวจสอบรายละเอียดของเงินทรงแจยดำเนินคดี ว่าเป็นของลูกหนี้รายใด มีการยื่นฟ้องหรือยัง และศาลพิพากษาหรือยัง การปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า มีหลายสหกรณ์ที่ยังคงมีบัญชีเงินทรงแจยดำเนินคดี ทั้งๆ ที่ศาลได้มีการพิพากษาลูกหนี้หมดแล้ว จึงได้แจ้งข้อสังเกตต่อสหกรณ์และแจ้งให้ปรับปรุงบัญชีตามคำแนะนำวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดไว้

และอีกตัวอย่าง คือ ในงบทดลองของสหกรณ์ปรากฏรายการบัญชีลูกหนี้การค้า รายการบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า แต่ไม่มีรายการบัญชีรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าและรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าค้างรับ นั้นแสดงถึงความผิดปกติของรายการบัญชี เพราะโดยปกติแล้วถ้ามีรายการบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า นั้นหมายถึงว่า สหกรณ์มีลูกหนี้การค้าที่ผิดนัดชำระหนี้ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบอื่นเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการสอบถามเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบเงื่อนไขการชำระหนี้ระยะเวลาการให้เครดิต สอบทานระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้ และตรวจเอกสารหลักฐานการเป็นหนี้ การปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า มีหลายสหกรณ์ที่ปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่คิดค่าปรับจากลูกหนี้การค้าที่ผิดนัดชำระหนี้ตามที่ระเบียบกำหนดไว้ จึงได้แจ้งข้อสังเกตต่อสหกรณ์และแจ้งให้คำนวณค่าปรับจากลูกหนี้การค้าที่ผิดนัดและปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้อง รวมถึงการปรับปรุงบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าค้างรับไว้ด้วย เพื่อให้การปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้และถูกต้องตามนโยบายการบัญชีที่รับฟังง่าย เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ยอดคงเหลือของแต่ละรายการบัญชี สามารถตรวจพบรายการบัญชีที่ผิดปกติได้ ยกตัวอย่าง เช่น ในงบทดลองของสหกรณ์ปรากฏรายการบัญชีค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาบุตรเป็นจำนวนมาก ได้ตั้งข้อสังเกตและสงสัยไว้ก่อนว่าการเบิกจ่ายเงินดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้องตามที่ระเบียบกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพราะตามที่ควรจะเป็นค่ารักษาพยาบาลไม่ควรจะมีจำนวนมาก เนื่องจากสหกรณ์ได้ทำประกันสังคมให้กับเจ้าหน้าที่แล้ว ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี จึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานใบสำคัญจ่าย สอบทานระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้ และสอบถามเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบว่าบุคคลในครอบครัวของเจ้าหน้าที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาบุตรจากหน่วยงานอื่นหรือไม่ ในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลไม่เป็นไปตามระเบียบกำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ได้มีการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลของตนเอง เนื่องจากไม่ได้ไปใช้สิทธิในการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลที่ทำประกันสังคมไว้ แต่ได้ไปตรวจรักษาจากโรงพยาบาลอื่นแล้วนำใบเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาลมาเบิกเงินที่สหกรณ์ และมีการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลของบุคคลในครอบครัวและค่าการศึกษาบุตร โดยที่บุคคลในครอบครัวและบุตรผู้นั้นมีสิทธิได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาบุตรจากหน่วยงานอื่น กล่าวคือ มีการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลของบิดา-มารดา โดยที่เจ้าหน้าที่มีพี่น้องรับราชการ และมีการเบิกค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาของบุตร โดยที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่เป็นข้าราชการ เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าว

ไม่เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้ จึงได้แจ้งข้อสังเกตต่อสหกรณ์และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบว่าการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาบุตร จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้

และอีกตัวอย่าง คือ ในงบทดลองปรากฏรายการบัญชีเงินประกันการใช้โทรศัพท์ นั้นแสดงถึงรายการบัญชีที่ผิดปกติ เนื่องจากองค์การโทรศัพท์ได้คืนเงินประกันการใช้โทรศัพท์ให้กับลูกค้าเมื่อหลายปีมาแล้ว แต่ทำไมสหกรณ์ยังคงมีรายการบัญชีปรากฏยอดเงินประกันการใช้โทรศัพท์คงเหลืออยู่ จึงได้สอบถามเจ้าหน้าที่และตรวจสอบหลักฐานเงินประกันดังกล่าว และแนะนำให้เจ้าหน้าที่ไปติดต่อขอรับเงินประกันการใช้โทรศัพท์คืนโดยเร็ว และอีกตัวอย่าง คือ ในงบทดลองของสหกรณ์ที่มีอาคารสำนักงาน มีที่ทำการถาวรแต่ไม่ปรากฏรายการบัญชีเงินประกันการใช้ไฟฟ้าหรือน้ำประปา นั้นแสดงถึงความผิดปกติของรายการบัญชี เพราะโดยปกติแล้วถ้ามีที่ทำการถาวรเป็นของตนเอง การขอใช้ไฟฟ้าหรือน้ำประปาจะต้องมีเงินประกัน ดังนั้น จึงได้แนะนำให้สหกรณ์ขอยืนยันยอดกับการไฟฟ้าหรือการประปาและปรับปรุงบัญชีตามหลักฐานการยืนยันยอดที่ได้รับ เป็นต้น

สรุปผล

จากเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากงบทดลองของสหกรณ์ข้างต้น ผู้เขียนหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และผู้สนใจศึกษา และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้ในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ทุกแห่งจะต้องมีองค์ความรู้และได้รับการอบรมพัฒนาเพิ่มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสหกรณ์และการดำเนินธุรกิจที่มีความหลากหลายและซับซ้อนของสหกรณ์ในปัจจุบัน และเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมถึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

นางสาวสุพัตรา จันทร์ตา
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

บทนำ

จากการที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้นำระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Working Papers: EWP) เป็นเครื่องมือสำหรับผู้สอบบัญชีในการบริหารจัดการงานสอบบัญชีและการควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ โดยเริ่มตั้งแต่การประเมินความเสี่ยง การวางแผนการตรวจสอบ การบันทึกผล การสรุปผลการตรวจสอบและการสอบทานงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนหากผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจในระบบและขั้นตอน การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี อาจล่าช้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของงานสอบบัญชี

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว สามารถปิดแฟ้ม EWP ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้การทำงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการทำงาน รวมทั้งนำเทคนิคต่าง ๆ มาประกอบการทำงาน

ขั้นตอนการปฏิบัติงานสอบบัญชีในระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์

1. การใช้เครื่องมือประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี ในระบบ TeamRisk โดยการเลือกปัจจัยเสี่ยงในฐานข้อมูลความเสี่ยง ตามหัวข้อที่มีความเสี่ยง เมื่อเลือกปัจจัยเสี่ยงเรียบร้อยแล้ว ระบบจะแสดงปัจจัยเสี่ยงในแบบประเมินความเสี่ยงรวมถึงการควบคุมที่มีอยู่ ให้ผู้สอบบัญชีระบุคะแนนความเสี่ยง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเสี่ยงสืบเนื่องของธุรกิจ (Inherent) โอกาสที่จะเกิด (Likelihood) ผลกระทบ (Impact) และความเสี่ยงที่ยังหลงเหลืออยู่ (Residual)
2. เมื่อผู้สอบบัญชีทำการประเมินปัจจัยเสี่ยงระบุค่าคะแนนของผลกระทบและโอกาสที่จะเกิด รวมทั้งความเสี่ยงที่ยังหลงเหลืออยู่ รวมถึงการออกรายงานระบบประเมินความเสี่ยง (TeamRisk) เพื่อส่งปัจจัยเสี่ยงไปที่ระบบ TeamEWP
3. หลังจากได้แฟ้มข้อมูลตรวจสอบของสหกรณ์แล้ว ผู้สอบบัญชีจะเริ่มการวางแผนและบริหารจัดการงานสอบบัญชีพร้อมทั้งมอบหมายงานให้ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ซึ่งในกระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในการมอบหมายให้ผู้ช่วยปฏิบัติงานในด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้นต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีประกอบด้วย
4. การบันทึกผลการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบตามแนวการสอบบัญชีตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่ผู้สอบบัญชีเกิดความรู้สึกว่า ทำให้เสียเวลาค่อนข้างมาก เหมือนระบบการทำงานมีความซ้ำซ้อนมากยิ่งขึ้นและมีความสับสนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด อีกทั้งความเพียงพอของคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้สหกรณ์ที่ใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นล่าช้าขึ้น บวกกับการบันทึกผลการตรวจสอบ การสรุปผลการตรวจสอบ และการแนบเอกสารประกอบในระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนค่อนข้างช้า จึงทำการปิดแฟ้มระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ ไม่เป็นไปตามที่กำหนด

เทคนิคดีๆ

จากที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอบบัญชีที่ใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ประกอบกับผู้ช่วยผู้สอบบัญชี(พนักงานราชการ) ที่มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนเกือบทุกปี ส่งผลให้การปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีไม่ต่อเนื่อง จึงมีแนวคิดเทคนิคขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานง่ายและรวดเร็วขึ้น

➤ เมื่อผู้สอบบัญชีได้กำหนดแนวการสอบบัญชีและมอบหมายงานให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและหัวหน้าได้สอบทานการวางแผนงานสอบบัญชีแล้ว ผู้สอบบัญชี จะทำการ Generate Report ออกจาก TeamEWP ในรูปแบบ Microsoft Word

➤ ซึ่งผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จะได้รับ EWP Procedure Report และจะทำการเลือกเฉพาะงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายเพื่อใช้ในการตรวจสอบ โดยใช้วิธีการตรวจสอบตามแนวการสอบบัญชีที่กำหนด

➤ การเข้าตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและสอบบัญชีประจำปี เมื่อเข้าปฏิบัติงาน ณ ที่ทำการสหกรณ์ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจะนำวิธีการตรวจสอบในแต่ละเรื่องที่ได้เลือกไว้แล้วโดยเน้นการทดสอบการควบคุม ในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี เพื่อความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายในของ สหกรณ์ ส่วนการตรวจสอบเนื้อหาสาระจะเน้นไปที่การสอบบัญชีประจำปี และอาจมีการทดสอบการควบคุมประกอบเพิ่มเติมกรณีระบบการควบคุมภายในระหว่างปีมีจุดอ่อน พร้อมบันทึกผลการตรวจสอบ จัดทำกระดาษทำการประกอบและสรุปผลการตรวจสอบในรูปแบบ Microsoft Word

➤ เมื่อตรวจสอบตามแนวการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมายแล้ว ผู้สอบบัญชีจะสอบทานความถูกต้องเพื่อนำมาบันทึกผลการตรวจสอบ รวมถึงจัดทำกระดาษทำการประกอบ สรุปผลการตรวจสอบและบันทึกข้อสังเกตในแต่ละเรื่อง

➤ เมื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนแล้ว ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจะนำการตรวจสอบที่ผู้ตรวจสอบบันทึกไว้ในรูป Microsoft Word คัดลอกวางใน TeamEWP ในหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งลงมือชื่อ (Prepared) ซึ่งในส่วนนี้ช่วยลดระยะเวลาในการบันทึกผลการตรวจสอบเข้าสู่ระบบ TeamEWP ได้มาก

➤ เมื่อทำการบันทึกผลการตรวจสอบ และแนบเอกสารประกอบครบถ้วนแล้ว ผู้สอบบัญชีจะทำการสอบทานงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเป็นลำดับสุดท้าย (Reviewed)

➤ ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบทดลองและงบการเงินและเปรียบเทียบกับบัญชีกับกระดาษทำการที่ได้จัดทำว่าถูกต้องตรงกัน พร้อมทั้งจัดทำร่างรายงานของผู้สอบบัญชีและร่างรายงานผลการตรวจสอบบัญชี เสนอหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสอบทานงานในระบบ TeamEWP

➤ เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน หลังจากได้รับงบการเงินที่คณะกรรมการได้ลงลายมือชื่อแล้ว จะทำการสแกนงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานผลการตรวจสอบบัญชีที่ได้ลงลายมือชื่อแล้ว พร้อมทั้งนำผลยืนยัน Input from เข้าแนบใน TeamEWP และส่งให้หัวหน้าสอบทานงานครั้งสุดท้าย (Reviewed) จากนั้นจะทำการปิดแฟ้มข้อมูลการตรวจสอบ (Finalize Project) ในวันเดียวกัน

สรุปผล

การนำระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Working Papers : EWP) มาใช้เป็นการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี อีกทั้งเป็นการควบคุมการทำงานและประเมินความสามารถของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีว่ามีความเข้าใจระบบงานและธุรกิจของสหกรณ์อย่างไร

การทำงานในระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ ไม่สามารถลดขั้นตอนในกระบวนการการทำงานได้ แต่สามารถที่จะทำงานได้โดยไม่เป็นภาระของผู้ปฏิบัติ และยังทำให้ปิดแฟ้มการตรวจสอบได้เร็วอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การทำงานในระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Working Papers: EWP) ถือว่ามีใช้ระบบใหม่ แต่เนื่องจากผู้สอบบัญชีที่ได้รับการอบรมเป็นผู้สอบบัญชีที่อาวุโส เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติจริงจะเป็นผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่บรรจุใหม่หรือยังไม่ได้รับการอบรมที่ลึกซึ้ง เห็นควรที่จะส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาและต่อยอดการทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง : คู่มือการพัฒนาคุณภาพงานสอบบัญชีโดยใช้กระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์(Electronic Working Papers : EWP)

64

แนวทางการเตรียมความพร้อมในการตรวจนับสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสาร สำหรับสหกรณ์ที่รวบรวมกาแฟสารสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระนอง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระนอง

หลักการและเหตุผล

ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดพันธกิจ ตรวจสอบบัญชีและควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จึงมีการพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยเป้าหมายในการให้ความรู้และฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงานคือผู้สอบบัญชีทุกระดับและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จากปัญหาที่พบในการตรวจนับสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสาร ณ วันสิ้นปี ซึ่งสินค้าคงเหลือมีปริมาณมาก ลักษณะบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก ยากต่อการยกย้าย ปริมาณของกาแฟสารบรรจุแต่ละกระสอบมีปริมาณแตกต่างกัน ทำให้มีความยุ่งยากในการตรวจนับ ผู้สอบบัญชีขาดความเชื่อมั่นในปริมาณสินค้าคงเหลือที่เข้าสู่เหตุการณ์การตรวจนับ สืบเนื่องจากฤดูกาลรวบรวมกาแฟสารจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป จึงเป็นผลให้สหกรณ์ต่าง ๆ มีสินค้าประเภทกาแฟสารคงเหลือเป็นจำนวนมากในวันสิ้นปีบัญชี โดยเฉพาะสหกรณ์ที่มีปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม , 31 มีนาคม และ 30 เมษายน ประกอบกับวิธีการนับสินค้าคงเหลือประเภทนี้หากปฏิบัติโดยการนำสินค้าขึ้นชั่งน้ำหนักเป็นวิธีการที่ยุ่งยาก และทำให้สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายในการนับสินค้าคงเหลือเพิ่มขึ้น ทั้งในส่วนของค่าแรงงานยกกาแฟสาร และค่าจ้างรถบรรทุก จากสาเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นต้องหาวิธีการอื่นทดแทน เพื่อหาค่าของสินค้าคงเหลือที่ใกล้เคียงกับสินค้าที่นำไปชั่งน้ำหนักจริง ซึ่งต้องเป็นวิธีการที่ผู้สอบบัญชียอมรับได้ โดยสหกรณ์ที่ดำเนินการรวบรวมกาแฟสาร ต้องกำหนดให้การบรรจุสินค้ากาแฟสารในแต่ละกระสอบมีปริมาณที่เท่ากันทุกกระสอบและบันทึกในทะเบียนคุมสินค้าโดยใช้หน่วยนับเป็นกระสอบ เพื่อสะดวกในการตรวจนับสินค้าคงเหลือในระหว่างปีและวันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ และสามารถนำผลการตรวจนับไปเปรียบเทียบกับสินค้าคงเหลือในทะเบียนคุมสินค้าได้ทันที ซึ่งผู้สอบบัญชีต้องแนะนำวิธีการนี้ให้แก่สหกรณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสารต่อไปจากวิธีการดังกล่าวผู้สอบบัญชีสามารถทดสอบนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีหรือระหว่างปีได้ และสามารถนำผลการทดสอบมาเปรียบเทียบกับสินค้าคงเหลือตามทะเบียนคุมสินค้าได้ทันที ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอบบัญชีจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติในเรื่องนี้ เพื่อจะได้แนะนำให้แก่สหกรณ์หรือนำไปใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการทำหน้าที่ในฐานะผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี เป็นผลให้การปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

บทวิเคราะห์ / แนวความคิด / ข้อเสนอแนะ

จากหลักการและเหตุผล จึงมีแนวความคิดในการพัฒนาผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในการแนะนำให้สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมกาแฟสาร ให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสาร โดยการแนะนำให้แก่สหกรณ์ทราบแนวทางการปฏิบัติ ก่อนเข้าสู่ฤดูกาลรวบรวมกาแฟสาร โดยให้สหกรณ์ใช้นโยบายบรรจุกาแฟสารเข้าเก็บในโกดังด้วยกระสอบปานขนาดบรรจุ 60 กิโลกรัม แต่สหกรณ์ต้องบรรจุกาแฟสารจริงเพียงกระสอบละ 50 กิโลกรัมเพื่อให้กระสอบมีลักษณะแบนและมีความสะดวกในการยกย้าย และกำหนดให้จัดวางเป็นแนวอนบนบนแผ่นพาเลท โดยแต่ละกองให้วางเป็นชั้นๆ ละ 7 กระสอบหรือเรียกว่าหนึ่งขา

เช่นเดียวกันกับจัดวางกระสอบปุ๋ยบนแผ่นพาเลท สำหรับความสูง ในการจัดวางขึ้นอยู่กับปริมาณของกาแฟสารที่จัดเก็บและขนาดของโกดัง อาจจะวาง 10 ชั้นหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสม ในการทดสอบการตรวจนับของผู้สอบบัญชีจะทำการตรวจนับกาแฟสารคงเหลือแต่ละกองคุณด้วยความสูง เพื่อให้ทราบจำนวนกาแฟสารที่คงเหลือจำนวนหน่วยเป็นกระสอบ แล้วจึงคำนวณค่ากาแฟสารคงเหลือเป็นกิโลกรัม ซึ่งเป็น หน่วยเดียวกับจำนวนที่ใช้ในการรวบรวมและในการจำหน่าย จากการทดสอบดังกล่าวข้างต้น ผู้สอบบัญชีจะทราบถึงปริมาณของกาแฟสารคงเหลือจากการตรวจนับและนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนของกาแฟสารที่แสดงไว้ในทะเบียนคุมสินค้าและสามารถสรุปปริมาณสินค้าคงเหลือขาดเกินได้

จากวิธีการข้างต้น ได้นำเสนอต่อที่ประชุมของสำนักงานเพื่อเผยแพร่แนวคิดแก่ผู้สอบบัญชีอื่นและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีให้ทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟสารสำหรับสหกรณ์ที่รวบรวมกาแฟสารหรือแปรรูปกาแฟสาร เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสอบบัญชี และให้ผู้สอบบัญชีเสนอแนวคิดดังกล่าวต่อที่ประชุมคณะกรรมการของสหกรณ์ที่รวบรวมกาแฟหรือแปรรูปกาแฟสารเพื่อให้ผู้บริหารและฝ่ายจัดการทราบ และถือใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของสหกรณ์ต่อไป

กาแฟหรือ Coffee มีชื่อทางพฤกษศาสตร์คือ Coffee Arabica L. อยู่ในวงศ์ Rubica Ceae และมีชื่อสามัญว่า Arabica Coffee, Common Coffee กาแฟเติบโตได้ดีในที่สูงอากาศชื้น กาแฟเป็นพืชที่ขึ้นตามป่าธรรมชาติมาก่อนที่มนุษย์จะนำออกมาจากป่ามาเป็นพืชทางการค้าหรือพืชเศรษฐกิจ มีผู้นิยมบริโภคทั่วทุกมุมโลก สร้างธุรกิจได้หลากหลายแขนง มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกาแฟเป็นจำนวนมาก

ในประเทศไทยมีการผลิตกาแฟทั้งสิ้น 2 สายพันธุ์ ได้แก่ กาแฟพันธุ์โรบัสต้า (Robusta coffee) ซึ่งเพาะปลูกมากแถบจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ และนครศรีธรรมราช คิดเป็นปริมาณประมาณปีละ 80,000 ตัน และกาแฟพันธุ์อาราบิก้า (Arabica coffee) เพาะปลูกมากแถบจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก ซึ่งเป็นพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลและอากาศเย็น ซึ่งคิดเป็นปริมาณปีละประมาณ 500 ตัน

กระบวนการ/ขั้นตอนการรวบรวมผลิตผลกาแฟสาร

การรวบรวมผลิตผลกาแฟสารของสหกรณ์แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 สหกรณ์รวบรวมผลิตผลกาแฟผลสดเซอร์จากสมาชิก เกษตรกรทั่วไปและสหกรณ์อื่นส่งจำหน่ายให้กับบริษัทเอกชนเพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จรูปในช่วงฤดูกาล โดยมีผลิตผลกาแฟผลสดเซอร์คงเหลือหรืออาจมีเหลือแต่จำนวนไม่มากนักขึ้นอยู่กับปีทางบัญชีของสหกรณ์

แบบที่ 2 สหกรณ์รวบรวมผลิตผลกาแฟสารจากสมาชิก เกษตรกรทั่วไปและสหกรณ์อื่น ส่งจำหน่ายให้กับบริษัทเอกชนเพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จรูปส่วนหนึ่ง และนำผลิตผลกาแฟสารเพื่อส่งเข้าโรงงานผลิตกาแฟรูปแบบต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อนำไปผลิตเป็นกาแฟ คั่ว บด โดยจะมีผลิตผลกาแฟคงเหลือในรูปของกาแฟสารซึ่งเป็นวัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูปในรูปของกาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด

กระบวนการรวบรวมผลิตผลกาแฟสารของสหกรณ์และขั้นตอนเตรียมการเพื่อรองรับการตรวจนับสินค้ากาแฟสารคงเหลือ ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

(1) ติดประกาศราคาซื้อกาแฟสารเป็นประจำวันไว้ที่สหกรณ์หรือโรงงานของสหกรณ์ เพื่อแจ้งให้สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกทราบ โดยใช้ราคาเทียบเคียงกับราคาของบริษัทเอกชนผู้ผลิตสินค้ากาแฟซึ่งได้เปิดจุดรับซื้อกาแฟสาร) ที่เปิดจุดรวบรวมในบริเวณใกล้เคียงกับสหกรณ์

(2) ตรวจสอบคุณภาพของผลิตผลกาแฟและกำหนดราคาซื้อขายตามคุณภาพของผลิตผลกาแฟ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าราคาซื้อขายที่สหกรณ์ติดประกาศไว้ แต่สหกรณ์จะมอบหมายหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพให้กับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์หรือคณะกรรมการที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบคุณภาพกาแฟ และมีการวัดความชื้นโดยเครื่องมือวัดความชื้นของกาแฟสาร หลังจากนั้นจึงแจ้งราคาแก่เกษตรกรผู้ขายกาแฟ

(3) ชั่งน้ำหนักผลิตผลกาแฟสารที่สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกรนำมาจำหน่ายต้องใช้เครื่องชั่งขนาดใหญ่ที่เหมาะสม สหกรณ์ต้องกำหนดให้บรรจุกาแฟสารลงในกระสอบป่านให้มีน้ำหนัก 50 กิโลกรัม ต่อ 1 กระสอบเท่านั้น โดยใช้กระสอบขนาด 60 กิโลกรัม เพื่อสะดวกในการยกย้ายและจัดวางในโกดัง แล้วขนถ่ายเก็บไว้ที่โกดังเก็บผลิตผล

(4) การจัดวางสินค้ากาแฟสารที่รับซื้อในโกดัง โดยจัดวางเป็นชั้นๆ โดยเรียกชั้นดังกล่าวว่าขา เช่นเดียวกันกับ การวางแบบชั้นขาของสินค้าปุ๋ยเคมี จำนวนแต่ละขาจะเป็นเลขคู่ สำหรับจำนวนแต่ละชั้นหรือแต่ละขา การแยกกองจัดวางสินค้ากาแฟสารแต่ละกองและความสูงของการวางสินค้ากาแฟสารที่รวบรวมขึ้นอยู่ กับขนาดของโกดังของสหกรณ์ โดยต้องจัดให้มีช่องว่างสามารถเดินวนรอบกองสินค้ากาแฟสารรวมทั้งมองเห็นจำนวนชั้นขาของสินค้าเพื่อสะดวกต่อการตรวจนับได้ง่าย

(5) จัดทำทะเบียนคุมผลิตผลกาแฟสาร ใช้หน่วยนับเป็นกระสอบไว้ในทะเบียนคุมสินค้ากาแฟสาร เมื่อสหกรณ์เบิกสินค้ากาแฟสารจากที่จัดเก็บไว้ในโกดังออกจำหน่าย จะต้องตัดออกจาก ทะเบียนคุมสินค้ากาแฟสารเป็นกระสอบ แล้วจึงแปลงค่าเป็นกิโลกรัมในภายหลังเนื่องจากสหกรณ์ต้องจำหน่ายเป็นกิโลกรัม สหกรณ์ต้องเปรียบเทียบน้ำหนักกาแฟสาร 3 จุด โดยน้ำหนักจุดแรกจะได้โดยการคำนวณ จำนวนสินค้ากาแฟสารตามใบเบิกจำนวนกระสอบคูณ 50 กิโลกรัม จะได้น้ำหนักรวมของสินค้าที่จำหน่ายเป็นกิโลกรัม จุดที่ 2 เป็นการชั่งน้ำหนักสินค้ากาแฟสารของสหกรณ์เองเมื่อสินค้าขึ้นรถบรรทุกซึ่งต้องชั่งน้ำหนักของรถบรรทุกก่อนนำสินค้ากาแฟสารขึ้นบรรทุกทุกครั้ง จุดที่ 3 เป็นน้ำหนักกาแฟสารที่บริษัทรับซื้อ สหกรณ์ต้องจัดทำรายการงานการจำหน่ายสินค้ากาแฟสารทุกครั้ง โดยต้องมีรายงานเปรียบเทียบน้ำหนักทั้ง 3 จุด เพื่อคำนวณหาสินค้ากาแฟสารขาดหายแต่ละครั้งที่มีการจำหน่าย และสหกรณ์ต้องดำเนินการกับน้ำหนักสินค้าที่ขาดหายของแต่ละครั้งให้แล้วเสร็จ การตัดน้ำหนักสินค้ากาแฟขาดหายขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสหกรณ์ที่ได้กำหนดเป็นค่าขาดหายที่เป็นมาตรฐานไว้

ขั้นตอนการตรวจนับ

การนับสินค้ากาแฟสารคงเหลือ ณ วันสิ้นปีบัญชี หรือวันที่ผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบระหว่างปี หรือสหกรณ์ต้องการตรวจนับสินค้ากาแฟโดยกรรมการสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมายตามระยะเวลาที่สหกรณ์กำหนดการควบคุมภายในด้านสินค้าคงเหลือ ให้มีการทดสอบตรวจนับเพื่อหาความมีอยู่จริงของสินค้าคงเหลือจะสามารถทำการตรวจนับจำนวนกาแฟสารที่บรรจุกระสอบได้ทุกครั้งที่ต้องการทำการตรวจนับเพื่อเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าได้ตลอดเวลา

การนับสินค้ากาแฟสารคงเหลือ ต้องแยกนับที่ละกอง โดยผู้ที่จะทำการตรวจนับต้องทราบว่าสหกรณ์จัดวางชั้นขาละก็กระสอบ และต้องเดินวนรอบกองเพื่อตรวจสอบสภาพของกอง สภาพของกระสอบกาแฟสาร ตรวจสอบระดับความสูงเท่ากันทุกด้านหรือไม่ และใช้บันไดหรือยี่นบนรถโฟคลิฟเพื่อตรวจสอบและต้องทำการนับสินค้าคงเหลือซึ่งวางชั้นบนสุดก่อน หากพบว่าสินค้ากาแฟสารคงเหลืออยู่ไม่ครบชั้นขา ต่อมาจึงทำการนับสินค้าคงเหลือโดยการนับจำนวนชั้นขา และนำจำนวนชั้นขาที่นับได้มาคูณจำนวนสินค้ากาแฟสารต่อชั้นขาที่กำหนดให้จัดวาง เมื่อได้ผลรวมที่ได้จากการคำนวณจึงนำผลมาบวกรวมกับสินค้าคงเหลือกาแฟสารชั้นบนสุดที่จัดวางไม่ครบชั้นขาที่ได้นับก่อนแล้ว จึงจะได้ยอดรวมจำนวนกระสอบของสินค้ากาแฟสารทั้งหมดของสินค้ากองนั้นๆ ทำเช่นนี้ ทุกกองของสินค้าคงเหลือกาแฟสารจนครบทั้งหมด แล้วจึงนำจำนวนกระสอบสินค้ากาแฟสารที่นับได้คูณด้วย 50 กิโลกรัม จะได้น้ำหนักสินค้ากาแฟสารคงเหลือทั้งสิ้นเป็นกิโลกรัม

ขั้นตอนสรุปผลการตรวจนับสินค้าคงเหลือกาแฟसार

เมื่อทำการตรวจนับกาแฟसार ที่บรรจุกระสอบที่คงเหลือในโกดังทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว จะต้องหาผลรวมจำนวนกระสอบกาแฟसार ที่นับได้จากใบตรวจนับมาเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือตามทะเบียนคุมสินค้ากาแฟसारคงเหลือ ว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ อย่างไร ในการคำนวณหามูลค่าของสินค้าคงเหลือจะต้องใช้จำนวนหน่วยเป็นกระสอบที่นับได้คูณด้วย 50 กิโลกรัม เพื่อคำนวณหาปริมาณสินค้าคงเหลือกาแฟसारเป็นกิโลกรัม แล้วจึงใช้ราคาทุนหรือราคาที่เราคาดว่าจะได้รับของกาแฟसारขณะนั้น โดยต้องเลือกราคาที่ต่ำกว่าคูณกับจำนวนกาแฟसारที่นับได้ซึ่งใช้หน่วยเป็นกิโลกรัม จึงจะได้มูลค่าสินค้าคงเหลือที่จะแสดงในงบการเงินของสหกรณ์

การตัดน้ำหนักรวมสินค้ากาแฟसारขาดหาย

การตัดน้ำหนักรวมสินค้ากาแฟसारขาดหายระหว่างปี ซึ่งเป็นเรื่องปกติของสินค้าประเภทผลิตผลทางการเกษตรที่มีการขาดหายของน้ำหนักระหว่างการรวบรวมหรือเก็บรักษา สหกรณ์สามารถเลือกตัดน้ำหนักรวมขาดหายได้ 2 วิธี ดังนี้

(1) การตัดน้ำหนักรวมสินค้าขาดหายแต่ละเดือนที่มีการขายสินค้ากาแฟसार โดยผู้จัดการนำเสนอรายงานสินค้ากาแฟसारขาดน้ำหนักรวมตามรายงานต้องแสดงจำนวนน้ำหนักทั้งสิ้นที่ทำการเบิกจากคลังสินค้า คำนวณได้จากจำนวนกระสอบกาแฟसारคูณด้วย 50 จะได้น้ำหนักรวมของสินค้าที่นำออกขาย และนำน้ำหนักของสินค้ากาแฟसारที่ขายได้ตามใบรับสินค้าหรือใบเสร็จรับเงินของบริษัทเอกชนที่ซื้อกาแฟसारมาเปรียบเทียบกับน้ำหนักที่ขาดหาย คำนวณหาจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่ขาดหายและนำมาเปรียบเทียบกับอัตราขาดหายที่กำหนดไว้เป็นอัตรามาตรฐานของสหกรณ์

(2) การตัดน้ำหนักรวมขาดหาย ณ วันสิ้นปี โดยสหกรณ์สามารถนำจำนวนกระสอบสินค้ากาแฟसारที่เบิกขายทั้งปี คูณด้วย 50 จะได้น้ำหนักรวมของสินค้าที่นำออกขายเป็นกิโลกรัม และนำน้ำหนักของสินค้ากาแฟसारที่ขายได้ ตามใบรับสินค้าหรือใบเสร็จรับเงินของบริษัทเอกชนที่ซื้อกาแฟसारเป็นจำนวนกิโลกรัมทั้งปี มาเปรียบเทียบกับน้ำหนักสินค้าที่ขาดหายและคำนวณหาจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่ขาดหายและนำมาเปรียบเทียบกับอัตราขาดหายที่กำหนดไว้เป็นอัตรามาตรฐานของ

ทั้ง 2 วิธีนี้ หากจำนวนสินค้ามีน้ำหนักขาดหายต่ำกว่าหรือเท่ากับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คณะกรรมการของสหกรณ์จะพิจารณาให้ลดหย่อนเป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ทั้งจำนวน หากสินค้าขาดน้ำหนักเกินเกณฑ์ที่สหกรณ์ได้กำหนดไว้ คณะกรรมการสหกรณ์จะพิจารณาให้มีผู้รับผิดชอบน้ำหนักส่วนที่ขาดหายเกินเกณฑ์ ทั้งนี้สหกรณ์ต้องทดสอบการขาดหายของผลิตผลที่รวบรวม เพื่อหาค่าขาดหายของแต่ละสหกรณ์ไว้เป็นค่ามาตรฐาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จะเป็นผลให้การปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ผู้สอบบัญชีแนะนำให้สหกรณ์มีการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือประเภทกาแฟसारที่ดีและมีประสิทธิภาพ
- ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้อย่างถูกต้อง

65

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานการวางแผนการสอบบัญชี สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน

นางสาวจาริยา พูนพิพัฒน์พงษ์
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์หนองคาย

ตามกระบวนการงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการสอบบัญชี ตามมาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งประกอบด้วย การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยต้องวิเคราะห์ข้อมูล ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการควบคุมภายในของสหกรณ์ เพื่อระบุ ประเมิน และวิเคราะห์ความเสี่ยง ตามวงจรธุรกิจและลำดับรายการในงบการเงิน รวมถึงสรุปผลการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีเพื่อจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม ผู้สอบบัญชีต้องกำหนดขอบเขตงานโดยกำหนดรายการบัญชีที่ต้องตรวจสอบจากรายการ ที่เป็นความเสี่ยง ระดับความเสี่ยงที่เหลืออยู่และวิธีการตรวจสอบที่สำคัญ พร้อมทั้งกำหนดระดับความมีสาระสำคัญ ที่มีผลกระทบต่อการปรับปรุงรายการบัญชี และการจัดทำแนวการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องกำหนดวัตถุประสงค์การตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบบัญชี ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสรุปผลการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีและวิธีการตรวจสอบที่กำหนดไว้ในแผนการสอบบัญชีโดยรวม

สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระบบการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีปฏิบัติตามกระบวนการงานสอบบัญชีโดยพิจารณาจากความเสี่ยงที่เหลืออยู่มาวางแผนการสอบบัญชีและแนวการสอบบัญชีเพื่อทดสอบการควบคุมและตรวจสอบเนื้อหาสาระตามขั้นตอน แต่สำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กและกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีมีการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุม โดยโอกาสและผลกระทบมีค่าคะแนนเท่าเดิมไม่มีจุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง เนื่องจากไม่มีระบบการควบคุมภายในและปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยตรวจสอบเนื้อหาสาระทุกรายการ ซึ่งผู้สอบบัญชีไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสอบบัญชี เพราะอย่างไรก็ตามตรวจสอบทุกรายการ ซึ่งวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้อาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีไม่ได้หลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การตรวจสอบในแต่ละด้าน อาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงจากการสอบบัญชี

บทวิเคราะห์

จากการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีที่กล่าวในเบื้องต้นยังพบว่า จากการประเมินการปฏิบัติของผู้สอบบัญชีและจากการสอบทานงานและการติดตามงานในสำนักงานฯ และการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีของกลุ่มกำกับมาตรฐานการบัญชีผลปรากฏว่าการวางแผนการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีไม่สอดคล้องและสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างการประเมินความเสี่ยง แผนการสอบบัญชี แนวการสอบบัญชี และวิธีการตรวจสอบบัญชีที่ใช้ไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถระบุและประเมินปัจจัยเสี่ยงได้ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง และส่งผลต่อการกำหนดวิธีการตรวจสอบในแผนการตรวจสอบบัญชี ไม่สามารถตรวจสอบพบข้อมูลที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงินอย่างมีสาระสำคัญได้ หรือไม่สามารถตรวจพบข้อสังเกตเบื้องต้น เพื่อป้องกันมิให้ลูกกลามสร้างความเสียหายให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้

ดังนั้น จึงได้ทำการรวบรวม/วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในแต่ละด้านแต่ละธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน ประกอบด้วย การแบ่งแยกหน้าที่ การจัดทำบัญชี การกำหนดระเบียบ สำหรับการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่ คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในรอบปีบัญชีดำเนินธุรกิจเพียงรอบเดียว การวิเคราะห์ข้อมูลธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์ มีจุดอ่อนหรือความเสี่ยงคล้ายคลึงกัน เพื่อจัดทำเครื่องมือช่วยประเมินความเสี่ยง แผนการสอบบัญชีและแนวการสอบบัญชี สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถนำไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่ได้รับมอบหมาย ครอบคลุมการตรวจสอบบัญชีทุกด้านบรรลุวัตถุประสงค์การตรวจสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี

สรุปผล

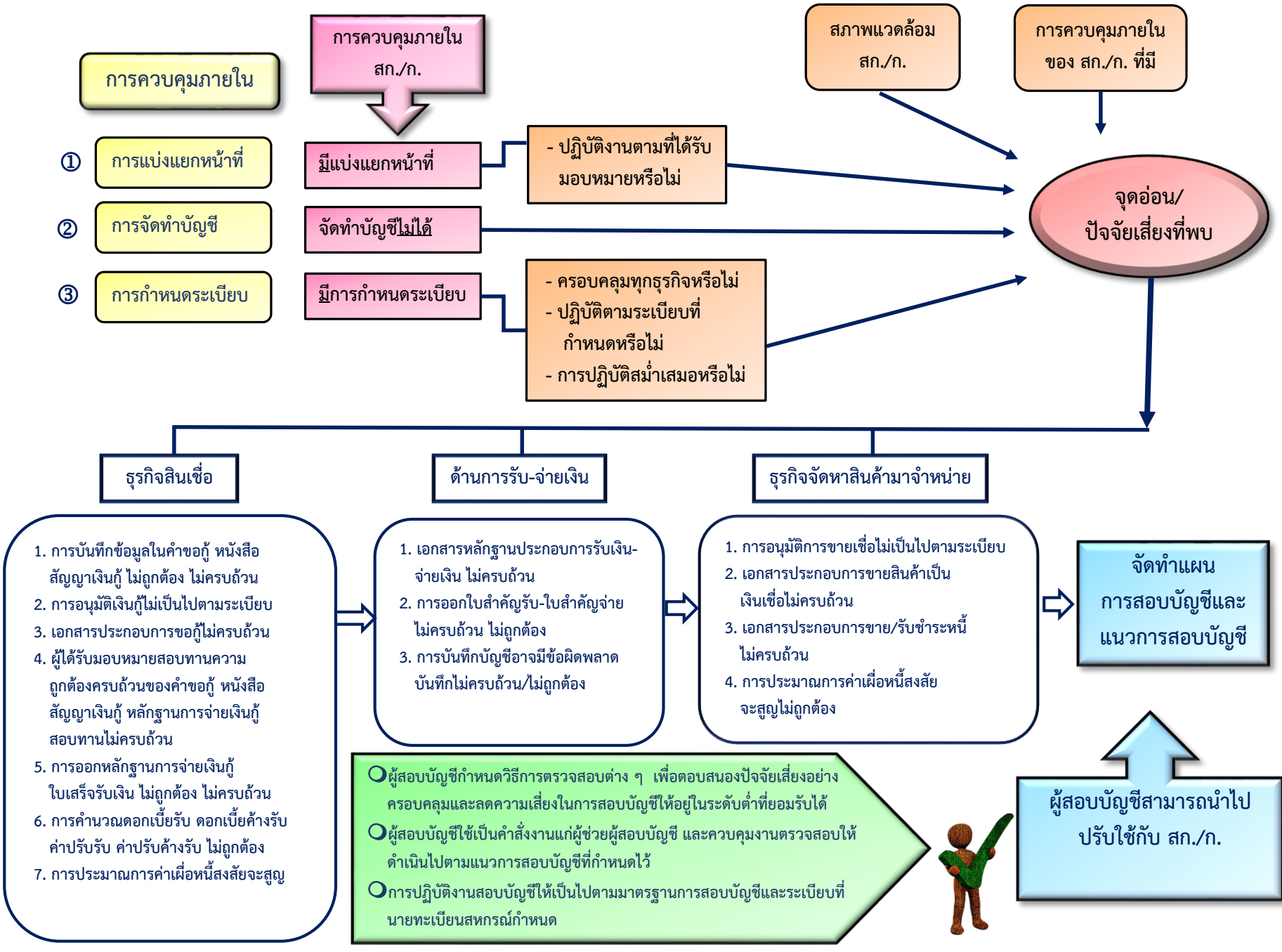
จากการดำเนินการดังกล่าว เป็นการจัดการองค์ความรู้ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีให้แก่บุคลากรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะผู้สอบบัญชี โดยการรวบรวม คัดเลือก ระบุ จัดระบบ ในการประเมินปัจจัยเสี่ยง แผนการสอบบัญชีและแนวการสอบบัญชีอย่างมีระบบ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถเข้าถึงความรู้และนำมาปรับใช้ และปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประโยชน์ที่ได้รับ คือ

- (1) ผู้สอบบัญชีกำหนดวิธีการตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองปัจจัยเสี่ยงอย่างครอบคลุมและลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้
- (2) ผู้สอบบัญชีใช้เป็นคำสั่งงานแก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และควบคุมงานตรวจสอบให้ดำเนินไปตามแนวการสอบบัญชีที่กำหนดไว้ ตลอดจนใช้สอบทานงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี
- (3) การปฏิบัติงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดทำเครื่องมือช่วยประเมินความเสี่ยง แผนการตรวจสอบบัญชี และแนวการสอบบัญชี สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีควรนำไปปรับใช้ให้ตรงกับสภาพแวดล้อม และการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ตรวจสอบ

การควบคุมภายใน

- ① การแบ่งแยกหน้าที่
- ② การจัดทำบัญชี
- ③ การกำหนดระเบียบ

การควบคุมภายใน สก./ก.

มีแบ่งแยกหน้าที่

จัดทำบัญชีไม่ได้

มีการกำหนดระเบียบ

- ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายหรือไม่

- ครอบคลุมทุกธุรกิจหรือไม่
- ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดหรือไม่
- การปฏิบัติสม่ำเสมอหรือไม่

สภาพแวดล้อม สก./ก.

การควบคุมภายในของ สก./ก. ที่มี

จุดอ่อน/ปัจจัยเสี่ยงที่พบ

ธุรกิจสินเชื่อ

ด้านการรับ-จ่ายเงิน

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

1. การบันทึกข้อมูลในคำขอกู้ หนังสือสัญญาเงินกู้ ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
2. การอนุมัติเงินกู้ไม่เป็นไปตามระเบียบ
3. เอกสารประกอบการขอกู้ไม่ครบถ้วน
4. ผู้ได้รับมอบหมายสอบทานความถูกต้องครบถ้วนของคำขอกู้ หนังสือสัญญาเงินกู้ หลักฐานการจ่ายเงินกู้ สอบทานไม่ครบถ้วน
5. การออกหลักฐานการจ่ายเงินกู้ ใบเสร็จรับเงิน ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
6. การคำนวณดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยค้างรับ ค่าปรับรับ ค่าปรับค้างรับ ไม่ถูกต้อง
7. การประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

1. เอกสารหลักฐานประกอบการรับ-จ่ายเงิน ไม่ครบถ้วน
2. การออกใบสำคัญรับ-ใบสำคัญจ่าย ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง
3. การบันทึกบัญชีอาจมีข้อผิดพลาดบันทึกไม่ครบถ้วน/ไม่ถูกต้อง

1. การอนุมัติการขายเชื่อไม่เป็นไปตามระเบียบ
2. เอกสารประกอบการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อไม่ครบถ้วน
3. เอกสารประกอบการขาย/รับชำระหนี้ ไม่ครบถ้วน
4. การประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

จัดทำแผน การสอบบัญชีและแนวการสอบบัญชี

- ผู้สอบบัญชีกำหนดวิธีการตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองปัจจัยเสี่ยงอย่างครอบคลุมและลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้
- ผู้สอบบัญชีใช้เป็นคำสั่งงานแก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และควบคุมงานตรวจสอบให้ดำเนินไปตามแนวการสอบบัญชีที่กำหนดไว้
- การปฏิบัติงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ผู้สอบบัญชีสามารถนำไปปรับใช้กับ สก./ก.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยการจัดการข้อมูล Data Analytics

นางสมัชญา สุปัญญา

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิจิตร

ปัจจุบันสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้ใช้ระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์มาประมวลผลข้อมูลและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ปริมาณและในแง่ของความหลากหลาย เกิดคลังข้อมูลรายการค้า (Transaction) เพิ่มขึ้นมากมาย สำหรับงานสอบบัญชีจึงต้องมีการปรับให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และผู้สอบบัญชีต้องปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร นั่นด้วย ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการตรวจสอบและช่วงเวลาตรวจสอบแต่ละเรื่องในรายละเอียดที่เหมาะสมและรัดกุม ซึ่งหากผู้สอบบัญชีเลือกใช้วิธีการตรวจสอบไม่เหมาะสม อาจทำให้การตรวจสอบไม่ได้หลักฐานที่เหมาะสมเพียงพอ ดังนั้น สร้างโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี วิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น จึงกำหนดแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยการจัดการข้อมูล (Data Analytics) คือ วิธีการจัดการข้อมูล (Transaction) การนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกข้อมูล จัดเรียง แยกหมวดข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเข้าถึงข้อมูลใช้ในการวางแผน การสอบบัญชี กำหนดวิธีการตรวจสอบและกิจกรรมการตรวจสอบให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงในสถานการณ์นั้น ๆ โดยอิงบนฐานของแนวโน้มความเสี่ยง รวมทั้งการใช้ข้อมูลเพื่อเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีของสหกรณ์ ทำให้ได้หลักฐานการตรวจบัญชีที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถึงแม้ว่ากรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานในเรื่องการวิเคราะห์ระบบการควบคุมภายในและวิธีการตรวจสอบระบบงานคอมพิวเตอร์ แต่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีงบการเงินที่ต้องเชื่อถือได้ และการนำไปสู่การจัดทำแผนการสอบบัญชีและกระบวนการรวบรวมหลักฐานการตรวจสอบที่มีคุณภาพด้วยภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งการค้นพบรายการค้าที่มีความผิดปกติสร้างโอกาสในการตรวจพบการทุจริตได้เพิ่มขึ้น

เริ่มต้นจากการนำข้อมูลต่างๆ จากระบบบัญชีและระบบโปรแกรมต่าง ๆ ที่ได้นั้นมาจัดการข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมประมวลผลได้โดยเทคโนโลยีหรือชุดคำสั่งและแบบจำลองที่สร้างขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดแนวทางดังนี้

- (1) ทำหนังสือขอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ตรวจสอบ
- (2) ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรว่าตรงกับหนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรส่งมา เช่น ชื่อสหกรณ์ ชื่อโปรแกรมที่ใช้ ชื่อผู้ที่พัฒนาโปรแกรม ชื่อแฟ้มข้อมูลที่ส่งมาตรวจสอบ วันที่ จำนวนข้อมูล
- (3) สอบทานข้อมูลเบื้องต้นกับงบการเงินและรายละเอียดที่สหกรณ์ส่งมาให้ตรวจสอบ เช่น งบทดลองมีรายการและยอดคงเหลือถูกต้องตรงกัน รายงานสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี
- (4) พิจารณาความซับซ้อนของเทคโนโลยีสารสนเทศที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรนำมาใช้ในการประมวลผลข้อมูล เช่น จำนวนเซิร์ฟเวอร์ สาขาหรือสถานีปฏิบัติงาน ระบบปฏิบัติงานหรือเครือข่ายหรือมีรายการที่เกี่ยวข้องกับออนไลน์เป็นจำนวนมาก เช่น สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยชำระด้วยบัตรเครดิต หรือรายการฝากถอนเงินรับฝาก ATM
- (5) พิจารณาประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงลึก เปรียบเทียบข้อมูลรายการทางธุรกิจ และรายการทางบัญชีที่กิจการต่าง ๆ บันทึกอยู่ในบัญชีแยกประเภท และบัญชีย่อย งบทดลอง งบการเงินของสหกรณ์ มาช่วยบันทึกและวิเคราะห์กระบวนการทำงานของผู้สอบบัญชี เพื่อจุดประสงค์ในการระบุและการประเมินความเสี่ยงของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงและการออกแบบขั้นตอนการตรวจสอบเพิ่มเติม หรือในขณะเดียวกัน เราเตรียมความพร้อมในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ไม่ว่าจะมีความพร้อมด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

การนำ Data Analytics มาใช้ในกระบวนการสอบบัญชี

กระบวนการ	วิเคราะห์ข้อมูล	การนำไปใช้/ประโยชน์	ตัวอย่าง
1. การประเมินความเสี่ยงเพื่อการจัดทำแผนการตรวจสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างภาพข้อมูล - ข้อมูลย้อนหลัง - งบการเงิน - รายงานผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - เห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างชัดเจนภายในเวลาอันรวดเร็ว สามารถนำเสนอในรูปแบบข้อมูลวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำแผนภาพ นำภาพมาเปรียบเทียบกับอัตราค่าเริ่มต้นของประเภทสินค้าหรือเปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่นประเภทเดียวกัน ในจังหวัดเดียวกัน เช่น อัตรายุบตัว ตามสภาพผลิตผล, การวิเคราะห์อัตราส่วน/แนวโน้ม
2. การประเมินระบบการควบคุมภายใน	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจทานข้อมูลการบันทึกรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ข้อมูลสำหรับการปฏิบัติงานเป็นไปตามการควบคุมภายใน 	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจหาร่องรอยแก้ไขรายการที่มีความเสี่ยงสูง เช่น รายงานยกเลิกใบเสร็จรับเงิน, เลขที่ใบสำคัญขาดหาย, เลขที่ใบสำคัญซ้ำกัน
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อการตรวจสอบเนื้อหาสาระ	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์ข้อมูลจัดเป็นกลุ่ม - การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบสถิติความสัมพันธ์สมเหตุสมผลวิเคราะห์ความผิดปกติของข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ข้อมูลที่เป็นหมวดหมู่ตรงกับวัตถุประสงค์การตรวจสอบเฉพาะเรื่อง - ค้นหารายการที่มีแนวโน้มผิดปกติ หรือขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดกลุ่มลูกหนี้เพื่อจัดส่งหนังสือยืนยันยอด - การจัดกลุ่มสินค้าคงเหลือเพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์ตรวจนับ - ความสัมพันธ์ของข้อมูล เช่น ระหว่างปียอดขายเชื่อสูง ยอดลูกหนี้การค้าเพิ่มระหว่างปีสูงไปด้วย

กระบวนการ	วิเคราะห์ข้อมูล	การนำไปใช้/ประโยชน์	ตัวอย่าง
4. ทดสอบเนื้อหาสาระของรายการและยอดคงเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> - การนำไฟล์ข้อมูลก่อนรายการปรับปรุงหรือก่อนปิดบัญชี - กำหนดขนาดตัวอย่างจากการปฏิบัติงานทุกวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นพบข้อผิดพลาดสิ่งผิดปกติจากรายการทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยตรวจสอบ - เลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่แท้จริง ไปสู่การตรวจสอบรายการค้าทั้งหมด ทำให้ได้หลักฐานการตรวจสอบที่มีคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปรียบเทียบยอด เช่นสรุปยอดรายงานในระบบโปรแกรมต่าง ๆ เทียบกับบัญชีแยกประเภท, การค้นหาบันทึกข้อมูลซ้ำหรือรายการยกเลิก - การใช้คำสั่งในคอมพิวเตอร์ใช้ CATs หรือ ACL เลือกสุ่มตัวอย่าง และใช้โปรแกรมช่วยตรวจสอบ

สรุปผล

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยการจัดการข้อมูล(Data Analytics) หรือการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ช่วยในการปฏิบัติงานสอบบัญชีให้รวดเร็วขึ้นได้ ปริมาณงานและคุณภาพเพิ่มมากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลของสหกรณ์ทำให้ผู้สอบบัญชีได้มองเห็นภาพที่มาของวิธีการตรวจสอบและเห็นความเชื่อมโยงว่าวิธีการตรวจสอบใดที่สามารถตรวจสอบให้บรรลุวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

(1) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดหลักสูตรจุดเน้นเพิ่มเติมคือการบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีปริมาณมาก การรวบรวมข้อมูลเพื่อการสุ่มตัวอย่าง เพื่อเพิ่มสมรรถนะของผู้สอบบัญชี ให้มีความรู้และทักษะที่ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

(2) ความพร้อมในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางคอมพิวเตอร์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสอบบัญชีทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์

(3) การประสานร่วมกันระหว่างกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ กระบวนการงานสอบบัญชี

67

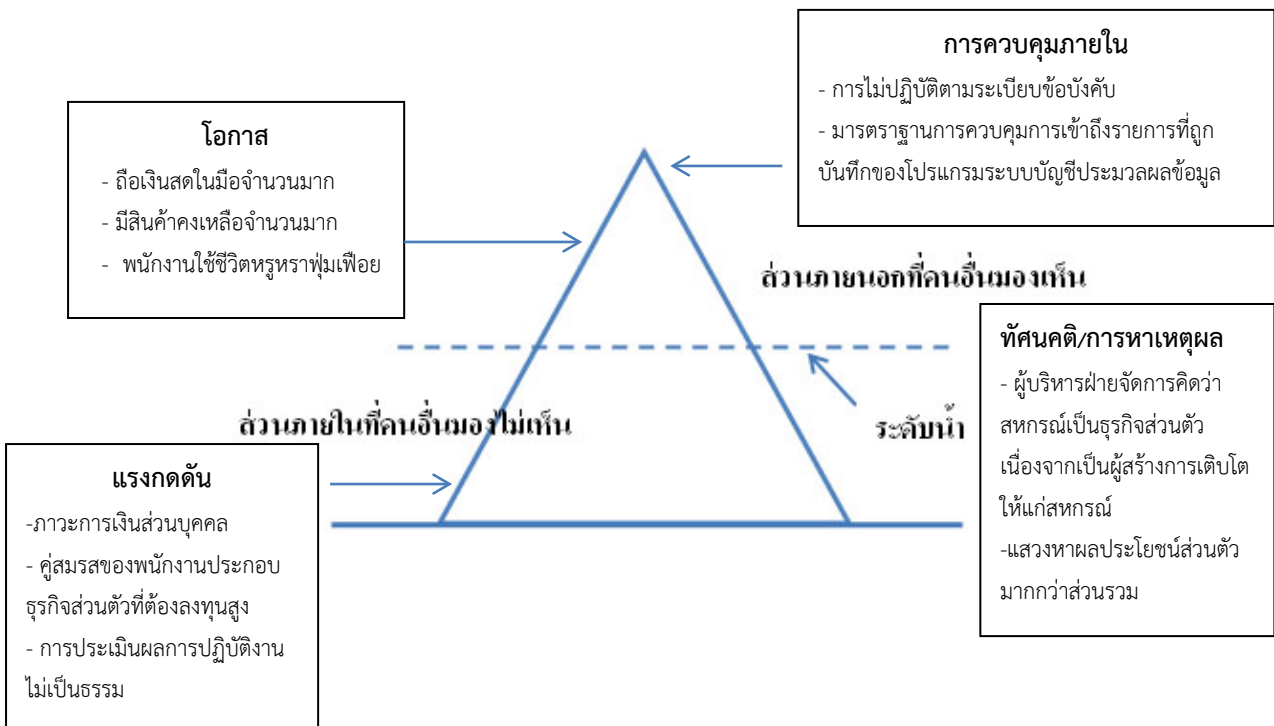
ประเด็นการทุจริตที่ควรรู้ (การทุจริตผ่านบัญชีลูกหนี้การค้า)

นางจุฬภา กิตติประภานันท์
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีปฏิบัติการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุโขทัย

ความสำคัญของเรื่องหรือที่มาของปัญหา

จากการที่เข้าสแกนธุรกรรมของสหกรณ์ พบว่าสหกรณ์มียอดลูกหนี้การค้าค้างชำระจำนวนมากและเป็นลูกหนี้ค้างนานอายุหนี้เกิน 2 ปี จึงได้มีการประชุมที่วางแผนการสอบบัญชีซึ่งวางแผนการสอบบัญชีลูกหนี้การค้า โดยเลือกใช้เทคนิค/วิธีการตรวจสอบบัญชี ด้วยการยืนยันยอด (Confirmation) วัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงและพิสูจน์ความถูกต้องครบถ้วนของลูกหนี้ จึงเลือกที่จะใช้วิธียืนยันโดยส่งหนังสือยืนยันยอดทางไปรษณีย์และเมื่อเข้าตรวจสอบสหกรณ์พบความผิดปกติจากรายละเอียดลูกหนี้การค้า ดังนี้ลูกหนี้การค้าหลายรายมีชื่อนามสกุลแสดงอยู่ในหลายกลุ่มแต่มีการพิมพ์ชื่อแตกต่างกัน คือ มีค่านำหน้าชื่อกับไม่มีค่านำหน้าชื่อหรือพิมพ์ชื่อมีสระกับไม่มีสระ และใช้การเว้นระยะห่างของชื่อ – สกุล เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ค้างนานและมูลหนี้สูง อีกทั้งบ้านเลขที่ของลูกหนี้การค้ายังซ้ำกันหลายราย ทำให้เกิดความสงสัยจึงเปลี่ยนวิธีการเป็นตามกลุ่มของรายที่มีข้อสงสัย จำนวน 6 ราย ปรากฏพบลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ทั้ง 6 ราย จึงได้มีการขยายขอบเขตการตรวจสอบ โดยใช้ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งเชื่อมโยงกับปัจจัยเสี่ยงการทุจริตมาช่วยในการวิเคราะห์เพิ่มเติม (รูปภาพที่ 1)

ตามทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Theory) คือ ส่วนที่คนอื่นมองเห็น และส่วนภายในที่คนอื่นมองไม่เห็น และได้นำมาเชื่อมโยงกับปัจจัยเสี่ยงการทุจริต ดังภาพที่ 1

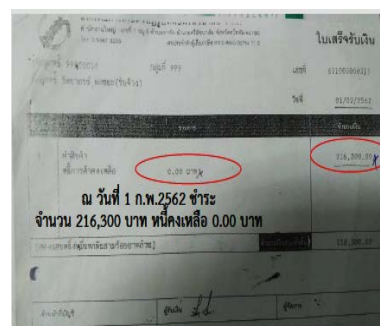
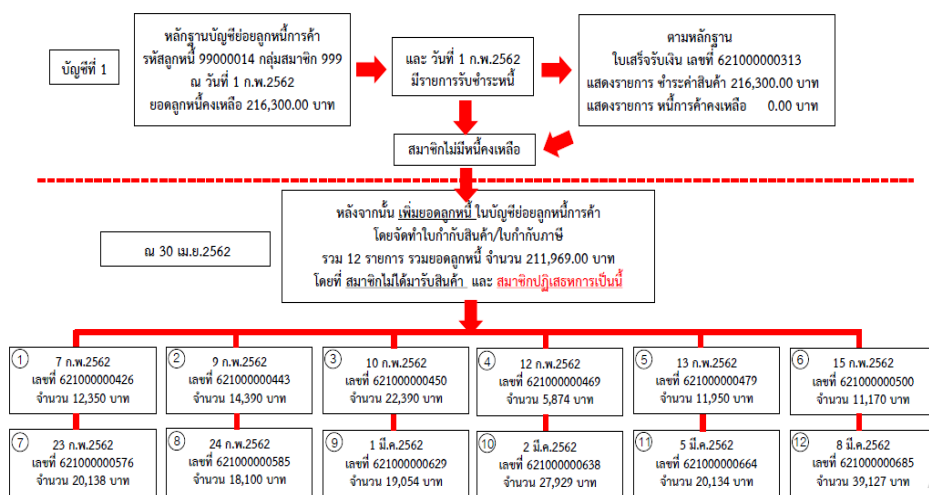

ภาพที่1 การนำทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งนำมาเชื่อมโยงกับปัจจัยเสี่ยงการทุจริต

จากการใช้ทฤษฎีช่วยในการวิเคราะห์พบว่า มีโอกาสเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่การตลาดจะทำการทุจริต เนื่องจากเจ้าหน้าที่ใช้ชีวิตหรูหรา ขับรถราคาแพง ทำศัลยกรรม ใช้ของแบรนด์เนม ไม่ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย คือ ไม่จัดทำสัญญาและมีการให้สินเชื่อกินกว่าวงเงินที่กำหนด และเจ้าหน้าที่การตลาดยังเป็นผู้จัดทำรายการการจำหน่ายสินค้าตั้งแต่ต้นจนจบ ระหว่างปีผู้สอบบัญชีได้แนะนำให้สหกรณ์ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดไว้แต่สหกรณ์ไม่ดำเนินการแก้ไข และจากการได้ลงพื้นที่ยืนยันยอดโดยตรงจากสมาชิกแล้วพบหลักฐานการค้าปลีกเหล่านี้ จึงได้มีการตรวจสอบหาความเชื่อมโยงจากเอกสารปรากฏดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 ได้ขอเอกสารเพิ่มเติมจากสมาชิกที่นำมายืนยันการชำระหนี้ พบว่าใบเสร็จรับเงินที่สมาชิกแสดงยอดคงเหลือเป็นศูนย์แล้วและสมาชิกไม่ได้มาทำรายการซื้อสินค้าเพิ่มเติม แต่เจ้าหน้าที่การตลาดมีการทำรายการเพิ่มเติมเพิ่มยอดหนี้ให้กับสมาชิกโดยการดึงยอดขายที่เป็นเงินสดมาตั้งเป็นลูกหนี้แล้วนำเงินออกไปจากระบบ

รายที่ ๑ นางรัตนภรณ์ พลชนะ ปฏิเสธการเป็นหนี้ ประเภทลูกหนี้การค้า จำนวน 211,969 บาท

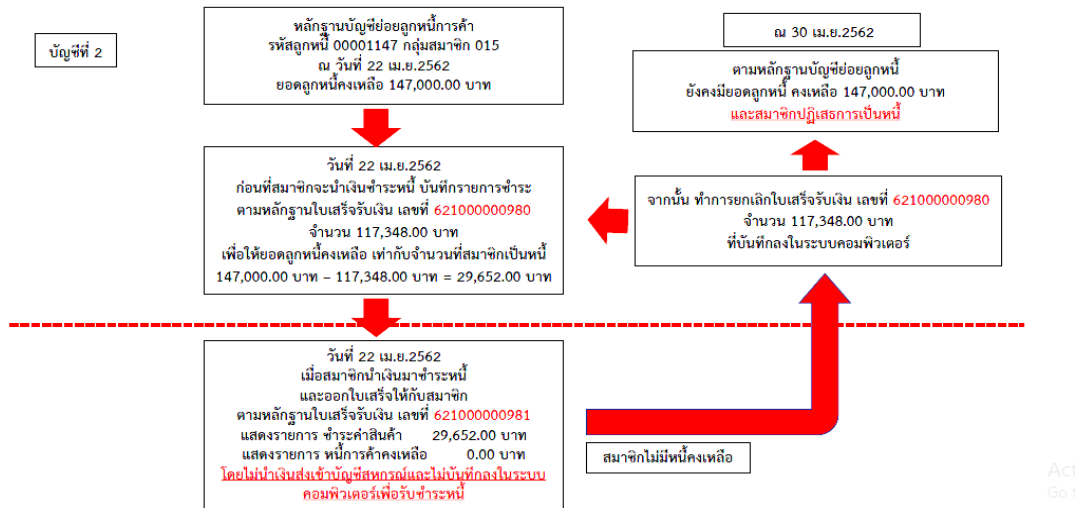

วันที่	จำนวน	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ
01/01/2562	216,300.00	216,300.00			
01/02/2562	12,350.00	203,950.00			
09/02/2562	14,390.00	189,560.00			
10/02/2562	22,390.00	167,170.00			
12/02/2562	5,874.00	161,296.00			
13/02/2562	11,950.00	149,346.00			
15/02/2562	11,170.00	138,176.00			
23/02/2562	20,138.00	118,038.00			
24/02/2562	18,100.00	99,938.00			
01/03/2562	19,054.00	80,884.00			
02/03/2562	27,929.00	52,955.00			
05/03/2562	20,134.00	32,821.00			
08/03/2562	39,127.00	0.00			
30/04/2562			211,969.00		

วันที่	จำนวน	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ	ยอดคงเหลือ
01/01/2562	211,969.00	211,969.00			
01/02/2562	12,350.00	199,619.00			
09/02/2562	14,390.00	185,229.00			
10/02/2562	22,390.00	162,839.00			
12/02/2562	5,874.00	156,965.00			
13/02/2562	11,950.00	145,015.00			
15/02/2562	11,170.00	133,845.00			
23/02/2562	20,138.00	113,707.00			
24/02/2562	18,100.00	95,607.00			
01/03/2562	19,054.00	76,553.00			
02/03/2562	27,929.00	48,624.00			
05/03/2562	20,134.00	28,490.00			
08/03/2562	39,127.00	0.00			
30/04/2562			211,969.00		

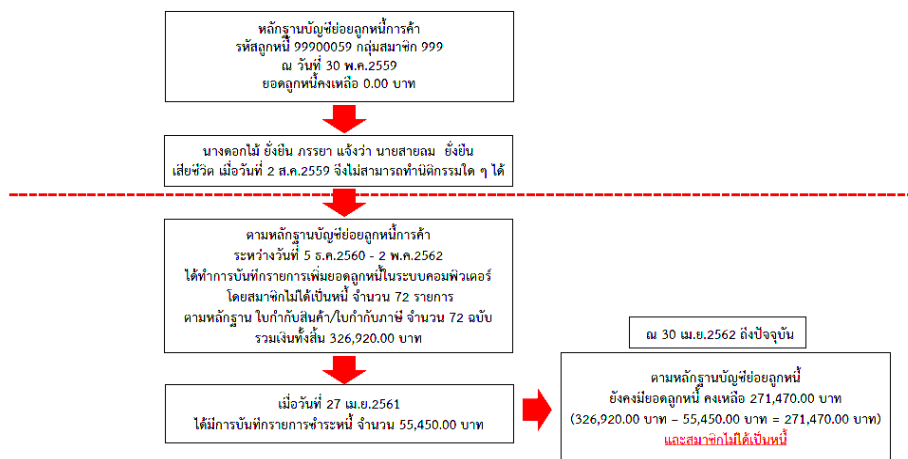
กรณีศึกษาที่ 2 เป็นลูกหนี้การค้าที่เจ้าหน้าที่การตลาดได้ทำรายการเพิ่มนี้ไว้ด้วยจำนวนเงินที่สูงกว่าหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้จริงเมื่อสมาชิกจะเข้ามาชำระหนี้จะทำรายการออกใบเสร็จรับชำระหนี้บางส่วนที่ไม่ใช่หนี้ของลูกหนี้รายนั้นออกไปก่อนเพื่อให้ระบบแสดงหนี้ที่แท้จริงของลูกหนี้แล้วออกใบเสร็จรับชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ไว้เป็นหลักฐานหลังจากนั้นทำการยกเลิกใบเสร็จที่ทำรายการก่อนหน้าทำให้ยอดหนี้กลับมาแสดงในบัญชีย่อยลูกหนี้จึงไม่เห็นความผิดปกติจากบัญชีย่อย

รายที่ ๑ นางรัตนกรณีย์ พลชนะ ปฏิเสธการเป็นหนี้ ประเภทลูกหนี้การค้า จำนวน 147,000 บาท

กรณีศึกษาที่ 3 เป็นรายที่ยืนยันได้ว่าการปลอมแปลงเอกสาร เนื่องจากลูกหนี้ได้เสียชีวิตแล้วแต่ยังมีการมาทำธุรกรรม (ซึ่งภรรยาของลูกหนี้ได้นำใบมรณะบัตรมายืนยัน)

รายการที่ 5 นายสายลม ยังยืน ปฏิเสธการเป็นหนี้การค้า จำนวน 271,470.00 บาท

สรุป ในการตรวจสอบบัญชีแต่ละสหกรณ์สิ่งสำคัญที่ผู้สอบบัญชีต้องให้ความสำคัญคือการสแกนธุรกรรมเชิงลึกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการวางแผนงานสอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีจะได้นำเทคนิคการสอบบัญชีมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับงานตรวจสอบแต่ละด้านเพื่อให้การรวบรวมเอกสารหลักฐานการตรวจสอบบัญชีเพียงพอและเหมาะสมต่อการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

ฝากไว้จะคะว่าสิ่งที่เราเห็น...อาจมีสิ่งที่เราคาดไม่ถึงซ่อนอยู่และอาจนำมาซึ่งความเสียหายมากมาย

ประเด็นทฤษฎีที่ควรรู้

กรณีศึกษาของร้านสหกรณ์แห่งหนึ่ง สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560 และ 2561

(ตคค่างการตรวจสอบ 2 ปี) ในกรณีเกิดการทุจริตของผู้จัดการ และพนักงานการเงินและบัญชี

โดย : นางวินัดดา วงศ์แตงอ่อน
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

ข้าพเจ้านางวินัดดา วงศ์แตงอ่อน ได้รับคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ สดท (7) 3/2562 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2562 ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีของร้านสหกรณ์แห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560 และวันที่ 30 กันยายน 2561(ตคค่างการตรวจสอบ 2 ปี)

1. ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะเข้าทำการตรวจสอบ ทางสหกรณ์จะต้องส่งงบการเงิน (งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบต้นทุนขาย) พร้อมรายละเอียดประกอบทางบัญชี เช่น บัญชีเงินฝากธนาคารบัญชีเงินฝากสหกรณ์ บัญชีลูกหนี้การค้า (ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อไม่เกิน 1 ปี) บัญชีลูกหนี้ผ่อนชำระ (ระยะสั้น 1 ปี ระยะยาวเกิน 1 ปี) บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน บัญชีทุนเรือนหุ้น (เป็นของสมาชิกสหกรณ์) และบัญชีอื่นๆ เป็นต้น ได้จัดทำเอกสารจากทางร้านสหกรณ์แห่งหนึ่ง ส่งมาให้ทางสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

2. เมื่อทางสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่ รับงบการเงินและพร้อมรายละเอียดประกอบทางบัญชีทำการตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดประกอบตัวเลข ในทางบัญชีกับงบการเงินว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ จะแจ้งให้ทางสหกรณ์ทราบเข้าทำการตรวจสอบบัญชีประจำปีของสหกรณ์ให้ทางสหกรณ์จัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ให้พร้อม เช่นใบทะเบียนรายตัวของลูกหนี้การค้า ลูกหนี้ขายผ่อนชำระ หนังสือสัญญา การขอกู้เงินของลูกหนี้ขายผ่อนชำระ ใบทะเบียนหุ้นของสมาชิกรายตัว ทะเบียนคุณสมบัติของสหกรณ์ เอกสารใบสำคัญรับเงิน (ใบเสร็จ รับเงิน) ที่เกี่ยวกับรายการรับเงินสดทุกรายการและเอกสารใบสำคัญจ่ายเงิน (ใบเบิกเงิน) ที่เกี่ยวกับรายการจ่ายเงินสดทุกรายการ เป็นต้น มาให้ทางผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

3. จากการที่ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบเอกสารใบสำคัญรับเงิน และใบสำคัญจ่ายเงิน ณ วันสิ้นปีทางบัญชี (ปี 2560) มีเงินสดคงเหลือตามบัญชีให้ตรวจนับจำนวน 792,112.28 บาท แต่ทางสหกรณ์มีเงินสดให้ตรวจนับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี มีจำนวน 46,842.16 บาท ซึ่งทำให้มีเงินสดขาดบัญชี จำนวน 745,270.12 บาท และสหกรณ์ได้ตั้งค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชีไว้เต็มจำนวน ในความรับผิดชอบของผู้จัดการและพนักงานการเงินและบัญชี **คนละ 372,635.06 บาท**

4. ในปี 2561 มีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ จากการสอบถามหนี้ของสมาชิกและนำใบเสร็จที่ชำระแล้ว มาให้ตรวจสอบ จำนวน 589,104.00 บาท ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้คลาดเคลื่อน จำนวน 589,104.00 บาท เป็นหนี้ของผู้จัดการ จำนวน 93,700.00 บาท และเป็นหนี้ของพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 495,404.00 บาท เพราะพนักงานการเงินและบัญชี นำเงินจากการเก็บจากลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระไปใช้ส่วนตัว

5. ในปี 2561 ลูกหนี้การค้า (จากการสอบถามหนี้ของสมาชิกและได้นำใบเสร็จที่ชำระแล้วมาตรวจสอบ) จำนวน 227,172.00 บาท ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้คลาดเคลื่อนจำนวน 227,172.00 บาท เป็นหนี้ของพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 227,172.00 บาท

พฤติกรรมกรรมการทุจริต

ประเด็นปัญหา	ความคืบหน้า
<p>จากการที่ผู้ตรวจสอบกิจการได้ทำการตรวจสอบรายละเอียดใบสำคัญรับเงินและใบสำคัญจ่ายเงินทุกรายการ ทำให้มีเงินสดคงเหลือทางบัญชี มีมากกว่าเงินสดคงเหลือในมือ การจัดทำรายละเอียดต่างๆ ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สามารถจัดทำงบการเงินส่งให้ผู้สอบบัญชีแล้วเสร็จภายใน 150 วัน</p>	<p>ทำให้ตกค้างการตรวจสอบบัญชีจากปีก่อนระยะเวลา 2 ปี ติดต่อกัน และปัจจุบันสามารถปิดบัญชีได้แล้ว</p>
<p>ร้านสหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี จำนวน 745,270.12 บาท อยู่ในความรับผิดชอบของผู้จัดการ และพนักงานการเงินและบัญชี(คนเต็ม) คนละ 372,635.06 บาท และสหกรณ์ได้ตั้งค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชีไว้เต็มจำนวน</p>	<p>ได้ทำบันทึกหนังสือสัญญาับสภาพความผิดไว้แล้ว กับทางร้านสหกรณ์ และทางผู้จัดการได้นำโฉนดที่ดิน มาค้ำประกัน</p> <p>ผู้จัดการ และพนักงานการเงินและบัญชี (ที่ทุจริต) ยังไม่ได้มีการชำระหนี้ให้ทางสหกรณ์</p> <p>ทางร้านสหกรณ์ได้ดำเนินการยื่นฟ้องแล้ว อยู่ระหว่างการสอบปากคำของทางพนักงานอัยการ</p>
<p>มีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ จำนวน 589,104.00 บาท ได้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนแล้ว ซึ่งจากการสอบทานหนี้ของสมาชิกโดยสอบทานหนี้โดยตรงจากสมาชิก พนักงานการเงินและบัญชี ได้เก็บเงินจากลูกหนี้ขายผ่อนชำระที่นำมาชำระสหกรณ์ไปใช้ส่วนตัว หนี้ของผู้จัดการ จำนวน 93,700.00 บาท และหนี้ของพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 495,404.00 บาท</p>	<p>ได้ทำบันทึกหนังสือสัญญาับสภาพความผิดไว้แล้ว กับทางร้านสหกรณ์</p> <p>ทางผู้จัดการได้มีการชำระมาบางส่วนแล้ว จำนวน 45,000.00 บาท ส่วนพนักงานการเงินและบัญชี ยังไม่ได้มีการชำระหนี้ให้ทางสหกรณ์</p> <p>ทางร้านสหกรณ์ได้ดำเนินการยื่นฟ้องแล้ว อยู่ระหว่างการสอบปากคำของทางพนักงานอัยการ</p>
<p>ในปี 2561 มีลูกหนี้การค้าจำนวน 227,172.00 บาท ได้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนแล้ว ซึ่งจากการสอบทานหนี้ของสมาชิกโดยสอบทานหนี้โดยตรงจากสมาชิก พนักงานการเงินและบัญชีได้เก็บเงินจากลูกหนี้การค้าที่นำมาชำระสหกรณ์ไปใช้ส่วนตัว</p>	<p>ได้ทำบันทึกหนังสือสัญญาับสภาพความผิดไว้แล้ว กับทางร้านสหกรณ์</p> <p>พนักงานการเงินและบัญชี ยังไม่ได้มีการชำระหนี้ให้ทางสหกรณ์</p> <p>ทางร้านสหกรณ์ได้ดำเนินการยื่นฟ้องแล้ว อยู่ระหว่างการสอบปากคำของทางพนักงานอัยการ</p>

หนี้ของผู้จัดการ	(372,635.06 + 93,700)	= 466,335.06 บาท
หนี้ของพนักงานการเงินและบัญชี	(372,635.06 + 495,404 + 227,172)	= 1,095,211.06 บาท
รวมทั้งสิ้น		= 1,561,546.12 บาท

ผู้จัดการ และพนักงานการเงินและบัญชี ได้ทำสัญญารับสภาพความผิดไว้กับทางร้านสหกรณ์ไว้แล้วว่าจะยอมชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับทางร้านสหกรณ์

ส่วนทางผู้จัดการ ได้ชำระมาบางส่วนแล้ว จำนวน 45,000.00 บาท และได้นำโฉนดที่ดินมาค้ำประกันกับทางร้านสหกรณ์

ส่วนของพนักงานการเงินและบัญชี ไม่มีการชำระหนี้มาให้ทางสหกรณ์

สรุป เรื่องการปิดบัญชีของร้านสหกรณ์ ปิดบัญชีได้แล้วเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2562 ผลการดำเนินงานปี 2560 ขาดทุนสุทธิ จำนวน 343,800.18 บาท และปี 2561 ขาดทุนสุทธิ จำนวน 1,308,731.56 บาท ทางร้านสหกรณ์ ได้ดำเนินการยื่นฟ้องแล้ว อยู่ระหว่างการสอบปากคำของทางพนักงานอัยการจังหวัดแพร่

นางพวงทอง ปานอุทัย
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ
นางไพรินทร์ เอี่ยมละออ
นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลำพูน

สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นสหกรณ์ที่ร่วมกันดำเนินกิจการอันจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ ความเดือดร้อน ของกันและกัน และช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีแก่สมาชิกของสหกรณ์ ส่วนใหญ่สหกรณ์ประเภทนี้ จะดำเนินธุรกิจเฉพาะสินเชื่อและรับฝากเงิน ซึ่งจากการตรวจสอบบัญชีประจำปีของสหกรณ์ผู้สอบบัญชีได้พบข้อสังเกตและรายการผิดปกติในสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสหกรณ์ระดับใหญ่มาก ระดับความยุ่งยากมากที่สุด ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบ สหกรณ์ได้จ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมาตรวจสอบบัญชีเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ในขณะที่นโยบายของ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ให้สหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบแล้ว ต้องให้ผู้ตรวจสอบบัญชีภาครัฐเข้ามาตรวจสอบ 1 ครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าสหกรณ์ได้ปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี และตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์หรือไม่ ผู้สอบบัญชีต้องศึกษาระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าไม่ปฏิบัติตามระเบียบ อาจก่อให้เกิดการทุจริตขึ้นได้ และสิ่งสำคัญในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์นั้น ก็คือ การยืนยันความมีตัวตนของลูกหนี้มีอยู่จริง ซึ่งผู้สอบบัญชีต้องกระทำการยืนยันยอดด้วยตนเอง เมื่อได้รับผลการยืนยันยอดจากสมาชิกสหกรณ์ ได้นำหลักฐานการยืนยันยอดมาเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่เป็นหนี้ กับทุนเรือนหุ้น และยอดคงเหลือตามบัญชีของสหกรณ์ ปรากฏว่าพบข้อสังเกต ดังนี้

- (1) มีสมาชิกที่ไม่มีการเคลื่อนไหวของทุนเพิ่มเป็นระยะเวลานาน แต่กลับมีหนี้เงินกู้คงเหลือเป็นจำนวนมาก
- (2) ตามระเบียบสหกรณ์ สมาชิกที่กู้เงินได้ต้องอยู่ในวงเงินกู้ไม่เกิน 4 เท่าของทุนเรือนหุ้น ซึ่งจากการตรวจสอบยอดหนี้เงินกู้เปรียบเทียบกับเงินกู้ของสมาชิก ปรากฏว่า ยอดไม่สัมพันธ์กัน
- (3) ทุนเรือนหุ้นของสมาชิก และเงินให้กู้ของสมาชิกทั้งหมด ไม่สัมพันธ์กัน
- (4) ตามข้อบังคับของสหกรณ์ รับสมาชิกที่มีเงินได้รายเดือนให้หัก กับสมาชิกทั่วไป โดยสมาชิกทั่วไปที่ไม่มีเงินได้รายเดือนให้หัก ได้แก่ เกษตรกร พ่อค้าและอาชีพอื่นๆ ซึ่งแต่ละเดือนจะนำเงิน ค่าหุ้น เงินฝากออมทรัพย์ และชำระหนี้เงินกู้มาส่งที่สหกรณ์ด้วยตนเอง สหกรณ์จะจัดอยู่ในกลุ่มพิเศษ ส่วนสมาชิกที่มีเงินได้รายเดือนจะจัดเข้ากลุ่มตามหน่วยงานที่สมาชิกสังกัด สหกรณ์ไม่ได้แต่งตั้งให้มีหัวหน้าหน่วยควบคุมการเข้าออกของสมาชิกทั่วไป และคัดกรองคำขอกู้ก่อนส่งคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา ดังนั้นจึงเป็นช่องทางที่เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นำรายชื่อของบุคคลที่ไม่มีตัวตนเข้ามาเป็นสมาชิกและจัดให้อยู่ในกลุ่มพิเศษนี้ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นในกลุ่มพิเศษนี้จึงมีทั้งสมาชิกจริงและสมาชิกปลอมปะปนกัน
- (5) สมาชิกที่มีเงินกู้เกินกว่าระเบียบกำหนดไว้เป็นสมาชิกที่ไม่มีหน่วยสังกัด (กลุ่มพิเศษ) ส่วนใหญ่ไม่ได้มาติดต่อทำธุรกรรมกับสหกรณ์เป็นเวลานาน ทำให้ไม่ได้รับรู้ข่าวสารของสหกรณ์

ผู้สอบบัญชีได้แจ้งข้อสังเกตดังกล่าวไปยังคณะกรรมการสหกรณ์ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อสหกรณ์ได้รับทราบข้อสังเกตจากผู้สอบบัญชีแล้ว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการและจัดจ้างสำนักงานนายความตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่ามีการปลอมแปลงเอกสารการกู้เงินของสมาชิกของฝ่ายจัดการ โดยคณะกรรมการไม่ได้เข้ามาตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการอย่างแท้จริง และไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐาน ขั้นต่ำของสหกรณ์ที่ใช้ระบบโปรแกรมมาใช้ในการบันทึกบัญชี ทำให้มีการแก้ไขข้อมูล โดยไม่ผ่านการควบคุมดูแล จากผู้มีอำนาจอนุมัติให้ดำเนินการ

ผลการตรวจสอบของคณะกรรมการดำเนินการ พบว่าเจ้าหน้าที่สหกรณ์ จำนวน 6 คน ได้ร่วมกันกระทำการทุจริต ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี หัวหน้าฝ่ายการเงิน ผู้ช่วยฝ่ายการเงิน และหัวหน้าฝ่ายสินเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทุจริตดังกล่าวได้ทำเป็นขบวนการที่มีเจ้าหน้าที่หลาย ๆ คน ร่วมกระทำการทุจริตยักยอกเงินของสหกรณ์ โดยมีวิธีการทุจริต ดังนี้

1. ใช้ชื่อของบุคคลที่ไม่มีตัวตนจริงมาสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ แล้วค่อยเข้าไปในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สหกรณ์ใช้ คือระบบบัญชีของบริษัทเอกชน (Hi-Touch) จัดเข้าในกลุ่มพิเศษ (กลุ่มที่นำเงินมาชำระเอง)
2. ใช้ชื่อสมาชิกที่ไม่มีตัวตนจริง เพิ่มรายการเงินกู้ในระบบ
3. เปิดบัญชีเงินรับฝากไว้สำหรับการพักเงินกู้ที่ทุจริตในวันที่สหกรณ์มีเงินสดไม่เพียงพอจ่ายเงินกู้ และจะถอนเงินฝากออกจากบัญชี ในภายหลังเมื่อสหกรณ์มีเงินสดเพียงพอ
4. ปลอมแปลงเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี และเบิกเงินจากสหกรณ์เป็นเงินสด และเช็คส่งจ่ายซึ่งกรรมการได้ลงลายมือชื่อไว้ล่วงหน้า

ตัวอย่าง วิธีการทุจริต การเพิ่มหุ้น การกู้เงิน การรับฝาก และถอนเงินรับฝาก ของสมาชิกที่ไม่มีตัวตนอยู่จริง ดังนี้

วันที่ 2 เมษายน 2550 ผู้ช่วยผู้จัดการ ได้ทำรายการกู้เงินของ นางนุช หล้าสาน (ไม่มีตัวตนจริง) จำนวน 350,000.00 บาท ไปเพิ่มหุ้นให้กับสมาชิก(ไม่มีตัวตนจริง จำนวน 6 ราย) เป็นเงิน 31,300.00 บาท ชำระหนี้ให้กับลูกหนี้เงินกู้(ไม่มีตัวตนจริง) ที่เคยกระทำการกู้โดยทุจริตไว้ก่อนหน้านี้ เมื่อถึงกำหนดชำระเพื่อไม่ให้มีหนี้ค้างชำระอีก จำนวน 4 ราย เป็นเงิน 80,256.50 บาท และได้นำเงินฝากเข้าบัญชีเงินรับฝากออมทรัพย์ (ไม่มีตัวตนจริง) จำนวน 1 บัญชี เป็นเงิน 130,000.00 บาท และจ่ายเงินสดออกไป จำนวน 108,443.50 บาท และต่อมาวันที่ 10 เมษายน 2550 ได้ถอนเงินรับฝากจากบัญชีที่พักไว้ เป็นเงิน 125,000.00 บาท (จากยอดเงิน 130,000.00 บาท)

วันที่ 20 มีนาคม 2551 หัวหน้าฝ่ายบัญชี ทำรายการกู้เงินของ นางวิสา สิทธิพานิช (ไม่มีตัวตนจริง) จำนวน 680,000.00 บาท โดยจ่ายเป็นเช็คเงินสด ซึ่งต้นขั้วเช็คเป็นชื่อ นางวิสา สิทธิพานิช

สหกรณ์มีจุดอ่อนจากระบบการควบคุมภายใน ดังนี้

1. เปิดรับสมัครสมาชิกทั่วไป ไม่มีการตั้งหัวหน้าหน่วยเพื่อคัดกรองคุณสมบัติของผู้สมัคร
2. กรรมการลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คไว้ล่วงหน้า
3. คณะกรรมการดำเนินการ และผู้ตรวจสอบกิจการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมระบบบัญชีที่สหกรณ์นำมาใช้ ซึ่งเป็นโปรแกรมระบบบัญชีของบริษัทเอกชน ให้ผู้จัดการเป็นผู้ดูแลทุกระบบ เพียงผู้เดียว และให้บริษัททำการแก้ไขปรับโปรแกรมไม่ให้เห็นผลดอกเบี้ยค้างรับ จงใจปกปิดข้อมูลลูกหนี้ค้างชำระที่มีดอกเบี้ยค้างรับ เพื่อไม่ให้ผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการดำเนินการทราบ

4. คณะกรรมการดำเนินการให้ความไว้วางใจ ฝ่ายจัดการมากเกินไป ไม่มีการสืบทรัพย์และค้นหาสาเหตุ ของการมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ เช่น มีการสร้างบ้านใหม่ และซื้อคอนโด เป็นต้น
5. ไม่มีการกำกับ ควบคุมดูแล และกำหนดสิทธิในการเข้าใช้งานในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Hi-touch) อย่างเหมาะสมรัดกุม

วิธีการตรวจสอบ/เทคนิคการตรวจสอบ

- (1) ศึกษาคู่มือระบบโปรแกรมระบบบัญชีบริษัท Hi-Touch และสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลในระบบ
- (2) ตรวจสอบการมอบหมายสิทธิการใช้โปรแกรมระบบบัญชี และการควบคุมรหัสผ่าน
- (3) ตรวจสอบสัญญาจ่ายเงินกู้ระหว่างปี เทียบกับการจ่ายเงินกู้จากรายงานการจ่ายเงินกู้ที่พิมพ์ออกจากระบบโปรแกรม และเทียบกับการอนุมัติเงินกู้ในรายงานการประชุมคณะกรรมการ ให้ถูกต้องตรงกัน
- (4) ใช้โปรแกรมช่วยตรวจสอบเชิงลึก ACL โดยได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มเทคโนโลยีและสารสนเทศจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7
- (5) ตรวจสอบและคัดแยกสมาชิกในกลุ่มพิเศษทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน
- (6) ตรวจสอบรายการหนี้ค้างชำระจากรายงานเงินกู้ค้างชำระ เพื่อพิจารณาตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ.2544
- (7) อ่านและศึกษาคำพิพากษา รวมทั้งประสานงานกับสำนักงานทนายความ และนิติกรของสหกรณ์
- (8) จัดทำหนังสือยืนยันหนี้คงเหลือสิ้นปี โดยการไปส่งและรับหนังสือยืนยันยอดหนี้คงเหลือตามหน่วยงานที่สมาชิกสังกัดด้วยตนเอง สำหรับสมาชิกทั่วไปได้จัดส่งทางไปรษณีย์ตอบกลับทุกกรณี

ข้อสรุป

- (1) ผลจากการทุจริต ของเจ้าหน้าที่ทั้ง 6 คน โดยการยกยอกเงินของสหกรณ์ โดยเริ่มกระทำการตั้งแต่วันที่ 6 มิถุนายน 2549 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2558 รวม 304 รายการ มูลค่าความเสียหาย 95,039,857.00 บาท สหกรณ์ได้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง การดำเนินคดีทางอาญาได้สิ้นสุด โดยศาลพิพากษา จำคุก 20 ปี จำนวน 3 คน ต่อสู้คดี จำนวน 2 คน และหลบหนีคดี จำนวน 1 คน
- (2) ผลการดำเนินงานประจำปี สหกรณ์แห่งนี้ขาดทุนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการตั้งประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งเกินกว่าทุนสำรองที่มีอยู่ จนทำให้มีผลขาดทุนสะสม และจากการคำนวณมูลค่าหุ้น ตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 278/2549 เรื่องให้สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์กำหนดเรื่องการจ่ายคืนค่าหุ้นในกรณีที่ขาดทุนเกินทุนสำรองที่มีอยู่ในข้อบังคับ สั่ง ณ วันที่ 21 มีนาคม 2549 สหกรณ์สามารถจ่ายคืนค่าหุ้นแก่สมาชิกน้อยกว่ามูลค่าหุ้นได้กรณีที่สหกรณ์ขาดทุนเกินทุนสำรอง จากการคำนวณมูลค่าหุ้น สหกรณ์มีมูลค่าหุ้นติดลบ (7.42) จึงไม่สามารถจ่ายคืนค่าหุ้นให้แก่สมาชิกได้

ข้อเสนอแนะ

- (1) การรับสมัครสมาชิกกลุ่มพิเศษ ควรมีการแต่งตั้งหัวหน้าหน่วย เพื่อคัดกรองคุณสมบัติของผู้สมัคร และให้ความเห็นการขอกู้เงินก่อนนำเสนอคณะกรรมการเงินกู้ รวมทั้งติดตามเร่รัดหนี้สินของลูกค้านี้ค้างชำระ
- (2) กรรมการไม่ควรลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คไว้ล่วงหน้า การส่งจ่ายควรชิดคร่อม
- (3) คณะกรรมการและผู้ตรวจสอบกิจการควรศึกษาทำความเข้าใจการใช้ โปรแกรมระบบบัญชี Hi-Touch เบื้องต้นและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ในการออกรายงานต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานและควรมีการกำหนดสิทธิในการใช้งานโปรแกรมระบบบัญชีแต่ละระบบงานอย่างชัดเจน
- (4) ควรให้เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ติดตามเร่รัดหนี้ค้างชำระโดยเฉพาะลูกหนี้ของกลุ่มพิเศษที่ค้างนาน เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้านี้และควรจัดทำรายงานเงินกู้ค้างชำระให้คณะกรรมการทราบทุกเดือน
- (5) เจ้าหน้าที่บัญชีควรจัดทำรายงานการรับ - จ่ายและงบทดลองประจำเดือน นำเสนอที่ประชุม คณะกรรมการดำเนินงานทุกเดือน

70

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ ของทีมงานสอบบัญชี (Audit Teamwork)

นางจุไร ปานทิพย์

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10

จากแนวคิดในการปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ มุ่งเน้นแนวคิดในเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของทีมงานสอบบัญชี โดยตระหนักถึงการทำงานของบุคลากร ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานในภาพรวมของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เนื่องจากงานสอบบัญชีเป็นงานที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีสหกรณ์ สมาชิก หน่วยงานราชการ และบุคคลซึ่งมีเป็นจำนวนมาก มีความคาดหวังต่อผลการตรวจสอบบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงขอเสนอ **ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของทีมงานสอบบัญชี (Audit Teamwork)** โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานในการทำงานให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. อิทธิบาท 4 แนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่

1.1 ฉันทะ คือ ความรักงาน (Love my work) เต็มใจทำงานนั้น มีความชอบหรือศรัทธาในงานที่ทำแล้วมุ่งมั่นในงานนั้น ๆ อาจเริ่มต้นง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถามกับตัวเอง ฉันททำงานเพื่ออะไร ฉันทมีความสุขหรือไม่ หากงานที่ทำอยู่ไม่ใช่งานที่เรารักเสียทีเดียว เพื่อเราจะได้มีเวลาค้นหาและปรับเปลี่ยนความคิดตัวเอง หรือปรับศรัทธาของตัวเองให้เข้ากับงานที่ทำอยู่ ทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไขเสมอ ขอให้เรามีความตั้งใจที่จะทำงาน แก้ไขปัญหาย่อมทำให้เกิดผลสำเร็จแน่นอน

1.2 วิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรกับงานที่ต้องใช้ความพยายาม ไม่ย่อท้อกับปัญหาและมีความหวัง ที่จะเอาชนะอุปสรรคข้างหน้า งานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร วิริยะจึงเป็นเครื่องมือ อีกอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ที่สำคัญวิริยะจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความอดทน มุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ และความมีวิริยะไม่ใช่การทำงานแบบเอาเป็นเอาตาย แต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเองให้มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จในอนาคตของตนเอง

1.3 จิตตะ คือ ความเอาใจใส่รับผิดชอบกับงานที่ทำด้วยความละเอียดรอบคอบ จิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำให้ถูกต้อง เมื่อทำสิ่งใดแล้วต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ทำด้วย ซึ่งการทำงานในปัจจุบันนี้ มีความซับซ้อนและมีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ดังนั้น เมื่อผู้ใดจดจ่อแล้วจะสามารถปฏิบัติงานให้มีความรอบคอบและมีคุณภาพ จิตตะ จึงมีความสำคัญในการทำงานโดยเอาใจใส่ในงานนั้นๆ

1.4 วิมังสา คือ การพินิจพิเคราะห์และทบทวนในการตรวจสอบงานที่ทำ ว่าเกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ไม่ใช่เพียงทำงานให้เสร็จไป โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา ทั้งต่อบุคคลอื่น สหกรณ์และภาพลักษณ์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งการพินิจพิเคราะห์ด้วยความคิด รวมถึงการพิจารณาในแต่ละเรื่องด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติส่วนตัวในการทำงานให้ถูกต้อง

2. สังคหัตถ์ 4 เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี ได้แก่

2.1 ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน การให้ความรู้ผู้อื่น หรือประสบการณ์ที่ตนมี เพื่อให้เป็นวิทยาทานให้แก่ผู้ที่ต้องการนำความรู้ไปปฏิบัติงาน เพื่อก่อประโยชน์แก่หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง การให้ต้องให้โดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือ ผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถรับความรู้ และการแนะนำที่ถูกต้องสามารถไปปฏิบัติได้จริง

2.2 ปียวาจา คือ การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนน้อม จริงใจ ไม่พูดจาหยาบคาย ก้าวร้าว และให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้ถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และเป็นถ้อยคำที่ไม่พูดว่าร้ายต่อกันไม่ว่าต่อหน้าและลับหลัง รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ยอมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูด ทำให้การทำงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการทำงานอย่างยิ่ง

2.3 อัตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มีเมตตา แรงใจในการปฏิบัติงานให้เป็นตัวอย่างที่ดี และช่วยเหลือผู้อื่นให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.4 สมานัตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายให้เป็นกันเอง รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความหลงหรือความโลภหรืออารมณ์แปรปรวน ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นๆ อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในสำนักงาน

3. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) หมายถึง กลุ่มบุคคลเข้ามารวมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน และทุกคนในกลุ่มมีบทบาทช่วยดำเนินงานของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารและประสานงานกันเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม

3.1 ประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) เพื่อให้มีความสุขในการทำงาน

1) ทำให้งานที่เห็นว่ายากกลับเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายในการปฏิบัติงาน (Intractable) โดยการอธิบาย แนะนำ และการใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง (Complete and accurate Information)

2) สามารถแก้ปัญหาได้ทันที ทำให้งานเสร็จทันเวลา (Work completed in time) โดยนำปัญหาวิเคราะห์ร่วมกันแก้ไข และนำไปปรับใช้กับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ให้ถูกต้องตามวิธีที่กำหนดไว้

3) เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพที่มาจากความสามารถพิเศษ (Special ability) ความรู้สึกที่ดี (Good feeling) และทัศนคติ (Attitudes) ให้มาเป็นความต้องการที่จะเรียนรู้งานมากขึ้น

4) สร้างความสัมพันธ์ (Relationship Building) และเรียนรู้งานใหม่ๆ เพื่อต้องการที่จะทำงานให้เก่งขึ้น

5) มีความรักในงาน (Love my work) และรู้จักปรับตัว (Self-Adjustment) พร้อมทั้งจะรับคำแนะนำเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ

3.2 องค์ประกอบที่ช่วยในการทำงานเป็นทีม (Teamwork) หรือการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ

1) เป้าหมายทีม ทุกคนรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมายอย่างชัดเจนและถูกต้อง เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่ามีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างจริงจังและชัดเจน เป็นที่ยอมรับของทุกคน เพื่อให้มีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้ง เพิ่มความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลดการควบคุม การลงโทษ ช่วยให้มีเวลาและสามารถทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมาย

2) บทบาท / ใครทำอะไรในทีมงาน ? จะต้องมีการมอบหมายหน้าที่ของแต่ละคนให้มีความชัดเจนตามความเหมาะสม ตามความรับผิดชอบแต่ละหน้าที่ เพื่อที่จะปฏิบัติภารกิจนั้นให้สำเร็จ บางครั้งอาจมอบหมายหน้าที่ตามความถนัด หรือความสามารถ โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย

3) กระบวนการทำงาน / สมาชิกในทีมทำงานกันอย่างไร ? ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้นำที่สามารถตัดสินใจที่ถูกต้องในการทำงาน อย่างไรก็ตามวิธีการทำงานต้องง่ายต่อการปฏิบัติ สามารถปรับตามสถานการณ์ได้ง่าย โดยคำนึงถึงการทำงานที่คล่องตัวและสามารถใช้บุคคลที่มีอยู่หรือสามารถใช้วิธีอื่นมาทดแทนในการปฏิบัติงานได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีอันเกิดจากความศรัทธาต่อกัน มีความจริงใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคี รักใคร่ และเต็มใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.3 การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ (Teamwork) มีปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

1) ลักษณะและภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) ที่เหมาะสม ต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และบทบาทความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ คือ สามารถสอนงานและแบ่งงานให้ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเท่าเทียมกัน หัวหน้าทีมหรือผู้นำต้องมีทักษะด้านการปฏิบัติงาน สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างแรงจูงใจได้

2) เป้าหมาย (Work goal) ผู้นำต้องวางแผนงาน กำหนดเป้าหมายเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน และมีการประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1) การกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้สำเร็จ โดยมีข้อกำหนดในเรื่องระยะเวลา ปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น

2.2) การคิดวางแผนระยะยาว เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) ความสามัคคี (Unity) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้และความคิดซึ่งกันและกัน เป็นแรงขับเคลื่อนให้งานสำเร็จ

4) มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี (Good human Relations) ทำให้มีเพื่อนคลายในการปฏิบัติงาน ลดแรงกดดันที่ไม่สามารถแสดงออกได้ เป็นสิ่งที่จะทำให้งานถูกต้อง

5) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ได้แก่ ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดประโยชน์ และเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ

5.1) พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า โดยยอมรับแนวคิดใหม่ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน (คิดนอกกรอบ)

5.2) พร้อมทั้งจะเพิ่มคุณค่าและคุณภาพชีวิต โดยเป็นที่ยอมรับในเรื่องการทำงาน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (บุคลิกภาพ)

5.3) พร้อมทั้งจะรับฟังปัญหาต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ไข เพื่อจะได้ทำงานได้ถูกต้อง (น่าเชื่อถือ)

5.4) พร้อมทั้งจะปรับทัศนคติ วิสัยทัศน์และยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพให้กับผู้ปฏิบัติงาน (การพัฒนา)

6) แรงจูงใจ (Motivation) เป็นตัวผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างเต็มใจและมีประสิทธิภาพ นั่นคือ ผู้ปฏิบัติงานได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทจิตใจและพลังงานทำงานด้วยความกระตือรือร้น ผลสำเร็จของการสร้างแรงจูงใจคือ

6.1) สร้างให้เกิดพฤติกรรมร่วม ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันทำงานด้วยความพึงพอใจและมีความสุขกับการทำงาน (ขวัญและกำลังใจ)

6.2) สร้างให้เกิดพฤติกรรมที่สำคัญ คือความกระตือรือร้นของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มผลงาน ทำให้เกิดความสนใจงาน มีความสามัคคี ร่วมกันตัดสินใจทำงานให้สำเร็จรวดเร็วตามที่ได้รับมอบหมาย (การให้รางวัล)

7) การพัฒนาทักษะ (Skills Development) และเพิ่มความรู้ (Improve Knowledge)

เนื่องจากในโลกปัจจุบันอิทธิพลของเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทำให้สภาวะแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว การบริหารองค์กร ให้สามารถอยู่รอดและเติบโตในภาวะเช่นนี้ นับเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหาร ดังนั้น การพัฒนาทักษะและเพิ่มความรู้แก่บุคลากร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การสอนงานและแนะนำวิธีการทำงาน ตลอดจนการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากร จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถบริหารเวลาและงบประมาณได้

เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผู้ปฏิบัติงานต้องมีการพัฒนาตนเองและสามารถสอนงานให้กับผู้ช่วยหรือผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์น้อย ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สิ่งหนึ่งที่พึงมีต่อผู้ร่วมงานคือ การให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นผลถึงความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและความรักในองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน

น้กงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส) : อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 สร้างการทำงานให้เป็นสุข

<http://www.thaihealth.or.th>

สำนักงานข้าราชการพลเรือน : หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ "การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ"

<http://www.ocsc.go.th>

นางสาวรพรรณ เชื้อนคง
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

การทำงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันเพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้เกิดความคิดของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันออกไปทำให้เกิดความคิดที่หลากหลายซึ่งจะได้แบ่งปันซึ่งกันและกันทำให้เกิดผลสำเร็จของงาน และปัจจัยหลักของความสำเร็จในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้แก่

1. บรรยากาศของการทำงานมีความเป็นกันเอง อบอุน มีความกระตือรือร้น และสร้างสรรค์ ทุกคนช่วยกันทำงานอย่างจริงจัง และจริงใจ ไม่มีร่องรอยที่แสดงให้เห็นถึงความเบื่อหน่าย

2. ความไว้วางใจกัน เป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม สมาชิกทุกคนในทีมควรไว้วางใจซึ่งกัน และกันมีความซื่อสัตย์ต่อกันพูดคุยกกันอย่างเปิดเผยไม่มีลับลมคมในต่อกัน

3. มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน สมาชิกทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยอมรับภารกิจหลักของทีมงาน

4. สมาชิกแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง และเรียนรู้เข้าใจในบทบาทของผู้อื่น ในทีมทุกบทบาทมีความสำคัญ รวมทั้งบทบาทในการช่วยรักษาความเป็นทีมงานให้มั่นคง เช่นการ ประนีประนอม การอำนวยความสะดวก การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เป็นต้น

5. วิธีการทำงาน สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา คือ

5.1 การสื่อความหมาย การทำงานเป็นทีมอาศัยบรรยากาศ การสื่อความหมายที่ชัดเจนเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ทุกคนกล้าที่จะเปิดใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนเกิดความ เข้าใจและนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ

5.2 การตัดสินใจ การทำงานเป็นทีมต้องใช้การตัดสินใจร่วมกัน เมื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีม แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจแล้ว สมาชิกย่อมเกิดความผูกพันที่จะทำในสิ่งที่ตนเองได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น

5.3 ภาวะผู้นำ ในการทำงานเป็นทีมต้องมีผู้นำในทีม ซึ่งคือบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น การ ทำงานเป็นทีมควรส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำ เพื่อให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการ ยอมรับจะรู้สึกว่าการทำงานเป็นทีมนั้นมีความหมายปรารถนาที่จะทำอีก

5.4 การกำหนดกติกา หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้อต่อการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ควรเปิด โอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ร่วมกันในการทำงาน

6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของทีม ทีมงานควรมีการประเมินผลการทำงานเป็นระยะ โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานทำให้สมาชิกได้ทราบความก้าวหน้าของงาน ปัญหา อุปสรรคที่ เกิดขึ้น รวมทั้งพัฒนากระบวนการทำงานหรือการปรับปรุงแก้ไขร่วมกันซึ่งในที่สุดสมาชิกจะได้ทราบว่าผลงาน บรรลุเป้าหมายและมีคุณภาพมากขึ้นเพียงใด

7. การพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง

7.1 พัฒนาศักยภาพทีมงาน ควรสร้างแรงจูงใจทางบวก เพื่อให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีการจัดการกิจกรรมสร้างพลังทีมงานให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

7.2 การให้รางวัล ปัจจุบันการพิจารณาผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานไม่เอื้อต่อการทำงาน เป็น ทีมส่วนใหญ่จะพิจารณาผลการทำงานเป็นรายบุคคล ดังนั้นควรให้รางวัลที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีมเพื่อจะให้ สมาชิกทุกคนในทีมมีขวัญและกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

เทคนิคในการทำงานดี

ใครที่คิดว่าตัวเองยังไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเท่าที่ควร ลองค้นหาจุดบกพร่องของตัวเอง แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นพร้อมทั้งหาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการทำงานแต่ละวันเพื่อให้การทำงานมีความหลากหลายมากขึ้นและจะทำให้ตัวเรามีความสุขกับการทำงาน วิธีการง่าย ๆ ดังนี้

1. มีทัศนคติที่เป็นบวก มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ ไม่คิดในทางลบ เช่น หากเจอปัญหาในการทำงาน แทนที่จะนั่งกลุ่มใจคิดว่าคราวนี้ต้องแย่งกันก็ให้มองว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะฝึกฝนให้เราเก่งกล้ามากยิ่งขึ้น

2. มีจิตใจที่สงบ เคยได้ยินคำพูดที่ว่า "จงใช้ความสงบสยบความเคลื่อนไหว" หรือเปล่า คำพูดนี้ใช้ได้ผลดีทีเดียว เวลาเกิดปัญหาขึ้นเราอย่าเพิ่งตื่นตระหนกไปกับปัญหานั้น การมีจิตใจที่สงบ มีสมาธิ จะทำให้เราเกิดปัญญาในการคิดหาวิธีแก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังทำให้เรามีสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานด้วย

3. มีความอดทน เพราะการที่เราจะมีจิตที่สงบได้ เราต้องรู้จักอดทนอดกลั้น ระวังอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ หากสิ่งใดไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวังไว้ เราก็ต้องอดทนรอคอยให้ถึงช่วงเวลาของเรา นอกจากนี้ ยังต้องอดทนต่อปัญหาและความยากลำบากในการทำงานด้วย

4. เป็นคนตรงต่อเวลา มนุษย์เราได้ถูกปลูกฝังให้เป็นคนมีวินัย รู้จักตรงต่อเวลามาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เช่น การไม่มาโรงเรียนสาย ส่งการบ้านให้ตรงเวลา ในการทำงานก็เช่นกัน หากเรามาทำงานสายเจ้านายคงไม่ชอบแน่ ๆ แล้วยิ่งถ้าเราผิดนัดลูกค้า ผลเสียคงตามมาอีกเป็นกระบวน แม้แต่เวลาที่ยังรักษาไม่ได้ เจ้านายหรือลูกค้าคงไม่ไว้ใจให้เราทำงานใด ๆ

5. เป็นคนสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน การเป็นคนสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนจะทำให้มีแต่คนรักใคร่ และอยากช่วยเหลือ ยิ่งถ้าเรามีตำแหน่งใหญ่โตด้วยแล้ว ยิ่งต้องมีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เพราะจะทำให้ผู้อื่นยิ่งเกรงใจเรามากขึ้น ตรงกันข้ามการทำตัวกระด้างกระเดื่อง หยาบคาย หยิ่งยโส ย่อมเป็นที่รังเกียจของสังคม และไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย

6. เป็นมืออาชีพในการทำงาน การที่เรามีหน้าที่อะไร เราก็ควรทำตัวให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหน้าที่นั้นๆ หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และหมั่นฝึกปรือฝีมือในการทำงานอยู่เสมอ เพื่อให้งานออกมาดีที่สุด การทำงานอย่างมืออาชีพ จะเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของเจ้านาย

หากนำวิธีนี้ไปปฏิบัติให้เป็นนิสัยจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้คุณประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างแน่นอน

“การทำงานเป็นทีม” คือ อีกหนึ่งรูปแบบการทำงานในฝันของใครหลายคน เพราะผลลัพธ์ของการทำงานรูปแบบนี้มักจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้องค์กรเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งนี้เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันบุคลากรให้พัฒนาตัวเองตลอดเวลา เพราะหากในทีมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำงานเข้าหากัน ตลอดจนมีความสนิทชิดเชื้อกัน ทำผลงานเป็นที่น่าพอใจ ก็มีสิทธิได้ปรับเลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือนขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งทีม โดยลักษณะและแนวทางของการทำงานเป็น Teamwork อย่างมีประสิทธิภาพ มี 6 ข้อ ดังนี้

1. เข้าใจการทำงานของตนเองและคนอื่น

จุดเริ่มต้นแรกของการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพนั่นก็คือ “ผู้ปฏิบัติงาน” แม้จะเป็นหน่วยเล็กที่สุดของทีมแต่ก็สำคัญที่สุดเช่นกัน เพราะการที่ทีมมีบุคลากรที่ทีมารวมตัวกันรวมทั้งมีความเข้าใจถึงการทำงานของผู้อื่นในทีมโดยอาศัยข้อดีเกื้อหนุนซึ่งกันและกันหากมีจุดไหนที่แตกต่างกันมากก็พร้อมจะเข้าใจ

2. สร้างและโฟกัสเป้าหมายร่วมกัน

เมื่อทำงานเป็นทีมก็ควรเริ่มวางแผนโดยสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อโฟกัสเป้าหมายในการเดินทางไปข้างหน้าร่วมกัน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดีควรมีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม โดยอาจเขียนวัตถุประสงค์และหน้าที่ของแต่ละคนเป็นลายลักษณ์อักษรให้เข้าใจง่ายและทำได้จริงภายในองค์กร

3. สร้างทีมด้วยความสามารถหรือจุดเด่นของแต่ละคน

เมื่อกำหนดหน้าที่และภาระงานของแต่ละคนตามความสามารถ ตำแหน่ง และประสบการณ์แล้ว หัวหน้าทีมก็ควรมองหาจุดเด่นของแต่ละคน ทั้งในเรื่องการทำงานและทัศนคติต่าง ๆ เพื่อต่อชิ้นส่วนจิ๊กซอว์ แต่ละอันให้เข้ากันประสานเป็นหนึ่งเดียว อาจสร้างระบบบัดดี้เพื่อให้รองรับการทำงานซึ่งกันและกัน ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและลดความผิดพลาดของงาน

4. ตรงไปตรงมา จริงใจต่อกัน ให้การสนับสนุนกัน

เมื่อทำงานร่วมกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันแล้ว ก็ควรเปิดใจต่อกัน ตรงไปตรงมาทั้งในเรื่องของงาน และความจริงใจระหว่างกันในทีม มีข้อเสนอแนะ เห็นพ้องเห็นต่างในจุดไหนอย่างไรก็กล้าที่จะพูดออกไปตามตรงโดยไม่ใช้อารมณ์หรือเรื่องส่วนตัว เมื่อเห็นต่างแล้วก็ควรมีเหตุผลที่ดีสนับสนุนให้เกียรติกัน พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อให้เพื่อนร่วมทีมได้แก้ไขจุดบกพร่อง สิ่งนี้ไม่นับเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่คือความจริงใจและให้การสนับสนุนกันอย่างแท้จริง

5. เพิ่มความสนิทสนม สานสัมพันธ์

หัวหน้างานในหลาย ๆ องค์กร มีนโยบายละลายพฤติกรรมของทีม เช่น การไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมสนุกสนานร่วมกันเพื่อหนุนให้เกิดความสนุกสนานสานสัมพันธ์กันในองค์กร เมื่อมีความสนิทสนมกันระดับหนึ่งแล้ว ก็ยังทำให้ทีมทำงานไปด้วยกันอย่างราบรื่นมากขึ้นไปอีก กิจกรรมแบบนี้จึงควรจัดขึ้นปีละหลายครั้ง เพราะนอกจากจะช่วยในเรื่องการทำงานเป็นทีมแล้วยังช่วยลดภาวะความตึงเครียดจากการทำงานได้อีกด้วย

6. เป็นผู้นำที่ดี และเป็นผู้ตามที่มีวินัย

บุคคลในทีมที่มี Teamwork ดี มักจะประกอบด้วยคนที่มีลักษณะภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามในขณะเดียวกัน คำว่าผู้นำในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงการเป็นหัวหน้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ และในขณะเดียวกัน เมื่อผู้อื่นในทีมแสดงภาวะความเป็นผู้นำบ้าง ก็สามารถเป็นผู้ตามที่มีวินัย เปิดกว้าง ยอมรับข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงตนเองได้ให้สมาชิกในทีมได้พัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่าการทำงานแบบระบบทีม (Teamwork) ที่ดีได้นั้นย่อมเกิดจากทีมงาน (Team Work) ที่ดี ซึ่งทีมงานที่ทำงานระบบทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมทำให้องค์กรมีประสิทธิผลและเกิดความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ องค์กรที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมสร้างผลสำเร็จได้อย่างยอดเยี่ยมเช่นกัน และนั่นก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรตลอดจนบุคลากรที่จะก้าวหน้าต่อไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

72

ปัจจัยเสี่ยงที่มีความเสี่ยงสูงและจุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9

1. วงจรการซื้อขายผลิตผลและจ่ายเงิน

1.1 ปัจจัยเสี่ยง ด้านการรับผลิตผล และหลักฐานการซื้อจากระบบโปรแกรมรับซื้อน้ำยาง

- บันทึกรับผลิตผลไม่ถูกต้องตามที่ซึ่งจริง (A)
- บันทึกสมุดคุมรับน้ำยางไม่ถูกต้อง ออกหลักฐานรับน้ำยางโดยไม่ได้มีการรับน้ำยางจริง (A , O)
- การจัดทำเอกสารหลักฐานการซื้อผลิตผลไม่ถูกต้องครบถ้วน (A , C)
- การบันทึกยอดซื้อไม่ถูกต้องครบถ้วน (A , C) การจ่ายเงินซื้อผลิตผลไม่ถูกต้อง (A)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการควบคุมโดยหัวหน้าฝ่าย ตรวจสอบการชั่งผลิตผล การออกใบชั่งผลิตผลให้ถูกต้องตรงตามหมายเลขรหัสประจำถังส่งน้ำยางของสมาชิกที่มาส่งน้ำยาง ให้การออกหลักฐานเฉพาะรายที่มาส่งจริง
- การบันทึกสมุดคุมใบรับน้ำยางประจำวัน มีการตรวจสอบให้ถูกต้องโดยหัวหน้าฝ่าย ตรงตามใบชั่งได้แก่ รหัสส่งน้ำยาง ชื่อ-สกุล น้ำหนักรวม น้ำหนักภาชนะ น้ำหนักสุทธิ ระบุสมาชิก ไม่ใช่สมาชิก
- บันทึกรับซื้อน้ำยางในระบบโปรแกรมฯ ตามใบชั่งและผลการทดสอบค่า DRC และออกหลักฐานใบรับผลิตผลและคำนวณเงินจากระบบโปรแกรมฯ หัวหน้าฝ่าย ตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งไปฝ่ายการเงินเพื่อจ่ายเงิน
- พิมพ์รายงานสรุปรายวันจากระบบโปรแกรมฯ ตรวจสอบให้ถูกต้องตรงกับเอกสารการชั่ง และมีการเก็บสถิติส่วนต่างของน้ำยางสด กับปริมาณเนื้อยางแห้งที่คำนวณได้ในแต่ละครั้ง

1.2 ปัจจัยเสี่ยงด้านการหาปริมาณเนื้อยางแห้ง (Dry Rubber content: DRC)

- การแบ่งแยกหน้าที่ไม่เหมาะสม, กำหนดขั้นตอนงานไว้ไม่ชัดเจน กำหนดระเบียบปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ทำให้การคำนวณหาปริมาณเนื้อยางแห้งและคำนวณเงินซื้อผลิตผลยางพาราไม่ถูกต้อง (A)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีระเบียบกำหนดวิธีการทดสอบหาค่า DRC ด้วยวิธีมาตรฐานสำหรับปฏิบัติและควบคุมการทดสอบหาค่า DRC ให้ปฏิบัติเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด
- มีการตรวจสอบการติตรหัสยางตัวอย่างให้ตรงกันกับรหัสส่งน้ำยางสดทุกครั้ง การตักตัวอย่างน้ำยางสด มีการควบคุมให้แม่นยำ ได้น้ำหนัก 10 กรัม เท่ากันทุกราย
- ควบคุมการทำแผ่นยางแห้งตัวอย่าง การอบแห้ง อ่านค่าจากชั่ง Digital ให้ถูกต้องแม่นยำ จัดบันทึกน้ำหนักแผ่นยางแห้งตัวอย่าง ถูกต้องตรงตามรหัสแผ่นยางตัวอย่าง และรหัสส่งน้ำยางสด
- ตรวจสอบการคำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้งของน้ำยางสด (% DRC) และการคำนวณปริมาณเนื้อยางแห้งของน้ำยางสด แต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางให้ถูกต้องตาม % DRC ของยางแห้งตัวอย่าง ตามสูตรการคำนวณ

1.3 ปัจจัยเสี่ยงด้านต้นทุนขาย การคำนวณเงินซื้อผลิตผล (น้ำยางพารา)

- การคำนวณเงินซื้ออย่างไม่ถูกต้อง หรือ มีการออกไปซื้ออย่างที่มิได้มีการรับน้ำยางจริง (A , O)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- การระบุราคาซื้อ/ก.ก. ในแต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางสด มีการตรวจทานให้ถูกต้องตรงตาม Rate ในตารางราคาขายแห่ง แต่ละช่วง % DRC ที่สหกรณ์กำหนดไว้
- การคำนวณราคาซื้อรวมแต่ละใบซึ่งให้กับแต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางสด มีการตรวจให้ถูกต้องตามปริมาณยางแห้งและราคาซื้อ/ก.ก. ก่อนส่งไปยังฝ่ายจ่ายเงิน

1.4 ปัจจัยเสี่ยงด้านการจ่ายเงินค่าผลิตผล-น้ำยางพารา

- เจ้าหน้าที่รับผลิตผลนำไปรับน้ำยางที่ออกเกินมาเบิกจ่ายเงินให้กับตนเอง รายการซื้อไม่ได้เกิดขึ้นจริงและการจ่ายเงินไม่ถูกต้อง หลักฐานไม่ครบถ้วน (O , A , C)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการแบ่งแยกหน้าที่เหมาะสม แยกระหว่าง เจ้าหน้าที่รับผลิตผล เจ้าหน้าที่ทดสอบหาน้ำหนักยางแห้ง % DRC และเจ้าหน้าที่จ่ายเงิน
- ตรวจทานรหัส/รายชื่อที่ส่งน้ำยางจริง ไปรับผลิตผลและใบทดสอบ % DRC การคำนวณเงินให้ถูกต้องตรงกัน โดยฝ่ายการเงิน ก่อนจ่ายเงิน
- จ่ายเงินให้โดยตรงกับเจ้าของผลิตผล ให้ลงลายมือชื่อผู้รับเงินต่อหน้าผู้จ่ายเงิน ควบคุมไม่ให้มีการรับเงินค่าน้ำยางแทนโดยเจ้าหน้าที่รับผลิตผล หรือ การเงิน

2. วงจรการขายผลิตผล / การส่งผลิตผลเข้าสู่ธุรกิจแปรรูปของสหกรณ์เอง

2.1 ปัจจัยเสี่ยงด้านการขายผลิตผลน้ำยางพารา/สินค้าแปรรูป (ยางแผ่นรมควัน)

- มีการแก้ไขราคาขายในหลักฐาน, รายการขายไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วน (A , C)
- เจ้าหน้าที่รับเงินขายสินค้านำเงินไปใช้ส่วนตัว ไม่ลงบัญชี รายการขายไม่ครบถ้วนไม่ถูกต้อง (O , A)
- การบันทึกปริมาณและมูลค่าวัตถุดิบนำเข้าผลิตไม่ถูกต้อง (A)
- น้ำหนักยางขาดหาย บันทึกผลิตผลขาดบัญชีไม่ถูกต้อง (A , C)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- กำหนดการรับเงินจากการขายโดยโอนเข้าบัญชีหรือรับเช็คระบุเข้าบัญชีเท่านั้น
- มีการวิเคราะห์หาผลต่างน้ำหนักยางสดที่รับเข้ากับน้ำหนักยางสดที่ซึ่งขาย ทุกรอบการขาย เพื่อบันทึกส่วนต่างในแต่ละรอบ ให้ตรงกับผลิตผลที่มีอยู่จริง มีการบันทึกตัด Stock น้ำยางพารา ถูกต้อง โดยตัดเป็นรอบๆ ที่ส่งออกไปจริง
- มีการทดสอบหาค่า % DRC รวม และ % DRC เฉลี่ย ในแต่ละรอบการส่งและตรวจสอบราคาขาย การตกลงราคาขายที่กำหนดให้ถูกต้องตรงกัน
- มีการแต่งตั้งกรรมการทดสอบอัตราน้ำหนักขาดตามสภาพของน้ำยางพารา และจัดทำรายงานผลการทดสอบไว้เป็นหลักฐานเพื่อถือเป็นเกณฑ์ของสหกรณ์
- มีการจัดทำใบส่งผลิตผลเข้าผลิต ตรวจทานให้ถูกต้องตามปริมาณที่ส่งผลิตจริงลงลายมือชื่อผู้ส่ง-ผู้รับเข้าผลิต/แปรรูป ตรวจทานการตัด Stock ผลิตผลน้ำยางพารา และบันทึกบัญชีให้ถูกต้อง

2.2 ปัจจัยเสี่ยงด้านสินค้าคงเหลือ ทะเบียนคุมสินค้า (ผลิตผล-น้ำยาอาหาร)

- บันทึททะเบียนคุมผลิตผลน้ำยาอาหาร/สินค้าแปรรูป(ยางแผ่นรมควัน) ไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วน (A , C)
- สินค้าคงเหลือ ผลิตผลน้ำยาอาหาร/สินค้าแปรรูป(ยางแผ่นรมควัน) ไม่มีอยู่จริง (E)
- ติราคาสินค้าคงเหลือ ไม่ถูกต้อง มีผลิตผลเสียหายขาดบัญชี (A)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- การบันทึกทะเบียนคุมสินค้า (Stock) ผลิตผลน้ำยาอาหาร ที่รับเข้า(ซื้อ) น้ำหนัก และราคาถูกต้องตามหลักฐานการซื้อ รายงานการรับซื้อฯ ประจำวัน การตัด Stock จ่ายออก ตรงกับหลักฐานการขาย โดยบันทึกคู่กันทั้งปริมาณ น้ำยาสด และปริมาณเนื้อยางแห้งที่คำนวณได้ตาม 9% DRC
- หัวหน้าฝ่ายตรวจทาน Stock ตามบัญชีทุกสิ้นวัน กรณีส่งน้ำยาออกไปหมด แต่ในทะเบียนคุมตามบัญชียังมียอดคงเหลือ ต้องตรวจหาสาเหตุทันทีทุกสิ้นวัน เพื่อบันทึกให้ถูกต้องตรงกัน และจัดทำรายงานวิเคราะห์น้ำหนักส่วนต่าง
- กรณีพบรายการผิดปกติ เช่น Stock ติดลบ ปริมาณขายมากกว่าปริมาณที่ซื้อ ให้ตรวจหาสาเหตุทันที เพื่อปรับปรุงการบันทึกให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง
- มีการควบคุมดูแล การเก็บรักษาผลิตผลที่รวบรวมไว้โดยเหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญเสียเสียหาย
- มีการจัดทำรายงาน สรุป Stock ผลิตผลที่รวบรวม แยกปริมาณที่ส่งออกขาย และปริมาณส่งเข้าแปรรูปในสหกรณ์เอง ไว้ให้ถูกต้องตรงกับปริมาณที่รวบรวม

3. วงจรการผลิต/แปรรูปยางแผ่นรมควัน (ต้นทุนการผลิต)

3.1 ปัจจัยเสี่ยงด้านวัตถุดิบทางตรง ซื้อวัตถุดิบ

- การบันทึกรับวัตถุดิบจากรุกิจรวบรวมไม่ถูกต้อง ทั้งปริมาณและราคา (A)
- การบันทึกวัตถุดิบใช้ไปไม่ถูกต้องครบถ้วน (A , C)
- การบันทึกผลิตภัณฑ์ที่ได้ไม่ถูกต้องครบถ้วน ไม่บันทึกปริมาณที่ผลิตได้ (A , C)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- การรับน้ำยาอาหารที่สหกรณ์รวบรวม เข้าโรงงานแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน มีใบส่งเข้าผลิต บันทึกรับวัตถุดิบ ปริมาณและราคา ให้ถูกต้องในแต่ละวัน ฝ่ายบัญชีบันทึกบัญชีให้ถูกต้องตรงกันโดยโอนบัญชีซื้อผลิตผล เป็นซื้อวัตถุดิบ
- หัวหน้าฝ่ายผลิตมีการควบคุมขั้นตอนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดการเบิกใช้สารเคมีวัสดุโรงงาน มีการจัดทำรายงานการผลิตประจำวัน ตามรอบการผลิต บันทึกวัตถุดิบนำเข้ายางแผ่นรมควันที่ผลิตได้ ตรวจคุณภาพ (QC) และบันทึกทะเบียนคุม (Stock) ยางแผ่นรมควันให้ถูกต้อง
- มีการทดสอบหาอัตราสูญเสียในการผลิต ไว้เป็นเกณฑ์ของสหกรณ์เอง
- มีการตรวจทานการจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตให้ถูกต้องก่อนการบันทึกรายการบัญชี

3.2 ปัจจัยเสี่ยงด้านค่าแรงงานทางตรง

- ไม่ได้ปฏิบัติงานจริงแต่มีการเบิกจ่ายค่าแรง (O)
- หลักฐานการจ่ายค่าแรงไม่ครบถ้วน (C)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการควบคุมการส่งเบิกค่าแรงงาน มีการตรวจทานตารางเวลาการทำงานตามที่ปฏิบัติงานจริง รับรองโดยหัวหน้าฝ่ายผลิต เจ้าหน้าที่การเงิน ตรวจทานการคำนวณให้ถูกต้องตามอัตราค่าแรงรายคน

3.3 ปัจจัยเสี่ยงด้านค่าใช้จ่ายในการผลิต

- การปันส่วนค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตไม่ถูกต้อง (A)
- จัดประเภทรายการต้นทุนผลิตไม่ถูกต้อง (CL)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการกำหนดเกณฑ์ในการปันส่วนค่าใช้จ่ายไว้ชัดเจนเหมาะสม และตรวจทานการปันส่วนค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตให้ถูกต้องตามเกณฑ์

หมายเหตุ จากการสแกนธุรกรรมเชิงลึกในแต่ละวงจรกิจของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะได้ข้อมูลที่เพียงพอในการนำมาระบุปัจจัยเสี่ยงและจุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยงในแต่ละปัจจัยเสี่ยง ดังตัวอย่างข้างต้น ข้อมูลนี้ผู้สอบบัญชีจะได้นำไปประเมินความเสี่ยง โอกาสเกิดและผลกระทบต่อบการเงิน เป็นระดับความเสี่ยง และนำความเสี่ยงที่เหลืออยู่ไปกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อลดความเสี่ยงลงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ความหมายของอักษรย่อ ปัจจัยเสี่ยงที่จะกระทบต่อบการเงิน

A (ACCURACY) : ความถูกต้อง

O (OCCURRENCES) : เกิดขึ้นจริง

C (COMPLETENESS) : ความครบถ้วน

CL (CLASSIFICATION) : จัดประเภทรายการ

E (EXISTENCE) : มีอยู่จริง

CU (CUTOFF) : ตัดยอด

C&U (CLASSIFICATION AND UNDERSTANDAVILITY) : การจัดประเภทรายการและเข้าใจได้

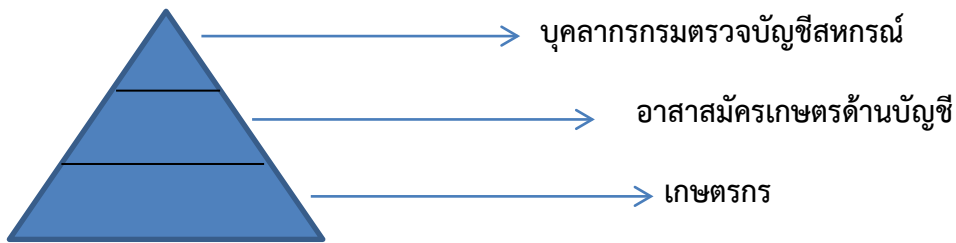

73

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จโดยในการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุดรธานี

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจด้านการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กำหนดระบบบัญชี มาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรและยังรับผิดชอบการสอนทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพให้แก่สมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรภายใต้ โครงการบูรณาการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โครงการพระราชดำริ และโครงการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เอง จากภารกิจที่รับผิดชอบมีหลายด้านส่งผลให้บุคลากรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน กรมได้มีนโยบายให้สร้างอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี”ครูบัญชี” เพื่อทำหน้าที่ในการสอนแนะให้ความรู้กับสมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ให้มีความรู้ด้านบัญชี สามารถจัดทำบัญชีและนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนได้ ดังนั้นในการถ่ายทอดบทเรียนและสร้างอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีจึงมีการจัดอบรมให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อเกษตรกรได้ โดยมีบุคลากรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีตามหลักสูตรที่กำหนดจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยใช้นวัตกรรมที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำขึ้นและสื่อการสอน ด้วยเหตุนี้เมื่อมีสื่อการสอนและบทเรียนสำเร็จรูปทำให้บุคลากรผู้ถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีใช้เพียงสื่อการสอนและบทเรียนสำเร็จรูปเท่านั้น **โดยลิ้มคำนึงถึงรูปแบบการถ่ายทอดของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ไปสู่อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี** และอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีจะต้องนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรและลงพื้นที่ในการกำกับแนะนำการจัดทำบัญชีและการติดตามการจัดทำบัญชี เปรียบเสมือนสามเหลี่ยมจากมุมสูงสุดขยายลงสู่มุมกว้าง โดยการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เองสู่อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากผู้รับการถ่ายทอดบทเรียนจะต้องลงปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเชื่อและศรัทธาในการเป็นอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีเพื่อให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน สู่ชุมชนต่อไปในอนาคต จึงจำเป็นต้องใช้จิตวิทยาในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีซึ่งมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานแตกต่างกันด้วย

ดังนั้นในการถ่ายทอดบทเรียนโดยใช้จิตวิทยาในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี หลักสูตร การอบรมพัฒนาอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี สามารถจำแนกอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี ออกเป็น 3 ช่วงวัย ดังนี้

1. **ช่วงวัยรุ่น** อายุระหว่าง 18 - 25 ปี ช่วงวัยรุ่นที่เข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีส่วนมากจะติดตามผู้ปกครอง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีอยู่แล้วเพื่อเข้ารับการอบรม โดยช่วงวัยนี้จะมีการรับรู้ที่ดีและได้รับความรู้ในการถ่ายทอดได้เต็มที่ แต่ช่วงวัยดังกล่าวจะมีความรับผิดชอบค่อนข้างน้อยและมีความคิดเป็นของตัวเองสูง

2. **ช่วงวัยกลางคน** อายุระหว่าง 26 - 55 ปี ช่วงวัยกลางคนที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี เนื่องจากการสวมหมวกหลายใบเป็นตัวแทนหมู่บ้านและชุมชน เพื่อเข้ารับการอบรมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี ในช่วงวัยนี้จะมีความรับผิดชอบสูง รับรู้และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ดีและบางคนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีมากมีศักยภาพสูงในการประสานงานและลงพื้นที่ในกาปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นกลุ่มช่วงวัยหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นไปตามนโยบายโดยใช้ฐานกลุ่มอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีช่วงวัยกลางคนเป็นหลักในการปฏิบัติงานและเป็นกลไกขับเคลื่อนร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

3. **ช่วงวัยสูงอายุ** อายุระหว่าง 56 - 65 ปี ช่วงวัยผู้สูงอายุที่เข้าร่วมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี เนื่องจากการเป็นตัวแทนชุมชนและเป็นตัวแทนหมู่บ้าน ช่วงวัยนี้ประสิทธิภาพในการรับรู้ค่อนข้างน้อยแต่มีประสบการณ์ชีวิตสูงในการคิดและตัดสินใจรวมไปถึงการประสานงานเกษตรกรจะให้ความร่วมมือในการประสานงานเป็นอย่างดี ชุมชนให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ

ในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีใน 3 ช่วงวัย จะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทเรียนและเทคนิคการถ่ายทอดในการรับรู้ เนื่องจากการถ่ายทอดบางหัวข้อและบางหลักสูตรของอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีจะต้องมีการอบรมและเรียนรู้พร้อมกัน ในการรับรู้ของอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีจะมีการรับรู้ไม่เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม (Behavior) การกระทำ (Acts) กระบวนการคิด (Mental process) ประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกัน ซึ่งมีหลักจิตวิทยาและเทคนิคในการถ่ายทอดบทเรียนตามหลักสูตร 3 ข้อดังนี้

1. **เทคนิคจิตวิทยาในการถ่ายทอดแบบ 30:30:30** คือ การรับรู้ในช่วงแรกของผู้เข้ารับการอบรมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี 30 นาทีแรกเป็นการเริ่มต้นการอบรมเกษตรกรและการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะมีสมาธิและรับรู้ได้ดีในช่วงแรก ผู้ที่เป็นวิทยากรจะต้องนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเชื่อมโยงเรื่องราวเนื้อหาและการเข้าสู่บทเรียนให้น่าสนใจ โดยการนำเทคนิคและประเด็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นที่ประชาชนให้ความสนใจ ณ เวลานั้นเชื่อมโยงกับบทเรียนมาเริ่มต้นเข้าสู่บทเรียน หลังจากเข้าสู่บทเรียนแล้วจะเป็นการเข้าสู่เนื้อหา 30 นาทีที่สอง ซึ่งการถ่ายทอดบทเรียนเนื้อหา 30 นาทีที่สอง จะเป็นการเข้าสู่บทเรียนที่ผู้เข้ารับการอบรมเองจะไม่มีสมาธิในการรับรู้และมีพฤติกรรม (Behavior) ที่เริ่มเปลี่ยนไปต่อการรับรู้ ผู้ถ่ายทอดจะต้องมีเนื้อหาประเด็นนอกเรื่องเพื่อสอดแทรกไม่ให้เบื่อในการเสนอเนื้อหาและมีสมาธิในการรับรู้ ส่วน 30 นาทีสุดท้ายเป็นการสรุปเนื้อหา ผู้ถ่ายทอดบทเรียนจะต้องสรุปประเด็นในการถ่ายทอดบทเรียนและประโยชน์ที่จะได้รับตั้งแต่เข้าสู่บทเรียนจนถึงเนื้อหาให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจในบทเรียน

2. **เทคนิคการสอนแบบจิตวิทยาเชิงรุก** เช่น การถามตอบและการยกตัวอย่าง หรือการกระทำ (Acts) ในประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมสนใจ ซึ่งในหลักสูตร อบรมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี มีการฝึกปฏิบัติในการสร้างหลักสูตรที่เป็นแบบสำเร็จรูปมาเพื่อช่วยให้กับบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้รับความสะดวก แต่ในการถ่ายทอดบทเรียนแต่ละครั้งให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีนั้น จำเป็นต้องมีการสอนแบบจิตวิทยาเชิงรุก โดยที่จะต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็น

แบบสะท้อนให้ผู้ถ่ายทอดบทเรียนว่าผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนที่ถ่ายทอดไปและมีสมาธิในการรับรู้บทเรียนที่ถ่ายทอดไปหรือไม่ เพื่อจะได้เน้นย้ำบทเรียนที่ไม่เข้าใจให้เข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้การสอนแบบจิตวิทยาแบบเชิงรุกจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีและผู้ถ่ายทอดบทเรียนจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมกล้าถาม กล้าแลกเปลี่ยนความคิดมากขึ้นจะทำให้ผู้ถ่ายทอดบทเรียนสามารถเสริมความรู้ที่มีให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีได้มากขึ้นและสามารถยกตัวอย่างให้เห็นภาพอย่างชัดเจน และสามารถนำไปถ่ายทอดต่อเกษตรกรให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม

๓. เทคนิคกระบวนการคิด เป็นเทคนิคในการสร้างอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีโดยการคิดต่อยอดจากกระบวนการคิด (Mental process) เมื่อได้ถ่ายทอดบทเรียนแล้วจะประมวลความรู้ในการพูดและคิดสังเคราะห์ออกไปโดยในขณะถ่ายทอดความรู้จะต้องสังเกตพฤติกรรมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี ในเวลาถ่ายทอดบทเรียนเพื่อให้อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีเพื่อให้มีสมาธิในการรับรู้เนื้อหาที่ได้ถ่ายทอดไป ผู้ถ่ายทอดบทเรียนจะต้องดูจำนวนกลุ่มเป้าหมายและสังเกตพฤติกรรมแล้วประมวลผลกระบวนการคิดออกมา เพื่อดึงดูดให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจและเกิดกระบวนการคิด การพูดโน้มน้าวจิตใจและสื่อถึงประโยชน์สิ่งที่จะได้รับจากการอบรม เมื่ออาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีลงมือปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เราจะต้องมีวิธีการต่อยอดร่วมกับอาสาสมัครเกษตรกรที่ด้านบัญชี เพื่อรองรับการขยายเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีในอนาคต

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จโดยการใช้จิตวิทยาในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จนั้นต้องประกอบไปด้วยเทคนิคจิตวิทยาในการถ่ายทอด 30:30:30 เทคนิคการสอนแบบจิตวิทยาเชิงรุก เทคนิคกระบวนการคิด ปัจจัยที่เกิดขึ้นดังกล่าวสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้ในกลุ่ม 3 ช่วงวัย ได้แก่ วัยรุ่น วัยกลางคน วัยสูงอายุ โดยปัจจัยเหล่านี้จะต้องมีความรู้ในเนื้อหาและเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดี โดยการศึกษาหลักสูตรและบทเรียนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เขียนขึ้นและผู้ถ่ายทอดบทเรียน จะต้องนำมาวางแผนและเขียนแผนการสอนออกมาให้สอดคล้องกับหลักเทคนิคการถ่ายทอด 30:30:30 และถ่ายทอดบทเรียนสู่อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีที่มีช่วงวัยที่หลากหลาย จะต้องมีการใช้เทคนิคการสอนแบบจิตวิทยาเชิงรุกในการถามตอบเพื่อให้อาสาสมัครเกษตรมีสมาธิในการรับรู้บทเรียนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมไปถึงสร้างกระบวนการคิดให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีและผู้ถ่ายทอดเองจะต้องมีเทคนิคในการถ่ายทอดบทเรียนให้เกิดกระบวนการคิด การพูดโน้มน้าวให้อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีนำไปต่อยอดถ่ายทอดให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายขยายฐานอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีให้มีจำนวนมากขึ้นและสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดบทเรียนลงสู่เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย การถ่ายทอดบทเรียนให้กับอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชีจะต้องอาศัยประสบการณ์และการเตรียมตัว การใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการถ่ายทอดบทเรียนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี

ผลกระทบจากเชื้อไวรัสโควิด-19 กับประสิทธิภาพการสอบบัญชีสหกรณ์

นายพลาญชัย ศรีวิเศษ

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธร

ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของผู้สอบบัญชีสหกรณ์กับในห้วงเวลาแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยเฉพาะการสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีปีทางบัญชี 31 มีนาคม 2563 จำเป็นอย่างมากที่ผู้สอบบัญชีจะต้องตรวจสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ ในขณะที่การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นับวันที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆอย่างน่าตกใจ สถานการณ์ดังกล่าวผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงมีโอกาที่จะได้รับเชื้อไวรัสโควิด-19 จากการเข้าสอบบัญชีประจำปีที่สหกรณ์ เนื่องจากในช่วงวันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์จะมีสมาชิกเดินทางมาทำธุรกรรมทางการเงินกับสหกรณ์เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน แม้สหกรณ์จะมีมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างเข้มงวดก็ตาม เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วโอกาสที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จะได้รับเชื้อไวรัสโควิด-19 จากการสอบบัญชีก็มีความเสี่ยงค่อนข้างสูงและโอกาสที่จะแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนดไว้ ย่อมเป็นไปได้ค่อนข้างยากเช่นกัน ประกอบกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสมาชิกสหกรณ์ทำให้ขาดรายได้จึงไม่สามารถชำระหนี้กับสหกรณ์ได้ตามที่กำหนดไว้

จากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทุกภาคส่วน รวมไปถึงสมาชิกของสหกรณ์ที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันไปตามประเภทของสหกรณ์ ที่ได้รับผลกระทบต่อรายได้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเช่นกัน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาของสมาชิกสหกรณ์ทุกประเภท นายทะเบียนสหกรณ์จึงมีประกาศเรื่อง มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ โดยสหกรณ์ใดที่ถือปฏิบัติตามประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ดังกล่าว ได้รับผลกระทบทางการเงินที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์จากการปรับลดอัตราดอกเบี้ย ผ่อนผันการชำระหนี้ การขยายเวลาการพักชำระหนี้ หรือการปรับโครงสร้างหนี้ ดังนั้น นายทะเบียนสหกรณ์จึงมีประกาศ เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อลดผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสหกรณ์

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงได้ออกมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยให้หลีกเลี่ยงหรืองดการจัดประชุม สัมมนา หากไม่จำเป็น ดังนั้น นายทะเบียนสหกรณ์จึงมีประกาศเรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลโดยเคร่งครัด โดยการอนุญาตให้ข้าราชการและพนักงานราชการปฏิบัติงานในที่พักอาศัย(Work from home) เพื่อลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ถึงแม้จะมีการปฏิบัติปฏิบัติงานในที่พักอาศัย(Work from home) ก็ตาม แต่ผลงานการสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธรในเดือนที่ผ่านมาเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ จึงแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติปฏิบัติงานในที่พักอาศัย(Work from home) จึงไม่ใช่ปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ทั้งยังเป็นการช่วยประหยัด ค่าน้ำ ค่าไฟ ของสำนักงานอีกด้วย

“จะอย่างไร ? ให้งานสอบบัญชีมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้”

เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของผู้สอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ ในระยะแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อของผู้สอบบัญชีควรยึดและปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19

ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตนตามคำแนะนำของแพทย์โดยเคร่งครัดเพื่อลดการรับเชื้อโรคและลดการแพร่เชื้อโรค ตามมาตรการป้องกันการระบาดของโรคในระยะนี้

ข้อที่ 2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้เวลาให้เหมาะสมในการเข้าสอบบัญชีที่สหกรณ์

ผู้สอบบัญชีควรใช้เวลาในการเข้าสอบบัญชีที่สหกรณ์ให้เหมาะสม เนื่องจากเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบอาจมีน้อยลง จึงอาจเกิดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นไม่เหมาะสม เมื่องบการเงินแสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ รวมทั้งที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจสอบให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ซึ่งความเสี่ยงดังกล่าวอาจเกิดจากที่ผู้สอบบัญชีเลือกวิธีการตรวจสอบไม่เหมาะสม เหล่านี้เป็นต้น

ข้อที่ 3 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปรับแผนงานและแนวการสอบบัญชีให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ผู้สอบบัญชีต้องปรับเปลี่ยนแผนงานและแนวการสอบบัญชีให้เหมาะสม โดยผู้สอบบัญชีอาจปรับปริมาณการตรวจสอบให้ลดลง หรือใช้วิธีการตรวจสอบอื่นทดแทน เช่น จากแผนงานกำหนดการขอคำยืนยันยอดโดยตรงจากสมาชิก เปลี่ยนเป็นขอคำยืนยันยอดทางไปรษณีย์แทน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อลง และเป็นการลดระยะเวลาในการตรวจสอบเพื่อให้งานสอบบัญชีเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดไว้ หากการวางแผนการสอบบัญชีอย่างเหมาะสม จะช่วยให้การสอบบัญชีสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถพิจารณามุ่งเน้นไปยังบัญชีที่คาดว่าจะมีความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริต หรือข้อผิดพลาด ทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวข้องที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้

หากผู้สอบบัญชีได้ยึดและปฏิบัติตาม 3 หัวข้อดังกล่าวข้างต้นแล้วเมื่อสหกรณ์ส่งงบการเงินที่แสดงข้อมูลไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้ว โอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ได้ตามแผนงานที่กำหนดค่อนข้างสูงและโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็ลดต่ำลงไปด้วยเช่นกัน

อนึ่ง จากผลการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจไปทั่วโลก โดยเฉพาะรัฐบาลไทยจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากในการป้องกันหรือเยียวยา ให้กับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ดังจะเห็นได้จากการขอคืนเงินงบประมาณจากส่วนราชการต่างๆ จึงเป็นสัญญาณเตือนให้ทราบว่าเสถียรภาพทางการเงินของไทยอาจตกอยู่ในสภาวะที่ย่ำแย่ในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ดังนั้นขอให้พวกเราทุกคนจงเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กับงานสอบบัญชีสหกรณ์และสภาวะเศรษฐกิจทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในเร็ววัน

75

ประเด็นทฤษฎีที่ควรรู้

เรื่อง ผู้บริหารสหกรณ์ไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลในโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มุกดาหาร

ที่มาของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยียังไม่มากนัก จึงทำให้การทำงานของสหกรณ์ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับแรงงานมนุษย์ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดการขยายตัวขององค์กรต่าง ๆ ก่อให้เกิดความต้องการเครื่องมือที่จะนำมาช่วยเก็บรักษาข้อมูล ช่วยในการประมวลผลข้อมูลที่ดี และสามารถใช้เครื่องมือเหล่านั้นในการวิเคราะห์ที่ในภาระงานของสหกรณ์ซึ่งนับวันจะเจริญเติบโตและมีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่ประหยัดเวลา แสดงรายงานได้รวดเร็วและถูกต้อง และที่สำคัญผู้บริหารสหกรณ์ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจส่งผลต่อกำไรของกิจการ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่สมาชิกสหกรณ์

ปัจจุบันสหกรณ์ส่วนใหญ่ได้นำโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการประมวลผลข้อมูลในการดำเนินงานของสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นระบบบัญชีที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือเอกชนรายอื่น วัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลจากระบบฯ ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ได้ทันท่วงที ดังนั้น ผู้บริหารสหกรณ์ต้องปรับเปลี่ยน ทักษะที่ดีในการใช้เทคโนโลยีช่วยในการบริหาร รวมทั้ง ต้องมีความรู้ในการใช้ข้อมูลในแต่ละระบบมีประโยชน์อย่างไร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับประโยชน์จากการใช้โปรแกรมระบบบัญชีต่าง ๆ ในการบริหารแก่คณะกรรมการสหกรณ์และผู้จัดการชั้นหลายหลักสูตร เพื่อพัฒนานักบริหารสหกรณ์ให้ใช้ข้อมูลทางการเงินและการบัญชีอย่างมืออาชีพ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหารสหกรณ์ สำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล แต่ปัจจุบัน ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

ปัญหาหลัก คือ ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่อยู่ในระบบโปรแกรม ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่มีช่องทางทำการทุจริตโดยการเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลต่าง ๆ โดยที่ผู้บริหารรู้ไม่เท่าทัน ส่งผลให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้นในสหกรณ์ตามที่เป็นข่าว และยังไม่เป็นข่าวอีกมากมาย อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุของการทุจริตของเจ้าหน้าที่อาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การขาดคุณธรรม คือ ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต ความละเอียดรอบคอบ และเกรงกลัวบาป พูดยจริง ทำจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีความจริงใจต่อผู้อื่น

2. การขาดอุดมการณ์และอุดมคติ

อุดมการณ์ หมายถึง อุดมคติอันสูงส่งที่จูงใจมนุษย์ให้พยายามบรรลุถึงอุดมคติ

อุดมคติ หมายถึง จิตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงาม และความจริงใจทางใดทางหนึ่งที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน คนที่มีอุดมการณ์หรืออุดมคติจะเป็นผู้มีเป้าหมายของชีวิตและจะดำเนินชีวิตด้วยอุดมการณ์

3. มีค่านิยมที่ผิด ในปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิมก่อนนี้เราเคยยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต แต่ในปัจจุบันเรากลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง

4. ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม บุคคลใดที่มีอำนาจและมีความโลภเห็นแก่เงินก็ย่อมจะคอร์รัปชั่น การมีอำนาจอย่างเดียวไม่ทำให้คนทุจริต แต่การมีอำนาจโดยมีความโลภเห็นแก่เงิน จึงทำให้คนทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง
5. มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย สาเหตุอีกประการของการทุจริต คือการมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้ต้องเป็นหนี้สิน เมื่อไม่สามารถจะหาเงินมาได้โดยทางสุจริตก็ใช้วิธีทุจริต

เนื้อหา

การทุจริตสามารถกระทำได้ไม่ยากนัก สิ่งสำคัญที่ผู้สอบบัญชีควรระวัง หากผู้บริหารสหกรณ์ไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลสหกรณ์ อีกทั้งการควบคุมภายในของโปรแกรมระบบบัญชีที่ใช้ ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์กระทำการได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยประเด็นทุจริตจากการกระทำต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ แบ่งได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลเข้า (Input) ความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริต

การกระทำที่กระทบตัวเงินของสหกรณ์

1. ปลอมแปลงเอกสารเบิกเงิน หมายถึง การปลอมแปลงเอกสารขึ้นทั้งฉบับ หรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดเติมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง เช่น ใบเบิกเงิน, ใบฝาก - ใบถอนเงินฝาก และใบเสร็จรับเงินจากภายนอก เป็นต้น ซึ่งการกระทำความเสียหายแก่สหกรณ์ร้ายแรง
2. เบิกค่าใช้จ่ายสูงเกินจริงซึ่งค่าใช้จ่ายนั้นไม่เกี่ยวข้องกับกิจการของสหกรณ์
3. จ่ายเงินทั้งที่งานที่ยังไม่เสร็จ ทำให้ไม่สามารถใช้งานให้ได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา
4. จ่ายเงินเดือน/ค่าแรงให้พนักงานที่ไม่มีตัวตน
5. นำเอกสารเดิมมาเบิกเงินซ้ำอีก
6. ปลอมแปลงลายเซ็นผู้อนุมัติจ่ายเงิน รวมหมายถึง การปลอมแปลงตราประทับปลอมและการลงลายมือชื่อปลอมในเอกสารโดยที่ผู้มีอำนาจไม่ทราบ
7. ขายเป็นเงินสดแต่บันทึกเป็นลูกหนี้ แล้วนำเงินสดไปใช้ส่วนตัว
8. นำเงินสดย่อยไปหมุนใช้ส่วนตัว เช่น เงินยืมทดลอง
9. มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ขาย
10. ผู้ขายที่เสนอราคาไม่มีตัวตนจริง
11. ราคาขาย / ค่าบริการของผู้ขายสูงเกินจริงและสูงกว่าราคาตลาด
12. การติดสินบนเจ้าหน้าที่
13. การให้หรือรับเงินใต้โต๊ะ
14. การหลอกลวงให้หลงผิดเพราะให้ลงทุนในกิจการ
15. การสมรู้ร่วมคิดร่วมกันของเจ้าหน้าที่ทำการทุจริต
16. การฟอกเงิน
17. การนำ User / Password ของผู้อื่นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลแล้วทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว
18. การรับ-ฝากเงินนอกสถานที่ตั้งสหกรณ์
19. การรับชำระหนี้ที่นอกสถานที่ตั้งสหกรณ์

การกระทำที่ไม่กระทบตัวเงินโดยตรงของสหกรณ์ (การคบบัญชีรายงาทางการเงิน)

1. รั้รับรั้รายได้ไม่ถูกต้องโดยอาจจะสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง
2. รั้รับรั้รายการบัญชีไม่ถูกต้องหมวดบัญชี เช่น การจ่ายค่าซ่อมแซมจำนวนมาก ๆส่งผลกระทบต่อกำไรขาดทุน ทำให้กำไรสุทธิลดลงหรือขาดทุนสุทธิก็บันทึกรายการเป็นค่าใช้จ่ายตัดจ่าย (หมวดสินทรัพย์)
3. ไม่รั้รับรั้หนี้สินที่เกิดขึ้น เช่น เจ้าหนี้เงินกู้หรือเงินรับฝากไม่บันทึกรายการ เนื่องจากสหกรณ์ต้องมีการะในรูปของดอกเบี้ยจ่ายซึ่งเป็นค่าใช้จ่าย แต่นำภาระผูกพันนั้นไปหาผลประโยชน์ให้เกิดรายได้เข้ามา
4. ไม่รั้รับรั้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เช่น ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้และเงินรับฝาก
5. บันทึกบัญชีผิดพลาดไม่เป็นไปตามรอบระยะเวลาบัญชีปกติ
6. ประเมินทรัพย์สินไม่เหมาะสม เช่น ค่าเสื่อมราคา การประเมินราคาทรัพย์สินโดยไม่ได้ประเมินจากหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยเฉพาะ

ขั้นตอนที่ 2 ประมวลผลข้อมูล (Process) ความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริต

1. การเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจก่อนการแก้ไข
2. ระบบโปรแกรมไม่แสดงข้อมูลของผู้ใช้งาน และสามารถแก้ไขระบบโดยไร้ร่องรอย
3. เลือกรายการเฉพาะที่ต้องการได้ให้แสดงหรือไม่แสดงรายการได้

ขั้นตอนที่ 3 แสดงผลข้อมูล (Output) ความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริต

1. การแสดงผลลัพธ์ไม่ตรงตามเอกสารรายการที่นำเข้าระบบ
2. การเลือกรายการพิมพ์จากเครื่องรายการใดๆ ก็ได้ เช่น รายการเงินรับฝาก-ถอนเงิน

ขั้นตอนที่ 4 จัดเก็บข้อมูล ความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริต

1. การจัดเก็บข้อมูลไม่เหมาะสมไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล
2. มีการเรียกคืนข้อมูลเพื่อมาแก้ไขบ่อยๆ โดยไม่มีเหตุจำเป็นและไม่มีขอเป็นลายลักษณ์อักษร

สรุปผล

ซึ่งการกระทำเหล่านี้อาจทำให้เกิดผลกระทบ ดังนี้

1. สหกรณ์เสียหายอาจถึงกับทำให้สหกรณ์ขาดทุน จนไม่สามารถดำเนินธุรกิจ ทำให้ขาดความเชื่อถือ ความศรัทธาจากสมาชิกจนไม่สามารถดำเนินธุรกิจเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ได้
2. ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงทำให้แสดงความเห็นงบการเงินไม่ถูกต้องตามมาตรฐานการสอบบัญชีทั่วไป อาจถูกฟ้องร้อง และผิดจรรยาบรรณ
3. ผู้ใช้งบการเงิน เข้าใจผิดถึงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ อาจทำให้ตัดสินใจผิดพลาดในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

สร้างความตระหนักว่าข้อมูลจากระบบโปรแกรมฯ เป็นสิ่งสำคัญ และวิธีที่จะเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้บริหาร สหกรณ์ และผู้ตรวจสอบกิจการ โดยวิธีการฝึกอบรม สอนแนะนำการใช้ประโยชน์จากรายงานในโปรแกรมระบบ บัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลที่สหกรณ์ใช้อยู่ เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันเจ้าหน้าที่ และสามารถควบคุมการ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดี ภายใต้อะเอียดนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วย มาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชี คอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

76

พหุวัฒนธรรม : ความแตกต่างที่กลมเกลียวมุ่งสู่ความสำเร็จของงาน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นราธิวาส

ความสำคัญของเรื่อง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นราธิวาส ตั้งอยู่ในจังหวัดนราธิวาส เป็นจังหวัดหนึ่งใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นดินแดนพหุวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ ฮินดู และเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ด้วยความพิเศษของการเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษาของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ทำให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรม และความแตกต่างซึ่งกันและกัน ประกอบกับเป็นพื้นที่มีสถานการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หรือไฟใต้ เป็นความขัดแย้งที่กำลังดำเนินอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามจังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ระหว่างรัฐไทยกับกลุ่มก่อความไม่สงบหลายกลุ่ม ซึ่งเป็นปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด

เนื้อหา

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับจังหวัดนราธิวาส

นราธิวาส เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนใต้สุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายู ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทางรถยนต์ประมาณ 1,149 กิโลเมตร โดยมีเนื้อที่ประมาณ 4,475.43 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,797,143.75 ไร่ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดปัตตานีในเขตอำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น และอำเภอไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทยและรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ทิศใต้ติดต่อกับรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดยะลาในเขตอำเภอบันนังสตา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีป่าพรุประมาณ 361,860 ไร่ ทางแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้จรดทิวเขาสันกาลาศรีซึ่งเป็นแนวกันพรมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะพื้นที่จะมีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอำเภอไทยและที่ราบลุ่มบริเวณแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำบางนรา แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำตากใบ และแม่น้ำโก-ลก มีประชากรจำนวน 796,239 คน แยกเป็นชาย 393,837 คน หญิง 402,402 คน โดยจังหวัดนราธิวาสมีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการอุตสาหกรรมอยู่ที่อำเภอสุไหงโก-ลก ซึ่งเป็นอำเภอที่มีขนาดใหญ่และมีความเจริญกว่าตัวจังหวัดมาก

ประเพณีและวัฒนธรรม ที่สำคัญของชาวไทยมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม เช่น

★ การแห่ขันหมาก (บุหงาซีเระ) ประเพณีการเดินทางแห่ขบวนขันหมากในงานแต่งงานของคนมุสลิมมลายู เป็นประเพณีดั้งเดิมของชนชาวมลายูท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน สันนิษฐานว่าแต่เดิมคงจะเป็นประเพณีดั้งเดิมของพราหมณ์ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ชาวมลายูรับเอาประเพณีแห่ขันหมากในงานแต่งงาน เพื่อความเป็นสิริมงคล และความสวยงามในวันแต่งงาน

★ การเข้าสู่หนัด เป็นหลักการของศาสนาอิสลาม อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องความสะอาด คือการขลิบผิวหนัง หุ้มส่วนปลายอวัยวะเพศชายหรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “มาโชะยาวี” ซึ่งจะทำแก่เด็กชายที่มีอายุระหว่าง 2-10 ปี ส่วนการจัดเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่หนัดถือว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง

★ วันฮารีรายอ มีอยู่ 2 วัน คือ

1. วันอิฎิ้ลฟิตรี หรือเรียกว่า วันฮารีรายอปอซอ เป็นวันเฉลิมเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิม คือ สภาพที่ไม่ต้องอดอาหาร ไม่ต้องอดน้ำ ฯลฯ อีกต่อไป ซึ่งตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาลเป็นเดือนที่ 10 ทางจันทรคติ

2. วันอิฎิ้ลอิตฮา หรือเรียกว่า วันฮารีรายอหัจญ์ หมายถึง วันเฉลิมฉลองเนื่องในวันเชือดสัตว์พลีเป็นทานบริจาคอาหารแก่คนยากจนและประชาชนทั่วไป ตรงกับวันที่ 10 ของเดือนซุลฮิจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครเมกกะ ของชาวมุสลิมทั่วโลก ชาวไทยมุสลิมจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดใหญ่หรือวันรายอหัจญ์

ภาษา ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ใช้ “ภาษามลายู” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของพื้นที่จังหวัดนราธิวาส และในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และใช้ภาษาท้องถิ่น เช่น คำว่า “มาแกบูละ” แปลว่า “กินเหนียว” เป็นประเพณีของชาวไทยมุสลิม จะใช้ในหลายโอกาส เช่น แต่งงาน และเข้าสู่หนัด คำว่า “กินเหนียว” มีใช้ว่าเจ้าของจะบริการอาหารเฉพาะข้าวเหนียวเท่านั้น แต่เป็นการเลี้ยงอาหารธรรมดาทั่วไปนั่นเอง

ประเพณีและวัฒนธรรม ที่สำคัญของชาวไทยพุทธ นับถือศาสนาพุทธ เช่น

★ ประเพณีสารทเดือนสิบ ซึ่งเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์โดยผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติ ที่ล่วงลับ ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมของประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ ถึง แรม ๑๕ ค่ำ ของทุกปี

การปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่าง หลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและภาษา การดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในชุมชน มีความเด่นชัดมาก เปรียบเสมือนดอกไม้ในสวนที่หลากหลาย การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันระหว่างคนไทยพุทธกับไทยมุสลิม ภายใต้ความแตกต่างดังกล่าว เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นราธิวาส โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ดังนี้

1. เข้าใจ สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรในสำนักงาน เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูบัญชี ผู้นำชุมชน สถาบันเกษตรกร เกษตรกร และประชาชนทั่วไป มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน กระบวนการทำงานใช้แบบบูรณาการทุกภาคส่วน เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จ

2. เข้าถึง มีความสมานฉันท์ ร่วมมือร่วมใจ ถือว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งบุคลากร มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานสอบบัญชี สอนแนะนำถ่ายทอดความรู้การจดบันทึกบัญชี รวมถึงแนะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในสภาพปัญหาทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจดบันทึกบัญชี

3. พัฒนา การทำงานภายในสำนักงานมีการสนองนโยบายของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์โดยการให้ความรู้ในรูปแบบ Unit School ในด้านกฎหมาย ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานสอบบัญชีบัญชี และความรู้ทั่วไป เช่น การสื่อสารภาษามลายู ฝึกทักษะการประกอบอาชีพเบื้องต้น ให้กับบุคลากรในสำนักงาน ให้คำแนะนำ สอนแนะ

การจัดทำบัญชี แก้ไขปัญหาด้านการเงิน การบัญชี ให้กับสถาบันเกษตรกร สร้างแกนนำเกษตรกรเป็นอาสาสมัคร เกษตรด้านบัญชี (ครูบัญชี) ให้เป็นกลไกหลักในการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานเชื่อมโยงการทำหน้าที่ถ่ายทอด ความรู้ด้านบัญชีแก่เกษตรกรให้ได้รับความรู้ด้านบัญชีรับจ่ายในครัวเรือน รู้จักใช้ข้อมูลทางบัญชี วางแผนการใช้ จ่าย เพื่อการแก้ปัญหาหนี้สิน การลดสัดส่วนหนี้สิน เพื่อพัฒนาให้สถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง เกษตรกรมี คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

สรุปผล

ถึงแม้มีความแตกต่างทางสังคมพหุวัฒนธรรม มีสถานการณ์ความไม่สงบ บุคลากรมีการเข้าใจซึ่งกัน และกัน มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความรัก ความสามัคคี มีความกลมเกลียวกัน มีการปรับตัวในการ อยู่ร่วมกัน ปฏิบัติงานในพื้นที่ด้วยการเข้าถึง ถ่ายทอดความรู้ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ประชาชนและการปฏิบัติงานบรรลุสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

การทำงานในพื้นที่ถึงแม้จะมีปัญหาอุปสรรคในด้านสถานการณ์ความไม่สงบ มีความเสี่ยง และแตกต่าง ทางสังคมพหุวัฒนธรรม แต่หากมีการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ (ครูบัญชี) และร่วมบูรณาการกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น

นางสาวณัชชา วงศ์จินดา
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แพร่

สหกรณ์ ดำเนินกิจการภายใต้กรอบแห่งกฎหมายทั้งปวง แต่ต้องไม่ขัดกับข้อบังคับสหกรณ์และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการตามวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิก เช่นการรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ ประเภทประจำจากสมาชิก หรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบสหกรณ์ จัดให้ได้มาหรือจำหน่ายไป ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยหลักแห่งนิติกรรมและสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ รับจำนอง รับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิก หรือให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ ให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกและครอบครัว หรือขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นซึ่งดำเนินการอย่างอื่นเพื่อจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์ทางภาษีที่เป็นการส่งเสริมต่อระบบสหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล** เนื่องจากสหกรณ์เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มิใช่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล
2. **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** เป็นภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไปที่มีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นรายปี แต่สมาชิกสหกรณ์ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 42 แห่งประมวลรัษฎากร การยกเว้นตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 หรือการยกเว้นตามพระราชกฤษฎีกาฉบับต่างๆ มีดังนี้
 - 2.1 ดอกเบี้ยที่ได้รับยกเว้นภาษี ได้แก่ ดอกเบี้ยดังต่อไปนี้
 - 2.1.1 ดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ที่ได้รับจากสหกรณ์ (มาตรา 42 (8) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร)
 - 2.1.2 ดอกเบี้ยเงินฝากที่เกิดจากการฝากเงินกับธนาคารในประเทศไทยและจากสหกรณ์ออมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ในประเทศ (พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 301) พ.ศ. 2539)
 - 2.2 เงินได้ที่เป็น "เงินปันผล" หรือ "เงินเฉลี่ยคืน" ที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิก (พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 40) พ.ศ. 2514)
 - 2.3 เงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืม สำหรับการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัยโดยจำนองอาคารที่ซื้อหรือสร้างเป็นประกันการกู้ยืมนั้น ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 100,000 บาท ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด ทั้งนี้เฉพาะดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ได้จ่ายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้น ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

3. ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย สหกรณ์เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ไม่เข้าลักษณะเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ ตามประมวลรัษฎากร ประกอบกับมาตรา 69 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากรไม่ได้กำหนดให้สหกรณ์ต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย แต่หากกรณีสหกรณ์จ่ายเงินเดือนให้แก่พนักงานของสหกรณ์ ซึ่งถือเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 (1) แห่งประมวลรัษฎากร สหกรณ์มีหน้าที่ต้องคำนวณหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 50 (1) แห่งประมวลรัษฎากร และกรณีสหกรณ์จ่ายเงินค่าซ่อมแซมอาคารของสหกรณ์ เข้าลักษณะเป็นการจ่ายเงินได้ ค่าจ้างทำของตามมาตรา 587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร สหกรณ์มีหน้าที่ต้องหัก ภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 3.0 ตามมาตรา 3 แห่งประมวลรัษฎากร

4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม สหกรณ์เข้าลักษณะเป็น "บุคคล" ที่เป็น "นิติบุคคล" ตามมาตรา 77/1 (1) และ (4) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งหากการให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพที่เข้าลักษณะเป็น "ผู้ประกอบการ" ตามมาตรา 77/1 (5) แห่งประมวลรัษฎากร เมื่อรายรับดังกล่าวเกินกว่า 1,800,000 บาทต่อปี สหกรณ์ฯ ต้องยื่นคำขอจดทะเบียน ภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 85/1 (1) แห่งประมวลรัษฎากร

การประกอบกิจการประเภทใดๆ ของสหกรณ์ที่จะเข้าข่ายได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มจะต้องเป็นไปตามมาตรา 81 แห่งประมวลรัษฎากร โดยธุรกิจของสหกรณ์บางประเภทที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มที่รวบรวมจากการตอบข้อหารือต่างๆ ของกรมสรรพากร ยกตัวอย่างเช่น

- 1) กรณีขายสินค้าต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก หากการขายสินค้าดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นการขายปุ๋ย การขายยาหรือเคมีภัณฑ์ที่ใช้สำหรับพืชหรือสัตว์ เพื่อบำรุง รักษา ป้องกัน ทำลาย หรือกำจัดศัตรูหรือโรคของพืชและสัตว์ การขายสินค้าดังกล่าวจะได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 81 (1) (ค) และ (จ) แห่งประมวลรัษฎากร
- 2) กรณีสหกรณ์ฯ ขายยางพาราไม่ว่าจะเป็นยางพาราแผ่น ยางพาราอัดแท่ง ที่รวบรวมจากสมาชิกแล้วนำไปขายให้โรงงาน หรือพ่อค้าคนกลาง เข้าลักษณะเป็นการขายสินค้าที่เป็นพืชผลทางการเกษตร ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 81(1)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ ผู้ประกอบการขายสินค้าดังกล่าวจะต้องไม่ได้ขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและเสียภาษีมูลค่าเพิ่มต่ออธิบดีตามแบบที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 81/3 แห่งประมวลรัษฎากร
- 3) กรณีการส่งออกยางพารา เข้าลักษณะเป็นการขายสินค้าตามมาตรา 77/1 (8) และ (9) แห่งประมวลรัษฎากร อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 77/2 (1) แห่งประมวลรัษฎากร โดยผู้ประกอบการจดทะเบียนได้รับสิทธิเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 ตามมาตรา 80/1 (1) แห่งประมวลรัษฎากร

5. ภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดเก็บจากการประกอบกิจการเฉพาะ โดยธุรกิจที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะของสหกรณ์ มีดังนี้

5.1 ธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ เฉพาะการให้กู้ยืมแก่สมาชิกหรือแก่สหกรณ์ออมทรัพย์อื่น (มาตรา 91/3 แห่งประมวลรัษฎากร) แต่ทั้งนี้กรมสรรพากรได้ตอบข้อหารือกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่าให้หมายความรวมถึงสหกรณ์ประเภทอื่นๆ ซึ่งให้กู้ยืมแก่สมาชิกหรือแก่สหกรณ์อื่นตามมาตรา 91/3 (3) ด้วย (หนังสือ ที่ กค 0802/04717 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2535)

5.2 ธุรกิจของสหกรณ์ประเภทสหกรณ์บริการ ซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิก เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

5.2.1 ต้องเป็นสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของโครงการพัฒนาคนจนในเมืองของการเคหะแห่งชาติและได้รับเงินกู้ตามโครงการดังกล่าว

5.2.2 ต้องนำเงินที่ได้รับไปจัดซื้ออสังหาริมทรัพย์เพื่อขายต่อให้แก่สมาชิกของสหกรณ์นั้น

6. **ภาษีโรงเรือนและที่ดิน** พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดินแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2475 มาตรา 3 บัญญัติว่า “โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ ซึ่งเจ้าของอยู่เองหรือให้ผู้แทนอยู่เฝ้ารักษา และซึ่งมิได้ใช้เป็นที่พักอาศัย หรือประกอบการอุตสาหกรรม ท่านให้งดเว้นจากบัญญัติแห่งภาคนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นไป” (งดเว้นไม่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน) แต่กรณีของสหกรณ์ซึ่งใช้อาคารสำนักงานเป็นสถานที่ประกอบกิจการของสหกรณ์ มิได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คือ กินอยู่หลับนอนอย่างบุคคลธรรมดา จะพึงกระทำ จึงไม่เข้าข่ายได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องเสียภาษีโรงเรือน และที่ดินตามบทบัญญัติดังกล่าว (หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0407/66074 ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2526)

7. **อากรแสตมป์** เป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรประเภทหนึ่ง จัดเก็บจากการกระทำตราสาร 28 ลักษณะ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ คำว่า “ตราสาร” ตามประมวลรัษฎากรหมายถึงเอกสารที่ต้องเสียอากรแสตมป์ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ เช่น ตราสารเช่าที่กับโรงเรือน เช่าซื้อทรัพย์สิน จ้างทำของ กู้ยืมเงิน ฯลฯ อากรแสตมป์เป็นภาษีอากรที่จัดเก็บจากการกระทำตราสาร โดยคำว่า “กระทำ” หมายความว่า การลงลายมือชื่อตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สหกรณ์ได้รับยกเว้นอากรตามประมวลรัษฎากร เฉพาะตราสารที่ระบุยกเว้นในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ เช่น ตราสารกู้ยืมเงิน ให้ยกเว้นไม่ต้องเสียอากร สำหรับการกู้ยืมซึ่งสมาชิกกู้ยืมจากสหกรณ์ หนังสือค้ำประกันหนี้เงินกู้ยืมจากจากสหกรณ์ ตราสารเช่าทรัพย์สินใช้ในการทำนา ไร่ สวน โอนใบหุ้น ใบหุ้นกู้ พันธบัตร และใบรับรองหนี้ ซึ่งสหกรณ์หรือ ธกส. เป็นผู้ออก ใบมอบอำนาจซึ่งสหกรณ์เป็นผู้มอบ และใบมอบอำนาจตั้งสหกรณ์เป็นตัวแทนจัดการให้สหกรณ์ได้รับสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ ตัวแทน หรือการตั้งตัวแทนกรณีสหกรณ์เป็นตัวการ คู่ฉบับหรือคู่ฉีกแห่งตราสารถ้าฝ่ายที่ต้องเสียอากรเป็นสหกรณ์ เป็นต้น

สหกรณ์หลายแห่งและสมาชิกบางส่วนยังไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ของตน หรือยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับภาษีอากร ที่สหกรณ์และสมาชิกได้รับการยกเว้นหรือไม่ได้รับการยกเว้นทางภาษี เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และของสมาชิกสหกรณ์

“ เรียนรู้กฎหมาย เข้าใจภาษี สร้างเศรษฐกิจชาติที่ดี เพื่อประโยชน์มากมีแก่สหกรณ์ ”

78

ระบบบริหารจัดการขนส่งน้ำนมดิบจากฟาร์มสมาชิกในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ และผลผลิตน้ำนมโค สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สระแก้ว

ตามที่สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตน้ำนมโค เพื่อแก้ไขปัญหาการเลี้ยงโคนมให้กับสมาชิกที่ปัจจุบันยังพบว่าต้นทุนในการเลี้ยงโคนมสูงเนื่องจากราคาอาหารที่ใช้ในการเลี้ยง และปัญหาการขนส่งน้ำนมจากฟาร์มเกษตรกรสู่สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำนมเนื่องจากระบบการเก็บรักษาและการขนส่งน้ำนมที่ยังขาดประสิทธิภาพ โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีการจัดการโคนมแบบใหม่ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้มีอาหารโคนมที่พอเพียงและมีคุณภาพดี กิจกรรมส่วนหนึ่งของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตน้ำนมโค คือการปรับเปลี่ยนรูปแบบฟาร์ม และการจัดการฟาร์ม (เลี้ยงเฉพาะแม่โคนม/โคหยูตรีดนม/โคสาวท้องและลูกโคจนถึงหย่านม) โดยการสร้างโรงเรือนใหม่ติดตั้งระบบรีดแบบ PIPE LINE และ COOLING TANK ส่งน้ำนมโดยระบบรถขนส่งน้ำนมของสหกรณ์ สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ได้ดำเนินการจัดทำระบบการจัดการขนส่งน้ำนมดิบจากฟาร์มสมาชิกไปยังศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบของสหกรณ์ด้วยความรวดเร็วและถูกสุขลักษณะ เพื่อรองรับน้ำนมดิบจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนส่งน้ำนมดิบ ทำให้ได้น้ำนมดิบที่มีคุณภาพส่งตรงถึงผู้บริโภค รวมทั้งลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นโดยใช้ต้นทุนน้อยที่สุด โดยมีวิธีการจัดการ ดังต่อไปนี้

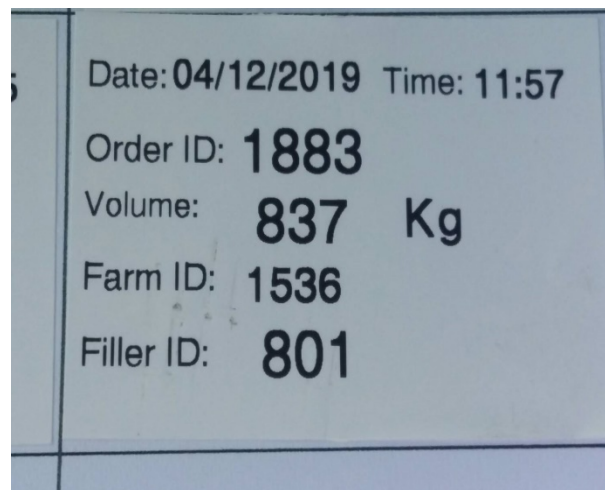
(1) จัดซื้อรถขนส่งน้ำนมดิบ (Tanker) เพื่อวิ่งรับน้ำนมดิบจาก Cooling Tank ของเกษตรกรซึ่งรถขนส่งน้ำนมดิบดังกล่าวจะต้องมีถังเก็บน้ำนมดิบที่สามารถรักษาความเย็นได้ เพื่อที่จะรักษาคุณภาพของน้ำนมดิบไว้ และติดตั้งสัญญาณ WiFi ไว้ที่รถขนส่งน้ำนมดิบ เพื่อเชื่อมต่อกับโปรแกรมรับน้ำนมดิบ

(2) จัดทำโปรแกรมการรับน้ำนมดิบผ่านทางแอปพลิเคชันติดตั้งไว้ที่ Tablet เพื่อใช้ในการวัดปริมาณน้ำนมดิบของสมาชิก ที่ไหลผ่านโฟร์มิเตอร์จากถังเก็บน้ำนมดิบเกษตรกรขึ้นสู่รถขนส่งน้ำนมดิบ

(3) ในแต่ละวันรถขนส่งน้ำนมดิบของสหกรณ์จะวิ่งไปจัดเก็บน้ำนมดิบที่ฟาร์มของสมาชิก 2 รอบ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่าย QC ไปพร้อมกักรถ เมื่อไปถึงฟาร์มจะทำการต่อท่อรับน้ำนมดิบจากแท็งค์ของสมาชิกเพื่อดูดขึ้นรถขนส่งน้ำนมดิบ หลักจาก QC ตรวจสอบคุณภาพผ่าน จะทำการดึงน้ำนมเข้ารถขนส่งโดยโปรแกรมการรับน้ำนมดิบ ซึ่งจะต้องไหลผ่านโฟร์มิเตอร์และเครื่องจะพิมพ์ปริมาณน้ำนมดิบที่ได้ให้กับสมาชิกไว้ 1 แผ่น และอีก 1 แผ่นจะเก็บมาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ศูนย์รับน้ำนมดิบบันทึกรายการรับซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิกเข้าสู่โปรแกรมระบบสหกรณ์ออนไลน์

(4) เมื่อรวบรวมน้ำนมดิบจากฟาร์มของสมาชิกเสร็จ 1 รอบจะต้องนำน้ำนมดิบของสมาชิกมาทำความเย็นที่ศูนย์รับน้ำนมดิบที่สหกรณ์อีก 1 รอบ โดยจะทำการดูดน้ำนมดิบจากรถขนส่งน้ำนมดิบผ่านระบบทำความเย็นด้วยแผ่นแพลทที่อุณหภูมิ -2 ถึง 0 องศา และผ่านแรงดันท่อลงสู่แท้งก์เก็บน้ำนมดิบ และทำการตรวจสอบคุณภาพอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นก็จะขนส่งน้ำนมดิบเพื่อรอการจำหน่าย

ปัญหาของฟาร์มสมาชิกที่ทำการติดตั้งระบบรีดแบบ Pipe Line และ Cooling Tank ส่งน้ำนมโดยระบบรถขนส่งน้ำนมของสหกรณ์ นั้นคือเรื่องของระบบทำความเย็น เนื่องจากปกติทั่วไปเพื่อสมาชิกรีดน้ำนมโคเสร็จจะจัดเก็บที่ถังเก็บน้ำนมดิบและนำมาส่งที่ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบโดยทันที แต่สำหรับน้ำนมดิบของสมาชิกโครงการเพิ่มประสิทธิภาพฯ จะต้องรีดแบบ Pipe Line โดยให้น้ำนมดิบไหลผ่านเข้าสู่ Cooling Tank ถ้าระบบไฟฟ้าดับหรือเครื่องทำความเย็นพังจะให้น้ำนมดิบมีความเสียหาย ซึ่งสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ก็สังเกตเห็นถึงข้อปัญหาดังกล่าว จึงมีระบบป้องกัน ดังนี้

(1) กรณีไฟฟ้าดับ สามารถแจ้งศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบหรือผ่านทางโครงการพิเศษ เพื่อเร่งเก็บน้ำนมดิบให้เป็นฟาร์มแรกของวัน

(2) กรณีเครื่องทำความเย็นพัง ให้รีบดำเนินการแจ้งฝ่ายโครงการพิเศษเพื่อดำเนินการแก้ไข และสมาชิกจะต้องนำน้ำนมดิบมาส่งที่ศูนย์นม ตามเวลาที่กำหนด

จากการที่สหกรณ์เริ่มที่จะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการรวบรวมน้ำนมดิบจากแบบเดิมที่สมาชิกจะรีดน้ำนมดิบใส่ถังบรรจุน้ำนมมาส่งที่ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบของสหกรณ์ มาเป็นวิธีการขนส่งน้ำนมดิบแบบใหม่โดยให้น้ำนมดิบไหลผ่านจาก COOLING TANK ของสมาชิกเข้าสู่รถขนส่งน้ำนมดิบโดยผ่านระบบการวัดปริมาณน้ำนมดิบด้วยโปรแกรมรับน้ำนมดิบ ถึงแม้ว่าวิธีการรวบรวมน้ำนมดิบแบบใหม่จะยังไม่สามารถทำได้ทุกฟาร์ม เนื่องจากต้นทุนในการปรับเปลี่ยนรูปแบบฟาร์ม และการจัดการฟาร์ม (เลี้ยงเฉพาะแม่โคนม/โคหยุดรีดนม/โคสาวท้องและลูกโคจนถึงหย่านม) โดยการสร้างโรงเรือนใหม่ติดตั้งระบบรีดแบบ PIPE LINE และ COOLING TANK มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและเหมาะกับฟาร์มขนาดใหญ่ เพื่อให้คุ้มค่ากับการลงทุนแต่ถ้าการจัดการระบบฟาร์มดังกล่าวสามารถทำให้สมาชิกหรือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายได้เพิ่มขึ้น ปริมาณผลผลิตน้ำนมที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนในการขนส่งน้ำนมดิบ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นก็จะทำให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ การควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวกับวิธีการรวบรวมน้ำนมดิบ และวิเคราะห์ถึงจุดเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงของวิธีการรวบรวมน้ำนมดิบ

ระบบบัญชีสำหรับธุรกิจการผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย

นางสาวเยาวนาถ หมานหมุย
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พัทลุง

ความสำคัญของเรื่อง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นองค์กรที่พัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านการเงินและการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้โปร่งใส เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ โดยให้บริการตรวจสอบบัญชี กำหนดระบบบัญชีและให้คำปรึกษาแนะนำด้านการเงินการบัญชี ตลอดจนถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ปัจจุบันมีสหกรณ์ในประเทศไทยดำเนินธุรกิจการผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย แต่การบันทึกบัญชีสำหรับธุรกิจการผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย ยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระบบบัญชี อีกทั้งคู่มือหรือคำแนะนำในการปฏิบัติงานที่ผู้สอบบัญชีจะต้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อแนะนำสหกรณ์ให้บันทึกบัญชีได้ถูกต้องชัดเจน และสะดวกต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บัญชี โดยเฉพาะขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ เอกสารประกอบการลงบัญชี การคำนวณต้นทุนการผลิต และการคำนวณค่าเสื่อมพันธุ์ค้นหาได้ยาก ดังนั้น เพื่อให้ผู้สอบบัญชีมีคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแนะนำสหกรณ์ให้สามารถดำเนินธุรกิจและบันทึกบัญชีธุรกิจการผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย ได้อย่างถูกต้องและเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านบทความองค์ความรู้ในครั้งนี้ให้กับผู้สอบบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้

เนื้อหา

การดำเนินธุรกิจผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่าย แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. สหกรณ์เป็นผู้ผลิตเอง (ขุนเพื่อขาย) มีขั้นตอนการดำเนินงานได้ ดังนี้

1.1 ดำเนินการจัดหาสุกรพ่อพันธุ์ สุกรแม่พันธุ์ โดยการซื้อ การรับบริจาค การผลิต (ขุน) เอง

1.2 ดำเนินการผลิต (ขุน) สุกร สหกรณ์จะพิจารณาว่าสุกรแม่พันธุ์ตัวใดที่ถึงระยะผสมพันธุ์ก็จัดให้มีการผสมพันธุ์กับสุกรพ่อพันธุ์ และเลี้ยงต่อจนสุกรแม่พันธุ์ตั้งท้อง จนกระทั่งสุกรแม่พันธุ์คลอดและเลี้ยงต่อจนถึงระยะหย่านม

1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับลูกสุกรหย่านม โดยขายให้กับสมาชิก และผู้มีใจสมาชิก หรือเลี้ยงต่อไปจนกระทั่งถึงระยะที่สุกรมีน้ำหนักเพียงพอที่จะดำเนินการคัดเลือกไว้เป็นสุกรพันธุ์ ซึ่งจะเป็สินทรัพย์ของสหกรณ์ต่อไป และอาจขายเป็นสุกรเนื้อให้กับบุคคลภายนอก หรือสมาชิกสหกรณ์

2. สหกรณ์ซื้อลูกสุกรเพื่อขาย เนื่องจากสหกรณ์ไม่สามารถผลิตสุกรได้ทันต่อความต้องการของสมาชิก โดยสหกรณ์จะสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนเพื่อวางแผนการซื้อลูกสุกรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การซื้อลูกสุกรเพื่อขายสหกรณ์ควรนัดให้สมาชิกมารับสุกรไปพื้นที่ที่ลูกสุกรส่งมาถึงสหกรณ์ เพื่อมิให้สหกรณ์ต้องรับภาระค่าใช้จ่าย เช่น ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู เป็นต้น

ทั้งนี้ บทความนี้จะกล่าวถึงประเด็นสำคัญของเนื้อหา คือ การจัดทำทะเบียนสุกรพันธุ์และค่าเสื่อมพันธุ์ กล่าวคือ ใช้สำหรับบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับราคาทุนของสุกรพ่อพันธุ์หรือสุกรแม่พันธุ์ และการคำนวณค่าเสื่อมราคา

ผู้เขียนบทความต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณค่าเสื่อมพันธุ์ ดังนี้

ในการคำนวณค่าเสื่อมพันธุ์ของสุกรพ่อพันธุ์ และสุกรแม่พันธุ์ เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคาเช่นเดียวกับสินทรัพย์ถาวรอื่น โดยจะตัดจ่ายเป็นรายปีจนกระทั่งสุกรนั้นหมดอายุการใช้งาน ให้คงเหลือมูลค่าไว้ 1 บาท ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2560

สำหรับราคาทุนที่จะนำมาคำนวณค่าเสื่อมราคานั้นให้คิดตั้งแต่วันที่สหกรณ์ได้รับสุกรจนกระทั่งถึงวันที่สุกรพันธุ์นั้นสามารถใช้งานได้ ส่วนค่าอาหารสุกรพ่อพันธุ์หรือสุกรแม่พันธุ์หลังจากวันที่สุกรพันธุ์ใช้งานได้แล้วให้บันทึกบัญชีค่าอาหารสุกรไว้ และจะนำไปคำนวณเป็นต้นทุนการผลิตสุกร เพราะถือว่าสุกรพันธุ์สหกรณ์มีไว้เพื่อผลิตสุกร

$$\text{การคำนวณค่าเสื่อมพันธุ์} = \frac{\text{มูลค่าสุกรพันธุ์ ณ วันที่ใช้งานได้} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งาน}}$$

ทั้งนี้ มูลค่าสุกรพันธุ์ ณ วันที่ใช้งานได้ หมายถึง ราคา ณ วันที่ซื้อสุกรพันธุ์ บวกค่าอาหารที่สุกรพันธุ์กินจนถึงวันที่สามารถใช้งานได้ และอายุการใช้งานของสุกรพันธุ์นั้น โดยปกติประมาณตั้งแต่อายุ 8 เดือนถึง 5 ปี ทั้งนี้ให้ถือใช้ตามกรมปศุสัตว์

วิธีปฏิบัติทางบัญชีให้คำนวณค่าเสื่อมพันธุ์ของสุกรพันธุ์แต่ละตัวตามทะเบียนสุกรพันธุ์และค่าเสื่อมพันธุ์แล้วนำค่าเสื่อมพันธุ์ของสุกรพันธุ์แต่ละตัวมารวมกัน ค่าเสื่อมพันธุ์ของสุกรพ่อพันธุ์ และสุกรแม่พันธุ์แยกออกจากกันโดย

เดบิต	ค่าเสื่อมสุกรพ่อพันธุ์	XX
	ค่าเสื่อมสุกรแม่พันธุ์	XX
	เครดิต สุกรพ่อพันธุ์	xx
	สุกรแม่พันธุ์	xx

และให้บันทึกค่าเสื่อมพันธุ์ของสุกรพ่อพันธุ์ และสุกรแม่พันธุ์แต่ละตัวในทะเบียนสุกรพันธุ์และค่าเสื่อมพันธุ์สำหรับค่าเสื่อมสุกรพ่อพันธุ์ และค่าเสื่อมสุกรแม่พันธุ์ ให้โอนปิดเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต

การคำนวณต้นทุนการผลิตสุกรต่อน้ำหนัก 1 กิโลกรัม เพื่อนำมาคำนวณสุกรคงเหลือสิ้นปี ทั้งนี้ ต้องคำนวณหาน้ำหนักสุกรที่ผลิตได้ทั้งหมดก่อน ซึ่งแสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{น้ำหนักสุกรที่ผลิตได้ในรอบปี} &= \text{น้ำหนักสุกรสิ้นปี} && \text{ก.ก.} \\ &+ \text{บวก น้ำหนักสุกรขายระหว่างปี} && \text{ก.ก.} \\ &+ \text{บวก น้ำหนักสุกรตายระหว่างปี} && \text{ก.ก.} \\ &+ \text{บวก น้ำหนักสุกรทดแทนสิ้นปี} && \text{ก.ก.} \\ &- \text{หัก น้ำหนักสุกรซื้อระหว่างปี} && \text{ก.ก.} \\ &- \text{หัก น้ำหนักสุกรยกมาต้นปี} && \text{ก.ก.} \\ \text{ต้นทุนการผลิตสุกรต่อน้ำหนัก 1 ก.ก.} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างปี}}{\text{น้ำหนักสุกรที่ผลิตได้ในรอบปี}} \end{aligned}$$

เมื่อได้ต้นทุนต่อหน่วยน้ำหนักแล้ว ก็นำน้ำหนักสุกรคงเหลือวันสิ้นปีซึ่งได้จากการตรวจนับและชั่งน้ำหนักของจริง ไปคูณกับต้นทุนต่อหน่วยน้ำหนักดังกล่าว ก็จะได้มูลค่าของสุกรคงเหลือสิ้นปี ซึ่งสหกรณ์นำไปบันทึกบัญชีเป็นสินค้าคงเหลือและปิดบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตเข้าบัญชีต้นทุนขาย ดังนี้

เดบิต	ต้นทุนขาย	XX	
	สุกรคงเหลือสิ้นปี	XX	
เครดิต	สุกรคงเหลือต้นปี		XX
	ชื่อลูกสุกร		XX
	ต้นทุนการผลิต		XX

ค่าอาหารสุกรควรแยกเป็น 2 ประเภท คือ ค่าอาหารสุกรทำพันธุ์และค่าอาหารสุกรเพื่อขาย ทั้งนี้ ค่าอาหารสุกรทำพันธุ์ถ้าใช้เลี้ยงระหว่างที่ยังใช้งานไม่ได้ให้บันทึกไว้รวมกับบัญชีสัตว์เพื่อใช้ทำพันธุ์ แต่ถ้าเป็นค่าอาหารสุกรทำพันธุ์ใช้ประโยชน์ได้แล้ว ให้ลงบัญชี ค่าอาหารสุกรทำพันธุ์ โดยถือเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจในแต่ละปี สำหรับค่าอาหารสุกรเพื่อขายให้บันทึกรวมไว้ในบัญชีสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย เมื่อมีการขายสุกรแต่ละคราวให้ใช้หลักเกณฑ์การคำนวณต้นทุน ดังนี้ (อ้างอิง : หนังสือที่ กษ 0503/7144 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2521 ตอบข้อหารือ สกก.บ้านไผ่จำกัด)

สุกรเล็ก (น.น. 4-25 ก.ก.)	ให้อาหารประมาณ 3.1 ก.ก. ต่อ น.น. เพิ่ม 1 ก.ก.
สุกรรุ่น (น.น. 26-60 ก.ก.)	ให้อาหารประมาณ 3.3 ก.ก. ต่อ น.น. เพิ่ม 1 ก.ก.
สุกรใหญ่ (น.น. 61-100 ก.ก.)	ให้อาหารประมาณ 3.5 ก.ก. ต่อ น.น. เพิ่ม 1 ก.ก.
(น.น. 100 ก.ก.ขึ้นไป)	ให้อาหารประมาณ 3.7 ก.ก. ต่อ น.น. เพิ่ม 1 ก.ก.

สรุปผล

การบันทึกบัญชีสำหรับธุรกิจผลิตและจำหน่ายสุกร สรุปได้ดังนี้

1. บัญชีสัตว์เลี้ยงเพื่อทำพันธุ์ ใช้บันทึกราคาทุนของสัตว์ที่ซื้อมาทำพันธุ์และบันทึกค่าอาหารสัตว์ใช้ทำพันธุ์เฉพาะช่วงก่อนการใช้งานได้ บัญชีนี้เป็นทรัพย์สินถาวรซึ่งจะต้องปรับปรุงมูลค่าลดลงตามอายุการใช้งานของสัตว์ประเภทนั้นๆ
2. บัญชีสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย ใช้บันทึกราคาทุนของสัตว์เฉพาะที่มีไว้เพื่อขายเป็นสินค้า ซึ่งได้แก่ สัตว์ที่ซื้อมาและผลิตได้เอง รวมทั้งค่าอาหารสำหรับสัตว์ประเภทดังกล่าวด้วย การขายสัตว์แต่ละคราวให้คำนวณต้นทุนตามขนาดน้ำหนักของสุกรแล้ว เดบิต บัญชีต้นทุนสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย เครดิต บัญชีสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย ยอดคงเหลือของบัญชีสัตว์เลี้ยงเพื่อขายถือเป็นสินค้าคงเหลือจะแสดงเป็นทรัพย์สินหมุนเวียนในงบการเงินต่อไป
3. บัญชีค่าอาหารสุกรทำพันธุ์ ให้ตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจในแต่ละปี
4. สัตว์ทำพันธุ์ที่มีการจำหน่าย เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการใช้งานปฏิบัติเช่นเดียวกับการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอบบัญชีจะต้องแนะนำสหกรณ์ให้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ คือ จำนวน เพศ อายุ การซื้อมาและขายไป และยอดคงเหลือ นอกจากนี้ควรบันทึกการให้อาหารเป็นรายวัน โดยแยกให้เห็นว่าให้อาหารชนิดใดแก่สุกรประเภทใดเป็นจำนวนเท่าใด เช่น อาหารสุกรพันธุ์และอาหารสุกรสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญไว้ประกอบการคำนวณต้นทุนและใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานต่อไป

ผู้เขียนบทความมีเจตนาเพื่อต้องการนำความรู้ที่เคยได้ศึกษาจากคู่มือและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องถ่ายทอดไว้เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้กับผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานสอบบัญชีสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจผลิต (ขุนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สุกร) เพื่อจำหน่ายได้ปฏิบัติได้ถูกต้องหรือชัดเจนมากขึ้น

นายอลงกรณ์ ประจันพล

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ร้อยเอ็ด

คำว่า “เงินทองไม่เข้าใครออกใคร” เป็นสำนวนโวหารที่ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย “เงิน” เป็นสิ่งที่ทุกคนอยากได้ เป็นสิ่งที่ช่วยยวดยิ่งจิตใจให้เกิดความอยากได้ เกิดความโลภได้ทุกอย่างเมื่อองค์กรธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และมีจุดอ่อนระบบการควบคุมภายในที่ไม่ดีที่เราเห็นกันบ่อยๆ เช่น ธุรกิจของสหกรณ์จึงเกิดการทุจริตอยู่บ่อยครั้ง แล้วการทุจริตในวงการสหกรณ์เขาทำกันอย่างไร

สหกรณ์ดำเนินธุรกิจหลากหลายประเภท เช่น ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลิตผลการเกษตร ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและผลิตสินค้า ธุรกิจแปรรูปเมล็ดพันธุ์ ธุรกิจส่งเสริมการเกษตร รวมถึงธุรกิจเงินรับฝาก ถ้ามองเข้าไปแต่ละธุรกิจรวมถึงผลการดำเนินงานและการสร้างผลตอบแทนให้กับสหกรณ์ แน่แน่นอนว่าธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจที่ทำกำไรให้กับสหกรณ์มากกว่าธุรกิจอื่น ซึ่งเป็นธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับสหกรณ์ได้

สหกรณ์หลายแห่งจึงมุ่งเน้นในการให้สินเชื่อแก่สมาชิกเพิ่มมากขึ้น จนมีการแก้ไขระเบียบจำนวนเงินให้กู้แก่สมาชิกเพิ่มขึ้น บางสหกรณ์ให้กู้หลายสัญญาารวมกันสมาชิกแต่ละคนไม่น้อยกว่า 2 ล้านบาท ไม่ว่าสมาชิกจะกู้ประเภทระยะสั้นหรือระยะปานกลางสหกรณ์ก็อนุมัติในวงเงินที่สูง จึงเป็นช่องทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้เงินกู้ของสหกรณ์ หาช่องทางในการทุจริตได้ เช่น วงเงินกู้ที่สูงมากของสหกรณ์เป็นแรงดึงดูดให้สมาชิกยื่นประสงค์กู้เงินกับสหกรณ์ แล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายสินเชื่อของสหกรณ์มีการประเมินราคาหลักทรัพย์สูงเกินจริงไม่เป็นไปตามราคาของทางราชการ เพื่อเรียกรับผลประโยชน์จากผู้กู้เงินกับสหกรณ์ และเมื่อถึงกำหนดชำระกลุ่มลูกหนี้ดังกล่าว ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้ กลุ่มดังกล่าวหาทางนำเงินของตัวเองมาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก คิดดอกเบี้ยกับสมาชิก แล้วให้สมาชิกกู้เงินกับสหกรณ์เพิ่มเพื่อใช้หนี้ตัวเอง จนถึงขั้นเต็มพิกัดตามที่ระเบียบกำหนดไว้ หรือ มีคนในสหกรณ์ อาจเป็นผู้จัดการ หรือผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ แนะนำนายทุนหาหลักทรัพย์ที่เป็นที่ดินไม่ว่าจะเป็นที่ดินนอกเขตพื้นที่ที่ไม่สามารถจำหน่ายได้หรือเป็นที่ดินประเภทอื่นนำมาเป็นหลักประกัน โดยผู้จัดการสหกรณ์ก็ดำเนินการหาสมาชิกใหม่มาสมัครโดยจ้างให้ทำการกู้ยืมแทนนายทุนเงินกู้แล้วนำที่ดินของนายทุนมาค้ำประกันเงินกู้ กรณีนี้หลังจากกู้เงินไป ปรากฏว่าลูกหนี้ไม่นำเงินมาชำระหนี้กับสหกรณ์ จึงเป็นสิ่งบอกเหตุได้เป็นอย่างดีว่าการกู้ยืมดังกล่าวมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติ

ดังนั้น หากระเบิดเวลา “ธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์” ที่เป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร หากเหมือนสหกรณ์ภาคเครดิตยูเนียน หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ผลกระทบก็คงไม่แตกต่างกันหรืออาจกระทบกระเทือนมากกว่าด้วยซ้ำ เพราะอะไรเพราะบุคลากรในภาคเกษตรส่วนใหญ่ไม่ได้มองปัญหาทางด้านการเงินเป็นเรื่องสำคัญ มันเหมือนระเบิดเวลาลูกใหญ่ที่รอวันระเบิด ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้สอบบัญชีจะต้องรู้เท่าทันสิ่งที่สหกรณ์ดำเนินการ เพื่อผู้สอบบัญชีจะได้ทักท้วง แนะนำแนวทางในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและป้องกันปัญหาการทุจริตที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ธุรกิจสินเชื่อกลางบอกเหตุ ณ ปัจจุบัน ที่มีการทุจริตแบบแยบยลยากจะเอาผิดได้ คือ การชักชวนนายทุนโดยผู้บริหารของสหกรณ์มากู้เงินกับสหกรณ์ แต่ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยผู้บริหารสหกรณ์จัดหาสมาชิกของสหกรณ์และจ่ายผลตอบแทนในการยื่นกู้แทนนายทุน ส่วนใหญ่จะไปชักชวนเกษตรกรในพื้นที่มาสมัครสมาชิกใหม่แล้วยื่นกู้ทันทีในจำนวนที่สูง โดยนำที่ดินของนายทุนมาค้ำประกัน ซึ่งที่ดินที่เป็นหลักประกันอยู่ต่างพื้นที่กัน ยากที่กรรมการจะติดตามตรวจดูที่ดินได้ .

- แล้วผู้สอบบัญชีจะรู้ได้อย่างไรว่าเกิดปัญหาทุจริตเกิดขึ้น ในสภกรณ์ ประเด็นคือจะมีเทคนิคตรวจสอบในเบื้องต้นได้อย่างไรว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น เหตุการณ์นี้เคยสงสัยว่าทำไมสภกรณ์จึงไปท่องเที่ยวต่างจังหวัดบ่อย จึงสอบถามเจ้าหน้าที่สภกรณ์ที่พอรู้จักพูดคุยกันได้ ซึ่งได้รับคำตอบว่ามีนายทุนพาไปทำให้เกิดความสงสัย นายทุนจากไหนพาไปกันแน่ และทำไมถึงพาไป
- ผู้สอบบัญชีหลังจากได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นแล้ว จะต้องเกิดความสงสัยทันทีว่านายทุนมาจากไหนและมาทำอะไร เบื้องต้น ผู้สอบบัญชีต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเงินของสภกรณ์ โดยวิเคราะห์ตัวเลขในงบทดลองของสภกรณ์ก่อนว่ามีเหตุการณ์ที่แสดงถึงรายการผิดปกติหรือไม่ ผลของการวิเคราะห์ตัวเลขจากงบทดลองปรากฏว่า

สภกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด		
งบแสดงฐานะการเงิน		
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562		
	ปี 25x2	ปี 25x1
หมายเหตุ	บาท	บาท
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	xxx	xxx
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น – สุทธิ	150,000,000.00 (30%)	300,000,000.00 (60%)
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	xxx	xxx
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	350,000,000.00 (70%)	200,000,000.00 (40%)
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ	xxx	xxx

ตัวเลขในงบการเงินของสภกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขกับปีก่อน จะเห็นว่าปีปัจจุบันสภกรณ์จะมีการให้เงินกู้ระยะปานกลางหรือระยะยาวเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 70 ซึ่งการดำเนินงานลักษณะอย่างนี้อาจกระทบหลายอย่างสำหรับสภกรณ์เอง เช่น ความสามารถในการเก็บหนี้เพื่อส่งชำระหนี้ตามแผนงานกับ ธกส. สภาพคล่องในการดำเนินงานของ ธกส. และความสามารถในการเก็บหนี้

- ผู้สอบบัญชีเห็นความผิดปกติจากตัวเลขที่ปรากฏในงบการเงิน และผู้สอบต้องทราบทันทีว่าข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นประเด็นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบบัญชี เกี่ยวกับกระบวนการจ่ายเงินให้กู้ยืมสมาชิก เช่น การจ่ายเงินกู้ยืมไม่เป็นไปตามระเบียบของสภกรณ์ ความผิดปกติการจ่ายเงินกู้ยืมระยะปานกลางเป็นจำนวนมาก หลักประกันที่นำมาประกันเงินกู้ตามระเบียบของสภกรณ์เพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ คุณสมบัติของผู้กู้เป็นอย่างไร และลูกหนี้เงินกู้มีตัวตนจริงหรือไม่ ฯลฯ ซึ่งจะต้องวางแผนการสอบบัญชีและกำหนดวิธีการตรวจสอบให้สอดคล้องและให้ตอบสนองความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

- กำหนดวิธีการตรวจสอบแล้ว ผลการตรวจสอบปรากฏว่า สหกรณ์ให้สมาชิกที่เป็นสมาชิกใหม่ เพียง 1 วันก็ขึ้นจำนวนมาก โดยสมาชิกแต่ละคนสามารถกู้ยืมเงินได้รายละ 8 แสนบาท โดยนำหลักประกันของ นายทุนที่อยู่ต่างพื้นที่มาค้ำประกัน และประเมินราคาหลักทรัพย์โดยไม่อ้างอิงราคาจากทางราชการ ประเมินราคาโดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อและคณะกรรมการ มูลค่าการให้สินเชื่อมากกว่า 200 ล้านบาท ทำให้สัดส่วนของเงินกู้ระยะสั้นและระยะยาวแตกต่างกัน

- สิ่งที่คุณสมบัติจะต้องตรวจสอบเพิ่มคือ ความมีตัวตนของลูกค้าหนี้เงินกู้ยืม ปรากฏว่า จากการที่คุณสมบัติได้ลงพื้นที่ในการตรวจสอบความมีอยู่จริงของลูกค้าหนี้ปรากฏว่ามีลูกค้าหนี้ปฏิเสธหนี้จำนวน 17 ราย โดยอ้างว่าไม่ได้กู้จริง แต่ยอมรับว่าลายมือชื่อเป็นของตนเอง แต่เข้าใจว่าให้ลงลายมือชื่อเป็นพยาน หรือรับทราบ เรื่องการสมัครเป็นสมาชิก ในบทบาทของผู้สมบัติจะต้องดำเนินการตามแนวทางที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดโดยต้องแจ้งข้อสังเกตให้สหกรณ์แก้ไข แต่ปรากฏว่าเมื่อดำเนินการทุกขั้นตอนแล้ว สหกรณ์มีมติกฎหมาย โดยสหกรณ์แจ้งการแก้ไขข้อสังเกตโดยให้สมาชิกที่ปฏิเสธหนี้ลงลายมือชื่อในหนังสือรับสภาพหนี้แล้วแจ้งว่าได้กู้เงินจริงแต่ไม่ได้กู้ให้ตนเองแต่เป็นการกู้ให้บุคคลอื่น และจะรับผิดชอบหากบุคคลนั้นไม่ชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ ยิ่งตรวจสอบยิ่งสลับซับซ้อนจะไปในแนวทางใด เพราะสหกรณ์ก็ตั้งรับตลอด เมื่อเจอปัญหาสิ่งที่คุณสมบัติจะดำเนินการต่อจะเป็นอย่างไร ซึ่งจะต้องมานั่งพิจารณาอีกว่าการที่คุณสมบัติยอมรับว่าตัวเองแต่กู้ให้บุคคลอื่น ผิดระเบียบของสหกรณ์และ พรบ.สหกรณ์หรือไม่ ใครจะเป็นผู้ชี้ขาด เป็นเรื่องยากที่จะคาดเดา แต่ถ้าหากผู้ที่กู้จริงไม่ส่งชำระหนี้ซึ่งมีจำนวนมาก เฉพาะดอกเบี้ยร้อยละ 10 ของวงเงินกู้ ดอกเบี้ยปีหนึ่งก็ไม่ใช่น้อยกว่า 10 ล้านบาท จึงเป็นสัญญาณบอกเหตุว่าการกู้เงินนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้ก็รอวันที่ระเบิดเวลาลูกใหญ่ที่ฝังอยู่ในสหกรณ์ก็พร้อมที่จะแตกตลอดเวลา ดูข้อมูลแล้วก็น่ากลัวว่าขบวนการซึ่งเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตรที่พึ่งหวังของเกษตรกร แต่เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ก็แตกและรอวันล่มสลาย

สรุปผล

ปัจจุบัน การทุจริตในสหกรณ์มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งทุจริตยักยอกในสหกรณ์ และทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งปัจจุบันสหกรณ์ไม่ได้ยักยอกเงินจากสหกรณ์ได้ง่าย แต่ใช้วิธีการแก้ไขระเบียบและวิธีการในการให้บริการสมาชิก โดยไปยักยอกในส่วนของการให้บริการสมาชิก โดยเฉพาะการจัดหานายทุนที่มีที่ดินนำที่ดินมาค้ำประกัน และสหกรณ์จัดหาผู้กู้ภายในสหกรณ์มารับจ้างให้กู้เงินแทนโดยใช้ที่ดินของนายทุนมาค้ำประกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากลัวเพราะหากเกิดเรื่องขึ้นเมื่อพิจารณาในตัวบทกฎหมายปรากฏว่าไม่สามารถเอาผิดผู้กระทำการได้ เพราะกู้เงินมีหลักประกัน แต่การดำเนินการดังกล่าวขาดหลักธรรมาภิบาลในสหกรณ์ สมาชิกจริง ๆ ซึ่งเป็นเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในสถาบันเกษตรกรได้ แต่ผู้ที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนกลับเป็นนายทุน ผู้สมบัติจะต้องตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ เพราะหากมองแบบเฉิน ๆ จะพบว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้สมบัติจะต้องพึงระวัง และใช้หลักความระมัดระวังในการตรวจสอบให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สหกรณ์จะต้องมีแนวทางในการป้องกันการทุจริตในลักษณะนี้

- คณะกรรมการจะต้องหมั่นตรวจสอบการดำเนินงานระหว่างคณะกรรมการด้วยกันเอง โดยหมั่นสุ่มตรวจและตรวจสอบรายละเอียดการให้กู้ยืมอย่างสม่ำเสมอ
- การแต่งตั้งคณะกรรมการเงินกู้ ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติสินเชื่อ คณะกรรมการฯ ต้องมีบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง มีโฉมหน้าให้ฝ่ายจัดการ ฝ่ายสินเชื่อตัดสินใจเสนอรายชื่อแล้วอนุมัติตาม
- กรรมการสหกรณ์และประธานกลุ่มฯ ช่วยเผยแพร่ ให้ความรู้เพื่อให้สมาชิกรู้จักสิทธิหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของตนเอง โดยใช้สิทธิอย่างสุจริต
- คณะกรรมการต้องกำกับและควบคุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณาสินเชื่อให้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ยึดถือผลประโยชน์ของตนเอง

“สหกรณ์” คือการทำงานร่วมกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสหกรณ์ 3 ฝ่ายประกอบด้วย คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และสมาชิก จะต้องให้ความร่วมมือกันให้การดำเนินงานของสหกรณ์ประสบความสำเร็จ ช่วยกันสอดส่อง กำกับ ควบคุม ขจัดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบที่สร้างความเสียหายต่อสังคม โดยหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะได้ช่วยสอดส่อง กำกับดูแล ให้สหกรณ์ขับเคลื่อนการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สมาชิกได้อยู่ดีกินดี มีความสุขทั่วกัน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์บึงกาฬ

ปัจจุบันงานในกรมตรวจบัญชีสหกรณ์นั้น เราไม่ได้ทำงานในเรื่องของการให้บริการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น มีงานในสำนักงานมากมาย งานส่งรายงาน งานโครงการต่างๆ รวมถึงงานไอที และยังมีงานเอกสารอื่นๆ อีกมากมายที่ให้เราจัดการกับมัน หากเราบริหารจัดการได้ไม่ดี อาจจะทำให้เราปวดหัวได้ง่ายๆ ผมเองเป็นคนหนึ่งที่ยุ่งกับไฟล์เอกสารมากมาย หลายครั้งต้องมีการแก้ไข เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ใช้คอมพิวเตอร์หลายเครื่อง ก็อปไฟล์เก็บไว้หลายๆ แห่ง จนสุดท้าย ไม่รู้ว่าไฟล์ไหนเป็นไฟล์ไหน (เพราะกลัวหายเลยเก็บไว้หลายแห่งนั่นเอง) จนผมมาพบกับ **Google drive** ที่เป็นบริการฝากไฟล์ในพื้นที่ออนไลน์ฟรีๆ และมี Application ติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ของเรา ทำให้การทำงานของผมสะดวกสบายขึ้นมาก เพราะเพียงแค่เก็บไฟล์ไว้ที่ ไดรฟ์ที่เราสร้างขึ้น ไฟล์ก็จะถูกอัปโหลดขึ้นพื้นที่ฟรี โดยอัตโนมัติ โดยที่เราไม่ต้องทำอะไรกับมันเลย เวลาเราแก้ไขไฟล์ใดๆ ในนั้น ก็จะถูกอัปโหลดขึ้นทันที และหลังจากนั้น เมื่อผมกลับไปที่บ้าน หรือไปที่ใดๆ ด้วยโน้ตบุ๊กเมื่อต่อเชื่อมอินเทอร์เน็ต ข้อมูลไฟล์ต่างๆ จะถูกส่งมาให้ในเครื่องของเราอัตโนมัติ โดยที่ไม่ต้องทำอะไรไม่ต้องกังวลว่าไฟล์นี้ จะเป็นไฟล์เดียวกันกับที่เราเก็บไว้ตรงนั้น ตรงนี้ หรือไม่? (เพราะมันเก็บไว้ที่เดียวกันแล้วคือ บนพื้นที่ฟรีของ google นั่นเอง ทำให้เราไม่ต้องเก็บไฟล์ไว้หลายๆ แห่ง อาจจะมีสะดอนที่เราแก้ไขเพิ่มเติมได้) และยังสามารถป้องกันการสูญหายของไฟล์ที่เกิดจาก แพรชไดร์ฟเสีย เอทานอล ฮาร์ดดิสก์พัง เพราะเราไม่ได้เก็บไฟล์ไว้แบบอุปกรณ์พกพาแบบเดิมๆ และยังมีการใช้งานได้หลายรูปแบบ เช่นถ้าหากไม่ต้องการติดตั้ง **Google drive** ลงในเครื่องเราก็สามารถใช้บริการผ่านโปรแกรม เว็บเบราว์เซอร์ เช่น Google Chrome, Firefox ฯลฯ ได้อย่างง่ายดาย

Google Drive คืออะไร?

Google Drive เป็นบริการหนึ่งของ Google เอาไว้ให้เราฝากไฟล์ต่างๆ ฟรีที่ Sever ของ Google โดยที่เราส่งไฟล์ไปเก็บ หรือ โหลดไฟล์มาใช้ผ่านอินเทอร์เน็ต ข้อดีของมันคือทำให้เราสามารถเปิดไฟล์งานจากทุกที่ที่ครบ ขอแค่มีอินเทอร์เน็ตเป็นพอ ซึ่งก็มีให้ใช้ฟรีถึง 15 GB (แต่ถ้าอยากได้มากกว่านี้ต้องเสียเงินครับ) สามารถสร้างโฟลเดอร์เพื่อแบ่งแยกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ได้ และเรายังสามารถแชร์ (Share) ข้อมูลและโฟลเดอร์ของเราให้คนอื่นโหลดได้ ซึ่งเราก็สามารถใช้ได้ทั้งในมือถือสมาร์ทโฟน (iOS และ Android) และคอมพิวเตอร์ แต่ก่อนจะใช้งาน Google Drive เราต้องสมัครเป็นสมาชิกของ Google ก่อนนะครับ ถ้าใครเป็นสมาชิกอยู่แล้วก็สามารถใช้ได้เลย

ประโยชน์ของ Google Drive

Google Drive สามารถแชร์ไฟล์งานได้ที่ละหลายๆ คน ทำให้แต่ละคนทำงานได้โดยไม่ซ้ำซ้อนและสะดวก รวดเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพ เช่น ถ้ามีการแก้เนื้อหาพร้อมกันหลายๆ คน สามารถตรวจสอบได้ว่าใครแก้ไขข้อมูลล่าสุด และไม่ต้องเอาไฟล์ล่าสุดของแต่ละคนมารวมกันเหมือนกันทำงานทั่วๆ ได้เพราะทาง Google จะประมวลผล และจะแสดงเอกสารที่มีการเปลี่ยนแปลงล่าสุด

Google Drive สามารถรองรับไฟล์ได้ทุกประเภท เช่น ทั้ง PDF, CAD/CAM, Photoshop, Illustrator, Image, MS Office, Sound, HD Video, Multimedia ฯลฯ รวมถึงไฟล์สำรองข้อมูลของโปรแกรมต่างๆที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ด้วย มีระบบป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์ที่ติดมากับไฟล์ สามารถเปิดไฟล์ได้โดยไม่ต้องมีโปรแกรมเฉพาะเจาะจง

Google Drive พร้อมทำงานได้ทุกแพลตฟอร์ม Windows, Mac, Linux และรองรับการทำงานผ่านสมาร์ตโฟน เช่น ios (iPhone, iPad), Android, Windows Phone

ข้อดีของการใช้งาน Google Drive มีดังนี้

- ลดความซับซ้อนในการเก็บเอกสารหลายรูปแบบ หลายเวอร์ชัน
- ป้องกันไฟล์หาย เช่น แฟรชไดร์ฟพัง แฟรชไดร์ฟหาย
- ป้องกันไวรัสทำลายไฟล์ (โปรแกรมจะแสกนหาไวรัส ก่อนอัปโหลดไฟล์ และดาวน์โหลดไฟล์เสมอ)
- เอกสารหรือไฟล์นั้นๆ จะจัดเก็บไว้ที่ Server ของ Google ซึ่งมีความปลอดภัยที่สูง
- ง่ายต่อการใช้งาน เพราะเหมือนทำงานโดยใช้โปรแกรม Microsoft Office
- ไม่ต้องส่งเอกสารไปทางอีเมลหรือ Copy ใส่ Thumb drive ไม่ต้องเสียเวลาในการส่งอีเมลกลับไปกลับมา หรือประสบปัญหาอีเมลของผู้รับเต็มทำให้ไม่สามารถรับไฟล์เอกสารได้
- ผู้มีส่วนร่วมทุกคนสามารถเข้าจัดการเอกสารได้ โดยไม่ต้องดาวน์โหลดเอกสารมาเก็บไว้เครื่องคอมพิวเตอร์ของตัวเอง
- ควบคุมกำหนดสิทธิ์ว่าใครสามารถดู แก้ไข เอกสาร ได้บ้าง

ข้อเสียของการใช้งาน Google Drive มีดังนี้

- ต้องใช้อินเทอร์เน็ตในการใช้งาน
- ต้องติดตั้งโปรแกรม ถ้าไม่ติดตั้งโปรแกรมต้องใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์

เรื่องจริงที่ผู้สอบบัญชีต้องรู้

ในการสอบบัญชีนั้นผู้สอบบัญชีจะต้องใช้วิธีและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอ ในการสนับสนุนข้อมูลการตรวจสอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ตรวจสอบ โดยใช้เทคนิคหรือวิธีการตรวจสอบด้านต่างๆ เช่น การทดสอบรายการ การคำนวณ การสอบถาม การสังเกต ฯลฯ **สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ** เมื่อได้ข้อมูล(ยอดคงเหลือ) ที่ปรากฏในงบการเงินแล้วจะเชื่อได้อย่างไรว่าข้อมูลเหล่านั้นเชื่อถือได้ มืออยู่จริงหรือไม่ วิธีการที่ผู้สอบบัญชีต้องพิสูจน์ คือ การขอคำยืนยันยอดอย่างถูกวิธี

วิธีที่ 1 การขอคำยืนยันยอดโดยตรงกับลูกหนี้/เจ้าหนี้ วิธีนี้เหมาะกับสหกรณ์ที่มีสมาชิกรวมตัวอยู่ที่เดียวกัน เช่น สหกรณ์ในสถานประกอบการซึ่งสมาชิกทำงานอยู่ที่เดียวกัน สหกรณ์เคหสถานฯ สำหรับสหกรณ์ประเภทนี้ต้องเลือกยืนยันยอดในวันหยุด(สมาชิกหยุดอยู่บ้าน) จะมีโอกาสได้พบกับสมาชิกจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ผู้สอบบัญชีต้องมีข้อมูลให้เป็นปัจจุบันมากที่สุดเพราะการสอบถามสมาชิกว่ามีหนี้คงเหลือเท่าไร เงินฝากมีอยู่เท่าไร โดยนายอดคงเหลือ (ลูกหนี้ เงินรับฝาก ทูนเรือนหุ้น ฯลฯ) ณ วันสิ้นปีบัญชี ซึ่งอาจเป็นช่วงวันที่ห่างกันนาน (วันสิ้นปี กับ วันปัจจุบัน) ทำให้เจ้าของข้อมูล (สมาชิก) มักจะจำไม่ได้ ดังนั้นผู้สอบบัญชีต้องมีข้อมูลถึงปัจจุบัน เพื่อให้เจ้าของข้อมูลให้คำตอบตรงกับข้อเท็จจริง

สำหรับสหกรณ์ภาคเกษตร สมาชิกส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ไปทุกพื้นที่ การจะยืนยันยอดต้องอาศัยบุคลากรของสหกรณ์พาไปพบ ซึ่งโอกาสที่จะพบตัวค่อนข้างยาก โดยเฉพาะสมาชิกที่มีหนี้ค้างนาน(ค้างจริงหรือไม่ หรือถูกใช้ชื่อเพื่อกู้เงินแล้วเจ้าตัวไม่รู้) กลุ่มนี้หาพิสูจน์อย่างยิ่ง

↓ สำหรับวิธีนี้มีเรื่องที่ยากเล่าให้ฟัง ↓

สหกรณ์ในสถานประกอบการแห่งหนึ่ง ผู้สอบบัญชีขอคำยืนยันยอดโดยตรงกับสมาชิกทุกราย (สมาชิกทำงาน 2 กะ, กะกลางวัน หนีดยืนยันยอดเวลาพักเที่ยง, กะกลางคืน หนีดยืนยันยอดเลิกงานประมาณ 7 โมงเช้า) สมาชิกให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ให้คำยืนยันยอดทุกราย **เว้นแต่** มีสมาชิกระดับผู้บริหารบริษัท (ประธาน/รองประธานบริษัท, ผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อ) ทางเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำนวยความสะดวกให้โดยนำหนังสือยืนยันยอดไปให้สมาชิกทั้ง 3 ราย เซ็นต์ชื่อยืนยันยอด และนำมาให้ผู้สอบบัญชี สรุปลงในปีนั้นได้รับคำยืนยันยอดครบทุกราย 100%

ปีต่อมาทางบริษัทฯต้นสังกัดของสมาชิกสหกรณ์แห่งนั้น ถูกสมุหบัญชี (ประธานกรรมการสหกรณ์) ยักยอกเงินบริษัทและเมื่อตรวจสอบข้อมูลของสหกรณ์ จึงทราบว่าผู้บริหารบริษัทฯทั้ง 3 ราย ถูกปลอมลายมือชื่อกู้เงินสหกรณ์ (3 รายๆละ 1,250,000 บาท เป็นเงิน 3,750,000 บาท) และลูกหนี้ทั้ง 3 ราย ได้ปฏิเสธการเป็นหนี้โดยอ้างว่าถูกปลอมลายมือชื่อ โดยมีหลักฐานยืนยันว่าไม่ได้กู้เงิน (ใบเสร็จรับเงินแต่ละเดือนมีเรียกเฉพาะค่าหุ้น, แต่ใบเสร็จรับเงิน ที่สหกรณ์มีรับชำระหนี้แต่ละงวด) รวมทั้งปฏิเสธว่าลายมือชื่อที่เซ็นตหนังสือยืนยันยอด นั้น ไม่ใช่ลายเซ็นของตัวเอง

ข้อสรุปCASEนี้ ยืนยันยอดด้วยตนเองเกือบ 100% แต่ยังพลาดจนได้ ! เป็นเพราะเราไม่รู้เรา **แต่** เราไม่รู้เขา

วิธีที่ 2 การส่งหนังสือขอคำยืนยันยอดกับลูกหนี้/เจ้าหนี้ วิธีนี้ผู้สอบบัญชีจะต้อง**ดำเนินการเอง**ตั้งแต่ต้นทาง เริ่มตั้งแต่หาที่อยู่ที่จะจัดส่งอาจค้นหาจากสัญญาเงินกู้เดิม โดยดูจากสำเนาบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้านหรืออื่นๆ และนำส่งด้วยตนเองทางไปรษณีย์ โดยผู้สอบบัญชีต้องทำเองตั้งแต่ต้นจนจบห้ามฝากให้สหกรณ์ช่วยดำเนินการทุกขั้นตอน โดยในการคัดเลือกสมาชิกที่จะส่งหนังสือขอคำยืนยันยอด อาจเลือกจากลูกหนี้ค้างนาน ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หรือสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ **สิ่งสำคัญ** คือ ต้องให้ปลายทาง (ผู้ได้รับหนังสือยืนยันยอด) สามารถ**สื่อสารกับผู้สอบบัญชีได้ด้วย** โดยต้องระบุในหนังสือ หากมีข้อสงสัยหรือจะสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมให้โทรศัพท์ไปยัง.....ผู้สอบบัญชีโดยตรงตามหมายเลขโทรศัพท์ 0xx-xxx-xxxx ☺

สำหรับวิธีนี้มีเรื่องเล่า.....

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน AAA จำกัด สมาชิกเป็นชาวบ้านทุกวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนจะมาทำพิธีในโบสถ์ (นับถือศาสนาคริสต์) เมื่อเสร็จศาสนกิจจะนำเงินมาส่งชำระหนี้สหกรณ์ สหกรณ์แห่งนี้จัดจ้างพนักงาน 1 คน ทำหน้าที่การเงิน (ทำแทนกรรมการ) และบันทึกบัญชี ผู้สอบบัญชีส่งหนังสือขอคำยืนยันยอด (เลือกลูกหนี้ที่ค้างนาน)จากการส่งหนังสือยืนยันยอดมีสมาชิก 1 ราย โทรศัพท์มาแจ้งกับผู้สอบบัญชีว่าได้ลาออกจากสหกรณ์นานแล้ว และได้รับเงินคืนค่าหุ้นครบถ้วน ซึ่งจากการตรวจสอบบัญชีย้อนหลัง **พบว่า** เจ้าหน้าที่สหกรณ์จ่ายเงินคืนค่าหุ้นให้แก่สมาชิกรายนี้จำนวนเงิน 30,000.00 บาท (ไม่บันทึกบัญชีจ่ายคืนค่าหุ้น) แต่ทำรายการจ่ายเงินกู้ 70,000.00 บาท ซึ่งยอดหนี้จำนวนนี้ปรากฏเป็นยอดลูกหนี้คงเหลือถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ชำระคืนทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยรวมระยะเวลาเกินกว่า 7 ปี จากจุดเริ่มต้นลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ 1 ราย ได้นำข้อมูลลูกหนี้ที่ค้างนานทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ พบว่ามีรายชื่อลูกหนี้ที่ค้างนานบางราย สหกรณ์ให้กู้ทั้งที่เสียชีวิตแล้ว

จากเรื่องที่เล่ามาข้างต้น หวังว่าคงเป็นประโยชน์สำหรับ ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีซึ่งจะสามารถนำไปปรับใช้กับงานสอบบัญชีต่อไป **อยากย้ำ** การยืนยันยอดอย่างถูกวิธีไม่จำเป็นต้องได้จำนวนมาก **แต่** ขอให้เลือกวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรอย่างเหมาะสม ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นฯ ได้อย่างมั่นใจ ดีกว่ายืนยันยอดได้ 100% แต่เอาข้อมูลที่สหกรณ์ทำให้หายไปให้ครบ.... **วิธีนี้เสี่ยงนะจ๊ะ** จะบอกให้ ☺

โดย ... สายสุณี สังข์แก้ว
สตส. สมุทรปราการ

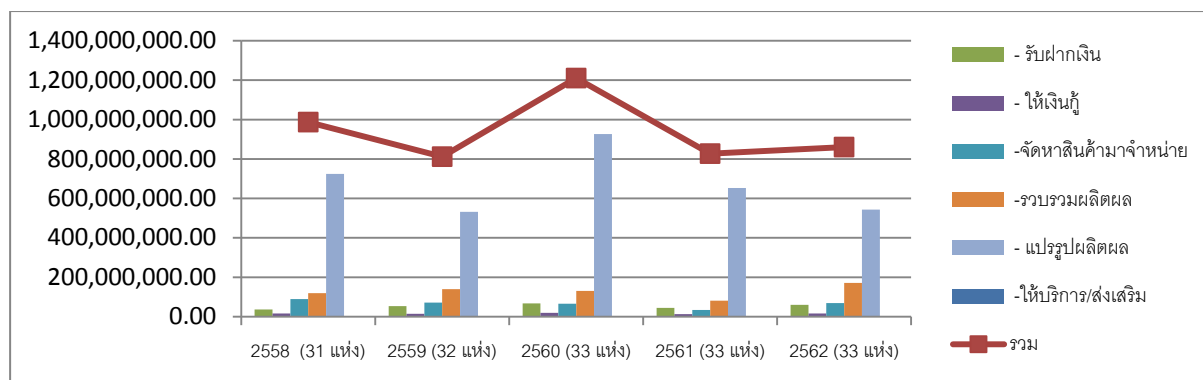
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตรัง

สหกรณ์กองทุนสวนยางดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก รับซื้อน้ำยางสดจากสมาชิก แปรรูปผลผลิต จัดหาวัสดุการเกษตร เครื่องมืออุปกรณ์บริโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก ส่งเสริมการออมทรัพย์แก่สมาชิก พัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้สมาชิกมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง จำนวนสมาชิกในระยะ 5 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้น เพิ่มจากปี 2558 - 2562 คิดเป็นร้อยละ 9.16

รายการ	ปีบัญชี				
	2558 (31 แห่ง)	2559 (32 แห่ง)	2560 (33 แห่ง)	2561 (33 แห่ง)	2562 (33 แห่ง)
ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์					
จำนวนสมาชิก	6,201	6,292	6,473	6,547	6,769
ปริมาณธุรกิจ					
- รับฝากเงิน	36,864,667.92	53,968,957.57	67,432,088.53	44,841,730.71	60,218,387.96
- ให้เงินกู้	16,349,136.00	14,371,002.00	19,319,694.75	13,107,602.03	16,519,980.00
- จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	89,497,487.43	71,549,512.35	66,008,442.90	34,279,393.93	69,211,249.48
- รวบรวมผลผลิต	119,437,746.44	139,959,426.06	130,447,091.27	81,581,834.20	171,233,276.58
- แปรรูปผลผลิต	724,621,378.19	531,746,084.72	926,821,616.66	652,837,335.97	543,123,077.73
- ให้บริการ/ส่งเสริม	448,720.00	476,782.00	411,575.00	157,155.00	341,023.00
รวม	987,219,135.98	812,071,764.70	1,210,440,509.11	826,805,051.84	860,646,994.75

(ข้อมูลจากระบบสารสนเทศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์)

ในปี 2558-2562 สหกรณ์กองทุนสวนยาง ดำเนินธุรกิจ ด้านต่างๆ ได้แก่ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจแปรรูปผลผลิต และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร เฉลี่ยมูลค่าธุรกิจทั้งสิ้น 936,436,691.28 บาท /ปีเมื่อเปรียบเทียบปริมาณธุรกิจ ในรอบ 5 ปี พบว่ามูลค่าธุรกิจตั้งแต่ปี 2558-2562 ปริมาณธุรกิจในปี 2560 มีมูลค่ามากที่สุด โดยมูลค่าธุรกิจรวม 1,210.44 ล้านบาท มูลค่าธุรกิจในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง

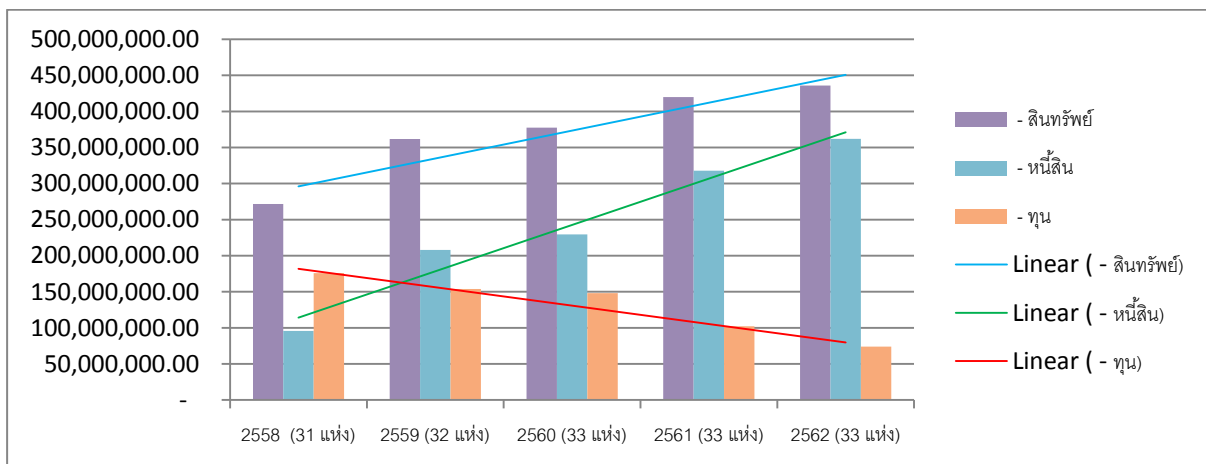

ฐานะการเงินของสหกรณ์

ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์	2558 (31 แห่ง)	2559 (32 แห่ง)	2560 (33 แห่ง)	2561 (33 แห่ง)	2562 (33 แห่ง)
ฐานะการเงิน					
- สินทรัพย์	271,665,246.62	361,753,797.70	377,464,498.15	419,985,493.72	435,931,211.21
- หนี้สิน	95,770,497.54	207,926,254.33	229,444,713.32	317,766,046.32	362,003,345.89
- ทุน	175,894,749.08	153,827,543.37	145,873,973.47	102,219,447.40	73,927,865.32

(ข้อมูลจากระบบสารสนเทศ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)

จากกราฟ ในปี 2558-2562 สหกรณ์กองทุนสวนยางมีสินทรัพย์ และหนี้สิน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ทุนของสหกรณ์ลดลง

ผลการดำเนินงาน ของสหกรณ์กองทุนสวนยาง

ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์	2558 (31 แห่ง)	2559 (32 แห่ง)	2560 (33 แห่ง)	2561 (33 แห่ง)	2562 (33 แห่ง)
- รายได้	944,297,622.42	756,318,167.49	1,124,105,244.11	780,870,432.90	881,565,492.99
- ค่าใช้จ่าย	916,220,998.77	758,222,044.90	1,118,016,954.24	813,268,667.50	912,153,848.27
กำไร(ขาดทุน)	28,076,623.65	-1,903,877.41	6,088,289.87	- 32,398,234.60	- 30,588,355.28

(ข้อมูลจากระบบสารสนเทศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์)

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์กองทุนสวนยางในรอบระยะ 5 ปีมีความผันผวนมาก

ปี 2558 ผลการดำเนินงานธุรกิจสหกรณ์ในภาพรวมมีกำไรทั้งสิ้น 28.08 ล้านบาทสหกรณ์ทั้งสิ้น 31 แห่ง ดำเนินธุรกิจ ประสบผลสำเร็จ กำไร จำนวน 30 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.78 มีผลขาดทุนเพียง 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.22

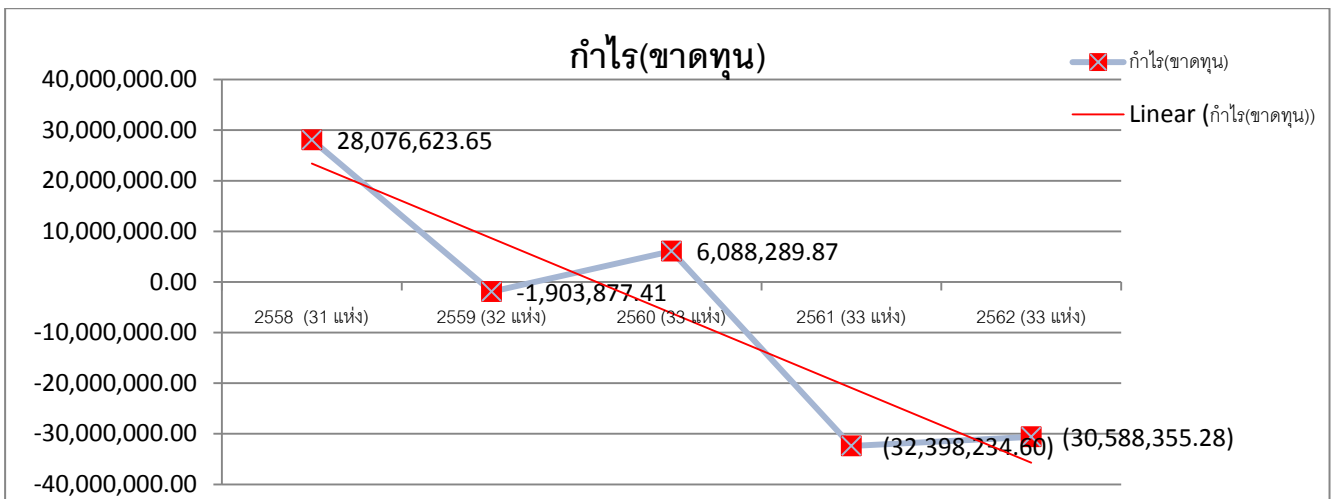
ปี 2559 ผลการดำเนินงานธุรกิจ ในภาพรวม ขาดทุนทั้งสิ้น 1.90 ล้านบาท สหกรณ์ทั้งสิ้น 32 แห่ง ดำเนินธุรกิจมี กำไรจำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.13 มีผลขาดทุนจำนวน 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.87

ปี 2560 ผลการดำเนินงานธุรกิจในภาพรวม มีกำไรทั้งสิ้น 6.09 ล้านบาทสหกรณ์ทั้งสิ้น 33 แห่ง ดำเนินธุรกิจมี กำไร 31 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.94 ขาดทุน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.07

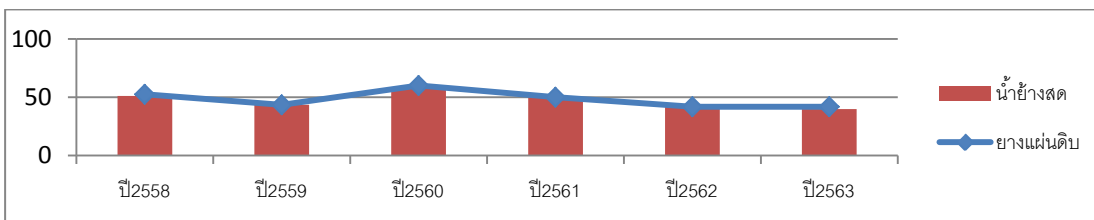
ปี 2561 ผลการดำเนินงานธุรกิจในภาพรวมผลขาดทุน ทั้งสิ้น32.40 ล้านบาทสหกรณ์ทั้งสิ้น 33 แห่ง ดำเนินธุรกิจมี กำไร 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.18 ขาดทุน 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 81.82

ปี 2562 ผลการดำเนินงานธุรกิจในภาพรวม มีผลขาดทุนทั้งสิ้นในภาพรวม 30.59 ล้านบาท สหกรณ์ทั้งสิ้น 33 แห่ง ดำเนินธุรกิจมีกำไร 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.27 ขาดทุน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.73

ปี 2563 ผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบและแสดงความเห็นแล้วจำนวน 5 แห่ง ดำเนินธุรกิจมีกำไร 1 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 20 ขาดทุน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีความสัมพันธ์กันกับราคายางแผ่นดิบ และราคาน้ำยางสด เมื่อไหร่ที่ราคายางแผ่นดิบ หรือราคาน้ำยางสด ราคาสูงขึ้น ผลการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์ก็ดี มีกำไร แต่เมื่อไหร่ ที่ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลประกอบการของสหกรณ์ก็ตกต่ำไปด้วย

(ข้อมูลจากการยางแห่งประเทศไทย)

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ส่งผลกระทบต่อสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญ ง่ายขึ้นเลยที่ผู้บริหารสหกรณ์กองทุนสวนยาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรชาวสวนยาง จะต้องใช้ความรู้ความสามารถ อย่างมากในการบริหารสหกรณ์ไม่ให้ “ทุนหายกำไรหด”

84

สหกรณ์กับการใช้ประโยชน์ผลวิเคราะห์ทางการเงิน จากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี

นางสาวศุภรดา โยธาทัย
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์หนองคาย

ในกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ทุกองค์กรต้องมีการปรับตัวและหากกลยุทธ์ในการทำงานใหม่ จัดหาเครื่องมือมาใช้ในการบริหารจัดการบริหารงานมากขึ้น สหกรณ์ก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คณะกรรมการของสหกรณ์ต้องรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และปรับตัวทั้งในด้านของตนเองและการบริหารงานเพื่อให้สหกรณ์สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง การมีข้อมูลทางการเงินที่ดีมีการบริหารจัดการที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จและมีความมั่นคง

ผลการดำเนินงานในแต่ละรอบปีบัญชีสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสหกรณ์ว่าผลการดำเนินงานดีหรือไม่ อย่างไร ความจำเป็นที่ต้องมีข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางธุรกิจ การสร้างระบบป้องกันหรือบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทำให้สหกรณ์ต้องดำเนินธุรกิจเพื่อให้มีผลกำไรแต่ยังคงให้สมาชิกสหกรณ์พึงพอใจภายใต้อุดมการณ์และหลักการสหกรณ์ ปัญหาที่พบในการดำเนินการ เช่น สมาชิกขาดสภาพคล่องในการชำระหนี้ ต้นทุนในการจัดหาเงินทุนสูง แหล่งเงินทุนมีจำนวนจำกัด สมาชิกใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ การขอกู้ สมาชิกขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารทั้งสิ้น หากข้อมูลการบริหารของสหกรณ์มีไม่เพียงพอที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานได้ครบถ้วน การหาข้อมูลจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี จะได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้ประกอบการวางแผน ตัดสินใจ และเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทวิเคราะห์

รายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี เป็นรายงานเพื่อเสนอผลการตรวจสอบบัญชีประจำปีและให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จุดอ่อนของการควบคุมภายใน การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิก รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานและการบริหารงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และสมาชิก ซึ่งบุคลากรดังกล่าวส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการนำข้อมูลจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี โดยเฉพาะการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อส่งสัญญาณให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์ สามารถวางแผนรับสถานการณ์ได้ทันเวลา

จะเห็นได้จากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ที่ผู้สอบบัญชีรายงานผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน นั่นคือ CAMELS Analysis เพื่อประเมินความเข้มแข็งและมั่นคงทางการเงิน ให้สหกรณ์รู้จักพึ่งตนเองได้ องค์กรประกอบของการวิเคราะห์ ได้แก่

1. ความเพียงพอของเงินทุน วิเคราะห์ความเพียงพอและความเข้มแข็งของทุน การก่อหนี้และผลตอบแทนจากเงินทุน
2. คุณภาพของสินทรัพย์ วิเคราะห์ความคุ้มค่าของสินทรัพย์ในการนำไปสร้างรายได้ และผลตอบแทนจากสินทรัพย์
3. ชีตความสามารถในการบริหาร วิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจ กำลังคน การปฏิบัติงานและการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
4. การทำกำไร วิเคราะห์การบริหารค่าใช้จ่าย วิเคราะห์แนวโน้มของกำไรในอนาคต
5. สภาพคล่อง วิเคราะห์ความสมดุลของสินทรัพย์หมุนเวียน หนี้สินหมุนเวียน การบริหารสินทรัพย์สภาพคล่อง
6. ผลกระทบของธุรกิจ วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงภายใน ปัจจัยเสี่ยงภายนอก

สรุปผล

การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS Analysis เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะมีเครื่องมือวิเคราะห์หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการนำมาประยุกต์ใช้ ต้องการได้อะไรจากการวิเคราะห์ และนำผลการวิเคราะห์ไปใช้อย่างไร ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการ ในฐานะที่เป็นผู้บริหารงานของสหกรณ์ มีหน้าที่และรับผิดชอบในการบริหารงานและควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชี เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาหรือข้อเท็จจริงจากรายการในงบการเงิน จะสามารถวิเคราะห์ความเข้มแข็งของเงินทุน ประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ ความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง ตลอดจนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปรับปรุง วางแผนทางการเงิน ให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การให้ความสำคัญกับข้อมูลทางการเงิน ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ใช้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่หรือผู้ให้กู้ยืม ผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้สอบบัญชี ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
2. เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวิเคราะห์รูปแบบเดียว เพราะอาจให้ข้อมูลผลการวิเคราะห์ไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ในการใช้ สามารถใช้เครื่องมือวิเคราะห์หลายรูปแบบ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้บริหารสหกรณ์ในการตัดสินใจ วางแผน บริหารงานได้มากขึ้น

องค์ความรู้ การใช้ Program Microsoft Excel ช่วยในการจัดทำงบกระแสเงินสด

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิษณุโลก

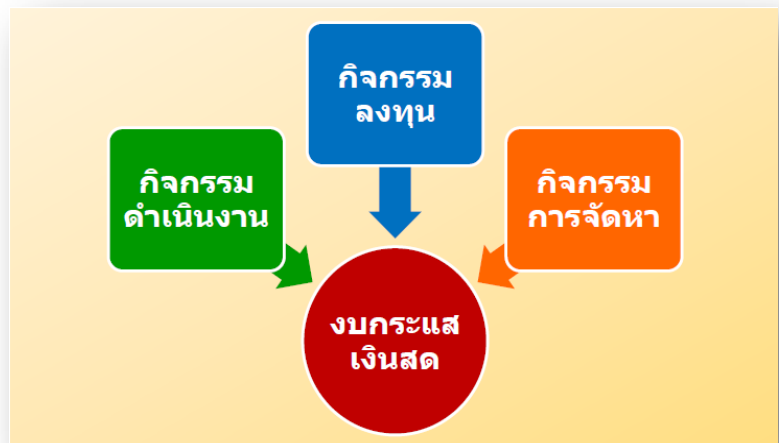
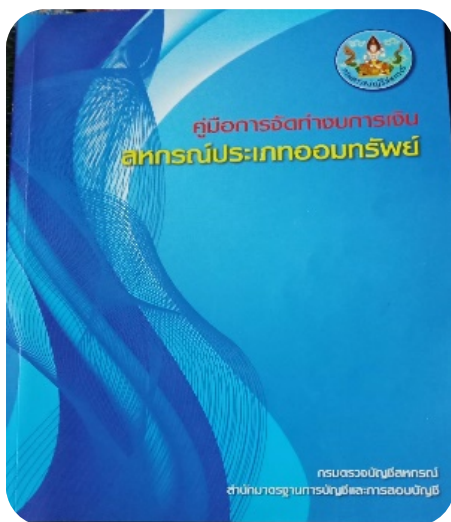
1. หลักการและเหตุผล

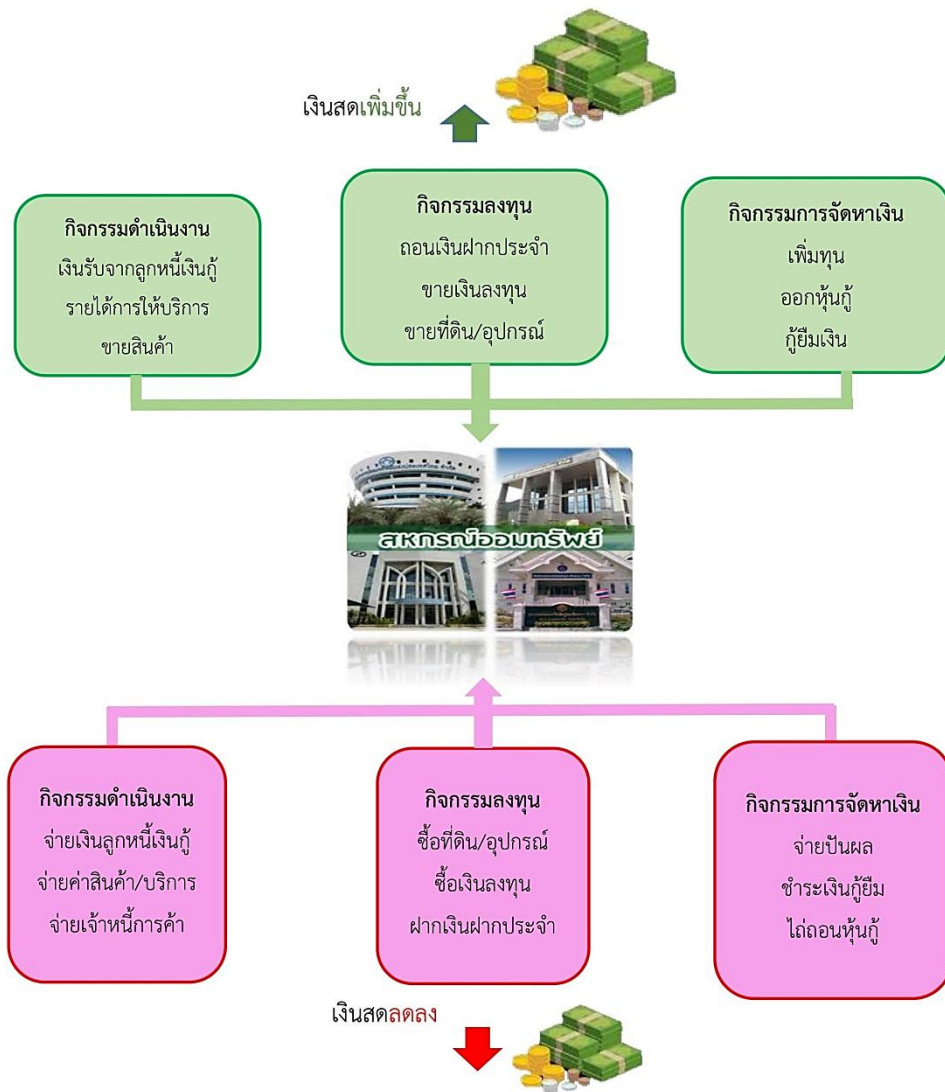
ตามที่สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะธุรกิจสินเชื่อและเงินรับฝาก ต้องจัดทำ “งบกระแสเงินสด” ตามรูปแบบคู่มือการจัดทำงบการเงิน สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ เพื่อแสดงให้ทราบถึงการได้มาและใช้ไปของเงินสดในรอบปีที่ผ่านมาว่า ->เกิดอะไรขึ้นกับเงินสดของสหกรณ์..? เงินสดหายไปไหน..? ->รับเงินสดเป็นค่าอะไรบ้าง..? การจัดทำงบกระแสเงินสดจะตอบคำถามเหล่านี้ได้ ทำให้เจ้าหน้าที่บัญชีของสหกรณ์ ผู้บริหารและคณะกรรมการได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของเงินสด...แต่ปัญหาการจัดทำกระดาษทำการงบกระแสเงินสดค่อนข้างยุ่งยากใช้ระยะเวลาในการกรทบรายการ เพื่อให้ทราบเงินสดรับ เงินสดจ่าย แต่ละรายการนาน ทวีปไปแล้วไม่ถูกต้อง ผลลัพธ์เงินสดเพิ่ม(ลด) ไม่ลงตัวยากต่อการจัดทำงบกระแสเงินสด

จากประสบการณ์ปฏิบัติงานการจัดทำงบกระแสเงินสดประกอบกับองค์ความรู้ในการใช้ Program Microsoft excel ช่วยในการปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พิษณุโลก จึงได้ออกแบบสูตร Excel ช่วยจัดทำงบกระแสเงินสดให้ลงตัวแบบง่ายขึ้น เพื่อช่วยให้บุคลากรในสังกัดสามารถใช้เครื่องมือดังกล่าวได้และนำไปถ่ายทอดให้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ได้ ช่วยให้คณะกรรมการสหกรณ์ได้ทำงานการเงินไปใช้เพื่อการบริหารสหกรณ์ หรือเพื่อการตัดสินใจ อีกทั้งผู้สอบบัญชีสามารถใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องของงบกระแสเงินสดที่สหกรณ์จัดทำได้อีกด้วย

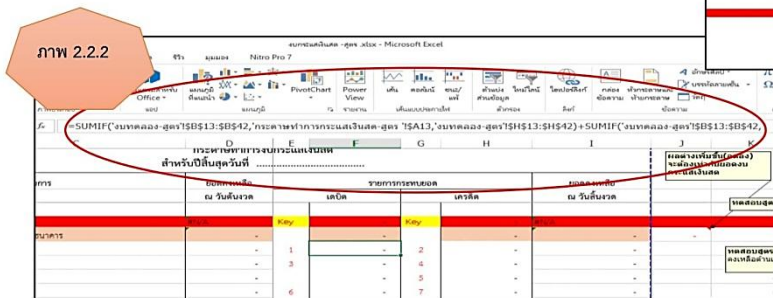
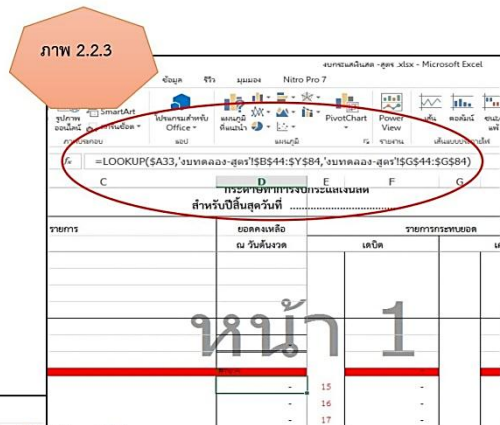
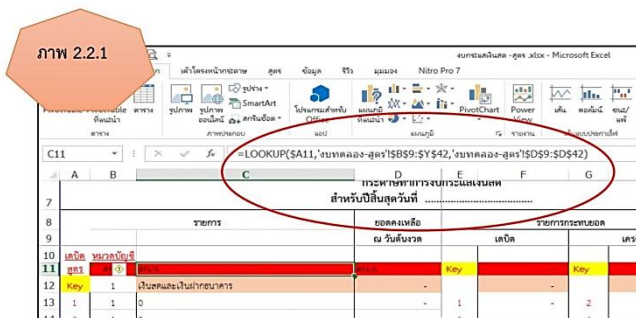
2. ความรู้ทางวิชาการ

2.1) คู่มือการจัดทำงบการเงิน สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์

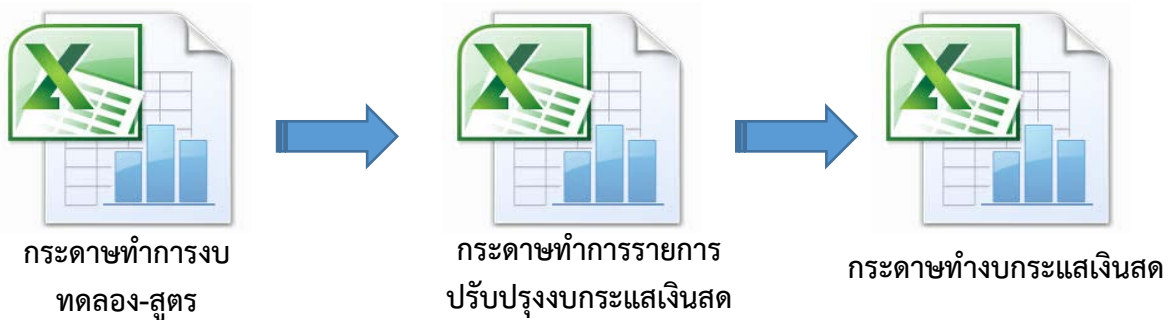

2.2) ความรู้การใช้งาน Program Microsoft excel (ดังภาพประกอบ 2.2.1-2.2.3)

3. วิธีการใช้งาน

3.1) สร้างค่าสูตรกระดาษทำการการจัดทำงบกระแสเงินสด เพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลในไฟล์

3.2) นำเข้าข้อมูลงบทดลองที่ใช้ในการจัดทำงบการเงิน เพื่อกำหนดหมายเลขการเชื่อมโยงข้อมูล

3.3) เชื่อมโยงข้อมูล จากกระดาษทำการงบทดลองสูตร ให้แสดงรายการในกระดาษทำการรายการปรับปรุงงบกระแสเงินสด

3.4) เชื่อมโยงข้อมูลจากงบทดลองให้แสดงรายการเงินสดเพิ่ม (ลด) ในกระดาษทำการรายการปรับปรุงงบกระแสเงินสด

3.5) ตรวจสอบข้อมูล ผลลัพธ์การแสดงรายการกระแสเงินสดเพิ่ม(ลด)

3.6) ดึงรายการจากกระดาษทำการปรับปรุงงบกระแสเงินสดออกงบกระแสเงินสด

ดาวโหลดวิธีการใช้งาน และสูตรตัวอย่างการคำนวณทาง QR Code นี้
<https://1th.me/kfB3S>

4. สรุปผล

จากการใช้สูตร Excel ช่วยในการจัดทำงบกระแสเงินสดให้ลงตัวนั้น มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังนี้

4.1) ผู้ใช้งานที่ประสบปัญหาการจัดทำงบกระแสเงินสดที่ยุ่งยาก ทำไปแล้วไม่ถูกต้องไม่ลงตัว ได้เรียนรู้และปรับปรุงวิธีการทำงานให้ง่ายและรวดเร็วขึ้น สามารถลดระยะเวลาปฏิบัติงานได้ 0

4.2) ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3) ผู้ใช้งบกระแสเงินสดสามารถประเมินสภาพคล่องของสหกรณ์ได้ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจ่ายเงิน เช่น จ่ายค่าสินค้าและบริการ จ่ายเงินเดือนพนักงาน จ่ายเงินกู้ลูกหนี้ประเภทต่างๆ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเชิงบริหารได้

4.4) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีคู่มือการใช้งานการจัดทำงบกระแสเงินสดอย่างง่าย เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี

5. ข้อเสนอแนะ

จากแนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่บัญชีของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี และผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในการนำไปปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะสมต่อการใช้งานในหน้าที่ของตนได้ต่อไป

นางสาวปิยะดา เงินฉลาด
หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ปราจีนบุรี

เพราะ Cyber Auditor ไม่ได้หมายถึง “คนที่ใช้เครื่องมือด้านไอทีเก่ง..” เพียงเท่านั้น ขอเพียงท่านเป็นคนหนึ่งที่เห็นความสำคัญของ “เครื่องมือด้านไอที” ว่าสามารถช่วยงานสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะเปลี่ยนตัวเอง ด้วยการนำเอาเครื่องมือไอทีมาช่วยอย่างจริงจัง ท่านก็สามารถเป็น Cyber Auditor หรือ ผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะด้านไอทีในระดับสูงได้ ด้วยเทคนิคง่าย ๆ ตาม Lifestyle ของตัวท่านเอง

การทำงานของ Cyber Auditor จำเป็นต้องผสมผสานองค์ความรู้ 2 ด้านควบคู่กัน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านงานสอบบัญชี และ 2) องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีหรือไอทีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถตรวจสอบบัญชีได้ง่ายขึ้น รวดเร็ว และแม่นยำอย่างมีคุณภาพ เทคนิคการทำงานง่าย ๆ ของ Cyber Auditor ด้วยหลัก 3 รู้ คือ รู้จักเครื่องมือไอที รู้หลักการผสมผสานองค์ความรู้ และรู้จักการทีมงาน

1. รู้จักเครื่องมือไอที ถึงแม้สหกรณ์แห่งนั้นจะใช้หรือไม่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็ตามในกระบวนการสอบบัญชีสามารถนำเครื่องมือไอทีหรือเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดระยะเวลาการทำงานได้ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องรู้ว่า มีเครื่องมือใดบ้างที่ช่วยงานสอบบัญชีและช่วยได้อย่างไร เพื่อให้สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การตรวจสอบและสภาพแวดล้อมสหกรณ์ ตัวอย่างเครื่องมือไอทีง่ายๆ ที่สามารถช่วยงานสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ

1.1 โปรแกรม CATs/ACL เป็นเครื่องมือที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดหาและพัฒนาเป็นชุดคำสั่งสำเร็จรูปเขียนให้ผู้สอบบัญชีใช้งานง่ายผ่านเมนูต่างๆ เช่น การสุ่มตัวอย่าง ทดสอบรายการ การสรุปยอด และการตรวจสอบรายการผิดปกติ เป็นต้น กรณีที่สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร และโปรแกรมที่พัฒนาโดยบุคคลอื่น เช่น โปรแกรมรังสิต โปรแกรมคุณสุวัฒน์ ชันเชื้อ โปรแกรมระยอง โปรแกรม Isocare ฯลฯ ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้พัฒนาเป็นโปรแกรม CATs ให้แล้ว ผู้สอบบัญชีสามารถเลือกโปรแกรม CATs แต่ละชุดมาใช้งานให้ตรงกับโปรแกรม/ระบบงานที่สหกรณ์ใช้ แต่กรณีเป็นสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมอื่นที่ยังไม่มีโปรแกรม CATs ผู้สอบบัญชีสามารถใช้โปรแกรม ACL นำเข้าข้อมูลและใช้คำสั่งต่าง ๆ ตรวจสอบได้

1.2 โปรแกรม Microsoft Visual Foxpro เป็นโปรแกรมจัดการฐานข้อมูลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้หลากหลาย และมีคำสั่งประมวลผลส่วนหนึ่งคล้ายกับ ACL ผู้สอบบัญชีจึงอาจนำโปรแกรมนี้มาใช้ได้ ในกรณีที่ ACL ไม่สามารถนำข้อมูลเพื่อตรวจสอบได้ แต่ Foxpro เข้าถึงฐานและส่งออกข้อมูลได้ เป็นต้น

1.3 โปรแกรม Excel นอกจากจะช่วยในการจัดทำกระดาษทำการของผู้สอบบัญชีแล้ว Excel ยังสามารถนำมาช่วยในกระบวนการสอบบัญชีอื่น ๆ ได้อีก เนื่องจาก Excel มีคำสั่งที่เป็นประโยชน์มากมายสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบได้เช่นเดียวกับโปรแกรม CATs/ACL ตัวอย่างคำสั่ง/ฟังก์ชันง่ายๆ ของ Excel ที่เป็นประโยชน์ อาทิ IF SUMIF COUNTIF CONCATENATE ROUND รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูล หรือ Link ข้อมูล ฯลฯ ทั้งนี้ กรณีที่ผู้สอบบัญชี ไม่ชำนาญในการใช้งานโปรแกรม ACL ท่านอาจใช้วิธีการส่งออกข้อมูลจากโปรแกรม ACL มาเป็น Excel แล้วใช้คำสั่ง Excel ช่วยตรวจสอบให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เช่นกัน

2. รู้หลักการผสมผสานองค์ความรู้

2.1 ผสมผสานองค์ความรู้ด้านงานสอบบัญชีเข้ากับเทคโนโลยี ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีโดยยึดหลักว่า **“การสอบบัญชีเรื่องใด/ขั้นตอนใดที่สามารถนำเครื่องมือไอทีช่วยได้ ให้ใช้เครื่องมือไอทีช่วยทั้งหมด”** เว้นแต่ขั้นตอนนั้น ๆ ไม่มีเครื่องมือช่วยได้ จึงใช้วิธีการตรวจสอบอื่นทดแทน ยกตัวอย่างให้ชัดเจนขึ้นเพียงบางส่วน อาทิ

- การสอบทานข้อบังคับ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน การสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน และสอบทานความเพียงพอเหมาะสมของหลักฐาน การตรวจสอบเหล่านี้ยังไม่มีเครื่องมือใดช่วยได้ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องดำเนินการเอง ซึ่งรวมถึงการสอบทานการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินด้วย

- การสุ่มตัวอย่าง กรณีที่โปรแกรม CATs มีเมนูการสุ่มตัวอย่างจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างเดียวกันให้แล้ว ผู้สอบบัญชีควรใช้ CATs สุ่มตัวอย่างนำไปตรวจสอบ เพื่อให้เชื่อมั่นในความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ระดับที่สูงกว่าการตรวจสอบด้วยมือ และกรณีที่ CATs ยังไม่มีเมนูสุ่มตัวอย่างจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ตรงความต้องการ ผู้สอบบัญชีต้องใช้เครื่องมืออื่น เช่น ใช้คำสั่ง ACL เลือกข้อมูลที่ต้องการ หรือให้โปรแกรม ACL ส่งออกข้อมูล (Export Data) เป็น Excel เพื่อเลือกข้อมูลได้ง่ายขึ้น

- การทดสอบผ่านรายการ ทดสอบการคำนวณ และการค้นหารายการผิดปกติ ข้อบังคับ/ระเบียบฯ สำหรับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผล การตรวจสอบเหล่านี้ใช้หลักเดียวกับการเลือกตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น คือ ถ้า CATs มีเมนูตรวจสอบเรื่องนั้นให้แล้ว ให้ใช้ CATs ช่วยตรวจสอบไม่ควรทำเองด้วยมือ นอกจากต้องใช้เวลาที่มากกว่าแล้ว อาจตรวจไม่พบข้อผิดพลาดที่มีสาระสำคัญได้ เนื่องจากการตรวจสอบด้วยมือสามารถตรวจได้จากกลุ่มตัวอย่างเพียงบางส่วน แต่การใช้เครื่องมือสามารถตรวจสอบข้อมูลได้จากข้อมูลได้ทั้งหมด หรือ 100% ดังนั้น ไม่ว่าจะข้อผิดพลาดจะซ่อนอยู่มากน้อยเพียงใด เครื่องมือจะช่วยค้นพบได้ทั้งหมดและด้วยเวลาที่รวดเร็วกว่าหลายเท่า แต่ถ้า CATs ไม่มีเมนูตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องเลือกใช้เครื่องมืออื่นที่เหมาะสม ตามความถนัดของท่านและบุคลากรในทีมงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การตรวจสอบเดียวกัน

- การจัดทำกระดาษทำการ วิเคราะห์ และสรุปผล ในขั้นตอนการจัดทำกระดาษทำการ เครื่องมือไอทีที่ผู้สอบบัญชีนิยมใช้ คือ โปรแกรม Excel เนื่องจากงานสอบบัญชีเกี่ยวข้องกับตัวเลขและการคำนวณเป็นจำนวนมาก หากผู้สอบบัญชีมีทักษะเกี่ยวกับสูตร/ฟังก์ชันใน Excel และเทคนิคการจัดทำกระดาษทำการอีกเพียงเล็กน้อย ท่านก็จะสามารถประยุกต์เครื่องมือนี้ช่วยงานสอบบัญชีได้อีกทิวคูณ เช่น สร้างสูตรช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลเบื้องต้นได้ว่า “ถูกต้องหรือผิดปกติ” หรือไม่ สำหรับผู้ที่สนใจเทคนิคดังกล่าว สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก <https://drive.google.com/open?id=1Vs-o3povFs3uEp1lswz6KfBepEnRz-zR> หรือ

2.2 ผสมผสานองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีกับเทคโนโลยี บ่อยครั้งที่เราอาจพบปัญหาว่าการใช้เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้การตรวจสอบข้อมูลด้านอิเล็กทรอนิกส์นั้นๆ ครบถ้วนตามที่ผู้สอบบัญชีต้องการได้ หรือได้ข้อสรุปที่ไม่ชัดเจน ผู้สอบบัญชีควรทำอย่างไรต่อ ในกรณีเช่นนี้ผู้สอบบัญชีสามารถนำเครื่องมือทุกเครื่องมือ **“ตามความถนัด”** มาใช้งานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จึงขอเรียกว่า **“การผสมผสานองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีกับเทคโนโลยี”** ตัวอย่าง

- ใช้งานเมนูตรวจสอบ CATs แล้ว พบว่ามีข้อสังเกตก็จริง แต่ผู้สอบบัญชีอาจค้นหาข้อสรุปเกี่ยวกับข้อสังเกตนั้นได้ โดยใช้คำสั่ง ACL เพิ่มเติม เรียกว่า **“ผสมผสานองค์ความรู้ CATs กับ ACL”** รวมถึง กรณี CATs ไม่มีเมนูตรวจสอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สามารถใช้คำสั่ง ACL เขียนเพิ่มเติมให้ครบถ้วน

- ผู้สอบบัญชีและทีมงานไม่ชำนาญ ACL หรือ สหกรณ์ใช้โปรแกรมที่ยังไม่มี CATs ช่วยตรวจสอบ กรณีนี้ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ ACL นำเข้าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และส่งออกข้อมูลไปยังโปรแกรมที่ท่านถนัดใช้ตรวจสอบต่อได้ เช่น Excel Foxpro เป็นต้น เรียกว่า “**ผลงานองค์ความรู้ ACL กับ Excel / FoxPro**”

3. รู้จัดการทีม ดังที่กล่าวตอนต้นว่า Cyber Auditor ไม่ได้หมายถึง “คนที่ใช้เครื่องมือด้านไอทีเก่ง” เพียงเท่านั้น แต่ Cyber Auditor ต้อง **รู้จักเครื่องมือรอบตัวและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์** ครบถ้วนที่สุด “ไม่ว่าจะรู้และใช้ด้วยตัวเองหรือโดยทีมงานในสายสอบบัญชีก็ตาม” ท่านเป็น Cyber Auditor คนหนึ่ง ดังเช่นแม่บ้านยุค Cyber ที่ต้องรู้จักเทคโนโลยีงานบ้าน และเลือกมาใช้เองหรือครอบครัวใช้ สะดวก รวดเร็ว และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

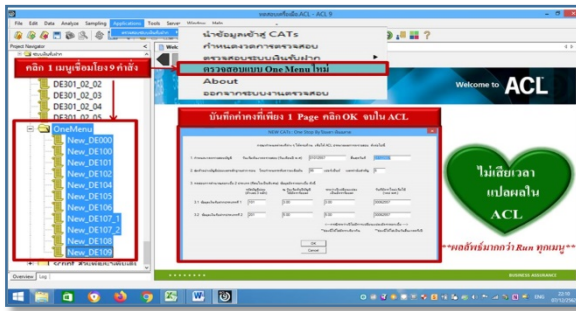

ภาพที่ 1 เลือกเครื่องมือให้ตรงกับงาน

ดังนั้น Cyber Auditor แต่ละคนมีความรู้ความสามารถ เทคนิคการทำงาน หรือ Lifestyle ที่แตกต่างกัน จึงอาจแบ่ง Cyber Auditor ออกเป็น 3 กลุ่ม/ระดับ คือ 1) Cyber Auditor ที่ใช้เครื่องมือไอทีเอง แต่บริหารจัดการให้ทีมงาน “**ช่วยสรรหาเครื่องมือและใช้เครื่องมือให้ครบถ้วนตามที่ต้องการ**” 2) Cyber Auditor ที่ใช้เครื่องมือได้ด้วยตัวเอง และ 3) Cyber Auditor ที่สามารถพัฒนาเครื่องมือตามที่ตนเองต้องการได้ คน 2 กลุ่มนี้เป็นผู้ใช้เครื่องมือเองให้งานสำเร็จ และยังช่วยพัฒนาบุคลากรในทีมงานให้เป็น Cyber Auditor รวมถึงช่วยพัฒนาเครื่องมือของ Cyber Auditor ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ เพื่อให้ “**ว่าที่ Cyber Auditor**” ทุกท่านสามารถนำหลักและวิธีคิดไปใช้ประโยชน์ยิ่งขึ้น จึงขอยกตัวอย่างจากประสบการณ์ ที่ผู้เขียนได้ผสมผสานองค์ความรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มาพัฒนาเครื่องมือช่วยงานสอบบัญชีให้ครบถ้วน สมบูรณ์ ตรงความต้องการ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 1 ตัวอย่าง คือ “**การพัฒนาเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ผลและทำกระดาษทำการ สำหรับสหกรณ์ที่ใช้ CATs/ACL ช่วยตรวจสอบด้านเงินรับฝาก**” หรือ “**การตรวจสอบเงินรับฝากโดย One Menu**” ซึ่งมีที่มาจากปัญหาการใช้ CATs ที่สำคัญ 3 ประเด็นใหญ่ คือ “**CATs เยอะแต่ไม่ครบ แปรผลยาก เสียเวลาทำกระดาษทำการเองอีก**” กล่าวคือ CATs เช่นเงินรับฝากมีเมนูตรวจสอบมากกว่า 30 เมนู แต่ไม่ครบถ้วนตรงตามที่ใช้ต้องการ อีกทั้ง การใช้งานต้องคลิก/RUN ทีละเมนู และแปรผลทีละเมนูไปพร้อมกัน บางผลลัพธ์อาจเข้าใจและแปรผลยาก (สำหรับผู้ใช้งานบางกลุ่ม) เมื่อ RUN เสร็จผู้ใช้งานต้องนำข้อมูลมาบันทึกในกระดาษทำการที่เกี่ยวข้องมากมาย ได้แก่ กระดาษทำการวิเคราะห์สรุปผล CATs/ACL เบื้องต้น กระดาษทำการหลัก กระดาษทำการประกอบ รวมถึง Input Form ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงินรับฝาก เป็นต้น **ดังนั้น ทำอย่างไรจะให้ 1) ผู้ใช้งานทุกกลุ่มใช้งานง่ายขึ้น เร็วขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลา RUN และแปรผลทีละเมนู 2) เติบโตวิธีตรวจสอบที่ควรมีให้ครบถ้วนตามที่ต้องการ 3) ช่วยจัดทำกระดาษทำการและดึงข้อมูล Input Form ที่เกี่ยวข้องกับเงินรับฝาก และ 4) ช่วยวิเคราะห์/แปรผล/สรุปผลให้มากที่สุดเท่าที่ไอทีจะช่วยได้ ผู้เขียนจึงนำ CATs ระบบเงินรับฝากเดิมมาพัฒนาต่อยอด โดยใช้คำสั่ง ACL และ Excel เพิ่มเติมให้มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาทั้ง 4 ประการ โดยคลิกเพียง 1 เมนู แต่บรรลุวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน พร้อมจัดทำกระดาษทำการ พร้อมแปรผลและสรุปผลเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่ไอทีจะช่วยได้ ส่งผลให้ลดระยะเวลาการทำงานจากการใช้ CATs ตรวจสอบลงได้อีกมากกว่า 80% อนึ่ง ผลงานนี้อยู่ในระหว่างจัดทำคำแนะนำการใช้งาน และ E-Learning ซึ่งหากดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ จะเผยแพร่ให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใช้ประโยชน์ต่อไป**

ภาพที่ 2 ใช้งาน “1 เมนู กับค่าคงที่ 1 หน้า” จบใน ACL

	CATs	One Mune
1) สร้าง Project	5 นาที	5 นาที
2) Run เมนูตรวจสอบ	(15 เมนู) 5 นาที	(1 เมนู) 3 นาที
3) อ่านผลลัพธ์ใน ACL	(15 เมนู) 20 นาที	- นาที
4) จัดทำกระดาษทำการ ได้แก่		
- กระดาษทำการ ACL	30 นาที	-(update File) 2 นาที
- กระดาษทำการหลักและประกอบ	10 นาที	
- Input Form	10 นาที	
5) วิเคราะห์และสรุปผลการตรวจสอบ	10 นาที	5 นาที
รวมระยะเวลาปฏิบัติงาน	++ 90 นาที	15 นาที

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบระยะเวลาปฏิบัติงาน One Menu

จากแนวความคิดและประสบการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ให้ผู้สอบบัญชีมุ่งมั่นสู่การเป็น Cyber Auditor ได้ตามนโยบายกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำหรับผู้ที่เป็ Cyber Auditor อยู่แล้ว มีแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตนเอง และพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพตรงกับ Lifestyle ของตัวเองยิ่งขึ้น Cyber Auditor ไม่จำเป็นต้องรอเครื่องมือสำเร็จรูปจากผู้อื่น ทุกคนสามารถพัฒนาตนเอง และสร้างเครื่องมือใช้เองได้ ขอเพียงแต่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริง มาช่วยกันสร้าง/พัฒนาเครื่องมือไอทีให้ครบถ้วนทุกโปรแกรม แลกเปลี่ยนให้ Cyber Auditor ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้ประโยชน์อย่างถ้วนทั่วต่อไป

นางสาวศิริลักษณ์ หน่อแก้ว

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงราย

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

แน่นอนว่า อาชีพที่ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการบัญชีหลาย ๆ คนใฝ่ฝัน ก็คือการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant : CPA) เหตุผลหลักก็คงเป็นเรื่องผลตอบแทนที่จะได้รับทั้งด้านการเงิน และการได้รับการยอมรับจากลูกค้า และผู้ประกอบการด้วยกัน แต่กว่าจะได้มาซึ่งใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพนั้น ต้องผ่านองค์ประกอบหลายข้อ ทั้งในด้านหลักสูตรทางการศึกษาที่ต้องผ่านเกณฑ์ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด การฝึกหัดงานด้านการสอบบัญชีกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ครบ และที่สำคัญต้องผ่านการทดสอบตามรายวิชาที่กำหนด ฟังแล้วหลายคนที่กำลังคิดจะสอบเริ่มหยุดชะงัก และล้มเลิกความคิดที่อยากจะเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเสียแล้ว อ่านมาถึงตรงนี้ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านได้อ่านเรื่องราวที่จะได้บรรยายจากนี้ ว่าความจริงแล้วการจะเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หรือ CPA นั้นยากจริงหรือไม่

ก่อนอื่นผู้เขียนขอกล่าวถึงคุณสมบัติ และเงื่อนไขของผู้ที่จะมีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยต้องขึ้นทะเบียนฝึกหัดงานและเข้าทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ดังนี้ ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางการบัญชีไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (ในระหว่างศึกษาสามารถขึ้นทะเบียนฝึกหัดงานได้ หากสอบผ่านวิชาการบัญชีตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด) โดยต้องเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี และขึ้นทะเบียนฝึกหัดงานกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต่อเนื่องกัน 3 ปี และ 3,000 ชั่วโมง (ชั่วโมงต้องครบภายใน 5 ปี) โดยในระหว่างการฝึกหัดงานนี้ สามารถเข้าทดสอบความรู้เพื่อเก็บสะสมรายวิชาที่ต้องสอบทั้งหมดได้ ซึ่งมีทั้งสิ้น 6 รายวิชา ได้แก่

- (1) วิชาการบัญชี 1
- (2) วิชาการบัญชี 2
- (3) วิชาการสอบบัญชี 1
- (4) วิชาการสอบบัญชี 2
- (5) วิชากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชี 1
- (6) วิชากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชี 2

แต่ละรายละวิชาที่สอบผ่านสามารถเก็บสะสมผลการทดสอบไว้ได้ไม่เกิน 4 ปี นับจากวันที่สอบผ่าน หากการฝึกหัดงาน และการทดสอบวิชาชีพสอบบัญชีครบตามเงื่อนไข จึงจะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ หลังจากนั้นก็ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เก็บชั่วโมงพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD) และชำระค่าธรรมเนียมรายปีเพื่อต่อใบอนุญาต ทราบอย่างนี้แล้วหากคุณสมบัติเบื้องต้นของเราผ่าน และขึ้นทะเบียนฝึกหัดงานเรียบร้อยแล้ว ก็เหลือเพียงการสอบผ่านให้ครบเท่านั้น ฟังดูแล้วไม่น่าจะมีอะไรที่ยากเกินไปเลยใช่ไหม แล้วเหตุใดกันที่ทำให้คนส่วนมากมองว่าการสอบเพื่อเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจึงเป็นเรื่องยาก ผู้เขียนจึงขออนุญาตแบ่งปันประสบการณ์เส้นทางที่กว่าจะมาเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องผ่านอะไรมาบ้าง และเทคนิคในการวางแผนวิชาที่สอบ การจัดสรรเวลาของคุณแม่ลูกสอง (ปัจจุบันลูกสามคน) เรียนปริญญาโทควบคู่ไปพร้อมกับการทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีอีกต่างหาก

ผู้เขียนจบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาการบัญชี จากวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกเชียงราย และศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (ได้รับทุนการศึกษาโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน จากรัฐบาล) สำเร็จการศึกษาโดยใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น สามปีครึ่ง (วางแผนการเรียนเพื่อจะได้เริ่มทำงานเร็วขึ้น) ซึ่งในช่วงภาคเรียนสุดท้ายของการศึกษาผู้เขียนได้มีโอกาสฝึกหัดงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบบัญชี ทำให้ได้เรียนรู้และรู้สึกชื่นชอบในวิชาชีพตรวจสอบบัญชี ทำให้ผู้เขียนเองได้เริ่มมองหางาน ที่จะทำหลังสำเร็จการศึกษา โชคดีที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าทำงานในบริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอเปอีเอส จำกัด (Pricewaterhouse Coopers ABAS Co., Ltd.: PwC) ถือเป็นงานเริ่มต้นทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีที่ทำหายที่สุดในชีวิตสำหรับผู้เขียน เพราะเป็นบริษัทด้านการตรวจสอบบัญชีระดับโลก และที่สำคัญใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานเป็นหลัก โดยได้เริ่มงานทันทีหลังสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี

เมื่อเริ่มทำงานใน PwC ผู้เขียนก็ได้เริ่มขึ้นทะเบียนฝึกหัดงานสอบบัญชีด้วยเช่นกัน ซึ่ง PwC ส่งเสริมให้พนักงานสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ด้วยเหตุผลที่อยากจะเพิ่มศักยภาพให้แก่องค์กร ให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นนั่นเอง โดยบริษัทจะมีสวัสดิการวันลาเพื่ออ่านหนังสือเตรียมสอบ และมีรางวัลให้สำหรับผู้สอบผ่านทุกวิชาอีกด้วย ผู้เขียนได้เริ่มสมัครเข้าทดสอบในช่วงปี 2551 โดยการวางแผนของผู้เขียนเรียงลำดับก่อนหลังในการสอบนั้น เลือกสอบวิชาที่คาดว่าจะผ่านได้ไม่ยากก่อน (ซึ่งในภายหลังผู้เขียนได้ค้นพบว่า เป็นวิธีคิดที่ไม่ค่อยถูกต้องนัก) เพื่อจะได้เป็นการสร้างแรงผลักดันให้สอบวิชาต่อ ๆ ไป โดยวิชาที่เลือกสอบเป็นรายวิชาแรกคือ วิชาการสอบบัญชี 1 และวิชาการสอบบัญชี 2 การอ่านหนังสือขอบเขตของรายวิชาหนังสือที่อ่านได้หาอ่านจากตำราเรียนที่เคยใช้ในการศึกษาระดับปริญญาตรี ผลปรากฏว่าการสอบในครั้งแรกนี้ผู้เขียนสอบไม่ผ่านทั้งสองวิชา จึงเขียนคำร้องขอคุณผลคะแนนสอบเพื่อดูข้อที่ควรแก้ไข ปรากฏว่า คะแนนที่ได้ 58.5 คะแนน (60 คะแนนจึงจะผ่านเกณฑ์) น่าเสียดายจริงๆ อีกเพียง 1.5 คะแนนเท่านั้นก็จะสอบผ่านแล้ว

จากนั้นผู้เขียนจึงเริ่มอ่านหนังสืออย่างจริงจังมากขึ้น และวางแผนในการอ่านหนังสือโดยใช้เทคนิคในการอ่านทั้งหมดวิชาละ 3 รอบ รอบแรกอ่านครบทุกเนื้อหา รอบที่สองเริ่มจดบันทึกโน้ตย่อเฉพาะคำสำคัญและอธิบายเพียงสั้น ๆ และรอบสุดท้ายคืออ่านทวนในบันทึกโน้ตย่อ โดยแบ่งเวลาหลังเลิกงานวันละไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการอ่านหนังสือเตรียมสอบ หลังจากนั้นผู้เขียนสอบผ่านจำนวน 3 รายวิชาภายใน 1 ปี เส้นทางสอบทำทำจะไปได้สวย แต่เมื่อมีครอบครัวและมีบุตรคนแรก ผู้เขียนได้ลาออกจากงานเพื่อกลับไปภูมิลำเนาที่เชียงราย ทำให้การสอบได้ชะงักลงช่วงหนึ่ง และในขณะเดียวกันผู้เขียนเองสอบเข้ารับราชการที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (ต่อมาได้ลาออกและบรรจุเข้ารับราชการ ณ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน) ทำให้ต้องย้ายครอบครัวติดตามไปยังต่างจังหวัดอีกครั้ง เวลาในการอ่านหนังสือสอบ CPA เริ่มขึ้นหลังจากที่ส่งลูกน้อยเข้าอนุบาล ซึ่งผู้เขียนต้องได้อ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบวันละไม่น้อยกว่า 1 - 2 ชั่วโมง ตำราที่ใช้ในการอ่านก็ได้มาจากการขอความอนุเคราะห์จากเพื่อนที่เคยร่วมงานใน PwC ทั้งที่กำลังสอบ และสอบผ่านแล้วช่วยส่งมาให้อ่าน และฝึกฝนทำแบบทดสอบ ประกอบกับการหาข้อสอบเก่าที่มีอยู่ตามเว็บไซต์ต่างๆ มาฝึกฝนทำให้ชำนาญ ผู้เขียนสอบผ่านทุกรายวิชา โดยไม่ได้มีการเข้าคอร์สติวเพื่อสอบแต่อย่างใด อาจด้วยส่วนตัวเป็นคนที่ไม่ชอบการเรียนพิเศษตามประสาเด็กทั่วไป อีกประการอาจเป็นเพราะผู้เขียนไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียนคอร์สติวเหล่านี้ด้วยเนื่องจากอยู่ต่างจังหวัด

การวางแผนวิชาที่จะสอบก็เป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากวางแผนไม่ดีอาจทำให้ต้องสอบวิชาหลาย ๆ รอบ เฉกเช่นตัวผู้เขียนเองที่เลือกสอบวิชาสอบบัญชีก่อนวิชาอื่น ๆ แต่สุดท้ายติดอยู่ตรงวิชาการบัญชี 1 และการบัญชี 2 ที่สอบไม่ผ่านเพราะเลือกไว้สอบหลังสุด ทำให้วิชาผ่านลำดับแรก ๆ หมดอายุ และต้องลงทะเบียนสอบอีกครั้งหนึ่ง ในมุมมองของผู้เขียนมองว่าวิชาที่ควรสอบเป็นลำดับแรก ควรเป็นวิชาที่มีความยากหรือต้องท่องจำเยอะ เช่นวิชาการบัญชี ที่เมื่อเวลาผ่านไปอาจทำให้เราหลงลืมเนื้อหาไปบ้าง และมีการปรับปรุง

มาตรฐานการรายงานทางการเงินให้เป็นสากล และเข้ากับยุคสมัยที่ผ่านไปเช่นกัน เมื่อผ่านวิชาที่ยากแล้วก็สอบเก็บวิชาที่เหลือได้อย่างสบาย ๆ ผู้เขียนใช้เวลาในการสอบให้ผ่านครบทุกวิชาไปทั้งสิ้น ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปี 2558 รวม 7 ปีที่ต้องอดทนคร่ำเคร่งกับการอ่านหนังสือเตรียมสอบ ไปพร้อม ๆ กับการทำงานประจำ ดูแลครอบครัว และเรียนปริญญาโทด้านการบริหารธุรกิจอีกด้วย หลายคนเคยถามว่าเหนื่อยบ้างหรือไม่ที่ต้องทำอะไรหลาย ๆ อย่าง ตอบได้เลยว่าไม่เลย ผู้เขียนกลับมองว่าชีวิตช่างมีสีสัน และไม่ได้มองว่าการทำแต่ละอย่างจะเป็นภาระที่ต้องจำใจทำ หากแต่มองว่ามันคือความท้าทายของชีวิต เพราะวิชาซีพสอบบัญชีนั้นได้เปรียบกว่าหลาย ๆ วิชาชีพ และใช้หาเลี้ยงชีพได้ตลอดไป เป็นวิชาชีพเฉพาะที่เชื่อว่าเรียนจบอะไรมาจะได้ จึงอยากให้ทุกท่านที่เรียนจบด้านบัญชี ที่ได้อ่านบทความนี้ และกำลังตัดสินใจว่าจะสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดีหรือไม่ ความจริงแล้วการจะเป็น CPA นั้นไม่ยากเลย ความยากอยู่ที่การสนใจตัวเองมากกว่า ความอดทน มีวินัยในการอ่านหนังสือ และเรียนรู้วิชาชีพสอบบัญชีไปด้วย หากทำได้ตามนี้การจะเป็นผู้สอบบัญชีจะไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป

จากใจผู้เขียน

นางสาวศิริลักษณ์ หน่อแก้ว

นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงราย

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเลขทะเบียน 12092

นางสาวเสาวลักษณ์ พูลธรรม
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กลุ่มวิจัยและพัฒนา
สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ

24 ชั่วโมง ที่ไม่มีใครได้มากกว่าใคร

1 ปี มี 365 วัน ใน 1 วัน มี 24 ชั่วโมง “เวลา” เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนล้วนได้รับมาเท่าเทียมกัน เพียงแต่บางคนสามารถใช้เวลา 24 ชั่วโมงนั้น ทำให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง แก่งานที่ทำได้มากน้อยแตกต่างกันไป ดังนั้น “เวลา” จึงเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งที่มีค่าที่เราใช้แล้วหมดไป ไม่สามารถเอากลับคืนมาได้ แล้วเราจะทำอย่างไรให้สามารถใช้ทรัพยากรที่เราเรียกว่า “เวลา” กับการทำงานของเรให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด โดยที่เราจะไม่เสียดายเวลาภายหลัง หากสิ่งที่อยู่ข้างหน้าเราใกล้จะเป็นอดีต....

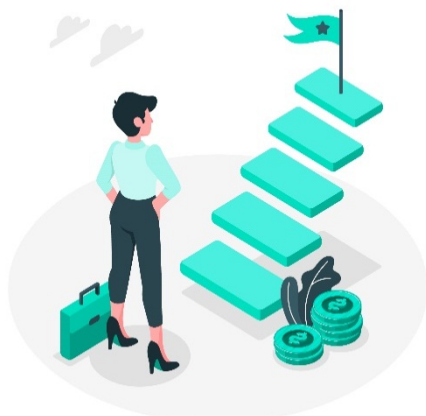
“การบริหารเวลาในการทำงาน” มีความสำคัญกับ “กรมตรวจบัญชีสหกรณ์” อย่างไร?

จากการทำงานที่ผ่านมา หลายท่านหรือแม้แต่บุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ก็เช่นเดียวกันมักประสบปัญหาที่มีปัจจัยและสาเหตุมากมายหลายด้าน และหนึ่งในนั้นคือ “การบริหารเวลา” การบริหารเวลา คือ การวางแผนงานที่จะต้องทำและจัดสรรเวลาในการทำงานนั้น ๆ ให้เหมาะสมโดยใช้เวลาให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด¹ และเป็นที่ยอมรับกันดีว่าการบริหารเวลาที่ดียิ่งจะทำให้เราทำงานเสร็จตรงตามเวลาที่กำหนดในงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานหลาย ๆ สิ่งในเวลาเดียวกันได้ ทำให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น และสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น การบริหารเวลาในการทำงานจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการทำงานเพื่อให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์บรรลุเป้าหมายสูงสุด

เทคนิคการบริหารเวลา

การบริหารเวลาที่มีประสิทธิภาพสุดท้ายก็ขึ้นอยู่กับตัวเราเองว่ามีความตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อการงานที่ปฏิบัติแค่ไหน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้เทคนิคการบริหารเวลาไว้มากมาย สำหรับบทความนี้ขอสรุปไว้ 4 เทคนิคสำคัญ ๆ ในการบริหารเวลาในการทำงานของผู้ที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายและผลสำเร็จของงานให้ชัดเจน

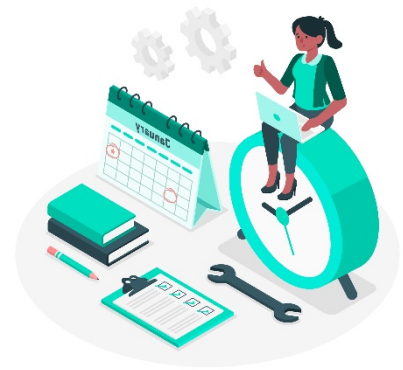
ในแต่ละปีของการทำงาน ทุกคน ทุกหน่วยงานล้วนมีแผนการปฏิบัติงานตลอดทั้งปี ซึ่งแผนปฏิบัติงานนี้ช่วยให้การทำงานของหน่วยงานบรรลุจุดมุ่งหมาย ช่วยให้การปฏิบัติงานรวดเร็ว เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพราะมีแผนเป็นแนวทางและช่วยลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานในอนาคต หากขั้นตอนแรกเรากำหนด วางแผน และตั้งเป้าหมายที่มีความชัดเจนย่อมจะส่งผลให้การจัดการที่ดี และไม่เสียเวลากับเรื่องที่ไม่จำเป็น บทความนี้ขอยกการนำหลักการ SMART มาใช้ในการตั้งเป้าหมายและผลสำเร็จของงาน เพื่อที่จะทำให้เป้าหมายของเราชัดเจนตลอดจนมีแนวทาง

ปฏิบัติที่ลงมือทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งหลักการนี้กำลังเป็นที่นิยมทั่วโลก รวมถึงในเมืองไทย การตั้งเป้าหมายที่ดีควรมีลักษณะจากองค์ประกอบตามหลัก SMART ดังนี้²

- Specific : เป้าหมายมีความเฉพาะเจาะจง และมีความชัดเจน
- Measurable : เป้าหมายที่สามารถตรวจวัดผล แสดงผลของการดำเนินงานที่ชัดเจน
- Achievable : เป้าหมายสามารถบรรลุได้ แสดงวิธีการทำงานและผลลัพธ์ที่สามารถเอื้อมถึงได้
- Realistic : เป้าหมายจะต้องตั้งอยู่บนความเป็นไปได้
- Time Frame : เป้าหมายจะต้องมีกรอบของเวลา กำหนดเวลาเริ่มต้น และเวลาสิ้นสุดได้

2. การจัดลำดับความสำคัญของงาน

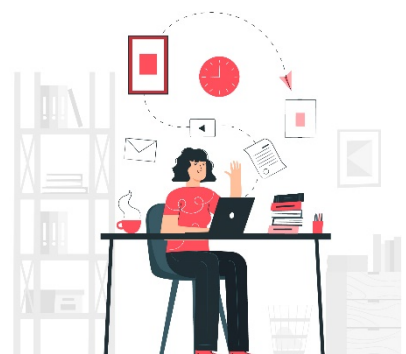
วิธีการจัดลำดับความสำคัญของงานนั้นมีหลากหลายแบบ แต่ที่คนนิยมใช้ คือ Eisenhower Matrix³ เพื่อใช้ในการตัดสินใจที่ง่ายขึ้น โมเดลนี้มีที่มาจาก Dwight D. Eisenhower ประธานาธิบดีคนที่ 34 ของสหรัฐอเมริกา ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนที่บริหารเวลาได้ดีมากที่สุดคนนึง ซึ่งโมเดลนี้แบ่งงานออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับความสำคัญ และความเร่งด่วนของงาน ที่นี้เราลองมาดูงานที่อยู่ตรงหน้าเราว่า งานนี้สำคัญหรือไม่? และงานนี้ด่วนหรือไม่? ขอยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพมากขึ้น

	ด่วน	ไม่ด่วน
สำคัญ	<p>Do (ทำเดี๋ยวนี้)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลที่ต้องใช้ประชุมพรุ่งนี้ - งานที่ต้องนำเสนอต่อผู้บริหารในช่วงบ่าย 	<p>Decide (กำหนดเวลาที่จะทำ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการดำเนินงานที่มีกำหนดเวลาส่ง - เขียนโครงการเสนอผู้บริหาร
ไม่สำคัญ	<p>Delegate (หาคนที่จะช่วยเราได้)</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานประชุมเร่งด่วน - งานที่คนอื่นสามารถทำได้ 	<p>Delete (ลบงานนี้ออกจากหัว)</p> <ul style="list-style-type: none"> - โทรศัพท์ พูดคุยเรื่องทั่วไป - ตอบไลน์ที่ไม่เกี่ยวกับงาน

เมื่อเราลองจัดลำดับความสำคัญของงานแล้ว จะเห็นได้ว่า งานแต่ละงานมีความสำคัญ และความเร่งด่วนไม่เท่ากัน ดังนั้น เราควรมองไปที่งานที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรและความก้าวหน้าของตัวเอง

3. ปรับปรุงกระบวนการทำงาน

☞ ลองเริ่มปรับจากตัวเองด้วยการมาถึงที่ทำงานแต่เช้า การมาถึงที่ทำงานเช้าจะทำให้เรามีเวลาอยู่กับตัวเองมากขึ้น หลายคนใช้เวลาช่วงนี้ก่อนถึงเวลาทำงานเพื่อที่จะจัดการตัวเอง หรือใช้เวลาในการคิดวางแผนเพื่อจัดการงานแต่ละชิ้นออกไป

☞ ลองปรับภูมิทัศน์หรือสิ่งแวดล้อมรอบข้างตัวเรา เช่น การจัดโต๊ะทำงานให้เป็นระเบียบ มีวัสดุอุปกรณ์ทำงาน เช่น คลิปหนีบกระดาษ สมุดโน้ต กรรไกร ปากกา เทปใส ฯลฯ พร้อม จัดเอกสารให้เป็นระบบและวางให้เป็นระเบียบ เพื่อง่ายต่อการค้นหา

☞ ลองมองหาผู้ช่วยให้เราทำงานได้เร็วขึ้น นั่นคือ “เทคโนโลยี” ลองนำมาปรับมาใช้กับงานของเราจะทำให้งานเสร็จเร็วขึ้นหลายเท่า เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ก็สามารถช่วยเราได้เช่นกัน เช่น Google Drive, Dropbox สำหรับเก็บข้อมูลออนไลน์ หรือแม้แต่ Google Service เช่น Gmail (บริการ E-mail), Google Docs (รูปแบบข้อมูลเอกสาร), Google Slide (รูปแบบข้อมูลการนำเสนอ), Google Sheet (รูปแบบข้อมูลตาราง) เป็นต้น ที่ทำให้ไม่ว่าเราอยู่ที่ไหนก็สามารถเรียกใช้ได้ ที่นี่ก็ลองเลือกใช้แอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับเรามากที่สุด

☞ ทำงานด้วยความสุข สนุกสนาน เอาใจใส่งานและคนรอบข้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เหล่านี้จะช่วยให้เราได้รับความร่วมมือช่วยเหลือด้วยดีและช่วยประหยัดเวลาทำงาน

4. แบ่งเวลา “การทำงาน” และ “การพักผ่อน” ให้สมดุลกัน

ลองปรับตัวเองให้ใช้ชีวิตอย่างสมดุล ระหว่าง “เวลางาน” กับ “เวลาส่วนตัว” เมื่อถึงที่ทำงานก็ให้ใช้เวลาอยู่กับงานตรงหน้า มีสมาธิอยู่กับงานเท่านั้น ไม่คิดเรื่องอื่นหรือคิดให้น้อยลง และเมื่อเราอยู่ที่บ้านก็ใช้เวลาให้เต็มที่ ไม่ควรนำงานกลับไปด้วย เว้นแต่จำเป็นจริง ๆ นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ ออกกำลังกาย ดูซีรีส์ ทำอาหาร ให้เวลากับตัวเองทำสิ่งที่อยากทำแล้วมีความสุข สุดท้ายชีวิตของเราจะสมดุลและมีความสุข

ทั้งนี้ เทคนิคการบริหารเวลาดังกล่าว เป็นเพียงเทคนิคที่อยากแนะนำให้คุณลองตรวจสอบด้วยวิธีปฏิบัติ หรือผู้ที่สนใจได้ลองนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานหรือนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการเพื่อความก้าวหน้าของตัวเอง สุดท้ายแล้วหากเรารู้จักบริหารเวลาที่ดีได้ 24 ชั่วโมงของเราจะเป็นเวลา 24 ชั่วโมงที่มีคุณภาพ ที่เราวางไว้นั่นเอง

ที่มา

¹ดร.อารมณ จินดาพันธ์ (2556). การบริหารงาน – บริหารเวลา. วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 48 พฤษภาคม-มิถุนายน 2556

²การนำหลักการ SMART มาตั้งเป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ. HRNOTE Media สนับสนุนทรัพยากรมนุษย์ และการเติบโตขององค์กร

³เคล็ดลับการบริหารเวลาแบบประธานาธิบดี (Eisenhower Box). <https://salaryinvestor.com/guide/elshenhower-box/>

กลุ่มวิจัยและพัฒนา
สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ

R2R: Routine to Research หรือ การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย เป็นคำที่ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช อดีตผู้อำนวยการสถาบันการจัดการความรู้เพื่อสังคมบัญญัติขึ้นครั้งแรกให้กับโครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2547

ปัจจุบัน R2R ได้ขยายเป็นวงกว้างในระบบการแพทย์และการสาธารณสุข มีการจัดประชุมวิชาการ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ รวมถึงการประกวดผลงาน R2R ดีเด่น ประจำปี บทความนี้จะนำท่านผู้อ่านไปรู้จักกับ R2R เพื่อสร้างความสุขและความภาคภูมิใจในการทำงาน

หลายคนคงกำลังรู้สึกและประสบกับความน่าเบื่อ ความเหนื่อยหน่าย ซ้ำซากจากการทำงานประจำ ซ้ำๆ เป็นเวลานาน ไม่มีการพัฒนาเรียนรู้ใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงราชการที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ จำนวนมาก หรือรู้สึกถึงงานที่หนักและเหนื่อยอย่างไม่มีวันจบสิ้น รู้สึกไร้ชีวิตชีวา และไม่มีความสุขในการทำงาน

R2R จะสามารถช่วยปรับทัศนคติเกี่ยวกับงานประจำ ช่วยดึงศักยภาพที่อยู่ในตัวเราออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนางาน แต่เมื่อได้ยินคำว่า “วิจัย” หลายคนก็อยากถอยห่าง เป็นคำที่แสดงใจ ไม่คิดว่าจะทำงานวิจัยได้ เราเป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ แต่ต้องไม่ลืมว่า ผู้ปฏิบัติงานอย่างเราๆ ท่านๆ นี่แหละ ที่วันหนึ่งก็จะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นหัวหน้า เป็นผู้บังคับบัญชา และเป็นผู้บริหารต่อไป

หัวใจของ R2R อยู่ที่การพัฒนางาน ไม่ใช่การทำวิจัย พัฒนาคนทำงานประจำให้เก่งขึ้น กล้าคิด สร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ เกิดความมั่นใจในตัวเอง ได้รับความเคารพจากเพื่อนร่วมงาน และเกิดเป็นความภาคภูมิใจ R2R ทำให้ การสร้างความรู้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ทำให้ทุกที่เป็นองค์กรที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ การเรียนรู้

ผู้สอบบัญชีจำนวนมากภายในพื้นที่สามารถเป็นผู้ผลิตความรู้ได้ สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง เพราะการทำงานจะนำไปสู่การค้นหาคำถามใหม่ๆ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา โจทย์จึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรถึงจะสร้างกระบวนการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ เป็นผู้ที่สามารถสร้างความรู้ และมีความภูมิใจที่จะทำงานด้วยความรู้ที่ตนสร้างขึ้น จนสามารถอุ้มชูงานของตนเอง ได้ด้วยความรู้ การคิด และวิจัยของตนเอง

การพิจารณาว่างานศึกษาเรื่องใดเป็น R2R หรือไม่ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ให้ดูจาก 4 ส่วน คือ **โจทย์วิจัย** ซึ่งคำถามวิจัยของ R2R ต้องมาจากงานประจำ เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานประจำ **ผู้ทำวิจัย** ต้องเป็นผู้ทำงานประจำนั่นเอง และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการวิจัย **ผลลัพธ์ของการวิจัย** ต้องวัดผลโดยตรงจากผู้ที่ได้รับผลกระทบ และ**การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์** ซึ่งจะต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในวิธีการปฏิบัติงาน

สำหรับการคิด ‘หัวข้อวิจัย’ ควรเริ่มต้นจากปัญหาที่มีในปัจจุบัน หรือความไม่พอใจต่อสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เช่น เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องภายหลังจากได้รับการอบรมแล้ว ปัญหาการควบคุมภายในของสหกรณ์ไม่ได้คุณภาพ ปัญหาสหกรณ์ขนาดเล็กบางแห่งยังไม่สามารถทำบัญชีได้

หรืออาจเริ่มจากความต้องการให้ลูกค้าได้รับบริการที่ดีกว่าเดิม มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ได้ยกตัวอย่าง R2R โรงพยาบาลราชบุรี ในการบรรเทาความเจ็บปวดของผู้ป่วยที่มีแผลไหม้ โดยจากการสังเกตพบว่า ผู้ป่วยแผลไหม้มีระดับความเจ็บปวดมากที่สุด คือ ช่วงการทำแผล จึงได้คิดหาวิธีปฏิบัติเพื่อลด

ขั้นตอนการทำแผน โดยสามารถลดขั้นตอนการทำแผนจาก 7 ขั้นตอนเหลือ 6 ขั้นตอน ผลลัพธ์ที่ได้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานได้ทันที เป็นการยกระดับการให้บริการและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

หรือหัวข้อวิจัยอาจมาจากการอ่านวารสารหรืองานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว เพื่อศึกษาว่าใครทำอะไร มีผลการศึกษาเป็นอย่างไร ยังมีช่องว่างตรงไหนที่เราสนใจจะทำวิจัยบ้าง หรืออาจมาจากการพบปะพูดคุยสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้เราได้เจอกับคนที่สงสัยหรืออยากรู้ในเรื่องเดียวกัน ซึ่งการทำงานวิจัย R2R ควรเชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำเป็นทีม จะช่วยให้โอกาสประสบความสำเร็จมีมากขึ้น

การพิจารณาตัวอย่างงานวิจัย R2R อาจช่วยให้ท่านผู้อ่านมองเห็นภาพมากขึ้น นำมาเปรียบเทียบกับปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ จนนำไปสู่การทำงานวิจัย R2R ของตนเอง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 งานบริการเพื่อการวิจัย คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รับผิดชอบเครื่องมือ/อุปกรณ์วิจัยมากกว่า 250 เครื่อง โดยต้องดำเนินการจัดเก็บข้อมูล จัดทำรายงานข้อมูล และแจ้งซ่อมเครื่องมือ/อุปกรณ์วิจัยดังกล่าว รวมทั้งติดต่อประสานงานกับบริษัทภายนอกและดูแลข้อมูลผู้ใช้บริการ จึงเกิดแนวคิดพัฒนารูปแบบการจัดเก็บข้อมูลของเครื่องมือ/อุปกรณ์วิจัย และข้อมูลต่างๆ ที่ต้องใช้งานร่วมกัน ให้เป็นระบบเป็นส่วนกลาง โดยศึกษาและพัฒนาเป็นโปรแกรม RE Management เพื่อใช้ในการจัดการฐานข้อมูลเครื่องมือ/อุปกรณ์การวิจัย จากนั้นทำการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรม พบว่ามีความพึงพอใจเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ช่วยลดการใช้กระดาษ ลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงาน และการแจ้งซ่อม การเบิก หรือการติดต่อมีความสะดวกมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 2 โรงพยาบาลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การบันทึกทางการแพทย์ไม่ได้ลงบันทึกครบตามที่ปฏิบัติและไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากมีทัศนคติไม่ดี ใช้เวลาในการบันทึกมาก แบบฟอร์มไม่สะดวก กลุ่มพยาบาลวิชาชีพจึงทำการสำรวจความรู้เรื่องการบันทึกทางการแพทย์และกระบวนการพยาบาล ทำการวัดทัศนคติ และตรวจสอบคุณภาพบันทึกทางการแพทย์ จากนั้นจึงจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำปัญหามาเล่าสู่กันฟัง นำตัวอย่างรูปแบบโรงพยาบาลที่มีบริบทใกล้เคียงมาศึกษา แล้วจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการความรู้กระบวนการพยาบาล โดยเชิญอาจารย์พยาบาลจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดให้พยาบาลจากหอผู้ป่วยในเข้าประชุมทั้งหมด เพื่อกำหนดรูปแบบร่วมกันสำหรับทดลองใช้ และประชุมกลุ่มย่อย เพื่อปรับรูปแบบอีกครั้ง ประกาศใช้ เก็บข้อมูลหลังการพัฒนาตามระเบียบวิธีวิจัย ท้ายสุดโรงพยาบาลมีคุณภาพการบันทึกเพิ่มขึ้น รูปแบบการบันทึกชัดเจน แสดงถึงองค์ความรู้มาตรฐานแห่งวิชาชีพ

ตัวอย่างข้างต้นได้รวบรวมมาจากวารสารงานวิจัย R2R ของแต่ละโรงพยาบาล ซึ่งมีเผยแพร่อยู่เป็นจำนวนมากในรูปแบบออนไลน์ ในที่นี้ได้รวบรวมตัวอย่างบางส่วนให้ผู้สนใจดาวโหลดได้ทาง **QR Code แนบท้าย**

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชี เช่น การศึกษากระบวนการเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ของสุนีย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเห็นว่าเกษตรกรหลายคนที่เข้ารับการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนและมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดทำบัญชี แต่กลับไม่ได้ทำบัญชีอย่างต่อเนื่องหรือเลิกบันทึกบัญชีไปเลย จึงได้ศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ 2 กลุ่มในจังหวัดสกลนคร โดยนำกรอบกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Process) มาศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร พบว่า การเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรขาดขั้นตอนการประเมินทางเลือกและขั้นตอนการติดตามประเมินผล จึงเสนอแนะว่า รูปแบบสมุดบัญชีควรมีความเหมาะสม ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และควรสร้างเครือข่ายในชุมชน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากกว่าการสอนหรืออบรมเพื่อให้มีการติดตามประเมินผลและกระตุ้นให้กำลังใจในการบันทึกบัญชี

อีกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชี คือ งานศึกษาของปารีชาติและคณะ เรื่อง การจัดทำบัญชีตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณี : เกษตรกรในพื้นที่โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตำบลนาข้าวเสีย อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง พบว่ามีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำบัญชีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดประสบการณ์ในการทำบัญชี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียนจึงต้องการให้มีเจ้าหน้าที่หรือพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและติดตามการจัดทำบัญชีอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ จึงเสนอแนะให้มีการสร้างระบบติดตามและให้คำปรึกษาด้านการทำบัญชี โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่

จะเห็นได้ว่า R2R นั้นเป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการพัฒนาประจำ พัฒนาตัวผู้ปฏิบัติงาน พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง และยกระดับความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ สิ่งที่สำคัญ คือ การสร้างความเชื่อมั่น สร้างความมั่นใจ ยกระดับความเป็นมืออาชีพให้กับผู้ปฏิบัติงาน ท้ายสุดนำมาซึ่งความสุขและความภาคภูมิใจในงานที่ทำ

นอกเหนือจากองค์ประกอบจากผู้ปฏิบัติงานแล้ว สิ่งสำคัญที่จะเอื้อให้ R2R ประสบความสำเร็จ ได้แก่ **บรรยากาศในที่ทำงาน** หากที่ทำงานสั่งให้ดำเนินงานตามคู่มือการปฏิบัติงาน ห้ามมีการเปลี่ยนแปลงหรือข้ามขั้นตอน ซึ่งเป็นบรรยากาศของการควบคุม สั่งการ ไม่เอื้อต่อการคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ R2R ก็จะทำได้ยาก อีกประการหนึ่งคือ **แรงหนุนจากผู้บังคับบัญชา** โดยต้องหมั่นตั้งคำถามว่างานที่ทำอยู่จะดีขึ้นกว่านี้ได้อีกหรือเปล่า เพื่อกระตุ้นให้เกิด R2R หากทำสำเร็จ ผู้บริหารก็แสดงความชื่นชม บอกเล่าขยายความให้ที่ทำงานอื่นๆ ได้รับฟัง ช่วยให้ทีมงานที่ทำ R2R มีกำลังใจ และเห็นคุณค่าของตัวเอง รวมทั้งเห็นคุณค่าของการริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไป

ทางกลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ จะนำหลักคิดเรื่อง R2R มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานประจำของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยจะจัดทำระบบพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาด้านการทำวิจัยให้แก่ผู้ที่สนใจ รวมทั้งจัดทำช่องทางเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยเพื่อร่วมแบ่งปันความรู้และบ่มเพาะวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

**ท่านคิดอย่างไร ถ้าจะพลิกงานประจำให้เป็นงานวิจัย
ท่ามกลางงานที่กองอยู่ตรงหน้าทุกเมื่อเช้าวิน???**

shorturl.at/bHIS2

